A UIGHUR–ENGLISH DICTIONARY

ئۇيغۇرچە-ئىنگلىزچە لۇغەت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

A UIGHUR–ENGLISH DICTIONARY

ئۇيغۇرچە ـ ئىنگلىزچە لۇغەت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: قادىر قاۋۇز
مۇقاسىنى لايىھىلىگۈچى: خۇ ياۋشىيەن

ئۇيغۇرچە - ئىنگلىزچە لۇغەت

تۈزگۈچى: دانىيل سىنجون

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشرىقىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جىيەنجۇڭ كوچىسى №54)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 3 - باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092 × 787 مىللىمېتر 1/16
باسما تاۋىقى: 42.5 قىستۇرما ۋاراقى: 3
1993 - يىل 2 - ئاي 1 - نەشرى
1993 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىراژى: 1،650 ——1
ISBN7—228—01381—6/Z·37
باھاسى: 19.20 يۈەن

تۇزگۇچىدىن

مەن بۇ «ئۇيغۇرچە - ئىنگلىزچە لۇغەت» نى جۇڭگو ۋە چەت ئەللەردىكى ئۇيغۇر تىلى ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ ۋە ئىنگلىز تىلى ئۆگەنگۈچى ئۇيغۇر كىتابخانلارنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن تۇزدۇم.

بۇ لۇغەتكە ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلى ۋە جانلىق تىلدا ئىشلىتىلىدىغان 12 مىڭ 500 چە سۆزلۈك كىرگۈزۈلدى. لۇغەتنى تۇزۇشتە، «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى ئىملا لۇغىتى» ۋە «ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە لۇغەت» تىكى سۆزلەرنى ئاساس قىلدىم ۋە يەرلىك ئۇيغۇرلاردىن سوراپ توپلىغانلىرىمدىنمۇ پايدىلاندىم. ئەپسۇسكى، سەۋىيەمنىڭ چەكلىكلىكى تۈپەيلىدىن، بۇ لۇغەتكە ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلى ۋە جانلىق تىلدا ئىشلىتىلىدىغان سۆزلەرنى تولۇقراق كىرگۈزۈشكە مۇمكىن بولماي قالدى. بۇ ئىش كەلگۈسىدە چوقۇم ئورۇنلىنىشى مۇمكىن.

مەن 1986 — 1987 يىللىرى ئۇرۇمچىدە ئوقۇتقۇچىلىق قىلىۋاتقان چاغلىرىمدا، قادىر قاۋۇز بىلەن تالانت مەۋلانقان ماكا ئۈچىمىز بىرلىكتە ئۇيغۇرچە - ئىنگلىزچە بىر لۇغەت تۈزىسەك دەپ تەكلىپ بەرگەنىدى. بىراق، كېيىن خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەن قەشقەردە تۇرۇپ قالغانلىقىم ئۈچۈن، بىزنىڭ ھەمكارلىشىش پىلانىمىز ئەمەلگە ئاشماي قالدى. مەن قەشقەردە تۇرغان مەزگىلدە، لۇغەتنى ئىشلىشىمگە گۇلباھار ھۇشۇر ياردەملەشتى. ئۇ ئۆزىنىڭ نۇرغۇن ۋاقتىنى سەرپ قىلىپ ئۇيغۇرچە سۆزلۈكلەرنى توپلاپ ئۇنى ئىنگلىزچىگە تەرجىمە قىلىشىپ بەردى ۋە نۇرغۇن مەسىلىلارنى يېزىپ بەردى. سۆزلۈكلەرنى تاللاشقا مۇھەممەت توختى ياردەملەشتى. پول. دىكىنسن (Paul Dickinson) ۋە مۇھەممەت ئوبۇل لۇغەتنىڭ قوشۇمچىلىرى ئۈچۈن مېنى زۆرۈر بولغان ماتېرىياللار بىلەن تەمىنلىدى ۋە ياردەملەشتى. ئايالىم سۇزېن (Susan) خىزمىتىمنى سەممىيەتلىك بىلەن قوللاپ، ئورىگىناللارنى تەكشۈرۈپ سېلىشتۇرۇش، ماشىنكىدا كۆچۈرۈپ چىقىرىش ۋە سۆزلەرنىڭ ترانسكرىپسىيىسىنى قوشۇش قاتارلىق ئىشلارنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. شۇڭا، يۇقىرىدا ئىسمى ئاتالغانلارنىڭ ھەممىسىگە يۈكسەك ھۆرمەت ۋە چوڭقۇر مىننەتدارلىق بىلدۈرىمەن.

ئاخىرىدا، مېنىڭ مۇشۇ لۇغەتنى تۈزۈپ چىقىشىمغا تېگىشلىك ۋاقىت چىقىرىپ بەرگەن قەشقەر پېداگوگىكا شۆيۈەنىدىكى بارلىق رەھبەرلەرگە ۋە سەپداشلارغا رەھمەت ئېيتىمەن.

لۇغەتنىڭ قايتا نەشرىدە تۈزىتىۋېلىشىمىز ۋە پايدىلىنىشىمىز ئۈچۈن، كىتابخانلارنىڭ تەنقىدىي پىكىر ۋە تەكلىپ بېرىشىنى قارشى ئالىمەن.

دەنىل سىنجون

1990 - يىلى 1 - فېۋرال

قەشقەر

PREFACE TO THE FIRST EDITION

This Uighur - English Dictionary was compiled with the aim of providing a useful tool for both English-speaking students of Uighur and Uighur students of English.

Containing approximately 12,500 high-frequency words from both literary and spoken Uighur, the word list was compiled by asking two native speakers to compile separate word lists, based on the "Modern Literary Uighur Spelling Dictionary" (Urumqi: 1985) and the "Uighur-Chinese Dictonary" (Urumqi: 1982) respectively. Unfortunately, to our knowledge, no word counts exist for modern literary or spoken Uighur, and the compilation of definitive word lists will have to wait until the necessary research has been undertaken.

Compiling this dictionary was first suggested to me in the winter of 1986-87, while we were teaching in Urumqi, by Kadir Kawuz and Talant Mawkhan. Originally, we had planned to work on the project together, but our move to Kashkar prevented this.

Shortly after moving to Kashkar, I was fortunate to be introduced to Gulbahar Huxur, who also had plans to compile a Uighur-English dictionary. We decided to join forces and have jointly compiled this present volume. She assisted in compiling the word list, provided an initial English translation, and wrote many of the examples.

I would like to express my gratitude to Mohammed Tohti, who assisted me with the initial draft, and to Paul Dickinson and Mohammed Obul who compiled the materials in the Appendix. My wife, Susan, also gave invaluable assistance with checking and printing, and by adding the Roman-script-based phonetic transcription. I hope that she and all others involved will feel that their efforts in this project have been worthwhile.

Finally, my thanks to members of the faculty and staff at Kashkar Teachers College who allowed me the time necessary to work on this project. We would value corrections or suggestions for incorporation in possible future editions.

Daniel St.John
Kashkar
February, 1990

مۇندەرىجە

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە 5
قىسقارتىلغان سۆزلەر 7
ئۇيغۇر تىلى ئېلىپبەسى 8
لۇغەت تېكىستى 1
قوشۇمچە I 540
قوشۇمچە II 556
قوشۇمچە III 580

CONTENTS

Notes to the use of the dictionary 6
Grammatical abbreviations 7
The Uighur alphabet 8
Text of the dictionary 1
Appendix I 540
Appendix II 556
Appendix III 580

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە

1. بۇ لۇغەتكە كىرگۈزۈلگەن ئۇيغۇرچە سۆزلەرنىڭ ئاستىغا ئۇنىڭ ئىنگلىزچە تەرجىمىسى ياكى مەنە جەھەتتىن يېقىن كېلىدىغان تەڭداشلىرى ۋە ئىشلىتىلىش ئۇلۇغلىرى بېرىلدى. لۇغەتنىڭ ئاخىرىغا گرامماتىكىلىق قوشۇمچىلارمۇ قوشۇمچە قىلىندى. بۇ لۇغەتكە كىرگۈزۈلگەن سۆزلەر ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلىنىڭ ئىملا لۇغىتىدىكى تەرتىپ بويىچە تىزىلدى.

2. ھەر بىر سۆزنىڭ يېنىغا ئۇنىڭ تىرانسكرىپسىيىسى بېرىلدى.

3. سۆز تۈركۈمىرى «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى ئىزاھلىق لۇغىتى» دە قوللانغان ئۇسۇل بويىچە تۈرلەرگە بۆلۈندى.

4. پېئىللار سۆز تۈپىنىڭ يېنىغا تىزىلدى. مەسىلەن، «يېمەك» دېگەن سۆز، «يە» نىڭ يېنىغا بېرىلدى.

5. پېئىللارنىڭ «ـ ماق، ـ مەك» دېگەندەك ئىنفىنىتىۋ شەكىللىرى سۆز تۈپىدىن كېيىن بېرىلدى. مەسىلەن: ئېيتىش ـ ئېيتىشماق؛ ئاڭلا ـ ئاڭلىماق.

6. مەنە جەھەتتىن ئوخشىمايدىغان شەكىلداش سۆزلەرنى بىر ـ بىرىدىن پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈن، سۆز ئاخىرىغا 1، 2 دېگەندەك سانلار بېرىلدى.

7. سۆزلەرنىڭ ئىنگلىزچە تەرجىمىسىدە ئۇچرايدىغان پەش (،) بېرىلگەن سۆز ياكى ئىزاھاتنىڭ تەڭداش ئىكەنلىكىنى؛ چېكىتلىك پەش (؛) بېرىلگەن سۆز ياكى ئىزاھاتنىڭ تەڭداش بولماستىن، مەزمۇن جەھەتتىن بىر ـ بىرىگە مۇناسىۋەتلىك ياكى باغلىنىشلىق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئادەتتە سۆزلەرنىڭ نەخ مەنىسى ئاۋۋال بېرىلىپ، ئاندىن كېيىن سۆيەتلەش ياكى ئوخشىتىش مەنىسى بېرىلدى. سۆزلەرنىڭ تەرجىمىسىنى ئېلىشتا، ھەر بىر سۆزنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈش ئۇسۇلىنى، قوللانمايى، ئۇنىڭ نەخ مەنىسى ياكى ئىزاھاتى بېرىلدى.

8. ئۇيغۇرچە ئاقال ـ تەمسىللەرنىڭ تەرجىمىسىنى ئېلىشتا، ئىمكانقەدەر ئۇنىڭ ئىنگلىز تىلىدىكى تەڭدىشىنى تېپىشقا تىرىشتۇق. بىراق ئىنگلىزتىلىدا ئۇنىڭ تەڭدىشى بولمىسا، ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل تەرجىمە قىلىش ئۇسۇلىنى قوللاندۇق.

9. قوشۇمچىلار تۆۋەندىكىدەك ئۈچ قىسىمغا بۆلۈندى:

1. سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
2. سۆز تۈرلىگۈچى قوشۇمچىلار
3. پېئىل زامانلىرى

Notes to the use of the dictionary

1. The Uighur words in this dictionary have an English translation or close equivalent, and sample usages. A grammatical appendix is also included. The entries are listed in conventional alphabetical order, following the order used in the Modern Literary Uighur Spelling Dictionary.

2. Following each entry, the transcription of each word is given.

3. Parts of speech are differentiated following the conventions of the Modern Uighur Notated Dictionary.

4. Verbs are entered under their root form. Thus the verb بېمەك will be found under بە.

5. The infinitive form (the - mek, - mak, form) is shown after the root form, thus: ئۇتتۇش - ئۇتتۇشماق، ئاڭلا - ئاڭلىماق

6. Homographs are differentiated by a number, 1, 2, etc.

7. In the English translation, a comma (,) seperates equivalent words or expressions. A semi-colon (;) on the other hand, indicates that the word following is not necessarily equivalent to the preceding word or expression. In general, literal meanings are given first, followed by figurative meanings where applicable. The translations are intended to be illustrative, rather than exhaustive.

8. In rendering Uighur proverbs, we have usually tried to find an English equivalent. Literal translations are only used where no close English equivalent seems to exist.

9. The appendix is in three parts which list respectively:

1) Derivative affixes with translations

2) Inflective affixes with sample usages

3) Verb tables with illustrative examples.

قىسقارتىلغان سۆزلەر.

Grammatical Abbreviations

ئى. ... ئىسىم	nun
سۈپ. ... سۈپەت	adjective
رەۋ. ... رەۋىش	adverb
ئال. ... ئالماش	pronoun
باغل. ... باغلىغۇچى	conjunction
س. ... سان	numeral
پ ... پېئىل	verb
م. ... مىقدار سۆز	a measure word
ئىم. ... ئىملىق سۆز	interjection
تىر. ... تىركەلمە	preposition
يۈك. ... يۈكلىمە	particle
تەق. ... تەقلىدىي سۆز	an onomatopoeiac word
يارد. ... يارىدەمچى سۆز	helping word

ئۇيغۇر تىلى ئېلىپبەسى

The Uighur Alphabet

ئا	1	ق	276
ئە	27	ك	320
ب	41	گ	352
پ	68	ڭ	
ت	93	ل	361
ج	145	م	368
چ	156	ن	400
خ	177	ھ	412
د	189	ئو	429
ر	206	ئۇ	442
ز	214	ئۆ	453
ژ	222	ئۈ	462
س	222	ۋ	466
ش	252	ئې	473
غ	265	ئى	481
ف	275	ي	501

ئا

ئابایا. رەۋ (abaya)
just, a moment ago:
ئۇ ئابایا يېتىپ كەلدى.
He's just arrived.

ئابدال. ئى (abdal)
a beggar; one who performs circumcisions

ئابروي. ئى (abroy)
reputation, prestige:
ئابرويى ئاشماق
to win respect:
prestige
ئۇ ئۇنداق قىلىۋەرسە ئۆزىنىڭ ئابرويىنى يوقىتىپ قويىدۇ.
If he keeps on doing that he will get a bad reputation.

ئابرويپەرەس. سۈپ (abroyparəs) a person who is overly concerned with his reputation

ئابرويسىز. سۈپ (abroysiz) without prestige, of low esteem

ئابرويلۇق. سۈپ (abroyluk) prestigious, highly esteemed:
ئۇ خېلى ئابرويلۇق كىشى.
He's a highly prestigious person.

ئابزاس. ئى (abzas)
a paragragh, section of a text:
بۇ ئابزاسنى ماڭا ئەگىشىپ ئوقۇڭلار.
Read this paragraph after me.

ئابستراكت. سۈپ (abs'trakt) abstract, metaphysical:
بۇ خىل ئىسىم ئابستراكت ئىسىم دەپ ئاتىلىدۇ.
This kind of noun is called an abstract noun.

ئابستراكتلاش - ئابستراكتلاشماق. پ (abs'traklaxmak) to abstract, generalize

ئابسېسسا. ئى (absessa)
an abscess, a sore

ئاب - ھاۋا. ئى (ab-hawa)
the weather, climate

ئابزەمزەم. ئى (a:bizəmzəm) water from the Zamzam well, believed to have magical properties

ئابناۋات. ئى (a:binawat)
a type of melon

ئابھايات. ئى (a:bihayat)
the water of life

ئاپا. ئى (apa)
mother, mummy:
ئاپام سېستىرا.
My mother is a nurse.

ئاپار - ئاپارماق. پ (aparmak) to take something away

ئاپ - ئاشكارا. سۈپ (ap-axkara) clear, obvious

ئاپئاق. سۈپ (ap'ak)
brilliant white:
ئاپئاق قار
brilliant white snow

ئاپاق - چاپاق. سۈپ (apak - qapak) intimate, on good terms:
ئۇلار دېگەن ئاپاق - چاپاق دوستلار.
They are close friends.

ئاپەت. ئى (a:pət)
a disaster, calamity, catastrophe:
سۇ ئاپىتى
a flood
ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئالماق

Oh dear!, Oh my!:
ئاپلا، كېچىكىپتىمەن.
Oh dear, I'm late.

ئاپىرىدە. ئى [a:pirida] see below

ئاپىرىدە بولماق. پ
to be born, to come into the world

ئاپىرىن. رەۋ [a:pirin] good, excellent

ئاپىرىن ئوقۇماق. پ
to praise something, someone

ئات 1. ئى [at]
a horse:
ئات باقار
a horse groom
ئات كۈچى
horse power
ياخشى ئاتقا بىر قامچا، يامان ئاتقا مىڭ (قامچا).
A good horse needs only one whip, a bad horse needs a thousand.

ئات 2. ئى [at]
a name, title; reputation:
ئىسمىڭىز نېمە؟
What's your name?
ئات قويماق
to name, to call
ئۇلار ئوغلىنىڭ ئىسمىنى ئەركىن قويۇپتۇ.
They called their son Arkin.

نۇنىڭ ئىسمى يامان.
He has a bad reputation.
ئىسمى ئۇلۇغ، سۈپرىسى قۇرۇق.
A big name, but no substance.

ئاتماق. پ [atmak] to shoot, throw:
تاش ئاتماق
to throw stones
مىلتىق ئاتماق
to shoot a rifle
ئىسمىپ ئۆلتۈرمەك
to shoot someone
جىنايەتچى ئېتىلدى.
The prisoner was shot.

ئاتا. ئى [ata:]
father, daddy:
ئۆگەي ئاتا
a step - father
قەيىن ئاتا
a father - in - law
ئاتا قىلماق
to give something to one's son

ئاتا - ئاتماق. پ [ata-mak] to call, name:
بۇنى نېمە دەپ ئاتايمىز؟
What do we call this?
بۇ دۇتار دەپ ئاتىلىدۇ.
It is called a dutar.

ئاتا - ئانا. ئى [ata-ana] parents, mother and father:
بىز ئاتا - ئانىمىزغا ھۆرمەت قىلىشىمىز كېرەك.
We should respect our parents.

ئاتا - بوۋا. ئى [ata-bowa] ancestors, previous generations

ئاتاق. ئى [atak] reputation, name; adopted:
ئاتىقى چىقماق.
to be famous, well - known
ئاتاق بالا
an adopted child

ئاتاقلىق. سۈپ [atakliik] famous, well known:
ئاتاقلىق ئارتىس
a famous actor

ئاتال - ئاتالماق. پ [atalmak] to be called, named:
ئۇ تاغىسىنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان.
He was named after his uncle.

ئاتالغۇ. ئى [ataloqu]
a technical term:
دېھقانچىلىق ئاتالغۇلىرى
gricultural terms

ئاتالمىش. سۈپ [talmix] hat is known as ..., called

to prevent a disaster
بۇ ئاپەت نۇرغۇن ئاھالىلەرنى ئۆيلىرىدىن ئايرىدى.
The disaster left many families without homes.

ئاپەتلىك. سۈپ [a:pətl:k] disastrous, calamitous

ئاپپارات. ئى [apparat] a camera:
مەن تېخى تۇنۇگۈن بىر ئاپپارات سېتىۋالدىم.
I bought a camera only yesterday.

ئاپپاي. ئى [appay] madam; a respectful form of address

ئاپتاپ. ئى [aptap] sunlight, sunshine:
كىيىم - كېچەكنى ئاپتاپقا سالماق
to put clothes out to air
بۇ يەر بەك ئاپتاپ ئىكەن. ئۆيگە كىرىپ كېتەيلى.
It's too sunny here. Let's go indoors.

ئاپتاپپەرەس. ئى [aptap-pərəs] a sunflower; a sun worshipper:
بۇ جايغا ئۇلار ھەر يىلى ئاپتاپپەرەس تېرىدۇ.
They grow sunflowers here every year.

ئاپتاپپەرەسلىك. ئى [apt-apparəslik] sun-flower cultivation; a bright disposition

ئاپتاپلىق. سۈپ، ئى [ap-taplik] sunny, bright

ئاپتوبۇس. ئو، [aptobus] a public bus, a coach

ئاپتور. ئى [aptor] an author, a writer:
ئاپتورنىڭ بۇ يەردە نېمىنى كۆرسىتىۋاتقانلىقىنى چۈشەندىڭلارمۇ؟
Do you understand what the author is saying here?

ئاپتورلۇق. ئى [aptorluk] writing, authoring:

ئاپتومات. ئى [aptomat] a submachine gun

ئاپتوماتلاش - ئاپتوماتلاشماق. پ - [aptomatlaxmak] to automate, electrify

ئاپتوماتلىق. سۈپ [apto-matlik] armed with a machine gun

ئاپتوماتىك. سۈپ [apto-ma:tik] automatic:
ئاپتوماتىك ئادەم (ماشىنا ئادەم)
a robot

ئاپتوموبىل. ئى [aptomo-bil] a car, a sedan:
ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك ئاپتوموبىلى بار.
They almost all have cars.

ئاپتوموبىلسازلىق. ئى [aptomobilsazlik] car manufacturing

ئاپتونوم. سۈپ [aptonom] autonomous, self-governing:
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى
The Xinjiang Uighur Autonomous Region

ئاپتونومىيە. ئى [aptono-miyə] autonomy, self-government

ئاپتېكا. ئى [apteka] a clinic

ئاپرېل. ئى [aprel] April:
سىزنىڭ 5 - ئاپرېلدا يازغان خېتىڭىزنى تاپشۇرۇپ ئالدىم.
I received your letter dated the 5 th of April.

ئاپقۇت. ئى [apkut] the heel (of a shoe)

ئاپقۇتچى. ئى [apkutqi] a person who repairs shoe heels

ئاپلا. ئىم [apla:]

A well - fed man doesn't understand the pain of the hungry, nor a healthy man that of the sick.

ئاچ قالماق. پ
to be hungry, to go hungry

ئاچ 2 سۈپ [aq]
light (of colours):

ئاچ كۆك
light blue

ئاچ كۆز
avaricious, greedy

ئاچ - ئاچماق 1. پ [aq-mak] to be hungry:

قورسقىم ئاچتى.
I'm hungry.

قورسقىڭىز ئاچتىمۇ؟
Are you hungry?

ئاچماق 2. پ [aqmak]
to open (a meeting); to uncover, unpack:

يىغىن ئاچماق
to hold a meeting

يەر ئاستى بايلىقلىرىنى ئاچماق
to exploit natural resources

دېرىزىنى ئېچىڭ.
Open the window.

ئۇ سومكىسىنى ئاچتى.
She unpacked her bag.

ئاچا 1. ئى [a:qa]

ئاجىز. سۈپ [a:jiz]
weak, feeble:

ئاجىز دۆلەت
a weak country

ئۇنىڭ كۆزى ئاجىز.
He has weak eyes.

ئاجىزلا - ئاجىزلىماق. پ [a:jizlimak] to become weak, feeble

ئۇ كۈندىن - كۈنگە ئاجىزلاپ كېتىۋاتىدۇ.
He's getting weaker every day.

ئاجىزلاش - ئاجىزلاشماق. پ [a:jizlaxmak] to be weak, feeble

ئاجىزلاشتۇر - ئاجىزلاشتۇرماق. پ [a:jizlaxturmak] to weaken, enfeeble

ئاجىزلىق. ئى [a:jizlik]
weakness, feebleness:

ئاجىزلىقتىن كۈچلۈككە ئايلانماق
to go from weakness to strength

بۇنى تەسۋىرلەشكە تىلىم ئاجىزلىق قىلىدۇ.
I couldn't begin to describe it.

ئاچ 1. ئى [aq]
hunger, hungriness:

ئاچنىڭ دەردىنى تۇق بىلمەس، كېسەل دەردىنى ساق (بىلمەس).

چۈشۈمدە ئاجايىپ - غارايىپ نەرسىلەرنى كۆرۈپتىمەن.
I saw some strange things in my dream.

ئاجرا - ئاجرىماق. پ [ajrimak] to be apart, adrift

ئاجراتماق - ئاجراتماق. پ [ajratmak] to separate, differentiate between:

ياغنى گۆشتىن ئاجراتماق
to separate the fat from the meat

دوست بىلەن دۈشمەننى ئاجراتماق
to differentiate between friend and foe

ئاجراش - ئاجراشماق. پ [ajraxmak] to be separated, divorced:

ئۇ ئېرىدىن ئاجرىشىپ كەتتى.
She is separated from her husband.

ئاجرال - ئاجرالماق. پ [ajralmak] to be separated from; stand out from:

تاختاي يەملەنگەن يېرىدىن ئاجرىلىپ كېتىپتۇ.
The piece of wood has come unstuck.

Arzugul.

ئاتلىق 2. سۈپ [atlik] by horse, on a horse:

مەن ئاتلىق كەلدىم.
I came by horse.

ئاتموسفېرا. ئى [atmos-fera] the atmosphere:

ئاتموسفېرا بېسىمى
atmospheric pressure

ئاتمىش. س [atmix] sixty

ئاتوم. ئى [atom] an atom:

ئاتوم بومبىسى
an atomic bomb

ئاتوم قورالى
atomic weapons

ئاتوم يادروسى
the nucleus of the atom

ئاتېئىزم. ئى [ateizm] atheism, godlessness

ئاتېئىست. ئى [ateist] an atheist, an agnostic

ئاتېئىستلىق. ئى [ateistlik] atheistic, godless

ئاجايىپ. سۈپ [aja:yip] amazing, curious, wonderful:

بۇ ئاجايىپ ئىش!
That's curious!

ئاجايىپخانا. ئى [aja:yip-hana] a zoo

ئاجايىپ - غارايىپ. سۈپ [aja:yip - qara:yip] odd, strange, peculiar:

ئاتخانا. ئى [athana] a stable, a stall

ئاتقۇچى. ئى [atkuqi] a shooter, thrower

ئاتقۇچىلىق. ئى [atkuqilik] shooting, firing

ئاتقۇر - ئاتقۇرماق. پ [atkurmak] to carry out (a task):

ۋەزىپە ئاتقۇرماق
to carry out a task

ئاتلا - ئاتلىماق. پ [at-limak] to skip over, hop:

ئېرىقتىن ئاتلاپ ئۆتمەك
to jump over a stream

قۇر ئاتلاپ يازماق
to write on every other line

ئاتلاس. ئى [atlas] an atlas:

جۇڭگو ئاتلىسى
an atlas of China

ئاتلان - ئاتلانماق. پ [atlanmak] to mount a horse; to begin, start:

ئاتلىنىپ يولغا چىقماق
to set out on a horse

جەڭگە ئاتلانماق
to prepare for war

ئاتلىق 1. سۈپ [atlik] called, named:

ئارزۇگۈل ئاتلىق بىر قىز.
A girl called

ئاتام زامان. ئى [atam zaman] olden days, days gone by

ئاتام زاماندىن بۇيان.
since time immemorial

ئاتايىن. رەۋ [atayin] especially, specifically:

ئاتايىن شۇ ئىش ئۈچۈن كەلدىم.
I came specifically to do this business.

ئاتەش. ئى [a:təx] fire

ئاتەشپەرەس. سۈپ [a:təx-pərəs] a fire worshipper

ئاتەشپەرەسلىك. ئى [a:təx-pərəsilk] Zoroastrianism, the worship of fire

ئاتچوت. ئى [atqot] reimbursement for expenses:

ئۆيىگە بارغان يول خىراجىتىنى ئىدارىڭىز ئاتچوت قىلىپ بېرەمدۇ؟
Does your unit reimburse your travel expenses home?

ئاتچى. ئى [atqi] a horse keeper

ئاتچىلىق. ئى [atqilik] horse keeping, horse breeding

formalities

ئادا - جۇدا. پ [ada:- juda:] see below

ئادا - جۇدا بولماق. پ to make a break with, to discard:

كونا ئىدىيىدىن ئادا-جۇدا بولماق
to discard old ideas

ئاداش. ئى [adax] a friend, companion

ئاداش (ئاغىنە) تۇتماق
to become friends, make friends

ئاداش - ئاداشماق. پ [adaxmak] to lose (one's way, one's purpose):

يولدىن ئاداشماق
to lose one's way, get lost

ئاداققىچە. رەۋ [adakkiqə] to the bitter end:

ئاداققىچە كۈرەش قىلماق
to struggle to the very end

ئادالا - ئادالماق. پ [ada:limak] to clean, prepare:

مەن كەلگۈچە، سەي ئادالاپ قويۇڭ.
Clean the vegetables before I come back.

ئادالەت. ئى [ada:lət] justice, righteousness

ئاخىر سىز نېمە دەپ مەكچى؟
What are you really trying to say?

ئاخىر زامان
the end of the world

ئاخىرەت. ئى [a:hirət] the next world

ئاخىرقى. سۈپ [a:hirki] the last, final:

سىزنىڭ ئىبراھىمنى ئاخىرقى قېتىم قاچان كۆرگەن؟
When was the last time you saw Ibrahim?

ئاخىرقى سۆز
a conclusion, epilogue

ئاخىرلاش - ئاخىرلاشماق. پ [a:hirlaxmak] to last, finish end

مەجلىس سائەت ئۈچتە ئاخىرلاشتى.
The meeting ended at 3 o'clock

ئادا. پ [ada:] see below

ئادا بولماق.
to be complete, be finished

ۋەزىپە ئادا بولدى.
The task is complete.

ئادا قىلماق. پ to complete, fulfill:

رەسمىيەتنى ئادا قىلماق
to complete the

dusk, evening; last night

بۈگۈن ئاخشام كۆرۈشەيلى.
See you this evening.

ئاخشامقى كىنو
last night's film

ئاخشاملىققا. ئى [ahxam-likka] this evening:

ئاخشاملىققا مېنىڭ ئۆيۈمگە كېلىڭ.
Come to my house this evening.

ئاخۇن. ئى [a:hun] an akhun, a Muslim religious leader

ئاخىر. رەۋ [a:hir] at last, in the end, finally:

مۇشۇ ئاينىڭ ئاخىرى
at the end of this month

ئۇ ئاخىر يېتىپ كەلدى.
At last he arrived.

يولنىڭ ئاخىرىدا ئوڭغا بۇرۇلۇڭ.
At the end of the road, turn right.

دەرس ئاخىرىدا ئۇيقۇم كەلدى.
At the end of the lesson, I felt sleepy.

ئۇ ئاخىرى كېلىشكە قوشۇلدى.
She finally agreed to come.

Don't forget your hunger in times of plenty.
نۇرغۇن كىشىلەر ئاچلىق تىن ئۆلدى.
Many people starved to death.
ئاچلىق ئېلان قىلماق
to go on hunger strike
ئاچىماق. سۆپ [aqimak]
forked, divided
ئاخبارات. ئى [ahbarat]
a news bulletin; intelligence report
ئاخباراتچى. ئى [ahba-ratqi] a news reporter, journalist
ئاخباراتچىلىق. ئى [ahba-ratqilik] news reporting, journalism
ئاختۇر - ئاختۇرماق. پ [ahturmak] to look for, search for:
ھەممە جاينى ئاختۇر-دۇق، لېكىن ئۇنى تاپالـ مىدۇق
We looked for it everywhere, but we couldn't find it.
بۇ سۆزنى لۇغەتتىن ئاختۇرۇڭ.
Look this word up in the dictionary.
ئاخشام. رەۋ [ahxam]
an older sister
ئاچا 2. سۆپ [aqa]
forked, divided:
ئاچا يول
a forked road
ئاچارچىلىق. ئى [aqarqi-lik] a famine:
ئاچارچىلىق يىللىرى
famine years
ئاچا - سىڭىل. ئى [a:qa-siŋil] sisters
ئاچچىق 1. سۆپ [aqqik]
sour, bitter, spicy:
ئاچچىق ئۈزۈم
sour grapes
بۇ كاۋاپ بەك ئاچچىق ئىكەن.
These kebabs are very spicy.
تاتلىق يالغاندىن، ئاچـ چىق ھەقىقەت ياخشى.
Bitter truth is better than sweet lies.
ئاچچىق 2. ئى [aqqik]
anger, irritation:
ئاچچىقى كەلمەك
to get angry
ئاچچىقىم كەلدى.
I got very angry.
ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك
to annoy, irritate
ئۇنىڭ ئاچچىقىنى كەلـ تۈرمە.
Don't irritate her.
ئاچچىق خۇشاللىقتا ئايلاندى.
Anger gave way to happiness.
ئاچچىقسۇ. ئى [aqqiksu] vinegar:
ئاچچىقسۇ تاماقنىڭ تەمىنى تەكشەيدۇ
Vinegar improves the taste of food.
ئاچچىقلاڭ - ئاچچىقلانماق. پ [aqqiklanmak]
to be angry, annoyed:
ئۇ كىمگە ئاچچىقلىنىـ ۋاتىدۇ؟
Who is he angry with?
ئۇلار بەك ئاچچىقلانـ دى.
They were very angry.
ئاچقۇچ. ئى [aqkuq]
a key; an index:
ئۆينىڭ ئاچقۇچى قەـ يەردە؟
Where's the key to the house?
ئاچكۆز. سۆپ [aqkəz]
envious, covetous:
ئۇ بەك ئاچكۆز ئادەم جۇمۇ!
He's a very envious person.
ئاچكۆزلۈك. ئى [aqkəzlük]
envy, covetousness
ئاچلىق. ئى [aqlik]
hunger, starvation:
ئاچلىقتا تۇتقان قا-چاڭنى توقلۇقتا ئۇنتۇما.

characters

ئاددىيلاشتۇر - ئاددىيلاش- [addiylax- پ تۇرماق. turmak] to simplify, streamline:

رەسمىيەتنى ئاددىيلاشتۇرماق

to simplify formalities

ئاددىيلىق. ئى [addiylik] simplicity:

ئاددىيلىقتىن مۇرەككەپلىككە ئۆتمەك

to proceed from the simple to the complex

ئادرېس. ئى [adres] address:

سىزنىڭ ئادرېسىڭىز نېمە دېيىلمدۇ؟

What's your address?

ئادۋوكات. ئى [adwokat] a lawyer, a jurist:

مەن كىچىك چېغىمدىنلا ئادۋوكات بولۇشنى ياخشى كۆرەتتىم.

I've wanted to be a lawyer since I was young

ئادىلانە. رەۋ [a:dila:nə] justly, fairly

ئادىل. سۈپ [a:dil] just, fair, righteous

ئادىل ئادەم

a just, fair man

ئارا [ara] between, among:

بۇلۇت ئارىسىدىن ئاي كۆرۈندى.

The moon could be seen between the clouds:

بىزنىڭ ئارىمىزدا ئۇنداق ئادەم يوق.

There is no such person amongst us.

ئۇلارنىڭ ئارىسى بۇزۇلدى.

They have fallen out.

شۇ ئارىدا

at that time

ئارىغا كىرمەك

to intervene

ئارا تۇرماق

to protect

ئاراز. ئى [araz] discord, bad feeling:

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ئاراز يوق.

There is no bad feeling between them.

ئارازلاش - ئارازلاشماق. پ [arazlaxmak] to fall out, bicker

ئارال. ئى [aral] an island:

خەينەن ئارىلى ھازىر بىر ئۆلكە بولدى.

Hainan island has now become a province.

ئارام. ئى [aram] peace, rest, leisure

بىر ئاز ئارام ئالايلى.

Let's rest for a while.

ئۇ كەلگەندىن كېيىن، كۆڭلۈم ئارام تاپتى.

I felt at peace after he had arrived.

ئارامبەخش. ئى [aram-bəhx] happiness, a feeling of well-being

ئارامخۇدا. رەۋ [aramhuda] leisurely, carefree

ئاران. رەۋ [aran] scarcely, only; with difficulty:

ئۇلار يېتىپ كەلگەندە مەن ئىشنى ئاران تۈگەتكەنىدىم.

I'd scarcely finished when they arrived.

ئاران بەش ئادەم كەلدى.

Only five people came.

مەن ئاران كەلدىم.

I only just got here.

ئاران دېگەندە

with some difficulty

ئاران تۇرماق.

to be apt to

ئۇ يىغلىغىلى ئاران تۇرىدۇ.

He's apt to cry.

ئارتـ - ئارتماق. پ [art-mak] to carry on one's back:

مۇرىگە ئارتماق

the animals.
ئادەم تەبىئەت ئۈستىدىن چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ.
Man will certainly conquer nature.
ئادەمئاتا. ئى [a:dəmata] Adam
ئادەمخور. سۈپ [a:dəmhor] cannibalistic
ئادەمزات. ئى [a:dəmzat] humanity, mankind, mortal man:
ئادەمزات ئايىغى تەگمىگەن جاي
a place where no man has ever trod
ئادەمسىمان. سۈپ [a:dəmsiman] human-like, similar to a man
ئاددىي. سۈپ [addiy] ordinary, simple, common
ئاددىي خەت
ordinary (surface) mail
ئاددىي تاماق
a simple meal, simple food
ئاددىيلاش - ئاددىيلاشماق. پ [addiylaxmak] to be simple, easy
ئاددىيلاشتۇرۇلغان خەنزۇچە خەتلەر
simplified Chinese

كېچىكىپ قېلىش يامان ئادەت.
Being late is a bad habit.
ئادەتتە. رەۋ [a:dəttə] usually, ordinarily:
ئادەتتە بۇنداق قىلىش توغرا ئەمەس.
It's usually wrong to act like that.
ئادەتتىكى. سۈپ [a:dətiki] ordinary, common, simple:
بۇ ئادەتتىكى بىر مەسىلە.
That's a common problem.
ئادەتلەنمەك - ئادەتلەنمەك. پ [a:dətlənmək] to be used to, accustomed to
سىز بۇ تاماققا ئادەتلەندىڭىزمۇ؟
Are you used to the food?
ھەئە، مەن ھازىر ئادەتلەندىم.
Yes, I'm used to it now.
ئادەتلەنگەن جۈملە
an idiom, a common saying
ئادەم. ئى [a:dəm] a man, a person, a human being:
ئادەم ھايۋاندىن پەرقلىنىدۇ.
Man is different from

ئادالەتپەرۋەر. سۈپ [ada:lətpərwər] one who loves justice
ئادالەتسىز. سۈپ [ada:lətsiz] unjust, unrighteous
ئادالەتسىزلىك. ئى [ada:lətsizlik] injustice, unrighteousness:
ئۇلار ئۇنىڭغا بەك ئادالەتسىزلىك قىلدى.
They treated him very unfairly.
ئادالەتلىك. سۈپ [ada:lətlik] just, righteous, fair:
ئادالەتلىك ئۇرۇش
a just war
ئاداۋەت. ئى [ada:wət] prejudice, hatred:
ئۇ ئىككىسىنىڭ ئاداۋىتى بار.
They hate each other.
ئىرقىي ئاداۋەت
racial prejudice
ئاداۋەتخور. سۈپ [ada:wəthor] a prejudiced, hateful person
ئاداۋەتلەشمەك. پ [ada:wətləxmək] to bear a grudge, to hate
ئادەت. ئى [a:dət] a custom, habit:
ئۇ كونا ئادەت.
That's an old custom.

ئارقا [arka] رەۋ
behind, in back of:
ئارقىدا قالماق
to be left behind
ئىشىكنىڭ ئارقىسىدا
behind the door
ئارقا ئىشىك
the back door
مەكتەپنىڭ ئارقىسىدا بىر نەچچە ئېغىز ئۆي بار.
There are some houses behind the school.

ئارقا - ئارقىدىن. رەۋ
[a:rkidin]
in succession, one after the other:
ئۇ ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ - تۆت ناخشا ئېيتتى.
She sung three or four songs in a row.
مېھمانلار ئارقا - ئارقىدىن كېلىشتى.
The guests came in droves.

ئارقان. ئى
a thick rope

ئارقىسىدا. رەۋ [ar:kisida]
because of, as a result
behind a person's back:
ئارقىسىدا گەپ قىلماق
to talk behind someone's back

ئارقىغا [arkiqa] رەۋ
backwards, in reverse:
بىز ئارقىغا كېتىپ بارىمىز.
We're going backwards.

ئارقىلىق. تەر [arkilik]
through, by means of, via:
بىز دېرىزە ئارقىلىق كىردۇق.
We got in through the window.
بىز كۇچا ئارقىلىق كەلدۇق.
We came via Kuqa.
سۇ بۇ تۇرۇبا ئارقىلىق ئاقىدۇ.
The water flows through this pipe.

ئارمان. ئى [arman]
a desire, wish, hope
مەقسەتكە يەتتىم، باشقا ئارمىنىم يوق.
I've attained my goal, I have no other wish.

ئارمانسىز. سۈپ [armansiz]
satisfied, fulfilled

ئارمىيە. ئى [armiyə]
the army, a militia:
خەلق ئارمىيىسى تەڭداشسىز.
The people's army is without equal.

ئار - نومۇس. ئى [ar-nomus]
shame, humiliation

ئارىفمېتىكا. ئى [arifmetika]
arithmetic, maths

ئارىلا - ئارىلىماق. پ
[arilimak] to cross, go through:
مەن ئېتىزلارنى ئارىلاپ كەلدىم.
I came through the fields.

ئارىلاپ - ئارىلاپ. پ
[arilap-arilap]
sometimes, occasionally

ئارىلاش. پ [arilax]
mixed, not pure:
مىللەتلەر ئارىلاش جايلاشقان رايون
a place inhabited by people of different ethnicity

ئارىلاش - ئارىلاشماق. پ
[arilaxmak] to be mixed up, involved in; to interfere with:
بوياقلار ئارىلىشىپ كەتتى.
The dyes are mixed together.
ئۇ ئادەملەرگە ئارىلاشمايدۇ.
He doesn't mix much

to carry over one's shoulder

جاۋابكارلىقنى ئارتماق
to take the responsibility for

ئارتۇق سۈپ [artuk]
surplus, excess

ئارتۇق پۇل
surplus money

ئىككى يۈزدىن ئارتۇق ئادەم
more than two hundred people

جاندىن ئارتۇق كۆرمەك
to consider something very important

ئارتۇقچە. سۈپ [artukqə]
superfluous, unnecessary

ئارتۇقچىلىق. ئى [artuk-qilik]
an advantage, strength:

بۇ ئۇسۇلنىڭ بىر قانچە ئارتۇقچىلىقى بار.
This method has several advantages.

ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ئارتۇقچىلىقى بار.
Everyone has their own strengths.

ئارتۇقلۇق. سۈپ [artuk-luk]
excessive, wasteful

ئارتىزىيان. سۈپ [artizi-yan]
artesian

ئارتىزىيان قۇدۇقى
an artesian well

ئارتىس. ئى [artis]
an actor, actress, performer:

ئاتاقلىق ئارتىس
a famous actress

ئارتىلا - ئارتىلماق 1. پ
[artilmak] to be loaded onto one's back

تۆگىگە يۈك ئارتىلدى.
The baggage was loaded on to the camel.

جاۋابكارلىق ئۇنىڭ ئۈستىگە ئارتىلدى.
The responsibility fell on his shoulders.

ئارتىلماق 2. پ [artilmak]
to climb over, to scale:

تامدىن ئارتىلماق
to climb over the wall

ئارخائىزم. ئى [arha'izm]
an archaism

ئارخېئولوگ. ئى [arhiolog]
an archeologist

ئارخېئولوگىيە. ئى [arhi-ologiyə]
archeology

ئارخېئولوگىيىلىك. سۈپ
archeological, pertaining to archeology

ئارخىپ. ئى [arhip]
archives, files

ئارزۇ. ئى [arzu]
a hope, wish, desire

ئارزۇ قىلماق پ
to hope, wish:

ئارزۇيۇم ئەمەلگە ئاشتى.
My wish has come true.

بەش بالىمىز بولۇشنى ئارزۇ قىلىمىز.
We hope to have five children.

ئارزۇ - ئارمان. ئى [arzu — arman]
a hope, wish, desire:

ئۇ ئاخىر ئارزۇ - ئارمانلىرىغا يەتتى.
His hopes finally came true.

ئارزۇلۇق. سۈپ [arzuluk]
longed for, hoped for, beloved:

ئارزۇلۇق بالا
a beloved child

ئارزۇ - ھەۋەس. ئى [arzu - həwəs]
lust, desire

ئارزۇ - ئۈمىد. ئى [arzu-ümid]
hope, wish

ئارسلان. ئى [arslan]
a lion

ئارغامچا. ئى [arqamqa]
rope, string

ئۇ ئارغامچا بىلەن باغلاندى.
He was tied up with rope.

ئارغۇنلاش - ئارغۇنلاشماق. پ [arqunlaxmak]
to cross breed (animals)

ئازاد قىلماق. پ
to set free, liberate:
ئۇ رايون 1949 - يىلى ئازاد قىلىنغان.
That region was liberated in 1949.

ئازادە. سۈپ [aza:də]
comfortable, spacious, roomy

ئازادە ئورۇندۇق
a comfortable chair

ئازادلىق. ئى [azadlik]
freedom, liberty

ئازادلىق ئارمىيە
the Liberation Army

ئازار. ئى [azar]
see below

ئازار بەرمەك. پ
to embarrass, cause discomfort:
ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئازار بەرمە.
Don't embarrass him.

ئازار يېمەك. پ
to be embarrassed

ئازاي - ئازايماق. پ
[azaymak] to reduce, become less:
كۆپ ساندىكى قاتناش ۋەقەلىرى ئازايدى.
The number of accidents has reduced.

ئازايت - ئازايتماق. پ
[azaytmak] to (cause to) reduce, decrease:
چىقىمنى ئازايتماق
to reduce expenditure

ئازايتىش. پ [azaytix]
a reduction, decrease

ئاز - پاز. سۈپ - [az paz]
a little, a small amount

ئاز - تولا. سۈپ - [az tola]
a little, a small amount:
سىز فرانسۇز تىلىنى بىلەمسىز؟
Do you speak French?
ئاز - تولا بىلىمەن.
I know a little.

ئازچىلىق. ئى [azqilik]
the minority:
ئازچىلىق كۆپچىلىككە بويسۇنۇش كېرەك.
The minority should obey the majority.

ئازدۇر - ئازدۇرماق. پ
[azdurmak] to confuse someone:
مۇشۇنداق قىلىپ سەن مېنى ئازدۇراي دەمسەن؟
Are you trying to confuse me by doing that?

ئازراق. سۈپ [azrak]
a little, a bit, a few:
مەن قازاقچىنى ئازراق بىلىمەن.
I know a little Kazakh.
ماڭا ئازراق ئالما بەرسىڭىز.
Give me some apples please.
مېنىڭ سىزكە ئېيتىدىغان ئازراق گېپىم بار.
I've got something to tell you.

ئازغۇن. سۈپ [azqun]
lost, off - track

ئازغۇنلۇق. ئى [azqunluk]
confusion, perplexity

ئازگال. ئى [azgal]
a pit, ditch:
سېنى ئازگالغا چۈشۈپ كېتىپتۇ دەيدۇ، راستمۇ؟
Is it true that you fell into a ditch?

ئازلا - ئازلىماق. پ [az-limak]
to decrease, become less:
ئەنگلىيىنىڭ نوپۇسى ئازلاۋاتىدۇ.
The population of England is decreasing.

ئازلات - ئازلاتماق. پ
[azlatmak] to (cause to) decrease, lessen

ئازلىق. ئى [azlik]
a lack of, a small amount of:
ئادەمنىڭ ئازلىقىدىن ئىشىمىز ۋاقتىدا پۈتمىدى.
We didn't finish our

socially.

ئۇ بۇ ئىشقا ئارىلاشقان ئەمەس.

He's not involved in this affair.

ئارىلاشما.

Don't interfere.

ئارىلاشتۇر - ئارىلاشتۇرماق. پ [arilaxturmak] to stir in, mix up; to involve:

ئۇن بىلەن سۇنى ئارىلاشتۇرۇڭ.

Mix the flour and water.

بۇلارنى نېمە ئۈچۈن ئارىلاشتۇرۇۋەتتىڭىز؟

Why have you mixed these up?

بۇ ئىشقا مېنى ئارىلاشتۇرما.

Don't involve me in this affair.

ئارىلىق. ئى [arilik] the distance between:

تام بىلەن ئىشكاپنىڭ ئارىلىقى

between the wall and the cupboard

ئىككى مەكتەپنىڭ ئارىلىقى

the distance between the two schools

شۇ ئارىلىقتا

by that time

ئارىيەت. ئى [ariyət] a loan, something borrowed

ئارىيەت ئالماق. پ

to borrow:

مەن بەش سوم ئارىيەت ئالسام بولامدۇ؟

Can I borrow five yuan?

ئارىيەت بەرمەك

to lend

ماڭا ئون سوم ئارىيەت بەرسىڭىز.

Please lend me ten yuan.

ئاز. سۈپ؛ رەۋ [az] few, less, little; seldom, rarely:

گەپنى ئازراق قىلىپ، ئىشنى كۆپرەك قىلايلى.

Let's talk less and do more work.

مەن قازاقچىنى ئازراق بىلىمەن.

I know a little Khazakh.

ئۇ ناھايىتى ئاز سىرتقا چىقىدۇ.

He rarely goes out.

ئاز دېگەندە

at least, not less than

ئۇنىڭ باھاسى ئاز دېگەندە يۈز كوي.

It will cost at least a hundred yuan.

ئاز سانلىق مىللەت

a minority ethnic group

جۇڭگودا ئەللىكدىن ئارتۇق ئاز سانلىق مىللەت بار.

There are over fifty ethnic minorities in China.

ئاز ئۇچرايدىغان

uncommon, rare, unusual

قوشكىزەك تۇغۇش نارىسى ئاز ئۇچرايدۇ.

Twins are very uncommon.

ئازاب. ئى [azab] suffering, torment, hardship

ئازاب چەكمەك. پ

to suffer hardship

ئازابلا - ئازابلىماق. پ [azablimak] to torment, torture:

ئازابلاپ ئۆلتۈرمەك

to torture to death

ئازابلان - ئازابلانماق. پ [azablanmak] to be tormented, to be tortured

ئازابلىق. سۈپ [azablik] distressful, painful, miserable

ئازاب - ئوقۇبەت. ئى [azab — okubət] pain, suffering, hardship

ئازاد. سۈپ [azad] free, liberated

ئازاد رايون

a free region

قاپتۇ.
My watch is slow.
ئاستىلاتـ - ئاستىلاتماق. پ [astilatmak] to (cause to) slow down:
ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى بىر ئاز ئاستىلىتىڭ.
Please drive a bit slower.
ئاستىنقى. سۈپ [astinki] the one below, underneath:
ئاستىنقى قەۋەت
the floor below
ئاستىن - ئۈستۈن. رەۋ [astin — üstün] up-side-down, the wrong way up:
بۇنى ئاستىن - ئۈستۈن ئالماشتۇرۇپ قويۇڭ.
Turn it upside down.
ئاسرا - ئاسرىماق. پ. [asrimak] to preserve, protect, defend:
ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ.
Defend yourself.
ئاسراندى. سۈپ [asrandi] adopted, fostered:
ئاسراندى بالا
a foster child
ئاسسىستېنت. ئى [assis-tent] an assistant, helper
ئاسسىمىلياتسىيە. ئى [assi-milyat'siyə] assimi-lation, absorbment
ئاسسىمىلياتسىيە بولماق. پ
to be assimilated
ئاسسىمىلياتسىيە قىلماق. پ
to assimilate
ئاسفالت. ئى [asfalt] asphalt, tarmac:
ئاسفالت يول
a tarmac road
ئاسفالتلا - ئاسفالتلىماق. پ [asfaltlimak] to put down asphalt, tarmac
ئاسلان. ئى [aslan] a kitten
ئاسما. سۈپ [asma] hanging, insuspension
ئاسما كۆۋرۈك
a suspension bridge
ئاسمان. ئى [asman] heaven, sky:
كۆك ئاسمان
a blue sky
ئاسمانغا چىققاي دېسە يىراق، يەرگە كىرەي دېسە قاتتىق.
Heaven is too far to the eart hreach, and is too hard to enter.
ئاسمان - زېمىن. ئى [asman-zemin] the earth and the sky, the world
ئاسىي. ئى [a:siy] an offender, law-breaker
ئاسىيا. ئى [a:siya] Asia:
ئوتتۇرا ئاسىيا
Central Asia
ئاش. ئى [ax] food, a meal:
ئاش ئەتمەك
to cook a meal
ئاش - ئاشماق. پ [ax-mak] to increase, to be more than:
دارامەت ئاشماق
to increase income
نوپۇس تېز ئېشىۋاتىدۇ.
The population is increasing rapidly.
ئۇنىڭ يېشى ئەللىكتىن ئاشتى.
He's over fifty.
ئەمەلگە ئاشماق
to come true, to come to pass
ئاشپەز. ئى [axpəz] a cook, a chef:
ئۇ ئاشپەز.
He's a cook.
ئاشپەزلىك. ئى [axpəzlik] cooking
ئاش - تاماق. ئى [ax-tamak] food, meals
ئاشخانا. ئى [axhana] canteen, restaurant:
مۇسۇلمانلار ئاشخانىسى
uslim restaurant

يەر ئاستى بايلىقلىرى
underground resources
ئاستا. رەۋ [asta]
slow, slowly, softly:
ئاستىراق ماڭ.
Slow down.
ئاستىراق سۆزلەڭ.
Please talk more slowly.
ئۇ مۇرەمگە ئاستا ئۇردى.
He tapped me on the shoulder.
ئاستا يۈگۈرمەك
to jog, run slowly
ئاستا - ئاستا. رەۋ - [asta asta] slowly, gradually:
سىز ئۇنى ئاستا - ئاستا بىلىپ كېتىسىز.
You'll find out gradually.
ئاستانە. ئى [astanə]
the capital city (of a country); threshold
ئاسترونوم. ئى [as'tronom]
an astronomist
ئاسترونومىيە. ئى [as'tronomiyə] astronomy
ئاستىدا. رەۋ [astida]
under, beneath:
ئۇ كارىۋات ئاستىدا.
It's under the bed.
ئاستىلا - ئاستىلاشماق. پ [astilimak] to be slow:
مېنىڭ سائىتىم ئاستىلاپ

[asaslimak] to base on, give reasons for
ئاساسلاڭ - ئاساسلانماق. پ [asaslanmak] to find a basis for, find grounds for
ئاساسلىق. سۈپ [asaslik]
reasonable, explicable; important
ئاساسىي. سۈپ [asa:siy]
basic, foundational:
ئاساسىي مەسىلە
the basic question
ئاساسىي قانۇن
a constitution
ئاسان. سۈپ [asan]
easy, simple:
مەسىلە ئاسانلا ھەل بولدى.
The problem was easily resolved.
ئاسانلاش - ئاسانلاشماق. پ [asanlaxmak] to be simple, easy
ئاسانلىق. رەۋ: ئى [asanlik]
easily, with ease
ئاسپىرانت. ئى [aspirant]
a post - graduate student
ئاسپىرىن. ئى [aspirin]
an aspirin
ئاست. ئى [ast]
bottom, lowest part of:
دېڭىز ئاستىدا
at the bottom of the sea

work on time because we were so few.
ئاسما - ئاسماق. پ [asmak]
to hang up (clothes):
پەلتوىڭىزنى مىخقا ئىسىپ قويۇڭ.
Hang your coat on the nail.
ئاسارەت. ئى [asa:rət]
enslavement, bondage
ئاسارەتتە تۇتماق
to hold in bondage
ئاساس 1. ئى [asas]
foundation, elementary knowledge, basis:
ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس
elementary Uighur
ئاساس 2. ئى [asas]
reason, ground, proof
ئاساس سالماق. پ
to initiate, begin
ئاساسەن. رەۋ [asa:sən]
according to; nearly, basically:
قانۇنغا ئاساسەن
in accordance with the law
ئىشنى ئاساسەن تۈگەتتۇق.
We have nearly finished the work.
ئاساسچى. ئى [asasqi]
a creator, initiator
ئاساسسىز. سۈپ [asassiz]
groundless, without foundation
ئاساسلا - ئاساسلاماق. پ.

ئاغرىنماق. پ. [aqrinmak] to grumble, complain:
بىز ۋاراڭ - چۇرۇك قىلىشىڭلاردىن ئاغرىندۇق.
We complained about the noise you made.
سەن مەندىن ئاغرىنما.
Don't blame me.

ئاغىنە. ئى [aqi:nə] a friend, companion:
ئۇ مېنىڭ ئەڭ يېقىن ئاغىنەم.
He's my best friend.

ئافرىقا. ئى [afrika] Africa

ئافغان. ئى [afqan] an Afghan

ئافغانچە. رەۋ [afqanqə] the Afghan language, Dari

ئاق. سۈپ [ak] white, blank; innocent:
ئاق ساراي
the White House
ئاق يامغۇر
slight rain, a drizzle
چېچىغا ئاق كىرمەك
to go white (of hair)
ئاق قالماق
to be empty, blank
ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ يا ئاق، يا كۆك دېيەلمەي تۇرۇپلا قالدى.
When he heard that he didn't know what to say.

ئاق كۆڭۈل. سۈپ [akkəŋül] sympathetic, kind

ئاقماق. پ. [akmak] to flow, leak:
چۆگۈندىكى سۇ تېمپ تۆكەپتۇ.
The water has all leaked out of the kettle.
گەپ ئاقماق
to be persuasive:
مېنىڭ گېپىم ئاقمىدى.
He wasn't persuaded by what I said.

ئاقارماق. پ [akarmak] to become white, clean:
چېچىم ئاقاردى.
My hair has gone white.
كىر ئوبدان ئاقىرىپتۇ.
The laundry has come out very clean.

ئاقارتماق. پ [akartmak] to whiten, whitewash:
بىز ئۆيىمىزنى ئاقارتتۇق.
We whitewashed our house.

ئاقسىماق. پ [aksimak] to be lame:
ئاقساپ ماڭماق
to limp

ئاقساتماق. پ [aksatmak] to cause to limp, cripple:
ئۇ بالا ئاتنى ئۇرۇپ ئاقسىتىپ قويۇپتۇ.
The boy crippled the horse with his beating it.

ئاقساق. سۈپ [aksak] lame, crippled:
ئاشۇ ئاقساق توشقان مېنىڭكى.
That lame rabbit is mine.

ئاقساقال. ئى [aksakal] an old (wise) man

ئاقسۆڭەك. ئى [aksəŋək] an aristocrat, nobleman

ئاقلاماق. پ [aklimak] to white wash; speak in someone's defence
ئار - نومۇسنى ئاقلاماق
to remove someone's shame or guilt

ئاقلاتماق. پ [aklatmak] to justify, defend

ئاقلانماق. پ [aklanmak] to be acquitted, exonerated:
ئۇ سوتتا ئاقلىنىپ چىقتى.
He was acquitted in court.

ئاشخانا ئۆي
a kitchen
ئاش - سۇ. ئى [ax - su] food and drink
ئاشقازان. ئى [axkazan] the stomach, belly:
مەن ئاشقازان كېسلى بولۇپ قالدىم.
I've got a stomach disease.
ئاشكارا. سۈپ [axkara] open, revealed, public:
ئاشكارا ئىش
a public affair
ئاشكارا بولماق. پ
to be revealed, made known
سىر ئاشكارا بولدى.
The secret has been revealed.
ئاشكارا قىلماق. پ
to reveal, make known
ئاشكارىلا - ئاشكارىلىماق. پ [axkarilimak] to uncover, reveal:
بۇ ئىشنى ئاشكارىلاپ قويغىنى ئايگۈل.
It was Aygul who made this known.
ئاشلا - ئاشلىماق. پ [axlimak] to cure (an animal skin)
ئاشلىق. ئى [axlik] food, grain
ئاشلىق نورمىسى
food rations

ئاش - مانتا. ئى - [ax - manta] palau and manta (a common dish)
ئاشنا. ئى [axna] a friend, companion
ئاشۇ. ئال [axu] that:
ئاشۇ كىشى
that person
ئاشۇ كۈنى
on that day
ئاشۇر - ئاشۇرماق. پ [axurmak] to (cause to) increase, fill:
پىلاننى ئاشۇرۇپ ئورۇندىماق
to fulfill a planned quota
بۇ زاۋۇت مەھسۇلاتنى ئاشۇرالمىغانلىقتىن تاقالدى.
This factory was closed because they could not increase production.
ئاشىق. ئى [a:xik] a sweetheart, lover
ئاشىقلىق. ئى [axiklik] love, affection
ئاشىق - مەشۇق. ئى [a:xik-məxuk] sweethearts, lovers:
ئۇلار ئىككىسى ئاشىق - مەشۇقلار.
They are in love.
ئاغ - ئاغماق. پ [aoqmak] to lean towards, incline towards:
يۈك بىر تەرەپكە ئېغىپ كەتتى.
The load is slipping to one side.
ئاغدۇر - ئاغدۇرماق. پ [aoqdurmak] to turn upside down, turn inside out
يەر ئاغدۇرماق
to plough the land
ئاغرە - ئاغرىماق. پ [aoqrimak] to hurt, be painful:
بېشىم ئاغرىيدۇ.
My head hurts.
ئۇ ئاغرىپ قالدى.
He's sick.
ئاغرىت - ئاغرىتماق. پ [aoqritmak] to damage, cause pain to:
قاينىمىغان سۇ قورساقنى ئاغرىتىدۇ.
Unboiled water can hurt the stomach.
ئاغرىق. ئى [aoqrik] ache, pain:
چىش ئاغرىقى
toothache
ئۇ ئاغرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىۋاتىدۇ.
He feels ill.
ئاغرىقچان. سۈپ [aoqrik-qan] sickly, often unwell

ئاڭلىق [aŋlik] سۈپ intelligent, conscious:

ئاڭلىنار - ئاڭلىماس رەۋ [aŋlinar - aŋlimas] barely aubible, quietly

ئال - ئالماق. پ [almak] to buy, get, take:

مەن بىر گىلەم ئالدىم. I bought a carpet.

سەن بۇنى نەدىن ئالغان؟ Where did you get it?

كىتابىمنى كىم ئالدى؟ Who's taken my book?

بۇنى دادىڭىزغا ئېلىپ ئۆتىڭ. Take this to your father.

ئازراق دورا ئالدىڭىزمۇ؟ Did you get any medicine?

ئالا. سۈپ [ala] multi - coloured, of many colours:

ئالا كۆڭۈل. indecisive, fickle

ئالا - بۇلا. سۈپ [ala - bula] multi - coloured

ئالاقە. ئى [ala:kə] connection, relationship:

مېنىڭ ئۇلار بىلەن ئالاقەم يوق. I have no connection with them.

ئالاقزادە. رەۋ [alakza:də] see below

ئالاقزادە بولماق. پ to be alarmed, panic stricken:

دۈشمەن ئالاقزادە بولۇپ قاچتى. The enemy fled in panic.

ئالاقزادىلىك. ئى [alakza:dilik] panic, alarm

ئالاقچى. ئى [ala:kiqi] a messenger, liason-person, go - between

ئالاقىدار. سۈپ [ala:kidar] related, connected:

ئالاقىدار مەسىلە a related problem

ئالاقىلەش - ئالاقىلەشمەك. پ [ala:kiləxmek] to liase, communicate

ئالاغۇ. سۈپ [alaŋqu] sparse, scattered, here and there

ئالامەت ١. ئى [ala:mət] a sign, symptom:

ئۇنىڭدا ھېچ قانداق كېسەللىك ئالامىتى يوق. He showed no sign of any sickness.

جىگەر كېسىلىنىڭ ئالامەتلىرى قانداق بولىدۇ؟ What are the symptoms of hepatitis?

ئالامەت 2. رەۋ very extremely

ئالاھازەل. رەۋ [ala:hazəl] about, roughly, approximately:

ئۇنىڭ كەتكىسىگە ئالاھازەل بىر سائەت بولدى. He left about an hour ago.

ئالاھىدە. سۈپ [ala:hidə] special, unique, distinct:

ئالاھىدە مەھسۇلات a speciality (of a region)

ئالاھىدە ھوقۇق a priviledge

ئالاھىدىلىك. ئى [ala:hidilik] a characteristic, peculiarity

ئالاي - ئالايماق. پ [alay-mak] to stare at, glare at

ئالەم. ئى [a:ləm] the world, universe

ئالەمنى خۇدا ياراتقان. God created the universe.

ئالەم بوشلۇقى space

ئالەم كېمىسى a spaceship

ئالەمنىڭ تارتىشىش كۈچى gravity

ئالبان. ئى [alban]

ئاقلانغۇچى. ئى [aklan-quqi] a defendant

ئاقلىغۇچى. ئى [akliquqi] an advocate, defense lawyer

ئاقنانچى. ئى [aknanqi] a loafer, good-for-nothing

ئاقنانچىلىق. ئى [aknan-qilik] idleness, laziness

ئاقناۋات. ئى [aknawat] a kind of melon

ئاقىل. ئى [a:kil] a wise man, sage

ئاقىلانە. سۈپ [a:kila:nə] sensible, intelligent

ئاقىۋەت. ئى [a:kiwət] result, outcome, effect

ئاقيول. ئى see below

ئاقيول بولسۇن!
Have a good trip!

ئاقيول تىلەيمەن.
I hope you have a good trip.

ئاكا. ئى [aka] an older brother

ئاكادېمىك. ئى [akademik] a member of an Academy of Sciences

ئاكادېمىيە. ئى [akade-miyə] an Academy

ئاكا - ئۇكا. ئى [aka-uka] brothers

ئاكتۇئال. سۈپ [aktual] pressing, important

ئاكتىپ. سۈپ [aktip] active, lively, positive

ئاكتىپلاش - ئاكتىپلاشماق. پ [aktiplaxmak] to be active, lively

ئاكتىپلىق. ئى [aktiplik] activeness, liveliness

ئاككورديون. ئى [akkor-diyon] an accordion

ئاكۇستىكىلىق. سۈپ [akus-tikilik] acoustic

ئاگاھ. ئى [a:gah] see below

ئاگاھ بولماق. پ
to be careful

ئاگاھ بولۇڭ!
Be careful!:

ئاگاھلاندۇرۇ - ئاگاھلاندۇرماق. پ [agahlandur-mak] to warn:

مەن ئۇنىڭغا خېلى بۇرۇنلا ئاگاھلاندۇرۇپ قويغان.
I warned him long ago.

ئاڭ. ئى [aŋ] consciousness, awareness

ئاڭسىز. سۈپ [aŋsiz] unconscious, unaware

ئاڭسىزلىق. ئى [aŋsizlik] unconsciousness, lack of awareness

ئاڭقار - ئاڭقارماق. پ [aŋ-karmak] to understand, realize:

بۇ مەسىلىلەرنى ئاڭقىرالمىدىم.
I don't understand these problems.

ئاڭقاۋ. سۈپ [aŋkaw] muddle-headed, confused:

ئاڭقاۋ ئادەم
a muddle-headed person

ئاڭلا - ئاڭلىماق. پ [aŋ-limak] to listen, hear:

مەن ئاڭلىيالمايمەن.
I can't hear.

ئەستايىدىل ئاڭلاڭلار.
Listen carefully.

مەن سىزنى ئۈرۈمچىگە بارىدىكەن دەپ ئاڭلىدىم.
I hear you're going to Urumqi.

گەپ ئاڭلىماق
to be obedient

ئاڭلات - ئاڭلاتماق. پ [aŋlatmak] to broadcast, cause to be heard:

خەۋەر ئاڭلاتماق
to broadcast news

ئاڭلان - ئاڭلانماق. پ [aŋlanmak] tobe heard:

يىراقتىن ناخشا ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.
The sound of singing could be heard far away.

already:
ئۇ ئاللىقاچان يېتىپ باردى.
He has already arrived.
ئاللىقانچە. ئال [allikanqə] however many
ئاللىقانداق. ئال [allikan-dak] somehow, however
ئاللىقاياق. ئال [allikayak] wherever from:
ئۇنىڭ ئاللىقاياقتىن كەلگىنىنى ھېچكىم بىلمەيتتى.
No one knew where he had come from.
ئاللىقايسى. ئال [allikaysi] whichever
ئاللىكىم. ئال [allikim] whoever:
ئاللىكىمنىڭ قىلغىنىنى بىلمىدۇق.
We didn't know who did it.
ئاللىنېمە. ئال [allinemə] whatever:
ئاللىنېمىلەرنى دەپ يۈرۈيدۇ، ئۇ؟
Whatever is he talking about?
ئالما. ئى [alma] an apple
ئالماس. ئى [almas] a diamond, precious stone

precautions against natural disasters.
بەزى كېسەللىكلەرنى ئاسانلا ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ.
You can easily prevent certain diseases.
ئالغا. رەۋ [alqa] forward:
ئالغا باسماق
to improve, progress
سىز كۆپ ئالغا باسقانسىز.
You have improved a lot.
ئالغاچ كەلمەك. پ [alqaq kəlmək] to bring:
ماڭا ئازراق دورا ئالغاچ كەلگىن.
Bring me some medicine.
ئالقىش. ئى [alkix] gratitude, applause
ئالقىشقا ئېرىشمەك
to be welcomed
ئالقىشلا - ئالقىشلىماق. پ [alkixlimak] to welcome, applaud
ئالكوگول. ئى [alkogol] alcohol
ئالكوگولىزم. ئى [alkogolizm] alcoholism
ئاللا. ئى [alla] God, Allah:
ئاللاھۇ ئەكبەر!
Allah is great!
ئاللىقاچان. رەۋ [allikaqan]

impetuousness:
بۇنداق ئالدىراقسانلىق قىلماڭ.
Don't be so reckless.
ئالدىراڭغۇ. سۈپ [aldi-raŋoqu] irritable, impatient
ئالدى - ساتتى. ئى [aldi-satti] commerce, buying and selling
ئالدىن. رەۋ [aldin] before, earlier:
سەن نېمە ئۈچۈن ماڭا ئالدىن ئېيتمىدىڭ.
Why didn't you tell me before?
ئالدىن ئېيتماق. پ.
to predict, foretell.
ئۇ بۇ ئىشنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېيتقانىدى.
He predicted that this would happen.
ئالدىنقى. سۈپ [aldinki] the previous, last:
ئالدىنقى قېتىم مەن ئوتتۇردۇم.
The previous time I lost.
ئالدىنى ئالماق. پ [aldini almak] to take precautions, prevent:
تەبىئىي ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئېلىشىمىز كېرەك.
We must take

be in a rush.

نېمىگە ئالدىرايسىز؟

Why are you hurrying?

ئالدىرىما!

Don't be in such a hurry!

ئالدىراپ - تېنەپ. رەۋ hastily, in haste:

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان دەن كېيىن ئالدىراپ - تېنەپ بۇياققا ماڭدىم.

I hurried here after hearing the news.

ئالدىراتماق. پ [aldiratmak] to hurry someone, rush someone

تېخى ئىشىم تۈگىمىدى، ئالدىراتمىغىنا.

I haven't finished (my work) yet, don't hurry me.

ئالدىراش. پ [aldirax] busy, occupied:

كېلەر مەۋسۈم مەن ئانچە ئالدىراش بولمايمەن.

I won't be so busy next term.

ئالدىراشلىق. ئى [aldiraxlik] busyness, bustle

ئالدىراقسان. سۈپ [aldiraksan] impatient, irritable

ئالدىراقسانلىق. ئى [aldiraksanlik] impatience,

بەرىپ باقايلى.

Let's telephone first.

ئالدا - ئالدىماق. پ [aldimak] to cheat, deceive:

ئۇ مېنى ئالدىدى.

He cheated me.

خەقنى ئالدىغانلىق، ئۆزىنى ئالدىغانلىق.

A person who cheats only cheats himself.

ئالداپ ئېلىپ قاچماق.

to kidnap

ئالدامچى. ئى [aldamqi] a cheat, trickster

ئالدامچىلىق. ئى [aldamqilik] cheating, trickery

ئالداڭ - ئالدانماق. پ [aldanmak] to be taken in, deceived

ئالدۇر - ئالدۇرماق. پ [aldurmak] to have something bought, taken:

چېچىمنى ئالدۇردۇم.

I had my hair cut.

ماگىزىنىدىن چاي ئالدۇرماق

to have some tea brought

بالا ئالدۇرماق

to induce an abortion

ئالدىرا - ئالدىرىماق. پ [aldirimak] to hurry,

an Albanian

ئالبوم. ئى [albom] a photo album

ئالپىنىزم. ئى [alpinizm] mountaineering, climbing

ئالپىنىست. ئى [alpinist] a mountaineer, climber

ئالتە. س [altə] six:

ئالتەيلەن six people

ئالتۇن. ئى [altun] gold:

ئالتۇن ئۈزۈك a gold ring

ئالتۇنبېلىق. ئى [altunbelik] a goldfish

ئالتۇن - كۈمۈش. ئى [altun - kümüx] gold and silver, precious metals

ئالتىنچى. سۈپ [altinqi] the sixth:

ئالتىنچى ئاي June

ئالد. رەۋ [ald] in front of, before

ئۆينىڭ ئالدى the front of the house

ئالدىڭىزغا قارا‌ڭ.

Look in front of you.

ئالدى بىلەن. رەۋ first:

ئالدى بىلەن تېلېفون

an antenna:
تېلېۋىزورنىڭ ئانتېننىسى
a TV antenna
ئانچە. رەۋ [anqə]
not very, not so:
ئانچە ياخشى ئەمەس.
It's not that good.
ئانچە - مۇنچە. رەۋ - [anqə - munqə] sometimes, occasionally:
ئۇ پات - پات كېلىپ تۇرامدۇ؟
Does he often come?
ئانچە - مۇنچە.
Sometimes.
ئانچۇالا. رەۋ. [anqiwala]
not that much, not so much:
ئانچۇالا هارمىدىم.
I'm not that tired.
ئاندا - ساندا. رەۋ - [anda - sanda] sometimes, now and then:
ئۇ ماڭمۇ ئاندا - ساندا خەت يازىدۇ.
He also writes to me now and then.
ئاندىن. رەۋ [andin]
later, after
ئاندىن كېيىن...
afterwards...
ئانكىت. ئى [ankit]
a resume, a form
ئانكىت تولدۇرماق. پ
to fill out a form
ئانا. ئى [ana]
mother, mummy:
قەيىن ئانام
my mother - in - law
ئانا تىل. ئى
mother tongue
ئاناتومىيە. ئى [anatomiyə]
anatomy
ئانار. ئى [anar]
a pomegranate
ئانارخىزم. ئى [anarhizm]
anarchy
ئانارخىست. ئى [anarhist]
an anarchist
ئانارگۈل. ئى [anargül]
a pomegranate flower
ئانالىتىك. سۈپ [analitik]
analytic:
ئانالىتىك خىمىيە
analytical chemistry
ئانالىز. ئى [analiz]
analysis, investigation
ئانالىز قىلماق. پ
to analyse, investigate
ئاناناس. ئى [ananas]
a pineapple
ئانتاركتىكا. ئى [antarktika] the Antartica
ئانتاگونىزم. ئى [antagonizm] antagonism, hostility
ئانتولوگىيە. ئى [antologiyə] an anthology, compilation
ئانتېننا. ئى [antenna]
an antenna:
تېلېۋىزورنىڭ ئانتېننىسى
a TV antenna
ئامبارغا قويماق
to store
ئامبال. ئى [ambal]
a governor in pre-liberation China
ئامبۇلاتورىيە. ئى [ambulatoriyə] an out-patient clinic
ئامراق. سۈپ [amrak]
to like, be fond of:
ئۇ كىتاب ئوقۇشقا ئامراق.
He likes reading.
ئامما. ئى [amma]
the public, the masses
ئاممىباب. سۈپ [ammibab]
popular, popularized
ئاممىبابلاش - ئاممىبابلاشماق. پ [ammibablax - mak] to popularize
ئاممىۋى. سۈپ [ammiwi]
public:
ئاممىۋى تازىلىق
public health
ئاممىۋىلىق. ئى [ammiwilik] the public
ئامۇت. ئى [a:mut]
a pear
ئامېرىكا. ئى [amerika]
America
ئامېرىكىلىق. ئى
an American
ئامىل. ئى
a factor, element
ئامىن! ئۈم [a:min]
Amen!

ئالماش. ئى [almax]
a pronoun:
كىشىلىك ئالماش
a personal pronoun
ئۆزلۈك ئالماش
a reflexive pronoun
ئالماش - ئالماشماق. پ
[almaxmak] to replace, supercede:
سۇلالىلەرنىڭ ئالمىشىشى
the succesion of the dynasties
ئارغامچا ئالمىشىپ قالدى.
The rope is tangled up.
ئالماشتۇر - ئالماشتۇرماق. پ
[almaxturmak] to change, exchange:
بىز پىكىر ئالماشتۇردۇق.
We exchanged our views.
ئالۋاستى. ئى [alwasti]
a ghost, phantom
ئالبوۋەك. سۈپ [alibərək]
unripe, green:
شوخلا، ئالبوۋەك بولۇپتۇ.
The tomatoes are green.
ئالىتوپىلاڭ. ئى [alitopilaŋ] chaos, confusion
ئالىجوقا. سۈپ [alijo:ka]
a rash, brash person
ئالىقاپ. سۈپ [alikap]
unscrupulous, dishonest

ئالىقان. ئى [alikan]
the palm of the hand
ئالىقانات. سۈپ [alikanat]
unscrupulous, dishonest
ئالىلىق. ئى [alilik]
hesitation, indecision
ئالىلىق قىلماق. پ
to hesitate, be indecisive
ئالىم. ئى [a:lim]
a scholar, learned person
ئالىي. سۈپ [a:liy]
high, lofty:
ئالىي دەرىجىلىك
senior, important
ئالىي دەرىجىلىك ھۆكۈمەت خادىمى
a senior government official
ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى
a university student
ئالىيجانناب. سۈپ [a:liy-janab] noble, chivalrous
ئالىيۇمىن. ئى [a'lyumin]
aluminium
ئامال. ئى [amal]
way, method:
ئامالىم يوق.
There's nothing I can do.
ئامالسىز. سۈپ [amalsiz]
helpless, without recourse:
بىز ئامالسىز قالدۇق.
There was nothing we could do.

ئامان. ئى [aman]
peace, quiet:
ئامان بولۇڭ.
Peace be with you.
ئامانمۇسىز؟
Are you well?
ئامانەت. ئى [ama:nət]
safe; deposited in a bank:
خۇداغا ئامانەت.
God be with you.
پۇل ئامانەت قويماق
to deposit money in a bank
ئامانلاش - ئامانلاشماق. پ.
[amanlaxmak] to greet, ask after someone
ئامانلىق. ئى [amanlik]
peace, quiet
ئامەت. ئى [a:mət]
fortune, luck:
ئۇنىڭغا ئامەت كەلدى.
She's been lucky.
ئامەتلىك. سۈپ [a:mətlik]
lucky, fortuitous:
مېنىڭ بۇ ئوغلۇم ناھايىتى ئامەتلىك.
This son of mine is very lucky.
ئامبار. ئى [ambar]
a storeroom:
سۇ ئامبىرى
water reservoir

ئاۋازسىز كىنو
a silent film
ئاۋازلىق. سۈپ [a:wazlik]
talking, with sound
ئاۋاق. سۈپ [a:wak]
thin, emaciated:
ئاۋاق قېرى ئايال
an emaciated old woman
ئاۋانگارت. ئى [awangart]
avant - garde
ئاۋايلا - ئاۋايلىماق. پ
[awaylimak] to take care of, look after:
ئۇ ئاپپاي ئۆزىنى شۇنداق ئاۋايلايدۇ.
That lady really takes good care of herself.
ئاۋغۇست. ئى [awqust]
August
ئاۋۇ. ئال [awu]
that:
ئاۋۇ كىتاب مېنىكى.
That book belongs to me.
ئاۋۇ ئاياغلار بەك چوڭ.
Those shoes are too big.
ئاۋۇ - ئاۋۇماق. پ [awu-mak] to increase, go up:
يېقىندا ئۆلۈم - يىتىم ئاۋۇپ قالدى.
Recently the death-rate has increased.

ئاۋۋال. رەۋ [awwal]
first:
ئاۋۋال ئويلا، كېيىن سۆزلە.
Think before you speak.
ئاۋۋالقى. سۈپ [awwalki]
last, previous, former:
ئاۋۋالقى قېتىم
the last time
ئاۋىئاتسىيە. ئى [awiatsiyə]
aviation, flying
ئائىت. سۈپ [a:it]
related to, concerned with:
ئۆگىنىشكە ئائىت ماتېرىيال
study - related material
ئائىلە. ئى [a:ilə]
a family:
مېنىڭ ئائىلەم مەكىتتە.
My family live in Mekit.
ئائىلە ئايالى. ئى
housewife
ئائىلىلىك. سۈپ [a:ililik]
having a family:
ئائىلىلىك ئادەم
a family man
ئاي 1. ئى [ay] month
ئاي بېشى
at the beginning of the month
ئاي ئاخىرى
at the end of the month

ئۆتكەن ئاي
last month
شېرىن ئاي
a honeymoon
ئاي 2. ئى [ay]
the moon:
يېڭى ئاي
a new moon
ئايا - ئايىماق. پ [ayi-mak] to treasure, cherish:
ئومۇمىنىڭ مال - مۈلكىنى ئايىماق
to look after public property
پۇلنى ئاياپ خەجلىمەك
to be economical, thrifty
ئاياغ. ئى [ayaq]
foot, shoe, end:
ئاياغ سالماق
to take off shoes
ئاياغ تاۋۇشى
the sound of footsteps
ھېكايىنىڭ ئاياغى
the end of the story
بىر جۈپ ئاياغ
a pair of shoes
ئاياغ بېسىپ تۇرغۇدەك يەر يوق
nowhere even to stand up
بۇ بالىنىڭ ئاياغى چىقتىمۇ؟
Can he walk yet? (of a child)

ئانگىنا. ئى [angina]
angina, a sore throat
ئانىلىق. سۈپ [anilik]
matriarchal, motherly
ئانىلىق جەمئىيەت
a matriarchal society
ئانىي. رەۋ؛ سۈپ [aniy]
humiliated, disgraced
ئانىي بولماق پ
to be humiliated
ئانىي تاپماق. پ
to humiliate
ئاھاڭ. ئى [ahaŋ]
a tone, sound:
يېقىملىق ئاھاڭ
a beautiful sound
سوراق ئاھاڭدا
in an interrogative tone of voice
ئاھاڭداش. سۈپ
similar sounding:
ئاھاڭداش سۆز
a homonym
ئاھاڭداشلىق. ئى [ahaŋ-daxlik] harmony:
سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ ئاھاڭداشلىقى
vowel harmony
ئاھاڭداشلىق قانۇنىيەت
the rules of harmony
ئاھالە. ئى [aha:lə]
population, inhabitants:
قەشقەرنىڭ ئاھالىسى ئىككى يۈزمىڭدىن ئارتۇق.
Kashgar has over two hundred thousand inhabitants.
شاڭخەينىڭ ئاھالىسى قانداق؟
What's the population of Shanghai?
شىنجاڭنىڭ ئاھالىسى شالاڭ.
Xinjiang has a sparse population.
ئاھانەت. ئى [aha:nət]
insult, humiliation; abuse:
كىشىلەرگە ئاھانەت قىلىش ياخشى ئىش ئەمەس.
It's not good to insult people.
ئاھۇ. ئى [a:hu]
a deer, antelope
ئاۋات. سۈپ [a:wat]
prosperous, over-flowing:
بازارلار ئاۋات.
The bazaars are over-flowing with goods.
ئاۋارە. ئى [awa:rə]
trouble, nuisance:
ئاۋارە بولماڭلار.
Don't go to any trouble.
ئاۋارە قىلغىنىم ئۈچۈن كەچۈرۈڭ.
Sorry to have troubled you.
سىزنى ئاۋارە قىلدۇق.
We've put you to a lot of trouble.
ئاۋارىچىلىك. ئى [awa:ri-qilik] trouble, nuisance:
ئۇ ئاۋارىچىلىكتە قالدى.
He's in a spot of trouble.
ئاۋارىكەش. ئى [awa:ri-kəx] a troublesome person:
ئۇ ناھايىتى ئاۋارىكەش.
He's a nuisance.
ئاۋاز. ئى [a:waz]
sound, voice:
مەن دولقۇنلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىدىم.
I could hear the sound of the waves.
بۇ رادىيونىڭ ئاۋازى كۈچلۈك.
This radio has a powerful sound.
بۇ ئادەمنىڭ ئاۋازى يۇقىرى.
This man has a high voice.
رادىئونىڭ ئاۋازىنى پەسەيتىپ قويۇڭ.
Turn the volume down on the radio.
ئاۋاز مىقدارى. ئى
volume control
ئاۋازسىز. سۈپ [a:wazsiz]
silent, without a voice

ئايرىملىق. ئى [ayrimlik] distinctiveness, separation

ئايلاپ - يىللاپ. رەۋ [ay-lap-yillap] for years on end, endlessly

ئايلان - ئايلانماق 1. پ [aylanmak] to revolve, rotate; to go for a stroll:

ئاي يەرشارى ئەتراپىدا ئايلىنىدۇ.
The moon revolves around the earth.

ئايلىنىپ كېلەي دەيمەن.
I think I'll go for a stroll.

ئايلانماق 2. پ [aylanmak] to become, turn to:

سۇ ھورغا ئايلانماق
to turn into steam (of water)

يوپۇرماقلار كۆيۈپ كۈلگە ئايلاندى.
The leaves burnt to ashes.

ئايلاندۇر - ئايلاندۇرماق. پ [aylandurmak] to turn into; to turn something around:

قايغۇنى كۈچكە ئايلاندۇرايلى!
Let s turn our sorrow into strength!

ماتورنى ئايلاندۇرماق
to make a motor spin

باشنى ئايلاندۇرماق
to turn one's head

بالىنى بازارغا ئاپىرىپ ئايلاندۇرۇپ كەلمەك
to take a child around the bazaar

ئايلانما. ئى [aylanma] rotating, spinning, circulating

ئايلىق. سۈپ [aylik] monthly; a monthly salary:

ئايلىق ژۇرنال
a monthly magazine

ئاينە - ئاينىماق. پ [ay-nimak] to increase, to thrive, grow well (of plants, trees)

ئايھايلا - ئايھايلىماق. پ [ayhaylimak] to call out, cry out

ئە

ئەبەد. ئى [əbəd] eternity

ئەبەدىي. رەۋ [əbədiy] eternal, forever:

ئەبەدىي ئۆزگەرمەسلىك
unchanging, unchangeable

مەن بۇنى ئەبەدىي ياد تۇتىمەن.
I'll remember that forever.

ئەبەدىيەت. ئى [əbədiyət] eternity

ئەبەدىيلەش - ئەبەدىيلەشتۈرمەك. [əbədiyləxmək] پ to last forever, be immortal

ئەبەدىيلەشتۈر - ئەبەدىيلەشتۈرمەك. پ [əbədiyləx-türmək] to immortalize

ئەبەدىيلىك. ئى [əbədiylik] eternity, forever

ئەبجەش. سۈپ [əbjəx] mixed, blended:

پىرەنىكنى ئەبجەش ماي بىلەن پىشۇرسا ياخشى بولىدۇ.
Biscuits taste good if they are

بۇ كېلىنىڭ ئايىغى ياراشتى.
This bride is a fine girl.
مېھمانلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى.
There was an endless stream of guests.

ئاياغلاش - ئاياغلاشماق. پ [ayaqlaxmak] to end, finish:
يىغىن سائەت 12 بىلەن ئاياغلاشتى.
The meeting finished at 12.

ئاياغلاشتۇر - ئاياغلاشتۇرماق. پ [ayaqlaxturmak] to finish, end, wind up:
ئىشنى ئاياغلاشتۇرماق
to finish a job

ئايال. ئى [ayal] a lady, wife, woman:
ئايال پادىشاھ
a queen

ئايالچە. سۈپ [ayalqə] belonging to awoman, female:
ئايالچە چاپان
a woman's coat
ئايالچە ياسانماق
to dress up as a woman

ئايان. سۈپ [ayan] clear, distinct:
بۇ ئىش بىزگە ئايان.
The matter is clear to us.

ئاياز - ئايانماق. پ [ayan-mak] to stint, grudge, withhold:
قۇربان بېرىشتىن ئايانماسلىق
not afraid to die

ئايەت. ئى [a:yət] a Koranic verse; the Muslim confession

ئايەم. ئى [a:yəm] a festival, holiday
ئايەم كۈنى
a holiday

ئايدىڭ. سۈپ [aydiŋ] the moonlight; clear:
ئايدىڭ كېچە
a moonlit night
ئايدىڭ باش
a bald head

ئايدىڭلاش - ئايدىڭلاشماق. پ [aydiŋlaxmak] to be clear:
مەسىلە ئايدىڭلاشتى.
The matter has become clear.

ئايروپورت. ئى [ayroport] an aeroport

ئايروپىلان. ئى [ayropilan] a plane, an aeroplane

ئايروپىلانسازلىق. سۈپ [ayropilansazlik] plane manufacturing

ئايرودروم. ئى [ayrodrom] an aerodrome

ئايرىم - ئايرىماق. پ [ayrimak] to separate, differentiate between:
ئىككى كەنتنىڭ ئوتتۇرىسىنى دەريا ئايرىپ تۇرىدۇ.
A river separates the two villages.
قويلارنى ئۆچكىلەردىن ئايرىۋەت.
Separate the sheep from the goats.

ئايرىل - ئايرىلماق. پ [ayrilmak] to part from, leave, separate
ئاتا - ئانىدىن ئايرىلماق
to leave one's parents
جاندىن ئايرىلماق
to die, pass away

ئايرىلماس. سۈپ [ayrilmas] inseparable, indivisible:
ئۇ يەر باغچىمىزنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى.
That field is an inseperable part of our garden.

ئايرىلىش. ئى [ayrilix] departure, leaving

ئايرىم. رەۋ [ayrim] seperate, individual:
قىزلار بىلەن ئوغۇللار تاماقنى ئايرىم يەيدۇ.
The girls and boys eat seperately.

Lamb meat is tender.

ئەت ـ ئەتمەك پ [ət_mək] to close, shut; to cook, mix together

ئىشىكنى ئېتىپ قويۇڭ.
Shut the door.

سىز پولۇ ئېتەلەمسىز؟
Can you cook palau?

سامسىنى قانداق ئېتىسىز؟
How do you make samsa?

ئەتە. ئى [ə:tə] tomorrow:

بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويما.
Don't put off today's work until tomorrow.

ئەتەي. رەۋ [ətəy] deliberately, on purpose:

ئۇ ئەتەي شۇنداق قىلۋاتىدۇ.
He is doing it deliberately.

ئۇ سىزگە ئەتەي سوقۇلغىنى يوق.
He didn't bump into you on purpose.

ئەتراپ ئى [ətrap] around, surrounding

شەھەر ئەتراپى
the outskirts of town

شەھەر ئەتراپىنى ئايلاندۇق.
We walked around the town.

مەكتەپ ئەتراپىدا تام بار.
There is a wall around the school.

ئەتراپلىق. رەۋ [ətraplik] from all sides:

مەسىلىگە ئەتراپلىق قارىماق
to look at a problem from all sides

ئەترەت. ئى [ətrət] group, brigade:

ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتى
the fire brigade

ئەتكەس. سۈپ [ətkəs] smuggled, prohibited:

ئەتكەس مال
smuggled goods, contraband

بۈگۈندىن باشلاپ بۇ ئىش ئەتكەس.
From today on, this is prohibited.

ئەتكەسچى. ئى [ətkəsqi] a smuggler:

قوراللىق ئەتكەسچى
an armed smuggler

ئەتكەسچىلىك. ئى [ətkəs_qilik] smuggling

ئەتكەسچىلىك قىلماق. پ to smuggle

ئەتلىك. سۈپ [ətlik] well ـ nourished, fat:

ئەجەب ئەتلىك قوغۇن ئىكەن ـ ھە!
That's a large melon!

ئەتىر. ئى [ətir] perfume, scent:

بۇ ئادەم ئالاھىدە بىر خىل ئەتىر ئىشلىتىدۇ.
This man uses a very special perfume.

ئەتىرسوپۇن. ئى [ətirsopun] face soap:

قانداق ماركىلىك ئەتىر ـ سوپۇن ئەڭ ياخشى؟
Which is the best brand of face soap?

ئەتىرگۈل. ئى [ətirgül] a rose

ئەتىكى. سۈپ [ə:tiki] tomorrow's:

ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۈگۈنكى ئۆپكە ئەلا.
A bird in the hand is worth two in the bush.

ئەتىگەن. رەۋ [ətigən] morning, before noon:

ئەتە ئەتىگەن
tomorrow morning

بۈگۈن ئەتىگەن
this morning

ئەتىگەنلىك تاماق. ئى breakfast

ئەتىياز. ئى [ə:tiyaz] the spring:

قىشتىن كېيىن ئەتىياز

this now.

ئەپسىزلىك. ئى [əpsizlik] unsuitability

ئەپكەش. ئى [əpkəx] a shoulder pole, used for carrying water etc.

ئۇ ئېپكەش كۆتۈرۈپ كېتىۋاتاتتى.

She was carrying a shoulder pole.

ئەپلەپ ـ سەپلەپ. پ [əp-ləp-səpləp] passably, just so

ئەپلىك. سۈپ [əplik] dextrous, clever; suitable:

ئەپلىك ئادەم

an ingenious person

ئەپۇ. ئى [əpu] see below

ئەپۇ سورىماق. پ to apologize, ask for forgiveness:

سىز ئۇنىڭدىن ئېپۇ سورىشىڭىز كېرەك.

You should apologize to him.

ئەپۇ قىلماق. پ to excuse, forgive

سىزنى ئاۋارە قىلىپ قويدۇم، ئەپۇ قىلىڭ.

I'm sorry for the trouble I caused you.

ئەت . ئى [ət] meat, flesh, fat:

پاقلاننىڭ ئېتى يۇمشاق.

nonsense like that.

ئەپسانىچى. ئى [əpsa:niqi] a story teller, one who recounts myths

ئەپسانشۇناس. ئى [əpsa:-nixunas] a mytho-logist

ئەپسانشۇناسلىق. ئى [əpsa:-nixunaslik] mythology

ئەپسانىۋى. سۈپ [əpsa:ni-wi] legendary, mythological:

ئەپسانىۋى چۆچەك

a legendary tale

ئەپسۇس. ئىم [əpsus] a pity, a shame:

ناھايىتى ئەپسۇس، يامغۇر يېغىپ كەتتى.

It's a pity it's raining.

ئەپسۇسكى، ئۇ كەلمىدى.

Unfortunately, he didn't come.

ئەپسۇسلاز ـ ئەپسۇسلانماق. پ [əpsuslanmak] to regret, feel sorry

مەن بۇ ئىشقا ناھايىتى ئەپسۇسلاندىم.

I'm very sorry about this.

ئەپسىز. سۈپ [əpsiz] unsuitable, regret-table

بۇ ئىش توغرۇلۇق ھازىر ئېغىز ئېچىش ئەپسىز

We shouldn's discuss

cooked with mixed oil.

ئەبجەق. ئى [əbjək] tattered, scruffy:

ئۇ ئۆتۈكىنىڭ ئەبجىقى چىقىپتۇ.

The boots have worn out.

ئەبلەخ. ئى [əbləh] a scoundrel, scamp

ئەپەندى. ئى [əpəndi] sir, Mr:

ھۆرمەتلىك ئەپەندى،...

Dear Sir, ...

ئەپەت. ئى [əpt] appearance, features:

ئۇنىڭ ئېپەتى يامان تۇرىدۇ.

She looks terrible.

ئەپچىل. سۈپ [əpqil] dextrous, clever:

بۇ قىزنىڭ قولى ناھايىتى ئەپچىل.

That girl is very dextrous.

ئەپچىللىك. ئى [əpqillik] dexterity, ingenuity:

ئۇ مەسىلىنى ئەپچىللىك بىلەن ھەل قىلدۇق.

We solved the problem ingeniously.

ئەپسانە. ئى [əpsa:nə] a myth, nonsense:

ئۇنداق ئەپسانە گەپلەرگە ئىشەنمەسلىكىمىز كېرەك.

We shouldn't believe

ئۇ بالىسنى راسا ئەدەبلىدى.
He gave his child a good talking to.

ئەدەبلىك. سۈپ [ədəblik] polite, courteous:

قىزىڭىز شۇنداق ئەدەبلىك ئادەم بولۇپتۇ.
Your daughter is very polite.

ئەدەبلىك بولماق
to behave well

ئەدەبىي. سۈپ [ədəbiy] literary, artistic:

ئەدەبىي مىراس
literary inheritance

ئەدەبىي تىل
a literary language

ئەدەبىيات . ئى[ədəbiyat] literature:

خەلق ئەدەبىياتى
folk literature

كلاسسىك ئەدەبىيات
classical literature

ئەدەبىياتچى. ئى [ədəbiyatqi] a writer, literary critic

ئەدەبىيات - سەنئەت. ئى [ədəbiyat - sən'ət] the fine arts

ئەدەبىياتشۇناس. ئى [ədəbiyatxunas] an arts expert, arts critic

ئەدەبىيلىك. ئى [ədəbiylik] aesthetic quality·

ئەسەرنىڭ ئەدەبىيلىكى the aesthetic quality of a work of art

ئەدىب. ئى [ədib] a writer, literary: person

ئەدىبلىك. سۈپ [ədiblik] literary:

ئەدىبلىك تالانت
literary talent

ئەدىيال. ئى [ədiyal] a blanket, cover:

يۈڭ ئەدىيال
a woollen blanket

ئەر. ئى [ər] man, husband; male:

ئەرلەر كۆڭلىكى
a man's shirt

مەن بىر ئەر، ئۈچ ئاياللىنى كۆردۈم.
I saw a man and three women.

بەزى دۆلەتلەردە ئەر-ئاياللار تاماقنى ئايرىم يەيدۇ.
In some countries, men and women eat separately.

ئەرەب. ئى [ərəb] arab; an Arab

ئەرەبچە. رەۋ [ərəbqə] the Arabic language

ئەرەبشۇناس. ئى [ərbxunas] an arabicist

ئەرباب. ئى [ərbab] an activist, a public figure

ئەر - خوتۇن. ئى [ər - xotun] a husband and wife

ئەرز. ئى [ərz] a complaint, accusation:

ئۇ قاتىل دەپ ئەرز قىلىندى.
He was accused of murder.

ئەرزدار. ئى
a plaintiff, accuser

ئەرز قىلماق. پ
to accuse someone

ئەرزان. سۈپ [ərzan] cheap, inexpensive:

ئەرزان گۆشنىڭ شورپىسى يوق.
Cheap meat doesn't make good soup.

ئەرزانلا - ئەرزانلىماق. پ [ərzanlimak] to become cheaper:

يېقىندىن بۇيان گۆش خېلى ئەرزانلاپ قالدى.
Meat has become much cheaper recently.

ئەرزانلاتماق - ئەرزاتلاتماق. پ [ərzanlatmak] to reduce the price

ئەرزىمەك - ئەرزىمەك. پ [ərzimək] to be worthy of:

ئۇ ماختاشقا ئەرزىيدۇ.
He's worthy of praise.

a dustman

ئەخلەتخانا. ئى [əhlətxana]
a rubbish tip, garbage dump

ئەخمەق. سۈپ [əhmək]
foolish, stupid; a fool, an idiot:
سەن ئەخمەق ئىكەنسەن.
You're a fool.
ئەخمەق ئادەم
a foolish man

ئەخمەق قىلماق. پ
to deceive, make a fool of, tease:
ئادەمنى مۇشۇنداق ئەخمەق قىلغان بارمۇ!
How could he do such a stupid thing.

ئەخمەقلەرچە. رەۋ [əhməklərqə] crazily

ئەخمەقلەشمەك - ئەخمەقلەشمەك پ [əhməkləxmək]
to do something stupid:
ئەخمەقلەشمە!
Don't be stupid!

ئەدەب. ئى [ədəb]
manners, courtesy:
ئەدەبنى بىلمەيدىغان ئادەم
a person with no manners

ئەدەبسىز. سۈپ [ədəbsiz]
impolite, rude, vulgar

ئەدەبلەمەك - ئەدەبلىمەك. پ [ədəblimək] to scold, discipline:

a dragon, monster

ئەجىر. ئى
effort, kindness, favor:
ئاتا - ئانىنىڭ ئەجرىنى ياندۇرماق
to repay one's parents' love

ئەخلاق. ئى [əhlak]
morals, virtue

ئەخلاقسىز. سۈپ [əhlaksiz]
impolite, immoral:
بۇ ناھايىتى ئەخلاقسىز قىز، جۇمۇ!
She's a very impolite girl!

ئەخلاقلىق. سۈپ [əhlaklik]
moral, polite:
مەن داۋاملىق ئوغلۇمنىڭ ئەخلاقلىق ئادەم بولۇشىنى تىلەيمەن.
I always hope my son will be polite.

ئەخلاقىي. سۈپ [əhla:kiy]
moral:
ئەخلاقىي تەربىيە
moral education

ئەخلەت. ئى [əhlət]
rubbish, garbage:
ئەخلەت ساندۇقى
a rubbish bin, a garbage can

ئەخلەت - چاۋار. ئى [əhlət - qawar] rubbish, garbage

ئەخلەتچى. ئى [əhlətqi]

كېلىدۇ.
Spring comes after winter.

ئەجەب. رەۋ [əjəb]
amazing, very:
ئۇ ئەجەب بىر ئادەم ئىكەن.
He's an amazing man.
ئەجەب ياخشى ئىكەن.
It's very good.

ئەجەبلەنمەك - ئەجەبلىنمەك. پ [əjəblənmək] to be suprised, amazed:
سەن بۇنداق ئىشتىن ئەجەبلەنمە.
Don't be surprised at that.

ئەجەبلەندۈر - ئەجەبلەندۈرمەك. پ [əjəbləndür-mək] to cause surprise, to amaze
بۇ ئىش مېنى ئەجەبلەندۈردى.
That suprised me.

ئەجەل. ئى [əjəl]
limit, life span
ئەجىلى توشماق
to die, pass away

ئەجەللىك. سۈپ [əjəllik]
deadly, mortal, fatal
ئەجەللىك زەربە
a deadly blow

ئەجداد. ئى [əjdad]
fore-runner, fore-father

ئەجدىها. ئى [əjdiha:]

چاپىنىڭىز ئەستەرلىكمۇ؟
Is your coat lined?

ئەستىلىك. ئى [əstilik]
a souvenir, momento:

بۇ ساڭا ئەستىلىك بولسۇن.
I'll give this to you as a souvenir.

ئەسرا. سۈپ [əsra:]
intimate, close

ئەسرا بولماق. پ
to be intimate

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم! ئىم [əssalamuələykum]
Hello! (a greeting)

ئەسقاد ـ ئەسقاتماق. پ
to be useful,

ئەسكەر. ئى [əskər]
a soldier, warrior:

پىيادە ئەسكەر
a foot soldier

ئەسكەرتە ـ ئەسكەرتمەك. پ
[əskərtmək] to remind someone:

ئۇنتۇپ قالسام ئەسكەرتىپ قويسىڭىز.
Please remind me if I forget.

ئەسكەرتمە. ئى [əskərtmə]
footnotes, remarks

ئەسكى. سۈپ [əski]
bad, worn ـ out:

ئەسكى ئادەم
a bad man

ئەسكىپۇرۇش. ئى [əski-purux] junk, useless

a literary work, literary piece

ئەدەبىي ئەسەر
a literary work

ماۋجۇشى ئەسەرلىرى
the works of Chairman Mao

ئەستاغپۇرۇللا. ئىم [əstaqpurulla] My goodness! Oh no!

ئەستايىدىل. سۈپ [əstayidil] diligent, conscientious:

ئەستايىدىل ئوقۇغۇچى كېرەك.
You must study hard.

ئۇ بەك ئەستايىدىل.
He's very diligent.

ئەستايىدىللىق. [əstayidillik] seriousness, diligence:

ئۇ ھەممە ئىشنى ئەستايىدىللىق بىلەن قىلىدۇ.
He does everything very thoroughly.

ئەستەر. ئى [əstər]
the lining of a garment

ئەستەرلە ـ ئەستەرلىمەك. پ [əstərlimək] to line a coat:

قورساقنى ئەستەرلىمەك
to have some thing to eat

ئەستەرلىك. سۈپ [əstərlik] lined, with a lining:

to consider the good of the revolution as more important than one's own life

ئەزىزانە. سۈپ [əziza:nə] dear, beloved

ئەزىزلە ـ ئەزىزلىمەك. پ [əzizlimək] to treasure, cherish

ئەس. ئى [əs]
memory, mind

ئەسكە چۈشمەك. پ
to remember:

ئۇنىڭ ئىسمى ئېسىمگە چۈشمەيدۇ.
I can't remember his name.

ئەستە تۇتماق. پ
to memorize, rememmber:

سۆزۈمنى ئېسىڭدە تۇتقىن.
Remember my words.

ئەستە ساقلىماق. پ
to remember

ئەستىن چىقماق. پ
to forget:

ئېسىمدىن چىقتى.
I've forgotten.

ئەسەب. ئى [əsəb]
a nerve

ئەسەبىي. سۈپ [əsəbiy] nervous, highly-strung, tense

ئەسەر. ئى [əsər]

(رەھمەت ئېيتىشقا ئەرزىمەيدۇ.
Don't mention it.

ئەرزىمەس. پ [ərzimәs] unworthy, trivial, trifling:
بولدى. ئۇنداق ئەرزىمەس ئىشلارغا خاپا بولمۇڭ.
OK. Don't get so upset about such a trivial matter.

ئەرك. ئى [ərk] freedom, liberty

ئەركە. سۇپ [ərkə] spoilt, fastidious
ئەركە بالا
a spoilt child

ئەركەك. سۇپ [ərkək] male, masculine:
ئەركەك قۇش
a male bird

ئەركە - ناياق. سۇپ - [ərkə - naynak] spoilt, fastidious

ئەركسىز. سۇپ [ərksiz] bound, without freedom

ئەركىن. سۇپ [ərkin] free, at liberty:
ئەركىن بازار
a free market

ئەركىنلەش - ئەركىنلەشمەك. پ [ərkinlәxmәk] to free, liberate

ئەركىنلىك. ئى [ərkinlik] freedom, liberty

ئەركىنلىككە چىقماق. پ
to be set free:
ئۇ 15 يىل تۇرمىدە يېتىپ ئەركىنلىككە چىقتى.
He has freed after 15 years in prison.

ئەرلىك. سۇپ [ərlik] married (of a woman):
بىر ئەرلىك خوتۇن بۇنداق قىلماسلىقى كېرەك.
A married woman shouldn't carry on like that.

ئەرمەن. ئى [ərmәn] an Armenian

ئەز - ئەزمەك. پ [əzmək] to grind into powder, to oppress:
ئۆتمۈشتە ئۇ دېھقانلارنى بەك ئەزگەن.
He used to oppress the peasants.
ياڭاقنى ئەزمەك
to crack a walnut

ئەزا. ئى [ə:za:] a member, person who belongs:
مەن كومىتېتنىڭ ئەزاسى.
I'm a member of the committee.
پارتىيە ئەزاسى
a party member

ئەزەل. رەۋ [əzəl] long ago, previously

ئەزەلدىن. رەۋ [əzəldin] since long ago, for many years, never
بۇ ئىش ئەزەلدىن شۇنداق ئىدى.
This has been the case for many years.
مەن ئەزەلدىن بالدۇر قوپمايمەن.
I never get up early.

ئەزبىرايى. سۇپ [əzbira:yi] on oath, I swear ...

ئەزمە. سۇپ [əzmə] slack, sluggish

ئەزمىدە. ئى [əzmi:də] see below

ئەزمىدە بولماق. پ
to be over - ripe

ئەزمىلىك. ئى
negligence, slackness

ئەزۇەيلە - ئەزۇە يلىمەك. پ [əzwəylimək] to intensify, get worse:
ئۇنىڭ كېسىلى ئەزۇەيلەپ كەتتى.
His sickness got worse.

ئەزىز. سۇپ [əziz] dear, beloved:
ئەزىز دوست
a dear friend
ئىنقىلاب مەنپەئىتىنى جېنىدىن ئەزىز كۆرمەك

false hair, a wig

ئەشيا. ئى [əxya:] goods, materials:

خام ئەشيا

raw materials:

ئەقلي. سۈپ [əkliy] intellectual, mental:

ئەقلي تەربيە

intellectual education

ئەقىدە. ئى [əki:də] a belief, an article of faith:

دىنىي ئەقىدە

religious belief

ئەقىل. ئى [əkil] intelligence, wisdom

ئەقىل ياشتا ئەمەس، باشتا.

Wisdom is not a question of age, but of knowledge.

ئەقىلغا سىغمايدىغان incomprehensible, unbelievable

ئەقىل - پاراسەت. ئى - [əkil - para:sət] intelligence, wisdom

ئەقىلسىز. سۈپ [əkilsiz] foolish, unwise:

ئەقىلسىز، شۇنداق گەپ قىلامسەن!

Nonsense, how can you say that!

ئەقىلسىزلىق. ئى [əkilsiz-lik] foolishness, stupidity:

خاپا بولماڭ، ئەقىلسىزلىق قىلىپتىمەن.

Please excuse my stupidity.

ئەقىللىق. سۈپ [əkillik] clever, intelligent:

ئۇلارنىڭ ئوغلى بەك ئەقىللىق بالا بولدى.

Their son is very intelligent.

ئەقىل - ھوش. ئى - [əkil - hox] reason, sense:

ئەقىل - ھوشى جايىدا بالا

a very intelligent child

ئۇ ئەقىل - ھوشىنى يوقاتتى.

He has lost his senses.

ئەكەلتىمەك - ئەكەلتمەك. پ - [ə-kəltmək] to bring, take

ھېلى كېلىپ، كىتابىڭىزنى ئېلىپ كېتىڭ.

Come and get your book soon.

ئەكەلمەك - ئەكەلمەك. پ - [əkəl-mek] to fetch, bring:

مەن بېرىپ قايناقسۇ ئەكىلەي.

I'll go and fetch some hot water.

ئەكەلدۈرمەك - ئەكەلدۇرمەك. پ [əkəldürmək] to have something brought

ئەكىچىمەك - ئەكىچتىمەك. پ [əkqitmək] to (cause to) dry:

كىيىمنى ئەكىچتىمەك

to put clothes out to dry

ئەكس. ئى [əks] reflection; opposite:

ئۇ سۇدا ئۆزىنىڭ ئەكسىنى كۆرۈۋاتىدۇ.

He's looking at his own reflection in the water.

ئېگىز دېگەن سۆزنىڭ ئەكسى نېمە؟

What's the opposite of tall?

ياخشىنىڭ ئەكسى يامان.

The opposite of good is bad.

ئەكس ئەتتۈرمەك. پ

to depict, portray

ئەكسىچە. رەۋ [əksiqə] on the contrary:

دەل ئەكسىچە

quite the opposite

ئەكسىلئىنقىلاب. ئى - [əksil'-inkilab] a counter-revolution

ئەكسىلئىنقىلابچى. ئى - [ək-sil'inkilabqi] a counter revolutionary

ئەكسىيەتچى. ئى [əksiyətqi] a reactionary

ئەكسىيەتچىل. سۈپ [əksi-

objects

ئەسكى - تۇسكى. سۇپ [əski - tüski] useless, rotten:

بۇ ئەسكى - تۇسكى نەرسىلەرنى تاشلىۋېتەيلى.

Let's throw this junk out.

ئەسكىرىي. سۇپ [əskiriy] military, martial:

ئەسكىرىي كۈچ

military might

ئەسلا. رەۋ [əsla:] never, not ... ever:

بۇ گەپنى مەن ئەسلا دېمىدىم.

I never said that.

ئەسلى. سۇپ [əsli] original, first, primordial:

ئەسلى ئورۇن

the original place

ئەسلىگە كەلتۈرمەك. پ to restore, rebuild:

ئۇلار بۇ مەسچىتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋاتىدۇ.

They are restoring this mosque.

ئۇ ئەسلىگە كەلدىمۇ يوق؟

Has he recovered yet?

ئەسلەش - ئەسلىمەك. پ [əsli-mək] to recall, remember, notice:

مەن ئۇنىڭ نېمە كەيگەنلىكىنى ئەسلىيەلمىدىم.

I couldn't remember what she was wearing.

ئەسلى. رەۋ [əsli] originally, at first:

ئەسلى ئۇ بۇ يەرلىك ئادەم ئەمەس.

He's not from here originally.

ئەسلىمە. ئى [əslimə] memories, recollections:

مەنزە تۇرپان ھەققىدە ياخشى ئەسلىمىلەر بار.

I have happy memories of Turpan.

ئۇرۇش ئەسلىمىلىرى

war recollections

ئەسلىھە. ئې [əslihə:] an installation, location

ھەربىي ئەسلىھە

a military installation

ئەسنا. ئى [əsna] on time, just then:

ئۇ شۇ ئەسنادا يېتىپ كەلدى.

He arrived just then.

ئەسنەش - ئەسنىمەك. پ [əsnimək] to yawn

ئەسنەك. ئى [əsnək] a yawn

ئەسۋاب. ئى [əswab] an instrument, a tool:

چالغۇ ئەسۋابلىرى

musical instruments

سەي قورۇش ئەسۋابلىرى

cooking utensils

ئەسۋە. ئى [əswə] a rash:

ئۇنىڭ بىلىكىدە ئەسۋە بار.

He has a rash on his arm.

ئەسىر 1. ئى [əsir] a century, epoch:

يىگىرمىنچى ئەسىر

the 20 th century

ئوتتۇرا ئەسىر

the Middle Ages

ئەسىر 2. ئى [əsir] a prisoner, convict

ئەسىرگە چۈشمەك. پ to fall prisoner, be captured:

ئۇ غولجىدا ئەسىرگە چۈشكەن.

He was captured in Ili.

ئەس - ياد. ئى [əs - yad] mood, idea, feeling

ئەشەمەك. پ [əxməq] ئەش - to twist (thread)

ئەشەددىي. سۇپ [əxəddiy] fierce, vicious:

ئەشەددىي دۈشمەن

a fierce enemy

ئەشەددىيلىك. ئى [əxəddiylik] ferocity, viciousness

ئەشمە چاچ. ئى [əxməqaq]

ئەڭ تۆۋەن
the minimum, the least
ئىمتىھاندىن ئۆتۈشتىكى ئەڭ تۆۋەن نومۇر 45.
The minimum score to pass is forty five.
بۇ ئۆيگە ئەڭ كۆپ دېگەندە، 200 ئادەم سىغىدۇ.
This room can hold a maximum of two hundred people.
ئەڭ كۆپ بولغاندا ئىككى سائەت كېتىدۇ.
It will take two hours at the most.
ئەڭگۈشتەر. ئى [əŋgüxtər] a diamond ring
ئەڭگىز. ئى [əŋgiz] a symptom, indication
ئىسسىق ئەڭگىز
hot symptoms (in traditional medicine)
ئەڭلىك. ئى [əŋlik] rouge, make - up:
ئۇ يۈزىگە ئەڭلىك سۈردى.
She made up.
ئەل. ئى [əl] country, people, tribe:
چەت ئەل
a foreign country, foreign people
چەت ئەللىك
a foreigner
قوشنا ئەللەر
neighbouring countries
ئەلنىڭ قۇلىقى ئەللىك.
Walls have ears.
ئەلا. سۈپ [ə:la] excellent, very good:
ئەلا نەتىجە
an excellent result
يۈز ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا.
A picture is worth a thousand words.
ئەلاچى. سۈپ [ə:la:qi] first - class, first-rate:
ئۇ ئەلاچى ئوقۇغۇچى.
He's a first - rate student.
ئەل - ئاغىنە. ئى [əl-aqi:nə] friends, companions:
ئۇلار ئەل - ئاغىنىلەر.
They're friends.
ئەلەم. ئى [ə:ləm] pain, suffering:
ئۇ كۆپ ئەلەم تارتتى.
She suffered a lot.
ئەلپاز. ئى [əlpaz] manner, posture
ئەل - جاماەت. ئى [əl-jama:ət] the general public:
بۇ ئىشنى ئەل - جاماەتكە ئۇقتۇرغىنىمىز تۈزۈك.
We should publicize this.
ئەلچى. ئى [əlqi] a go .. between, messenger, mediator:
ئۇ بىزنىڭ ئەلچىمىز.
He's our go - between.
ئەلچىخانا. ئى [əlqihana] an embassy:
ئاۋسترالىيە ئەلچىخانىسى
the Australian embassy
ئەلچىلىك. ئى [əlqilik] mediation, liason
ئەللەي. ئى [əlləy] Go to sleep! (to a small child)
ئەللەيلە - ئەللەيلىمەك. پ [əlləylimək] to sing a child to sleep:
بۇ خوتۇن بالىسىنى كۈنـدەئەللەيلەپ ئۇخلىتىدۇ.
This woman always sings her child to sleep.
ئەللىك. س [əllik] fifty:
بۇ ئاياغنىڭ باھاسى ئەللىك پىرسەنت چۈشۈپتۇ.
The price of these shoes has been reduced by fifty percent.
ئەللىكىنچى. س
the fiftieth
ئەلۋاق. ئى
the beginning of the

ئەگمە قاش
curved eyebrows

ئەگمەچ. سۈپ [əgməq]
curved, bent:

ئەگمەچ تاياق
a bent stick

ئەگە - ئەگمەك. پ [ə:gi-mək] to go round and round, wind around:

بۇ يەردە يول ياسىلە ۋاتىدۇ. ماشىنلار ئەگىپ ئۆتسۇن.
The road is being repaired here, so the cars will have to go around.

ئەگىل - ئەگىلمەك. پ [ə:gil-mək] to be wound around

ئەگىم. ئى [ə:gim]
a bend, curve; curved:

دەريا ئەگىمى
a bend in the river

ئەڭ. رەۋ [əŋ]
superlative marker:

ئەڭ ياخشى
the best

ئەڭ ئاخىرى
the last; finally

ئەڭ ئەسكى
the worst

مەن كۆرگەن ئەڭ ئەسكى فىلىم
the worst film I've ever seen

If so, hurry up.
If not, we'll see you tomorrow.

ئەگەرچەندە. باغل [əgər-qəndə] if

ئەگەش - ئەگەشمەك. پ [ə:gəxməq] to follow, pursue:

ماڭا ئەگىشىڭلار.
Follow me.

مەن سىزگە ئەگىشىپ ماڭىمەن.
I am following you.

ئەگەشتۈر - ئەگەشتۈرمەك. پ [ə:gəxtürmək] to lead, direct:

ئۇ چوڭ بولغاچقا، باشقىلارنى ئەگەشتۈرۈپ ماڭىدۇ.
Because he's older, he is leading the others.

ئەگدۈر - ئەگدۈرمەك. پ [əgdürmək] to bend, curve

ئەگرى. سۈپ [əgri]
crooked, bent, windy:

ئەگرى يول
a crooked road

ئەگرى - توقاي. سۈپ - [əgri-tokay] bumpy, uneven:

ئەگرى - توقاي يول
a bumpy road

ئەگرىلىك. ئى [əgrilik]
curvature, bending

ئەگمە. سۈپ؛ ئى [əgmə]
curved, bent:

yətqil] reactionary

ئەكسىيەتچىلىك. ئى [əksi-yətqilik] reactionaryism

ئەكىر - ئەكىرمەك. پ [əkir-mək] to bring something in

ئەگ - ئەگمەك. پ [əgmək]
to bend, bow:

شاختى ئەگمەك
to bend a branch

ئەگەر. باغل [əgər]
if, conditional marker

ئەگەر سىز خالىسىڭىز، كىنوخانىغا بىرىشىمىز مۇمكىن.
If you like, we could go to the cinema.

ئەگەر يامغۇر ياغسا، بىز ئۆيدە تۇرىۋېرەيلى.
If it rains we'll stay in.

ئەگەر ئۇ تېلېفون بەرمىگەن بولسا، مەن بەك ئەنسىرەپ قالاتتىم.
If she hadn't telephoned, I would have been very worried.

سىز كەلمەكچىمۇ؟
Do you want to come?

ئەگەر شۇنداق بولسا، تېز بولۇڭ.
ئەگەر ئۇنداق بولمىسا، ئەتە كۆرۈشەيلى.

گەكچان ئايال جۇمۇ!
His wife is very hard-working!

ئەمگەكچى. ئى [əmgəkqi]
a worker, labourer

ئەمما. باغل [əmma]
but, however:

مەن مېڭىشنى ئويلىغانىدىم، ئەمما ماڭالمىدىم.
I wanted to go, but I couldn't.

ئەمىر. ئى [əmir]
an Emir, prince, ruler

ئەمىرلىك. ئى [əmirlik]
an emirate:

بۇخارانىڭ ئەمىرلىكى
the Bukhara Emirate

ئەمىسە. پ [əmisə]
well then, OK:

ماقۇل ئەمىسە. خوش!
OK then, goodbye!

ئەمىن. ئى [əmin]
stable, at rest:

كۆڭلۈم ئەمىن تاپتى.
I feel relieved.

ئەن 1. ئى [ən]
a mark, seal, brand:

قويۇنىڭ قۇلىقىغا ئەن سالماق
to brand a sheep's ear

ئەن 1. ئى [ən]
size, width:

رەختنىڭ ئېنى
the width of the cloth

ئەنە. ئال [ənə]
Look!

تەنە، پويىز كېلىۋاتىدۇ.
Look! The train's coming.

ئەنئەنە. ئى [ən'ənə]
a tradition, old custom:

بىز بۇ ئەنئەنىگە ۋارىسلىق قىلىشىمىز كېرەك.
We should continue this tradition.

ئەنئەنىلىك. سۈپ [ən'ənilik]
traditional, customary

ئەنئەنىۋى. سۈپ [ən'əniwi] traditional, customary:

ئەنئەنىۋى بايرام
a traditional festival

ئەنبەھ. ئى [ənbəh]
a mango (a fruit)

ئەنبىيا. ئى [ənbiya:]
a prophet

ئەنجۈر. ئى [ənjür]
a fig:

ئەنجۈر قەشقەرنىڭ ئالاھىدە مەھسۇلاتى.
Figs are a speciality of Kashkar.

ئەندىزە. ئى [əndizə]
a pattern, style

كىيىم ئەندىزىسى
a clothes pattern

ئەندىزىچىلىك. ئى [əndizi-qilik] formulism, stereotype

ئەندىشە. ئى [əndi:xə]
a worry, care:

مېنىڭ ئەندىشەم يوق.
I have no worries.

ئەندىشىگە چۈشمەك. پ
to start worrying

ئەندىشسىز. سۈپ [əndi:xi-siz] carefree, without worry

ئەندىشلىك. سۈپ [əndi:xi-lik] worried, troubled

ئەنسىرە - ئەنسىرىمەك. پ [ənsirimək] to worry, be troubled:

ئانام ئەنسىرەپ كەتتى.
My mother was worried.

ئەنسىرىمە.
Don't worry.

ئەنسىرەش. ئى [ənsirəx]
fear, worry

ئەنسىز 1. سۈپ [ənsiz]
troubled, disturbed:

ئەنسىز كېچە
a troubled night

ئەنسىز 2. سۈپ [ənsiz]
narrow (of cloth etc.)

ئەنسىزچىلىك. ئى [ənsiz-qilik] alarm, panic, suspense

ئەنسىزلىك. ئى [ənsizlik]
alarm, in suspense:

بىز ھەممىمىز ئەنسىزلىك ئىچىدە قالدۇق.
We were all in suspense.

ئەنلە - ئەنلىمەك. پ [ənli-mək] to measure

ئەنلىك. سۈپ [ənlik]

liyətqilik] realism, pragmatism

ئەمەلىيەتچىلىك. ئى [əməliyətqilik] realism, pragmatism

ئەمەلىيلەشمەك. پ [əməliyləxmək] to ascertain, make sure; to implement

ئەمچەك. ئى [əmqək] breast, bosom:

ئەمچەكتىكى بالا a nursing child

بالىنى ئەمچەكتىن ئاجراتماق to wean a child

ئەمدى. رەۋ [əmdi] just now, recently:

ئۇ ئەمدى كەتتى. He's just left.

ئەمدىلەتىن. رەۋ [əmdilətin] just now

ئەمر. ئى [əmr] an order, command

ئەمر - پەرمان. ئى [əmr-pərman] order, command:

ئەمر - پەرمان چىقارماق to issue an order

ئەمگەك. ئى [əmgək] labour, work:

ئالتۇن ئوتتا تاۋلىنار، ئادەم ئەمگەكتە. Gold is refined by fire, man by labour.

ئەمگەكچان. سۈپ [əmgəkqan] hard-working, industrious:

ئۇنىڭ ئايالى بەك ئەمگەكچان. His wife is very industrious.

ئەمدا بار، ئەمەلدە يوق. In name, but not in reality.

مېنىڭ قىلغان ئەمىلىم مۇشۇ. There, that's what I did.

ئەمەلگە ئاشماق. پ to come true, to come to pass

ئەمەلدىن قالدۇرماق. پ to cancel:

مەجلىس ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى. The meeting was cancelled.

ئەمەلدار. ئى [əməldar] an official, responsible person

ئەمەلىي. سۈپ [əməliy] real, true:

ئەمەلىي ئەھۋال the real situation

ئەمەلىي مىسال a true example

ئەمەلىيەت. ئى [əməliyət] reality:

ئەمەلىيەتتىن ئايرىلماق to divorce oneself from reality

ئەمەلىيەتتە in reality

ئەمەلىيەتچى. ئى [əməliyətqi] a realist, pragmatist

ئەمەلىيەتچىلىك. ئى [əməliyətqilik] realism, pragmatism

world:

ئەلەمساقتىن بېرى since time immemorial

ئەلنەغمە. ئى [əlnəqmə] a folk song

ئەلنەغمىچى. ئى [əlnəqmiqi] a folk singer

ئەلھال. رەۋ [əlhal] the present, now

ئەلھەمدۇلىللا! ئىم [əlhəmdulilla] Alhamdulilla! (Praise God!)

ئەلۋەتتە. مود [əlwəttə] of course, certainly

ئەل - يۇرت. ئى [əl-yurt] one's home town and people

ئەمە - ئەممەك. پ [əmmək] to suck:

ئەمچەك ئەممەك to suck at the breast

ئاغزى يۇمشاق مۇزاي قوش ئەمچەك ئېمەر. The lamb with a soft mouth can suck at two breasts.

ئەمەس. پ [əməs] not; negative marker

ئۇ ئىنگلىز ئەمەس. He's not English.

بۇ ئۇنىڭكى ئەمەس. That is not his.

ئەمەل. ئى [əməl] reality, substance, action:

ئەيلە-ئەيلىمەك. پ [əylimək] to tan (leather):
تېرە ئەيلىمەك
to tan hides
ئەيمەنمەك - ئەيمەنمەك. پ [əymənmək] to be afraid of:
ئۇ ئېغىز ئېچىشقا ئەيمىنىدۇ.
He's afraid to open his mouth.
قىزلار يات ئادەمدىن ئەيمىنىدۇ.
Girls are afraid of strangers.
ئەينەك. ئى [əynək] glass, a mirror:
دېرىزىنىڭ ئەينىكى
the window pane
ئەينەكچى. ئى [əynəkqi] a glass merchant
ئەينەن. رەۋ [əynən] categorically, from beginning to end
ئەينەن ئىنكاس قىلماق
to categorically deny
ئەينى. سۈپ [əyni] original, primordial:
ئەينى نۇسخا
an original manuscript
ئەينى ۋاقىتتا
at that time
ئەيىب. ئى [əyib] a fault, mistake:
بۇ مېنىڭ ئەيىبىم ئەمەس ئىدى.
It wasn't my fault.
ئەيىبدار. ئى [əyibdar] a person at fault
ئەيىبسىز. سۈپ [əyibsiz] innocent, not guilty
ئەيىبكار. ئى [əyibkar] a person at fault
ئەيىبلە-ئەيىبلىمەك. پ [əyib-limək] to blame, find fault:
مېنى ئەيىبلىمە.
Don't blame me.
ئەيىبلەنمەك - ئەيىبلەنمەك. پ [əyiblənmək] to be blamed for something
ئەيىبلەنگۈچى. ئى a defendant, accused person
ئەيىبلىك. سۈپ [əyiblik] at fault, guilty:
بۇ ئىشقا ھېچكىم ئەيىبلىك ئەمەس.
This wasn't anybody's fault.
ئەيىبلىگۈچى. ئى a prosecutor, accuser

ب

باب. ئى [bab] a chapter:
ئونىنچى باب
Chapter Ten
بابلا - بابلىماق. پ [babli-mak] to deceive; teach someone a lesson:
مەن بۇگۈن ئۇنى تازا بابلىدىم.
I really taught him a lesson today.
بابلاڭ - بابلانماق. پ [bab-lanmak] to be cheated; be punished
بابمۇباب. رەۋ [babmubab] chapter by chapter
باپكار. ئى [bapkar] a weaver
باپكارلىق. ئى [bapkarlik] weaving; woven goods
باتارېيە. ئى [batareyə] a battery:
بۇ ئۇنىئالغۇ باتارېيە بىلەنمۇ ماڭىدۇ.
This cassette player takes batteries too.
باتنا - باتنىماق. پ [batni-

wide, broad

ئەھدە. ئى [əhdə]
a promise, pact

ئەھدىلەشمەك - ئەھدىلەشمەك. پ [əhdiləxmək] to make a pact or agreement

ئەھدىنامە. ئى [əhdina:mə]
a contract, agreement, pact

ئەھل. ئى [əhl]
person, people:

قەشقەر ئەھلى
the people of Kashkar

ئەھلىسەلىپ. ئى [əhlisəlip]
the Crusade armies

ئەھمىيەت. ئى [əhmiyət]
significance, meaning

زور ئەھمىيەتكە ئىگە ئىش
a significant matter

ئەھمىيەتسىز. سۈپ [əhmiyətsiz] meaningless, insignificant:

بۇنداق ئەھمىيەتسىز ئىشلارنى ئويلاۋەرمەك.
Don't think about such insignificant matters.

ئەھمىيەتسىزلىك. ئى [əhmiyətsizlik] meaningless, insignificance

ئەھمىيەتلىك. سۈپ [əhmiyətlik] meaningful, significant:

ئەھمىيەتلىك ئىش
meaningful, significant work

ئەھۋال. ئى [əhwal]
circumstance, situation:

ئەھۋالىڭىز ياخشىمۇ؟
How are you?

بۇ بىر قىيىن ئەھۋال.
It's a difficult situation.

ئەھۋالات. ئى [əhwalat]
circumstance, situation

ئەھۋاللاش - ئەھۋاللاشماق. پ [əhwallaxmak] to converse, chat

ئەۋەتە - ئەۋەتمەك. پ [əwətmək] to send, dispatch:

مەن بۇنى شائىگائغا ئەۋەتمەكچى.
I'd like to send this to Hong Kong.

ئەۋج. ئى [əwj]
see below

ئەۋجىگە چىقماق. پ
to reach the limit:

سوغۇق ئەۋجىگە چىقتى.
This is the coldest time of the year.

ئەۋرە. ئى [əwrə]
a great grandson

ئەۋرىشكە. ئى [əwrixkə]
a specimen, sample:

قان ئەۋرىشكىسى
a blood specimen

ئەۋرىشىم. سۈپ [əwrixim]
a type of silk, satin

ئەۋزەل. سۈپ [əwzəl]
superior to, better than

ئەۋزەل كۆرمەك. پ
to think highly of something

ئەۋزەللىك. ئى [əwzəllik]
advantage, superiority

ئەۋلاد. ئى [əwlad]
posterity, descendants

كېيىنكى ئەۋلاد
the next generation

ئەۋلادتىن ئەۋلادقا
from generation to generation

ئەۋلادسىز. سۈپ [əwladsiz]
without descendants

ئەۋلىيا. ئى [əwliya:]
a holy person

ئەي 1. ئى [əy]
see below

ئەي بولماق. پ
to live, survive (of young animals):

يۈز قوزىدىن 98 ى ئەي بولدى.
98 out of 100 lambs survived.

ئەي! 2. ئىم [əy]
Oh!; an expression of wonder:

ئەي، ئۇلۇغ ۋەتەن!
Oh, great country!

ئەيش - ئىشرەت. ئى - [əyx ixrət] luxury, dissipation, decadence:

ئۇ ئەيش - ئىشرەت ئىچىدە ياشايدۇ.
He lives in luxury.

a frame, stand, trestle
ئۈزۈم بارىكى
a grape trestle
باراۋەر. رەۋ [bara:wər]
equal, the same:
باراۋەر ئىشلەمەك
to do an equal amount of work
باراۋەر كەلمەك
to be equal to
ئەمگەكتە ئۇنىڭغا باراۋەر كېلىدىغان ئادەم يوق.
No one works as well as he does
باراۋەرلەشمەك - باراۋەر لەشمەك. پ [bara:wərləxmək]
to be equal, the same as:
كىرىم - چىقىم باراۋەرلەشمەك
to balance income and expenditure
ئۇنىڭ بويى ئۆسۈپ ئاكىسى بىلەن باراۋەرلىشىپ قالاي دېدى.
He has grown as tall as his brother.
باراۋەرلەشتۈرمەك. پ [bara:wərləxtürmək] to equalize
باراۋەرلىك. ئى [bara:wərlik] equality:
مىللەتلەرنىڭ باراۋەرلىكى
the equality of ethnic groups

بارچە. سۆپ [barqə]
all, every:
بارچە قۇشلار تەڭ سايرىماقتا.
All the birds are singing together.
باردى - كەلدى. ئى [bardi-kəldi] association, intercourse:
بىزنىڭ ئۇلار بىلەن باردى - كەلدىمىز يوق.
We don't associate with them.
بارغانچە. رەۋ [barqanqə]
increasingly, more and more
بارغانسېرى. رەۋ [barqan-seri] increasingly, more and more:
تۇرمۇشىمىز بارغانسېرى ياخشىلانماقتا.
Our life is improving all the time.
بارغۇز - بارغۇزماق. پ [bar-quzmak] to make some one go somewhere
بارلىق. ئال [barlik]
all, every:
بارلىق كىشى
everybody
بارماق. ئى [barmak]
a finger, toe:
باش بارماق
a thumb
بارماق تىلى
sign language

بارىكالا! ئىم [barikalla]
My goodness!
بار - يوق. سۆپ [bar-yok]
all, every:
بار - يوق، ھەممىسى شۇ.
This is all there is.
بازا. ئى [ba:za]
a base, foundation
بازار. ئى [baza:r]
market, town:
كۆكتات بازىرى
a vegetable market
بازار كۈنى
market day
بازىرى چىقماق. پ
to be popular:
ئۇنىڭ بازىرى چىقىپ قالدى.
He's very popular.
بازغان. ئى [bazqan]
a forge hammer
بازغانچى. ئى [bazqanqi]
a blacksmith, forger
بازىس. ئى [bazis]
basis, foundation
باسماق-باسماق 1. پ [basmak]
to load, cover, press, oppress:
ئۇلار خالتىلارنى ماشىغا باستى.
They loaded the bags onto the lorry.
يولنى قار بېسىپ كەتتى.
Snow covered the road.
قوڭغۇراقنى بېسىڭ.
Press the bell.

پەریدە بارمۇ؟
Is Parida in?
ئون ئادەم بار ئىدى.
There were ten people present.
بار - بارماق. پ [barmak]
to go, to get to, to pass:
نەگە بارىسىز؟
Where are you going?
سىز بېيجىڭغا بېرىپ باققانمۇ؟
Have you been to Beijing?
قويىنىڭ سانى يۈزگە بارىدى.
There are a hundred sheep.
ۋاقىت كېتىپ بارىدۇ.
Time is passing.
بارا - بارا. پ [bara-bara]
gradually, bit by bit:
بارا - بارا چۈشىنىپ قالىسىز.
You'll understand gradually.
بارات ئاي. ئى [barat ay]
the eigth month of the Islamic calendar
باراقسان. سۈپ [baraksan]
luxuriant, flourishing
باراقسانلاش - باراقسانلاشماق. پ [baraksanlaxmak]
to grow well, become dense
باراڭ. ئى [baraŋ]

باجگىر. ئى [bajgir]
a tax collecter, tax officer
باجلا - باجلىماق. پ [bajlimak] to pay taxes
باجلاتماق - باجلاتقۇزماق. پ [bajlatmak] to tax, cause to pay taxes
باچكا. ئى [baqka]
a young pigeon
باخ. ئىم [bah]
see below
باخ ئەتمەك. پ
to embrace, hug
باخشى. ئى [bahxi]
a shaman, witch- doctor
باخشىلىق. ئى [bahxilik]
witchcraft, shamanism
بادام. ئى [badam]
an almond:
بادام قەشقەردىلا بولامدۇ؟
Are almonds only grown in Kashgar?
بادامدوپپا. ئى [badam-doppa] a type of embroidered cap
بادرا. ئى [badra]
an arm, shaft, handle
بار. سۈپ [bar]
to exist, be; to have:
نان بارمۇ يوق؟
Is there any bread here?
ئۇنىڭ موتسىكلىتى بار.
He has a motorcycle.

mək] to feel wronged and act rashly:
ئۇ بۇ ئىشنى باتناپ قىلدى.
He did this because he felt wronged.
باتۇر 1. سۈپ [batur]
brave, heroic
باتۇر 2. ئى [batur]
a hero
باتۇرانە. سۈپ [batura:nə]
brave, courageous
باتۇرلارچە. رەۋ [baturlarqə]
bravely, courageously:
باتۇرلارچە ئالغا باسماق
to advance fearlessly
باتۇرلۇق. ئى [baturluk]
bravery, heroism
باتىل. سۈپ [batil]
empty, hollow, useless:
باتىل خىيال
an empty dream
باج. ئى [baj]
tax, duty:
بىز كىرىم ئۇچۇن باج تۆلەيمىز.
We pay income tax.
چەتتىن كىرگۈزگەن نەرسىنىڭ باجى ناھايىتى يۇقىرى.
Import taxes are very high.
باجا. ئى [baja]
brothers - in - law
باجخانا. ئى [bajhana]
a tax office

جاۋاب بەرمەك
to give an irrelevant answer

باغ 2. ئى [baq]
a strap, belt:

سائەت بېغى
a watch strap

باغاق. ئى [baqaq]
an invitation

باغچە. ئى [baqqə]
a park, garden

خەلق باغچىسى
the People's Park

باغلا - باغلىماق. پ [baq_limak] to tie, bind:

ئات باغلىماق
to tie a horse

مۇناسىۋەت باغلىماق
to establish relations

باغلاش - باغلاشماق. پ [baqlaxmak] to be tied together, connected

باغلاقسىز. سۈپ [baqlaksiz] loose, untied

باغلاقلىق. سۈپ [baqlaklik] tied up, tethered

باغلام. ئى. م [baqlam]
a bunch, handful, bundle; a measure word:

ئىككى باغلام پالەك
two bunches of spinach

بىر باغلام قەغەز
a bundle of paper

باغلاز - باغلانماق. پ [baq_lanmak]
the head, the face

باشلا - باشلىماق. پ [bax_limak] to lead; to begin, start:

يول باشلىماق
to show someone the way

بىز ناخشا ئېيتىشقا باشلىدۇق.
We started singing.

دەريانىڭ باشلىنىش ئورنى
the source of the river

باشلامچى. ئى [baxlamqi]
a leader, pioneer

باشلاز - باشلانماق. پ [bax_lanmak]
to be started, begin:

سائەت نەچچىدە باشلىنىدۇ؟
What time does it begin?

باشلانغۇچ. سۈپ [baxlanoquq] primary, first:

باشلانغۇچ مەكتەپ
a primary school

باشلىق. ئى [baxlik]
a boss, captain, leader

باشمۇباش. رەۋ [baxmubax] reciprocal, equal

باغ 1. ئى [baq]
a garden, an orchard:

ئالمىلىق باغ
an apple orchard

باغدىن سورىسا تاغدىن
another?

مەن ماڭدىم. باشقىلار ۋېلىسىپىتكە مىندى.
I walked. All the others cycled.

باشقا - باشقا. ئال [bax_ka_baxka] different, not the same

باشقارما. ئى [baxkarma]
a section, department:

مائارىپ باشقارمىسى
the education department

باشقۇر - باشقۇرماق. پ [baxkurmak]
to administrate, manage:

مېھمانخانا ياخشى باشقۇرۇلمىدى.
The hotel is badly managed.

باشقۇرۇلىدىغان بومبا
a guided missile

باشقۇرغۇچى. ئى [baxkur_oquqi]
governor, administrator, manager:

كىم باشقۇرغۇچى؟
Who's the manager?

باشقىچە. رەۋ [baxkiqə]
different, special:

باشقىدىن. رەۋ [baxkidin]
over again:

باشقىدىن يازماق
to re-write

باش - كۆز. ئى [bax_kəz]

بېسىپ كىرمەك
toinvade, occupy, raid
ساقچىلار ئوغرىنىڭ ئۆيىگە تۇيۇقسىز بېسىپ كىردى.
The police raided the house.

باسماق 2. پ
to print:
بۇ كىتاب نەدە بېسىلغان؟
Where was this book printed?

باس - باس. پ [bas-bas]
crowded, busy:
بۇ يەر نېمە ئۈچۈن باس - باس بولۇپ كەتتى؟
Why are there somany people crowded in here?

باستۇر - باستۇرماق. پ [bas-turimak] to suppress, put down:
ئىنقىلابچىلارنى باستۇرماق
to suppress anti-revolutionaries

باستۇرۇل - باستۇرۇلماق. پ [basturulmak] to be suppressed, put down

باسقۇچ. ئى [baskuq]
a stage, step (in a process):
بۇ جەريانىدا تۆت باسقۇچ بار.
There are four stages in this process.

باسقۇچلۇق. سۈپ [başkuq-luk] having stages, phased

باسقۇچمۇ باسقۇچ. رەۋ [baskuqmu baskuq] stage by stage

باسقۇنچى. ئى [baskunqi]
a bandit; rapist

باسقۇنچىلىق. ئى [baskunqilik] banditry; rape

باسما. ئى [basma]
printing:
باسما زاۋۇتى
a printing factory

باسمچى. ئى [basmiqi]
a bandit, freedom fighter

باسمچىلىق. ئى [basmiqilik] printing

باسمخانا. ئى [basmihana]
a printing factor

باش. ئى [bax]
the head, the top:
باش ئاغرىقى
a headache
باش بارماق
a thumb
باش سۆڭىكى
the skull
باش كىيىم
a hat, cap
باش مىنىستىر
a prime minister
باش ئورگان
headquarters
بېشىدا بولماق
to be at someone's side
باش لىڭشىتماق
to nod

باشاق. ئى [baxak]
an ear of grain:
بۇغداي باشىقى
an ear of wheat

باشاقسىمان. سۈپ [baxak-siman] like an ear of grain

باش-ئاياغ. ئى [bax-ayaq]
the beginning and end; all

باش-بۇرنى. ئى [bax-burni]
the beginning

باشپاناھ. ئى [baxpanah]
a guardian, safekeeper

باشپاناھسىز. سۈپ [baxpa-nahsiz] helpless, un-protected

باشپاناھلىق. سۈپ [bax-panahlik] safe, pro-tected

باشچى. ئى [baxqi]
a leader, initiator

باشچىلىق. ئى [baxqilik]
leadership, pioneering

باشچىلىق قىلماق.. پ
to lead, initiate

باشقا. ئال [baxka]
another, different:
باشقا ئىسىم
another name:
باشقا بىرسىنى ياخشى كۆرەمسىز؟
Would you like

بالدۇرراق كېلىك.
Come earlier.
بالدۇرقى. سۇپ [baldurki]
previous, earlier:
بالدۇرقى ۋاقىتلاردا
in previous times
بالكون. ئى [balkon]
a balcony
بالون. ئى [balon]
a tyre
بالېت. ئى [balet]
ballet dancing
بالېتچى. ئى [baletqi]
a ballet dancer
بالىچان. سۇپ [baliqan]
having a love for children
بالىخانا. ئى [balihana]
a room built on the roof
بالىلىق. سۇپ [balilik]
with or for children, infants:
بالىلىق دەۋر
chidhood
بامبۇك. ئى [bambuk]
bamboo
بامبۇكزار. ئى [bamukzar]
bamboo forest
بامدات. سۇپ [bamdat]
early in the morning:
بامدات نامىزى
the first daily Muslim prayer time
بانتىكلاش. پ [bantiklimak] to sew a ribbon on a dress
بانداژ. ئى [bandaz]
a corset
باندىت. ئى [bandit]
a bandit
باندىتلىق. ئى [banditlik]
banditry
بانكا. ئى [banka]
a bank:
مېنىڭ بانكىدا قويغان پۇلۇم بار.
I've got a lot of money in the bank.
باھا. ئى [baha:]
cost, price:
ئۇنىڭ باھاسى قانچە ئىدى؟
How much did it cost?
باھا ئۆسۈپ كەتتى.
The price has gone up.
باھار. ئى [bahar]
the spring:
قىشتىن كېيىن باھار كېلىدۇ.
Spring comes after winter.
باھاسىز. سۇپ [baha:siz]
priceless, very valuable
باھالا ـ باھالاش. پ [baha:limak] to price, judge the value of goods
باھالاتـ باھالاتماق. پ [baha:latmak] to have something priced
باھانە. ئى [bahanə]
an excuse, pretext
باھانە قىلماق. پ
to make an excuse
باھانە ئىزدەش
to look for an excuse
ئۇ باھانە ئىزدەۋاتىدۇ.
He's looking for an excuse.
باي. سۇپ [bay]
rich, wealthy:
باي دېھقان
a rich peasant
تەجرىبىگە باي ئادەم
a man with a lot of experience
بايا. رەۋ [baya]
just now
باياتىن. رەۋ [bayatin]
just now
بايباشات. سۇپ [bayaxat]
rich, wealthy
بايباشاتلىق. ئى [bayaxatlik] riches, wealth
بايان. ئى [bayan]
a discussion, explanation
بايان قىلماق. پ
to describe, relate:
گۇۋاھچىلار ۋەقەنى بايان قىلدى.
The witnesses described the accident.
بايانات. ئى [baya:nat]
declaration, statement

بالا 2. ئى [bala] a child, off_spring:
بىزنىڭ ئۈچ بالىمىز بار.
We have three children.
بالا ئالدۇرماق
to have an abortion
بالا - چاقا. ئى [bala_qa:ka] wife and children
بالا - چاقلىق. سۈپ [bala_qakilik] having a wife and children
بالاخور. ئى [bala:hor] a greedy person, trouble_maker
بالاغەت. ئى [balaqət] puberty, coming of age
بالاغەتكە يەتمەك. پ
to reach puberty
بالا - قازا. ئى [bala:_kaza] a disaster, calamity
بالانس. ئى [balans] balance, equilibrium
بالا - ژاقا. ئى [bala_waka] wife and children
بالايىئاپەت. ئى [bala:yi_a:pət] a disaster, calamity
بالداق. ئى [baldak] a burden; a wooden support
بالدۇر. رەۋ [baldur] early, before:
a hillside
باغىرلا - باغىرلىماق. پ [baqirlimak] to lie on, keep close to
باق- باقماق. پ [bakmak] to breed, bring up, feed:
ئۇ ئات باقىدۇ.
He breeds horses.
ئۇ قوي باقىدۇ.
He rears sheep.
باققال. ئى [bakkal] a fruit_seller
باققاللىق. ئى [bakkallik] fruit_selling
باقي. سۈپ [bakiy] everlasting, permanent
باقي دۇنيا
the immortal world
باك. ئى [bak] a fuel tank, petrol tank
باكتېرىيە. ئى [bakteriyə] bacteria
باڭ. ئى [baŋ] bang, a loud noise
بال. ئى [bal] a degree (of wind):
بەش بال شامال
a five degree wind
بالا 1. ئى [bala:] a disaster, calamity, catastrophe:
بېشىغا بالا كەلمەك
to suffer a disaster
lanmak] to be tied up, involved with
باغلانغان. پ [baqlanqan] tied up, bound up
باغلىغۇچى. ئى [baqliquqi] a conjunction (in grammar)
باغلىق 1. سۈپ [baqlik] connected with, related to
باغلىق 2. سۈپ [baqlik] having a garden:
باغلىق ئۆي
a house with a garden
باغۇبوستان. ئى [baqu_bostan] an orchard, garden
باغ - ۋاران. ئى [baq_waran] an orchard, garden
باغۋەن. ئى [baqwən] a gardener
باغۋەنچىلىك. ئى [bawən_qilik] horticulture, gardening
باغىر. ئى [baqir] the heart (figurative), breast:
باغرى يۇمشاق
soft _ hearted
باغرى قاتتىق
hard_hearted
بالىنى باغرىغا باسماق
to hold a child to one's breast
تاغ باغرى

بەخت - پەشانە. ئى - [bəht - pexa:nə] luck, fortune

بەخت - تەلەي. ئى - [bəht - tələy] luck, fortune

بەخت-سائادەت. ئى - [bəht-saa:dət] happiness, well-being

بەختسز. سۇپ [bəhtsiz] unhappy, unfortunate, unlucky

بەختسزلىك. ئى - [bəhtsiz-lik] misfortune; bad luck

بەختلىك. سۇپ [bəhtlik] happy, blessed

بەختيار. سۇپ [bəhtiyar] happy, blessed

بەخش. ئى [bəhx] see below

بەخش ئەتمەك. پ to give, bestow

بەخشەندە [bəhxəndə] see below

بەخشەندە قىلماق. پ to bestow, give

بەخىرامان. سۇپ - [bəhira-man] at rest, at peace:

بەدەل. ئى [bədəl] a fee, expense, price:

پارتىيە ئەزالىق بەدىلى party membership fee

بەدىلىگە گەلگەن to derive from, be gained through

بەدەن. ئى [bədən] the human body

بەدەن ئېغىرلىقى body weight

ساغلام بەدەن a healthy body:

بەدەن چېنىقتۇرماق to train one's body

بەدىئي. سۇپ [bədiiy] artistic, literary:

بەدىئي ئەسەر a work of art or literature

بەدىئىيلىك. ئى [bədiiylik] aesthetic quality, artistry

بەر - بەرمەك. پ [bərmək] to give, hand over:

ئۇ ماڭا ئادرېسىنى بەردى. He gave me his address.

ياردەم بەرمەك to help, asisst

ئوقۇپ بەرمەك to read for someone else

بەربات. سۇپ [bərbat] see below

بەربات بولماق. پ to be destroyed

بەرپا. پ [bərpa:] see below

بەرپا بولماق. پ to appear, come about

بەرپا قىلماق. پ to build, establish

بەرداش. ئى [bərdax] toleration, long suffering

بەرداشلىق [bərdaxlik] see below

بەرداشلىق بەرمەك. پ to tolerate, undergo

بەرھەم. ئى [bərhəm] see below

بەرھەم بەرمەك. پ to cause trouble, difficulties

بەربىر. رەۋ [bəribir] sooner or later; anyway, the same:

ئۇ بەربىر كېلىدۇ. He'll turn up soon.

مەن ئۈچۈن بەربىر. It's all the same to me.

بەرىكەت. ئى [bərikət] profit, benefit

بەرىكەتسز. سۇپ - [bərikət-siz] not profitable

بەرىكەتلىك. سۇپ [bəri-kətlik] profitable, beneficial

بەز - بەزمەك. پ [bəzmək] to be sick of, fed up with:

بىكارچىلىقتىن بەزمەك to be sick of doing nothing

بەزگەك. ئى [bəzgək] typhoid fever

بەزلە - بەزلىمەك. پ [bəz-limək] to comfort,

بايانات ئېلان قىلماق
to issue a statement
باياناتچى. ئى [baya:natqi]
a spokesman, spokeswoman:
ھۆكۈمەت باياناتچىسى
a government spokesman
بايانناما. ئى [baya:nnamə]
a statement, declaration
باياۋان. ئى [baya:wan]
a desert, wilderness
بايتال. ئى [baytal]
a mare, female horse
بايراق. ئى [bayrak]
a flag, standard, banner
بايراق چىقارماق. پ
to raise the flag
بايراقچى. ئى [bayrakqi]
a flag holder
بايرام. ئى [bayram]
a festival, holiday:
بايرام ئۆتكۈزمەك
to celebrate a holiday
دۆلەت بايرىمى
a national festival
بايراملىق. سۈپ [bayram-lik]
festival, holiday:
بايراملىق كىيىم
festival clothes, holiday wear
بايقا - بايقىماق. پ. [bay-kimak]
to discover, uncover:

بۇ بايلىقلار بىر يىل بۇرۇن بايقالغان.
The treasure was discovered a year ago.
فلېمىڭ پېنىتسىللىننى بايقىغان.
Fleming discovered penicillin.
بايلىق. ئى [baylik]
treasure, resoures:
تەبىئىي بايلىق
natural resources
بايۋەچچە. ئى [baywəqqə]
a young master, young heir
بايىقى. سۈپ [bayiki]
the earlier, previous, former
بەئەينى. سۈپ [bəəyni]
similar, the same; similarly
بەت. ئى [bət]
a page:
بەشىنچى بەت
page five
بەتتەر. سۈپ [bəttər]
worse than
بەتتەم. سۈپ [bəttəm]
bad tasting, foul tasting
بەتخەج. سۈپ [bəthəj]
wasteful, lavish
بەتخەجلىك. ئى [bəthəjlik]
extravagance, wastefulness
بەتخۇي. سۈپ [bəthuy]

badly behaved; bad-tempered
بەترەلۇ. سۈپ [bətrəŋ]
badly-coloured, ugly
بەتقىلىق. سۈپ [bətkilik]
badly - behaved, naughty:
ئۇ بەك بەتقىلىق بالا.
He's a very badly behaved boy.
بەتقىلىقلىق. ئى [batkilik-lik]
bad behaviour naughtiness
بەتنام ئى [bətnam]
ill - repute, bad reputation
بەتنام قىلماق. پ
to defame, vilify
بەتنىيەت. سۈپ [bətniyət]
evil-intentioned
بەتىنكە. ئى [bətinkə]
a leather shoe
بەخت. ئى [bəht]
blessing, luck:
بەخت تىلىمەك
to wish someone well
سىزگە بەخت تىلەيمەن!
Good luck!
بەختكە قارشى
unfortunately
بەختكە ياردىشا
fortunately, luckily
بەختىمگە ياردىشا، مەن ياراملانمىدىم.
Luckily, I wasn't injured.

بەلکی. باغل [bəlki]
maybe, in case:
پەلتونی ئېلىۋېلىڭ، بەلکی سوغۇق بولۇپ قېلىشى مۇمكىن.
Take a coat in case it's cold.
ئۇ بەلکی كېلىدۇ، بەلکی كەلمەيدۇ.
He may or may not come.
بەلکی بارىمەن.
I might go.

بەلگە. ئى [bəlgə]
a mark, target:
تىنىش بەلگىلىرى
punctuation marks
سوئال بەلگىسى
a question mark
يول بەلگىسى
a signpost

بەلگە سالماق. پ
to mark:
بەلگە سېلىنغان جاي ئۇ ئادەمنىڭ ئۆلگەن يېرى.
A cross marks the place where he died.

بەلگىلە ـ بەلگىلىمەك. پ [bəlgilimək] to appoint, arrange:
ۋاقتنى بەلگىلىمەك
to appoint a time
ۋەزىپىنى بەلگىلىمەك
to appoint a task

بەلگىلەش ـ بەلگىلەنمەك. پ [bəlgilənmək] to be appointed:
ۋاقىت بەلگىلەندى.
A time was appointed.

بەلگىلەنگۈچى. ئى [bəlgilənggüçi] the appointed person

بەلگىلىك. سۈپ [bəlgilik]
appointed; fixed, steady:
بەلگىلىك ۋاقىتتا
at the appointed hour

بەلگىلىمە. ئى [bəlgilimə]
a rule, procedure

بەللى. ئىم [bəlli]
fine, OK!, Yes Sir!:
بەللى، شۇنداق قىلىش كېرەك.
That's right, that's what we must do.

بەندە. ئى [bəndə]
a servant of God

بەنىدىك. ئى [bəndiŋ]
a chair, stool

بەھۇزۇر. سۈپ [bəhuzur]
at ease, relaxed:
بەھۇزۇر ئولتۇرماق
to sit at ease

بەيتۇللا. ئى [bəytulla]
heaven, paradise

بەيگە. ئى [bəygə]
a horse race

بىرىگادىر. ئى [brigadir]
a brigadier

بىرىلىيانت. ئى [brilyant]
a diamond:
ئۇ بىرىلىيانت مارجان تاقاپتۇ.
She wore a diamond necklace.

بوپا. ئى [bo:pa]
a bundle wrapped in a cloth

بوپبوش. سۈپ [bopbox]
completely empty, vacant

بوپلاڭ ـ بوپلانماق. پ [bopilanmak] to be cheated; wrapped up

بوتا [bota]
see below

بوتا كۆز. ئى
big black eyes

بوتكا. ئى [botka]
a mobile shop, booth

بوتۇلكا. ئى [botulka]
a bottle

بوتۇلكىلىق. سۈپ [botulkilik] bottled

بوجاق. ئى [bo:jaŋ]
a protector, guardian

بور. ئى [bor]
a piece of chalk

بورا. ئى [bo:ra]
a reed mat

بوران. ئى [bo:ran]
a gale, storm:
بوران چىقىۋاتىدۇ.
It's blowing a gale.

console

بالنى بەزلىمەك

to console a child

بەزى. ئال [bə:zi]

some, a few:

بەزىلەر تاماق يەۋاتسا، بەزىلەر پاراڭلىشۋاتاتـتى.

Some people were eating, while others were talking.

بەزى ۋاقىتتا

occasionally, sometimes

بەزىدە ئاشخانىدا تاماق يەيمەن، بەزىدە ئۆيدە.

Sometimes I eat in the canteen, sometimes at home.

بەزىبىر. ئال [bə:zibir]

some, a few

بەس. ئىم [bəs]

That's enough! That's plenty!

بەس، تالاش ـ تارتىشنى ئامدى توختىتايلى.

That's enough quarrelling.

بەسەي. ئى [bəsəy]

a Chinese cabbage

بەس ـ بەس. رەۋ [bəs_bəs]

one after another, all together

بەس ـ بەستە. رەۋ [bəs_bəstə] eagerly, enthusiastically

بەس ـ بەسچى. ئى [bəs_bəsqi] a competitor, hustler

بەسلەش ـ بەسلەشمەك. پ [bəsləxmək] to compete

بەسلەشتۈر ـ بەسلەشتۈرمەك. پ [bəsləxtürmək] to cause to compete

بەش. س [bəx]

five

بەشىنچى ئاي. ئى

May

بەشەيلەن. س [bə:xəylən]

a group of five people

بەشىنچى. س [bə:xinqi]

the fifth

بەك. رەۋ [bək]

very, a lot:

مەن گۈرۈچ تاماقنى بەك ياخشى كۆرىمەن.

I like rice very much.

بىز بەك كۆپ يېدۇق.

We ate too much.

مەن ۋالىبولنى پۇتبولـدىن بـەكرەك يـاخشـى كۆرىمەن.

I prefer volleyball to football.

بەكە. ئى [bə:kə]

a small pen knife

بەگ. ئى [bag]

an honourific title, Sir

بەگزادە. ئى [bagza:də] son of a feudal prince or high official

بەگلىك. ئى [bəglik]

a realm, petty kingdom

بەڭ. ئى [bəŋ]

opium

بەڭباش. سۈپ [bəŋbax]

silly, stupid

بەڭباشلىق. ئى [bəŋbaxlik]

stupidity, silliness

بەڭگى. ئى [bəŋgi]

an opium addict:

بەل. ئى [bəl]

the waist:

بەل ئاغرىقى

a backache

بەل ئەگمەك

to bend over

بەل باغلىماق

to make a resolution

بېلى باغلاقلىق

resolute, decisive

بېلى بوش

indecisive, irresolute

بەلەن. سۈپ [bələn]

good, fine:

ئۇ شۇنداق بەلەن ئوقۇتقۇچى.

He's a fine teacher.

بەلباغ. ئى [bəlbaq]

a waistband, belt

بەلدەم. ئى [bəldəm]

a joint, knot

بەلغەم. ئى [bəlqəm]

spittle, phiegm

بوغاز قوي
a sheep in lamb
بوغالتىر. ئى [booqaltir]
an accountant
بوغالتىرلىق. ئى [booqaltir-lik] accountancy
بوغجۇما. ئى [booqjuma]
a leather bundle
بوغما. سۈپ [booqma]
rolled up, folded over:
بوغما يەڭ
rolled up sleeves
بوغۇز. ئى [booquz]
the throat.
بوغۇزلا - بوغۇزلىماق. پ [booquzlimak] to kill, to cut someone's throat:
قوي بوغۇزلىماق
to kill a sheep
بوغۇزلاتماق - بوغۇزلاتماق. پ [booquzlatmak] to have someone killed
بوغۇزلانماق - بوغۇزلانماق. پ [booquzlanmak] to be killed
بوغۇشماق - بوغۇشماق. پ [booquxmak] to strangle one another
بوغۇق. سۈپ [booquk]
tied up, closed:
ئاغزى بوغۇق تاغار
a closed sack
بوغۇقلۇق. ئى [booqukluk]
tied up, closed
بوغۇل - بوغۇلماق. پ [boqulmak] to choke, strangle:
بوغۇلۇپ ئۆلمەك
to choke to death
بوغۇم. ئى [booqum]
a joint; a syllable:
بارماق بوغۇملىرى
finger joints
بوغۇملۇق. سۈپ [booqumluk]
jointed; syllabic:
مانا بۇنداق سۆزلەر قوش بوغۇملۇق سۆز دەپ ئاتىلىدۇ.
Words such as these are called di-syllabic words.
بول - بولماق. پ [bolmak]
to be, become, happen:
تېز بولۇڭ!
Be quick!
نېمە بولدى؟
What happened?
سىز كىم بولىسىز؟
Who are you?
ئاتام دوختۇر، مەن بولسام ئوقۇغۇچى.
My father's a doctor. I'm a student.
شۇنداق بولسۇن!
So be it!, OK!
بولدى، ئاچچىقلانماڭ!
OK, don't be angry!
بولدى، ھېچ ۋەقەسى يوق.
Anyway, it doesn't matter.

كۈنلۈكنى ئېلىۋېلىڭ، بولمىسا يامغۇردا قالىسىز.
Take an umbrella, otherwise you'll get wet.
بېلەت بولمىسا كىرەلمەيسىز.
You can't come without a ticket.
مەن كىرسەم بولامدۇ؟
May I come in?
بولىدۇ!
OK!, yes
بولا - بولماق. پ [bolimak]
to wrap up, package:
چاينى بولماق
to wrap up tea
بولار - بولماس. پ [bolar-bolmas] silly, foolish:
ئۇنداق بولار - بولماس ئىشلارنى قىلماڭ.
Don't do such silly things.
بولاق. ئى [bo:lak]
a bundle:
بىر بولاق كىيىم
a bundle of clothes
بولاقلىق. سۈپ [bo:laklik]
wrapped up, tied up
بولاڭ - بولانماق. پ [bo:-lanmak] to be wrapped up
بولشېۋىزم. ئى [bolxewizm]
Bolshevism
بولشېۋىك. ئى [bolxewik]

loose, relax:
ئارغامچا بوشىشىپ كەتتى.
The rope has come loose.
بوشاق. سۈپ [boxaŋ] weak, feeble
بوشاقلىق. ئى [boxaŋlik] weakness, feebleness
بوشاڭ - بوشانماق. پ [bo-xanmak] to give birth; to be fired:
ئىشتىن بوشانماق
to be fired from one's work
بوشاندۇر - بوشاندۇرماق. پ [boxandurmak] to deliver a baby
بوشلۇق. ئى [boxluk] space, emptiness:
ئالەم بوشلۇقى
outer space
ئېغىز بوشلۇقى
the oral cavity
بوغ - بوغماق. پ [booqmak] to strangle, tie up, tighten:
بوغۇپ ئۆلتۈرمەك
to kill by strangling
ھېسابنى بوغماق
to tie up the accounts
بوغا. ئى
a halter (around a donkey's neck)
بوغاز. سۈپ [booqaz] pregnant (of animals):

bullying, insulting
بوزلا - بوزلىماق. پ [bozlimak] to wail, whine
بوستان. ئى [bostan] an oasis:
چۆللەرنى بوستان قىلماق
to turn the deserts into oases
بوستانلىق. ئى [bostanlik] an oasis
بوسۇغا. ئى [bosuqa] the threshold
بوش. سۈپ [box] empty, vacant, free:
بوش ۋاقىت
free time
بوش ئورۇن
an empty seat
بۇ يەردە بوش كارىۋات بار.
There is a spare bed here.
بوشا - بوشىماق. پ [boximak] to be empty, vacant; loose:
بۇرما بوشاپ قاپتۇ.
The screw is loose.
بوشات - بوشاتماق. پ [boxatmak] to empty, vacate:
ۋەزىپىدىن بوشاتماق
to relieve someone of his duties
بوشاش - بوشاشماق. پ [boxaxmak] to become

بوران - چاپقۇن. ئى [boran-qapkun] a thunder-storm
بورانقۇش. ئى [borankux] a storm petrel
بورانلىق. سۈپ [boranlik] stormy, tempestuous
بوردا - بوردىماق. پ [bordimak] to get fat (of an animal)
بورداق - بوردىتماق. پ [bordatmak] to fatten up (an animal)
بوردال - بوردىلماق. پ [bordalmak] to be fattened up
بورسۇق. ئى [borsuk] a badger
بورۇن. ئى [borun] a guarantor
بوز. سۈپ [boz] virgin; dappled:
بوز يەر
virgin soil
بوز يىگىت
an unmarried young man
بوز ئات
a dappled horse
بوزەك. سۈپ [bozək] bullied, insulted
بوزەك بولماق. پ
to be bullied, insulted
بوزەك قىلماق. پ
to bully, insult
بوزەكلىك. ئى [bozəklik]

a dyer

بویاقچیلیق. ئی [boyak-qilik] dyeing

بویاقخانا. ئی [boyakhana] a dyeing house

بویال - بویالماق. پ [boyalmak] to be dyed, coloured

بویتاق. سۈپ [boytak] single, unmarried:

ئۇ بالا تېخى بويتاق.
He's still single.

بویتاقلیق. ئی [boytaklik] singleness, not married

بویسۇن - بویسۇنماق. پ [boysunmak] to obey:

مۇئەللىمگە بويسۇنۇڭ.
Obey the teacher.

ئازچىلىق كۆپچىلىككە بويسۇنماق
the minority obey the majority

بویسۇندۇر - بویسۇندۇرماق. پ [boysundurmak] to conquer, overcome:

ئۇلار مۇشۇنداق ئۇسۇللار بىلەن بىزنى بويسۇندۇردى.
They conquered us using such methods as these.

بویلا - بویلىماق. پ [boylimak] to walk alongside; touch the bottom of:

دەريا بويلاپ ماڭماق
to walk along the river

مەن سۇغا بويلىمىدىم.
I couldn't touch the bottom (of the river).

بویلۇق. سۈپ [boyluk] statured, sized:

پاكار بويلۇق ئادەم
a man of short stature

بویۇن. ئی [boyun] the neck:

بوتۇلكىنىڭ بوينى
the neck of a bottle

بوينى قاتتىق
obstinate

بويۇن ئەگمەك.
to obey:

ئۇ ئانچە ئاسان بويۇن ئەگمەيدۇ.
He's not very obedient.

بويۇن تولغماق
to disobey, defy

بويۇنغا ئالماق
to admit, acknowledge

بویۇنتۇرۇق. ئی [boyunturuk] a yoke:

ئىككى كالا بويۇنتۇرۇقتا
two cows in a yoke

بویۇنچاق. ئی [boyunqak] a yoke

بویىچە. رەۋ [boyiqə] according to, throughout:

قانۇن بويىچە
according to the law

سىزنىڭ دېگىنىڭىز بويىچە ئىش قىلدۇق.
We did it just as you told us to.

مەملىكەت بويىچە
throughout the country

بۇ. ئال [bu] this, these:

ئاۋۇ ئاياغلار بۇلاردىن كۆپ قىممەت ئىكەن.
Those shoes are more expensive than these.

بۇ قوي ناھايىتى سېمىز ئىكەن.
This sheep is very fat.

بۇت. ئی [but] an idol, god

بۇتپەرەس. ئی [butpərəs] an idolator, an idol worshipper

بۇتخانا. ئی [buthana] a temple, shrine

بۇددا. ئی [budda] Buddha

بۇددىزم. ئی [buddizm] Buddhism

بۇددىست. ئی [buddist] a Buddhist

بۇرا - بۇرىماق. پ [burimak] to turn, twist, wind:

ھارۋىنى ئوڭغا بۇرىماق

Bolshevik

بولقا. ئى [bolka]
a hammer

بولقىلا - پولقىلماق. پ [bolkilimak] to hammer

بولكا. ئى [bolka]
western - style bread

بولمىۇر. سۈپ [bolmioqur]
ridiculous, foolish, absurd:

ئۇ ئادەم داۋاملىق شۇنداق بولمىۇر ئىشلارنى قىلىدۇ.
That man is always doing ridiculous things.

بولۇپمۇ. رەۋ [bolupmu]
especially, in particular:

مەن مېۋىلەرنى ياخشى كۆرىمەن، بولۇپمۇ ئۈزۈمنى.
I like fruit, especially grapes.

بولۇش - بولۇشماق. پ [boluxmak] to be on good terms with:

قىزىڭىز يولدىشى بىلەن بولۇشۇپ قالدىمۇ؟
Is your daughter on good terms with her husband?

بولۇشسىز. سۈپ [boluxsiz]
negative:

پېئىلنىڭ بولۇشسىز شەكلى
the negative form of a verb

بولۇشلۇق. سۈپ [boluxluk]
positive:

پېئىلنىڭ بولۇشلۇق شەكلى
the positive form of a verb

بولۇشۇش - بولۇشۇشماق. پ [boluxuxmak] to get on with each other

بوم. سۈپ [bom]
husky, deep (of a voice):

بوم ئاۋاز
a deep voice

بومبا. ئى [bomba]
a bomb:

بومبا تاشلىماق. پ
to bomb

بومباردىمان. ئى [bombardiman] a bombardment

بوھتان. ئى [bohtan]
slander, lies:

ئۇلارنىڭ ھەممىسى بوھتان.
That's all lies.

بوھتانچى. ئى [bohtanqi]
a slanderer, liar

بوۋا. ئى [bowa]
grandfather, ancestor

بوۋاق. ئى [bowak]
a baby, infant

بوۋاي. ئى [boway]
an old man

بوي 1. ئى [boy]
stature, length:

بويى ئېگىز
tall, well-built

پەلتو تىكتۇرۇشكە بۇ رەخت بوي تۇرمايدۇ.
This cloth isn't long enough.

بوي بەرمەك
to obey

ئۇ ھېچكىمگە بوي بەرمەيدۇ.
He doesn't obey anyone.

بويىدىن ئاجرىماق
to have a miscarriage

بويىغا يەتمەك
to come of age

بوي 2. ئى [boy]
side, edge:

يول بويىدا
on the side of the road

دېڭىز بويىدا
by the sea

بويا - بويىماق. پ [boyimak] to dye:

رەخت بويىماق
to dye cloth

بوياتا - بوياتماق. پ [boyatmak] to have something dyed

بوياق. ئى [boyak]
dye, colour

بوياقچى. ئى [boyakqi]

to grab, snatch
ئۇ مېنىڭ پۇل قاپچۇ-
قۇمنى بۇلاپ ئالدى.
He grabbed my purse.
بۇلاپكا. ئى [bulapka]
a broach
بۇلاش - بۇلاشماق. پ [bu-
laxmak] to rob one
another
بۇلاش - تالاش. ئى [bulax-
talax] robbery,
stealing
بۇلاق. ئى [bulak]
a spring (of water):
سۇزۇك بۇلاق سۇيى
clear spring water
بۇلاقلىق. ئى [bulaklik]
with springs of water
بۇلاڭ - تالاڭ. ئى [bulaŋ-
talaŋ] see below:
بۇلاڭ - تالاڭ قىلماق
to rob, steal, plunder
ئۇنىڭ ئۆيى بىۋلاڭ -
تالاڭغا ئۇچرىدى.
His house was robbed.
بۇلاڭچى. ئى [bulaŋqi]
a thief, robber
بۇلاڭچىلىق. ئى [bulaŋqilik]
robbery, thieving
بۇلان - بۇلانماق. پ [bu-
lanmak] to be robbed,
plundered
بۇلبۇل. ئى [bulbul]
a nightingale
بۇلبۇلگويا. ئى [bulbul-
goya:] a mythical
It's out of order.
بۇزۇلماس. سۇپ [buzulmas]
unbreakable, unending:
بۇزۇلماس دوستلۇق
unbreakable friend-
ship
بۇز - بۇز. ت [buz-buz]
the sound of food
cooking
بۇزۇلدىماق. پ [buzuldimak] to make
a buzzing noise
بۇغا. ئى [buqa]
an antelope, deer
بۇغداي. ئى [buqday]
wheat:
بۇغداي دېنى
a grain of wheat
بۇغداي مايىسى
young wheat seedlings
بۇغدايلىق. ئى [buqdaylik]
a wheat field
بۇقا. ئى [buka]
a bull, ox
بۇقۇلدا - بۇقۇلدىماق. پ
[bukuldimak] to sob,
weep:
بۇقۇلداپ يىغلىماق
to sob, weep
بۇل 1. ئى [bul]
the hub of a wheel
بۇل 2. ئى [bul]
a winch, windlass
بۇلا - بۇلىماق. پ [bulimak]
to rob, plunder:
بۇلاپ ئالماق
in times past
بۇز - بۇزماق. پ [buzmak]
to break, tear down:
كونا ئۆينى بۇزماق
to pull down an old
house
مۇناسىۋەتنى بۇزماق
to break off relations
ئۇيقۇنى بۇزماق
to disturb one's sleep
بۇزدۇر - بۇزدۇرماق. پ
[buzdurmak] to have
pulled down
بۇزغۇنچى. ئى [buzqunqi]
a saboteur, destroyer
بۇزغۇنچىلىق. ئى [buz-
qunqilik] sabotage,
damage
بۇزۇق. سۇپ [buzuk]
broken down,
damaged:
بۇزۇق ماشىنا
a broken-down car
بۇزۇقچىلىق. ئى [buzuk-
qilik] damage, harm
بۇزۇل - بۇزۇلماق. پ [bu-
zulmak] to go bad,
be damaged:
بۇ سۈت بۇزۇلۇپ قاپتۇ.
The milk has gone
bad.
ماشىنا ئېغىر دەرىجىدە
بۇزۇلدى.
The car was badly
damaged.
ئۇ بۇزۇلۇپ قالدى.

to turn a cart to the right
سۆزنىى باشقا يـاققا بۇرىماق
to change the meaning of a word
بۇراتـ - بۇراتماق. پ [bu-ratmak] to cause to turn, twist
بۇرادەر. ئى [buradər] fellow, brother
بۇرادەرچىلىك. ئى [burad-ərqilik] friendship, fellowship
بۇرال - بۇرالماق. پ [bu-ralmak] to be turned, twisted
بۇرام. ئى. م [buram] a roll:
بىر بۇرام قەغەز
a roll of paper
بۇرجەك. ئى [burjək] a corner, edge:
جوزىنىك تۆت بۇرجىكى
the four corners of the table
بۇرچ. ئى [burq] duty; obligation responsibility
بۇرژۇئا. سۈپ [burzua] bourgeois
بۇرژۇئازىيە. ئى [burzua-ziyə] the bourgeoisie
بۇرغىلا - بۇرغىلىماق. پ [buroilimak] to dig:
قۇدۇقنى بۇرغىلىماق
to dig a well
بۇرما. ئى [burma] a metal thread; a screw:
بۇرما مىخ
a screw
بۇرما لامپۇچكا
a screw - type light bulb
بۇرمىلا - بۇرمىلىماق. پ [burmilimak] to drill; distort; mis represent; twist
بۇرمىلىق. سۈپ [burmilik] having a thread:
بۇرمىلىق مىخ
a screw
بۇرناكۈن. رەۋ [burna:kün] the day before yesterday:
ئۇ ماڭا بۇرناكۈن يېتىپ كېلىمەن دېگەن.
He said he would be here the day before yesterday.
بۇرۇت. ئى [burut] a moustache
بۇرۇتلۇق. سۈپ [burutluk] with a moustache:
ئـەنـە ئاۋۇ بـۇرۇتلۇق ئـادەم مېنىڭ دادام بولىدۇ.
That man with a moustache is my father.
بۇرۇل - بۇرۇلماق. پ [bu-rulmak] to turn, face:
بۇرۇلۇپ قارىماق
to turn and look over one's shoulder
سولغا بۇرۇلۇڭ.
Turn left.
بۇرۇلدۇر - بۇرۇلدۇرماق. پ [buruldurmak] to cause to turn, twist
بۇرۇلكا. ئى [burulka] trousers, pants:
كەڭ پۇشقاقلىق بـۇـرۇلكا
flared trousers
بۇرۇن ۱. ئى [burun] the nose:
بۇرۇن بوشلۇقى
the nasal cavity
بۇرۇن تۆشۈكى
a nostril
بۇرۇن 2. رەۋ [burun] before, ago:
ئۈچ ھەپتە بۇرۇن
three weeks ago
مـەن سـىزنـى بـۇرۇن كۆرگەن.
I've seen you before.
ساڭەت ئالتىدىن بۇرۇن كېلىڭ.
Come before 6 o'clock.
بۇرۇندىن. رەۋ [burundin] formerly, previously
بۇرۇنقى. سۈپ [burunki] the last, the previous:
بۇرۇنقى زاماندا

division (in mathematics)

بۆلۈش - بۆلۈشمەك. پ [bəlüxmək] to share with each other, divide amongst

بۆلۈم. ئى [bəlüm] a department (of a hospital, etc.):

بالىلار بۆلۈمى
the Paediatric department

تەھرىر بۆلۈم
the Editorial department

بۆلۈنۈش - بۆلۈنمەك. پ [bəlünmək] to be divided, shared out

گەپ بۆلۈنمەك
to interrupt

بۈدۈر. سۈپ [büdür] curved, curly:

بۈدۈر چاچ
with curly hair

بۈدۈر - بۈدۈر. سۈپ [büdür-büdür] curved, curly

بۈدۈر - چوقۇر. سۈپ [büdür-qo:kur] uneven, not straight:

بۇ تاختاينىڭ يۈزى ساپلا بۈدۈر - چوقۇر بولۇپ كېتىپتۇ.
This plank has become warped.

after a babys' birth)

بۆك. ئى [bək] a hat, cap:

بۆكنى ئاسمانغا ئاتماق
to be over the moon

بۆكەن. ئى [bəkən] an antelope

بۆل - بۆلمەك. پ [bəlmək] to divide, share:

بۇ پېچىنىنى بەش پارچىغا بۆلۈشىمىز كېرەك.
We must divide the cake into five pieces.

ئالتىنى ئۈچكە بۆلسە ئىككىدىن تېگىدۇ.
6 divided by 3 equals 2.

بۆلۈپ بەرمەك. پ
to distribute

بۆلەك. ئى [bələk] a part, piece, constituent:

جۈملە بۆلەكلىرى
the constituent parts of a sentence

بۆلجۈرگەن. ئى [bəljürgən] a strawberry

بۆلدۈر - بۆلدۈرمەك. پ [bəldürmək] to be divided, shared out

بۆلگۈچ. سۈپ [bəlgüq] divisive dividing

بۆلگۈنچى. ئى [bəlgünqi] a seperatist

بۆلۈش. پ [bəlüx] necessity

بۆدۈنە. ئى [bədünə] a quail

بۆرە. ئى [bərə] a wolf

بۆرەك. ئى [bərək] a kidney

بۆرتمە. سۈپ [bərtmə] protruding, raised:

بۆرتمە گۈل
a raised floral design

بۆس - بۆسمەك. پ [bəsmək] to break through, to smash:

بۆسۈپ كىرمەك
to break into

ئوغرىلار ئۆيگە بۆسۈپ كىردى.
The thieves broke into the house.

مۇھاسىرىنى بۆسۈپ ئۆتمەك
to break through defences

بۆسۈل - بۆسۈلمەك. پ [bəsülmək] to come open, undone:

چاپان تىكىچىدىن بۆسۈلدى.
The coat is coming apartat the sean

بۆشۈك. ئى [bəxük] a cradle, baby's bed:

بۆشۈك توي
a cradle party (a ceremony held 40 days

last two years

بۇيرۇ - بۇيرۇماق. پ- [buyrumak] to order, command:

ئۇ بىزنى تاڭ سەھەردە يولغا چىقىشقا بۇيرۇدى.
He ordered us to leave at dawn.

خۇدا بۇيرۇسا!
God willing!

بۇيرۇق 1. ئى [buyruk] a command, an order:

ئۇ ئەسكەرلەرگە: «ئېتىشنى توختىتىڭلار!» دەپ بۇيرۇق بەردى.
He ordered the soldiers to stop shooting.

بۇيرۇق 2. ئى [buyruk] imperative:

بۇيرۇق پېئىل. ئى
an imperative verb

بۇيرۇقچى. ئى [buyrukqi] a commander, giver of orders

بۇيرۇقچىلىق. ئى- [buyruk-qilik] commanding' ordering

بۇيرۇلۇ - بۇيرۇلماق. پ [buyrulmak] to be ordered to

بۇيۇم. ئى [buyum] an article, an item:

تۇرمۇشقا كېرەكلىك بۇيۇملار
articles of daily

بۇلۇتلۇق ھاۋا
cloudy weather

بۇلۇڭ. ئى [buluŋ] a corner, angle:

بۇلۇڭدا
in the corner

ئۈچ بۇلۇڭ
a triangle

بۇلۇڭلۇق. سۈپ [buluŋluk] angled, with corners

بۇنچە. ئال [bunqə] so much; to this degree

بۇنچىلىك. ئال [bunqilik] this (much), so (much)

بۇنچۇالا. سۈپ [bunqi-wala] this (much, big, etc.):

مەن بۇنچۇالا ئاشنى يەپ كېتەلمەيمەن.
I can't eat this much food.

بۇنداق. ئال [bundak] like this, this kind

بۇيان. رەۋ [buyan] before, since:

ئۇزۇنداندىن بۇيان
long ago

دۆلەت قۇرۇلغاندىن بۇيان
since the founding of the country

ئىككى يىلدىن بۇيانقى ئەھۋال
the situation in the

talking bird

بۇلتۇر. رەۋ [bultur] last year

بۇلدۇق - بۇلدۇق. تەق [bulduk-bulduk] the sound made by boiling water

بۇلدۇقلا - بۇلدۇقلىماق. پ [bulduklimak] to bubble (of water)

بۇلغا - بۇلغىماق. پ [buloqimak] to pollute, make dirty:

ھاۋانى بۇلغىماق
to pollute the air

نامىنى بۇلغىماق
to dirty a person's reputation

بۇلغار. ئى [buloqar] Bulgarian, a Bulgarian

بۇلغارچە. ئى [buloqarqə] theBulgarian language

بۇلغاڭ - بۇلغانماق. پ [bul-oqanmak] to be polluted, spoiled, broken

بۇلماق. ئى [bulmak] a porridge-like food

بۇلۇت. ئى [bulut] a cloud:

قارا بۇلۇت
black clouds

بۇلۇتسىمان. سۈپ [bulut-siman] cloud-like' resembling a cloud

بۇلۇتلۇق. سۈپ [bulutluk] cloudy, overcast:

door.

بېكىتىلمەك - بېكىتىلمەك. پ [bekitilmək] to be fixed, firmly placed

بېلەت. ئى [belət] a ticket; a vote:

ئاشلىق بېلىتى
food tickets, meal tickets

كىنو بېلىتى
a cinema ticket

بېلەت تاشلىماق
to cast a vote

مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن بېلەت تاشلىدىم.
I voted for him.

بېلىق. ئى [belik] a fish

بېلىق تۇتماق. پ
to fish

سىز بېلىق تۇتۇشنى ياخشى كۆرەمسىز؟
Do you like fishing?

بېلىقئالغۇچ. ئى [belikalquq] a fishing rod

بېلىقچى. ئى [belikqi] a fisherman

بېلىقچىلىق. ئى [belikqilik] fishing

بېلىقسىمان. سۈپ [belik-siman] fish-like, resembling a fish

بېنەپتە. ئى [benəptə] a week-day

بېنزىن. ئى [benzin] petrol, benzine

devote to each other

بېغىشلاڭ - بېغىشلانماق. پ [beqixlanmak] to be devoted to

بېغىشلىما. ئى [beqixlima] a dedication, dedicatory message

بېقىۋ - بېقىلماق. پ [bekilmak] to be raised, reared

بېقىنماق - بېقىنماق. پ [bekinmak] to obey; depend on

بېقىندۇرماق - بېقىندۇرماق. پ [bekindurmak] to conquer, subjugate

بېقىندى. سۈپ [bekindi] dependant, subordinate

بېقىندى جۈملە
a dependant clause

بېقىندىلىق. ئى [bekindilik] dependence, subordination

بېكەت. ئى [bekət] bus station, bus stop:

ئاپتوبۇس بېكىتى
a bus stop

ئاپتوبۇس بېكىتى نەدە؟
Where's the bus station?

بېكىتمەك - بېكىتمەك. پ [bekitmək] to fix, nail:

بەلگىنى ئىشىككە بېكىتىڭ.
Nail the sign to the

subsided.

ئاغرىق بېسىلدى.
The pain has subsided.

بېسىم. ئى [besim] pressure, stress:

قان بېسىمى
blood pressure

ئۇنىڭغا ئۇرغۇن بېسىم بار.
He's under a lot of stress.

بېسىم بىلەن بويسۇندۇرماق
to force someone to comply

بېشارەت. ئى [bexarət] a sign, omen, indication:

بېشارەت بەرمەك. پ
to give an indication

بېغىر. ئى [beqir] the liver:

بېغىر رەڭ
brown, dark-purple

بېغىش. ئى [beqix] the wrist

بېغىشلا - بېغىشلىماق. پ [beqixlimak] to devote, donate to:

ئۇ بارلىقىنى ۋەتەنگە بېغىشلىدى.
He gave his all for the country.

بېغىشلاش - بېغىشلاشماق. پ [beqixlaxmak] to

بۈركۈت. ئى [bürküt] an eagle:

بۈركۈت كۆكته پەرۋاز قىلماقتا.

An eagle is soaring in the sky.

بۈك. سۈپ [bük] thick, dense:

بۈك ئورمانلىق

a dense forest

بۈك - باراقسان. سۈپ [bük-baraqsan] thick, dense:

بۈك - باراقسان ئورمان

a dense forest

بۈككىدە. رەۋ [bükkidə] thick, dense

بۈگۈن. رەۋ [bügün] today:

بۈگۈندىن باشلاپ ...

From today on ...

بۈگۈنگە قەدەر

until today

بۈگۈن ئاخشام

tonight

بۈگۈن - ئەتە

today or tomorrow

بۈگۈنكى. سۈپ [bügünki] today's:

بۈگۈنكى گېزىت

today's newspaper

بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويما.

Don't put off today's work until tomorrow.

بۈگۈنلۈك. سۈپ [bügünlük] today's, for today

بۈۋى. ئى [büwi] a woman who performs religious ceremonies

بۈيۈك. سۈپ [büyük] large, great, huge:

بۈيۈك پىلان

a great plan

بېجىر - بېجىرمەك. پ [bejirmək] to handle, implement:

رەسمىيەتنى بېجىرمەك

to go through the official formalities

بېخىل. سۈپ [behil] miserly, stingy:

بېخىل ئادەم

a miser

بېخىللىق. ئى [behillik] stinginess, miserliness

بېرىش - كېلىش. پ [berix-kelix] coming and going, return:

مەن بېرىش - كېلىش بىلىتىنى ئالماقچى.

I want a return ticket.

بېرىل - بېرىلمەك. پ [berilmək] to concentrate, be serious about:

بېرىلىپ ئىشلىمەك

to work hard

بېزە - بېزىمەك. پ [bezimək] to decorate, adorn:

بىز ئۆينى بېزەيمىز.

We will decorate the house.

بېزەر - بېزەرمەك. پ [bezərmək] to have decorated

بېزەش - بېزەشمەك. پ [bezəxmək] to decorate each other

بېزەل - بېزەلمەك. پ [bezəlmək] to be decorated

بېسىق. سۈپ [besik] busy, rapid

بېسىق - بېسىقماق. پ [besik-sikmak] to calm down, subside:

ئۇلارنىڭ جېدىلى بېسىقىپ قالدى.

They have solved their dispute.

بېسىقتۇر - بېسىقتۇرماق. پ [besikturmak] to (cause to) calm, to quieten:

توپىلاڭنى بېسىقتۇرماق

to put down a revolt

بېسىقلىق. سۈپ [besiklik] loaded, filled:

يۈك بېسىقلىق ماشىنا

a loaded lorry

بېسىل - بېسىلماق. پ [besilmak] to be in stock; to subside, calm down:

بېسىلىپ قالغان مالالار

unsold goods

شامال بېسىلدى.

The wind has

I keep my money in a safe.

بىخەتەرلىك. ئى [bihətərlik] safety, security

بىخەستە. سۈپ [bihəstə:] negligent, careless

بىخەستىلىك. ئى [bihəsti-lik] negligence, carelessness

بىخەۋەر. سۈپ [bihəwər] without information or news:

بىخەۋەر قالماق
to be without news, ignorant

بىخەۋەرلىك. ئى [bihəwər-lik] ignorant of, without knowledge of

بىخلاڭ - بىخلانماق. پ [bihlanmak] to sprout:

ئۇرۇقلار بىخلاندى.
The seeds have sprouted.

بىخۇد. سۈپ [bihud] careless, negligent

بىخۇدلاش - بىخۇدلاشماق. پ [bihudlaxmak]
to be casual, off-hand.

بىخۇدۇك. سۈپ [bihudük] relaxed, casual

بىخۇدۇكلۇك. ئى [bihu-düklük] noncholance, off-handedness

بىر. س [bir] a, one, per:

بىر كىتاب
a book

ئوندىن بىر
a tenth

بىر دەم
a short while, a short time

بىر قانچە كىتاب
a few books

باشقا بىرى
another one

ھەر بىر سائىتتىكە يەتمىش كىلومېتر
seventy kilometres per hour

مەن گۇاڭجۇغا بىر قېتىم بارغان.
I've been to Guangzhou once.

سىز ئۈچ ئىشنى بىر قېتىمدا قىلالمايسىز.
You can't do three things at once.

خەنزۇلار بىر بالىلىق بولۇشى لازىم.
Han women can only have one child.

بىر يەرگە كەلمەك
to make up one's mind

بىر يەرگە كېلىڭ.
Make up your mind.

بىر تەرەپ بولماق
to be handled, solved (of a problem)

بىر تەرەپ قىلماق
to handle, solve

بىراز. رەۋ [biraz] a little, a bit:

بىرئاز ساقلاپ تۇرۇڭ.
Wait a moment.

بىرئاز چارچىدىم.
I'm a little tired.

بىراق. باغل [birak] but, however:

مەن بېرىشنى ئويلىغانىدىم، بىراق بارالمىدىم.
I wanted go, but I couldn't.

بىراقلا. رەۋ [birakla] all together, all at once

بىرە-بىرە. رەۋ [birə-birə] sometimes, occasionally

بىرەر. سۈپ [birər] a certain, a particular:

بىرەر ئادەم
a certain person, somebody

بىرەر جاي
a certain place, somewhere

مەن بىز يوشۇرۇنالىغۇدەك بىرەر جاينى بىلمەيمەن.
I don't know anywhere to hide.

بىرەر نەرسە يېگۈڭىز بارمۇ؟
Do you want anything to eat?

بېهى. ئى [behi:] quince

بېيە - بېيىماق. پ [beyi-mak] to become rich:

ئۇ بارغانسېرى بېيىۋا-تىدۇ.

He's getting richer and richer.

بېيىت 1. ئى [beyit] a story, fable

بېيىت ئېيتماق. پ to tell a story

بېيىتە 2. - بېيىتماق. پ [beyitmak] to enrich, cause to get rich

بېيىش - بېيىشماق. پ [be-yixmak] to enrich one another

بىئارام. سۈپ [biaram] unhappy, worried:

بالىڭىز تېپىلىپ قالار، بۇنداق بىئارام بولماڭ.

Your child will be found, don't be so worried.

بىئارامليق. ئى [biaramlik] worry, unhappiness

بىئەپ. سۈپ [biəp] unsuitable, inconvenient:

قەلەمنى مۇنداق تۇتۇش بىئەپ.

That's not a good way to hold the pen.

بىئەپلىك. ئى [biəplik] inconvenience, unsuitableness

بىئەدەب. سۈپ [biədəb] impolite, rude

بىئەدەبلىك. ئى [biədəblik] impoliteness, rudeness

بىباھا. سۈپ [bibaha:] priceless, of great: value

بىپايان. سۈپ [bipayan] vast, limitless:

بىپايان دېڭىز

the vast ocean

بىپەرۋا. سۈپ [bipərwa:] careless, negligent:

ئىشقا بىپەرۋا قارىماق

to have a negligent: attitude

بىپەرۋالىق. ئى [bipərwa:lik] carelessness, negligence

بىتاقەت. سۈپ [bita:kət] impatient, impetuous

بىتاقەتلىك. ئى [bitakətlik] impatience, impetuosity

بىتەرەپ. سۈپ [bitərəp] neutral, impartial:

بىتەرەپ مەملىكەت

a neutral country

بىتەرەپ تۇرماق

to remain neutral

بىتەرەپلىك. ئى [bitərəplik] neutrality, impartiality

بىتەرەت. سۈپ [bitərət] ritually unclean, unwashed

بىتەلەي. سۈپ [bitələy] unlucky, unfortunate

بىتەلەيلىك. ئى [bitələylik] a misfortune, misadventure

بىتچىت. رەۋ [bitqit] see below

بىتچىت بولماق. پ to be ruined, shattered

بىتچىت قىلماق. پ to ruin, shatter

بىچارە. سۈپ [biqa:rə] unfortunate, helpless, wretched

بىچارىلىك. ئى [biqa:rilik] helplessness, wretchedness

بىخ. ئى [bih] a shoot (of a young plant):

بىخ يېرىپ چىقماق

to sprout

بىخ چىقارماق. پ

to sprout

بىخەتەر. سۈپ [bihətər] safe, secure:

بىخەتەر ساندۇق

a safe, money box

سەپىرىڭىز بىخەتەر بولسۇن!

Have a safe trip!

مەن پۇلۇمنى بىخەتەر ساندۇقتا ساقلايمەن.

to be sick of, fed up with

بىزارلىق. ئى [bizarlik] hatred, loathing

بىزەڭ. سۈپ [bizəŋ] unreasonable, stubborn

بىزەڭلىك. ئى [bizəŋlik] stubborness, obstinacy

بىس. ئى [bis] the blade of a knife:

پىچاقنىڭ بىسى the blade of a knife

بىسات. ئى [bisat] a utensil; furniture:

ئۆي بىساتلىرى household furniture

بىساتلىق. سۈپ [bisatlik] equipped, furnished

بىسەرەمجان. سۈپ [bisə-rəmjan] mixed up, in a jumble:

بىسەرەمجان ئۆي a house in disorder

بىسلىق. سۈپ [bislik] bladed, with a blade:

ئۆتكۈر بىسلىق پىچاق a sharp knife

بىسمىللا. ئىم [bismilla] In the name of God!:

بىسمىللا بىلەن باشلىماق to start an undertaking by invoking the

بىرىكمەك - بىرىكىشمەك. پ [birikixmək] to join together, unite

بىرىنچى. س [birinqi] the first, earliest, original:

بىرىنچى ئاي January

بىرىنچى بولۇپ كەلگەن كىشى ئابلىمىت. The first person to arrive was Ablimit.

بىرىنچىلىك. ئى [birinqi-lik] first place, top (in a contest)

بىريولى. رەۋ [biryoli] at one stroke, all at once:

بىريولى ئىچىۋەتمەك. پ to drink with a single gulp

بىز. ئال [biz] us, we:

بىزنىڭ ئۆيىمىز our house

بىز ھەممىمىز كىنو كۆرۈشكە ئامراق. We all enjoy watching films.

بۇ سىزنىڭ رەسمىڭىز. بىزنىڭكى نەدە؟ That's your picture. Where's ours?

بىزار. سۈپ [bizar] see below

بىزار بولماق. پ for a time:

ئۇ ئادەم بۇ جايدا بىر مەزگىل ئىشلىگەن. That man worked here for a while.

بىرمەھەل. رەۋ [birməhəl] at a certain time, once upon a time

بىرمۇنچە. ئال [birmunqə] a fair number

بىرنەچچە. ئال [birnəqqə] a few, several

بىرنەرسە. ئال [birnərsə] something or other:

بىرنەرسە دېيىش تەس. It's hard to know what to say.

بىرنېمە. ئال [birnemə] something or other:

ئۇ قانداق بىرنېمە؟ What kind of thing is it?

بىرھازا. رەۋ [birhaza:] for some time, for a season

بىرھالدا. رەۋ [...halda] at the same time

بىرىك - بىرىكمەك. پ [birikmək] to join, unite, combine

بىرىكتۈرمەك. پ [birikturmək] to cause to combine, unite

بىرىكمە. ئى [birikmə] a chemical compound, a mixture

بىر - بىرى. ئال [bir- biri] each other, one another:

ئۇلار بىر - بىرىدىن ئۆگىنىۋاتىدۇ.

They are learning from each other.

ئۇلار بىر - بىرىنى قوللايدۇ.

They support each other.

بىر - بىردىن. رەۋ [bir - birdin] one by one, one after the other

بىر - بىرلەپ. رەۋ [bir - birlәp] one by one, one after the other

بىر - بىرلەپ سۆزلىمەك. پ to talk one after the other

بىرپەس. رەۋ [birpәs] a short time:

بىرپەس يامغۇر ياغدى.

It rained briefly.

بىرتوقاي. سۈپ [birtokay] a great many, a lot

بىرتۈرلۈك. سۈپ [birtür- lük] unusual, out of the ordinary

بىردەك. سۈپ [birdәk] the same, identical

بىردەكلىك. ئى [birdәklik] unanimity, accord

بىردەم. رەۋ [birdәm] a moment, a short time, soon:

ئۇ بىردەمدە قايتىپ كېلىدۇ.

He'll be back soon.

بىردىن. رەۋ [birdin] suddenly

بىردىنبىر. سۈپ [birdin - bir] unique, only:

مانا، بۇ بىردىنبىر ئۆزلىچەملىك جاۋاب.

This is the only answer to this question.

بىردىنلا. رەۋ [birdinla] suddenly, all of a sudden:

ھاۋا بىردىنلا ئۆزگىرىپ كەتتى.

The weather suddenly changed.

بىر زامان. رەۋ [birzaman] sometime past, a short while ago:

بىرزامان بولدى.

It's been a while.

بىرقانچە. ئال [birkanqә] a few, several

بىرقانداق. ئال [birkan- dak] somehow

بىرقەدەر. رەۋ [birkәdәr] comparatively, quite:

بىرقەدەر ياخشى

quite good

بىرقۇر. رەۋ [birkur] all at once, with a single sweep

بىرقۇر كۆرمەك. پ to look over something rapidly

بىرقىسما. رەۋ [birkisma] unusual, out of the ordinary

بىرقىسما بولماق. پ to feel a little off

بىركەم. رەۋ [birkәm] a little while

بىركىم. ئال [birkim] a certain person

بىرلەش - بىرلەشمەك. پ [birlәxmәk] to unite, combine:

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى

the United Nations

بىرلەشتۈر - بىرلەشتۈرمەك. پ [birlәxtürmәk] to cause to unite

بىرلەشمە 1. سۈپ [bir- lәxmә] combined, joint

بىرلەشمە 2. ئى [birlәx- mә] a union, federation, organization:

ئاياللار بىرلەشمىسى

a women's federation

بىرلىك. ئى [birlik] singular; unity:

كۈچ بىرلىكتە

Strength is in unity.

بىرلىك ئىسىم.

a singular noun

بىرلىكتە. رەۋ [birliktә] together, as one

بىرمەزگىل. رەۋ [birmәz- gil] for a while,

nonsense, foolish talk
بىمەنىلىك. ئى [bimə:nilik] meaninglessness
بىمەھەل. رەۋ [bimәhәl] untimely, at an unsuitable moment
بىمەھەل ئۆلمەك to die an untimely death:
سىز بىمەھەل كېلىپسىز. You have come at a bad time
بىنا. ئى [bina:] a building, apartment block:
ئۈچ قەۋەتلىك بىنا a 3 storey building
بىنا بولماق. پ to emerge, appear
بىنائەن. رەۋ [bina:ən] according to:
تەكلىپكە بىنائەن upon invitation, upon being asked
بىناكار. ئى [bina:kar] a builder, constructor
بىناكارلىق. ئى [bina:kar-lik] building, construction, architecture
بىنەپشە. سۈپ [binəpxə] violet, purple:
بىنەپشە رەڭ violet, purple colour
بىھايا. سۈپ [bihaya:] shameless, brazen
بىھايالىق. ئى [bihaya:lik]

knowledge, learning:
ئازغىنە بىلىم a little knowledge
بىلىمچان. سۈپ [bilimqan] knowledgeable, learned
بىلىمدان. سۈپ [bilim-dan] knowledgeable, learned
بىلىمسىز. سۈپ [bilimsiz] ignorant, unlearned
بىلىمسىزلىك. ئى [bilim-sizlik] ignorance, a lack of knowledge
بىلىملىك. سۈپ [bilimlik] educated, scholarly
بىلىنمە - بىلىنمەك. پ [bi-linmək] to know, discover, realize:
ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكى ئەمدى بىلىندى. His identity has only just been discovered.
بىلىندۈر - بىلىندۈرمەك. پ [bilindürmək] to make known
بىلىيارت. ئى [bilyart] billiards, pool
بىمار. سۈپ [bimar] ill, sick
بىمالال. رەۋ [bimalal] safely, peacefully
بىمەنە. سۈپ [bimə:nə] meaningless, insignificant:
بىمەنە گەپ

a grindstone
بىلدۈر - بىلدۈرمەك. پ [bildürmək] to inform, express:
مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك to express one's gratitude
نارازىلىقىنى بىلدۈرمەك to express one's dissatisfaction
بىلدۈرۈش - بىلدۈرۈشمەك. پ [bildürüxmək] to inform one another, communicate
بىللە. رەۋ [billə] together, at the same time:
بىز يەكەنگە ئادىل بىلەن بىللە باردۇق. We travelled to Yarkand together with Adil.
بىللىلەشمەك - بىللىلەشمەك. پ [billiləxmək] to unite, get together:
بىللىلىشىپ ئىشلىمەك to work together
بىلىش. ئى [bilix] knowledge, understanding:
بىلىشىمچە ... As far as I know...
بىلىشمەك - بىلىشمەك. پ [bilixmək] to know one another
بىلىم. ئى [bilim]

name of God.

بسوراق. سۈپ [bisorak] without asking, without permission

بشەم. سۈپ [bixəm] shameless, immodest

بشەملىك. ئى [bixəmlik] immodesty

بىغەرەز. سۈپ [bioqərəz] absent-minded, muddle-headed

بىغەم. سۈپ [bioqəm] carefree, not worried

بىقارار. سۈپ [bikarar] irresolute, indecisive:

بىقارار ئىش
an undecided matter

بىقارارلىق. ئى [bikarar-lik] indecisiveness, hesitation

بىقىن. ئى [bikin] a rib; side; coastal region

بىكار. سۈپ [bikar] free, unoccupied, empty:

مەن بىكار.
I'm free.

سىز ئەتە بىكارمۇ؟
Are you free tomorrow?

بىكار گەپ
empty words, nonsense

بىكارغا بەرمەك
to give something for free

بىكار قىلماق
to abrogate, annul, abolish

شەرتنامىنى بىكار قىلماق
to annul a treaty

بىكارچى. ئى [bikarqi] an idle person, lay-about

بىكارچىلىق. ئى [bikarqi-lik] idleness' laziness

بىكاردىن - بىكار. رەۋ [bikardin - bikar] in vain, to no purpose:

بىكاردىن - بىكار تاياق يېمەك
to get a beating for nothing

بىكارلا - بىكارلىماق. پ [bikarlimak] to empty, vacate:

ئۆيۈ بىكارلاپ بەرمەك
to vacate a house

بىگۇناھ. سۈپ [bigunah] innocent, sinless

بىگىزقول. ئى [bigizkol] the forefinger

بىل - بىلمەك. پ [bilmək] to know, to know how to:

مەن بىلمەيمەن.
I don't know.

شاھمات ئويناشنى بىلەمسىز؟
Can you play chess?

سىز رۇسچە بىلەمسىز؟
Do you know Russian?

ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن كەلمىگەنلىكىنى بىلمەكچىدىم.
I wonder why he didn't come.

بىلەمەك. پ [bilimək] to sharpen:

پىچاق بىلەمەك
to sharpen a knife

بىلەرمەن. سۈپ [bilərmən] worldly-wise, knowledgeable

بىلەزۈك. ئى [bilə:zük] a bracelet

بىلەك. ئى [bilək] an arm:

بىلەكسىدە كۈچى بار ئادەم
a capable' powerful person

بىلەكلىك. سۈپ [biləklik] armed, with arms

بىلەن. باغل؛ تىر [bilən] by, with:

مەن ئاپتوبۇس بىلەن كەلدىم.
I came by bus.

مەن سىز بىلەن بىللە بارىمەن.
I'll go with you.

ئۇ ئاچقۇچ بىلەن ئىشكنى ئاچتى.
He opened the door with a key.

ئەخمەت سەمەت بىلەن بىللە كەلدى.
Ahmat came with Samat.

بىلەي. ئى [bilәy]

پات 3. رەۋ [pat] quickly, soon:

پات ئاردىدا soon, in a moment

پات كېلىڭ. Come back soon.

پات يېقىندا in a moment

پاتماق - پ. [patmak] to hold, contain, fit; to sink:

بۇ خالتىغا ئەللىك كىلو گۈرۈچ پاتىدۇ. This sack holds fifty kilos of rice

بۇ زالغا مىڭ كىشى پاتىدۇ. This hall holds a thousand people.

بۇ چاپان ماڭا پاتمىدى. This coat is too small for me.

ئۇنىڭ خۇشاللىقى قىن - قىنىغا پاتماي قالدى. He was beside himself with joy.

كۈن تاغ ئارقىسىغا پېتىپ كەتتى. The sun sank behind the mountains.

پاتاق ئى [pataŋ] the neck

پات - پات رەۋ [pat - pat] frequently, often:

پات - پات كېلىڭ. Come and see us often.

پاتقاق ئى؛ سۈپ. [patkak] mud; muddy, miry:

پاتقاق يول a muddy road:

بۇ جاي ئەتىيازدا بەك پاتقاق بولۇپ كېتىدۇ. This place is very muddy in the spring.

پاتقاقچىلىق ئى [patkakqilik] muddiness, miriness:

بۇ جاي نېمىدېگەن پاتقاقچىلىق! What a muddy place this is!

پاتقۇز - پاتقۇزماق. پ [patkuzmak] to cause to fit, to cram in

پاتمانلاپ. پ [patmanlap] very much, in great quantity

پاتمىچۇق. ئى [patmiquk] a house lizard, gecko

پاتولوگىيە. ئى [patologiyə] pathology

پاتۇر - پاتۇرماق. پ [patturmak] to sink into, get stuck in:

ماشىنىنى لايغا پاتۇرۇپ قويماق to get stuck in the mud (of a car)

پاتىپاراق. رەۋ [patiparak] chaos, disorder

پاتىپاراقچىلىق. ئى [patiparakqilik] chaos, disorderliness

پاجىئە. ئى [pa:jiə:] a tragedy, mishap

پاجىئەلىك. سۈپ [pa:jiə:lik] tragic, unhappy:

ئۇ بەك پاجىئەلىك ۋەقە بولۇپتۇ. It was a terrible accident.

پاچاق. ئى [pa:qak] the lower leg, the calf

پاچاق - پاچاق. رەۋ [paqak - paqak] see below:

پاچاق - پاچاق قىلماق to break into little pieces

پاچاقچى. ئى [pa:qakqi] a thug, crook

پاچاقلا - پاچاقلىماق. پ [paqaklimak] to smash, destroy, overthrow:

ئۇلار يېڭى ھۆكۈمەتنى پاچاقلاپ تاشلىماقچى. They are planning to overthrow the new government.

پاچكا. ئى [paqka] a packet:

بىر پاچكا تاماكا

shamelessness
بىھوش. سۈپ [bihox] unconscious, insensible
بىھۇدە. سۈپ [bihu:də] futile, in vain:
بىھۇدە ئالدىراشلىق to be busy without accomplishing anything
بىھۇدىلىك. ئى [bihu:dilik] futility, vanity
بىھۈرمەت. سۈپ [bihür-mət] disrespectful, derisive
بىھۈرمەتلىك. ئى [bihür-mətlik] disrespect, derision
بىھېساب. سۈپ [bihesab] countless, innumerable
بىئوخىمىيە. ئى [biohi-miyə] bio-chemistry
بىئوگرافىيە. ئى [biogra-fiyə] biography
بىئولوگ. ئى [biolog] a biologist
بىئولوگىيە. ئى [biologiyə] biology
بىۋاپا. سۈپ [biwapa:] unreliable, unfaithful:
بىۋاپا يار an unfaithful lover
بىۋاپالىق. ئى [biwapa:-lik] unfaithfulness, fickleness
بىۋاسىتە. سۈپ [biwa-sitə] direct, immediate:
بىۋاسىتە تۇغقان a direct relative
گوۋۇيۈەنگە بىۋاسىتە قاراشلىق ئىدارىلەر units governed directly by the State: Council
بىيە. ئى [biyə] a quince
بيۇروكرات. ئى [byu-rokrat] a bureaucrat
بيۇروكراتىزم. ئى [byu-rokratizm] bureaucracy

پ

پائال. رەۋ [pa:al] actively, enthusiastically
پائالىيەت. ئى [paa:liyət] an activity, an event:
سىز قانداق پائالىيەتتىن ھوزۇرلىنىسىز؟ What kind of activities do you enjoy?
بىز مەكتەپنىڭ ھەرقانداق پائالىيەتلىرىگە ئاكتىپ قاتنىشىشىمىز كېرەك. We should take an active part in all school activities.
پائالىيەتچان. سۈپ [paa:-liyətqan] a person who enjoys activities
پاپا. ئى [pa:pa] the Pope:
رىم پاپىسى the Roman Pope
پاپىروس. ئى [papirus] papyrus (paper)
پات 1. ئى [pat] starch:
پېتى بار رەخت starched cloth
پات 2. ئى [pat] style, manner:
ئۇ يۈگۈرگەن پېتى ئىشخانىغا كىرىپ كەتتى. He came running into the office.

پارا بەرمەك. پ to bribe:
ئولارساقچىغا پارا بەردى. They bribed the policeman.
پاراخوت. ئى [parahot] a ship, boat:
پاراخوت باشلىقى a ship's captain
پاراخوتچى. ئى [para-hotqi] a sailor
پاراسەت. ئى [para:sət] talent, aptitude
پاراسەتسىز. سۈپ [para:-sətsiz] untalented, unskilful
پاراسەتلىك. سۈپ [para:-sətlik] talented, gifted
پاراس - پۇرۇس. تەق [paras - purus] cracking, banging:
پوجاڭزا پاراس - پۇرۇس قىلىپ كەتتى! The fire - crackers: were going bang!
پاراشوك. ئى [paraxok] powder, flakes:
سوپۇن پاراشوكى soap powder
پاراشوكسىمان. سۈپ [para-xoksiman] powder - like, flaky
پاراشۇت. ئى [paraxut] a parachute:
پاراشۇت بىلەن سەكرەمەك to parachute
پاراشۇتچى. ئى [paraxut-qi] a parachutist
پارافىن. ئى [paraffin] paraffin
پاراق - پاراق. تەق [parak - parak] the sound of laughter:
پاراق - پاراق كۈلۈشمەك to laugh loudly
پاراق - پۇرۇق. تەق [parak - puruk] the sound of water bubbling
پاراقلا - پاراقلىماق. پ [paraklimak] to bubble, gurgle
پاراقلاتقا - پاراقلاتماق. پ [paraklatmak] to cause to bubble, gurgle
پاراكەندە. سۈپ [para: kəndə] confused, in turmoil
پاراكەندىچىلىك. ئى [para:kəndiqilik] chaos, turmoil
پاراگراف. ئى [paragraf] a paragragh
پاراڭ. ئى [paraŋ] conversation, talk:
بىرئاز پاراڭلىشامدۇق؟ Shall we have a talk?
پاراڭچى. ئى [paraŋqi] a conversationalist, good talker
پاراڭلاش - پاراڭلاشماق. پ [paraŋlaxmak] to converse, talk:
مەن سىزنىڭ خىزمىتىڭىز ھەققىدە ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشتىم. I have spoken to him about your work.
سىلەر نېمە ھەققىدە پاراڭلىشۋاتىسىلەر؟ What are you talking about?
پاراڭلىشىشقا ۋاقتىم يوق. I haven't got time to talk.
پاراڭلاشتۇر - پاراڭلاشتۇرماق. پ [paraŋlax-turmak] to get others talking
پاراللېل. سۈپ [parallel] parallel, equal:
بىز ئىككىمىز پاراللېل سىنىپقا دەرس ئۆتىمىز. We both teach parallel classes.
پاراللېلىزم. ئى [paralle-lizm] parallelism
پاراۋان. سۈپ [para:wan] rich plentiful:
پاراۋان ياشماق. پ to live well
پاراۋانلاش - پاراۋانلاشماق. پ [para:wanlax-]

پاخشەك. سۈپ [pahxək] bald, bare:

پاخشەك باش
a bald head

پادا. ئى [pada] a flock (of cows, sheep, etc.):

كالا پادىسى
a herd of cows

پادىچى. ئى [padiqi] a shepherd

پادىچىلىق. ئى [padiqilik] shepherding, husbandry

پادىشاھ. ئى [padixah] a emperor, a king:

پادىشاھلىق. ئى [padixah-lik] a kingdom, a domain

پار 1. ئى [par] steam; a radiator, central heating:

بۇ ئۆيدىكى پار قىزىمايۋاتىدۇ.
The radiator in this room isn't working.

پار. 2. م [par] measure word:

بىر پار پاپىاق
a pair of socks

پارا. ئى [pa:ra] a bribe, hush-money:

پارا ئالماق
to take a bribe

پارا يېمەك
to take a bribe

up, cause to be untidy

پاختا. ئى [pahta] cotton:

ساپ پاختا
raw cotton

پاختا كۆينەك
a cotton shirt

پاختەك. ئى [pahtək] a turtledove:

پاختەك تۈكى رەڭ
grey

بىر چالمىدا ئىككى پاختەكنى سوقماق
to hit two birds with one stone

پاختىچى. ئى [pahtiqi] a cotton grower or seller

پاختىچىلىق. ئى [pahtiqi-lik] cotton growing

پاختىسىمان. سۈپ [pahti-siman] cotton-like, fluffy

پاختىلاش - پاختىلاشماق. پ [pahtilaxmak] to go mouldy, mildewed:

پاختىلىشىپ قالدى.
It's gone mouldy.

پاختىلىق. سۈپ [pahtilik] having cotton:

پاختىلىق چاپان
a cotton coat

پاخشە. سۈپ [pahxə] smashed, destroyed:

پاخشە تۈخۇم
a smashed egg

a packet of tabacco

پاخال. ئى [pahal] stalks left after threshing, chaff:

شال پاخلى
rice straw

پاخاللاش - پاخاللاشماق. پ [pahallaxmak] to lose value, be worthless

ھازىر كىشىلەر پۇل پاخاللاشتى دەپ خاپا بولۇشۇاتىدۇ.
People are complaining that their money is worthless.

پاخاللاشتۇر - پاخاللاشتۇرماق. پ [pahallaxtur-mak] to devaluate

پاخاللىق. ئى [pahallik] devaluation, worthlessness

پۇل پاخاللىقى
economic inflation

پاخپاق. سۈپ [pahpak] empty, void:

پاخپاق گەپ
nonsense, foolish talk

پاخپايا - پاخپايماق. پ [pahpaymak] to be untidy, messed up:

چاچلىرىڭىز نېمە ئانچە پاخپىيىپ كەتتى؟
Why is your hair so untidy?

پاخپايتا - پاخپايتماق. پ [pahpaytmak] to mess

twinkle

پاس ئى [pas]
a pass (as in football):
پاس بەرمەك
to pass (the ball)

پاساڭدا - پاساڭدىماق. پ [pasaŋdimak] to uproot harvested plants

پاس - پاس. تەق — [pas — pas] poppers, snap buttons

پاسپورت. ئى [pasport] a passport

پاسخا بايرىمى. ئى [pasha bayrimi] Easter

پاساژىر. ئى [passazir] a passenger, traveller

پاسسىپ. سۈپ [passip] passive, inactive:
ئۇنداقتا بىز پاسسىپ هالغا چۈشۈپ قالىمىز.
In that case, we will become very passive.

پاسسىپلاش - پاسسىپلاشماق. پ [passiplax - mak] to be passive, inactive

پاسسىپلاشتۇر - پاسسىپلاشتۇرماق. پ [passiplax-turmak] to render, inactive

پاسسىپلىق. ئى [passiplik] passivity, inaction

پاسكىنا. سۈپ [paskina] dirty, unclean

to shine, polish:
ئۆتۈكنى مايلاپ پارقىراقماق
to polish one's boots

پارلا - پارلىماق 1. پ [parlimak] to choose, select; to shine

پارلىماق 2. پ [parlimak] to put together in pairs

پارلاق. سۈپ [parlak] bright, shining:
سىزنىڭ ئىستىقبالىڭىز پارلاق.
You have a bright future.

پارلامېنت. ئى [parlament] parliament

پارلات - پارلانماق. پ [parlanmak] to be chosen, paired

پاربخور. ئى [parihor] one who takes bribes:
ئۇ دېگەن بىر پاربخور ئادەم.
He is a man who takes bribes.

پاربخورلۇق. ئى [parihorluk] bribery, corruption:
هازىر پاربخورلۇق ئاۋۇپ كەتتى.
Bribery is widespread now

پارىلدا - پارىلدىماق. پ [parildimak] to shine,

divide, change:
ئون سوملۇق پۇلنى پارچىلاپ بېرەلەمسىز؟
Can you change ten yuan?

پارچىلات - پارچىلاتماق. پ [parqilatmak] to seperate

پارس ئى [pars] an Iranian; Persian
پارس تىلى
the Persian language

پارس - پارس. نەق — [pars - pars] the sound of an explosion, bang

پارسچە. سۈپ؛ رەۋ [pa:rsqə] the Persian language; Farsi

پارسىلدا - پارسىلدىماق. پ [parsildimak] to crackle, bang

پارسىي. سۈپ [parsiy] Farsi, Iranian

پارقىرا - پارقىرىماق. پ [parkirimak] to shine, gleam:
تاغ چوققىسىدىكى يىل بويى ئېرىمەيدىغان قارلار پارقىراپ تۇراتتى.
The mountain peak gleamed all year round with unmelted snow

پارقىراتقۇزماق. پ [parkiratmak] to cause

tical parties, factions

پارتىيىسىز. سۈپ [parti-yisiz] non-aligned, non-party

پارتىيىلىك. سۈپ [parti-yilik] belonging to a party:

پارتىيىلىك كادىر
a party cadre

پارچە. ئى: م: سۈپ [parqə] a part, piece; a measure word:

بىر پارچە نان
a piece of nan

پارچە پۇل
change, small money

پارچە پۇل بارمۇ؟
Have you any change?

بۇنى ئۈچ پارچىغا بۆ-لۈڭ.
Cut it into three parts.

دىققەت قىلىڭ. پولدا ئەينەك پارچىسى بار ئىكەن.
Be careful. There are some pieces of glass on the floor.

پارچە-پارچە. رەۋ [parqə-parqə] piece by piece

پارچە-پۇرات. سۈپ [parqə-purat] small pieces; trifling, unimportant, odd

پارچىلا-پارچىلاماق. پ [parqilimak] to

پارتلاتماق. پ [partlatmak] to blow up:

ئۇلار كۆۋرۈكنى پارتىلىتىۋەتتى.
They blew the bridge up.

پارتلاتقۇچى. ئى [partlatkuqi] an explosive expert

پارتلاتقۇز-پارتلاتقۇزماق. پ [partlatkuz-mak] to have something blown up

پارتلىتىلماق-پارتلىتىلماق. پ [partlitilmak] to be blown up

پارتلىغۇچ. سۈپ [partliquq] explosive:

پارتلىغۇچ ماددا
explosive material

پارتلىغۇچ تاۋۇش
a plosive consonant

پارتىزان. ئى [partizan] a freedom-fighter, partisan

پارتىزانچە. سۈپ [partizanqə] partisan

پارتىيە. ئى [partiyə] a political party:

پارتىيە ئەزاسى
a party member

پارتىيىگە كىرمەك
to join the party.

پارتىيە-گۇرۇھ. ئى [partiyə-guruh] poli-

پارتلاتماق. پ [partlatmak] to live well, be rich

پاراۋوز. ئى [parawoz] a locomotive engine

پارە. ئى [pa:rə] a part; a sura of the Koran:

بىر پارە قۇرئان ئوقۇماق
to read a Sura of the Koran

پارە-پارە. رەۋ [pa:rə-pa:rə] see below:

پارە-پارە بولماق. پ
to be smashed to pieces

پارە-پارە قىلماق. پ
to smash to pieces

پارپا. ئى [parpa] a dwarf, hunchback

پار-پار. تەق [par-par] shiny, bright

پار-پۇر. تەق [par-pur] see below:

پار-پۇر قىلماق. پ
to shine brightly

پارتا. ئى [parta] a desk

پارتكوم. ئى [partkom] party committee

پارتگۇرۇپپا. ئى [part-guruppa] party group, cell

پارتلا-تارتلىماق. پ [partlimak] to explode:

بومبا پارتلىدى.
The bomb exploded.

پاکىزلە - پاکىزلىمەك. پ [pakizlimək] to clean: ياتاقنى پاکىزلىمەك to clean the room

پاکىزلەت - پاکىزلەتمەك. پ [pakizlətmək] to have something cleaned

پاکىزلەنمەك - پاکىزلەنمەك. پ [pakizlənmək] to be cleaned

پاکىزلىق. ئى [pakizlik] cleanliness: پاکىزلىق ساالمەتلىك دېمەكتور. Cleanliness is health.

پاکىنەك. سۈپ [pakinək] short, not tall: ئاباياپاکىنەك بىر ئادەم سىزنى ئىزدەپ كەپتىكەن. Just now a short man came looking for you.

پاگون. ئى [pagon] a shoulder loop (on army uniforms)

پاك. سۈپ [paŋ] deaf, hard of hearing: ئۇ ئايال كىچىك چېغىدىال پاك بولۇپ قالغانىكەن. That woman has been deaf since childhood apparently.

پاك - پۇك. تەق [paŋ-paŋ] bang, bang: مىلتىق پاك - پۇك قىلىپ ئېتىلدى. The rifle cracked.

پاڭشىدە. رەۋ [paŋŋidə] the sound of something bursting

پال. ئى [pal] fortune-telling, sooth-saying:

پال ئاچماق. پ to tell someone's fortune

پال باقماق. پ to tell someone's fortune

پالا - پالماق. پ [pa:li-mak] to banish, send into exile

پالاس. ئى [palas] a cushion, mattress

پالاسلا - پالاسلماق. پ [palaslimak] to be busy with; bustle about

پالاق. ئى [palak] an oar, a racquet:

قېيىق پالىقى the oars of a boat

تېنىس - تاك توپ پالىقى a ping pong racquet

پالاق - پالاق. تەق [palak-palak] crashing and banging

پالاقىدە. رەۋ [palakkidə] with a crash

پالاقلا - پالاقلىماق. پ [palaklimak] to bustle about, be busy with: ئەتىدىن كەچكىچە پالاقلاپ يۈرۈپ ھېچ ئىشنى ھەل قىلالمىدىم. I've been bustling about all day, but I haven't achieved anything.

پالاقلاتماق - پالاقلاتماق. پ [palklatmak] to flap about: خوراز قانىتىنى پالاقلاتتى. The cock flapped his wings.

پالاكەت. ئى: سۈپ [pala:kət] a disaster; clumsy:

پالاكەتكە ئۇچرىماق to meet with a disaster

پالاكەت ئادەم a clumsy person

پالاكەتلەشمەك - پالاكەتلەشمەك. پ [pala:kətləxmək] to become clumsy: ئادەم قېرىغانسېرى پالاكەتلىشىدۇ. People get clumsier as they age.

پالاكەتلىك. ئى [pala:kətlik] clumsiness, ineptness

پالاك. ئى [palaŋ]

پاسكىنا كىيىم
dirty clothes
پاسكىنىچىلىق. ئى [pas-kiniqilik] dirtiness, filthiness
پاسكىنىلاش - پاسكىنىلاشماق. پ [paskinilax-mak] to be dirty, become dirty
پاسكىنىلاشتۇر - پاسكىنىلاشتۇرماق. پ [paskini-laxturmak] to make something dirty
پاسكىنىلىق. ئى [paskinilik] dirt, filth
پاسىل. ئى [pa:sil] boundary, fence
پاش. [pax] see below
پاش بولماق. پ to be revealed, made known
پاش قىلماق. پ to reveal, make known
پاشا 1. ئى [paxa] Sir (Turkish title)
پاشا 2. ئى [pa:xa] a mosquito
پاشنا. ئى [paxna] the heel (of a shoe)
پاشنىلىق. سۈپ [paxnilik] high - heeled.
ھازىر كىشىلەر ئېگىز پاشنىلىق ئاياغدىن زېرىكتى.
People have got tired of wearing high - heeled shoes.
پاشىلىق. ئى [paxilik] a mosquito net; mosquito infested area
پاقا. ئى [paka] a frog:
پاقا كۇركىرىماق to croak (of a frog)
ئالتىنچى ئاينىڭ پاقىسىدەك يوقاپ كەتمەك to disappear quickly
پاقالچاق. ئى [pakalqak] the lower leg, the calf:
كاللا دېسە، پاقالچاق دېمەك to give an irrelevant answer
پاق - پۇق. تەق — [pak puk] bang, bang
پاق - پاق ئۇرماق. پ to hit with a bang
پاقلان. ئى [paklan] a lamb
پاقىچىلاپ. رەۋ - [pakiqı lap] see below
پاقىچىلاپ ئۇزمەك. پ to swim breast - stroke
پاك. سۈپ [pak] clean, pure, righteous
پاكار. سۈپ [pakar] short, squat:
ئۇ مەندىن پاكار. He's shorter than me.
پاكار - پاكار. سۈپ [pakar - pakar] short, squat
پاك - پاكىز. سۈپ [pak - pakiz] very clean, pure:
ئۇلارنىڭ ئۆيى پاك - پاكىز. Their house is spotless.
پاكلىق. ئى [paklik] cleanliness, purity:
ئاق پاكلىقنىڭ سىمۋولى. White is the symbol of purity.
پاكىت. ئى [pakit] a fact, reality:
بۇ تارىخىي پاكىت. It's a historical fact.
پاكىتسىز. سۈپ [pakıtsiz] untrue, groundless:
بۇنداق پاكىتسىز گەپنى قىلماسلىق كېرەك ئىدى. You shouldn't have said those untrue things.
پاكىتلىق. سۈپ [pakitlik] true based on fact.
گەپلىرىمنىڭ ھەممىسى پاكىتلىق. All I have said is true.
پاكىز. سۈپ [pakiz] clean, pure
پاكىز قىز graceful young girl

پانتۇركست. ئى [pantur-kist] a Turkish nationalist

پانتېئىزم. ئى [panteizm] pantheism

پانۇس. ئى [panus] a lantern

پاھ - پاھ. ئىم [pah - pah] an expression of surprise

پاھىشە. ئى [pahixə] a prostitute, call - girl

پاھىشخانا. ئى [pahixi-hana] a brothel

پاھىشۋاز. ئى [pahixiwaz] a licentious person

پاھىشۋازلىق. ئى [pahi-xiwazlik] prostitution, licentiousness

پائۇزا. ئى [pauza] a pause (in music)

پاي 1. م [pay] a pair; a measure word

بىر پاي ئاياغ
a pair of shoes

پاي 2. ئى [pay] shares, stocks:

پاي ئۆسۈمى
the yield (profit) of shares

پايان. ئى [payan] side, limit:

پايانى يوق
unlimited

پايانداز. ئى [payandaz] a narrow carpet laid down for guests

پايانسىز. سۈپ [payansiz] unlimited, unbounded

پايپاس - پايپاس. تەق [paypas - paypas] hurrying and scurrying

پايپاسلا - پايپاسلىماق. پ [paypaslimak] to hurry and scurry

پايپاق. ئى [paypak] socks, stockings

پايپاقلىق. سۈپ [paypak-lik] having socks

پايپېتەك. رەۋ [paypetək] see below:

پايپېتەك بولماق.
to be running around, busy

پايتەخت. ئى [paytəht] a capital city:

ھىندىستاننىڭ پايتەختى يېڭى دېھلى.
The capital of India is New Dehli.

پايدا. ئى [payda] benefit, good, profit:

بۇنىڭ سىزگە نېمە پايدىسى بار؟
What good does it do you?

ئۆگىنىشنىڭ پايدىسى نېمە؟
What's the use of studying?

پايدا - زىيان. ئى [payda-ziyan] profit and loss

پايدىسىز. سۈپ [paydisiz] of no value, benefit:

بۇ ئۇسۇلنىڭ بىر قانچە پايدىسىز تەرەپلىرى بار.
This method has several disadvantages.

پايدىلانماق. پ [paydilanmak] to take advantage of:

يېڭى ئۇسۇلدىن پايدىلىنىش كېرەك.
We should take advantage of new methods.

بوش ۋاقتىڭىزدىن پايدىلىنىشىڭىز كېرەك.
You should take advantage of having so much free time.

پايدىلىنىش ماتېرىيالى
reference materials

پايدىلىق. سۈپ [paydilik] useful, profitable:

پايدىلىق كىتاب
a useful book

بۇ، ئىشلىرىمىز ئۈچۈن پايدىلىق.
This is useful for our work.

پايلا-پايلىماق 1 پ [pay-limak] to be patient, endure

پايلىماق 2. پ [paylimak]

rice straw

پالاز - پالانماق. پ [pa:lanmak] to be banished, exiled

پالان. ئال [palan] so _ and _ so, such_ and_such; a lot:

پالان كۈن such_and_such a day

پالان ئادەم such _ and _ such a person, so _ and _ so

پالان- پوكۈن. ئال [pa_ lan_ pokun] this and that, anything

پالان - پۈستان. ئال [pa_ lan_ pustan] this and that, anything:

ئۇ پالان - پۈستان دېمىدى. He didn't say any_ thing.

پالانچى. ئال [palanqi] a certain person, so _ and _ so

پالانچى - پۈستانچى. ئال [palanqi _ pustanqi] a certain person, so_ and _ so

پالاندى. ئى [pa:landi] an exiled person

پالەچ. سۈپ [pa:ləq] crippled, paralyzed:

ئۇماشىناھادىسىسى بىلەن پالەچ بولۇپ قالغان. He was crippled in an accident.

ئۇ پالەچ. He's a cripple.

پالەچلىك. ئى [pa:ləqlik] paralysis, handicapped

پالەك. ئى [pa:lək] spinach:

بىر باغلام پالەك a bundle of spinach

پالپال. تەق [palpal] flash, spark of light

پال - پۈل. تەق [pal_ pul] flash, spark:

قول چىراغ پال - پۈل يانماق to flash a torch on and off

پالتا. ئى [palta] an axe

پالچى. ئى [palqi] a fortune_teller, a palm reader

پالچىلىق. ئى [palqilik] fortune_telling

پالكۆز. سۈپ [palkəz] bulging; protruding eyes

پاللىدە. رەۋ [pallidə] glistening, sparkling

پالما دەرىخى. ئى [palma dərihi] palm tree

پالنامە. ئى [palna:mə] a fortune, sooth_ saying

پالۋان. سۈپ [palwan] a hero, strong man

پالۋانلىق. ئى [palwanlik] heroism, courage

پاللىدا - پاللىدىماق. پ [palildimak] to shine, twinkle:

يۇلتۇزلار پاللىداپ تۇراتتى. The stars were twinkling.

پانار. ئى [panar] a lantern

پاناق. سۈپ [panak] a flat nose, pugnose

پاناما. ئى [panama] a type of cloth

پاناە. ئى [panah] a refuge, shelter:

پاناە ئىزدىمەك to seek refuge, asylum

بىز يامغۇردىن پاناە- لانغۇدەك جاي تاپالمى- دۇق. We couldn't find any shelter from the rain.

پاناەسىز. سۈپ [panahsiz] shelterless, exposed

پاناەلىق. سۈپ [panahlik] having shelter, having refuge

پانتۈركىزم. ئى [pantür_ kizm] pan _ Turkism

پەرزەنتسىز. سۈپ [pərzənt-siz] childless, without descendants

پەرزەنتسىزلىك. ئى [pərzəntsizlik] childlessness

پەرزەنتلىك. سۈپ [pərzəntlik] having children

پەرق. ئى [pərk] difference, disparity:

ھېچقانداق پەرق يوق.
There's absolutely no difference.

پەرق قىلماق. پ
to distinguish, differentiate between

پەرقسىز. سۈپ [perksiz] identical, similar

پەرقلەنمەك - پەرقلەنمەك. پ [pərklənmək] to be different:

بۇ چاينىك تەمى باشقا چاينىكىدىن پەرقلىنىدۇ.
This tea tastes different from the other tea.

پەرقلەندۇر - پەرقلەندۇرمەك. پ [pərkləndürmək] to differentiate:

دۈشمەن بىلەن دوستنى پەرقلەندۇرمەك
to differentiate between friend and foe

پەرقلىق. سۈپ [pərklik] different, dissimilar

پەرمان. ئى [pərman] an order, command

پەرمۇدە. ئى [pərmudə] a kind of roasted dumpling

پەرھىز. ئى [pərhiz] a scruple, qualm

پەرھىز قىلماق. پ
to abstain from (for religious reasons)

پەرۋا. ئى [pərwa:] understanding, care:

بۇ نېشقا نېمە پەرۋايىم؟
What has this to do with me?

پەرۋايىم يوق.
I don't care.

پەرۋا قىلماق
to care, understand

پەرۋاز. ئى [pərwaz] see below

پەرۋاز قىلماق. پ
to fly, hover:

بۇركۈت كۆكتە پەرۋاز قىلماقتا.
An eagle is hovering in the sky.

پەرۋاسىز. سۈپ [pər-wa:siz] uncaring, indifferent

پەرۋاسىزلىق. ئى [pər-wa:sizlik] indifference, disinterest

پەرۋانە. ئى [pərwa:nə] a moth:

چىراغ ئەتراپىدا پەر-ۋانىلەر ئايلىنىپ يۈرەتتى.
Moths were flying around the light.

پەرۋەردىگار. ئى [pər-wərdigar] Lord God

پەرۋىش. ئى [pərwix] rearing, up-bringing

پەرۋىش قىلماق. پ
to bring up, look after

پەرىزات. ئى [pəri:zat] a fairy, goddess

پەرىشان. سۈپ [pəri:xan] depressed, unhappy

پەرىشان بولماق. پ
to be depressed:

مەن ناھايىتى پەرىشان بولۇپ كەتتىم.
I am very depressed.

پەرىشانلىق. ئى [pəri:xan-lik] unhappiness, depression

پەرىشتە. ئى [pərixtə] an angel

پەرياد. ئى [pəryad] a sigh, groan:

پەرياد قىلماق
to sigh, groan

پەزىلەت. ئى [pəzi:lət] moral character, moral quality:

ئالىي پەزىلەت
upstanding, with high morals

پەزىلەتلىك. سۈپ [pəzi:-

to spy on, lie in wait for:

سەن مېنى پايلاپ كەپسەن - ھە؟

Are you spying on me?

پايلاش - پايلاشماق. پ [paylaxmak] to spy on each other

پايلاقچى. ئى [paylakqi] a spy, informer

پايلاقچىلىق. ئى [paylakqilik] spying, surveillance

پاينەك. ئى [paynək] a support, butt:

مىلتىق پاينىكى a rifle butt:

پاينەكباش bald-headed

پەپىلە - پەپىلىمەك. پ [pə:pilimək] to pacify, placate

پەتە. ئى [pə:tə] a festive visit:

پەتىگە بارماق to visit friends during a festival

پەتەك. ئى [pə:tək] a dwarf, hunch-back

پەتتە. ئى [pəttə] a marriage certificate

پەتنۇس. ئى [pətnus] a tray:

ئۇيغۇرلار مېھمانغا چاي ئەكىرگەندە پەتنۇس ئىشلىتىدۇ.

Uighurs use a tray when serving tea to guests.

پەتىۋا. ئى [pə:tiwa:] ruling; suggestion; excuse:

پەخەس. رەۋ watchful, careful:

پەخەس بولماق to be careful, watchful

سىز خىزمىتىڭىزدىن پەخەس بولمامسىز؟

Don't you care about your work?

پەخىر. ئى [pəhir] honour, fame

پەخىرلەنمەك - پەخىرلەنمەك. پ [pəhirlənmək] to boast about, be proud of:

ئۇ بالىلىرىدىن پەخىرلىنىدۇ.

He boasts about his children.

پەخىرلىك. سۈپ [pəhirlik] famous, renowned

پەدە. ئى [pə:də] a musical tune:

بىزگە بىر پەدە چېلىپ بېرىڭ.

Play us a tune.

پەرەز. ئى [pərəz] an estimate, inference, hypothesis:

توغرا پەرەز.

That was a good guess.

پەرەز قىلماق to estimate, hypothesize, guess

پەرەز قىلىڭ!

Guess!

پەرەزىي. سۈپ [pərəziy] hypothetical, supposed:

پەرەزىي نەتىجىلەر hypothetical results

پەرتۇق. ئى [pərtuk] a cooking apron

پەردەز [pərdaz] see below:

پەردەز بويۇمى ornaments, jewellery

پەردازچى. ئى [pərdazqi] a make up artist

پەردازلا - پەردازلىماق. پ [pərdazlimak] to beautify, ornament

پەردە. ئى [pərdə] a curtain, veil

پەردىسىمان. سۈپ [pərdisiman] curtain-like

پەردىشەپ. ئى [pərdixəp] sense of propriety

پەردىلىك. سۈپ [pərdilik] veiled; curtain material

پەرز. ئى [pərz] a religious duty; obligation

پەرزەنت. ئى [pərzənt] children, off-spring:

پەرزەنت كۆرمەك. پ to have children

an overcoat

پەلتولۇق. سۈپ [pəltoluk] material for a coat

پەلسەپە. ئى [pəlsəpə] philosophy

پەلسەپچى. ئى [pəlsəpiqi] a philosopher

پەلسەپىۋازلىق. ئى [pəlsəpiwazlik] idle talk

پەلسەپىۋى. سۈپ [pəlsəpiwiy] philosophical: پەلسەپىۋي كۆزقاراش a philosophical outlook

پەللە. ئى [pəllə] a step, grade, pinnacle:

پەللىگە يەتمەك to reach a climax

پەلىپەتمش. سۈپ: رەۋ [pəli-pətix] messy, untidy, chaotic:

پەلىپەتمش يازماق to write untidily

پەلىپەتمشلىك. ئى [pəli-pətixlik] choas, mess

پەم. ئى [pəm] experience, knowledge:

پەممچە، ئۇ بۈگۈن كېلىدۇ. I guess he'll come today.

پەم بىلەن with care, with dexterity

پەم - پاراسەت. ئى [pəm-para:sət] wisdom, resourcefulness

پەم - پاراسەتسز. سۈپ [pəm - para:sətsiz] unresourceful

پەمسز. سۈپ [pəmsiz] inexperienced, green

پەملە - پەملىمەك. پ [pəmləmək] to guess, estimate, opine:

پەملىشىمچە، بۈگۈن يامغۇر يېغىپ قالارمىكىن. I think it'll rain today.

پەمىدۇر. ئى [pəmidur] a tomato

پەن 1. ئى [pən] science:

ئىجتىمائىي پەن social science:

پەن تەتقىقات خىزمىتى scientific research

پەن 2. ئى [pən] subject, course:

بۇ مەۋسۇمدا بىز بەش پەن ئوقۇيدىكەنمىز. This semester we're taking fivec lasses.

پەنەركە. ئى [pənarkə] plywood

پەن - تېخنىكا. ئى - [pən-tehnika] science and technology:

پەن - تېخنىكا خادىملىرى scientists and technicians

پەندىيات. ئىم [pəndiyat] an expression of regret:

پەندىيات، بۈندىن ئىشنى ئىككىنچى قىلمايمەن. Sorry. I won't do that again.

پەۋاز. ئى [pəwaz] the hem of a garment

پەۋازلا - پەۋازلىماق. پ [pərwazlimak] to hem a garment

پەۋقۇلئاددە. سۈپ [pəwkul'addə] special, extraordinary, unusual

پەۋقۇلئاددە ئەلچى a special envoy

پەۋقۇلئاددە ئىش بولۇپ قالمىسا، چوقۇم كېلىمەن. If nothing out of the ordinary comes up, I'll certainly come.

پەي 1. ئى [pəy] a feather:

پەي توپ. badmington

پەي 2. ئى [pəy] a muscle, tendon

پەي 3. ئى [pəy] platoon

پەيت. ئى [pəyt]

mosque), platform
پەشتاقلىق. سۈپ [pəx-taklik] with a platform
پەشخۇن. ئى [páxhun] a chopping board
پەشمەت. ئى [pəxmət] a kind of crunchy sweet
پەشۋا. ئى [pəxwa:] a kick
پەشۋا بەرمەك. پ to attack, counter-attack
پەقەت. رەۋ [pəkət] only, just, never:
پەقەت تۇرسۇنلا كەلدى. Only Tursun came.
مەن ئۇنى پەقەت بىر قېتىملا كۆرگەن. I have only seen him once.
مەن پەقەت پاكىستانغىلا بېرىپ باقمىغان. I've never been to Pakistan.
پەلەك. ئى [pələk] the sky, heaven
پەلەمپەي. ئى [pələmpəy] a flight of stairs:
پەلەمپەي ئېتىز a terraced field
پەلەي. ئى [pələy] a glove, mitten:
بىر چۈپ پەلەي a pair of gloves
پەلتو. ئى [pəlto] come down:
ئايروپىلان پەسلىدى. The aeroplane descended.
تالاش - تارتىش پەسلىدى. The argument subsided.
پەسلەتمەك. پ [pəslətmək] to lower:
پەسلىك. ئى [pəslik] below, underneath
پەسىل. ئى [pəsil] a season of the year:
ياز پەسلى the summer
بىر يىلدا تۆت پەسىل بار. There are four seasons in a year.
پەسىللىك. سۈپ [pəsillik] seasonal
پەش 1. ئى [pəx] a comma:
چېكىتلىك پەش a semi - colon
پەش 2. ئى [pəx] the front part of a garment
پەش تارتماق. پ to fall in love:
ئۇ سىزگە پەش تارتىپ يۈرىدۇ. He's fallen in love with you.
پەشتاق. ئى [pəxtak] a pulpit (in a
lətlik] upstanding, upright
پەس. سۈپ [pəs] bottom, below:
يۇقىرىدىن پەسكە from top to bottom
ئۇ پەسكە چۈشۈپ كەتتى. He has gone down below.
پەس ئاۋاز a low voice
پەسەندە. سۈپ [pəsəndə] obscene, lewd idsgusting
پەسەندىلىك. ئى [pəsən-dilik] obscenity, lewdness
پەسەي - پەسەيمەك. پ [pəsəymək] to descend, drop, become less:
شامال پەسەيدى. The wind has dropped.
پەسەيتە - پەسەيتمەك. پ [pəsəytmək] to lower, reduce
رادىئونىڭ ئاۋازىنى پەسەيتىپ قوي. Turn the radio down.
پەسكەش. سۈپ [pəskəx] degrading, obscene
پەسكەشلىك. ئى [pəskəx-lik] degradation, obscenity
پەسلە - پەسلىمەك. پ [pəslimək] to fall,

پورۇق - پورۇق. تەق
a bubbling sound

پورۇقلا - پورۇقلىماق. پ
to bubble, gurgle

پوزىتسىيە. ئى [pozitsiyə]
attitude:

سىزنىڭ خىزمىتىڭىزگە بولغان پوزىتسىيىڭىز قانداق؟
What is your attitude to your work?

پوست 1. ئى [post]
peel, skin:

ئالما پوستى
apple peel

پوستىغا كىرمەك
to pander to, flatter

پوست 2. ئى [post]
a guard

پوستەك. ئى [postək]
a miller's fee

پوستەكچى. ئى [postəkqi]
a miller

پوستەكچىلىك. ئى [postək-qilik] milling

پوسما. ئى [posma]
a child's hat, cap

پوسۇلكا. ئى [posulka]
a parcel:

پوسۇلكا سالماق
to send a parcel

پوسۇن. ئى [posun]
style, fashion:

بۇ كىيىمنىڭ پوسۇنى چىرايلىق ئىكەن.
a postman

پوچى. سۈپ [poqi]
a boaster, braggard

پوچىلىق. ئى [poqilik]
boasting, bravado

پور. سۈپ [por]
rotten, decomposed:

پور رەڭ
brown

پورەك. ئى [porək]
a flower bud

پورەكلە - پورەكلىمەك. پ [porəklimək] to be in bud:

قىزىل گۈللەر پورەكلەپ ئېچىلماقتا.
The roses are budding.

پورت. ئى [port]
a harbour, port

پورتمان. ئى
a purse, a money-bag

پورتۇچكا. ئى [portuqka]
a sky - light, small window

پورداقچى. ئى [pordakqi]
a flatterer, sycophant

پورداقچىلىق. ئى [por-dakqilik] flattery, cajolery

پورلاش-پورلاشماق. پ [por-laxmak] to rot, decompose:

تۇرۇپ پورلىشىپ قاپتۇ.
The turnips have rotted.

پو. ئى [po]
a gramophone record

پو ئاتماق. پ
boasting, bravado

پوپ. ئى [pop]
to boast

پوپايكا. ئى [popayka]
a clergyman, pastor

پوپوزا. ئى [popoza]
a sweater, pullover

پوپوزا قىلماق. پ
fright, scare

پوتەي. ئى [potəy]
to frighten, scare

پوجاڭزا. ئى [pojaŋza]
a fort

پوچتا. ئى [poqta]
a fire - cracker, firework

پوچتا سانىدۇقى
post, postage:

پوچتا سانىدۇقى
a postbox

بىر پارچە خەتنى ئامېرىكىغا ئەۋەتىش پوچتا ھەققى قانچە پۇل؟
What is the postage of a letter to America?

پوچتا-تېلېگراف. ئى-تا [poqta-telegraf] post and telegraph

پوچتالىيون. ئى [poqtali-yon] a postman

پوچتىخانا. ئى [poqtihana]
a post office

پوچتىكەش. ئى [poqtikəx]

an occasion, opportunity, time:

مۇھىم پەيت
an important occasion

پەيتنى قولدىن بەرمەك
to miss an opportunity

ئۇ دەل پەيتىدە كەلدى.
He came right on time.

پەيجاڭ. ئى [pəyjaŋ]
a platoon commander

پەيدا. رەۋ [pəyda:]
see below

پەيدا بولماق. پ
to appear, arise, emerge:

يېڭى قىيىنچىلىقلار پەيدا بولدى.
New difficulties appeared.

پەيدىنپەي. رەۋ [pəydinpəy] gradually, bit by bit

پەيز. ئى [pəyz]
beauty, merit, interest:

بۇ كىنونىڭ پەيزى يوق ئىكەن.
This film isn't very interesting.

پەيز. سۈپ [pəyz]
beautiful, wonderful:

بۇ-گۈل بەك پەيزلىكەن.
This is a beautiful flower.

ئۇ ئۇسۇلنى بەك پەيز ئويناندى.
He danced very well.

پەيشەنبە. ئى [pəyxənbə] Thursday:

مېنىڭ ھەر پەيشەنبە كۈنى تۆت سائەت دەرسىم بار.
I have four hours of classes every Thursday.

پەيغەمبەر. ئى [pəyqəmbər] a prophet

پەيل. ئى [pəyl]
temperament, mood:

ئۇنىڭ پەيلى ياماں.
He has a bad temperament.

پەيلاسوپ. ئى [pəylasop]
a philosopher

پراكتىكا. ئى [prəaktika]
internship, practicum

پراكتىكا قاماق. پ
to do an internship

پراكتىكانت. ئى [prəktikant] an intern, teacher in training

پروزا. ئى [proza]
prose

پروژېكتور. ئى [prozektor]
a projector

پروفېسسور. ئى [professor]
a professor

پروگراممىا. ئى [programma] a programme, show:

شۇنىڭ بىلەن بۇگۈنكى پروگراممىمىز ئاياغلاشتى.
Today's programme is now over.

پرىكازچىك. ئى [prikazqik] a shop assistant

پرىنسىپ. ئى [prinsip]
a principle:

پرىنسىپتا چىڭ تۇرماق
to adhere to one's principles

كوممۇنىزم پرىنسىپلىرى
the principles of communism

پرىنسىپال. سۈپ [prinsipal] principal, foremost:

پرىنسىپال مەسىلە
the basic problem

پرىنسىپاللىق. ئى [prinsipallik] principled:

پرىنسىپاللىقى كۈچلۈك ئادەم
a man with strong principles

پرىنسىپسىز. سۈپ [prinsipsiz] unprincipled

پرىنسىپلىق. سۈپ [prinsiplik] principle, foremost

پسىخولوگ. ئى [psiholog]
a psychologist

پسىخولوگىيە. ئى [psihologiyə] psychology

پلاستىنكا. ئى [plastinka]

a service centre

داۋالاش پونكتى

a clinic

پوۋېست. ئى [powest]

a short story, short novel

پوئېما. ئى [poema]

a lyric poem, epic

پويىز. ئى [poyiz]

a train:

پويىز ئىستانسىسى

the train station

پۇت 1. ئى [put]

a foot, hoof:

پۇت بارمىقى

a toe

توخۇنىڭ پۇتى

a chicken's foot:

ئورۇندۇقنىڭ پۇتى

the leg of a chair

پۇت 2. ئى [put]

a unit of measurement

پۇتا - پۇتماق. پ [puti-mak] to cut, prune (a tree)

پۇتاق. ئى [putak]

a small branch, twig

پۇتاقلىق. سۈپ [putaklik]

having many twigs

پۇتبول. ئى [putbol]

football

پۇتلا - پۇتلىماق. پ [putli-mak] to hinder, trip up

پۇتلاش - پۇتلاشماق. پ [putlaxmak] to stumble, trip over; impede:

مەن تاشقا پۇتلىشىپ يىقىلىپ چۈشتۈم.

I stumbled over a stone and fell over.

مېنىڭ ئىشىمغا پۇتلاشما.

Don't impede my work.

پۇتلاڭ - پۇتلانماق. پ [putlanmak] to be tripped up, stumbled

پۇتلۇق. سۈپ [putluk]

having feet, having legs

پۇتلىكاشاك. ئى-[putlika-xaŋ] a stumbling stone, obstacle

پۇچەك. سۈپ [puqək]

vacant, empty

پۇچەكلەش - پۇچەكلەشمەك. پ [puqəkləxmək]

to be vacant, empty

پۇچقاق. ئى [puqkak]

a trouser leg hem

پۇچۇق. سۈپ [puquk]

cracked, broken:

پۇچۇق چىنە

a cracked bowl

پۇچۇل - پۇچۇلماق. پ [puqulmak] to be cracked, loose, damaged

پۇچۇلدۇرماق - پۇچۇلدۇرماق. پ [puquldurmak]

to crack, damage

پۇچىلا - پۇچىلىماق. پ [puqilimak] to roast, toast:

قوناق پۇچىلىماق

to roast corn

پۇختا. سۈپ؛ رەۋ [puhta] strong, sturdy:

پۇختا رەخت

strong cloth

پۇختا بولماق

to be careful

پۇختا قىلماق

to do something well:

ئىشنى پۇختا قىلىش كېرەك.

It must be done well.

پۇختىلا - پۇختىلىماق. پ [puhtilimak] to strengthen, shore up:

قاشنى پوختىلماق

to strengthen the river banks

پۇختىلاڭ - پۇختىلانماق. پ [puhtilanmak] to be strengthened

پۇرا - پۇرىماق. پ [puri-mak] to smell, to give off a smell:

گۈللەرنى پۇراپ بېقىڭ.

Smell the flowers.

قوغۇن پۇراۋاتىدۇ.

The melon smells good.

مەن بىر نەرسىنىڭ كۆيگەنلىكىنى پۇراۋاتىمەن.

I can smell something

a splashing sound
پولتۇلاڭ - پولتۇلاڭ. تەق-تەق [pol-tuŋ - poltuŋ] with a splashing sound
پولتۇڭلاماق. پ - پولتۇڭلا [poltuŋlimak] to make a splashing sound
پولۇ. ئى [polu]
a rice dish with mutton
پوم. ئى [pom]
something round, ball-shaped
پومپا. ئى [pompa]
a pump:
سۇ پومپىسى
a water pump
پومپايماق. پ - پومپاي [pompaymak] to bulge, extrude:
ئۇنىڭ يانچۇقى پومپەيىپ كېتىپتۇ.
His pockets are bulging.
پومپايتماق. پ - پومپايتا [pompaytmak] to cause to bulge
پوملاماق. پ - پوملا [pom-lımak] to roll something into a ball shape:
خېمىرنى پوملىماق
to roll dough into a ball
پومېشچىك. ئى [pomexqik]
a landlord
پونكىت. ئى [ponkit]
My heart started thumping from fear.
پوڭ. تەق [poŋ]
rat-tat-tat, the sound of shooting
پوڭگىدە. رەۋ [poŋŋidə]
with a rat-tat-tat
پول. ئى [pol]
the floor, ground:
پول مەينەت ئىكەن.
The floor is dirty.
پولا. سۈپ [po:la]
soft, smooth:
پولا بولماق
to be soft
پولات. ئى [polat]
iron, steel:
پولاتتەك ئىرادە
an iron will
پولات - تۆمۈر. ئى [polat-temür] iron and steel
پولەك. ئى [polək]
Polish; a Polish person
پولەكچە. رەۋ [poləkqə]
the Polish language
پولتۇق - پولتۇق. تەق-تەق [pol-tuk - poltuk] with a splashing sound:
سۇ پولتۇق - پولتۇق چېقىۋاتىدۇ.
The water is splashing away.
پولتۇقلاماق. پ - پولتۇقلا [poltuklimak] to make a splashing noise
پولتۇڭ. تەق [poltuŋ]
I like the style of those clothes.
پوش!. ئىم [pox]
Make way!, Look out!
پوشكال. ئى [poxkal]
a kind of fried pancake
پوق. ئى [pok]
excrement, dung:
پوق يېمە.
Don't talk nonsense.
بۇ يەرگە كېلىپ پوق يەپتىمەن.
I came here for nothing.
پوقاق. ئى [pokak]
a goitre; person with a goitre
پوققورساق. ئى [pokkorsak]
an ignorant, uneducated person
پوكان. ئى [pokan]
the crop (of a bird):
توخۇ پوكىنى
the crop of a chicken
پوكەي. ئى [pokəy]
a shop - counter
پوك - پوك. تەق-پوك [pok-pok]
a thudding, thumping noise
پوككىدە. رەۋ [pokkidə]
with a thump, thud
پوكۇلداماق. پ - پوكۇلدا [pokuldimak] to hump, thud:
قورقۇپ يۈرىكىم پوكۇلداپ كەتتى.

هاسىرىماق
to wheeze, breathe heavily

پۇشت. ئى [puxt] descendants, posterity

پۇشۇر - پۇشۇرماق. پ [puxurmak] to cause to be unhappy

پۇشۇلدا - پۇشۇلدىماق. پ [puxuldimak] to pant, wheeze, snore

پۇقرا. ئى [pukra:] the average person, the man in the street

پۇقراچە. رەۋ [pukra:qə] common, run of the mill

پۇقرالىق. سۇپ [pukra:-lik] citizenship, status, identity

پۇڭ. ئى [puŋ] fen, the smallest unit of currency:

ئەللىك پۇڭ
fifty fen

پۇل. ئى [pul] currency, money:

پۇل پاخاللىقى
economic inflation, devaluation

چاي پۇلى
a tip, pocket money

سىزدە قانچە پۇل بار؟
How much money do you have?

سىز ھەممە پۇلىڭىزنى خەجلەپ بولدىڭىزمۇ؟
Have you spent all of your money?

ئۇ تاپقان پۇلىنى بانكىدا ساقلايدۇ.
He deposits his earnings in the bank.

پۇل قاپچۇقى
a purse, a wallet

پۇل تاپماق.
to earn money:

سىز قانچىلىك پۇل تاپالايسىز؟
How much do you earn?

پۇلاڭ - پۇلاڭ. تەق [pulaŋ-pulaŋ] swinging, swaying

پۇلاڭ - سالاڭ. تەق [pulaŋ-salaŋ] flickering (of a light)

پۇلاڭشىماق - پۇلاڭشىماق. پ [pulaŋximak] to sway, swing

پۇلاڭشىتماق - پۇلاڭشىتماق. پ [pulaŋxitmak] to shake, wave

پۇلاڭىدە. رەۋ [pulaŋŋidə] suddenly, abruptly:

پۇلاڭىدە چۈشمەك
to suddenly fall down

پۇلاڭلىماق - پۇلاڭلىماق. پ [pulaŋlimak] to sway, swing:

دەرەخلەر شامالدا پۇلاڭلاۋاتاتتى.
The trees were swaying in the wind.

پۇلاڭلاتماق - پۇلاڭلاتماق. پ [pulaŋlatmak] to shake, wave:

قولنى پۇلاڭلاتماق
to wave one's hand

پۇلپەرەس. سۇپ [pulpərəs] one who loves money

پۇلپەرەسلىك. ئى [pul-pərəslik] the love of money

پۇلتايماق - پۇلتايماق. پ [pultaymak] to protrude, extrude

پۇلسىز. سۇپ [pulsiz] penniless; free, freely:

پۇلسىز تارقاتماق
to be distributed free

پۇللۇق. سۇپ [pulluk] rich; valuable

پۇل-مۈل. ئى [pul-mul] riches, material belongings

پۆپۈچەك. ئى [pəpüqək] a small tassle

پۆپۈك. ئى [pəpük] an ear (of corn); a tassle; crop

پۆپۈكلۈك. سۇپ [pəpüklük] with a tassle or crop

پۈتمەك - پۈتمەك 1. پ [pütmək] to finish, end:

ئىش مانا شۇنداق پۈتتى.

burning.

پۇراتماق - پۇراتماق. پ [puratmak] to cause to smell; to hint:

پۇرىتىپلا ئېيتساڭ، ئۇ مەقسىتىڭنى چۈشىنىدۇ.

You've only got to hint at it and he'll get what you mean.

پۇراق. ئى [purak] a smell, fragrance:

نېمىدېگەن سېسىق پۇراق!

What a terrible smell!

مەززىلىك پۇراق

a wonderful smell

پۇراقلىق. سۈپ [puraklik] fragrant, perfumed:

خۇش پۇراقلىق گۈل

a fragrant flower

پۇر - پۇر. تەق [pur-pur] in a cloud, with a puff:

ئوق ئېتىش بىلەن يەر-دىن پۇر - پۇر قىلىپ توپا چىقىپ كەتتى.

The bullets kicked up clouds of dust.

پۇرچاق. ئى [purqak] a bean:

پۇرچاق ئۇنى

bean flour

پۇرچىقى پىشماسلىق

to not see eye to eye

ئۇنىڭ بىلەن مېنىڭ پۇرچىقىم پىشىشمايدۇ.

I don't get on with him.

پۇررىدە. رەۋ [purridə] in a cloud, in a puff

پۇرزىنا. ئى [purzina] a clockwork spring

پۇرسەت. ئى [pursət] a chance, opportunity, occasion:

ئەگەر مەن پۇرسەت تاپسام ياپونىيىگە بېرىشنى ئارزۇ قىلىمەن.

If I get the opportunity, I'd like to visit Japan.

پۇرسەتپەرەس. ئى [pursət-pərs] an opportunist

پۇرسەتپەرەسلىك. ئى [pursətpərəslik] opportunism

پۇرقۇ - پۇرقۇماق. پ [pur-kumak] to spur (a horse)

پۇرقىرا - پۇرقىرىماق. پ to billow (of smoke):

پۇرقىراپ تۇرغان ئىس billowing smoke

پۇرقىراتماق - پۇرقىراتماق. پ [purkiraxmak] to blow out (smoke):

تاماكىنى پۇرقىرىتىپ چەكمەك

to blow out cigarette smoke

پۇرۇچ. ئى [puruq] a rag; garrulous

پۇرۇلدا - پۇرۇلدىماق. پ [puruldimak] to flap one's wings:

قارلىغاچ پۇرۇلداپ ئۇچۇپ كەتتى.

The sparrow flew away.

پۇزۇر. سۈپ [puzur] pretty, attractive:

ئۇ بەك پۇزۇر كىيىنىپ يۈرىدۇ.

She dresses very well.

پۇش - پۇشماق. پ [puxmak] to be unhappy, worried:

ئۇ بۈگۈن كەچكىچە گەپمۇ قىلمىدى، چوقۇم ئىچى پۇشۇپ قالغان ئوخشايدۇ.

She's said nothing all day, she must be feeling unhappy.

پۇشايمان. ئى [puxayman] regret, remorse

پۇشايمان قىلماق. پ to regret, feel sorry:

مەن شۇنداق دېگىنىمگە پۇشايمان قىلىمەن.

I regret saying that.

پۇش - پۇش. تەق [pux-pux] with a wheezing sound:

پۇش - پۇش قىلىپ

پېتىر. سۈپ [petir] unleavened dough:
پېتىر مانتا
unleavened dumplings
پېتىش- پېتىشماق. پ- [petix-mak] to suit each other, be of equal size
پېتىق. ئى [petik] mud, mire
پېتىقچىلىق. ئى [petikqilik] mire, muck
پېتىقلا - پېتىقلىماق. پ [petiklimak] to tread in, step on
پېتىن- پېتىنماق. پ [petin-mak] to dare, have the courage to:
ماڭا مۇشۇ گەپنى دېيىشكە قانداقمۇ پېتىندىڭ؟
How dare you say that tome?
پېچەت. ئى [peqət] an official seal, stamp:
پېچەتى بۇزۇلمىغان
unopened, sealed
پېچەتلە - پېچەتلىمەك. پ [peqətlimək] to seal off, enclose:
ئۇلارنىڭ ماگىزىنىنى ساقچىلار پېچەتلىۋېتىپتۇ.
The police have sealed off their shop.
پېچەتلىك. سۈپ [peqətlik] sealed, fastened shut
پېچەك. ئى [peqək] a reel (for thread etc.)
پېچەكلىك. سۈپ [peqəklik] on a reel:
پېچەكلىك يىپ
thread on a reel
پېچىنە. ئى [peqinə] a biscuit, cookie
پېداگوگ. ئى [pedagog] pedagogue, educationalist
پېداگوگىكا. ئى- [pedagogika:] education
پېرسوناژ. ئى [personaz] characters (in a play)
پېشانە. ئى [pexa:nə] the forehead; destiny, fortune:
پېشانىسى ئوچۇق
to have good luck
ئۆز پېشانىسىدىن كۆرمەك
to take control of one's own destiny
پېشايۋان. ئى [pexaywan] the eaves of a building
پېشقەدەم. سۈپ [pex-kədəm] experienced, long in tooth:
ياش ئوقۇتقۇچىلار پېشقەدەم ئوقۇتقۇچىلاردىن ئۆگىنىشى كېرەك.
The young teachers should learn from the older.
پېشكەل. سۈپ [pexkəl] unlucky, unfortunate
پېشكەللىك. ئى [pexkəllik] misfortune, bad luck
پېقىر. ئى [pekir] the poor, the helpless
پېنسىيە. ئى [pensiyə] retirement, pension
پېنسىيىگە چىقماق. پ to retire:
ئۇ بۇلتۇر پېنسىيىگە چىقتى.
He retired last year.
پېئىل. ئى [peil] a verb:
پېئىللار ئىگىنىڭ كەيىنىدە كېلىدۇ.
Verbs go after their subjects.
پىت. ئى [pit] a louse, flea
پىتكۆز. سۈپ [pitkəz] mean, stingy
پىتلا - پىتلىماق. پ [pitlimak] to have louse
پىتلىق. سۈپ [pitlik] a person suffering from louse
پىتنە. ئى [pitnə] gossip, rumours
پىتنەتار قاتماق. پ to spread gossip
پىتنە - پاسات. ئى [pitnə-pasat] gossip, rumours
پىتنە - ئىغۋا. ئى [pitnə-iqwa:] gossip, rumours:

(water)

پـۇرۇش - پـۇرۇشمەك. پ [pürüxmək] to throw away, cast off

پۇرۇشتۇر - پۇرۇشتۇرمەك. پ [pürüxtürmək] to be thrown away; to curl:

ئاغزىنى پۇرۇشتۇرمەك to curl one's lip in contempt

پۈشتەك. ئى [püxtək] a whistle

پۈشتەك چالماق to blow a whistle

پۈك - پۈكمەك. پ [pükmək] to twist, recall, remember

پۈكلە - پۈكلىمەك. پ [pükləmək] to fold, crease:

خەتنى پۈكلىمەك to fold a letter

پۈكلەش - پۈكلەشمەك. پ [pükləxmək] to be creased:

كۆڭلەك پۈكلىشپ قاپتۇ. The blouse is creased.

پۈكلەن - پۈكلەنمەك. پ [püklənmək] to be doubled over, folded over:

پۈكلىنىپ تەزىم قىلماق to bow before someone

پۈۋلە - پۈۋلىمەك. پ [püwləmək] to blow out:

شامنى پۈۋلەپ ئۆچۈرمەك to blow out a candle

throughout Asia.

پۈتۈنلە - پـۈتۈنلىمەك. پ [pütünləmək] to round off, complete

پارچە سانىنى پۈتۈنلىمەك to round off to a whole number

پۈتۈنلەي. رەۋ [pütünləy] absolutely, completely:

سىزنىڭ دېگىنىڭىز پۈتۈنلەي توغرا! You're absolutely right!

ئۇ قوغۇننى پـۈتۈنلەي يەپ بولدى. He ate the whole melon.

پۈر - پۈرمەك. پ [pürmək] to twist, bend:

چىرايىنى پۈرمەك to pull a long face

پۈرۈپ تىكمەك. to darn

پۈركە - پۈركىمەك. پ [pürkiməkl] to cover, enclose

پۈركەن - پۈركەنمەك. پ [pürkənmək] to be covered:

يېزىمىز گۈل - چېچەك لەر بىلەن پۈركەندى. Our village is covered in flowers.

پـۈركۈ - پـۈركۈمەك. پ [pürkümək] to spurt

That was how it ended.

پۈتمەك 2. پ [pütmək] to be blocked up; dumb:

بۇرنۇم پۈتۈپ قالدى. My nose is blocked.

پۈتەي. سۈپ [pütəy] solid, wisthout holes

پۈتكۈز - پۈتكۈزمەك. پ [pütküzmək] to finish, complete:

باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتـكۈزمەك to complete primary school

بۇ كۆڭلەكنى بۈگۈن پۈتكۈزەلەمسىز؟ Can you finish sewing this skirt today?

پۈتكۈل. سۈپ [pütkül] the whole, all

پۈتمەس. سۈپ [pütməs] infinite, without end

پۈتمەس - تۈگىمەس. سۈپ [pütməs - tügiməs] infinite, without end

پۈتۈن. سۈپ [pütün] whole, complete, all:

پۈتۈن مەملىكەت the whole country

پۈتۈن سان a whole number

ئۇ پۈتۈن ئاسىياغا تونۇشلۇق. She's well - known

پىشماق. پ [pixmak] پىش - to be ripe, cooked:
ئۈزۈملەر تېخى پىشمىدى.
The grapes aren't ripe yet.
ئىشتا پىشقان ئادەم
an experienced person
پىشىپ يېتىلگەن. سۈپ
mature
پىششىق. سۈپ [pixxik]
ripe, mature; well:
پىششىق تاۋۇز
a ripe melon
ئىشنى پىششىق قىلماق
to do something properly
ئۇ رۇس تىلىغا پىششىق.
He's good at Russian.
قوغۇن پىششىقىدا تۇغۇلغان بالا
a child born during the melon season
(an old way of recording time)
پىششىقلا - پىششىقلىماق. پ
[pixxiklimak] to be well versed in:
دەرس پىششىقلىماق
to review one's lessons
پىشۇر - پىشۇرماق. پ
[pixurmak] to cause to ripen, cook:
پىشۇرۇل - پىشۇرۇلماق. پ
[pixurulmak] to be

to ignore, not understand:
ئۇ مېنىڭ گېپىمگە پىسەنت قىلمايدۇ.
He doesn't take any notice of what I say.
ئۇ بېشىغا ھەر قانداق بالا كەلسىمۇ پىسەنت قىلمايدۇ.
She doesn't seem to care what troubles assail her.
پىس - پىس. تەق [pis_pis]
a hissing sound
پىستان. ئى [pistan]
a button-hole, shoe-lace hole
پىستانلىق. سۈپ [pistanlik]
with button-holes
پىستە. ئى [pistə]
a bull-dog;
a species of tree
پىسسىدە. رەۋ [pissidə]
hissing:
يەل پىسسىدە چىقىپ كەتتى.
The air escaped with a hiss.
پىسىق. تەق [pisiŋ]
a giggle, snigger:
پىسىلدا - پىسىلدىماق. پ
[pisildimak] to hiss, crackle:
پىش. ئىم [pix]
the noise made to call a cat

as a percentage
پىرسەنتلىك. سۈپ [pirsəntlik]
percentage; earning interest:
پىرسەنتلىك ئامانەت. ئى
deposited money earning interest
پىرقىرا - پىرقىرىماق. پ
[pirkirimak] to spin around, rotate
پىرقىراتقۇز - پىرقىراتماق. پ
[pirkiratmak] to cause to spin, rotate
پىرىلدا - پىرىلدىماق. پ
[pirildimak] to make a humming, swishing sound:
قۇشقاچلار پىرىلداپ ئۇچۇپ كېتىشتى.
The sparrows flew off with a swish.
پىرىلداق. ئى [pirildak]
a spinning paper toy
پىز - پىز. تەق [piz_piz]
a hissing sound
پىزىلدا - پىزىلدىماق. پ
[pizildimak] to hiss, crackle:
ھۆل ئوتۇن پىزىلداپ كۆيۈۋاتىدۇ.
The damp wood is hissing as it burns.
پىسەنت. رەۋ [pisənt]
care, concern
پىسەنت قىلماسلىق. پ

پتنه ـ ئىغۇا تارقاتماق
to spread rumours
پىتنىخور. ئى [pitnihor]
a gossip, busybody
پىترلا ـ پىترلىماق. پ
[pitirlimak] to be
fidgety, uneasy:
سەن تولا پىترلاپ كەتـ
تىڭغۇ!
You're so fidgety!
پىتىق ـ پىتىق تەق ـ [pitik-
pitik] bubbling,
gurgling:
پىتىق ـ پىتىق قاينىماق
to boil with a
bubbling sound
پىچ ـ پىچماق. پ [piqmak]
to cut out cloth for
tailoring
پىچاق. ئى [piqaq]
knife, dagger:
بۇ يېڭسارىدا ياسالغان
پىچاق.
This knife was made
in Yengisar.
پىچاقچى. ئى [piqakqi]
a knife - maker or
seller
پىچاقچىلىق. ئى [piqak-
qilik] knife - making
پىچاقلاش ـ پىچاقلاشماق. پ
[piqaklaxmak] to kill
with a knife
پىچاقلاش ـ پىچاقلانماق. پ
[piqaklanmak] to be
stabbed to death

پىچان. ئى [piqan]
an iris (a flower)
پىچانلىق. ئى [piqanlik]
iris field
پىچىرلا ـ پىچىرلىماق. پ
[piqirlimak] to
whisper:
پىچىرلاپ گەپلەشمەك
to whisper to each
other
پىچىرلاش ـ پىچىرلاشماق. پ
[piqirlaxmak] to
whisper to each other
پىچىم. ئى [piqim]
the cut of clothes
پىچىمچى. ئى [piqimqi]
a tailor
پىخ ـ پىخ. تەق [pih-pih]
a giggle, snigger:
پىخ ـ پىخ كۈلمەك
to giggle, snigger
پىخىدە. رەۋ [pihhidə]
giggling, sniggering
پىخسىق. سۈپ [pihsik]
miserly, stingy
پىخسىقلىق. ئى [pihsiklik]
miserliness, meanness
پىخىلدا ـ پىخىلدىماق. پ
[pihildimak] to
giggle, snigger
پىدا. رەۋ [pida:]
sacrificialy, offering:
ۋەتەن ئۈچۈن جېنىم
پىدا.
I offer my life for
my country.

جان پىدا قىلماق
to give one's life
پىداكار. ئى [pida:kar]
one who voluntarily
gives his life
پىداكارانە. رەۋ [pida:-
kara:nə] sacrificial,
selfless
پىداكارلىق. ئى [pida:-
karlik] selfless spirit:
ئۇنىڭ پىداكارلىقىغا
ھەممە قايىل.
Everyone admires his
selfless spirit.
پىدائىي. سۈپ [pida:iy]
voluntary, giving
oneself freely
پىدائىيلىق. ئى [pida:iylik]
selflessness
پىرامىدا. ئى [piramida]
a pyramid
پىرەنىك. ئى [pirənik]
a biscuit, cookie
پىر ـ پىر. تەق [pir-pir]
a spinning sound:
شامالدۇرغۇچ پىر ـ پىر
چۆرگىلىمەكتە.
The fan was humming.
پىرسەنت. ئى [pirsənt]
percent; interest,
profit
قىرىق بەش پىرسەنت
forty five percent
پىرسەنتلەشتۈر ـ پىرسەنتلەشـ
تۈرمەك. پ [pirsəntləx-
türmək] to calculate

پىلدىرلىغۇچ. ئى [pildirliɣuq] a windmill

پىللىدە. رەۋ [pillidə] overflowing, full to the brim:

ئۇ، ئىدىشقا سۇنى پىللىدە توشقۇزدى.
He filled the jar to the brim.

كۆزىگە پىللىدە ياش ئالماق
to fill with tears (of one's eyes)

پىلۇس. ئى [pilus] plus

پىلىچى. ئى [piliqi] a silk-worm breeder

پىلىك. ئى [pilik] a wick

شام پىلىكى
a candle wick

پىلىكلىك. سۈپ [piliklik] with a wick

پىنجەك. ئى [pinjək] a sleeveless jacket

پىنھان. سۈپ [pinhan] secret, hidden, secluded:

پىنھان جاي
a secluded spot

پىئونېر. ئى [pioner] a pioneer, young pioneer

پىئونېرلارچە. سۈپ [pionerlarqə] like a pioneer

پىئونېرلىق. ئى [piyoner-lik] pioneering, initiating

پىۋا. ئى [pi:wa] beer:

شىنجاڭ پىۋىسى
Xinjiang beer

پىۋىچى. ئى [pi:wiqi] a brewer, beer-seller

پىۋىچىلىك. ئى [pi:wiqilik] beer brewing or selling

پىۋىخانا. ئى [pi:wihana] a bar, pub

پىيادە. رەۋ [piya:də] on foot

پىيادە ئەسكەر. ئى
foot soldier

پىيادە ماڭماق. پ
to walk:

ماشىنىغا ئولگۈرەلمەي پىيادە كەلدىم.
I missed the bus, so I walked here.

پىياز. ئى [piyaz] an onion

پىيالە. ئى [piya:lə] a cup, drinking bowl

پىيما. ئى [piyma] a boot made from felt

پىيمىچى. ئى [piymiqi] a felt boot seller

ت

تا. رەۋ [ta] until, to:

تاڭ ئاتقاندىن تا كۈن پاتقۇچە
from dawn to sun down

تائام. ئى [ta:am] food

ئاۋۋال تائام، ئاندىن كالام.
Food first, talk later.

تابلېتكا. ئى [tabletka] a tablet, an aspirin

تاپ 1. ئى [tap] a furrow made by a plough

تاپ 2. ئى [tap] the corpse of an animal; a burden

تاپ 3. ئى [tap] time, hour:

ripened, cooked

پىغان. ئى [piqan]
weeping, wailing

پىغان چەكمەك. پ
to weep, wail

پىكاپ. ئى [pikap]
a car, small vehicle

پىكىر. ئى [pikir]
an idea, thought, opinion:

ياخشى پىكىر
a good idea

پىكىر بايان قىلماق
to expound an idea

بىر پىكرىگە كەل.
Make up your mind.

سىزنىڭ پىكرىڭىز قانداق؟
What's your opinion?

مېنىڭ پىكرىمچە...
In my opinion...

پىكىر - خىيال. ئى [pikir-hiyal] an idea, concept

پىكىرداش. ئى [pikirdax]
one who shares anothers ideas

پىكىرلەشمەك. پ [pikirləxmək]
to discuss, exchange ideas

پىل. ئى [pil]
an elephant

پىلاتى. ئى [pila:ti]
a blouse, dress

پىلان. ئى [pilan]
a plan, scheme:

ئوقۇتۇش پىلانى
a teaching plan

بەش يىللىق پىلان
a five year plan:

پىلان تۈزمەك. پ
to draw up a plan

ھۆكۈمەت دوختۇرخانا قۇرۇش پىلانى تۈزۈۋاتىدۇ.
The government plans to build a hospital.

پىلانچى. ئى [pilanqi]
a planner

پىلانچىلىق. ئى [pilanqilik]
planning

پىلانسىز. سۈپ [pilansiz]
unplanned, spontaneous

پىلانسىزلىق. ئى [pilansiz-lik] lack of planning, spontaneity

پىلانلا - پىلانلىماق. پ [pilanlimak] to plan, scheme:

ئۇرۇش پىلانلىماق
to prepare for war

پىلانلاش - پىلانلانماق. پ [pilanlanmak] to be planned:

پىلانلىق. سۈپ [pilanlik]
planned, controlled:

پىلانلىق تۇغۇت
family planning

پىلانلىق ئىشلەپچىقىرىش
planned production

پىلە. ئى [pilə]
a silk-worm

پىلە باقماق. پ
to grow silk-worms

پىل - پىل. تەق [pil-pil]
flashing, shining:

چىراغ پىل - پىل قىلىپ يېنىپ تۇراتتى.
The light was shining brightly.

پىلتە. ئى [piltə]
dough rolled into long strings in preparation for making noodles; a fuse, wick:

پوجاڭزا پىلتىسى
a firework fuse

پىلتىك - پىلتىك. تەق [piltiŋ-piltiŋ] splashing, the noise ofwater

پىلتىڭلا - پىلتىڭلىماق. پ [piltiŋlimak] to splash:

بېلىق سۇدا پىلتىڭلايدۇ.
A fish is splashing in the water.

پىلدىرلا - پىلدىرلىماق. پ [pildirlimak] to shine, twinkle:

ئاسماندا يۇلتۇزلار پىلدىرلاپ تۇراتتى.
The stars were shining in the sky.

تاتىرىش - تاتىرىشماق. پ [tatirixmak] to go pale together

تاتىلا - تاتىلماق. پ [tatilimak] to scratch:

ئۇ بۇرنىنى تاتىلىدى.
He scratched his nose.

تاتىلغۇچ. ئى [tatilioquq] an object for scratching

تاج. ئى [taj] a crown

تاجاۋۇز. ئى [taja:wuz] an invasion, intrusion

تاجاۋۇز قىلماق. پ to invade:

ياپونىيە 1931 - يىلى جوڭگوغا تاجاۋۇز قىلغان.
Japan invaded China in 1931.

تاجاۋۇزچى. ئى [taja:-wuzqi] an invader, trespasser

تاجاۋۇزچىلىق. ئى [taja:-wuzqilik] invading, encroaching

تاج - تەخت. ئى [taj-təht] a throne:

تاج - تەخت تالاشماق to dispute the throne

تاجسىمان. سۈپ [tajsiman] crown - like

تاجىك. ئى [ta:jik] a Tajik; Tajik

تاجىكچە. سۈپ:رەۋ [ta:jikqə] the Tajik language

تاجگۈل. ئى [ta:jigül] a species of flower, cockscomb

تاختا. ئى [tahta] a board; a measure word:

شاھمات تاختىسى a chess board

بىر تاختا ئېتىز a field

تاختاي. ئى [tahtay] a plank; the floor:

ياغاچ تاختاي a plank of wood

تاختايباھاسى. ئى [tahtay-baha:si] listed price, official price

تاختىلا - تاختىلىماق. پ [tahtilimak] to divide, seperate into units

تاختىلاڭ - تاختىلانماق. پ [tahtilanmak] to be divided into small parts

تاختىموشۇك. ئى [tahti-müxük] a mousetrap

تادان. سۈپ [ta:dan] sly, cunning:

تادان تۈلكە a cunning fox

تادانلىق. ئى [ta:danlik] cunning, slyness

تار 1. سۈپ [tar] narrow, tight, small:

تار يول a narrow road

بۇ چاپان ماڭا تار كەلدى.
This coat is too tight for me.

تار 2. ئى [tar] a string (of an instrument):

دۇتارنىڭ تارى a dutar string

تارا - تارماق. پ [tarimak] to comb, brush; disperse

چېچىڭنى تاراڭ.
Comb your hair.

تاراتقا - تاراتماق. پ [taratmak] to distribute, issue:

پىتنە - ئىغۋالارنى تارقىتىپ بەرمەك to spread rumours

پىتنە - ئىغۋا تاراتماق to spread (of rumours)

يىغىننى تاراتماق to dismiss, close a meeting

تارازا. ئى [tara:za] a scale, weighing device

تاراس - تۇرۇس. تەق-تۇرۇس [taras-turus] a sharp cracking sound:

تاراس - تۇرۇس مىلتىق ئاۋازى ئاڭلاندى.
The crack of rifles was heard.

شۇ تاپتا ئۇلار ئىشلەۋاتىدۇ.
They are working just now.

تاپ - تاپماق. پ [tapmak] to find, discover; to earn:

سىز ئاچقۇچۇمنى نەدىن تاپتىڭىز؟
Where did you find my keys?

پۇل تاپماق
to earn money

قانچە پۇل تاپالايسىز؟
How much do you earn?

لازىم تاپماق
to advise, order

دوختۇر ئۇنىڭغا دەم ئېلىشنى لازىم تاپتى.
The doctor ordered him to rest.

تاپا. ئى [tapa] blame, guilt

تاپا قىلماق. پ
to blame:

بۇ ئىشتا ئۇنىڭغا تاپا قىلمىساق بولاتتى.
We shouldn't have blamed him for this.

تاپا - تەنە. ئى [tapa-tanə] a taunt, gibe

تاپا - تەنە قىلماق. پ
to scoff at, taunt

تاپان 1. ئى [tapan] an animal's paw:

ئېيىق تاپىنى
a bear's paw

تاپان 2. ئى [tapan] a heel; pedestal, stand

تاپان 3. ئى
hearts (in poker)

تاپانچا. ئى [tapanqa] a pistol, revolver

تاپاۋەت. ئى [tapa:wət] income, earnings

تاپاۋەت بېجى. ئى
income tax

تاپاۋەت قىلماق. پ
to earn a profit

تاپاۋەتلىك. سۈپ - [tapa:wətlik] profitable, giving returns

تاپتازا. سۈپ [taptaza] sparkling clean

تاپتۇر - تاپتۇرماق. پ [tapturmak] to cause to find

تاپسا. پ [tapsa]
the area between the door and the kang in some traditional homes

تاپشۇر - تاپشۇرماق. پ [tapxurmak] to hand in, turn over:

بۇ بالىنى ئەمدى سىزگە تاپشۇردۇم.
I entrust this child to you.

تاپشۇرۇت - تاپشۇرتماق. پ [tapxurtmak] to cause to hand in

تاپشۇرۇق. ئى [tapxuruk] homework, assignment

تاپقاق. سۈپ [tapkak] clever, agile, dextrous

تاپقان - تەرگەن، ئى
savings, accumulated money

تاپىلا - تاپىلىماق. پ [tapilimak] to urge, exhort

تاتار. ئى [tatar] a Tatar; Tatar

تاتار - تاتارماق. پ [tatarmak] to pale, go white:

ئۇنىڭ يۈزى تاتىرىپ كەتتى.
His face went pale.

تاتارچە. ئى؛ رەۋ [tatarqə] the Tatar language, Tatar

تاتلىق. سۈپ [tatlik] sweet, sugary:

مەن تاتلىق يېمەكلىكنى ياخشى كۆرىمەن.
I like sweet food.

تاتلىقياغىيۇ. ئى [tatlik-yaŋyu] a sweet potato

تاتۇق. ئى [ta:tuk] a scar, wound

تاتىراڭ. سۈپ [tatiraŋ] pale, white

تاتىراڭغۇ. سۈپ [tatiraŋqu] pale, white

of his whip.

تارغاق. ئى [taroqak] comb, hair-pin

تارغاق - سۈزگۈچ. ئى [tar-qak - süzgüq] utensil for grooming hair

تارقا - تارقىماق. پ to disperse, scatter

تارقاتماق - تارقاتماق. پ [tarkatmak] to issue, pass out; cause to disperse:

يېڭى خەۋەر تارقاتماق to disseminate news

پىتنە- ئىغۋا تارقاتماق to spread rumours

نامايىشچىلارنى تارقاتماق to disperse demonstrators

تارقاق. سۈپ [tarkak] spread-out, decentralized:

دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرى ناھايىتى تارقاق.

The farmer's houses are very scattered.

تارقاقلىق. ئى [tarkaklik] dispersal, decentralization

تارقال - تارقالماق. پ [tarkalmak] to disperse, spread out:

مېھمانلار تارقالدى.

The guests dispersed.

بۇ خەۋەر پۈتۈن شەھەرگە تارقالدى.

The water level has dropped.

ئۇخلىلى تارتىلىپ قاپتۇ.

He has become very thin.

تارتىنماق - تارتىنماق. پ [tartinmak] to feel embarassed, ashamed

تارتىنماي سۆزلەۋېرىڭ.

Don't be shy. Speak your mind.

تارتىنچاق. سۈپ [tartinqak] shy, bashful:

تارتىنچاق بالا

a shy child

تارتىنچاقلىق. ئى [tartinqaklik] shyness, bashfulness

تارس - تۇرس. تەق [tars-turs] crack, bang, crash

تارسىلدىماق - تارسىلدىماق. پ [tarsildimak] to crash, bang:

ئۆگزىگە مۆلدۈر تارسىلداپ چۈشۈۋاتىدۇ.

Hail is crashing onto the roof.

تارسىلداتماق - تارسىلداتماق. پ [tarsildatmak] to cause to crack:

ئۇ ئاتنى قامچا بىلەن تارسىلدىتىپ ئۈردى.

He beat the horse with a crack

tart] chuff-chuff, an engine noise

تارتقۇچ. ئى [tatkuq] an instrument for pulling, towing

تارتقۇز - تارتقۇزماق. پ [tatkuzmak] to have something pulled:

مەن بۇگۈن چىشىمنى تارتقۇزۇپ كەلدىم.

I've come to have my tooth pulled.

تارتقۇلۇق. ئى [tartkuluk] pain, suffering

تارتما. ئى [tartma] a drawer (in a desk):

ئىككى تارتمىلىق پارتا

a desk with two drawers

تارتىش - تارتىشماق. پ [tartixmak] to argue, discuss; be taut, tight:

قىزغىن تالاش - تارتىشماق

to discuss with fervour

تارتىشتۇر-تارتىشتۇرماق. پ [ta:tixturmak] to pull and push, push about

تارتىل - تارتىلماق. پ [a:tilmak] to be pulled; to descend, fall:

سۇ تارتىلىپ كەتتى.

[taramlimak] to flow copiously:

ئۇنىڭ كۆزىدىن تارام-
لاپ ياش تۆكۈلدى.

Tears fell in rivers from her eyes.

تاراڭ - تارانماق. پ [taranmak] to wash and comb one's hair

تارايـ - تارايماق. پ [taraymak] to shrink

كىيىم تارىيىپ قالدى.

The garment has shrunk.

تارايت - تارايتماق. پ [taraytmak] to have something made smaller

تارت - تارتماق. پ [tartmak] to pull, drag, grind, draw:

ئۇ ھارۋا تارتىۋاتاتتى.

He was pulling a cart.

ئارغامچا تارتىڭ.

Pull the rope.

ئۇن تارتىۋاتىدۇ.

He's grinding flour.

ئۆسۈملۈكلەر يىلتىزى ئارقىلىق تۇپراقتىكى نەملىكنى تارتىدۇ.

Plants draw the earth's moisture through their roots.

تارت - تارت. تەق [tart-

تاراڭ - تۇرۇڭ. تەق [taraŋ-turuŋ] clang, clatter, bang:

داسلار تاراڭ - تۇرۇڭ بولۇپ كەتتى.

The bowls clanged together.

تاراڭشە - تاراڭشماق. پ [taraŋximak] to make a clanging sound

تاراڭلا - تاراڭلىماق. پ [taraŋlimak] to make a clanging sound:

چىنە تاراڭلاپ يەرگە چۈشۈپ كەتتى.

The bowl fell to the floor with a clang.

تاراڭلات - تاراڭلاتماق. پ [taraŋlatmak] to bang, clang

تارال - تارالماق. پ [taralmak] to be dispersed, spread out:

قويلار تارىلىپ كېتىپتۇ.

The sheep have spread out.

يۇقۇملۇق كېسەل تارالدى.

The infectious disease has spread.

تارام - تارام. تەق [taram-taram] one after another, in a line

تاراملا - تاراملىماق. پ

تاراسلا - تاراسلىماق. پ [taraslimak] to make a sharp sound:

مۆلدۈر تۆكۈرىكە تاراس-
لاپ ئۇرۇلاتتى.

The hail was beating on the roof.

تاراش - تاراشماق. پ [taraxmak] to disperse, spread out

تاراشلا - تاراشلىماق. پ [taraxlimak] to peel, cut; level

تاراق - تۇرۇق. تەق [tarak-turuk] a banging sound, crash:

ئىشىكنى تاراق - تۇرۇق قىلىپ يېپىۋەتمەك

to slam the door

تاراققىدە. رەۋ [tarakkidə] with a bang:

ئۇ ئىشىكنىڭ تاراققىدە قىلغان ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى.

He woke with a start when the door banged.

تاراقلا - تاراقلىماق. پ [taraklimak] to make a loud noise; to be cocky, self-assured

ھارۋىلار تاراقلىماقتا ئىدى.

The carts were bumping along.

riki] outer, external

تاشلا ـ تاشلىماق 1. پ [taxlimak] to drop, throw away, give up, reject:

ئۇنى تاشلىۋەتمەڭ!
Don't drop it!

توپنى ماڭا تاشلىۋېتىڭ.
Throw me the ball.

مەن كونا ئايغىمنى تاشلىۋەتتىم.
I threw away my old shoes.

تاماكىنى تاشلىۋەتتىم.
I've given up smoking.

تاشلىماق 2.پ [taxlimak] to cover, patch:

چاپىنىڭىزنى تاشلىۋېتىڭ.
Get your coat patched.

تاشلاڭ ـ تاشلانماق. پ [taxlanmak] to be thrown away

تاشلاندۇق. ئى؛ سۈپ [taxlanduk] castaway goods, junk

تاشلاندى. سۈپ، پ [taxlandi] abandoned, forsaken:

تاشلاندى ئۆي
an abandoned house

تاشما. ئى [taxma] a rash

تاشيول. ئى [taxyol]

يوتقان تېشى
a puilt cover

تاش ـ تاشماق. پ [taxmak] to overflow, spill over, flood:

دەريا تېشىپ كەتتى.
The river has overflowed.

تاشئالما. ئى [taxalma] a crab ـ apple

تاشپاقا. ئى [taxpaka] a tortoise

تاشتۇرماق ـ تاشتۇرماق. پ [taxturmak] to cause to overflow

تاشتۇز. ئى [taxtuz] rock salt

تاشچاي. ئى [taxqay] brick tea

تاشقى. سۈپ [taxki] outer, foreign:

ئۆينىڭ تاشقى كۆرۈنۈشى
the exterior view of the house

تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى
a surgeon

تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى
the Ministry of Foreign Affairs

تاشقىرى. ئى [taxkiri] outside, exterior:

تاشقىرىغا چىقماق
go out to outside

تاشقىرىقى. سۈپ [taxkiriki]

[taskimak] to sift, clean:

ئۇن تاسقىماق
to sift flour

تاسقاقسىز. سۈپ [taskaksiz] unsifted, not cleaned

تاسقاقلىق. سۈپ [taskaklik] sifted, cleaned

تاسما. ئى [tasma] a leather belt, strap:

تاسما بۇزۇلۇپتۇ.
The strap has broken.

تاسمبېلىق. ئى [tasmbelik] a species of fish

تاسمچى. ئى [tasmiqi] a tanner, hide-seller

تاسمچىلىق. ئى [tasmiqilik] tanning, hide-selling

تاسملىق. سۈپ [tasmlik] having a belt

تاش 1. ئى [tax] a stone rock

چوڭ تاش
a large rock:

ئېسىل تاش
precious stone

تاش 2. ئى outside, exterior; surface:

ئۆينىڭ تېشى
the outside of the house

:lean the floor!
ياتاقتى تازىلىماق
o clean a room
تازىلا - تازىلانماق. پ [ta-zilanmak] to be :leaned, washed
تازىلىق. ئى [tazilik] :leanliness, hygiene
تاس. رەۋ [tas] almost, on the point of
تاس قالماق. پ to be on the point of :
يىغلىغىلى تاس قالدىم.
I almost cried.
مەن يىقىلىپ چۈشكىلى تاس قالدىم.
I nearly fell over.
تاسادىپەن. رەۋ [tasa:di-pən] accidentally, suddenly
تاسادىپىي. سۈپ [tasa:-dipiy] accidental, unexpected
كەچۈرۈڭ! تاسادىپىي شۇنداق بولۇپ قالدى.
I'm sorry. It was accidental.
تاسادىپىلىق. ئى [tasa:di-piylik] randomness, chance
تاس - تاس. تەق [tas - tas] see below
تاس - تاس قالماق. پ to be on the point of
تاسقا - تاسقاماق. پ

instruments
تارمار. رەۋ [tarmar] see below
تارمار بولماق. پ to be scattered, broken:
دۈشمەن تارمار بولدى.
The enemy scattered.
تارمار قىلماق. پ to scatter, shatter
تارماق. ئى [tarmak] branch, off-shoot:
تۆمۈر يول تارماقلىرى
the branches of a railway line
تارىخ. ئى [ta:rih] history:
يېقىنقى زامان تارىخى
modern history
دۇنيا تارىخى
world history
تارىخچى. ئى [ta:rihqi] a historian
تارىخشۇناس. ئى [ta:rih-xunas] a historian
تارىخىي. سۈپ [ta:rihiy] historical:
تارىخىي ۋەقە
a historical incident
تازا. سۈپ [taza] clean, pure; very
تازىلا - تازىلىماق. پ [ta-zilimak] to clean, dust, wash:
پولنى تازىلاڭ!

The news spread throughout the town.
خۇش پۇراق پۇتۇن ئۆي ئىچىگە تارقالدى.
The aroma spread through the house.
يىغىنغا قاتناشقانلار تارقىلىشتى.
The meeting dispersed.
تارقىلىشچان. تۈپ [tarki-lilixqan] spreading; -infectious
تارلا - تارلىماق. پ [tar-limak] to shrink:
كىيىم تارلاپ كەتتى.
The garment has shrunk.
تارلاتـ - تارلاتماق. پ [tar-latmak] to (cause to) shrink
تارلاش - تارلاشماق. پ [tarlaxmak] to shrink
تارلاشتۇر - تالاشتۇرماق. پ [tarlaxturmak] to have something made narrower
تارلىق 1. ئى [tarlik] narrowness, tightness, crampedness
تارلىق 2. سۈپ [tarlik] stringed, having strings:
تارلىق چالغۇ ئەسۋابلىرى
stringed musical

to his family problem.

تاقەت. ئی [ta:kət] patience, tolerance:
تاقىتىم قالمىدى.
I've run out of patience.

تاقەتسىز. سۈپ [ta:kətsiz] impatient, intolerant

تاقەتسىزلەنمەك. پ [ta:kətsizlənmək] to become impatient:
ئۇ تاقەتسىزلەنگەنلىكىدىن ھېلى ئۇ ياققا ھېلى بۇ ياققا قارايتتى.
He got impatient and started looking here and there.

تاقەتسىزلىك. ئی [ta:kətsizlik] impatience, intolerance

تاقەتلىك. سۈپ [ta:kətlik] patient, tolerant

تاق ـ تۇق. تەق ـ تۇق [tak - tuk] bang, crash

تاقا ـ تۇقا سۈپ: رەۋ [takka - tukka] incoherent; disorderly; confused; at sixes and sevens

تاققىدە. رەۋ [takkidə] with a crash:
ئىشىكنى تاققىدە ياپماق
to slam the door

ئۇ ھارۋىدىن تاققىدە سەكرەپ چۈشتى.
He leaped off the cart.

تاقىلا ـ تاقىلماق. پ [takılamak] to leap, jump; to thin out:
ئېرىقتىن تاقىلاپ ئۆتمەك
to jump a stream
قوناق مايىسى تاقىلاماق
to thin out the maize seedlings

تاقىلاڭ ـ تاقىلانماق. پ [takılanmak] to have been thinned out

تاقىقچى. ئی [takıqi] a blacksmith who shoes horses

تاقىر. سۈپ: [ta:kir] bare, barren:
تاقىر تاغ
a barren hillside
تاقىر باش
a bald head
ئۇ بارغانسېرى تاقىر باشقا ئايلانماقتا.
He's going bald.

تاقىر ـ تۇقۇر. تىر ـ تۇقۇر [takır - tukur] in confusion, disorder

تاقىرلا ـ تاقىرلىماق. پ [takırlımak] to denude (land); make a crash:
يەرنى تاقىرلىماق
to denude the land

تاقىرلاش ـ تاقىرلاشماق. پ [takırlaxmak] to become bald, barren

تاقىسىز. سۈپ [takısız] without horse shoes

تاقىلا ـ تاقىلماق. پ [takılamak] to shoe a horse; to swindle

تاقىلدا ـ تاقىلدىماق 1. پ [takıldımak] to make a clatter

تاقىلدىماق 2. پ to be eager to, to enjoy:
ئۇ كىنو كۆرگىلى ئالمىدىراپ كۆڭلى تاقىلداپ كەتتى.
He couldn't wait to go and see the film.

تاكالاش ـ تاكالاشماق. پ [takalaxmak] to argue, quarrel

تاكامۇل. سۈپ [taka:mul] profound, exquisite:
تاكامۇل نەزەرىيە
a profound theory

تاكت. ئی [takt] tact

تاك ـ تاك. نەق [tak - tak] knock, knock:
ئىشىكنى تاك ـ تاك قىلىپ چەكمەك
to knock at the door

تاكسى. ئی [taksi] a taxi

o you wear glasses?

تاقابىل. ئى [taka:bil]
n opponent, rival

تاقابىل تۇرماق . پ
o oppose

تاقاراش ـ تاقاراشماق. د
takaraxmak] to
ump into (by chance):

مەن ئۇنىڭ بىلەن تاسادىپ قالدىم.
I just bumped into him.

تاقاش ـ تاقاشماق. پ
[takaxmak] to bump into, touch against:

كارىۋات ئىشىككە تاقىشىپ قالدى.
The bed bumped against the door.

تاقاق. ئى [takak]
a bolt, latch:

ئىشىككە تاقاق سالماق
to put a bolt on the door

تاقال ـ تاقالماق. پ [takalmak] to be closed; to latch on to:

دۇكان تاقالدى.
The shop is closed.

سۆز ئايلىنىپ كېلىپ يەنە ئۇنىڭ ئائىلە مەسىلىسىگە بېرىپ تاقالدى.
We chatted about a few things, then the conversation returned

تاغىل. سۈپ [ta:ɣil]
striped:

تاغىل يولۇاس
a striped tiger

تاق. سۈپ [tak]
single, odd:

تاق سۆز
a single word

تاق كۈن
odd days, every other day

تاق سان
an odd number

تاقا. ئى [taka]
a horse shoe:

تاقا قاقماق
to shoe a horse

تاقا ـ تاقماق 1. پ [takimak] to attach, bolt; fix a time:

جوزىنى تامغا تاقاپ قويماق
to fix the table to the wall:

ئۇ ئوغلىنىڭ تويىنى يېڭى يىلغا تاقاپ قىلىدىغانلىقىنى تۇرىدۇ.
He is going to hold his son's wedding party in the New Year.

تاقىماق 2. پ [takimak]
to wear (glasses):

سىز كۆزەينەك تاقامسىز؟

a paved road, asphalt road

تاغ. ئى [taɣ]
mountain:

تاغ چوققىسى
the summit, mountain top

پامىر تېغى
Mount Pamir

مەن تاغقا چىقىشنى ياخشى كۆرىمەن.
I love mountain climbing.

تاغا. ئى [taɣa]
an uncle

تاغار. ئى [taɣar]
a sack:

بىر تاغار بۇغداي
a sack of wheat

تاغ ـ داۋان. ئى [taɣ-dawan] a mountain-ridge

تاغ ـ دەريا. ئى [taɣ-darya:] mountains and rivers, scenery

تاغلىق. سۈپ [taɣlik]
mountainous, hilly:

تاغلىق رايون
a mountainous region

تاغلىق يەر
monutainous land

تاغمۇتاغ. ئى؛ رەۋ [taɣmu-taɣ] mountain upon mountain

تالاش ـ تارتش. ئی ـ [talax-tartix]
an argument, controversy
تالاش ـ تارتش قىلماق
to argue, quarrel
ئۇلار تالاش ـ تارتىش قىلدى.
They quarrelled.
تالاشتۇر ـ تالاشتۇرماق. پ [talaxturmak] to cause to quarrel, argue
تالاق. ئی [talak]
divorce
تالاق خەت. ئی
a letter of divorce
تالاق قىلماق. پ
to divorce
تالالىق. سۈپ [tala:lik]
outer, external:
تالالىق كىيىم
outer clothing
تالالىق بولماق. پ
to get married (of a woman)
تالالىق قىلماق. پ
to marry (of a woman)
تالان ـ تالانماق. پ [talan-mak] to be snatched, grabbed
تالانت. ئی [talant]
talent, ability
تالانتسىز. سۈپ [talantsiz]
untalented, ungifted
تالانتلىق. سۈپ [talantlik]
talented, gifted

تالاي. سۈپ [talay]
a lot, many:
تالاي يىللار
many years
تالاي ـ تالاي. سۈپ [talay-talay] many, lots and lots
تالگۈل. ئی [talgül]
a species of flower; oleander
تاللا ـ تاللىماق. پ [talli-mak] to choose, select:
بىرنى تاللىۋېلىڭ!
Choose one!
تاللاتـ تاللاتماق. پ [tal-latmak] to cause to choose
تاللانما. سۈپ [tallanma]
selections, selected:
ماۋزېدوڭ تاللانما ئەسەرلىرى
Selections from the works of Mao Zedong
خەلق ناخشىلىرىدىن تاللانما
selected folk songs
تاللىق. ئی [tallik]
a vineyard
تالىپ. ئی [talip]
a student, disciple
تام. ئی [tam]
a wall:
خىش تام
a brick wall
تام ساەئت. ئی
a wall clock

تام گېزىت . ئی
a wall poster
تام ئۆرۈمەك. پ
to pull down a wall
تام ـ تاممماق. پ [tammak]
to drip, drop:
ئۇنىڭ كۆز يېشى ياقە سىغا تامدى.
His tears dripped onto his collar.
تاما. ئی [tama]
greed, avarice
تاماخور. سۈپ [tamahor]
greedy, avaricious
تاماخورلۇق. ئی [tama-horluk] greed, avarice
تاماشا. ئی [tama:xa]
recreation, leisure:
بىز بۇ يەرگە تاماشا ئۈچۈن كەلگىنىمىز يوق.
We haven't come here to play.
تاماشىبىن. ئی [tama:xibin]
an audience, spectators
تاماشچى. ئی [tama:xiqi]
an audience, spectators
تاماق. ئی [tamak]
food, meals:
سىز قانداق تاماقنى ياخشى كۆرىسىز؟
What kind of food

تۈزۈم تالدا تۆسىدۇ.
Grapes grow on a vine.

تال ـ تالماق. پ [talmak] to surround, pin down:
كۆز تالماق
to be sleepy, tired

تالا. ئى [tala:] outside; a braid, plait (of hair):
تالادا ياتماق
to sleep outside
مەن تالاغا كېتىۋاتىمەن.
I'm going out.

تالا ـ تالماق. پ [talimak] to grab, snatch; bite

تالاپەت. ئى [talapət] loss, damage:
دۇشمەن نۇرغۇن تالاپەتكە ئۇچرىدى.
The enemy suffered many losses.

تالاش. ئى [talax] an argument, discussion

تالاش ـ تالاشماق. پ [talaxmak] to argue, discuss:
ئەرزىمەس ئىشلار ئۈچۈن تالاشما.
Don't argue over trivialities.
ئۇنىڭ بىلەن تالاشما.
Don't argue with him.

تاڭدۇر ـ تاڭدۇرماق. پ [taŋdurmak] to have something wrapped, bound

تاڭدۇرۇل ـ تاڭدۇرۇلماق. پ [taŋdurulmak] to be wrapped, bound up

تاڭگازا. ئى [taŋgaza] malt sugar

تاڭغىدە. رەۋ [taŋŋidə] with a bang

تاڭلاي. ئى [taŋlay] the roof of the mouth, the palate:
يۇمشاق تاڭلاي
the soft palate

تاڭمەن. ئى [taŋmən] noodle soup

تال 1. ئى [tal] the spleen

تال 2. م [tal] a measure word; a little:
بىر تال سەرەڭگە
a match
بىر تال تاماكا
a cigarette
ئۇنىڭ بۇ ئىشنى ھېچ بىر تالمۇ-ئۇرى يوق.
He knows absolutely nothing about this.

تال 3. ئى [tal] a vine

تاققىدە. رەۋ [takkidə] with a bang, crash

تاكىراڭ ـ تاكىراڭ. تەق [takiraŋ ـ takiraŋ] with a clinking, clanging, sound

تاكىراڭلا ـ تاكىراڭلىماق. پ [takiraŋlimak] to clang, bang:
ھارۋا تاكىراڭلاپ كەتتى.
The cart clanged.

تاڭ 1. ئى [taŋ] dawn, sunrise:
تاڭ سەھەر
sunrise
تاڭ ئاتماق
to dawn

تاڭ 2. تەق [taŋ] bang, crash

تاڭ 3. پ ئىم [taŋ] I don't know.
بارامدىمەنكىن بارمامدىمەنكىن، تاڭ.
I don't know whether I'll go.

تاڭ ـ تاڭماق. پ [taŋmak] to wrap up, tie up

تاڭماي. ئىم [taŋəy] I don't know:
ئۇ بارامدۇ بارمامدۇ؟
Is he going or not?
تاڭماي.
I don't know.

تاڭ ـ توڭ. تەق [taŋ ـ tuŋ] a bang, crash

upon, lean on:
مەن ئاغرىپ قالغان ۋاقىتتا ئاتا - ئانامغا تايانىدىم.
I depended on my parents when I was sick.
ئۇ ئۇلارغا تايىنىدۇ.
He relies on their support.

تايانچ. ئى [tayanq]
support, sustenance:
بۇ بالا مېنىڭ بىردىن - بىر تايانچىم.
This child is my only means of support.

تايانچسىز. سۈپ [tayanq-siz] without support, helpless

تايچاق. ئى [tayqaq]
a pony

تايغاق. سۈپ [tayqaq]
slippery, smooth

تايغان. ئى [tayqan]
a hunting dog, hound

تايلا - تايلىماق. پ [tay-limak] to tie up, bundle up

تايىن. رەۋ [ta:yin]
ready, prepared; perhaps, probably:
ھەممە نەرسەم تايىن بولدى. يولغا چىقايلى.
My things are ready.

سوزۇق تاۋۇش.
a vowel
سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ ئاھاڭداشلىقى
vowel harmony
ئۇزۇك تاۋۇش
a consonant

تاۋۇشسىز. سۈپ [tawux-siz] soundless, silent

تاي 1. ئى [tay]
a pony

تاي 2. م [tay]
a bundle, bale:
بىر تاي يۇڭ
a bale of wool

تاي - تايماق. پ [tay-mak] to abandon, renounce:
ئۆز پىكرىدىن تايماق
to change one's mind

تاياق. ئى [tayak]
a stick, a rod:
ياغاچ تاياق
a wooden stick
تاياق يېمەك
to get a beating

تاياق - توقماق. ئى [ta-yak-tokmak] a club, stick

تاياقچە. ئى [tayakqə]
a small stick

تاياقچى. ئى؛ سۈپ [ta-yakqi] a wife-beater

تايان - تايانماق. پ [ta-yanmak] to depend

I've no energy today.

تاۋا. ئى [tawa]
a frying pan

تاۋاپ. ئى [tawap]
worship, homage
تاۋاپ قىلماق. پ
to worship, pay homage

تاۋار. ئى [tawar]
satin

تاۋاق. ئى [tawak]
a clay bowl; measure word:
ئالتە تاۋاق قەغەز
nine sheets of paper

تاۋاقچى. ئى [tawakqi]
a potter

تاۋلا - تاۋلىماق. پ [taw-limak] to smelt, refine

تاۋلان - تاۋلانماق. پ [taw-lanmak] to be refined:
ئالتۇن ئوتتا تاۋلىنار، ئادەم ئەمگەكتە.
Gold is refined by fire, man by work.

تاۋۇت. ئى [ta:wut]
a coffin, bier

تاۋۇز. ئى [ta:wuz]
a water-melon

تاۋۇزلۇق. ئى [ta:wuzluk]
a water-melon field

تاۋۇش. ئى [tawux]
a sound:

تاموژنا. ئی [tamozna] the customs

تاز- تانماق. پ [tanmak] to deny, break a promise

تانا. ئی [tana] string

تاناب. ئی [tanab] rope, string:

تانابىنى تارتماق to chide, tell off

ئۇنىڭ تانابىنى تارتىش كېرەك. He needs a good telling off.

تاندۇر - تاندۇرماق. پ [tandurmak] to cause to deny, break a promise

تانسا. ئی [tansa] dancing:

تانسا ئويناپالامسز؟ Can you dance?

تانكا. ئی [tanka] a tank:

ھەربىي تانكىسى an army tank

تانكىچى. ئی [tankiqi] a tank driver

تاۋ 1. ئی [taw] heat, temperature:

ئوتنىڭ تاۋى the heat of the fire

تاۋ 2. ئی [taw] spirit, energy, vitality:

بۇگۈن تاۋۇم يوق. Quite right!

تاماملا - تاماملىماق. پ [tamamlimak] to finish, complete

تاماملاش - تاماملاشماق. پ [tamamlaxmak] to finish, complete

تاماملان - تاماملانماق. پ [tamamlanmak] to be finished, complete:

ئۇلۇغ ئىش تاماملاندى. The great work is finished.

تامبال. ئی [tambal] trousers, pants

تامبالللق. سۇپ trouser cloth

تامچە. ئی؛ م [tamqə] a drop:

بىر تامچە سۇ a drop of water

تامچى. ئی [tamqi] a bricklayer, builder

تامچىلىق. ئی [tamqilik] building, construction

تامشە - تامشىماق. پ to smack one's lips, to eat with relish

تامغا. ئی [tamqa] a seal, mark, stamp:

پوچتا تامغىسى a post mark

ھۆكۈمەت تامغىسى a government stamp

تامغىلىق. سۇپ [tamqilik] stamped, sealed

do you like?

تاماق يەپ بولغانمۇ؟ Have you eaten yet?

تاماق ئەتمەك to cook

سىز پولۇ ئېتەلەمسز؟ Can you cook palau?

تاماق ئېتىش ئۇسۇلى a cooking recipe

تاماقخانا. ئی [tamak-hana] a canteen, restaurant

تاماكا. ئی [tama:ka] tabacco, a cigarette:

تاماكا چېكەمسز؟ Do you smoke?

تاماكىچى. ئی [tama:kiqi] a cigarette seller

تامام. رەۋ [tamam] complete, finished

سۆزۈم تامام. I've finished talking.

تامام بولماق. پ to be over, finished:

كۈرەش بىزنىڭ غەلىبىمىز بىلەن تامام بولدى. The struggle ended with our victory.

تامام قىلماق. پ to finish, end

تامامەن. رەۋ [tama:mən] absolutely, completely:

تامامەن توغرا!

تەجرىبە. ئى [təjribə] experience, experiment:
تەجرىبىنى يەكۈنلىمەك to summarize one's experience
تەجرىبىخانا. ئى [təjribi-hana] a laboratory, research station
تەجرىبىسىز. سۈپ [təjribisiz] inexperienced, green, novice
تەجرىبىلىك. سۈپ [təjribilik] experi enced, veteran:
بىر تەجرىبىلىك ئوقۇتقۇچى an experienced teacher
تەخ. سۈپ [təh] ready, prepared
تەخ بولماق. پ to be ready, prepared
تەخەللۇس. ئى [təhəllus] a pen - name, pseudonym
تەخەي. ئى [tə:həy] a young donkey
تەخت. ئى [təht] a throne:
تەختتە ئولتۇرماق to sit on the throne
تەخسە. ئى [təhsə] a dish, plate:
تەخسە گۈرۈچ تامىقى بىلەن توشتۇرۇلدى. The dish was filled with rice.

the law
تەتقىق. ئى [tətkik] research, study
تەتقىق قىلماق. پ to research:
ئۇ راك كېسىلىنىڭ سەۋەبلىرىنى تەتقىق قىلىۋاتىدۇ. He's researching the causes of cancer.
تەتقىقات. ئى [tətki:kat] research:
پەن تەتقىقاتى scientific research
تەتقىقاتچى. ئى [tətki:katqi] a researcher
تەتقىقاتچىلىق. ئى [tətki:katqilik] research, study
تەتۈر. سۈپ [tə:tür] opposite, reverse:
تەتۈر قويماق to turn something over
تەتۈر ئادەم a stubborn person
تەتۈرلۈك. ئى [tə:türlük] stubborness, obstinacy
تەتىل. ئى [tə:til] a holiday, vacation:
ياز لىق تەتىل the summer holiday
قىشلىق تەتىل the winter holiday
ئۇلار تەتىل قىلىۋاتىدۇ. They are on vacation.

face, look, countenance:
ئۇنىڭ تەپتىدىن ئادەم قورقىدۇ. His countenance strikes fear into people.
تەپتىش. ئى [təptix] a supervisor, overseer
تەپتىش قىلماق. پ to supervise, oversee
تەپچى - تەپچىمەك. پ to stamp, to paw (of a horse, etc.)
تەپسىر. ئى [təpsir] an explanatory note, annotation
تەپسىر قىلماق. پ to annotate
تەپسىلات. ئى [təpsilat] a detail, particular
تەپسىلىي. سۈپ [təpsi:liy] detailed, in detail:
تەپسىلىي سۆزلىمەك to talk in detail
تەپكە ئى [təpkə] a trigger:
مىلتىقنىڭ تەپكىسى the trigger of a rifle
تەتبىق. [tətbik] see below
تەدبىق قىلماق. پ to use, apply, interpret:
قانۇننى توغرا تەتبىق قىلماق to correctly apply

the laws of nature
تەبىئەت دۇنياسى
the world of nature
دۇنيانىڭ تەبىئىتى ياخشى.
He's good natured.
تەبىئەتشۇناس. ئى [təbi:ətxunas] a naturalist
تەبىئىي. سۇپ [təbiiy] natural:
جەڭ قىلىش ئەرلەر ئۈچۈن تەبىئىي ئىش.
It's natural for boys to fight.
تەپ 1. ئى [təp] typhoid
تەپ 2 [təp] see below
تەپ تارتماق. پ to be timid, shy:
تەپ تارتماي سۆزلىمەك to talk frankly, unashamedly
تەپ ـ تەپمەك. پ [təpmək] to kick:
ئۇ توپنى ماڭا تەپتى.
He kicked the ball to me.
تەپەككۇر. ئى [təpəkkur] thinking, thought:
تەپەككۇر قىلىش ئۇسۇلى a way of thinking
تەپت 1. ئى [təpt] heat, radiance:
ئوتنىڭ تەپتى the heat of the fire
تەپت 2. ئى [təpt] a strange phenomena
تەئەللۇق. ئى؛ رەۋ [təəlluk] related to, concerned with:
بۇ ماڭا تەئەللۇق.
That belongs to me.
تەئەللۇقات. ئى [təəllukat] belongings, goods
تەبەسسۇم. ئى [təbəssum] a smile
تەبەسسۇم قىلماق. پ to smile
تەبرىك. ئى [təbrik] congratulations
تەبرىك خېتى. ئى a letter of congratulations
تەبرىكلەش ـ تەبرىكلىمەك. پ [təbriklimək] to congratulate, celebrate
تەبرىكلەش ـ تەبرىكلەنمەك. پ [təbriklənmək] to be celebrated:
بايرام تەنتەنە بىلەن تەبرىكلەندى.
The festival was celebrated with joy.
تەبرىكنامە. ئى [təbriknamə] a letter of congratulation
تەبىئەت. ئى [təbi:ət] nature:
ئۇ تەبىئەتنى سۆيىدۇ.
He loves nature.
تەبىئەت قانۇنى
Let's go.
تايىن قىلماق to fix, decide upon
تايىنى يوق bor ling, dull
تايىنلىق. سۇپ [ta:yinlik] obvious, clear; limited:
ئۇنىڭ بىلىدىغانلىرى تايىنلىق.
His knowledge is limited.
تەئەججۈپ. ئى [təəjjüp] strangeness, surprise, amazement
تەئەججۈپلەش ـ تەئەججۈپلەنمەك. پ [təəjjüplənmək] to be surprised, amazed:
بۇ ئىشقا نېمە ئۈچۈن تەئەججۈپلىنىسىز؟
Why are you surprised at this?
تەئەججۈپلەندۇر ـ تەئەججۈپلەندۇرمەك. پ [təəjjüpləndurmək] to surprise, amaze:
بۇ ئىش مېنى تەئەججۈپلەندۈردى.
That amazed me.
تەئەججۈپلىنەرلىك. سۇپ [təəjjüplinərlik] suprising, strange:
تەئەججۈپلىنەرلىك هادىسە

تەرەققىيات. ئى [tərəkki-yat] development, progress

تەرەققىيلەش - تەرەققىي-لەشمەك. پ [tərəkkiy-ləxmək] to develop, advance

تەربىيە. ئى [tərbiyə] education, training

تەربىيەچى. ئى [tərbiyiqi] a trainer, educator

تەربىيىلە - تەربىيىلىمەك. پ [tərbiyiliməк] to train, educate

تەربىيىلەن - تەربىيىلەن-مەك. پ [tərbiyilən-mək] to be trained, educated:

سىز دوختۇر بولۇش ئۈچۈن قانچە يىل تەربىيىلىنىسىز؟

How many years training do you need to become a doctor?

تەربىيىلىگۈچى. ئى [tərbi-yiligüqi] a trainer, educator

تەربىيەۋى. سۈپ [tərbi-yiwi] educational

تەرتىپ. ئى [tərtip] order, sequence:

ئېلىپبە تەرتىپى alphabetical order

تەرتىپسىز. سۈپ [tərtipsiz] haphazardly; out of sequence:

كىتابلار جوزا ئۈستىدە تەرتىپسىز يېيىلىپ تۇراتتى.

The books lay in a heap on the table.

تەرتىپلىك. سۈپ [tərtip-lik] in sequence, ordered, disciplined

تەرجىمان. ئى [tərjiman] a translator, interpreter

تەرجىمانلىق. ئى [tərji-manlik] translation, interpretation

تەرجىمە. ئى [tərjimə] translation, inter-pretation

تەرجىمە قىلماق. پ تەرجىمە قىلىندى.

to translate, interpret

بۇ كىتاب ئۇيغۇر تىلىغا

This book has been translated into Uighur.

تەرجىمىھال. ئى [tərjimi-hal] a biography:

تەرجىمىھال جەدۋىلى resume, curriculum vitae

تەرخەمەك. ئى [tərhəmək] cucumber

تەرسا. سۈپ [tərsa:] stubborn, bad tempered

تەرسالىق. ئى [tərsa:lik] stubborness, obstinacy

تەرغىب. پ [tərqib] see below

تەرغىب قىلماق. پ to spread propaganda

تەركىب. ئى [tərkib] a component, ingredient:

جۈملە تەركىبى the components of a sentence

تەركىب تاپماق. پ to be composed of:

جۈملە سۆزلەردىن تەر-كىب تاپىدۇ.

A sentence is composed of words.

بۇ بولسا ئۇن ۋە سۇدىن تەركىب تاپىدۇ.

It consists of sugar, flour and water.

تەركىبىي. سۈپ [tərkibiy] component:

تەركىبىي قىسىم a component part

تەرلە - تەرلىمەك. پ [tər-limək] to sweat, perspire

تەرلەپ كەتمەك to sweat

مەن تەرلەپ كېتىۋاتى-مەن!

I'm sweating!

تەرلەن - تەرلەنمەك. پ [tərlənmək] to sweat

تەخسىقى. ئى [təhsiqi] a flatterer, fraud

تەخسىچىلىك. ئى [təhsi-qilik] flattery, fawning

تەخمىنەن. رەۋ [təhminən] about, approximately:

تەخمىنەن ئىككى سائەتتىن كېيىن بارىمەن.

I'll go in about two hours.

تەخمىنىي. سۈپ [təhmi-niy] approximate, rough:

تەخمىنىي سان

the approximate number

تەخىر. رەۋ [tə:hir] see below

تەخىر قىلماق. پ

to be late, delay, to wait, hang on

تەخىرسىز. سۈپ [tə:hirsiz] immediately, at once

تەدبىر. ئى [tədbir] a resolution, measure

تەدبىر قوللانماق. پ

to adopt a resolution

تەدبىرسىز. سۈپ [tədbirsiz] indecisive, irresolute

تەدبىرلىك. سۈپ [tədbir-lik] decisive, resolute

تەدرىجىي. رەۋ [tədrijiy] gradually, step by step:

خەلق تۇرمۇشى تەدرىجىي ياخشىلاندى.

People's lives have gradually improved.

تەدرىجىي تەرەققىيات نەزەرىيىسى

the theory of evolution

تەر 1. ئى [tər] sweat, persipiration:

تەر چىقماق

to sweat, perspire

سوغۇق تەر باسماق

to break out in a cold sweat

تەر 2. ئى [tər] face, look, complexion

تەر - تەرمەك. پ [tərmək] to pick up, collect, glean:

ئوتۇن تەرمەك

to collect firewood

تەرەپ. ئى [tərəp] direction, side:

پوچتىخانا قايسى تەرەپتە؟

Which direction is the post office?

كىشىلەر تەرەپ - تەرەپتىن كېلىشكە باشلىدى.

People began arriving from all sides.

بىر تەرەپ قىلماق

to handle, dispose (of a problem)

تەرەپباز ئى [tərəpbaz] a quarrelsome, fractious person

تەرەپلىمە رەۋ [tərəplimə] an angle, side:

بۇ مەسىلىنى ھەر تەرەپلىمە ئويلاپ كۆرۈش كېرەك.

This problem must be viewed from all angles.

تەرەت 1. ئى [tə:rət] ablutions, ritual washing

تەرەت 2. ئى [tə:rət] urine, excrement:

چوڭ تەرەت قىلماق

to defecate

كىچىك تەرەت

urine, piss

كىچىك تەرەت قىلماق

to urinate

تەرەتخانا. ئى [tə:rətha-na] a toilet

تەرەتسىز. سۈپ [tə:rətsiz] not being ritually clean

تەرەققىي. سۈپ [tərəkkiy] developed, advanced

تەرەققىي قىلماق. پ

to develop:

جوڭگو تېز تەرەققىي قىلىۋاتىدۇ.

China is developing rapidly.

to thank
تەشەككۈرنامە. ئى [təxək-kurna:mə] a letter of thanks
تەشتەك. ئى [təxtək] a pot, vessel:
بىر تەشتەك گۈل
a pot of flowers
تەشتۈرۈلمەك. پ [təxtürülmək] to be punctured, pierced
تەشكىل. ئى [təxkil] organization, structure:
پارتىيە تەشكىلى
party organization
تەشكىل قىلماق
to organize, achieve, attain
تەشكىلات. ئى [təxkilat] an organization:
دۇنيا سالامەتلىك تەشكىلاتى
the World Health Organization:
تەشكىللەش. تەشكىللەمەك. پ [təxkillimək] to organize, arrange
بىز رەسىم سىزىش مۇسابىقىسى تەشكىللىدۇق.
We organized a painting competition.
تەشكىللىنىش. تەشكىللىنەمەك. پ [təxkillənmək] to be organized, arranged

mək] to puncture, pierce, tunnel through
تەشەببۇس. ئى [təxəbbus] a proposition, initiative:
بىز ئۇلارنىڭ تەشەببۇسىغا قوشۇلمىدۇق.
We didn't agree to their proposition.
بۇ ئىش سىزنىڭ تەشەببۇسىڭىز بىلەن قىلىندى.
This was done with your initiative.
تەشەببۇس قىلماق
to initiate, propose
تەشەببۇسچان. سۈپ [təxəbbusqan] having initiative, drive
تەشەببۇسچانلىق. ئى [təxəbbusqanlik] initiative, gumption
تەشەببۇسكار. ئى [təxəbbuskar] an initiator, proposer
تەشەببۇسكارلىق. ئى [təxəbbuskarlik] initiative, drive
تەشەببۇسنامە. ئى [təxəbbusna:mə] a letter of proposal
تەشەككۈر. ئى [təxəkkur] thanks, gratitude:
بىزگە بەرگەن ياردىمىڭلارغا تەشەككۈر.
Thanks for your help.
تەشەككۈر ئېيتماق. پ

done me a lot of good.
تەسىرات. ئى [tə:sirat] reflections, impressions
ياخشى تەسىرات قالدۇرماق
to leave a good impression
تەسىرچان. سۈپ [tə:sirqan] an emotional person
تەسىرلەنمەك. پ [tə:sirlənmək] to be impressed, inspired:
بۇ كىنونى كۆرگەندىن كېيىن كۆپچىلىك بەك تەسىرلەندى.
Many people were very impressed by this film.
تەسىرلەندۈرمەك. پ [tə:sirlandür-mək] to impress, move (emotionally):
بۇ گەپلەر بىزنى چوڭقۇر تەسىرلەندۈردى.
We were deeply moved by these words.
تەسىرلىك. سۈپ [tə:sirlik] impressive, moving:
تەسىرلىك سۆز
moving words
تەشەببۇسچانلىق. ئى [təx-

capitulate:
قەتئي تەسلىم بولما.
Never surrender.
تەسلىمچىلىك. ئى [təslimqilik] surrender, capitulation
تەسلىمنامە. ئى [təslim_na:mə] a letter of surrender
تەسۋى. ئى [təswi:] beads, rosary
تەسۋىر. ئى [təswir] a description, account
تەسۋىرلە - تەسۋىرلىمەك. پ [təswirlimək] to describe
تەسۋىرىي. سۈپ [təswiriy] descriptive:
تەسۋىرىي فونېتىكا
descriptive phonetics
تەسىر. ئى [tə:sir] effect, influence, impression:
ياخشى تەسىر
a good influence, impression
تەسىر بەرمەك. پ
to impress, influence:
ئۇنىڭ دېگەنلىرى ماڭا كۈچلۈك تەسىر بەردى.
I was very impressed by what he said.
بۇ دورا ماڭا خېلى تەسىر قىلدى.
This medicine has

pronounce.
تەسەللى. ئى [təsəlli] comfort, consolation:
كېسەل ئادەمگە تەسەللى بەرمەك
to comfort a sick person
تەسەۋۋۇر. ئى [təsəwwur] imagination, fancy
تەسەۋۋۇر قىلماق. پ
to imagine:
سىز ئۆزىڭىزنى ئايدا دەپ تەسەۋۋۇر قىلىڭ!
Imagine you're on the moon!
تەستەك. ئى [təstək] a slap, blow on the face
تەستەكلە - تەستەكلىمەك. پ [təstəklimək] to slap, box someone's ears
تەستىق. تى [təstik] approval, sanction; instructions
تەستىقلا - تەستىقلىماق. پ [təstiklimak] to approve, sanction:
بوۋاي بېشىنى لىڭشىتىپ تەستىقلىدى.
The old man nodded his approval.
تەسلىم. ئى، پ [təslim] surrender, capitulation
تەسلىم بولماق. پ
to surrender,

تەرمەچ. ئى [tərməq] firewood
تەرىپ. ئى [tə:rip] a definition:
سۆزنىڭ تەرىپى
the definition of a word
تەرىپلە - تەرىپلىمەك. پ [tə:riplimək] to define
تەرىقە. ئى [təri:kə] way, method:
مۇشۇ تەرىقىدە ئىشلەڭ.
Do it this way.
تەرىقەت. ئى [təri:kət] a sufi order; way of salvation
تەز - تەزمەك. پ [təzmək] to desert, leave
تەزدۈر - تەزدۈرمەك. پ [təzdürmək] to force to leave, separate
تەزىيە. ئى [tə:ziyə] mourning, grief
تەزىيە بىلدۈرمەك. پ
to mourn, express one's grief
تەزىيەنامە. ئى [tə:ziyə_na:mə] a letter of condolence
تەس. سۈپ [təs] difficult, hard:
بىر نېمە دېيىش تەس.
It's hard to say.
بۇ سۆزنى تەلەپپۇز قىلماق تەس.
This word is hard to

شۇرۇلدى.
The machines were tested in the factory.

تەكشى. سۈپ [təkxi] flat, smooth, even:
تەكشى يول
a smooth road
بۇ پارتا تەكشى ئەمەس.
The desk isn't flat.

تەكشى بۆلمەك. پ
fo divide up evenly

تەكشىلەش. تەكشىلىمەك. پ [təkxilimək] to levely make smooth:
يولنى تەكشىلىمەك
to make a road smooth

تەكشىلەنمەك ـ تەكشىلەنمەك. پ [təkxilənmək] to be made flat, smooth:

تەكشىلىك. ئى [təkxilik] plains, flat land

تەكلىپ. ئى [təkxilip] an invitation, request:
سىزنىڭ نېمە تەكلىپىڭىز بار؟
Do you have any rcqu ests?

تەكلىپ قىلماق.
to invite:
بىز سىزنى شەنبە كۈنى تاماققا تەكلىپ قىلىمىز.
We'd like to invite you to

thing again

تەكرارلا ـ تەكرارلىماق. پ [təkrarlimak] to repeat, to do again, revise:
ئۇ ئۆز پىكرىنى تەكرارلاۋەردى.
He repeated his opinions.

تەكرارلاڭ ـ تەكرارلانماق. پ. [təkrarlanmak] to be repeated, recur:
تارىخىي خاتالىقلارنىڭ تەكرارلىنىشىغا يول قويماسلىق كېرەك.
We must avoid repeating the mistakes of history.

تەكشۈر ـ تەكشۈرمەك. پ [təkxürmək] to check, examine, investigate:
دوختۇر مېنى تەكشۈردى.
The doctor examined me.
ساقچىلار بۇلاڭچىلىق ھەرىكىتىنى تەكشۈرۈۋاتىدۇ.
The police are investigating the robbery.

تەكشۈرتـ ـ تەكشۈرتمەك. پ [təkxürtmək] to have something examined

تەكشۈرۈلـ ـ تەكشۈرۈلمەك. پ [təkxürülmək] to be tested, examined:
ماشىنىلار زاۋۇتتا تەكـ

تەقلىد. ئى [təklid] a pattern, example, way

تەقلىد قىلماق. پ
to imitate, copy:
... گە تەقلىد قىلىپ
in the same way as...
مۇشۇ تەقلىدتە قىلىڭ.
Do it like this.

تەقى ـ تۇرقى. ئى [təkiturki] appearance, (a woman,s) figure

تەكەببۇر. سۈپ [təkəbbur] proud, arrogant

تەكەببۇرانە. رەۋ [təkəbbura:nə] proudly, arrogantly:

تەكەببۇرلۇق. ئى [təkəbburluk] pride, arrogance

تەكەللۇپ. ئى [təkəllup] politeness, ceremony:
تەكەللۇپ قىلماڭ.
Don,t stand on ceremony.

تەكت. ئى [təkt] bottom, bed:
دەريانىڭ تەكتى
the river bed
ئىشنىڭ تېگىنى بىلمەك
to know something inside out

تەكرار. رەۋ [təkrar] repeatedly, over and over:

تەكرار قىلماق. پ
to repeat, do some_

ته‌شكىلي. سۈپ [təxkiliy] organizational

ته‌شنا. رەۋ [təxna:] thirsty

ته‌شنا بولماق. پ to be thirsty for:
ئازادلىققا ته‌شنا بولماق to desire freedom

ته‌شنالىق. ئى [təxna:lik] thirst, eagerness:
ته‌شنالىق بىلەن كۈتمەك to await eagerly

ته‌شۋىش. ئى [təxwix] worry, anxiety:
بۇ خەۋەر مېنى تەشۋىشكە سالدى.
I was worried by the news.

ته‌شۋىشسىز. سۈپ [təxwixsiz] carefree, worry-free

ته‌شۋىشلەنمەك. پ [təxwixlənmək] to worry, be anxious:
بالىلاردىن ته‌شۋىشلەندىم.
I'm worried about the children.

ته‌شۋىشلىك. سۈپ [təxwixlik] worried, anxious:
ته‌شۋىشلىك كېچە an anxious night

ته‌شۋىق. ئى [təxwik] publicity, propaganda

ته‌شۋىق قىلماق. پ to publicize

ته‌شۋىقات. ئى [təxwikatb] propaganda, publicity

ته‌شۋىقاتچى. ئى [təxwikatqi] a propagandist, publicity worker

ته‌شۋىقاتچىلىق. ئى [təxwikatqilik] propaganda, publicity

ته‌شۋىقچى. سۈپ [təxwikiy] propagandist

ته‌ققزار. ئى [təkəzza:] control, domination

ته‌ققزار بولماق. پ to long for:
كېلىشىڭىزگە ته‌ققزار بولدۇم.
I've been longing for your arrival.

ته‌ققزارلىق. سۈپ [təkəzza:rlik] eagerly, with longing

ته‌قدىر 1. ئى [təkdir] destiny, fate:
ئەمگەكچى خەلق ئۆز ته‌قدىرىنى‌قولىغا ئالدى.
The working people have taken their destiny into their own hands.

ته‌قدىر 2. تىر [təkdir] if, although
ماشىنا بولماي قالغان ته‌قدىردە، پىيادە‌بارىمىز.
If there are no vehicles, we'll walk.

ته‌قدىرلەنمەك. پ [təkdirlənmək] to commend, praise

ته‌قدىرلەنمەك. پ [təkdirlənmək] to be commended, praised

ته‌قدىرنامە. ئى [takdir-namə] a reference, letter of commendation

ته‌قدىم [təkdim] see below

ته‌قدىم قىلماق. پ to offer, devote, give

ته‌قسىر. ئى [təksir] sir, your majesty

ته‌قسىم. ئى [təksim] allocation, distribution

ته‌قسىم قىلماق. پ to distribute, allocate:
ئۇخوتەنگە ته‌قسىم قىلىندى.
He was assigned to Hotan.

ته‌قسىمات. ئى [təksi:mat] distributon, allocation

ته‌قسىملەمەك. پ [təksimlimək] to share out, distribute:
بىز تاماقنى ته‌قسىملەدۇق.
We shared out the food.

to adjust, tune:
سازغا تەڭكەش قىلماق
to tune an instrument
تەڭگە. ئى [təŋgə]
a coin
تەڭلە ـ تەڭلىمەك. پ
[təŋlimək] to measure; point (a gun):
چاپاننى بويۇڭغا تەڭلەپ باق.
Measure the coat against yourself.
مىلتىقنى دۈشمەنگە تەڭلىمەك
to aim a rifle at the enemy
تەڭلەش ـ تەڭلەشمەك. پ
[təŋləxmək] to compare with, be equal to:
بۇ يىلقى يامغۇر مىقدارى بۇلتۇرقىغا تەڭلەشتى.
We have had the same amount of rain this year as last.
تەڭلەشتۈر ـ تەڭلەشتۈرمەك. پ [təŋləxtürmək]
to compare with:
سەن مېنى كىم بىلەن تەڭلەشتۈرۈۋاتسەن؟
Who are you comparing me with?
تەڭلەشتۈرگۈسىز. سۈپ [təŋ-ləxtürgüsiz] incomparable, matchless

تەڭلىك 1. ئى [təŋlik] equality:
تەڭلىك بەلگىسى
the equals sign (=)
تەڭلىك 2. ئى [təŋlik] embarrassment, difficulty:
تۇرمۇشتا تەڭلىكىڭىز بارمۇ؟
Are there difficulties in your life?
تەڭلىككە سالماق پ
to embarrass: make things difficult for:
ئۇكام، مېنى تەڭلىككە سالما.
My brother, don't embarrass me.
تەلەپ. ئى [tələp]
demand, request:
تەلىپىڭىز بويىچە
in accordance with your request
تەلەپ قىلماق. پ
to demand, require:
بۇ كۆپ ئويلاشنى تەلەپ قىلىدىغان ئىش.
It requires a lot of thought.
تەلەپپۇز. ئى [tələppuz] pronunciation:
سىزنىڭ تەلەپپۇزىڭىز خاتا.
Your pronunciation is wrong.

تەلەپپۇزىمنى تۈزىتىپ قويۇڭ.
Please correct my pronunciation.
تەلەپپۇز قىلماق. پ
to pronounce.
بۇ سۆز قانداق تەلەپپۇز قىلىنىدۇ؟
How do you pronounce this word?
تەلەپچان. سۈپ [tələpqan] demanding (of a person):
تەلەپكار. ئى [tələpkar] a claimant, person making a demand:
تەلەپنامە. ئى [tələpna:mə] a letter of demand:
تەلەت. ئى [tələt] face, expression, outlook:
بۇگۈن ھاۋانىڭ تەلىتى ياماڭ.
The weather outlook looks bad.
تەلەڭگە. ئى [tələŋgə] an enamel plate
تەلەي. ئى [tə:ləy] chance, luck:
ئۇنىڭ تەلىيى بار.
He's lucky.
تەلەي ئۇچۇن كەلمەك
to strike lucky
تەلەيسىز. سۈپ [tə:ləysiz] unlucky, unfortunate
تەلەيسىزلىك. ئى [tə:ləy-

dinner on Saturday.

تەكلىپنامە. ئى [təklip-namə] an invitation

تەكىت. ئى [təkit] stress, repetition

تەكىتلە - تەكىتلىمەك. پ [təkitlimək] to emphasize, stress:

تۇ ئۆگىنىشنىڭ مۇھىملىقىنى تەكىتلىدى.

He emphasized the importance of study.

ئۇ تىرىشىپ ئۆگىنىشنىڭ لازىملىقىنى تەكىتلىدى.

He stressed the need to study hard.

تەگ 1. **ئى** [təg] bottom, underneath, background:

دەريانىڭ تېگى

the bottom of the river

دەرەخنىڭ تېگىدە ئولتۇراق

to sit under a tree

تېگى كۆك، گۈلى قىزىل رەخت

cloth with red flowers on a blue background

تەگ 2. **تەگمەك. پ** [təgmək] to touch, reach, obtain:

ئۇنىڭغا تەگمە.

Don't touch.

ئوق نىشان تاختىسىغا تەگمىدى.

The bullet missed the target.

خېتىڭىز(بىزگە) تەگدى.

We received your letter.

مېنىڭ گېپىم ئۇنىڭ كۆڭلىگە تەگدى.

My words made an impression on him.

نومۇسىغا تەگمەك

to rape, seduce

ئەرگە تەگمەك

to marry (of a woman)

كېسەل تەگمەك

to catch a disease

تەگدۈر - تەگدۈرمەك. پ [təgdürmək] to cause to marry

تەڭ. سۈپ [təŋ] on a par with: equal:

ئىككىمىز بويى تەڭ.

We are the same height.

تەڭ - باراۋەر. سۈپ [təŋ - bara:wər] equal, the same

تەڭپۇڭ. ئى [təŋpuŋ] balance, scales:

تەڭپۇڭلاش - تەڭپۇڭلاشماق. پ [təŋpuŋlaxmak] to weigh, evaluate, balance

تەڭتۇش. سۈپ [təŋtux] of the same age:

مەن ئۇنىڭ تەڭتۇشى.

I am the same age as he.

تەڭداش. ئى [təŋdax] of the same age

تەڭرى. ئى [təŋri] God

تەڭسىز. سۈپ [təŋsiz] unequal, dissimilar

تەڭشە - تەڭشىمەك. پ [təŋximək] to adjust, regulate, mix:

دورا تەڭشىمەك

to make up a prescription

تەمنى تەڭشىمەك

to give flavour to

تەڭشەك. ئى [təŋxək] a regulator, adjustor, tuner

تەڭسىس. سۈپ [təŋkis] difficult, tight, embarrassed:

ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى تەڭسىس ئىكەن.

They live a meagre existence.

تەڭسىس بولماق. پ to be in difficulty; embarrassed:

تەڭكەش. رەۋ [təŋkəx] see below

تەڭكەش قىلماق. پ

us with basic necessities.

تەن 1. ئى [tən] body, physique:

تېنى ساغلام ئادەم able bodied person

تەن جازاسى corporal punishment

تەن 2. رەۋ [tən] see below

تەن ئالماق. پ [tən almak] to admit to, recognize

تەن بەرمەك. پ to consent to, give in to:

مەغلۇبىيىتىگە تەن بەرمەسلىك not to give in to defeat

تەنە. ئى [tə:nə] irony, sarcasm:

تەنە قىلماق. پ to speak ironically, sarcastically:

تەنەپپۇس. ئى [tənəppus] rest, relaxation:

تەنەپپۇس ۋاقتى time_out, break_time

تەنبىھ. ئى [tənbih] a reprimand, telling off:

تەنبىھ بەرمەك. پ to reprimand, tell off:

ئۇ ئوغلىغا تەنبىھ بەردى. He reprimanded his son.

تەنتەربىيە. ئى [təntərbiyə] sport, physical education

تەنتەربىيىچى ئى [təntərbiyiqi] a sportsman, sportswoman

تەنتەك. سۈپ [təntək] rash, abrupt

تەنتەكلىك. ئى [təntəklik] rashness, imprudence

تەنتەنە. ئى [təntənə] jubilation, joy

تەنتەنە قىلماق. پ to celebrate, rejoice

تەنتەنىلىك. سۈپ [təntənilik] jubilant, triumphant, victorious:

تەنتەنىلىك مۇراسىم a grand ceremony

تەنزە. ئى [tənzə] a stall, booth:

سەي تەنزىسى a vegetable stall

تەنقىد. ئى [tənkid] criticism, censure

تەنقىد قىلماق. پ to criticize, find fault:

مەن تەنقىد قىلىشنى خالىمايمەن. I don't like to criticize.

مەن تەنقىد ئاڭلاشنى خالىمايمەن. I don't like to be criticized.

تەنقىدچى. ئى [tənkidqi] a critic:

ئەدەبىي تەنقىدچى a literary critic

تەنقىدچىلىك. ئى [tənkidqilik] criticism, censure

تەنقىدلە ـ تەنقىدلىمەك پ [tənkidlimək] to criticize, censure

تەنقىدلەنمەك. پ [tənkidlənmək] to be criticised, censured

تەنقىدىي. سۈپ [tənkidiy] critical, censurious

تەنھا. سۈپ [tənha:] solitary, alone:

تەنھا ئادەم a bachelor

تەنھالىق. ئى [tənha:lik] loneliness, solitariness:

تەنھەرىكەت. ئى [tənhərikət] sport, exercise:

تەنھەرىكەت كىيىمى sports_wear

تەنھەرىكەتچى ئى. [tənhərikətqi] an athlete, sportsman:

تەنھەرىكەتچىلىك. ئى [tənhərikət qilik] sports, physical education:

تەھدىت. ئى [təhdit] a threat, menace:

تەھدىت سالماق. پ

siziik] bad luck, misfortune

تەلەيلىك سۆپ [tə:ləylik] lucky, fortunate

تەلتۆكۈس. رەۋ [təltəküs] all, complete, completely:

دۈشمەننى تەلتۆكۈس يوقاتماق to completely destroy the enemy

تەلمۈر - تەلمۈرمەك. پ [təlmürmək] to hope for, expect:

ئۇ جاۋاب كۈتۈپ تەلمۈرۈپ تۇراتتى. He's expecting an answer.

تەلۋە. سۆپ [təlwə] a crude, conceited person:

تەلۋە ئادەم a conceited person

تەلۋىلەرچە. رەۋ - [təlwilərqə] conceitedly, presumptuously

تەلۋىلىك. سۆپ [təlwilik] presumptuous, rude

تەلىم. ئى [tə:lim] training, education:

ھەربىي تەلىم military training

تەلىمات. ئى [tə:limat] training, teaching:

ماركسىزم تەلىماتى marxist theory

تەلىم تەربىيە ئى [tə:lim - tərbiyə] training, education:

تەم. ئى [təm] taste, flavour:

ئۇنىڭ تەمى ياخشى. That tastes good.

ئاشنىڭ تەمى تۇز بىلەن، ئادەمنىڭ (تەمى) سۆز بىلەن. As salt flavours food so words lend honour to a man.

تەمەننا. ئى [təmənna:] boasting, pretension

تەمەننا قىلماق. پ to boast, praise oneself

تەمبۇر. ئى [təmbür] a tambour, a drum

تەمبۇرچى. ئى [təmburqi] a tambour player

تەمتىرەش - تەمتىرىمەك. پ [təmtirimək] to panic, be flustered; hesitate:

ئاچا يولدا تەمتىرەپ قالماق to hesitate at a fork in the road

تەمرەتكە. ئى [təmrətkə] ringworm

تەمسىز. سۆپ [təmsiz] tasteless, without flavour:

تەمسىز تاماق tastleless food

تەمسىل. ئى [təmsil] proverb, saying

تەمشەل - تەمشەلمەك. پ [təmxəlmək] to be ready to, to be about to:

تاماق يېيىشكە تەمشەلمەك to be ready to eat

ئۇ تۆۋەنگە چۈشەي دەپ تەمشىلىپ توختاپ قالدى. He was about to go down when he stopped.

تەمكىن. سۆپ [təmkin] calm, unruffled:

تەمكىنلىك. ئى [təmkinlik] calmness, serenity:

تەملىك. سۆپ [təmlik] delicious, tasty:

تەمىنات. ئى [tə:mi:nat] supplies, provisions:

بىزدە خېلى كۆپ تەمىنات بار. We have a lot of supplies.

تەمىناتلىق. سۆپ [tə:mi:natlik] well supplied, provided for:

تەمىنلە - تەمىنلىمەك. پ [tə:minlimək] to provide, supply:

مەكتەپ بىزنى تۇرمۇش بۇيۇملىرى بىلەن تەمىنلىدى. The school provided

تاماق تەييار بولدى.
The food's ready.
تەييار چۆپ. ئى
instant noodles
تەييار قىلماق. پ
to prepare, get ready:
سىز سەپەرگىزگە تەيـ
يارلىق قىلىپ بولـدـ
ڭىزمۇ؟
Have you prepared
for your journey?
تەييارتاپ. سۆپ - [təyyar
tap] a parasite
تەييارلا - تەييارلىماق. پ
[təyyarlimak] to
prepare
تەييارلاڭ - تەييارلاتماق.
[təyyarlatmak] to
have something prepared
تەييارلان - تەييارلانماق. پ
[təyyarlanmak] to be
prepared, ready:
ئۇلار ئۇرۇشقا تەييار-
لاندى.
They are ready for
war.
تەييارلىق. ئى [təyyarlik]
preparations;
تەييارلىقى پۈتمەك
to complete
preparations
تەييارلىقسىز. سۆپ- [təyyar
liksiz] unprepared,
unready
تراكتور. ئى [traktor]
a tractor

تراكتورچى. ئى [traktorqi]
a tractor driver
تراگېدىيە. ئى [tragediyə]
a tragedy, calamity
تراللىبۇس. ئى [trallibus]
a trolleybus
ترانسپورت. ئى [transport]
transport
توپ 1. ئى [top]
a ball
توپ 2. م [top]
a flock, swarm,
crowd; a measure word:
بىر توپ ئۆشكە
a herd of goats
بىر توپ چېكەتكە
a swarm of locusts
بىر توپ ئادەم يىغىلدى.
A large crowd
gathered.
توپا. ئى [topa]
earth, dust, dirt
توپا - توزان. ئى- [topa
tozan] dust, dirt:
بۇ ئۆينى توپا- توزان
بېسىپ كېتىپتۇ.
This house is full of
dust.
توپا - تۇمان. ئى- [topa
tuman] dust, dirt:
توپا - چاڭ. ئى- [topa
qaŋ] dust, dirt:
توپتوغرا. سۆپ [toptoqra]
absolutely right:
توپچى. ئى [topqi]
a ball - player;
artilleryman:

توپلا - توپلىماق. پ
[toplimak]
to assemble, gather,
collect, concentrate:
ئۇ نۇرغۇن كىتابلارنى
توپلىدى.
He has collected
a lot of books.
پۇل توپلىماق
to collect money
توپلاش - توپلاشماق. پ
[toplaxmak] to gather
together
توپلام. ئى [toplam]
a collection,
compilation:
شېئىرلار توپلىمى
a collection of poems
توپلان - توپلانماق. پ- [top
lanmak] to be gathered
together:
يىغىن مەيدانىغا نۇرغۇن
ئادەم توپلاندى.
Many people were
gathered in the
meeting hall.
توپلەي. ئى [topləy]
leather shoes
توپوگرافىيە. ئى- [topogra
fiyə] topograghy
توپۇر - توپۇر. تەق- [topur
topur] bustling,
hurrying:
توپۇر - توپۇر ئاياغ
تاۋۇشى
the noise of many

to threaten, menace:
ئۇ ماڭا بۇ ئىشنى قايتا قىلىدىغان بولساڭ ئۇرىمەن دەپ تەھدىت سالدى.
He threatened to beat me if I did it again.
دۇشمەن ھە دەپ تەھدىت سالساقتا، بىز ئۇنىڭدىن ھەرگىز قورقمايمىز.
Although the enemy threatens us we will not fear.

تەھرىر. ئى [təhrir]
an editor, proof reader

تەھرىرلە - تەھرىرلىمەك. پ [təhrirlimək] to edit, proof - read
مەن ماقالە تەھرىرلەۋاتىمەن.
I am editing an article.

تەھرىرلەت - تەھرىرلەتمەك. پ [təhrirlətmək] to have something edited

تەھقىق رەۋ [təhkik]
really, truly:
تەھقىق، دانىشمەن ئىكەنسىز!
You're a real scholar!

تەھلىل. ئى [təhlil]
analysis, inquiry:

تەھلىل قىلماق. پ
to analyse:
جۈملىلەرنى تەھلىل قىلماق
to analyse sentences

تەۋە. رەۋ [tə:wə]
to be the property of, to belong to:
بۇ كىتاب كىمگە تەۋە؟
Who does this book belong to?
بۇ پۇل ئۇنىڭغا تەۋە.
He owns this money.

تەۋەررۇك. ئى [təwərruk]
a bequest, legacy, heir loom

تەۋەككۈل. ئى [təwəkkül]
a rash action

تەۋەككۈل قىلماق. پ
to try one's luck

تەۋەك. ئى [təwən]
a woven basket

تەۋەللۇت. ئى [təwəllut]
see below

تەۋەللۇت قىلماق. پ
to give birth to, have a child

تەۋەلىك ئى [tə:wə:lik]
ownership, control:
دۆلەت تەۋەلىكىدىكى يەرلەر
land under state Control

تەۋرات. ئى [təwrat]
the books of Moses, the Torah:

تەۋرە - تەۋرىمەك. پ
təwrimək] to vibrate, hake:
ماتور قوزغالغاندا ئاپتوبۇس تەۋرەپ كەتتى
he bus vibrated when he engine started.

تەۋرەت - تەۋرەتمەك. پ
təwrətmək] to jog, ause to vibrate:
جوزىنى تەۋرەتمە.
Don't jog the table.

تەۋرىمەس. پ [təwrimәs]
nshakeable, firm

تەۋرىنىش. ئى، پ [təw-
inix] shaking, rocking

تەيىنلە - تەيىنلىمەك. پ [tə-
yinlimək] to appoint, lesignate; prepare:
باش ئەلچى تەيىنلىمەك
o appoint an mbassador

تەيىنلەنمەك - تەيىنلەنمەك. پ [təyinlənmək] to be ppointed, designated:
ئۇنىڭ قانداق ۋەزىپىگە تەيىنلەنگەنلىكىنى بىلەمسىز؟
Do you know what he has been appointed o do?

تەييار. سۈپ؛ رەۋ [təyyar]
eady; instant:
تەييار بولدىڭىزمۇ؟
Are you ready?

a peacock

توزۇ - توزۇماق. پ [tozu-mak] to rise, fly upwards; to get old:

توپا توزۇپ كەتتى.

The dust rose into the air.

قۇشقاچلار توزۇپ كەتتى.

The sparrows flew off.

توزۇتماق، پ توزۇت - [tozutmak] to cause to rise, fly up

توزۇندى. ئى [tozundi] particles rising in the air, fluff:

پاختا توزۇندىسى

loose pieces of cotton fluff:

توسماق - توس. پ[tosmak] to block, bar the way:

ئاتنى تېز توس.

Quick, catch the horse!

يول توسماق

to block the road

توساتتىن. رەۋ [tosattin] by chance, suddenly, unexpectedly:

مەن ئۇنى توساتتىن ئۇچرىتىپ قالدىم.

I met him by chance.

توساتتىن قاتتىق يامغۇر يېغىپ كەتتى.

It suddenly started raining hard.

توسالغۇ. ئى [tosalqu] a hindrance, blockage, obstruction

توسالغۇسىز. سۈپ [tosalqusiz] without hindrance, freely:

توسالغۇسىز ئۆتۈپ كەتمەك

to cross without difficulty

توستۇر - توستۇرماق. پ [tosturmak] to have something blocked

توسقۇن. ئى، سۈپ [toskun] a hindrance, impediment, obstruction:

توسقۇنلارنى بۇزۇپ تاشلىماق

to remove obstacles

توسقۇناۋۇق. ئى [toskunluk] hindrances, obstacles:

ماڭا توسقۇناۋۇق قىلما.

Please don't stop me.

توسما. ئى [tosma] a dam:

دەريا توسمىسى

a river dam

توسۇق. ئى [tosuk] a barrier, hindrance:

توسۇقتا توختا.

Stop at the barrier.

توسۇقنى ئېلىپ تاشلىماق

to remove hindrances

توسۇلماق. پ [tosulmak] to be blocked, obstructed:

بۇ تۇرۇبا توسۇلۇپ قالدى.

The pipe is blocked.

توشماق. پ [toxmak] to be full, complete

ئىدىش سۇغا توشتى.

The jar is full of water.

ۋاقىت توشتى!

Time's up!

توشتۇرماق. پ [toxturmak] to fill up:

چايدانغا قاينىقسۇ توشتۇرۇڭ.

Fill the thermos with hot water.

توشقان. ئى [toxkan] a rabbit:

ياۋا توشقان

a wild rabbit

توشقان ئۆلسە تۈلكە ھازا تۇتۇپتۇ.

The fox mourns when the rabbit dies.

(crocodile tears)

توشقانقۇلاق. ئى [toxkan-kulak] a type of grass

توشۇ - توشۇماق. پ [toxu-mak] to transport, carry:

مال توشۇماق

to transport goods

توشۇت - توشۇتماق. پ

radio network

تورا - تورماق. پ tori- nak] to obstruct, prevent, hold back:

تورال - تورالماق. پ [toral mak] to be obstructed, held back

تورالغۇسز. سۈپ [toral- oqusiz] without obstacles, free

تورت. ئى [tort] a cake

تورغاي، ئى [toroqay] a skylark

تورلاش - تورلاشماق. پ [torlaxmak] to be criss - crossed; have bad sight

تورمۇز. ئى [tormuz] a brake:

تورمۇزنى چىڭتىپ قويساق بولغۇدەك.

The brakes need tightening.

تورمۇزلا - تورمۇزلىماق. پ [tormuzlimak] to brake:

شوپۇر ماشىنىسنى تورمۇزلىدى.

The driver braked.

تورمۇزلۇق. سۈپ [tormuzluk] having brakes:

تورۇلۇق - تورۇلۇق. تەق [toruŋ- toruŋ] having a gruff voice:

توز. ئى [toz] laughing.

پاراڭنى توختىتىڭلار.

Stop talking.

توختالا - توختالماق. پ [tohtalmak] to talk about (in a lecture, class etc.):

بىز ئۆتكەندە خەلقئارا ۋەزىيەت توغرىسىدا توختىلىپ ئۆتكەن ئىدۇق.

Last time, we were discussing the international situation.

توختام. ئى [tohtam] a contract, agreement

ئۇلار توختام تۈزدى.

They drew up a contract.

توختامنامە. ئى [tohtam-na:mə] a treaty, contract:

توخۇ. ئى [tohu] a chicken:

توخۇ تۇخۇمى

a chicken's egg

توخۇ يۈرەك

a cowardly person

تور. ئى [tor] a net, network:

بېلىق تورى

a fishing net

قاتناش تورلىرى

a traffic network

رادىئو تورلىرى

footsteps

توپۇرلا - توپۇرلىماق. پ [topurlimak] to bustle, hurry:

كوچىدىن ئاتلار توپۇرلاپ ئۆتۈپ كەتتى.

The horses galloped through the streets.

توپىلا - توپىلىماق. پ [topilimak] to cover with earth

توپىلاڭ. ئى [topilaŋ] a riot, rebellion:

ئەسكەرلەر توپىلىڭى

a mutiny

توپىلاڭچى. ئى [topilaŋqi] a rioter, mutineer

توختا - توختىماق. پ [toh- timak] to stop, cease:

يامغۇر توختاپ قالدى.

The rain has stopped.

توختاڭ!مەن چۈشۈۋالاي.

Stop! I want to get off.

قولۇمدا پۇل تۇرسا توختىماي خەجلەيدۇ.

I'm always spending my money.

توختاتقا - توختاتماق. پ [tohtatmak] to prevent, restrain:

مەن ئۆزۈمنى كۈلكىدىن توختىتالمىدىم.

I couldn't stop

[tokkuzəylən] a group of nine people

توققۇزىنچى. س [tokkuz-inqi] the ninth

توققۇزىنچى ئاي. ئى September

توقلا - توقلىماق. پ [tok-limak] to eat one's fill

توقماقلا - توقماقلىماق. پ [tokmaklimak] to beat with a club

توقۇ - توقۇماق. پ [toku-mak] to weave, knit; to saddle:

گىلەم توقۇماق to weave a carpet

پىتنە - ئىغۋا توقۇماق to spread rumours

سەن ئىشەنمە، بۇنى ئۇ توقۇپ چىققان. Don't believe that, he made it up.

ئات توقۇماق to saddle a horse

توقۇش ماشىنىسى، ئى a loom

توقۇتۇ - توقۇتماق. پ [tokutmak] to have something knitted or woven

توقۇل - توقۇلماق. پ [tokulmak] to be knitted, woven:

بۇ گىلەم نەدە توقۇلغان؟ Where was this carpet woven?

توقۇلما. سۇپ [tokulma] woven, knitted; a story, yarn:

توقۇلما ماللار woven goods

توقۇم. ئى [tokum] a saddle

توقۇمچى. ئى [tokumiqi] a weaver, knitter

توقۇمچىلىق. ئى [tokumiqilik] weaving, knitting

توقۇناق. ئى [tokunak] a wooden hook; fast knot

توقۇنۇش - توقۇنۇشماق. پ [tokunuxmak] to clash, enter into conflict:

قوراللىق توقۇنۇشماق to enter into armed conflict

توقۇنۇشلۇق. ئى [tokunuxluk] a conflict, combat

توك 1. ئى [tok] electricity:

توك كەتتى. The electricity is off.

توك چىراغ. ئى an electric lamp

توك 2. تەق [tok] banging, crashing sound

توك - توك. تەق [tok-tok] banging, crashing sound

توكچى. ئى [tokqi] an electrician

توكۇر. سۇپ [tokur] lame, crippled

توكۇرلا - توكۇرلىماق. پ [tokurlimak] to make a loud sound:

ئالمىلار توكۇرلاپ چۈشتى. The apples were falling with a bump.

توك 1 سۇپ [toŋ] raw, unripe:

توك شاپتۇل a raw peach

توك 2. سۇپ [toŋ] frozen, congealed

توك گۆش frozen meat:

توڭ - توڭماق. پ [toŋmak] to be cold, frozen:

توڭدىڭىزمۇ؟ Are you cold?

توڭغاق. سۇپ [toŋqak] afraid of the cold

قېرىلار توڭغاق كېلىدۇ. The old fear the cold.

توڭگۈز. ئى [toŋguz]; a pig, pork:

توڭلا - توڭلىماق. پ [toŋ-limak] to be cold, frozen:

يەر توڭلاپتۇ. The ground has frozen.

مەن توڭلاپ كەتتىم. I'm cold.

[toxutmak] to have something transported

توشۇ - توشۇلماق. پ [toxulmak] to be carried, transported:

كۆمۈر مەملىكەتنىڭ ھەممە يېرىگە توشۇلىدۇ.

The coal is transported all over the country.

توغاچ. ئى [to:ɣaq] a nectarine:

توغرا. سۈپ [toɣra] direct; correct, right:

توپتوغرا ئۇرۇمچىگە بارىدىغان پويىز

a direct train to Urumqi

توغرا!

That's correct!

توغرا كەلمەك. پ to fit, suit, be appropriate:

بۇ كىيىم ماڭا توغرا كېلىدۇ.

This garment fits me.

ئۇنداق بولسا، ئەتە بېرىشقا توغرا كېلىدۇ.

In that case, we should go tomorrow.

توغرا - توغرىماق. پ [toɣrimak] to cut up, chop:

پىياز توغراڭ.

Chop the onion.

توغراتا - توغراتماق. پ [toɣratmak] to have something cut up.

توغراق. ئى [toɣrak] a species of tree

توغرال - توغرالماق. پ [toɣralmak] to be chopped up

توغرام. م [toɣram] a piece, scrap, morsel

توغرۇلۇق. تىر [toɣruluk] about, concerning

توغرىدا. تىر [toɣrida] about, concerning

توغرىدىن - توغرا. رەۋ [toɣridin_toɣra] immediately, directly:

مەسىلە بولسا، توغرىدىن - توغرا ئوتتۇرىغا قويۇش كېرەك.

If there is a problem, it should be brought up immediately.

توغرىسىدا. تىر [toɣrisida] about, concerning, to do with:

بۇ بولسا دۇنيا ئۇرۇشى توغرىسىدىكى كىتاب.

This book is about the World War.

توغرىلا - توغرىلىماق. پ [toɣrilimak] to adjust, correct; aim at:

سائەتنى توغرىلىماق

to put a clock right

نىشانغا توغرىلىماق

to aim at one's goal

توغرىلاڭ - توغرىلانماق. پ [toɣrilanmak] to be put right, settled:

ئۇنىڭ ئىشى توغرىلاندى.

His problem has been solved.

توغرىلىق. سۈپ [toɣrilik] correctness, rightness:

توغرىلىق ئادەم

a well-built man

توق، سۈپ [tok] full, replete; dark (of colours):

قورسىقىم توق.

I'm full.

توق قىزىل

dark red

توقاچ 1. ئى [tokaq] small rounded nan (bread):

توقاچ 2. م [tokaq] a measure word:

بىر توقاچ سوپۇن

a piece of soap

توقاي. ئى [tokay] a crowd, gathering:

بىر توقاي ئادەم

a crowd of people

توقسان. س [toksan] ninety:

توققۇز. س [tokkuz] nine

توققۇز ھەيلان. س

توم ئارغامچا
thick rope

توم 1. ئى [tom]
a volume:
بىرىنچى توم
the first volume

تومپاي. سۈپ [tompay]
vulgar, boorish, crass

تومپاي - تومپايماق. پ
[tompaymak] to bulge, extrude:
ئۇنىڭ قورسىقى تومپىيىپ چىقىدۇ.
He has a bulging stomach.

تومپۇچكا. ئى [tompuqka]
a bedside cupboard

تومۇر 1. ئى [tomur]
veins and arteries:
كۆك تومۇر
a vein
قىزىل تومۇر
an artery
تومۇرنىڭ سوقۇشى
the pulse rate
تومۇر تۇتماق پ
to take someone's pulse; to find out a person's attitude to something

تومۇر 2. ئى [tomur]
a root, derivation:
سۆز تومۇرى
the root of a word

تومۇرچى. ئى [tomurqi]
a traditional doctor who treats patients on the basis of their pulse rate

تومۇرداش. سۈپ [tomurdax] (words) derived from the same root

تومۇز. ئى [tomuz]
the heat; hot season

تون 1. ئى [ton]
a long traditional Uighur coat

تون 2. ئى [ton]
tone, intonation:
سوراق جۈملىنىڭ تونى
the intonation of an interrogative sentence

تونىلاپ. رەۋ [tonnilap]
many tons, tons and tons:
يۈز تونىلاپ كۆمۈر توشۇماق
totransport hundreds and hundreds of tons of coal

تونىلىق. سۈپ [tonnilik]
ton:
ئون مىڭ تونىلىق پاراخوت
a ten - thousand ton ship

تونۇ - تونۇماق. پ
[tonumak] to know, recognize:
سىز تۇرسۇننى تونۇمسىز؟
Do you know Tursun?
مەن سىزنى تونۇمۇدۇم.
I didn't recognize you.

تونۇ - تونۇتماق. پ
[tonutmak] to teach, tell:
مەن ساڭا ئۇنى تونۇتۇپ قويايى.
Let me show it to you.

تونۇر. ئى [tonur]
a traditional oven:
بىز نانىنى تونۇردا ياقىمىز.
We bake nan in our oven.

تونۇش. ئى [tonux]
an acquaintance:
كىنوخانىدا بىر تونۇشقا ئۇچراپ قالدىم.
I met an acquaintance in the cinema.

تونۇش - تونۇشماق. پ
[tonuxmak] to meet with one another, get to know:
يېڭى ساۋاقداشلار بىلەن تونۇشماق
to get to know new students
بىزنۇرغۇن كىشىلەر بىلەن تونۇشتۇق.
We met many people.

تونۇش - بىلمىش. ئى
[tonux_bilix] an acquaintance:

تونۇشتۇر - تونۇشتۇرماق. پ
[tonuxturmak] to

nior high school
تولۇق يېز دلغان تېكىس
n unabridged text
toluksiz] سۈپ. تولۇقسىز
ncomplete, unfinished:
تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ
junior high school
تولۇقلا - تولۇقلىماق. پ
[toluklimak] to enrich,
replenish:
مەزمۇننى تولۇقلىماق
to round off the contents
تولۇقلاڭ - تولۇقلانماق. پ
[toluklanmak] to be enriched, made complete:
[tolun] تولۇن. سۈپ
see below
تولۇن ئاي. ئى
a full moon
تولىلا - تولىلىماق، پ
[tolilimak] to increase, multiply:
ئۇنىڭ گېپى تولىلاپ كەتتى.
He waxed lyrical.
[tolilik] تولىلىق. ئى
a large amount, huge number of:
قاراڭ، ئادەمنىڭ تولىلىقىنى.
See how many people there are.
[tom] توم 1. سۈپ
thick, coarse

quqi] object:
ئىگە، تولدۇرغۇچى، پېئىل
subject, object, verb
تولدۇرۇل - تولدۇرۇلماق. پ
[toldurulmak] to be filled:
ئۆيگە سۇ تولدۇرۇلدى.
The house filled with water.
تولغا - تولغىماق. پ
[tolqimak] to twist, wrench:
مەن بىلىكىمنى تولغۇۋالدىم.
I twisted my arm.
سىمنى تولغىماق
to twist wire
تولغاڭ - تولغانماق. پ
[tolqanmak] to be twisted, wrenched:
قولۇم تولغىنىپ كەتتى.
My arm got wrcnehed.
يىلان تولغىنىپ ماڭىدۇ.
The snake moves by bending itself.
تولغىماچ. سۈپ [tolqimaq]
bent, twisted. coiled:
تولۇق. سۈپ [toluk]
full, complete:
تولۇق بىر چېلەك سۇ
a bucket full of water
ئۇ قەرزنى تولۇق قايتۇرۇپ بەردى.
He repaid the whole debt.
تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ

كۆلدە مۇز توڭلاپ قاپتۇ.
The lake has frozen over.
توڭلاتقان - توڭلاتماق. پ
[toŋlatmak] to cool, freeze:
توڭلاتقان گۆش
frozen meat
مەبلەغنى توڭلاتماق
to freeze expenditure
توڭلاتقۇ ساندۇقى. ئى
a refrigerator:
تولا - تولماق. پ [tolmak]
to fill up with:
ئۆي ئىسقا تولدى.
Smoke filled the room.
بۇ قۇم بىلەن تولدى.
It's full of sand.
تولا. سۈپ [tola]
many, a lot, very much:
ئۇنىڭ گېپى تولا.
He talks a lot.
ئۇ تولا خۇش خۇي ئادەم.
He's very good-natured.
تولدۇر - تولدۇرماق. پ
[toldurmak] to fill, replenish:
چېلەكنى سۇ بىلەن تولدۇرۇڭ.
Fill the bucket with water.
جەدۋەل تولدۇرماق
to fill out a form
تولدۇرغۇچى. ئى [toldur-

تويلاش - تويلاشماق. پ [toylaxmak] to get married, marry

تويلۇق. سۇپ [toyluk] for a wedding; wedding gifts, a dowry:

تويلۇق كىيىم
wedding clothes

تويماس. سۇپ [toymas] unsatisfied; person never satisfied:

ئۆزى تويسا، كۆزى تويماس.
The stomach may be satisfied, but never the eyes.

تويماسلىق. ئى [toymaslik] discontent, dissatisfaction

توي - مەرىكە. ئى [toy - mə:rikə] wedding celebration

تۇەن. ئى [tuən] an army regiment

تۇپراق. ئى [tuprak] soil, earth

تۇپراقشۇناس. ئى [tuprak-xunas] a soil expert

تۇت. ئى [tut] a mulberry; mulberry tree

تۇتماق. پ [tutmak] to hold, grab, catch:

ئۇنى سول قولىڭىزدا تۇتۇڭ.
Hold it in your left hand.

ئۇ مېنىڭ قولۇمنى تۇتتى.
He seized my hand.

تۇتۇڭ!
Catch!

بېلىق تۇتماق
to catch fish

ساقچىلار ئۇنى تۇتتى.
The police arrested him.

ئۇ ئۆزىنى تۇتالماستىن كۈلۈۋەتتى.
He couldn't help smiling.

ئۆزىنى چوڭ تۇتماق
to be proud, aloof

تۇتاش. پ [tutax] connected to, adjacent to:

باغ ئۆي بىلەن تۇتاش.
The garden connects with the house.

تۇتاش - تۇتاشماق 1. پ [tutaxmak] to catch fire:

كىيىمگە ئوت تۇتىشىپ كەتتى.
My clothes caught fire.

تۇتاشماق. 2. پ [tutaxmak] to connect, be adjacent to:

ئۆرۈمچىنىڭ بىر تەرەپى سانجىغا تۇتىشىدۇ.
Urumqi borders Sanji Count yon one side.

تۇتاشتۇر - تۇتاشتۇرماق 1. پ [tutaxturmak] to light a fire

تۇتاشتۇرماق. 2. پ [tutax-turmak] to place side by side

تۇتاشتۇرۇل - تۇتاشتۇرۇلماق. پ [tutaxturulmak] to be placed side by side

تۇتام. م؛ ئى [tutam] a handful, a bunch;

بىر تۇتام گۈل
a bunch of flowers

تۇتامى يوق ئادەم
a person who is not trustworthy

تۇتامسىز. سۇپ [tutamsiz] worthless, unimportant

تۇتاملا - تۇتاملىماق. پ [tutamlimak] to grasp, take hold of:

بۇغدايىنى تۇتاملاپ ئورماق
to harvest wheat by hand

تۇتاملىق. سۇپ [tutamlik] important, valuable:

تۇتاملىق ھېچ نەرسە يوق
nothing of value

تۇتقا. ئى [tutka]

introduce, recommend:
دوستىڭىزنى ماڭا تونۇشتۇرۇپ قويسىڭىز.
Please introduce me to your friend.
ئۇنىڭغا ياخشى بىر مېھمانخانا تونۇشتۇرۇپ قويسىڭىز.
Please recommend a good hotel to him.
تونۇشتۇرۇش خېتى. ئى
a letter of introduction
[tonux- ئى .تونۇشتۇرغۇچى turquqi] a sponsor, guarantor
[tonuxluk] ئى .تونۇشلۇق knowledge, information:
بۇ ئىش بىلەن تونۇشلۇقۇم يوق.
I have no knowledge of this matter.
تونۇشلۇق بەرمەك. پ
to inform
[tonuqu- سۈپ .تونۇغۇسىز siz] unrecognizable, unfathomable:
[to- پ ،تونۇلماق ـ تونۇلا nulmak] to be known:
[towa] ئىم .توۋا
Oh dear! Goodness!:
توۋا، ئەمدى قانداق قىلاي؟
Oh dear, what should I do now?

توۋا قىلماق. پ
to regret, repent; give up:
ھاراق ئىچكىنىمگە توۋا قىلدىم.
I've given up drinking.
[tow- پ .توۋلا ـ توۋلماق limak] to cry out:
ئۇ ئاغرىقتا چىدىمايتوۋلاپ كەتتى.
The pain was such he cried out.
توۋلاش ـ توۋلاشماق. پ
[towlaxmak] to argue, quarrel:
ئۇ ئىككىسى توۋلىشىپ قالدى.
The two of them started arguing.
[toy] ئى .توي
a marriage; a party:
توي مۇراسىمى
a marriage ceremony
توي كېلىنلەر دۇشەنبە بولىدۇ.
The wedding will be next Monday.
بۆشۈك توي
a cradle party
خەتنە توي
a circumcision party
توي قىلماق. پ
to marry:
سىز توي قىلغانمۇ؟
Are you married?

سىز قاچان توي قىلغان
When did you get married
[toymak] پ .تويماق ـ تويا
to have had enough, be full:
مەن تويدۇم.
I've had enough (to eat).
قورسىقىم تويدى، رەھمەت.
I'm full thank you!
مەن سەندىن تويدۇم.
I've had enough of you!
گېپىڭدىن تويۇپ كەتتىم.
I've heard enough of your talk.
بۇ مەنزىرە شۇنداق چىرايلىقكى قاراپ-قاراپ كۆزۈم تويمىدى.
The scenery was so beautiful I couldn't get enough of it.
مەن ۋاقىت ئىسراپچىلىقىنى تويۇپ كەتتىم.
I hate wasting time.
[toy - ئى .تاماشا توي tama:xa] celebration, enjoyment
[toy - ئى .تۆكۈن توي tekün] wedding celebrations
[toydurmak] پ .تويدۇرماق ـ تويدۇر to stuff, cause to be full

They spent thirty years
together.

تۇرمۇشلۇق. سۇپ [tur-muxluk] married:

بۇ قىز تۇرمۇشلۇق بولغان.

This girl is already married.

تۇرنا. ئى [turna]
a species of bird, crane

تۇرۇبا. ئى [turuba]
a tube, pipe:

سۇ تۇرۇبىسى
a water pipe

تۇرۇپ چامغۇر. ئى [turup qamoqur] a kind of turnip

تۇرۇپ - تۇرۇپ. پ [turup-turup] now and then:

ئۇ تۇرۇپ - تۇرۇپ شۇنداق دەپ قويىدۇ.

He says that now and again.

تۇرۇپكا. ئى [turupka]
a telephone receiver

تۇرۇشلۇق. سۇپ [turuxluk]
resident in, living in:

جۇڭگودا تۇرۇشلۇق چەت ئەللىكلەر
foreigners resident in China

تۇرۇقلۇق، رەۋ [turukluk] even though, although:

ئۇ ئاغرىق تۇرۇقلۇق

These are all her belongings.

تۇرغۇز - تۇرغۇزماق. پ [turoquzmak] to prop up; put up (a guest), to wake someone, get up:

ئاغرىقنى يۆلەپ تۇرغۇزماق
to help a sick person stand

مېھمانىنى ئۆيدە بىر ھەپتە تۇرغۇزۇپ يولغا سالدۇق.

We put the guest up for a week and then sent him off.

تۇرغۇن. سۇپ [turoqun]
stable, fixed, unchanging:

تۇرغۇن سۇ
still, dead water

تۇرغۇنلۇق، ئى [turoqunluk]
stability, steadiness

تۇرق، ئى [turk]
appearance, face:

بۇ بالىنىڭ تۇرقى ئاتىسىغا ئوخشايدىكەن.

That boy resembles his father.

تۇرمۇش. ئى [turmux]
life, living:

تۇرمۇشىڭىز قانداق؟
How's life?

ئۇلار ئۆتتۈز يىل بىرگە تۇرمۇش كەچۈردى.

He knows, but won't say.

تۇرار. [turar] standing living

تۇرار جاي. ئى
a fixed abode:

تۇرار جايى يوق ئادەم
a homeless person

تۇراقسىز. سۇپ [turaksiz]
not fixed, unstable

تۇراقلاش - تۇراقلاشماق. پ [turaklaxmak] to fix, set, stabilize:

مال باھاسى تۇراقلاشتى.
The price of goods has been stabilized.

تۇراقلىق. سۇپ [turaklik]
stable, fixed:

تۇراقلىق خىزمەت
a permanent job

تۇراقلىق سۆز
a fixed expression, idiom:

تۇرالغۇ. ئى [turalqu]
a fixed abode, home; decisive:

تۇرالغۇسى يوق ئادەم
an indecisive person, untrustworthy

تۇرخۇن. ئى [turhun]
a chimney

تۇرغان - پۈتكەن. پ [tur-qan - pütkən] complete, whole, all:

ئۇنىڭ تۇرغان-پۈتكىنى مۇشۇ.

a handle:
ئىشىكنىڭ تۇتقىسى
the door handle
تۇتقاق. سۇپ [tutkak]
see below
تۇتقاق كېسەل. ئى
epilepsy:
تۇتقاقلىق. ئى [tutkaklik]
epileptic:
تۇتقۇچ. ئى [tutkuq]
a handle:
ئىشىكنىڭ تۇتقۇچى
a door handle
تۇتقۇز - تۇتقۇزماق. پ
[tutkuzmak] to cause,
to take hold of
تۇتقۇن. ئى [tutkun]
a captive, prisoner:
تۇتقۇنغا ئالماق
to capture, take
prisoner
تۇتقۇنلۇق. ئى [tutkunluk]
captivity,
arrest
تۇتۇرۇق. ئى [tuturuk]
kindling material (for
lighting fires):
تۇتۇرۇق بولماق. پ
to be inflammable:
تۇتۇرۇقسىز. سۇپ - [tutu
ruksiz] changeable,
unpredictable:
تۇتۇرۇقسىز ئادەم
a capricious person
تۇتۇرۇقلۇق. سۇپ- [tuturuk
luk] used for kindling:

تۇتۇرۇقلۇق قەغەز
paper used to light
a fire
تۇتۇش - تۇتۇشماق. پ
[tutuxmak] to hold
out; hold each other:
ياشلار مېھمانلارغا گۈل
دەستە تۇتۇشتى.
The children held out
bouquets for the
guests.
چېلىشچىلار تۇتۇشۇپ
قالدى.
The wrestlers grabbed
each other.
تۇتۇق. سۇپ [tutuk]
overcast, grey;
ambiguous, unclear:
تۇتۇق ھاۋا
overcast weather
تۇتۇق جاۋاب
an equivocal answer
بالا تۇتۇق بەرمەي قېچىپ كەتتى.
The child wriggled
away and escaped.
تۇتۇل - تۇتۇلماق. پ
[tutulmak] to be cap-
tured; become overcast:
ھاۋا تۇتۇلدى.
It's become overcast.
تۇخاۋ. ئى [tuhaw]
a local tyrant
تۇخۇم. ئى [tuhum]
an egg, spawn:

توخۇ تۇخۇمى
chicken's egg
بېلىق تۇخۇمى
h spawn
تۇخۇمدان. ئى humdan]
e ovaries:
تۇخۇمسىمان. سۇپ hum-
nan] egg-like,
g-shaped
تۇخۇملا - تۇخۇملىماق.
uhumlimak] to lay
gs, spawn, ovulate:
تۇر - تۇرماق. پ urmak]
live, stay, stand:
سىز نەدە تۇرىسىز؟
Where do you live?
سىز قانچە كۈن تۇر
ماقچى؟
How long are you
staying?
مەن قايتىپ كەلگۈچە
سىز مۇشۇ يەردە تۇرۇڭ.
Stay here till I
come back.
تۇرنۇكسىزدىن تۇرۇڭ!
Stand up!
بىز زالنىڭ كەينىدە
تۇرۇۋاتاتتۇق.
We were standing at
the back of the
hall.
ياخشى تۇرۇۋاتامسىز؟
Are you well?
ئۇ بىلىپ تۇرۇپ، ئېيتقۇسى كەلمەيۋاتىدۇ.

تۇم ئاق
pure white
تۇمار. ئى [tumar]
an amulet, charm, talisman
تۇماق. ئى [tumak]
a fur hat
تۇماقچى. ئى [tumakqi]
a hat maker, seller
تۇماقچىلىق. ئى [tumakqi-lik] hat - making
تۇمان. ئى [tuman]
fog, smog, mist
تۇمانلىق. سۇپ [tumanlik]
foggy, smoggy, misty
تۇمشۇق. ئى [tumxuk]
a beak, snout (of an animal):
توڭگۇز تۇمشۇقى
a pig's snout
تۇنجۇقماق - تۇنجۇقماق. پ [tunjukmak] to choke, suffocate:
تۇنجۇقۇپ ئۆلمەك
to choke to death
تۇنجۇقتۇرماق - تۇنجۇقتۇرماق. پ [tunjukturmak]
to choke, strangle
تۇنجى. سۇپ [tunji]
first, initial:
تۇنجى قېتىم
the first time
تۇنجى بالا
the first - born
تۇۋاق. ئى [tuwak]
a lid, cap

تۇۋاقلا - تۇۋاقلىماق. پ [tuwaklimak] to stop up, shut up; cover:
بىر ئېغىز سۆز بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويدى.
He shut him up with a single word.
تۇۋاقلاڭ - تۇۋاقلانماق. پ [tuwaklanmak] to be silenced; covered
تۇي - تۇيماق. پ [tuymak]
to sense, feel, notice
ئۇنىڭ بۇ يەردە ئىكەنلىكىنى تۇيۇپ قالدىم.
I sensed that he was there.
تۇياق. ئى [tuyak]
a hoof:
ئات تۇيىقى
a horse hoof
تۇيغۇ. ئى [tuyqu]
sense, feeling, perception:
تۇيغۇ ئەزالىرى
the sense organs (ear, eye etc)
تۇيغۇن. سۇپ [tuyqun]
far - sighted; vigilant
تۇيۇش - تۇيۇشماق. پ [tuyuxmak] to feel, sense
تۇيۇق. سۇپ [tuyuk]
impracticable, hopeless

تۇيۇق بولماق. پ
to sense, feel, think
تۇيۇقسىز. رەۋ [tuyuksiz]
accidentally, unexpectedly, suddenly:
تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق
to attack suddenly
مەن تۇيۇقسىزدىن بارمىقىمنى كېسىۋالتتىم.
I accidentally cut my finger.
تۇيۇل - تۇيۇلماق. پ [tuyulmak] to be felt, noticed:
بىر ئاز سوغۇقتەك تۇيۇلدى.
It feels a little cold.
تۆپە. ئى [tɵ:pə]
the top, highest point:
تاغ تۆپىسى
the mountain top
ماشىنىنىڭ تۆپىسى
the roof of a car
تۆپە - تۆپىسىگە. رەۋ [tɵpə-tɵpisigə] one on top of the other
تۆپە - تۆپىلەپ. رەۋ [tɵpə - tɵpilə p] in two's and three's:
مېھمانلار تۆپە-تۆپىلەپ كەلدى.
The guests arrived in two's and three's.
تۆپىلىك. ئى [tɵpilik]
a pile of earth

ئەمگەككە قاتناشتى.
He took part in the work although he was sick.

تۇز. ئى [tuz]
salt:
تۇز كانى
a salt mine
ئاشنىڭ تۇزى ئۆتۈپ كېتىپتۇ.
The food's too salty.
تۇزنىڭ ئوستىگە شوئلتا قويماق
to pour oil on a fire

تۇزاق. ئى [tuzak]
a trap, snare

تۇزاقچى. ئى [tuzakqi]
a trapper

تۇزچى. ئى [tuzqi]
a salt dealer

تۇزسىرا - تۇزسىرىماق. پ [tuzsirimak] to need, lack salt

تۇزسىز. سۇپ [tuzsiz]
without salt:

تۇزلا - تۇزلىماق. پ [tuzlimak] to salt:
ئاشنى تۇزلىماق
to salt food

تۇزلۇق. سۇپ [tuzluk]
salty, saline:
تۇزلۇق سۇ
salty water

تۇشمۇتۇش. رەۋ [tuxmutux]
from all sides:
كىشىلەر تۇشمۇتۇشتىن كېلىشكە باشلىدى.
People started coming from everywhere.

تۇغ. ئى [tuq]
a flag

تۇغ - تۇغماق. پ [tuqmak]
to give birth; be lucky:
ئوغۇل تۇغماق
to give birth to a son
ئۇنىڭ كۇنى تۇغۇلدى.
He's struck lucky.

تۇغدۇر - تۇغدۇرماق. پ [tuqdurmak] to induee; produee:
هاسىلدار ئايالنى تۇغدۇرماق
to induce a birth

تۇغقان 1. سۇپ [tuqkan]
related:
سىلەر تۇغقانمۇ؟
Are you related?

تۇغقان 2. ئى [tuqkan]
a relative by marriage
يېقىن تۇغقان
a close relative:
مېنىڭ تۇغقانلىرىم ئالتايدا تۇرىدۇ.
My relatives live in Altai.
بىر كۆرگەن تونۇش، ئىككى كۆرگەن تۇغقان.
We see you once and we know you, twice and we're related.

تۇغما. سۇپ [tuqma]
agenital, instinctive:
تۇغما تەبىئەت
stinct
تۇغما كېسەل
congenital disease

تۇغماس. سۇپ [tuqmas]
rren (of a woman)

تۇغۇت. ئى [tuqut]
birth, delivery:
تۇغۇت بۆلۈمى
e midwifery
epartment
تۇغۇت ئانىسى
midwife

تۇغۇتخانا. ئى [tuquthana]
delivery room

تۇغۇتلۇق. سۇپ [tuqutluk]
aving given birth

تۇغۇلا - تۇغۇلماق. پ [tuqulmak] to be orn, originate:
سىز نەدە تۇغۇلغان؟
Where were you born?

تۇغۇمچان. سۇپ [tuqum-an] having given birth many times

تۇل. سۇپ [tul]
widow:
تۇل خوتۇن
widow:

تولۇم. ئى [tulum]
leather bag

تۇم. رەۋ [tum]
ark, pure (of colours):
تۇم قارا
et black

to pay taxes
له‌ق پۇل تۆلىمەك
to pay in cash
سىز ئىشته ماڭا تۆلەپ بەرسىڭىز بولىدۇ.
You can pay me tomorrow.
تۆلله - تۆللىمەك. پ [təl-limək] to lamb (of sheep)
تۆمۈر. ئى [təmür] iron:
تۆمۈر تاياق
an iron bar
تۆمۈر زەنجىر
an iron chain
تۆمۈر قول ئادەم
a powerful, over-powering person
تۆمۈر - تەرسەك. ئى [təmür-tərsək] scrap iron
تۆمۈر تۇمشۇق. ئى [təmür-tumxuk] a woodpecker
تۆمۈرچى. ئى [təmürqi] a blacksmith, iron-smith
تۆمۈرچىلىك. ئى [təmür-qilik] metalwork, ironwork
تۆمۈريول. ئى [təmüryol] a railway
تۆھپە. ئى [təhpə] an achievement, contribution:
ئۇلۇغ تۆھپە
a great contribution
تۆھپە يازماق
to record a good deed
تۆھپىكار. ئى [təhpikar] a contributor
تۆھمەت. ئى [təhmət] slander, derision:
تۆھمەت چاپلىماق.
to slander, deride
تۆھمەتخور. ئى [təhməthor] a slanderer, reviler
تۆھمەتخورلۇق. ئى [təhməthorluk] slander, derision
تۆۋەن. رەۋ؛ سۈپ [təwən] below, down; low:
تۆۋەن ماياش
a low salary
تۆۋەن ئاۋاز
a low voice
ئۇلار تۆۋەنگە قاراپ كەتتى.
They went downstairs.
ئۇلار تۆۋەندە تۇرىدۇ.
They live downstairs.
تۆۋەن ئاۋازدا گەپ قىلماق
to whisper
تۆۋەندىكى. سۈپ [təwən-diki] the following
تۆۋەندىكىچە. رەۋ [təwən-dikiqə] as follows; see below
تۆۋەنلە - تۆۋەنلىمەك. پ [təwənlimək] to go lower, sink, land:
مال باھاسى تۆۋەنلەۋاتىدۇ.
pprices are going down.
ئايروپىلان تۆۋەنلىدى.
The plane landed.
تۆۋەنلەت - تۆۋەنلەتمەك. پ [təwənlətmək] to lower, reduce:
ئۇلار تېمپېراتۇرىنى تۆۋەنلەتتى.
They lowered the temperature.
تۈپ 1. سۈپ [tüp] basic, essential:
تۈپ سەۋەب
the fundamental reason
تۈپ 2. م [tüp] a measure word:
بىر تۈپ دەرەخ
a tree
تۈپەيلى. تىر [tüpəyli] because, on account of:
مەن كېسەل تۈپەيلىدىن ئىشقا كېلەلمىدىم.
I couldn't come to work because I was sick.
تۈپتۈز. سۈپ [tüptüz] very flat, dead straight
تۈپتىن. رەۋ [tüptin] completely, absolutely:
تۈپتىن ئوخشىماسلىك
completely different
تۈپتىن ھەل قىلماق
completely resolve (a

تۆت. س [tət] four:

تۆت كوچا
a cross - roads

تۆت كوچىدا سول تەرەپكە بۇرۇلۇڭ.
Turn left at the cross-roads.

تۆتەيلەن. س [tə:təylən] a group of four people

تۆتىنچى. س [tə:tinqi] the fourth:

تۆتىنچى ئاي
April

تۆر. ئى [tər] the seat of honour:

تەلۆە تورنى بەرمەس.
A fool is not given the best seat.

تۆرەل - تۆرەلمەك. پ [tərəlmək] to come from, be born of:

تۇخۇمدىن چۈجە تۆرەلىدۇ.
Chicks come from eggs.

تۆرەلمە. ئى [tərəlmə] an embryo

تۆرەلمىشۇناس. ئى [tərəlmixunas] an embry ologist

تۆرۈك. ئى [tə:rük] oval-shaped, rounded

تۆرىگۈچ. ئى [tərigüq] a safety pin; brooch

تۆرىلىك. ئى [tərilik] bureaucratic practices

تۆرىلمەك قىلماق. پ to be officious, bureaucratic

تۆش. ئى [təx] the chest, breast

تۆش يانچۇق
breast pocket

تۆش سۆڭەك
a rib

تۆشۈك. ئى [tə:xük] a hole, aperture, cavity:

بۇرۇن تۆشۈكى
a nostril

يىڭنە تۆشۈكى
the eye of a needle

تۆك - تۆكمەك. پ [təkmək] to throw out; shed:

بۇزۇلغان سۈتنى تۆكۈۋېتىڭ.
Throw the spoiled milk away.

ئۇ خەلق ئۈچۈن قېنىنى تۆكتى.
He shed his blood for the people.

تۆكمە. سۈپ [təkmə] plentiful (of fruit and vegetables):

هازىر بازاردا مېۋە - چېۋىلەر تۆكمە بولۇپ كەتتى.
The bazaar is full of fruit and vegetables now.

تۆكۈل - تۆكۈلمەك. پ [təkülmək] to spill, fall out

سېۋەتتىكى ئالمىلار تۆكۈلۈپ كەتتى.
The apples in the basket spilled out.

سىياھ جوزىغا تۆكۈلۈپ كەتتى.
The ink spilled onto the table.

تۆگە. ئى [tə:gə] a camel:

ئىككى لوكىلىق تۆگە
a dromedary camel

تۆگە قانچە بولسا، يېغرى شۇنچە.
Large camel, large wound.

تۆگىتاپان. ئى [tə:gitapan] a species of grass

تۆگىچى. ئى [tə:giqi] a camel-herder, camel-driver

تۆگىچىلىك. ئى [tə:giqilik] camel-herding

تۆگىقۇش. ئى [tə:gikux] an ostrich

تۆل. ئى [təl] a young lamb

تۆل ئالماق. پ to deliver lambs

تۆلە - تۆلىمەك. پ [təlimək] to pay, repay:

باج تۆلىمەك

structural reform

تۈزۈم. ئى [tüzüm]
rules, regulations:
تۈزۈمگه رىئايه قىلماق
to observe the rules

تۈس. ئى [tüs]
colour, air, countenance; aspect (of a verb):
بىزنىڭ ئۆيىمىز يېڭى تۈسكه كىردى.
Our house has a new air about it.

تۈك. ئى [tük]
fine hair, whiskers

تۈكلۈك. سۈپ [tüklük]
hairy, having fur

تۈكۈر - تۈكۈرمەك. پ [tükürmək] to spit:
تۈكۈرمه.
Don't spit.

تۈگ - تۈگمەك. پ [tügmək]
to wrap, tie up; make:
جۇۋاۋا تۈگمەك
to make dumplings

تۈگه - تۈگمەك. پ [tügimək]
to finish, end:
دەرس تۈگىدى.
The lesson is over.
تۈگەپ قالماق
to run out
بىزنىڭ سۈتىمىز تۈگەپ قالدى.
We have run out of milk.

The spelling errors have been corrected.

تۈزلە - تۈزلىمەك. پ [tüzlimək] to level, make flat

تۈزلەك. سۈپ [tüzləŋ]
flat, level smooth:
تۈزلەك يەر
a plain

تۈزلەڭلىك. ئى [tüzləŋlik]
a plain, tableland, steppe

تۈزلەنمەك - تۈزلەنمەك. پ [tüzlənmək] to be levelled, made flat

تۈزۈك. سۈپ [tüzük]
in order, complete, good: fitting
تېلېفون تۈزۈكمۇ؟
Is the telephone working?
تۈزۈك ئولتۇر.
Sit properly.

تۈزۈل - تۈزۈلمەك. پ [tüzülmək] to be drawn up, composed of

تۈزۈلۈش. ئى [tüzülüx]
composition, structure:
ئاتومنىڭ تۈزۈلۈشى
the structure of the atom

تۈزۈلمە. ئى [tüzülmə]
structure, composition
تۈزۈلمە تىلاھاتى. ئى

تۈز. سۈپ [tüz]
level, straight; honest:
تۈز يەر
level ground
تۈز سىزىق
a straight line
تۈز ئادەم
an honest, loyal person

تۈز - تۈزمەك. پ [tüzmək]
to compile, draw up:
لۇغەت تۈزمەك
to compile a dictionary
پىلان تۈزمەك
to make up a plan

تۈزە - تۈزىمەك. پ [tüzimək] to make up, dress up; to set:
ئۆزىنى تۈزىمەك
to make oneself up
چېچىنى تۈزىمەك
to set, arrange one's hair

تۈزەت - تۈزەتمەك. پ [tüzətmək] to correct, rectify, ammend:
مېنىڭ خاتالىقىمنى تۈزىتىپ بېرىڭ.
Please correct my errors.

تۈزەل - تۈزەلمەك. پ [tüzəlmək] to be corrected, mended:
ماشىنا تۈزەلدى.
The car has been mended.
ئىملا خاتالىقلىرى تۈزەلدى.

problem)

تۈپلە - تۈپلىمەك. پ [tüpli-mək] to bind (a book)

تۈپلەتە - تۈپلەتمەك. پ [tüplətmək] to have (a book) bound

تۈپ - يىلتىز. ئى [tüp - yiltiz] roots; the fundamental basis

تۈتەك. ئى [tütək] fog, smog, mist

تۈتەكلىك. سۈپ [tütəklik] foggy, smoggy, misty

تۈتۈ. ئىم [tü - tü] a noise made to call chickens

تۈتۈن. ئى [tütün] smoke; a household:

بۇ يەردە ئون موربىدىن تۈتۈن چىقىدۇ.

There are ten households here.

تۈتۈن چىقماق. پ to emit smoke

تۈجۈپىلە - تۈجۈپىلىمەك. پ [tüjüpilimək] to do something carefully

تۈر. ئى [tür] variety, kind; look:

توخۇ ئۆي قۇشلىرىنىڭ بىر تۈرى.

Chickens are one variety of domestic bird.

تۈر - تۈرمەك. پ [türmək] to roll up, wind up:

يەڭنى تۈرمەك to roll up one's sleeves

تۈرت - تۈرتمەك. پ [türt-mək] to push, shove

تۈرتكە. ئى [türtkə] impetus, motion:

ئىنقىلابنىڭ تۈرتكىسى the impetus of the revolution

تۈرك. ئى [türk] a Turk; Turkish

تۈركچە. ئى؛ رەۋ [türkqə] the Turkish language; Turkish

تۈركمەن. ئى [türkmən] Turkmən; a Turkman

تۈركمەنچە. سۈپ؛ رەۋ [türkmənqə] the Turkmeni language; Turkmeni

تۈركۈم. ئى؛ م [türküm] a batch, group, class:

سۆز تۈركۈملىرى parts of speech

بىر تۈركۈم ئادەم a group of people

تۈركۈملە - تۈركۈملىمەك. پ [türkümlimək] to classify, group

تۈركىي. سۈپ [türkiy] Turkish

تۈركىيە. ئى [türkiyə] Turkey

تۈرلە - تۈرلىمەك. پ [türlimək] to classify, group; to mutate

تۈرلەنمە - تۈرلەنمەك. پ [türlənmək] to inflect, undergo grammatical changes:

بۇ سۆز تۈرلەنمەيدۇ.

This word doesn't inflect.

تۈرلۈك. سۈپ [türlük] variety, kind, class:

تۈرلۈك گۈللار different varieties of flowers

بۇ ماگىزىندا كۆپلىگەن تۈرلۈك ماللار بار.

The store has a wide variety of goods.

تۈرمە. ئى [türmə] a jail, goal, prison:

ئۇ تۈرمىدە ئون يىل تۇردى.

He was in jail for ten years.

تۈرمىگە كىرمەك to go to prison

تۈرمىدىن چىقماق to come out of prison

تۈرمىگە تاشلانماق to be put in prison

ئۇ تۈرمىگە تاشلاندى.

He was put in prison.

تۈرۈلمەك. پ [türülmək] to be wound, rolled up:

ئۇنىڭ يەڭلىرى تۈرۈلۈپ قالدى.

His sleeves are rolled up.

strength, flavour:
بۇ تۇزنىڭ ھېچ تەتىمى يوق.
This salt is flavourless.
تەتىملىق. سۈپ [tetimlik] full of flavour, tasty
تېجە - تېجىمەك. پ [teji-mək] to save, economize:
مەن پۇل تېجەۋاتىمەن.
I'm saving money.
بىز توكنى تېجىشىمىز لازىم.
We should save electricity.
تېجەشلىك. سۈپ. [tejəxlik] frugal, thrifty
تېجەل- تېجەلمەك. پ [tejəlmək] to be saved up, laid aside:
تېجەلگەن پۇل
savings
تېخنولوگىيە. ئى [tehnologiyə] technology
تېخنىك. ئى: سۈپ [tehnik] a technician; technical
تېخنىكا. ئى [tehnika] technology
تېخنىكوم. ئى [tehnikom] a technical college
تېخنىكىلىق سۈپ [tehnikilik] technical
تېخى. رەۋ [tehi] sitll, (not) yet:
ئۇنىڭ يېشى تېخى كىچىك.

تەتىمەك. پ [tetimak] to taste, savour, to be to one's liking, to be equal to:
سىز بۇ ھەسەلنى تېتىپ باققانمۇ؟
Have you tasted this honey?
تېتىر. سۈپ [tetir] barren, waste:
تېتىر يەر
barren land
تېتىشماق. پ [tetixmak] to taste, savour
تېتىقسىز. سۈپ [tetiksiz] without flavour; foolish:
تېتىقسىز گەپ
foolish talk
تېتىقسىزلىق. ئى [tetiksizlik] tastelessness; foolishness
تېتىك. سۈپ [tetik] vigorous, energetic:
تۇرۇڭنى تېتىك تۇت.
Rouse yourself.
تېتىكلەشمەك. پ [tetikləxmək] to be vigorous, energetic:
تېتىكلىك. ئى [tetiklik] vigour, energy:
ئۇنىڭ تېتىكلىكىنى قارا.
See how energetic he is.
تېتىم. ئى [tetim]

prettier than ever.
تېپچەكلەمەك. پ [tepqəklimək] to stamp one's feet
تېپىرلا - تېپىرلىماق. پ [tepirlimak] to stamp one's feet
تېپىش - تېپىشماق. 1 پ [tepixmak] to think up; get to know:
بالىلار يېڭى بىر ئويۇننى ئويلاپ تېپىشتى.
The children have thought up a new game.
مەن ئۇنىڭ بىلەن ئاتۇشتا تېپىشقان.
I got to know him in Atux.
تېپىشماق. 2. ئى [tepixmak] riddle; conundrum; puzzle
تېپىشماق تاپماق. پ to solve a riddle
تېپىش - تېپىشمەك. پ [tepixmək] to find; get on with
تېپىشتۇر - تېپىشتۇرماق. پ [tepixturmak] to bring together, mediate
تېپىل - تېپىلماق. پ [tepilmak] to be found:
يوقالغان نەرسە تېپىلدى.
What was lost has been found.

تۇگەتمەك. پ ـ تۇگەتـ
[tugatmak] to complete, finish:
سىز تېخى تۇگەتمىدىڭىزمۇ؟
Haven't you finished yet?

تۇگمە. ئى [tügmə]
a button, popper

تۇگمەن. ئى [tügmən]
a mill

تۇگمەنچى. ئى [tügmənqi]
a miller

تۇگمىگۈل. ئى [tügmigül]
a plant (astragalus sinicus)

تۇگۈچ. ئى [tügüq]
a knot

تۇگۇر ـ تۇگۇرمەك. پ
to dip into, put into:
ھەسەلگە نان تۇگۇرۇپ يەڭ.
Dip the nan into the honey and eat it.

تۇگۇر ـ تۇگۇر. تەق ـ [tügür ـ tügür] knotted, tangled

تۇگۈك. سۈپ [tügük]
twined, knotted, clenched:
تۇگۈك مۇشت
a clenched fist
تۇگۈك چاچ
tangled hair

تۇگۈكلۈك. سۈپ [tügüklük]
twined, knotted

تۇگۈل. رەۋ [tügül]
not even, much less:
بۇ كىتابنى ساڭا بېرىش تۇگۈل كۆرۈشكىمۇ يوق.
I'm not giving you the book. I'm not even going to let you see it!
مەن غۇلجىغا بېرىش تۇگۈل، مانا سقىمۇ بېرىپ باقمىغان.
I haven't been to Manas, much less Ghulja.

تۇگۇلما ـ تۇگۇلمەك. پ
[tügülmək] to be knotted, tangled

تۇگۇلۇپ ياتماق. پ
to lie curled up

تۇگۇن. ئى [tügün]
knot, intersection; crux:
تۇگۇن يەشمەك
to untie a knot
مەسىلىنىڭ تۇگۇنى
the crux of the problem

تۇگۇنچە. ئى [tügünqə]
a knot, tangle

تۇگۇنچە تۇگمەك. پ
to tie a knot

تۈلكە. ئى [tülkə]
a fox:
تۈلكە تېرىسى
fox fur

تۈلكىلىك. سۈپ [tülkilik]
sly, cunning

تۈمەن. س [tümən]
ten thousand

تۈمەنلىمەك. س [tümənlimək]
thousands, millions

تۈن. ئى [tün]
evening, night:
تۈن يېرىمى
mid ـ night

تۈنە ـ تۈنىمەك. پ [tünimək]
to stay up all night; sleep (of animals):
ئۇ كېچىچە تۈنەپ چىقتى.
He stayed up all night.

تۈنەتـ ـ تۈنەتمەك. پ [tünətmək] to cause to stay up

تۈنەگ. ئى [tünəg]
the night watch

تۈنۈگۈن. رەۋ [tünügün]
yesterday

تۈۋرۈك. ئى [tüwrük]
a pillar, pole:
ياغاچ تۈۋرۈك
a wooden pole
ئۆگزىنى تۈۋرۈك تىرەپ تۇرىدۇ.
The roof is supported by pillars.

تۈۋلە ـ تۈۋلىمەك. پ [tüwlimək] to replace the base, to grow:
چېلەكنى تۈۋلىمەك
to fit a new base on a bucket
بۇ قىز تۈۋلەپ تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ كەتتى.
This girl has grown

gramma] a telegram:
مەن تېلېگراممـا ئەۋەتـ
مەن.
I'll send a telegram.
تېلېۋىزور. ئى [telewizor]
a television:
رەڭلىك تېلېۋىزور
a colour television:
تېما. ئى [tema]
a topic, title, subject:
ماقالىنىڭ تېمىسى
the topic of the article
تېمپېراتۇرا. ئى [tempe-
ratura] temperature:
بـۈگۈنكى تـېمپېراتۇرا قانچە گرادۇس؟
What's the tempera-
ture today?
تېمـمە - تـېمىتماق. پ
[temitmak] to drop; hesitate:
كۆزگە دورا تېمىتماق
to drop medicine into one's eye
تېمىتقۇچ. ئى [temitkuq]
a dropper, burette
تېمىلىق. سۈپ [temilik]
entitled, called, about
تېمىم. ئى؛ م [temim]
a drop, globule:
بىر تېمىم كۆز دورىسى
a drop of eye medicine.
تېنە - تېنىمەك. پ [tenimək]
to get lost; be

panished.
ماڭا ئۆز تېگىشلىكىمنى بېرىڭ.
Give me my share.
تېگىشمـا - تېگىشلىمەك. پ
[tegixilmək] to be changed, exchanged
تېگىل. سۈپ [tegil]
belonging to:
بۇ كىتاب ماڭا تېگىل.
That book belongs to me.
تېگىل بولماق. پ
to enjoy, need:
رەھـمەت، ماڭا تـېگىل بولدى.
Thank you, I needed that.
تېگىرقا - تېگىرقىماق. پ
[teŋirkimak] to hesitate, be uncertain
تېگمەك. ئى [teŋik]
a bandage
تېگمەچى. ئى [teŋikqi]
a doctor who sets fractured bones
تېلېسكوپ. ئى [teleskop]
a telescope
تېلېفون. ئى [telefon]
a telephone, phone:
تېلېفون بەرسەم بولامدۇ؟
Can I use the phone?
كـەچتە مـاڭا تېلېفون بېرىڭ.
Phone me tonight.
تېلېگراممـا. ئـى [tele-

[tezləxmək] to speed up, quicken
تېزلىك. ئى [tezlik]
speed:
ئاۋاز تېزلىكى
the speed of sound
تېزىس. ئى [tezis]
outline, essential points
تېكىست. ئى [tekist]
text:
تولۇق تېكىست
an unabridged text
ئەسلى تېكىست
an original text
تېگى - تەكتى. ئى- [tegi-
təkti] a root; a foun-
dation, basis:
ئۇنىڭ تـېگى - تەكتى ئۇرۇمچىلىك.
He's originally from Urumqi.
تـېگىش - تـېگىشمەك. پ
[tegixmək] to change, exchange:
پۇل تېگىشمەك
to change money
تېگىشلىك. سۈپ [tegixlik]
necessary, appro-
priate; belonging to:
ماڭا تېگىشلىك ئىش
my personal business
ئـۇ تېگىشلىك جـازاغا تارتىلدى.
He was justly

He's still young.

ئۇ تېخى كەلمىدى.

He hasn't arrived yet.

تېخىچە رەۋ [tehiqə] still, (not) yet:

تېخىچە يامغۇر يېغۋاتىدۇ.

It's still raining.

تېخىمۇ رەۋ [tehimu] very, even:

تېخىمۇ ياخشى

very good; even better

تېرە ئى [terə] an animal skin:

قوي تېرىسى

a sheep skin

تېرىسىگە سىغماسلىق

very, extremely

ئۇ خۇشاللىقىدىن تېرىسىگە سىغماي كەتتى.

He couldn't contain himself for joy.

تېرە تاراقلاتماق. پ to frighten somebody

تېرەك. ئى [terək] a poplar tree

تېرەك بوستان. ئى a poplar grove

تېرەكلىك. ئى [tərəklik] a poplar field

تېررورچى. ئى [terrorqi] a terrorist

تېررورلۇق. ئى [terrorluk] see below

تېررورلۇق قىلماق. پ to terrorize, hijack

تېرمومېتر. ئى [termometr] a thermometer

تېرمىنولوگىيە. ئى [termi-nologiyə] terminology

تېرىمچاق. پ [terimak] to plant, sow, grow:

بۇ يىل بىز بۇغداي تېرىدۇق.

We planted wheat this year.

سىلەر بۇ يىل قانداق زىرائەتلەرنى تېرىدىڭلار؟

What crops have you sown this year?

تېرىپ-تەرمەپ. پ [terip-tərməp] piece by piece

تېرىپ-تەرمەپ توپلىماق to put together piece by piece

تېرىپ-تۆشەپ. رەۋ [terip-təxəp] little by little

تېرىپۇرۇش. ئى [teripurux] a fur-seller, skin-seller

تېرىشماق. پ [terixmak] to plant, sow

تېرىق. ئى [terik] millet

تېرىقچى. ئى [terikqi] millet-seller, millet-grower

تېرىكمەك. پ [terikmək] to get angry, mad

تېرىكتۈرمەك. پ [teriktürmək] to annoy, cause anger

تېرىككەك. سۈپ [terrikkək] bad-tempered, irritable

تېرىلماق. پ [terilmak] to be sown, planted:

بۇغداي تېرىلىپ بولدى.

The wheat has been sown.

تېز. سۈپ، رەۋ [tez] quick, quickly:

تېز پويىز

express train

تېز بول.

Be quick.

تېزەك. ئى [tezək] dung

تېزلەتمەك. پ [tezlətmək] to accelerate, speed up

تېزلەتكۈچ. ئى [tezlətküq] an accelerator

تېزلەشمەك. پ

torn.

تىجارەت. ئى [tija:rət] trade, business

تىجارەتچى. ئى [tija:rətqi] a trader, merchant

تىجارەتچىلىك. ئى [tija:rətqilik] trade, business

تىراژ. ئى [tiraz] circulation (of a magazine, book)

تىرەپ - تىرىمەك. پ [tirimək] to support, uphold:

تۇۋرۇكلەر ئۆگزىنى تىرەپ تۇرىدۇ.

The pillars support the roof.

تىرەك. ئى [tirək] pillar, prop, support

تىرەك بىلەن تامنى تىرەپ قويۇڭ.

Support the wall with props.

ئۇ ئائىلىمىزنىڭ تىرىكى.

He's our family's support.

تىرەل - تىرەلمەك. پ [tirəlmək] to be supported' upheld

تىرسسىدە. رەۋ [tirssidə] tight, confining:

بۇ كىيىم ماڭا تىرسسىدە كەلدى.

This garment is too tight for me.

تىرسىلدا - تىرسىلدىماق. پ [tirsildimak] to make a cracking noise

تىرناق. ئى [tirnak] a nail, claw; a bracket (punctuation mark):

بارماق تىرنىقى a fingernail

مۇشۇكنىڭ تىرنىقى a cat's claws

قوش تىرناق double inverted commas (« »)

تىرناقتا توختىماق to be very beautiful

تىرناقتا توختىغىدەك قىز a very beautiful girl

تىرناقچە. ئى [tirnakqə] quotation marks

تىرناقسىز. سۈپ [tirnaksiz] without claws

تىرناقلا - تىرناقلىماق. پ [tirnaklimak] to pinch, nip

تىرناقلىق. سۈپ [tirnaklik] with claws

تىرىپىرەن. رەۋ [ti:ripi:rən] see below

تىرىپىرەن بولماق to be scattered:

دۈشمەنلەر تىرىپىرەن بولۇپ كەتتى.

The enemy was scattered.

تىرىش - تىرىشماق. پ [tirixmak] to strain, make efforts:

تىرىشىپ ئوقۇڭلار.

Study hard.

تىرىشچان. سۈپ [tirixqan] hard - working, diligent

تىرىشچانلىق. ئى [tirixqanlik] diligence, industry

تىرىشقاق. سۈپ [tirixkak] hard - working, diligent

تىرىشىپ - تىرمىشىپ. رەۋ [tirixip - tirmixip] assiduously, diligently

تىرىك. سۈپ [tirik] alive; active, vigorous:

تىرىك بېلىق a live fish

تىرىك بالا a lively child

تىرىكتاپ. ئى [tiriktap] good - for - nothing, parasite

تىرىكتاپلىق. ئى [tiriktaplik] parasitism

تىرىكچىلىك. ئى [tirikqilik] livelihood, living:

نېمە تىرىكچىلىك قىلىپ يۈرىسەن؟

How do you make a living?

تىرىكچىلىكىنىڭ يولىنى بىلمىدىغان ئادەم

a person who is street wise

worry, be anxious:
ئۇچىم تىت ـتىت بولۇپ كەتتى.
I was very worried.
تىترە - تىترىمەك. پ ـ [titri mək] to shiver, tremble
تىترەتـ ـ تىترەتمەك. پ [titrətmək] to cause to shiver, tremble:
سوغۇقتىن تىترىمەك
to shiver from cold
تىترەك. ئى [titrək] shiver, shudder
تىترەڭگۈ. سۈپ [titrəŋgü] shivery, shaky
تىترىگەك. سۈپ [titrigək] shivery, shaky
تىتقۇز ـ تىتقۇزماق. پ [titkuzmak] to have something shredded
تىتما ـ تالاڭ. رەۋ [titma talaŋ] torn, tattered:
تىتما ـ تىتما. رەۋ [titma titma] torn, ragged:
كىيىم تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتتى.
My clothes are all tattered.
تىتىلـ ـ تىتىلماق. پ [titil mak] to be torn, worn, tattered:
كىتابنىڭ مۇقاۋىسى تىتىلىپ كەتتى.
The book's spine has become

slippery, glassy:
يول ناھايىتى تېيىلغاق.
The road is very slippery.
تىبابەت. ئى [tibaːbət] medical treatment
تىبابەتچىلىك. ئى ـ [tibaːbətqilik] medicine
تىببىي. سۈپ [tibbiy] medical:
تىببىي خادىملار
medical staff
تىپ. ئى [tip] type, kind:
ئاۋۇ قايسى تىپلىق پىكاپ ئىكەن؟
What type of car is that?
تىپتىنچ. سۈپ [tiptinq] very quiet, peaceful:
تىپىك. سۈپ [tipik] typical, traditional:
تىپىك مىسال
a typical example
تىپىكلەش ـ تىپىكلەشمەك. پ [tipiklaxmak] to be typical, typify
تىتما ـ تىتماق. پ [titmak] to tear, cut to shreds:
پىششىق گۆشنى تىتماق
to shred cooked meat
تىتاڭ تومۇر. ئى ـ [titaŋ tomur] the jugular vein; life ـ blood
تىت ـ تىت بولماق. پ [tit tit bolmak] to

confused, roam:
جاڭگالدا تېنىپ قالماق
to get lost in a forest
ھەر جايدا تېنىپ يۈرمەك
to roam about
تېۋىپ. ئى [tewip] a traditional Uighur doctor
تېۋىپلىق. ئى [tewiplik] traditional Uighur medicine
تېۋىنە ـ تېۋىنماق. پ [tewinmak] to worship, adore
تېيىز. سۈپ [teyiz] shallow:
تېيىز كۆل
a shallow lake
تېيىزلاش ـ تېيىزلاشماق. پ [teyizlaxmak] to be shallow, become shallow:
دەريانىڭ سۈيى تېيىزلاشتى.
The river has gone down.
تېيىلـ ـ تېيىلماق. پ [teyilmak] to slide, skid:
مۇز تېيىلماق
to skate
تېيىلىپ سۇغا چۈشۈپ كەتمەك
to slip and fall into the water
تېيىلغاق. سۈپ [teyilqak]

تىزىملىك. ئى [tizimlik] register, roll

تىغ. ئى [tioɣ] a blade

تىغلىق. سۈپ [tioɣlik] having a blade

تىقـ تىقماق. پ [tikmak] to stuff into, plunge into:

قولنى يانچۇققا تىقماق to put one's hand in one's pocket

تىقما ـ تىقما. سۈپ [tikma – tikma] crowded, busy:

كوچىدا ئادەملەر تىقما ـ تىقما. The streets are very crowded.

تىك. سۈپ [tik] vertical, upright, steep:

بۇ تام تىك ئەمەس. This wall isn't vertical.

تىك يار a cliff, precipice

تىك ئۇچار ئايروپىلان a helicopter

تىكـ تىكمەك. پ [tikmək] to sew, stitch:

كىيىم تىكمەك to make clothes

تىكىش ماشىنىسى a sewing machine

تىكەن. ئى [tikən] a thorn; alone

قولغا تىكەن سانچىلماق to get a thorn in the hand

ئۆيدە تىكەندەك يالغۇز قالدىم. I was all alone in the house.

تىكەنلىك. سۈپ. ئى [tikənlik] having thorns

تىكتاك توپ. ئى [tiktak top] table tennis

تىكتۈر ـ تىكتۈرمەك. پ [tiktürmək] to have clothes sewn

تىكلە ـ تىكلىمەك. پ [tikləmək] to erect, set up:

تۈۋرۈك تىكلىمەك to erect a pillar

تىكىر ـ تىكىر. تەق [tikir – tikir] the noise made by mice nibbling:

چاشقان ساندۇقتا تىكىر ـ تىكىر قىلىۋاتىدۇ. I can hear the mice nibbling in the box.

تىكىل ـ تىكىلمەك. پ [tikilmək] to be sewn, stitched; to gaze at:

كىيىمىڭىز ياخشى تىكىلىپتۇ. Your clothes have been well sewn:

نېمىگە تىكىلىپ قارا ـ ۋاتىسىز؟ What are you staring at?

تىك. ئى [tiŋ] uncultivated land

تىڭشا ـ تىڭشىماق. پ [tiŋximak] to listen

تىڭلا ـ تىڭلىماق. پ [tiŋ – limak] to listen

تىل. ئى [til] language, tongue:

ئانا تىل mother tongue

ئۇيغۇر تىلى بىلە قازاق تىلى يېقىن تىللار. Uighur and Khazak are related languages.

تىل فاكۇلتېتى The Language Department

تىلا ـ تىلماق. پ [tilmak] to cut up, slice:

قوغۇن تىلماق to slice up a melon

تىل ـ ئاھانەت. ئى [til – aha:nət] a curse, abuse

تىلە ـ تىلىمەك. پ [tiliməkˈ] to ask for, beg; pray, wish:

پۇل تىلىمەك to beg for money

سىزگە سالامەتلىك تىلەيمەن.

تىرىكلىك. سۈپ [tiriklik] alive, living:
ئۇ ئادەمنىڭ ئۆلۈك - تىرىكلىكىدىن خەۋىرىم يوق.
I have no news as to whether he's dead or alive.

تىرىڭ. تەق [tiriŋ] the sound of clinking glass

تىرىڭشىدە. رەۋ [tiriŋŋidə] with a clinking sound

تىرىڭلا - تىرىڭلىماق. پ [tiriŋlimak] to make a clinking, jingling sound

تىرىل - تىرىلمەك. پ [tiril-mək] to come back to life, resurrect:
ئۇ ئۆلۈپ ئۈچ كۈندىن كېيىن تىرىلدى.
He died and came back to life three days later.
كاپىتالىزم تىرىلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشىمىز كېرەك!
We must prevent the resurrection of capitalism!

تىرىلداتماق. پ [tirildatmak] to be resurrected, resuscitated

تىرىلدۈرمەك. پ [tirildürmək] to bring back to life, resuscitate

تىز. ئى [tiz] a knee:
بالىنى تىزىغا ئولتۇرغۇزماق
to sit a child on one's knee

تىز - تىزماق. پ [tizmak] to string together, line up, arrange:
ئورۇندۇقلارنى تىزماق
to arrange chairs in rows

تىزگىن. ئى [tizgin] a harness (eg. for a horse)

تىزگىنلە - تىزگىنلىمەك. پ [tizginlimək] to control, harness
سۇنى تىزگىنلىمەك
to harness water energy

تىزگىنلەن - تىزگىنلەنمەك. پ [tizginlənmək] to be harnessed:
دەريالار تىزگىنلەندى.
The rivers have been harnessed.

تىزلا - تىزلىماق. پ [tiz-limak] to knee someone

تىزلان - تىزلانماق. پ [tizlanmak] to kneel:
تىزلىنىپ ئولتۇرماق
to sit in a kneeling position, squat

تىزلىق. سۈپ [tizlik] a kneepad

تىزما. ئى [tizma] a range:
تاغ تىزمىسى
a mountain range

تىزىق. ئى [tizik] a bunch, handful

تىزىل - تىزىلماق. پ [tiz-ilmak] to be lined up on display
ماگىزىنغا ھەر خىل مالىلار تىزىلىپتۇ.
All kinds of goods were on display in the shop.
تىزىلىپ ماڭماق
to walk in file

تىزىلدۇر - تىزىلدۇرماق. پ [tizildurmak] to line up, arrange in rows

تىزىم. ئى [tizim] a register, roll, record:
ئوقۇغۇچىلار تىزىمى
a student register

تىزىملا - تىزىملىماق. پ [tizimlimak] to register, enroll

تىزىملاش - تىزىملاشماق. پ [tizimlaxmak] to register, enroll

تىزىملان - تىزىملانماق. پ [tizimlanmak] to be registered, enrolled

تنچ. سۆپ [tinq] calm, quiet:
دېڭىز ناھايىتى تىنچ.
The sea is very calm.
Keep still.
تىنچمۇسىز؟
Are you well?
تىنچ - ئامان. رەۋ - [tinq - aman] peacefully, quietly
تىنچسىز. سۆپ [tinqsiz] disturbed, agitated:
تىنچسىزلاڭ - تىنچسىزلانماق. پ [tinqsizlanmak] to be disturbed, worried
تىنچسىزلىق. ئى [tinqsizlik] disquiet
تىنچلاڭ - تىنچلانماق. پ [tinqlanmak] to be at peace, at rest
تىنچلىق. ئى [tinqlik] peace, quiet:
تىنچلىق سۆيەر
peace - loving
تىنچلىق - ئامانلىق. ئى [tinqlik - amanlik] peace and quiet
تىنچلىقپەرۋەر. ئى: سۆپ [tinqlikpərwər] a pacifist; pacifistic
تىنچلىقپەرۋەرلىك. ئى: سۆپ [tinqlikpərwərlik] pacifism; pacifistic
تىنچ - تىنچماق. پ [tinqimak] to be peaceful, quiet:
بالا تىنچىپ قالدى.
The child quietened down.
تىنچىتماق - تىنچىتماق. پ [tinqitmak] to quieten, calm, pacify:
توپلاڭنى تىنچىتماق
to calm a riot
تىندۈرماق - تىندۈرماق پ [tindurmak] to cause to breathe
تىنىق 1. سۆپ [tinik] transparent, clear:
تىنىق سۇ
clear water
تىنىق 2. ئى [tinik] breath, respiration:
تىنىقى سېسىق
bad breath
تىنىم. ئى [tinim] rest, peace:
ئۇنىڭغا كېچە - كۈندۈز تىنىم يوق.
He has no peace day or night.
تىنىمسىز. سۆپ [tinimsiz] busy, without rest
تىي - تىيماق. پ [tiymak] to restrain, withhold
كۆزۈڭ ئاغرىسا قولۇڭنى تىي، قورسىقىڭ ئاغرىسا ئاغزىڭنى تىي.
If your eyes hurt restrain your hand, if your stomach hurts, restrain your mouth.
تىياتىر. ئى [tiyatir] a theatre
تىياتىرخانا. ئى [tiyatirhana] a theatre - hall
تىيزا. ئى [tiyza] paper money
تىيىل - تىيىلماق. پ [tiyilmak] to be restrained
تىيىن. ئى [tiyin] a coin

ج

جا. سۆپ [ja] false, sham:
جا پۇل
fake money
جابدۇ - جابدۇماق. پ [jabdumak] to prepare, get ready:
ئاتنى جابدۇماق
to get a horse ready
ئۇ بالىسىنى يولغا جابدۇۋاتىدۇ.
She's getting her child

healthy, hearty:
ئۇ ئادەم يەتمىش ياشقا كىرگەن بىلەن تېخى تىمەن.
He's very healthy despite being seventy.

تىن. ئى [tin]
breath, respiration:
تىنىڭنى چىقارما.
Don't over exert yourself.

تىنماق ـ تىنماق 1. پ [tin-mak] to breathe, pant; ease:
ئالدىرىما، مەن بىر تىنىۋالاي.
Don't rush, let me have a breather.
تىنماي سۆزلىمەك
to speak without pausing for breath
يامغۇر تىندى.
The rain has eased.
تىنىش بەلگىسى
a punctuation mark

تىنماق 2. پ [tinmak]
to clear, settle; be full:
سۇ تىندى.
The water has cleared.
ئۆي ئىچىگە ئادەملەر تىنىپ كەتتى.
The house is full of people.

تىلسىز. سۈپ [tilsiz]
dumb; having no language

تىلشۇناس. ئى [tilxunas]
a linguist

تىلشۇناسلىق. ئى [tilxunas-lik] linguistics

تىللا. ئى [tilla:]
an ancient weight measure; a gold coin

تىللا ـ تىللىماق. پ [til-limak] to curse, swear at:
ئۇ مېنى تىللىدى.
He swore at me.

تىللاش ـ تىللاشماق. پ [tillaxmak] to curse one another, quarrel

تىل ـ ھاقارەت. ئى [til-haka:rət] a curse, abuse

تىلىش ـ تىلىشماق. پ [ti-lixmak] to cut open, slice up

تىلىم. م [tilim]
a slice, piece:
بىر تىلىم قوغۇن
a slice of melon

تىلىم ـ تىلىم. تەق [tilim-tilim] piece by piece

تىلىملا ـ تىلىملىماق. پ [tilimlimak] to slice up, carve up

تىم. ئى [tim]
beacon tower

تىمەن. سۈپ [ti:mən]
I wish you health.
سىزگە ئاق يول تىلەيمەن.
Have a good trip.

تىلەك. ئى [tilək]
a wish, desire:
تىلىكىم ۋەتەن ئۈچۈن ئۆگىنىش.
My desire is to study for my country.

تىلەكداش. ئى [tiləkdax]
an expression of hope:
سالامەت بولۇشىڭىزغا تىلەكداشمەن.
I hope you are well.

تىلەكداشلىق. ئى [tiləkdaxlik] hopes, wishes:
سەمىمىي تىلەكداشلىق بىلدۈرمەك
to express one's best wishes

تىلەم. ئى [tiləm]
a request, petition:

تىلەمچى. ئى [tiləmqi]
a beggar

تىلەمچىلىك. ئى [tiləmqi-lik] begging

تىلتۇمار. ئى [tiltumar]
an amulet, talisman

تىلچى. ئى [tilqi]
a linguist, polyglot

تىلخەت. ئى [tilhət]
a written pledge
a note written by a person who borrows money

جاراھەتلەندۇر - جاراھەتـ
لەندۇرمەك. پ [jara:hə-
tləndürmək]
towound, injure
جارتىلدا - جارتىلدىماق. پ
[jartildimak] to make a
tearing, ripping noise
جارتىلداتـ جارتىلداتماق. پ
[jartildatmak]
to cause a ripping
noise:
ئۇ رەختنى جارتىلدىتىپ
يىرتىۋەتتى.
He ripped the cloth
in two.
جارقىرا - جارقىرىماق. پ
[jarkirimak] to shout,
call out
جارى. رەۋ [ja:ri]
see below
جارى. بولماق. پ
to be developed,
brought into play
جارى قىلماق. پ
to develop, foster:
قابىلىيىتىمىزنى جارى
قىلدۇرۇشىمىز كېرەك.
We should foster our
abilities.
جازا 1. ئى [jaza:]
a punishment, penalty:
ئۆلۈم جازاسى
the death penalty
جازاسىنى يېمەك
to be punisheb
ئوغرىلىققا نىسبەن جازا
بار؟
What's the penalty
for stealing?
جازا 2. ئى [ja:za]
a frame, shelf
رەسىم جازىسى
picture frame
كىتاب جازىسى
a book case, book shelf
جازالا - جازالىماق. پ
[jaza:limak] to punish
جازالاتـ جازالاتماق. پ
[jaza:latmak] to have
someone punished
جازالاز - جازالانماق. پ
[jaza:lanmak] to be
punished:
ئۇ چوقۇم جازالىنىدۇ.
He will certainly be
punished.
جازانە. ئى [jaza:nə]
usury, high interest
جازانخور. ئى [jaza:-
nihor] a usurer, loan
shark
جازانخورلۇق. ئى [jaza:-
nihorluk] usury
جازىلا - جازىلىماق. پ
[ja:zilimak] to frame
رەسىمنى جازىلىماق
to frame a picture
جازىلىق. سۈپ [ja:zilik]
framed, having a
frame:
جازىلىق رەسىم
a framed picture
جاسارەت. ئى [jasa:rət]
courage, bravery:
جاسارەت كۆرسەتمەك
to display courage
جاسارەت بىلەن ئالغا
باسايلى!
Let's advance
courageously!
جاسارەتسىز. سۈپ [jasa:-
rətsiz] lacking cour-
age, timid, cowardly
جاسارەتلەنـ - جاسارەتلەنـ
مەك. پ [jasa:rətlən-
mək] to be brave,
bold
جاسارەتلەندۇر - جاسارەتلەنـ
دۇرمەك. پ [jasa:rət-
ləndürmək] to inspire
with courage,
embolden
جاسارەتلىك. سۈپ [jasa-
rətlik] coura geous,
brave:
جاسارەتلىك ئەسكەر
a brave soldier
جاسۇس. ئى [jasus]
a spy, informer
جاسۇسلۇق. ئى [jasusluk]
spying, espionage
جاغ. ئى [jaq]
the jaw:
جاغ سۆڭىكى
a jaw bone
جاغدا. سۈپ [jaqda]
young-looking;
green, unripe:

e below

جار سالماق. پ

shout, call out

جارالاق. تەق [jaraŋ]

clanging, jingling noise

جارالاق - جارالاق. تەق [jaraŋ - jaraŋ] a clang, jingle

جارالاق - جۇرۇلاق. تەق [jaraŋ - juruŋ] a clanging, jingling noise

جاراڭسىز. سۈپ [jaraŋsiz] noiseless; unvoiced:

جاراڭسىز ئۇزۇك تاۋۇش voiceless consonant

جاراڭسىزلاش - جاراڭسىزلاشماق. پ [jaraŋsizlax-mak] to be voiceless

جاراڭلاش - جاراڭلىماق. پ [jaraŋlimak] to make a clanging noise

جاراڭلىق. سۈپ [jaraŋlik] voiced (of consonants):

جاراڭلىق ئۇزۇك تاۋۇش voiced consonant

جاراھەت. ئى [jara:hət] a wound, injury:

تاشقى جاراھەت a surface wound

ئىچكى جاراھەت an inner wound

ئۇرۇش جاراھىتى a war wound

جاراھەتلەنمەك - جاراھەتلەنمەك. پ [jara:hət-lənmək] to be wounded, injured

kəxlik] suffering, pain

جاپالىق. سۈپ [japa:lik] hard, difficult, painful:

جاپالىق ئەمگەك hard labour

جاپالىق تۇرمۇش difficult living conditions

جاپالىق كۈنلەر hard days

جاپا - مۇشەققەت. ئى [japa: muxəkkət] trouble and suffering

جاپ - جاپ. سۈپ [jap - jap] talkative, garrulous:

جاپ - جاپ خوتۇن a talkative wife

جاپ - جاپلىق. ئى [jap - japlik] talkativeness, garrulousness

جاپىلداش - جاپىلداشماق. پ [japildaxmak] to chat, converse

جاپىلداق. سۈپ [japildak] talkative, garrulous

جادا. ئى [ja:da] a hay - cutter

جادۇ. ئى [ja:du] a witch, sooth - sayer; witchcraft

جادۇ قىلماق. پ to engage in sorcery

جادۇگەر. ئى [ja:dugər] a magician, witch

جادۇگەرلىك. ئى [ja:du-gərlik] magic, sorcery

جار. تەق [jar]

ready for the trip.

جابدۇق. ئى [jabduk] utensils, tools; preparations:

ياغاچچىلىق جابدۇقلىرى carpentry tools

يول جابدۇقىڭىز پۈتتىمۇ؟ Are you ready for your trip?

جابدۇلا - جابدۇلماق. پ [jabdulmak] to be ready, prepared

جابدۇنماق - جابدۇنماق. پ [jabdunmak] to tidy up, pack up

جابدۇنۇشماق - جابدۇنۇشماق. پ [jabdunuxmak] to prepare, get ready:

ئۇلار بېيجىڭگە بېرىشقا جابدۇنۇشتى. They prepared for their trip to Beijing.

جاپا. ئى [japa:] suffering, difficulty:

جاپا چەكمىگۈچە ھالاۋەت يوق. No gain without pain.

جاپا تارتماق. پ to suffer, face difficulties

جاپادىن قاچماق. پ to escape from difficulties

جاپاسىز. سۈپ [japa:siz] easily, trouble-free

جاپاكەش. ئى [japa:kəx] one who has suffered

جاپاكەشلىك. ئى [japa:-

a dear friend
ئەركىنجان
dear Erkin
جان پىدا قىلماق. پ
to lay down one's life:
ئۇ ۋەتەن ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلدى.
He laid down his life for his country.
جان دەپ. رەۋ
an expression of pleasure:
ئىشمگەككە جان دەپ بارىمەن.
I enjoy going to work.
جان كۆيدۈرمەك. پ
to do something earnestly
جاناب. ئى [janab]
Sir, an honorific title:
پادىشاھ جانابلىرى!
Your Majesty!
جانابي. سۈپ [jana:biy]
Sir, honorific title:
جان - پان [jan - pan]
see below:
جان - پان چىقماق
to be exasperated, angry
جان - تەن. ئى [jan-tən]
heart and soul
جان - جانۋار. ئى- [jan janiwar] living things, nature:
ھەممە جان - جانۋارلار- غا سۇ كېرەك.
All living things need water.
جان جەھل. ئى [jan - jəhl]
heart and soul
جانجىگەر. ئى [janjigər]
beloved, dear:
جانجىگەر بالام
my dear child
جان - دىل. ئى [jan - dil]
heart and soul:
خەلق ئۈچۈن جان - دىلىمىز بىلەن خىزمەت قىلايلى.
Let's serve the people heart and soul.
جانسىز. سۈپ [jansiz]
lifeless; weak, feeble
جانسىز ئارغامچا
thin rope
جانسىزلاڭ - جانسىزلانماق. پ [jansizlanmak] to be weak, feeble
جانلاڭ - جانلانماق. پ [janlanmak] to come alive
باھار كەلدى، تەبىئەت جانلاندى.
Spring is here, nature has come alive.
جانلاندۇر - جانلاندۇرماق. پ [janlandurmak] to bring to life, revive
جانلىق. سۈپ [janlik]
alive, living:
جانلىق تىل
a living language
بۇ رەسىم راسا جانلىق سىزىلىپتۇ.
This picture looks very real.
جانلىقلىق. ئى [janliklik]
life, vitality
جانىجان. سۈپ [ja:nijan]
dear, beloved
جانىۋار. ئى [janiwar]
living organisms
جاھان. ئى [jahan]
the world, universe
جاھاندارچىلىق. ئى [ja-handarqilik] a livelihood, means of living
جاھانكەزدى. سۈپ [jahan-kəzdi] experienced, dyed-in-the-wool
جاھانگىر. ئى [jahangir]
an imperialist
جاھانگىرلىك. ئى [jahan-girlik] imperialism
جاھىل. سۈپ [ja:hil]
obstinate, stubborn:
جاھىل ئادەم
a stubborn man
جاھىللاش - جاھىللاشماق. پ [ja:hillaxmak] to be stubborn
جاۋاب. ئى [jawab]
an answer, a solution:
جاۋابى نېمە؟
What's the answer?
جاۋاب بەرمەك. پ

جاغدا ئادەم
a strong - looking man
جاق - جاق. تەق - [jak - jak] a banging noise
جاق - جۇق. تەق - [jak - juk] a banging noise
جاققىدە. رەۋ [jakkidə] with a bang
جاقىلدا - جاقىلدىماق. پ [jakildimak] to make a banging sound
جاقىلداتماق. پ - جاقىلداتماق [jakildatmak] to cause a banging sound
جاكارلا - جاكارلىماق پ [jakarlimak] to declare, announce, publicize:
ئۇ خىتابنامە جاكارلىدى.
He published the manifesto.
جاڭ. ئى [jaŋ] a gong
جاڭ - جاڭ. تەق - [jaŋ - jaŋ] the sound of a gong
جاڭدۇ. ئى [jaŋdu] a type of bean
جاڭزا. ئى [jaŋza] a village, hamlet
جاڭگال. ئى [jaŋgal] uninhabited country
جاڭگاللىق. ئى [jaŋgallik] uninhabited country
جاڭگۈيدە. ئى [jaŋgüydə] a shop - keeper
جاڭيۇ. ئى [jaŋyu] soya sauce
جالاق - جالاق. تەق - [jala - jalak] a rattling, banging sound
جالاق - جۇلۇق. تەق [jalak - juluk] a rattling, banging sound:
بوراندا ئىشىك - دېرىزىلەر جالاق - جۇلۇق قىلىپ كەتتى.
The door and windows were rattling in the wind.
جالاققىدە. رەۋ [jalakkidə] with a rattling sound:
جالاقلا - جالاقلاقلىماق. پ [jalaklimak] to rattle
جالاقلاش - جالاقلاشماق. پ [jalaklaxmak] to rattle:
شامال دېرىزىلەرنى جالاقلىتىۋەتتى.
The wind was rattling the windows.
جالدىر - جالدىر. تەق [jaldir - jaldir] a tinkling, ringing sound
جالدىر - جۇلدۇر. تەق [jaldir - juldur] a tinkling, ringing sound
جالاپ. ئى [jalap] a whore, prostitute
جالاپخانا. ئى [jalaphana] a brothel, whore-

ouse
جالاپلىق ئى [jalaplik] rostitution
جاللات. ئى [jallat] n executioner, angman
جاللاتلىق. ئى [jallatlik] in execution, slaughter, killing
جاللاتلىق قىلىچى. ئى an executioner's sword
جاماۋە. ئى [jama:ə] a village, commune
جاماۋەت. ئى [jama:ət] public, commun ity:
جاماۋەت خەۋپسىزلىكى public security
جاماۋەت فوندى public funds
جاماۋەتچىلىك. ئى [jama:-ətqilik] social intercourse, social contact
جامال. ئى [jamal] appearance, looks, countenance
جان. ئى [jan] life, person; dear:
ئۆسۈملۈكلەرنىڭ جېنى بار.
Plants have life.
ئائىلىڭىزدە قانچە جان بار؟
How many people are there in your family?
جان دوست

جەمەت. ئى [jəmət]
a clan, family
جەملە - جەملىمەك. پ
[jə mlimək] to add up, collect
جەملەت - جەملەتمەك. پ
[jəmlətmək] to gather together
جەمئىي. ئال؛ سۈپ [jəmiy]
altogether, total:
جەمئىي ئادەم
everybody, every person
جەمئىي، بەش سوم بولىدۇ.
That's five yuan altogether.
جەمئىيەت. ئى [jəmiyət]
a society, association:
سوتسىيالىستىك جەمئىيەت
a socialist society
قىزىل كرېست جەمئىيىتى
the Red Cross Society
جەننەت. ئى [jənnət]
heaven, paradise
جەنۇب. ئى [jənub]
the south
جەنۇبىي. سۈپ [jənu:biy]
southern:
جەنۇبىي شىنجاڭ
southern Xinjiang
جەھەت. ئى [jəhət]
an aspect, view, side:
ئۇ ھەممە جەھەتتىن ياخشى.

جەسۇرلۇق. ئى [jəsurluk]
bravery, courage
جەكىلە - جەكىلىمەك. پ
[jəkilimək]
to order, to tell
جەڭ. ئى [jəŋ]
a war, fighting
جەڭگە كىرمەك. پ
to start fighting
جەڭچى. ئى [jəŋqi]
a soldier, fighter
جەڭچىلىك. ئى [jəŋqilik]
fighting, war
جەڭگىۋار. سۈپ [jəŋgi-war] military, combat, fighting
جەڭگىۋارلىق. ئى [jəŋgi-warlik] a combatitive spirit, fighting readiness
جەڭنامە. ئى [jəŋna:mə]
a war epic, war story
جەلپ. ئى [jəlp]
attraction
جەلپ قىلماق. پ
to attract, draw to
جەم. رەۋ [jəm]
total, sum
جەم بولماق. پ
to be together:
قان - قېرىنداشلار جەم بولدى.
All our relatives and friends are here.
جەم قىلماق. پ
to collect, bring together

türmək] to schedule, arrange
جەرەن. ئى [jə:rən]
a gazelle
جەرىمانە. ئى [jərima:nə]
a fine
جەرىمانە قويماق. پ
to fine:
بىز جەرىمانە تۆلىدۇق.
We had to pay a fine.
جەريان. ئى [jəryan]
a process, method:
ئاددىي جەريان
a simple process
ئىش جەريانى
a work process
جەريانىدا
during
مەن تەتىل جەريانىدا تۇرپانغا باردىم.
During the holiday I went to Turpan.
جەزملەشتۈرمەك. پ
to decide, be sure
جەزمەن. رەۋ [jəzmən]
certainly:
ئۇ جەزمەن كېلىدۇ.
He'll certainly come.
جەسەت. ئى [jəsət]
a corpse
جەسەت ساندۇقى. ئى
a coffin
جەسۇر. سۈپ [jəsur]
brave, courageous:
جەسۇر قىز
a brave girl

to answer

جاۋاب بېرەلمەسلىك
unanswerable

جاۋابسىز. سۈپ [jawabsiz]
irrefutable, without an answer:

جاۋابسىز قايتتىڭمۇ؟
Did you come back empty-handed?

جاۋابكار. ئى [jawabkar]
a defendant; person responsible:

جاۋابكار بىلەن دەۋاگەر
the accused and the accuser

مەسىلە چىقسىپ قالسا، مەن جاۋابكار.
If there are any problems, see me.

جاۋابكارلىق. ئى [jawab-karlik]
a duty, responsibility

جاۋابلاش - جاۋابلاشماق. پ [jawablaxmak]
to answer back, disagree with:

ئاتا - ئانىڭ بىلەن جاۋابلاشما.
Don't argue with your parents.

جاۋۇر. ئى [jawur]
a basin

جائىز. سۈپ [jaiz]
permitted, legal:

مۇنداق قىلىش جائىز ئەمەس.
That is not permitted.

جاي. ئى [jay]
a place, area:

بۇ ئۆي سالىدىغان ياخشى جاي ئىكەن.
This is a good place to build a house.

تۇغۇلغان جاي
one's birthplace

بۇ يەردىكى زىيارەت قىلىدىغان ئەڭ ياخشى جاي قايسى؟
What are the most interesting places to visit here?

جايلاش - جايلاشماق. پ [jaylaxmak]
to be situated:

شىنجاڭ جۇڭگونىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان.
Xinjiang is situated in NW China.

جايلاشتۇر - جايلاشتۇرماق. پ [jaylaxtur-mak]
to situate, place:

بالىنى يەسلىگە جايلاشتۇرماق
to place a child in a nursery

جاي - ماكان. ئى [jay-makan]
a place to stay

جاينامаз. ئى [jaynamaz]
a prayer mat

جايىدا. رەۋ [jayida]
good, suitable, OK:

ھەممە ئىش جايىدا.
Everything is just fine.

گەپىڭىز خېلى جايىدا.
What you said was great.

جەبرائىل. ئى [jəbra:il]
the angel Gabriel

جەبىر - جاپا. ئى [jəbir-japa]
trouble, difficulties

جەبىر - زۇلۇم. ئى [jəbir-zulum]
oppression, tyranny

جەددى - جەمەت. ئى [jəddi-jəmət]
a clan, extended family

جەدۋەل. ئى [jədwəl]
a list, form; time table, schedule

جەدۋەل تولدۇرماق
to fill out a form

جەدۋەل سىزماق
to draw up a timetable:

پويىز قاتناش جەدۋىلى
a train schedule

دەرس جەدۋىلى.
a class timetable

جەدۋەللەش - جەدۋەللەشمەك. پ [jədwəlləx-nək]
to be scheduled

جەدۋەللەشتۇر - جەدۋەللەشتۇرمەك. پ [jədwəlləx-

جۈنۈپ. سۈپ [junup] unclean, dirty

جۈۋا. ئى [juwa] a coat:

كۆرپه جۈۋىسى a lamb skin coat

جۈۋاز. ئى [juwaz] an oil press

جۈۋازچى. ئى [juwazqi] an oil presser

جۈۋالدۇرۇز. ئى - [juwal - duruz] a large sewing pin

جۈۋان. ئى [juwan] a young married woman

جۈۋاۋا. ئى [juwawa] a dumpling

جۈۋاينىمەك. ئىم - [juway - nimək] wretch, scum

جۈۋچى. ئى [juwiqi] a coat maker

جۈيازا. ئى [juyaza] a cotton - padded jacket

جۆندە - جۆندىمەك. پ [jəndimək] to put right, tidyup; to punish:

ئۆينى جۆندىمەك to put the house straight

جۆندەل - جۆندەلمەك. پ [jəndəlmək] to be put in order; be punished

جۆيلۇ - جۆيلۇمەك. پ [jəylümək] to talk in one's sleep; talk nonsense

جۈپ. سۈپ. م. [jup] double, pair; a measure word:

جۈپ كارىۋات a double bed

بىر جۈپ ئاياغ a pair of shoes

جۈپ كۈن alternate days

جۈپلە - جۈپلىمەك. پ [jüplimək] to put together in two's

جۈپلەش - جۈپلەشمەك. پ [jüpləxmək] to mate:

قۇشلار باهاردا جۈپلەشىدۇ. Birds mate in the spring.

جۈدە - جۈدىمەك. پ [jüdimək] to waste away, become thin

جۈرئەت. ئى [jür'ət] bravery, daring

جۈرئەت قىلماق. پ to dare:

بىز قىينىچىلىقنى يېڭىشقا جۈرئەت قىلىشىمىز كېرەك. We must overcome the problem.

جۈرئەتسىز. سۈپ - [jür'ət - siz] lacking courage, cowardly

جۈرئەتلىك. سۈپ - [jür'ət - lik] brave, daring

جۈسەي. ئى [jüsəy] a chinese vegetable

جۈمە. ئى [jümə] Friday

جۈمەك. ئى [jümək] a tap, faucet:

جۈمەكنى ئېتىۋېتىڭ. Turn the tap off.

جۈمەكلىك. سۈپ - [jumək - lik] with a tap or faucet

جۈملە. ئى [jümlə] a sentence, phrase:

ئاددىي جۈملە a simple sentence

بىر جۈملە تۈزۈپ بېقىڭ. Make up a sentence.

جۈملىدىن. باغلى - [jümli - din] in other words that is to say

جېدەل. ئى [jedəl] a dispute, trouble; incident

جېدەل چىقارماق. پ to make trouble

جېدەلچى. ئى [jedəlqi] a trouble - maker, rabble - rouser

جېدەلخور. سۈپ [jedəlhor] troublesome argumentative

جېدەلخورلۇق. ئى - [jedəl - horluk] trouble - making, rabble - rousing

جېدەللەشمەك. پ جېدەللەشىش - [jedəlləxmək]

He's good in every respect.

بەزى جەھەتتىن ياخشى

good in some ways

[jəhənnəm] ئى. جەھەننەم

hell

[jəwlan] رەۋ. جەۋلان

see below

جەۋلان قىلماق. پ

to flutter, wave:

بايراق شامالدا جەۋلان قىلماقتا.

The flag is fluttering in the wind.

[jəwhər] ئى. جەۋھەر

a pearl, precious stone; the essence, quintessence

[jəynək] ئى. جەينەك

the elbow

جەينەكلە - جەينەكلىمەك. پ

[jəynəklimək] to elbow someone

[jo:da:] ئى. جودا

trouble, a problem

[jor] رەۋ. جور: ئى

see below

جور بولماق. پ

to accompany:

جور بولۇپ ناخشا ئېيتماق

to sing a duet

جورا. ئى

a mate, companion

[jo:za] ئى. جوزا

a table:

بىز جوزىدا ئولتۇردۇق.

We sat at the table.

[joŋgu] ئى. جوڭگو

China

[johut] ئى. جوھۇت

a Jew; Jewish

[juda:] رەۋ. جۇدا

see below

جۇدا بولماق. پ

to be seperated from

جۇدا قىلماق. پ

to get lost; leave, part

جۇدالاش - جۇدالاشماق. پ

[juda:laxmak] to part, leave forever

[juda:lik] ئى. جۇدالىق

parting, seperation:

جۇدالىق دەردى

the pain of being apart

[judun] ئى. جۇدۇن

a snow - storm

جۇدۇن - چاپقۇن. ئى

[judun - qapkun] a snow - storm

جۇدۇن - چاپقۇنلۇق. ئى

[judun - qapkunluk] a violent storm

[jux] رەۋ. جۇش

see below

جۇش ئۇرماق. پ

to surge, swell:

قەلبىم جۇش ئۇردى.

My heart skipped a beat.

[juxkun] سۈپ. جۇشقۇن

ated; vigorous:

جۇشقۇن كەيپىيات

gh spirits

جۇشقۇنلاش - جۇشقۇنلا

uxkunlax- ماق. پ

ak] to be elated, good spirits

uoqrapiyə] ئى. جۇغراپىيە

:ography

جۇغلا - جۇغلاماق. پ

juqlimak] to gather, ollect

juqlanma] ئى. جۇغلانما

n accumulation, ollection

juŋxyaw] ئى. جۇڭشياۋ

lieutenant

ommander

jul- سۈپ. جۇل - جۇل

ul] tattered, ragged

جۇلغۇ - جۇلغۇماق. پ

julqumak] to molt, ose one's feathers

[juluk] سۈپ. جۇلۇق

attered, ragged

jumhu- ئى. جۇمھۇرىيەت

iyət] a republic:

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى

he People's Republic f China

[jumu] يۈك. جۇمۇ

OK?, ... got it?:

سەن بۇنداق قىلما جۇمۇ؟

Don't do that, OK?

جىڭلاڭ - جىڭلاتماق. پ [jiŋlatmak] to have something weighed

جىڭموما. ئى [jiŋmoma] steamed bread

جىلە. رەۋ [ji:lə] see below

جىلە بولماق. پ to be angry, annoyed

جىلە قىلماق. پ to annoy, anger:

مېنى جىلە قىلماڭ! Don't annoy me.

جىلغا. ئى [jilqa] a valley:

ئاۋۇ تاغلار ئارىسىدا چىرايلىق جىلغا بار ئىكەن. There is a beautiful valley between those mountains.

جىلىت. ئى [jilit] a school - bag

جىلىتكە. ئى [jilitkə] a sleeveless jacket

جىلىخور. سۈپ [ji:lihor] impetuous, hot-tempered

جىم. رەۋ [jim] still, quiet:

جىم بولۇڭ. Be quiet.

جىم ئولتۇرماق. پ to sit quietly

جىمبىل. ئى [jimbil] a steamer (a cooking utensil):

جىمجىت. سۈپ [jimjit] quiet, still:

جىمجىت كېچىلەر quiet nights

جىمجىت ئورمانلىق a quiet wood

جىمجىتلىق. ئى [jimjitlik] silence, quietness

جىملا - جىمىلداق. پ [jimlimak] to shut, hush someone up:

مەن ئۇنى جىملاپ قويدۇم. I shut him up.

جىممىدە. رەۋ [jimmidə] quietly, silently:

ئۇ جىممىدە چىقىپ كەتتى. He left quietly.

جىمى. ئال [jimi:] all, every:

جىمى ئادەم قايتىپ كەلدى. Everyone is back.

جىمىماق. پ [jimimak] to become quiet, still

جىمىتماق. پ [jimitmak] to quieten

جىمىقۇر. سۈپ [jimiqur] quiet, introverted:

جىمىقۇر ئادەم a person who rarely speaks

جىمىقماق. پ [jimikmak] to ease, subside:

بوران ئاستا جىمىقتى. The storm slowly subsided.

جىمىكى. ئال [jimi:ki] all, every

جىن. ئى [jin] a demon, ghost:

جىن چاپلاشقان demon possessed

ئىچىگە جىن كىرمەك to have a demon

جىن يول small path

جىنازا. ئى a coffin, bier

جىن - ئالۋاستى. ئى [jin-alwasti] demons and ghosts

جىنايەت. ئى [jina:yət] a crime, offense

جىنايەت ئۆتكۈزۈش. پ to commit a crime

جىنايەتچى. ئى [jina:yətqi] a criminal, offender

جىنايى. سۈپ [jina:yi] criminal; guilty:

جىنايى ئىش a criminal case

جىنچىراق. ئى [jinqirak] a kerosene lamp; lantern

جىندەك. ئى: رەۋ [jindək] a moment, a second:

جىندەك تۇرۇپ تۇرۇڭ. Wait just a second.

ik] many, much, a lot
[jikkidə] جىققىدە. سۈپ
great many
jikli- جىقلا - جىقلىماق. پ
ıak] to increase, add
[jigər] جىگەر. ئى
he liver:
جىگەر رەڭ
urple
جىگەر كېسىلى
epatitis
جىگىرى بار
rave, courageous
jigərsiz] سۈپ. جىگەرسىز
earful, timid
jigərlik] سۈپ. جىگەرلىك
rave, courageous
[jigdə] جىگدە. ئى
a haw, Chinese date
[jigdilik] ئى. جىگدىلىك
a haw - field
[jiŋ] جىڭ 1. سۈپ
genuine, real, pure:
جىڭ ئالتۇن ئوتتىن قورقماس.
Real gold doesn't fear fire.
[jiŋ] جىڭ 2. ئى
a jin (unit of measurement), half a kilo
جىڭلا - جىڭلىماق. پ
[jiŋlimak] to weigh:
بۇ قوغۇننى جىڭلاپ بېرىڭ.
Weigh this melon please.

(land)
[jiroqa] جىرغا. ئى
a stretcher
[jiriŋ] جىرىڭ. تەق
a ringing sound
[ji- جىرىڭ - جىرىڭ. تەق
riŋ - jiriŋ] a ringing sound
[jiriŋŋidə] جىرىڭدە. رەۋ
with a ringing sound
جىرىڭلا - جىرىڭلىماق. پ
[jiriŋlimak] to ring, jingle
[jirim] جىرىم. ئى
a sapling, young tree
[jisim] جىسىم. ئى
matter, substance, body:
قاتتىق جىسىم
a solid
سۇيۇق جىسىم
a liquid
جىغىلدا - جىغىلدىماق. پ
[jiqildimak] to beat (of the heart):
يۈرىكىم جىغىلداپ كەتتى.
My heart was pounding.
[jik] جىق. سۈپ
many, much, a lot:
بۈگۈن بازاردا ئادەم جىق.
There are a lot of people in the bazaar today.
جىقايماق - جىقايماق. پ
[jikaymak] to increase
جىق - جىق. سۈپ - [jik

to quarrel, argue
جېدەل - ماجرا. ئى
[jedəl - majra] a dispute, argument
[jenəstə] جىنەستە. ئى
a cherry
[jenəsti- جىنەستلىك. ئى
lik] a cherry orchard
[jip] جىپ. ئى
a jeep
[jiddiy] جىددىي. سۈپ
urgent, tense:
جىددىي خەت
an urgent letter
جىددىي ۋەزىپە
an urgent task
جىددىي ئەھۋال
an emergency
جىددىيلەش - جىددىيلەشمەك. پ
[jiddiyləxmək]
to become tense, serious; be nervous
جىددىيلەشتۈر - جىددىيلەشتۈرمەك. پ
[jiddiyləx- türmək] to cause tension, nervousness
[jiddiylik] جىددىيلىك. ئى
nervousness, tension:
مەن ناھايىتى جىددىيلىك ھېس قىلدىم.
I felt very tense.
[jira:] جىرا. ئى
a gully, ravine
[jiri- جىرا - جىرىماق. پ
mak] to mark out

names

بۇ بالا ئاتىسىغا چاپلاپ قويغاندەك ئوخشايدىكەن.

This child looks the split image of his father.

چاپلاتماق. پ - چاپلاتماق [qaplatmak] to have stuck on, stuck up

چاپلاشماق. پ - چاپلاشماق [qaplaxmak] to stick to:

كىيىمىڭىزگە لاي چاپلىشىپ قاپتۇ.

There's mud on your clothes.

سەن ماڭا چاپلاشما.

Don't nag me.

چاپلاشقاق. سۇپ_قاق [qaplaxkak] sticky, adhesive

چاتماق. پ - چاتماق [qatmak] to join together, connect:

ۋاگونلارنى چاتماق

to hitch up train carriages

چاتماق. پ - چاتا [qa:timak] to prune (trees etc.)

چاتاشماق. پ - چاتاش [qa:taxmak] to prune (trees etc.)

چاتاق. ئى [qatak] a fault, problem:

چاتاق بار.

It has a fault.

چاتاق يوق!

No problem!

ئۇ ئىشنى چاتاق قىلىپ قويدى.

He did it wrong.

بۇ ئىش بىلەن نېمە چاتىقىڭ بار؟

What has this to do with you?

چاتاقچى. ئى [qatakqi] a trouble _ maker

چاتاقلاشماق. پ - چاتاقلاش [qataklaxmak] to go wrong, turn sour:

ئىشلار چاتاقلىشىپ كەتتى.

Things have gone wrong.

چاتقال. ئى [qatkal] a bush

چاتقاللىق. ئى [qatkallik] a place with many bushes

چاتقۇچ. ئى [qatkuq] a plug, outlet; hook:

ئۆيدە چاتقۇچ بارمۇ؟

Is there a plug in the room?

چاتقۇزماق. پ - چاتقۇز [qatkuzmak] to have something hooked up

چاچ. ئى [qaq] hair:

تۇنۇگۈن مەن چېچىمنى ياساتتىم.

Yesterday I had my hair cut.

چاچ ئاقىرىپ كەتمەك

to go grey

ئاچچىقىدىن ئۇنىڭ چاچلىرى تىك تۇرۇپ كەتتى.

He was so cross, his hair was standing on end.

چاچماق. پ - چاچ [qaqmak] to scatter, spill, emit:

ئۇ چايىنى كىتابنىڭ ھەممەيىرىگە چېچىۋەتتى.

He spilt tea all over the book.

ئۇنىڭغا سۇ چاچما.

Don't splash water on her.

ئاي ئۆزىنىڭ يېقىملىق نۇرىنى چاچاتتى.

The moon was shining brightly.

چاچراتماق. پ - چاچرا [qaqratmak] to spill, splash; to do something quickly:

سۇ ھەممە جايغا چاچراپ كەتتى.

The water spilled everywhere.

چاچراپ ئورنىدىن تۇرماق

جنس. ئى [jins] nature, gender, sex:
ئەرلىك جنس male
ئاياللىق جنس female
جنسلىق. سۈپ [jinslik] having a gender, sexual

جنسىي. سۈپ [jinsiy] sexual;
جنسىي ئەزا a sexual organ
جنسىي ئالاقە sexual relations
جن - شەيتان. ئى [jin_

rtan] demons and
osts
جيەن. ئى [jiyən] nephew
جيەن قىز. ئى niece
جياۋبۇ. ئى [jyawbu:] ıe, adhesive

چ

چاپ - چاپماق 1. پ [qapmak] to chop, cut up, to dig:
پالتا بىلەن چاپماق to chop with an axe
چاپماق 2. پ [qapmak] to gallop (of a horse):
ئات يولدا تېز چاپماقتا ئىدى.
The horse was galloping in the street.
چاپماق 3. پ tosmear, spread, apply
چاپماق 4. پ to mate (of animals)
چاپارمەن. سۈپ [qaparmən] a person who runs errands, go _ for
چاپارمەنلىك. ئى [qapar_mənlik] running errands
چاپان. ئى [qapan] a cloak, jacket

چاپان كۆتەرمەك. پ to flatter
چاپان ياپماق. پ to wrap up, conceal
چاپانچى. ئى [qapanqi] a flatterer
چاپ - چاپ 1. ئى [qap_qap] hand_to _ hand fighting
چاپ - چاپقا چۈشمەك. پ to fight hand_to_hand
چاپ - چاپ قىلماق. پ to slaughter
دۈشمەن خەلقنى چاپ_چاپ قىلدى.
The enemy slaughtered many people.
چاپ - چاپ 2. سۈپ [qap_qap] easy to sell:
بۇ مالنىڭ بازىرى چاپ_چاپ.
This sells very quickly.

چاپسان. رەۋ [qapsan] ıickly, speedily:
چاپسان بول.
e quick.
چاپسان ماڭماق. پ walk quickly
چاپسانلا - چاپسانلىماق. qapsanlimak] to urry, act quickly:
قەدىمى چاپسانلىماق quicken one's pace
چاپسانلاتماق - چاپسانلاتماق. qapsanlatmak] to uieken
چاپلا - چاپلىماق. پ qapli_ak] to stick on, tidk up:
خەتكە ماركا چاپلاڭ. tick the stamps on he letter.
بەتنام چاپلىماق defame, call bad

چاقماق 3. پ [qakmak]
to strike (of lightning etc):
سەرەڭگە چاقماق
to strike a match
چاقپەلەك. ئى [qakpələk]
a water _ wheel, a wind mill
چاقتۇر - چاقتۇرماق. پ [qakturmak] to have something broken, pounded
چاقچاق. ئى [qakqak]
a joke, jest
چاقچاق قىلماق. پ
to joke:
مەن پەقەت چاقچاق قىلدىم.
I was only joking.
چاقچى. ئى [qakqi]
a grinder, person who sharpens things:
چاقچى كەلسە، پىچاقنى چاقلىتىپ قويۇڭ.
If the knife sharpener comes, get the knife sharpened.
چاققان 1. رەۋ [qakkan]
quickly, speedily:
چاققان ماڭە.
Walk quickly.
چاققان 2. سۈپ [qakkan]
dextrous, agile
چاققانلىق. ئى [qakkanlik]
alertness, dextrousness:
ئەركەر ئۇ چاققانلىق قىلمىغان بولسا، ماشىنا

in your opinion
چېغىڭدا، بۇ ئىشنى قىلالماسمەنمۇ؟
So you think I oucldn't do it?
چاغ 3. سۈپ [qaoq]
small, smallish:
بۇ ئاياغ سەل چاغراق، ئىكەن.
These shoes are a bit too tight.
چاغان. ئى [qa:oqan]
the Chinese Spring Festival
چاغانلىق. سۈپ [qa:oqanlik]
for the Spring Festival
چاق. ئى [qak]
a tyre, wheel:
ھارۋا چاقى
a cart wheel:
تارىخ چاقى
the wheels of history
چاقتا تۆشۈك بار ئىكەن.
There's a puncture in the tyre.
چاق - چاقماق 1. پ
[qakmak] to pound, break open:
ياڭاق چاقماق
to shell walnuts
گازىر چاقماق
to eat sunflower seeds
چاقماق 2. پ [qakmak]
to sting:
مېنى ھەرە چېقىۋالدى.
I was stung by a bee.

to cross one's legs
چازا قۇرۇپ ئولتۇرماق
to sit cross _ legged
چاسا. سۈپ [qa:sa]
square, rectangle:
چاسا (شەكىلدىكى) رەخ پارچىسى
a square piece of cloth
چاسىلا - چاسىلىماق. پ [qa:silimak] to make into squares:
رەختنى چاسىلاپ كەسمەك
to cut cloth into squares
چاشقان. ئى [qaxkan]
a mouse, rat
چاشقاننىڭ ئۆلگۈسى كەلسە مۇشۇكنىڭ قۇيرۇقىغا ئېسىلار.
If the mouse wants to die let him take hold of the cat's tail.
چاشكا. ئى [qaxka]
a cup, mug
چاغ 1. ئى [qaoq]
then, at a certain time:
مەن بالا چېغىمدا ...
When I was a boy...
ئۇ چاغدا، مەن ئۇنى تونۇمايتتىم.
I didn't know him then.
چاغ 2. ئى [qaoq]

to get up quickly

چاچراڭ - چاچراتماق. پ [qaqratmak] to splash

يۈزگه سۇ چاچراتماق to splash water onto one's face

چاچلىق. سۈپ [qaqlik] with long hair:

چاچلىق قىز a girl with long hair

چاچما. سۈپ [qaqma] scattered; resembling prose:

چاچما شېئىر broken, free verse

چار 1. سۈپ [qar] spotted, speckled; grey:

چار توخۇ a speckled chicken

چار ساقال a grey beard

چار 2. ئى [qar] wheat stubble

چاراس - چۈرۈس. تەق [qaras _ qurus] a cracking, snapping sound

بۇ شاخ چاراس - چۈرۈس قىلىپ سۇنۇپ كەتتى.

The branch broke with a crack.

چاراسلا - چاراسلىماق. پ [qaraslimak] to crack, snap, creak

چارە. ئى [qa:rə] a method, way:

چارە يوق.

There's no way.

چارە تېپىش كېرەك.

We must find a solution.

چارەك. ئى [qa:rek] a quarter:

سائەت ئالتىگە چارەك ۋاقىت قالدى.

It's a quarter to six.

چارباغ. ئى [qarbaq] an imperial garden, large garden

چارچا - چارچىماق. پ [qarqimak] to be tired:

بىر ئاز چارچاپ قالدىم.

I'm a little tired.

چارچاتا - چارچاتماق. پ [qarqatmak] to tire someone out

چارس. تەق [qars] a crack, snap, creak:

چىنە چارس قىلىپ چەك كەتتى.

The bowl broke with a crack.

چارس - چارس تەق_qars] a cracking, snapping sound

چارس - چۈرس. تەق_qurs] a cracking, snapping sound

چارسسىدە. رەۋ [qarssidə] with a crack, snap

چارسىلدا - چارسىلدىماق. پ [qarsildimak] to

. snap, creak:

مۇز چارسىلداپ ېرىلدى.

ice cracked .

چارسىلداتا - چارسى ماق. پ ildatmak] use to crack, creak

چارشەنبە. ئى [xənbə] lnesday

چارلا - چارلىماق. rlimak] to lore, reconnoitre

چارلىغۇچى. ئى [rliquqi] econnaissance

lier, explorer

چارۋا. ئى [qarwa] ttle, livestock:

چارۋا مەھسۇلاتى estock products

چارۋىچى. ئى [qarwiqi] shepherd, nomad, ttle owner

چارۋىچىلىق. ئى_arwiqi] animal husbandry

چارۋىدار. ئى [arwidar] livestock owner, rd owner

چارىسىز. ئى [qa:risiz] lpless, stuck:

چارىسىز قالدۇق. here was nothing e could do.

چارىسىزلىق. ئى_a:risiz] helplessness

چازا. ئى [qa:za] e below

چازا قۇرماق. پ

چاڭقا - چاڭقىماق. پ [qaŋkimak] to be very thirsty

چاڭغا. ئى skis

چاڭغا تېيىنماق. پ to ski

چاڭغىچى ئى a skier

چاڭغىراق. ئى a sky - light (in the roof)

چاڭگا. ئى [qaŋga] a nest, lair:

چاڭگا تىزماق to build a nest

چاڭگال. ئى [qaŋgal] a claw, nail, talon, a handful:

بۈركۈتنىڭ چاڭگىلى an eagle's talons

چاڭگالا - چاڭگالىماق. پ [qaŋgallimak] to grab, seize, claw at

چاڭگىلە. ئى [qaŋgilə] an opera, a show

چاڭلاش - چاڭلاشماق. پ [qaŋlaxmak] to be pollinated

چاڭلاشتۇر - چاڭلاشتۇرماق. پ [qaŋlaxturmak] see below:

سۈنئىي چاڭلاشتۇرماق to pollinate artificially

چاڭىلدا - چاڭىلدىماق. پ [qaŋildimak] to speak clearly and loudly:

بۇلبۇل چاڭىلداپ سايرىماقتا. The nightingale is singing beautifully.

چاڭىلداق. سۈپ [qaŋildak] loud and clear:

چاڭىلداق ئاۋاز a loud, clear voice

چال - چالماق. پ [qalmak] to play (an instrument), to ring:

سىز دۇتار چالالامسىز؟ Do you play the dutar?

قوڭغۇراق چېلىڭ. Ring the bell.

چالا. سۈپ [qala] inadequate, half-:

چالا پىشقان قوغۇن an under-ripe melon

چالا يېتىلگەن بالا a premature baby

چالا - بۇلا. رەۋ [qala-bula] carelessly, inadequately:

چالا - بۇلا ئىشلىمەك to do slip - shod work

چالغۇ. سۈپ [qalqu] musical:

خالغۇ ئەسۋابلىرى musical instruments

چالغۇچى. ئى [qalquqi] a player of musical instruments

چالما. ئى [qalma] a lump of earth, mud

چالما - كېسەك. ئى [qalma-kesək] earth, soil

چالۋاقا - چالۋاقىماق. پ [qalwa:kimak] to fly into a rage

چاما. 1. ئى [qama] strength, power:

چاما يەتكۈچە all one's strength, one's power

چاما. 2. ئى an estimate, guess; around, about:

مېنىڭ چامىمچە ... I would guess ...

چامادان. ئى [qamadan] a suitcase

چامباش. ئى [qambax] sword-play, chinese boxing

چامباشچى. ئى [qambaxqi] a chinese boxer

چامدا - چامدىماق. پ [qamdimak] to walk, stride, paee:

چامداپ بېقىڭ، ئۇزۇن-لۇقى قانچىلىق كېلەركىن. See how many paces long it is.

چامدام. ئى [qamdam] a pace, stride

چامغۇر. ئى [qamoqur] a turnip

چامغۇرلۇق. ئى [qamoqur-luk] a turnip field

چان - چانماق. 1. پ [qan-

بېسۇالاتتى.
If he hadn't acted quickly he would have been run over.

چاقلا - چاقلىماق. پ [qaklimak] to grind, sharpen

چاقلات - چاقلاتماق. پ [qaklatmak] to have something ground, sharpened

چاقماق 1. ئى [qakmak] lightning:
چاقماقتەك تېز
as quick as lightning

چاقماق 2. سۇپ [qakmak] square, chequered:
چاقماق قەغەز
chequered paper

چاقنا - چاقنىماق. پ [qaknimak] to shine, gleam:
يۇلتۇزلار چاقناپ تۇراتتى.
The stars were shining.
ئۇنىڭ كۆزلىرى خۇشاللىقىدىن چاقناپ تۇراتتى.
Her eyes were sparkling with joy.

چاقناتقا - چاقناتماق. پ [qaknatmak] to cause to shine, gleam

چاقىر - چاقىرماق. پ [qakirmak] to call, to invite:
ئۇلار ياردەمگە ئادەم چاقىردى.
They called for help.
تويغا چاقىرماق
to invite people to a wedding
يىغىن چاقىرماق
to call a meeting

چاقىرت - چاقىرتماق. پ [qa:kirtmak] to have someone invited

چاقىرىش - چاقىرىشماق. پ [qa:kirixmak] to invite one another

چاقىرىق. ئى [qa:kirik] a call, appeal, invitation
چاقىرىق كۈتۈۋاتسەن.
I'm waiting for the invitation.

چاقىرىقنامە. ئى [qa:kirikna:mə] a written invitation, appeal

چاقىرىم. رەۋ [qa:kirim] a li (half a kilometre):
ئۇلارنىڭ ئۆيى بىزنىڭ ئۆيگە بىر چاقىرىم كېلىدۇ.
They live one li from our house.

چاك. ئى [qak] a seam, crack, chink:
چاپانىنىڭ چېكى
the seam of a coat

چاكار. ئى [qakar] servant

چاكىلدا - چاكىلدىماق. [qakildimak] to smack
ئۇسسىغىنىدىن ئۇنىڭ ئاغزلىرى چاكىلدا. كېتىپتۇ.
He smacked his lips from thirst.

چاكىنا. سۇپ [qakina] vulgar, coarse

چاكىنىلاش - چاكىنىلاشماق. پ [qakinilaxmak] to be vulgar, coarse

چاڭ. ئى [qaŋ] a dulcimer, stringed instrument

چاڭ - توپا. ئى [qaŋtopa] dust, dirt

چاڭ - توزان. ئى [qaŋtozan] dust, dirt

چاڭ - چاڭ. تەق [qaŋqaŋ] a sharp smacking sound

چاڭ - چۇڭ. تەق [qaŋquŋ] a sharp smacking sound:
ئۇ ئۇنىڭ يۈزىگە چاڭ - چۇڭ قىلىپ ئىككى شاپىلاق ئۇردى.
He slapped him twice on the face.

چاڭچى. ئى [qaŋqi] a dulcimer player

چاڭچىلىكەش. ئى [qaŋqi:likəx] an opera singer

چەت ئەل. ئى [qətəl] foreign; abroad:
سىز بۇرۇن چەتئەلگە بارغانمۇ؟
Have you ever been abroad?
چەت ئەللىك
a foreigner
چەت ئەل تىلى
a foreign language
چەت ئەلدىن كىرگەن سۆز
a foreign loan word
چەتلە - چەتلىمەك. پ [qet-limək] to avoid, dodge:
تونۇش ئادەمدىن چەتلىمەك
to avoid meeting an acquaintance
چەتنە - چەتنىمەك. پ [qətnimək] to avoid, dodge
چەت - ياقا. ئى [qət-yaqa] the edge, verge, brink:
يېزىنىڭ چەت - ياقلىرى
the edge of the village
چەرەندە - پەرەندە. ئى [qərəndə - pərəndə] birds and beasts
چەش. ئى [qəx]
a heap of grain
چەشمە. ئى [qəxmə]
an eye:
يەكچەشمىنىڭ يۈرتىغا بارساڭ، بىر كۆزۈڭنى يۇم.

If you go to a one eyed man's house, close one of your eyes.
چەك 1. ئى [qək]
a cheque
چەك 2. ئى [qək]
a limit, boundary:
بۇ يەردىكى تېزلىك چېكى سائىتىگە 60 كىلومېتر.
There's a speed limit of sixty kilometres per hour.
چەك قويماق
to limit
چېكىگە يەتمەك
to reach the limit
ئۇنىڭ جىنايىتى چېكىگە يەتتى.
He's guilty of terrible crimes.
چەك 3. ئى
stones and sticks used for divination
چەك - چەكمەك 1. پ [qək-mək] to strike with one's fingers, knock:
تەمبۇر چەكمەك
to play a tambourine
ئىشىكنى چېكىڭ.
Knock on the door.
چەكمەك 2. پ [qəkmək]
to smoke:
تاماكا چېكەمسىز؟
Do you smoke?
چەكمەك 3. پ [qəkmək]

to undergo:
جاپا چەكمەك. پ
to suffer, undergo trials
چەكمەك 4. پ [qəkmək]
to embroider
چەكچەيدى - چەكچەيمەك. پ [qəkqəymək] to look at something with large eyes:
چەكچىيىپ قاراماق.
to stare at
چەكسىز. سۈپ [qəksiz] infinite, boundless:
چەكسىز سان
an infinite number
چەكسىز مۇھەببەت
undying love
چەكسىز خۇشاللىقنى چۆمەك
to be filled with unspeakable joy
چەكلە - چەكلىمەك. پ [qək-limək] to limit, restrict:
ۋاقتىنى چەكلىمەك
to limit one's time
پىلانسىز تۇغۇت چەكلىنىۋاتىدۇ.
They are enforcing birth control.
چەكلەنمەك - چەكلىنىمەك. پ [qəklənmək] to be banned, prohibited:
ئاپتوبۇستا تاماكا چېكىش چەكلىنىدۇ.

mak] to be revealed, become known:
ئۇنىڭ ئىشى چىنىدىن چىقىپ قالدى.
He's given himself away now.

چانماق 2. پ [qanmak]
to consider unsuitable, to clash, not match:
ئۇ ئېرىدىن چاندى.
She's finished with her husband
ئۇنىڭ كىيىمى چىنىپ قاپتۇ.
Her clothes do not match.

چانماق 3. پ [qanmak]
to be hesitant in speeeh:
ئۇنىڭ ئۇيغۇرچە سۆز-لىرى چانمايدۇ.
He's fluent in Uighur.

چانا. ئى [qana]
a sledge

چانا - چانماق. پ-[qani-mak] to chop up, sliee:
چاناپ ئۆلتۈرمەك.
to hack to death

چاناچ. ئى [qanaq]
a leather container
بىر چاناچ قىمىز
a containerful of kemiz

چانال - چانالماق. پ
[qanalmak] to be chopped up

چاندۇر - چاندۇرماق. پ [qandurmak] to give oneself away

چاۋاك. ئى [qawak]
the palm (of the hand)

چاۋاك چالماق. پ
to clap, applaud:
ھەممەيلەن چاۋاك چالدى.
Everybody clapped.

چاي. ئى [qay]
tea:
ئازراق چاي ئىچەمسىز؟
Would you like some tea?
چاي بارمۇ؟
Is there any tea?
سۈتلۈك چاي
milk - tea
چاي پۇلى بەرمەك
to give a tip
چاي ئىچكۈزمەك
to be engaged to be married

چايان. ئى [qayan]
a scorpion:

چاي - پاي. ئى [qay-pay] tea and biscuits, food
چاي - پاي ئىچىپ كېلەي.
I'll come as soon as I've eaten.

چايپۇرۇش. ئى [qaypurux]
a tea - seller

چايچى. ئى [qayqi]
a tea - seller

چايچىلىق. ئى [qayqilik]
- selling, tea -
wing

چايخانا. ئى [qayhana]
ea - house

چايخور. سۈپ [qayxor]
- loving

چايدان. ئى [qaydan]
flask, thermos

چايقا - چايقىماق. پ-[qayqimak] to rinse in ater, to shake:
كىرنى چايقىماق
rinse dirty clothes
ئاغزىڭنى چايقىۋېتىڭ گەپ قىل!
rinse your mouth t!

ئۇ بېشىنى چايقىدى.
e shook his head.

چاينا - چاينىماق. پ [qaynimak] to chew, nch on:
تاماقنى چاينىماق
chew one's food

چەت. ئى [qət]
tside, side, edge:
يولنىڭ ئىككى چېتى
e two sides of the ad
ئۇ ئۆزىنىڭ ئىشىنى تىكە قايرىپ قويۇپ ماڭا ياردەملەشتى.
put his own work de to help

يېتىپ بارالمىدى.
They didn't reach the summit.

چوقۇ - چوقۇماق. پ [qo-kumak] to peck (of birds)

توخۇ دان چوقۇۋاتىدۇ.
The chicken is pecking grain.

چوقۇش - چوقۇشماق. پ [qokuxmak] to peck each other

چوقۇلا - چوقۇلماق. پ [qokulimak] to peck at; discriminate against:

چوقۇلاپ ئۆلتۈرمەك
to peck to death

چوقۇم. رەۋ [qokum] certain to, bound to:

ئۇ چوقۇم مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىدۇ.
He's bound to succeed.

مەن چوقۇم بارىمەن.
I must go.

بۇنى چوقۇم ئوغرى ئالدى.
It must have been stolen.

چوقۇنۇ - چوقۇنماق. پ [qokunmak] to worship

چوكا. ئى [qoka] a pair of chopsticks

چوكان. ئى [qo:kan] a young married woman

چوك - چوك. تەق - [qok] the sound of smacking lips

چوككىدە. رەۋ [qokkidə] with a smack of one's lips:

ئۇ بالىنى چوككىدە سۆيۈپ قويدى.
She gave the child a smacking kiss.

چوڭ. سۈپ [qoŋ] big, old, grand:

چوڭ دادام
my grandfather

چوڭ ئانام
my grandmother

چوڭ ئاكام
my older brother

مەن سىزدىن چوڭ.
I'm older than you.

چوڭ بولماق. پ to grow up:

سىز قەيەردە چوڭ بولغان؟
Where did you grow up?

چوڭ سۆزلىمەك. پ to boast

چوڭايا - چوڭايماق. پ [qoŋaymak] to grow up, develop:

بالا چوڭىيىپ قالدى.
The child has grown up.

چوڭايتا - چوڭايتماق. پ [qoŋaytmak] to enlarge, magnify; exaggerate:

چوڭايتىپ كۆرسەتمەك
to exaggerate

چوڭايتقۇچ. ئى [qoŋaytkuq] a magnifying glass

چوڭايتقۇز - چوڭايتقۇزماق. پ [qoŋaytkuzmak] to have something enlarged

چوڭچى. ئى [qoŋqi] an arrogant, conceited person

چوڭچىلىق. ئى [qoŋqilik] arrogance, conceit

چوڭقۇر. سۈپ [qoŋkur] deep, profound:

چوڭقۇر قودۇق
a deep well

چوڭقۇر ئەھمىيەتلىك
deep significance

چوڭقۇرلا - چوڭقۇرلىماق. پ [qoŋkurlimak] to be deep:

چوڭقۇرلاپ كىرمەك
to go into something in depth

چوڭقۇرلاتقۇ - چوڭقۇرلاتماق. پ [qoŋkurlatmak] to deepen:

ئۆستەڭنى چوڭقۇرلاتماق
to deepen an irrigation ditch

چوڭقۇرلۇق. ئى [qoŋkurluk] depth, profundity:

بۇ قۇدۇقنىڭ چوڭقۇر-

ɔylimək] to step on,
ample underfoot:
قوي ئېيتزلتنى چه
لمۇەتتى.
ne sheep have
ampled on the crops.
چەينەك. ئى [qəynək]
kettle, teapot
چوڕچوك. سۇپ [qopqoŋ]
ery large
چوت. ئى [qot]
.n abacus
چوتكا. ئى [qotka]
brush, broom:
بىر چوتكا بېرىڭ.
I'd like a brush please.
چوتكىلا - چوتكىلىماق. پ
[qotkilimak] to brush,
to scrub:
سىز چىشىڭىزنى چوت-
كىلاپ بولدىڭىزمۇ؟
Have you brushed
your teeth?
چورۇق. ئى [qoruk]
thick leather boots
چوشقا. ئى [qoxka]
a pig
چوشقا گۆشى.
pork meat
چوققا. ئى [qokka]
the summit, the peak:
تاغ چوققىسى
the mountain summit
ئۇلار ئاخىرقى چوققىغا

چەملە - چەملىمەك. پ [qəm-
limək] to heel,
sole (shoes)
چەملەتتۈرمەك. پ
[qəmlətmək] to have
a shoe heeled
چەن 1. ئى [qən]
a pair of scales:
قول چىنى
hand scales:
چەن 2. ئى [qən]
an appraisal,
assessment
چەندان. رەۋ [qəndan]
very, extremely;
repeatedly:
مەن چەندان ئېيتتىم،
ئۇ بارمىدى.
I've already told you,
he didn't go.
چەنلە - چەنلىمەك. پ [qən-
limək] to take aim:
نىشانغا چەنلەپ ئاتماق
to aim at a target and
fire
چەۋەندەز. ئى [qəwəndəz]
a cavalryman
چەۋرە. ئى [qəwrə]
a great - grandson or
daughter
چەيدو. ئى [qəydu]
a kitchen knife
چەيزە. ئى [qəyzə]
an egg plant, aubergine
چەيلە - چەيلىمەك. پ

Smoking is banned on
buses.
چەكلىك. سۇپ [qəklik]
finite, limited:
چەكلىك سان
an finite number
چەكلىمە. ئى [qəklimə]
limit, boundary
چەكلىمىگە ئۇچرىماق. پ
to reach the limit
چەكلىمىلىك. سۇپ [qəkli-
milik] finitely
چەكمەن. ئى [qəkmən]
a type of rough cloth
چەلپەك. ئى [qəlpək]
a type of cake
چەم. ئى [qəm]
a heel, sole (of a shoe):
ئاياغقا چەم سالماق
to sole a shoe
چەمبەر. ئى [qəmbər]
a hoop, ring; cirele:
تۆمۇر چەمبەر
an iron hoop
بىر چەمبەر سىزىڭ.
Draw a circle.
چەمبەرچاس. رەۋ [qəmbər-
qas] tightly, securely
چەمبەرچاس باغلىماق
to tie securely:
چەمبىرەك. ئى [qəmbirək]
a ring, circle
چەمپەن. ئى [qəmpən]
a pair of scales

بۇ ماقالىنىڭ مەزمۇنى چۈۋالچاق ئىكەن.
This article is very confused.
چۈۋۈ - چۈۋۈماق. پ-[quwu-mak] to take apart, dismantle:
ماشىنىنى چۈۋۈماق
to dismantle a car
چۈۋۈق. سۈپ [quwuk] untidy, messy:
چۈۋۈق چاچ
unkempt hair
چۈۋۈل - چۈۋۈلماق. پ [quwulmak] to be tangled, unkempt:
يىپ چۈۋۈلۈپ كەتتى.
The thread has got tangled.
چۆپ 1. ئى [qəp] grass, a meadow:
كاللار چۆپلەرنى يەيدۇ.
Cows eat grass.
چۆپ 2. ئى [qəp] a noodle dish
چۆپلۈك. سۈپ [qəplük] grassy place, meadow
چۆچەك 1. ئى [qə:qək] a fable, legend
چۆچەك ئېيتماق. پ to tell a story
چۆچەك 2. ئى [qə:qək] a wooden bowl
چۆچۈ - چۆچۈمەك. پ-[qümək] to be frightened, shocked:
بالا چۆچۈپ كەتتى.
The child was frightened.
چۆچۈپ ئويغانماق
to wake with a start
چۆچۈت - چۆچۈتمەك. پ [qəqütmək] to frighten, startle:
كىشىنى چۆچۈتكۈدەك ئىش
a frightening event
چۆچۈرە. ئى [qəqürə] a dish of small dumplings in soup
چۆرە. ئى [qə:rə] side, perameter:
ئېتىزلىق چۆرىسىگە دەرەخ تىكمەك
to plant trees around a field
چۆرۈ - چۆرۈمەك 1. پ [qə:rümək] to turn (a door handle
تۇتقۇچنى قايتا چۆرۈپ بېقىڭ.
Try turning the handle again.
چۆرۈمەك 2. پ [qə:rümək] to throw, toss, shake:
ئۇ چېچىنى ئارقىغا چۆرۈپ تاشلىدى.
She shook her hair back.
چۆرىدە - چۆرىدىمەك. پ [qə:ridimək] to encircle:
ئۇلار مېنى چۆرىدەپ تۇردى.
They stood round me.
چۆرىدەت - چۆرىدەتمەك. پ [qə:ridətmək] to encircle
چۆك - چۆكمەك. پ [qəkmək] to drown, sink:
ئۇ سۇغا چۆكۈپ كەتكەن بىر بالىنى قۇتقۇزۇۋالدى.
He saved a drowning child.
كېمە سۇغا چۆكۈپ كەتتى.
The ship sunk.
چۆكتۈر - چۆكتۈرمەك. پ [qəktürmək] to (cause to) sink, to lower:
دۇشمەن پاراخوتىنى سۇغا چۆكتۈرمەك
to sink an enemy ship
چۆگۈن. ئى [qə:gün] a jug, kettle:
مىس چۆگۈن
a copper kettle
چۆگىلە - چۆگىلىمەك. پ [qə:gilimək] to turn around; go for a walk:
كوچا چۆگىلىمەك
to stroll around
چۆگىلەت - چۆگىلەتمەك. پ [qə:gilətmək] to twist; take for a walk:
گەپنى چۆگىلەتمەي، پوسكاللىسىنى ئېيت.
Tell it like it is.

لۇقى ئوتتۇز مېتر.
This well is thirty metres deep.

چولاڭ - كىچىك. سۈپ - [qoŋ-kiqik] old and young; size

چوڭلۇق. ئى [qoŋluk] size, number

سىز قانچىلىك چوڭلۇق تىكى ئاياغنى كېيىسىز؟
What size shoes do you wear?

چولا. ئى [qola] free time, spare time:

چولىڭىز تەگسە، ئۆيگە كېلىپ كېتىڭ.
When you are free, come and visit us.

بىكارنىڭ چولىسى يوق.
The lazy man is never free to help.

چولاق. سۈپ [qolak] a one - armed person

چولپان. ئى [qolpan] the planet Venus

چولتۇككىدە. رەۋ - [qoltuk-kidə] with a splash:

چولتۇككىدە قىلىپ سۇغا چۈشۈپ كەتتى.
It fell into the water with a splash.

چوماق. ئى [qomak] a wooden club, wooden mace

چوماقلا - چوماقلىماق. پ [qomaklimak] to beat with a club

چويلا. ئى [qoyla] a strainer (for cooking)

چويۇن. ئى [qoyun] pig - iron

چۆيۈن توپ. ئى a shot - putt (in athletics)

چۇپۇر. ئى [qupur] goat skin, goat hair

چۇپۇرلۇق. سۈپ [qupurluk] hairy, furry

چوچا. ئى [quqa] a tassel

چۇچىلىق. سۈپ [quqilik] tasseled, with tassels:

چۇچىلىق ياغلىق
a tasseled scarf

چۇخچىلا - چۇخچىلىماق. پ [quhqilimak] to stoke, poke:

ئوتنى چۇخچىلىماق
to stoke the fire

چۇرۇقلا - چۇرۇقلىماق. پ [quruqlimak] to chirp, twitter:

قۇشقاچلار چۇرۇقلىماقتا.
The sparrows are chirping.

چۇرۇلدا - چۇرۇلدىماق. پ [quruldimak] to chirp, twitter

چۇس. سۈپ [qus] impetuous, rash, bad-tempered

چۇسا. ئى [qusa] ...ug, a bed - bug

چۇقان. ئى [qu:kan] ...ry, a shout

چۇقان سالماق. پ ...cry out, shout

چۇك. تەق [quk] ...irp, twitter

چۇك - چۇك. تەق - ...k] chirp, twitter:

چۇجىلەر چۇك - چۇ... قىلىشىپ يۈرمەكتە.
...e chicks are chirping.

چۇكۇلدا - چۇكۇلدىماق. ...ukuldimak] to chirp, ...itter:

چۇجىلەر چۇكۇلداۋ... تىدۇ.
...he chicks are ...irping.

چۇل - چۇل بولماق. ...qul - qul bolmak] to ...e smashed to pieces

چۇلدۇرلاش - چۇلدۇرلاش... [quldurlaxmak] ...o chirp, twitter

چۇلۋۇر. ئى [qulwur] ...he reins (of a horse):

چۇلۋۇرنى تارتىڭ.
...ull the reins.

چۇۋاش. ئى [quwax] Chuvash (an ethnic minority)

چۇۋالچاق. سۈپ [quwal-qak] disorderly, confused:

چېركاۋ. ئى [qerkaw] an orthodox church building

چېرىك. ئى؛ سۇپ [qerik] a soldier; rotten, bad

چېسلا. ئى [qesla:] the date:

بۈگۈن چېسلاغا قانچە؟ What's the date today?

چېسلاسىز. سۇپ [qesla:siz] undated, without a date

چېسلالىق. سۇپ [qesla:lik] with a date:

چېسلالىق سائەت a watch which shows the date

چېقىر. سۇپ [qekir] green:

چېقىر كۆز green eyes

چېقىشماق. پ - چېقىش [qekixmak] to joke with each other

چېقىشتۇر - چېقىشتۇرماق. پ to talk behind: another's back, gossip:

سەن مېنى چېقىشتۇرما! Don't talk behind my back!

چېقىشقاق. ئى [qekixkak] one who enjoys playing jokes

چېقىق. سۇپ [qekik] broken, cracked

چېقىل - چېقىلماق. پ [qekilmak] to break, crack:

ئەينەك چېقىلدى. The mirror cracked.

چېقىل - چۇقۇل. ئى [qekil-qukul] troubles, difficulties

چېقىلغان. سۇپ [qekilqan] broken, cracked

چېقىمچى. ئى [qekimqi] a slanderer, false witness

چېقىمچىلىق. ئى [qekimqi-lik] false witness, slander

چېكە. ئى [qekə] the temple (part of the head)

چېكەتكە. ئى [qekətkə] a locust:

چېكەتكە ئاپىتى a plague of locusts

چېكىت. ئى [qekit] a point, full - stop, period

چېكىت قويماق. پ to put in a full-stop

چېكىتلىك. سۇپ [qekitlik] spotted, dotted

چېكىتلىك باش. a semi - colon

چېكىش - چېكىشمەك. پ [qekixmək] to smoke (a cigarette)

چېكىم. م [qekim] a measure word:

بىر چېكىم تاماكا a cigarette

چېكىمچى. ئى a gossip

چېكىم - چېكىم. تەق [qekim-qekim] spotted, dotted, printed:

چېكىم - چېكىم كۆڭلەك a print dress

چېكىملىك. ئى [qekimlik] cigarettes, narcotics:

زەھەرلىك چېكىملىك چەكمەك to take drugs

چېكىنمە - چېكىنمەك. پ [qekinmək] to retreat, withdraw:

بىز قىيىنچىلىق ئالدىدا چېكىنمەيمىز. We don't retreat before difficulties.

ئەسكەرلەر چېكىندى. The soldiers withdrew.

چېكىندۈرمەك - چېكىندۈرمەك. پ [qekindürmək] to drive back; reverse:

ماشىنىنى چېكىندۈرمەك to reverse the car:

چېگرا. ئى [qegra] a border, frontier:

دۆلەت چېگرىسى national borders

چېگرىدىن ئۆتمەك to cross the border

a blossom.

چېچەن. سۈپ [qeqən]
lever, bright; agile

چېچەنلەشمەك - چېچەنلەش. پ
qeqənləxmək]
be bright, clever

چېچەنلىك. ئى [qeqənlik]
rightness, cleverness

چېچىلما - چېچىلماق. پ
qeqilmak] to scatter,
pill; get angry:

بۇغداي يەرگە چېچىلىپ
كەتتى.
The wheat spilled onto
he ground.

جوزا ئۈستىدە بىر نەچچە
كىتاب چېچىلىپ ياتاتتى.
There were a few books
scattered on the table.

ئۆپكەڭنى بېسىۋال، تولا
چېچىلما.
Calm down, don't be so
angry.

چېچىلاڭغۇ. سۈپ-[qeqilaŋ
qu] untidy, careless

چېچىلغاق. سۈپ [qeqil-
qak] hot - tempered,
impulsive

چېدىر. ئى [qedir]
a tent:

بىز چېدىردا ئۇخلىدۇق.
We slept in a tent.

چېدىر تىكمەك. پ
to put up a tent

He was implicated in some dirty business.

چېتىشتۇر - چېتىشتۇرماق. پ
[qetixturmak] to yoke,
join together:

ۋاگونلارنى چېتىشتۇرماق.
to hook - up railway
carriages

چېتىشلىق. سۈپ [qetixlik]
associated, implicated:

چېتىق. سۈپ [qetik]
بىر - بىرىگە چېتىشلىق
مەسىلەر
associated, implicated:
associated problems

چېتىقلىق. سۈپ [qetiklik]
associated, connected:

چېتىقلىق ئات
horses harnessed
together

چېتىل - چېتىلماق. پ
[qetilmak] to be
connected, associated

چېچەك 1. ئى [qeqək]
a blossom

شاپتۇل چېچىكى
peach blossom:

چېچەك 2. ئى [qeqək]
small - pox

چېچەكلە - چېچەكلىمەك. پ
[qeqəklimək] to
flower, to blossom:

ئۇرۇك چېچەكلىدى.
The apricot trees are

her face.

چۈمپەردە. ئى [qümpərdə]
a veil, mask

چۈمكە - چۈمكىمەك. پ
[qümkimək] to cover,
wrap in:

بېشىنى يوتقان بىلەن
چۈمكىمەك
to pull the bedding
over one's head

چۈمۈلە. ئى [qümü:lə]
an ant:

چۈمۈلىنىڭ پۇتىدىن
ئۆگەن، قۇشقاچنىڭ
تىلىدىن ئۆگەنمە.
Learn from the ant's
foot,
not the sparrow's
tongue.

چۈنكى. باغل [qünki]
because, on account
of

چېپىل - چېپىلماق. پ-[qe
pilmak] to interrupt,
interfere with

چېپىلغاق. سۈپ [qepiloqak]
meddlesome:

چېپىلغاق ئادەم
a busybody

چېتىش - چېتىشماق. پ
[qetixmak] to be
implicated in,
associated with:

ئۇ بىر سەت ئىشقا
چېتىشلىق ئىكەن.

qidimak] to endure, be able to stand:

ئۇسسۇق ھاۋاغا چىدىـ ھايمەن.

I can't stand hot weather.

بۇ گەپكە چىدىمىدىم.

I couldn't bear to hear that.

چىداش - چىداشماق. پ [qidaxmak] to tolerate, be able to stand

چىداشلىق. سۈپ [qidaxlik] durable, tough:

چىداشلىق كىيىم

durable clothes

چىدام. ئى [qidam] patience,

long suffering:

چىداملىق. سۈپ [qidamlik] patient, durable

چىداملىق ئوقۇتقۇچى

a patient teacher

چىدىغۇسىز. سۈپ [qidiـqusiz] unbearable, insufferable:

چىدىغۇسىز ئاغرىق

unbearable pain

چىدىغۇسىز ئىسسىق

unbearable heat

چىدىماس پ [qidimas] intolerant of, unable to bear:

چاقچاققا چىدىماس ئادەم

a person who can't tolerate joking

چىدىماسلىق. ئى [qidiـmaslik] intolerance, dogmatism

چىراغ. ئى [qiraq] a lamp, a light:

كوچا چىرىغى

a street - lamp

چىراغپاي. ئى [qiraqpay] lamp - stand

چىراي. ئى [qiray] face, countenance:

ئۇنىڭ چىرايى قىزىرىپ كەتتى.

She blushed.

چىرايىدىن كۈلكە يېغىپ تۇرماق

to be radiant with joy

چىرايلىق. سۈپ [qiraylik] beautiful, pretty:

چىرايلىق رەسىم

a beautiful picture

چىرايلىق مەنزىرە

a beautiful view

چىرايلىقچە. رەۋ [qiray-likqə] well, calmly, earnestly

چىرت. ئى. تەق [qirt] the sound of cloth tearing

چىررىدە. رەۋ [qirridə] with a scream

چىرسىلدىا - چىرسىلدىماق. پ [qirsildimak] to snap, crack, crackle

چىرقىرا - چىرقىرىماق. پ [qirkirimak] to scream, yell

چىرماش - چىرماشماق. پ [qirmaxmak] to be tangled, to be intertwined:

يىپ چىرمىشىپ قاپتۇ.

The string is tangled up.

چىرماق. ئى [qirmak] a stumbling - block

چىرماق سالماق. پ to trip someone up

چىرمال - چىرمالماق. پ [qirmalmak] to be twisted together

چىرە - چىرىمەك. پ [qiriـmək] to rot, putrefy

چىرىق - چىرىق. تەق [qirik - qirik] a scream, yell, cry

چىرىققىدە. رەۋ [qirikkidə] with a scream, yell

چىرىك. سۈپ [qirik] rotten, putrid

چىرىكلەش - چىرىكلەشمەك. پ [qirikləxmək] to become rotten, putrid

چىرىندى. سۈپ [qirindi] decomposed:

چىرىندى ئوغۇت

decomposed fertilizer

چىش. ئى [qix] a tooth:

چىش ئاغرىقى

toothache

بۇ ئايىاغ پۇتۇمغا = پىدە كەلدى.
se shoes fit me ectly.

چىپتا. ئى [qipta]
rse, hemp cloth

چىپ - چىپ. تەق [qip—qip]
pping wet:

چىپ - چىپ تەرلىمەك
be dripping with eat

چىپچىرايلىق. سۈپ [qipqi-rlik] very beauti-l, exquisite

چىپمۇچىپ. سۈپ [qipmu-p] well _ fitting

چىپىلداش - چىپىلدىماق. [qipildimak] to drip

چىپىلداپ چۈشمەك. پ fall in drops

چىت. ئى [qit]
lain cloth; a fence

چىتلا - چىتلىماق. پ [qit-mak] to fence off, nclose with branches

باغ ئەتراپىنى چىتلىماق o fence off a garden

چىتلىق. سۈپ [qitlik]
enced _ off with branches or bamboo

چىچ - چىچماق. پ [qiqmak] o defecate

چىچاڭشە - چىچاڭشماق. پ [qiqaŋximak] to bolt (of a horse)

چىدا - چىدىماق. پ self, take exercise

چىنىقمىش. پ [qenikix] physical exercise:

پۇتبول ئويناش ياخشى چىنىقىش.
Football is good exercise.

چىنىقتۇر - چىنىقتۇرماق. پ [qenikturmak] to train, exercise:

بەدەننى چىنىقتۇرۇپ، ۋەتەننى قوغدايلى.
Let's train our bodies, and defend our country.

چىۋەر. سۈپ [qewər]
clever, bright; agile

چى. ئى [qi:]
a measurement:

بىر چى رەخت
a chi of cloth

چىبەرقۇت. ئى [qibərkut]
corduroy cloth

چىپ. تەق [qip]
fitting, suitable

چىپ كەلمەك. پ
to fit, suit

چىپار. سۈپ [qipar]
dappled, variegate:

چىپار ئات
a dappled horse

چىپارئوت. ئى [qipar ot]
a species of plant

چىپچىدە. رەۋ [qippidə]
well _ fitting:

بىز چېگرىدىن ئۆتتۇق.
We crossed the frontier.

چېگرىداش. سۈپ [qegri-dax] sharing a border with, bordering on:

پاكىستان جۇڭگو بىلەن چېگرىداش.
Pakistan borders China.

چېلىشماق - چېلىشماق. پ [qelixmak] to struggle, strive, wrestle

چېلىشچى. ئى [qelixqi]
a wrestler

چېلىقما - چېلىقماق. پ [qelikmak] to shine, reflect:

كۆزگە چېلىقماق
to meet one's eye's.

مول ھوسۇل مەنزىرىسى كۆزۈمگە چېلىقىپ تۇراتتى.
A harvest scene met my eyes.

چېمپىيون. ئى [qempiyon]
a champion

چېمپىيونلۇق. ئى [qempiyon-luk] a championship

چېنە - چېنىمەك. پ [qenimək] to aim:

ئوقنى چېنەپ ئاتماق
to aim and fire

چېنىقما - چېنىقماق. پ [qe-nikmak] to train one-

[qiŋitmak] to tighten, secure:
یاغاچچی جوزننك پۇتنى چىڭىتتى.
The carpenter tightened the table leg.
چىل. ئى [qil]
a grouse
چىلا - چىلىماق. پ [qili-mak] to dip into, soakin:
قەلەمنى سياھقا چىلىماق
to dip a pen in ink
چايغا نان چىلىماق
to dip bread into tea
چىلاپچا. ئى [qilapqa]
copper basin for washing hands
چىلاش - چىلاشماق. پ [qilaxmak] to dip into, soak in
چىلاشتۇر - چىلاشتۇرماق. پ [qilaxturmak] to dip into, soak in
چىلان. ئى [qilan]
a Chinese date, haw
چىلا - چىلانماق. پ [qi-lanmak] to be dipped in soaked in
چىلانلىق. ئى [qilanlik]
field of haw trees
چىلەك. ئى [qilək]
a bucket, pail:
بىر چىلەك سۇ
a bucket of water
چىلەكلەپ. رەۋ. [qiləkləp]

[qigilmək] to be tied, knotted
چىڭ. سۈپ [qiŋ]
tight, secure:
ئىشىكنى چىڭ ياپ.
Close the door securely.
ماڭا ئايىغىم پۇتۇمغا چىڭ كېلىدۇ.
My shoes are too tight.
چىڭ تۇتماق. پ
to hold something tightly:
ۋاقتىنى چىڭ تۇتۇشىمىز كېرەك.
We musn't waste time.
چىڭدا - چىڭدىماق. پ [qiŋdimak] to make secure, bolster
چىڭدال - چىڭدالماق. پ [qindalmak] to be made secure, bolstered
چىڭسەي. ئى [qiŋsəy]
celery
چىڭقال - چىڭقالماق. پ [qiŋkalmak] to swell, expand:
ئازراق يېگىن، قورسقىڭ چىڭقىلىپ كەتمىسۇن.
Don't eat too much or you'll get a paunch.
چىڭما - چىڭىماق. پ [qiŋimak] to be tight
چىگىت - چىگىتسىز. سۈپ

hasfailed.
چىگىتسىز. سۈپ [qigitsiz]
without cotton seed:
چىگىتسىز پاختا
treated cotton
چىگىتلىك. سۈپ [qigitlik]
having cotton seed:
چىگىتلىك پاختا
raw, natural cotton
چىگىش. ئى سۈپ [qigix]
a knot, tie:
يىپنىڭ چىگىشىنى يەشمەك
to untie, unravel knots in thread
چىگىش - چىگىشمەك. پ [qigixmək]to tieaknot
چىگىشلەش - چىگىشلەشمەك. پ [qigixləxmək] to be knotted, tangled; complicated:
يىپ چىگىشلىشىپ كەتتى.
The thread has got tangled.
مەسىلە چىگىشلىشىپ كەتتى.
The matter has been complicated.
چىگىك. ئى [qigik]
a knot, tie
چىگىكلىك. سۈپ [qigiklik]
tied, knotted:
بېشىغا ياغلىق چىگىكلىك
with a scarf tied round one's head
چىگىما - چىگىمامەك. پ

چىش چوتكىسى
a toothbrush
چىش دوختۇرى
a dentist:
مەن چىشىمنى چىش دوختورىغا كۆرسۈتۈشۈم كېرەك.
I must see the dentist about my tooth.
چىشىغا تەگمەك
to annoy, offend:
مېنىڭ گېپىم ئۇنىڭ چىشىغا تەگدى.
He was offended by what I said.
چىشلە - چىشلىمەك. پ [qixlimək] to bite:
بۇ ئىت مېنى چىشلىۋالدى.
The dog bit me.
چىشلەم. م [qixləm]
a mouthful:
بىر چىشلەم نان
a mouthful of bread
چىشلىق. سۈپ [qixlik] toothed, with teeth
چىشى. سۈپ [qixi] female:
چىشى مۈشۈك
a female cat
چىغ. ئى [qioq]
a type of grass
چىغىر يول. ئى [qioqir yol]
a footpath
چىقە - چىقماق. پ [qikmak] to leave, go out, climb, blow:
ئۇ چىقىپ كەتتى.
He's gone out.
كۈن سائەت قانچىدە چىقىدۇ؟
What time does the sun rise?
ئۇ دەرەخقە چىقتى.
He climbed a tree.
كۈچلۈك شامال چىقماقتا.
A strong wind is blowing.
بۇ رەسىم ئوچۇق چىقىپتۇ.
This picture has come out well.
چىقار - چىقارماق. پ [qikarmak] to take out, pull out, send out:
قولىنى يانچۇقتىن چىقارماق
to take one's hands out of one's pockets
مەكتەپتىن چىقارماق
to expel from school
چىقىش - چىقىشماق. پ [qikixmak] to afford:
پۇل چىقىشمىدى.
The money was insufficient.
مەن ئۇنىڭغا چىقىشالمايمەن.
I can't afford it.
چىقىم. ئى [qikim] expenses, fees:

كىرىم ۋە چىقىم
come and outlay
چىقىمدار. ئى [ikimdar] person who has a lot expenses
چىك - چاك. تەق [k_ k] tic_toc, tic_ toc (of clock)
چىك - چىك تەق [ik_qik] tic_toc (of a ock); chirp
چىككىدە. رەۋ [qikkidə] sound of breaking ass
چىكىلدا - چىكىلدىماق. [ikildimak] to tick, toc (of a clock):
سائەت چىكىلداپ ماقتا.
ne clock is ticking ray.
چىگ - چىگمەك. پ [igmək] tie, do up:
چاچباغنى چىگمەك
tie a ribbon in e's hair
ئاياغنىك يىپىنى چىگ e your shoe laces
چىگىت. ئى [qigit]
tton seed
چىگىت چاقماق. پ
fizzle out, fail:
مېنىڭ بۇ ئىشىم چىگ چىقىپ قالدى.
his venture of mine

خ

خاپا. سۈپ [hapa] angry, upset:
ئۇ سەندىن ناھايىتى خاپا.
He's very mad at you.
خاپا بولمايسىز!
Don't be angry!
خاپا قىلماق. پ to anger, annoy
خاپىچىلىق. ئى [hapiqilik] anger, annoyance
خاپىغان. سۈپ [hapiqan] bad-tempered, quick-tempered
خاپىلىق. ئى [hapilik] anger, annoyance
خاپىلىق يانماق. پ to calm down
خاتا. سۈپ [hata:] mistaken, wrong:
خاتا يول
the wrong road
بۇتوغرىمۇياكى خاتامۇ؟
Is this right or wrong?
خاتا كۆز قاراش
a mistaken opinion
خاتا قىلماق. پ to make mistakes, do wrong

خاتاسىز. سۈپ [hata:siz] perfect, without mistakes
خاتالاش - خاتالاشماق. پ [hata:laxmak] to make a mistake, do wrong
خاتالاشتۇر - خاتالاشتۇرماق. پ [hata:laxtur-mak] to cause a mistake
خاتالىق. ئى [hata:lik] mistake:
سەن خاتالىق ئۆتكۈزدۈڭ.
You've made a mistake.
خاتالىقنى تۈزەتمەك
to correct mistakes
خاتىپ. ئى [ha:tip] a religious preacher
خاتىرە. ئى [ha:tirə] a record; memory:
خاتىرەم ياخشى.
I have a good memory.
ئۇ پۈتۈن سەپىرىدە خاتىرە قالدۇرۇپ ماڭدى.
He kept a diary of all his travels.

بۇ ئىش خاتىرىڭىزدە بولسۇن.
Don't youforget this.
خاتىرە دەپتەر
a diary
خاتىرە بۇيۇم
a souvenir
خاتىرە مۇنارىسى
a monument, memorial
خاتىرىنى جەم قىلماق
to relax, not worry:
خاتىرەڭنى جەم قىل، ئىشىڭنى جەزمەن ئورۇنلايمەن.
Don't worry, I'll certainly take care of your business.
خاتىرجەم. رەۋ [ha:tirjəm] peaceful, quiet:
خاتىرجەم تۇرمۇش
a peaceful life
خاتىرجەم بولماق. پ to be at peace, free from worry
خاتىرجەم قىلماق. پ to put someone at ease

dixmak] to
eze, pinch
چىمدىم. م [qimdim]
inch of:
بىر چىمدىم تۇز
inch of salt
چىملىق. ئى
awn, grass
چىملدىماق - چىملدا
mildimak] to blink,
nk
چىنار. ئى [qinar]
species of flower
چىنە. ئى [qinə]
china bowl
چىنە - قاچا. ئى
inə_qa] eating utensils
چىنپۇتمەك. پ - چىنپۇ
qinputmək] to
elieve, have faith in
چىنلىق. ئى [qinik]
ruth, relality
چىنىتەخسە. ئى [qinitəhsə]
rockery, china
چىنگۈل. ئى [qinigül]
species of flower
چىۋىش. ئى [qiwix]
young female goat
چىۋىق. ئى [qiwik]
twig
چىۋىقلاماق. پ - چىۋىقلا
[qiwiklimak] to hit
with a twig
چىۋىن. ئى [qiwin]
house_fly
چىۋىن دورىسى. ئى
fly repellent

چىلىم چەكمەك. پ
to smoke a water pipe
چىمەن. ئى [qimən]
a pasture, orchard
چىمەن دوپپا. ئى
an embroidered
Uighur cap
چىمەنزار. ئى [qimənzar]
a lawn, grassy area
چىمەنزارلىق. ئى [qimən_
zarlik] a lawn, grassy
field
چىمەنلىك. ئى [qimənlik]
a lawn, grassy area
چىمچىق. ئى [qimqik]
a blink, wink
چىمچىقلاماق. پ - چىمچىقلا
[qimqiklimak] to
blink, wink
چىمچىلاق. ئى [qimqilak]
the little finger
چىم. ئى
turf, grass
چىم_چىم. تەق - چىم
[qim_qim] slowly, leisurely:
سۇ چىم_چىم قىلىپ
قاينىۋاتىدۇ.
The water is boiling
gently.
چىمدىماق. پ - چىمدىمدى
[qimdimak] to squeeze,
pinch; knead:
قولنى چىمدىماق
to squeeze someone's
hand
چىمدىشماق. پ - چىمدىش

buckets_full, a great
amount of:
يامغۇر چىلەكلەپ قۇ-
يۇلغاندەك ياغماقتا.
It's raining cats and
dogs.
چىلبۆرە. ئى [qilbərə]
a jackal, an evil
person
چىلگە. ئى [qilgə]
early_ripening melon
چىلگە شاپتۇل. ئى
early_ripening peach
چىللىماق 1. پ - چىللا
[qillimak] to invite:
ئۇلار بىزنى مېھمانغا
چىللىدى.
They invited us to
visit them.
چىللىماق 2. پ [qillimak]
to crow (of a cock):
خوراز ئۈچ قېتىم چىل-
لىدى.
The cock crowed three
times.
چىلىق - چىلىق. - تەق [qilik
qilik] dripping wet,
soaked:
يامغۇردا كىيىملىرىم
چىلىق - چىلىق سۇ
بولۇپ كەتتى.
My clothes got soaked
in the rain.
چىلىم ئى [qilim]
a water pipe, hooka
pipe

altruistic:
خالىس ياردەم
unselfish help
خالىس ئەمگەك
voluntary work
خالي. سۈپ [haliy]
secluded, out of the way:
بۇ يەر بەك خالي ئىكەن.
This place is miles from anywhere.
خالي بولماق. پ
to avoid, refrain from
خاتالىقتىن خالي بولماق
to avoid mistakes
خالىسانە. سۈپ [ha:lisa:-nə] unselfish, right-eous, altruistic
خالىسانىلىك، ئى [ha:lisa:-nilik] unselfishness, altruism
خالىسلىق. ئى [ha:lislik] unselfishness, altru-ism
خالىسلىق قىلماق. پ
to uphold justice
خالىغانچە. رەۋ [ha:li-qanqə] at will, as you please:
خالىغانچە ئىچىۋەرمەك
to drink one's fill
خام. سۈپ [ham]
raw, unripe, untreated:
خام گۆش
raw meat

خالات. ئى [halat]
overalls
خالاتلىق. سۈپ [halatilik]
wearing overalls
خالاس. رەۋ [halas]
nothing more, that is all
خالاس بولماق. پ
to escape from, be free of:
غەمدىن خالاس بولماق
to be relieved of worry
ئۇنىڭدىن خالاس بولدۇق.
That's the end of that.
خالاس قىلماق. پ
to exempt, remit:
قەرزدىن خالاس قىلماق.
to wipe out, remit a debt
خالايىق. ئى [hala:yik]
masses, crowd, public:
خالايىق ئالدىدا
in public
خالتا. ئى [halta]
a parcel package; a bag, sack:
بىر خالتا ئۇن
a sack of flour
ئۆيدىن كەلگەن خالتا
a parcel, from home
پلاستىك خالتا
a plastic bag
خالىس. سۈپ [ha:lis]
unselfish, righteous,

خاسلىق. ئى [haslik]
a characteristic, special feature
خاسىڭ. ئى [hasiŋ]
a peanut
خاسىيەت. ئى [hasiyət]
a special feature, characteristic
خاسىيەتلىك. سۈپ [ha:siyətlik] exceptional, unusual:
خاسىيەتلىك يامغۇر
unseasonable rain
خاڭ. ئى [haŋ]
a mine
خاڭچى. ئى [haŋqi]
a miner, mine-worker
خاڭدا - خاڭدىماق. پ
[haŋdimak] to ram, pound, beat
خاڭگا. ئى [haŋga:]
cucumber
خالا. ئى [ha:la]
a toilet
خالاغا بارماق. پ
to go to the toilet
خالا - خالىماق. پ [ha:limak] to like, enjoy, aspire to:
مەن توپ ئويناشنى خالايمەن.
I enjoy playing sports.
خالاش - خالاشماق. پ
[ha:laxmak] to have a common desire

خاتىرجەمسىز. سۈپ - [ha:tirjəmsiz] worried, anxious

خاتىرجەمسىزلەنمەك. پ - خاتىرجەمسىزلەنمەك [ha:tirjəmsizlənmək] to worry, be anxious

خاتىرجەمسىزلەندۈرمەك. پ - خاتىرجەمسىزلەندۈرمەك [ha:tirjəmsizlən dürmək] to cause to worry

خاتىرجەملىك. ئى [ha:tirjəmlik] peace, quiet

خاتىرلەمەك. پ - خاتىرلە [ha:tirilimək] to record; celebrate, commemorate:

بىز توغۇلغان كۈنۈمنى خاتىرلەۋاتىمىز.

We're celebrating my birthday.

خاتىرلەنمەك. پ - خاتىرلەنمەك [ha:tirilənmək] to be recorded, commemorated

خاتىمە. ئى [ha:timə] conclusion, ending

خاتىمە بەرمەك. پ to end, conclude:

ئۇرۇشقا خاتىمە بەرمەك to end fighting

خاجو. ئى [haju] prickly ash (a species of tree)

خادانى. ئى [hadani:] gabardine cloth

خادىم. ئى [ha:dim] a worker, personnel:

ئىلمىي خادىملار scientists

خاراب. سۈپ [harab] dilapidated, run-down:

خاراب قىلماق. پ to destroy, break down

خارابە. ئى [hara:bə] remains, ruins:

يارغۇل خارابىسى the ruins of Yarghul

خارابلاش - خارابلاشماق. پ [harablaxmak] to decline, be run down:

خارابلاشقان يېزىلار ئەمدى گۈللەنمەكتە.

Previously run-down villages are now prospering.

خارابلاشتۇر - خارابلاشتۇرماق. پ [harablaxturmak] to cause to decline

خارابلىق. ئى [harablik] ruins, remains; destruction

خاراكتېر. ئى [harakter] characteristic, characteristic nature:

ئۇنىڭ ئۆزىگە خاس خاراكتېرى بار.

It has its own special characteristics.

خاراكتېرلىك. سۈپ - [terlik] -natured, empered:

ياماق خاراكتېرلىك tempered - bad- tured

خاراكتېرىستىكا. ئى - [teristika] a charac- istic

خارت - خۇرت. تەق - [rt] a snort, grunt, oan

خارتىلدا - خارتىلدىماق. - [artildimak] to snore

خارقىرا - خارقىرىماق. - [arkirimak] to snore

خارلا - خارلىماق. پ [ar- mak] to insult, miliate:

ئۇ مېنى خارلىدى. e insulted me.

خارلاڭ - خارلانماق. پ [arlanmak] to sulted, humiliated

خارلىق. ئى [harlik] n insult, abuse

خارلىق تارتماق. پ be insulted, isgraced

خارىلدا - خارىلدىماق. [arildimak] to snore

خاس. سۈپ [has] pecial, exceptional:

خاس ئۆي specially equipped ouse

other people's business.

خەلپە. ئى [həlpə] a religious leader

خەلپەت. ئى [həlpət] the head of a religious school

خەلق. ئى [həlk] people, folk:

خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلماق to work for the people

خەلق چۆچەكلىرى. ئى folk tales

خەلقئارا. سۈپ [həlkara:] international:

خەلقئارا خەۋەرلەر international news

خەلقئارالىق. سۈپ [həlkara:lik] international:

خەلقئارالىق يىغىن an international conference

خەلقپەرۋەر. سۈپ [həlkpərwər] a nationalist

خەلىپە. ئى [həli:pə] a caliph

خەلىپىلىك. ئى [həli:pilik] a caliphate

خەنجەر. ئى [hənjər] a dagger, short sword

خەنجەرلەشمەك. پ [hənjərləxmək] to fight with daggers

خەتنە. ئى [hətnə] circumcision

خەتنە تويى. ئى a circumcision party

خەتنە قىلماق. پ to circumcise

خەتنىچى. ئى [hətniqi] a person who circumcises others

خەج - خىراج. ئى [həj-hira:j] expenses, expenditure

خەجخىراجەت. ئى [həj-hira:jət] expenses, expenditure

خەجلىمەك - خەجلە. پ [həjlimək] to spend money:

مەن كۆپ پۇل خەجلىدىم.

I spent a lot of money.

خەرىتە. ئى [həri:tə] a map, plan:

شىنجاڭ خەرىتىسى a map of Xinjiang

خەزىنە. ئى [həzi:nə] treasure, wealth

خەسە. ئى [hə:sə] undyed cotton cloth

خەق. ئى [həq] other people, in public:

خەقنىڭ ئالدىدا in public

خەق بىلەن كارىڭ بولمىسۇن.

Don't meddle in

خەتتات. ئى [həttat] a calligrapher

خەتتاتلىق. ئى [həttatlik] calligraphy

خەت - چەك. ئى [hət-qək] a letter, post, mail:

ماڭا خەت - چەك بارمۇ؟

Is there any post for me?

خەت - خالتا. ئى [hət-halta] post, mail

خەت - خەۋەر. ئى [hət həwər] letters, news

خەت - ساۋات. ئى [hət-sawat] education, civilization

خەت - ساۋاتلىق. سۈپ [hət-sawatlik] educated, civilized

خەتلىمەك - خەتلە. پ [hətlimək] to write

خەتلىنىمەك - خەتلەنمەك. پ [hətlənmək] to be written; called up:

ئەسكەرلىككە خەتلەنمەك to be drafted

خەتمە. ئى [hətmə] a recitation (of the Koran):

ئۇ خەتمىدىن ئۆتتى.

He can recite the Korano

خەتمەقۇرئان. ئى [hətməkuran] a person who can recite the Koran

خەتمۇخەت. رەۋ [hətmu-hət] word by word

: left a note for
a.

خەت باسماق .پ
type, print:
سىز خەت باسالامسىز
n you type?
خەت بېسىش ماشىنىسى.
pewriter; printer
خەت سا ندۇقى
mailbox
خەت - ئالاقە. ئى
a:kə] an official
cument
[hətər] ئى .خەتەر
danger, hazard risk
خەتەردىن قۇتۇلماق. پ
escape from danger
خەتەرسىز. سۈپ
ətər-
z] safe, secure:
خەتەرسىز جاي
safe place; safety
one
خەتەرسىزلەندۈر - خەتەرسىز
ətər- زلەندۈرمەك. پ
zləndürmək] to
ake safe, make secure
خەتەرلىك. سۈپ hətərlik]
angerous, harmful:
خەتەرلىك يول
dangerous road
تاماكا چېكىش خەتەرلىك.
moking is dangerous.
خەت - پەت. ئى hət-
ət] a letter, mail, post

خانۇەيران بولماق. پ
to go bankrupt
خانۇەيران قىلماق. پ
to destroy, damage
خانۇەيرانلىق. ئى [ha:- niwəyranlik] bankruptcy; destruction:
خاھىش. ئى [ha:hix]
a wish, aspiration:
ئۆز خاھىشىنى بىلدۈرمەك
to make one's wishes known
خاۋاريچ. ئى [hawa:riq]
a turncoat, traitor
خائىن. ئى [ha: in]
a traitor
خائىنلارچە. رەۋ [ha:in- larqə] treacherously, perfidiously
خائىنلىق. ئى [ha:inlik]
betrayal, treachery
خائىنلىق قىلماق. پ
to betray:
ئۇ ئۆزىنىڭ دوستلىرىغا خائىنلىق قىلدى.
He betrayed his friends.
خەت. ئى [hət]
a letter, mail, post:
ئۆيدىن كەلگەن خەت
a letter from home
ماڭا خەت بارمۇ؟
Is there any mail for me?
بىز سىزگە خەت قالدۇرۇپ قويدۇق.

خام سەي
raw vegetables; salad
خام خىيال
day-dream
خام يىپەك
raw, untreated silk
خامار. ئى [hamar]
the mouth and nose
خامان. ئى [ha:man]
a threshing ground
خامسۇق. سۈپ
[hamsuk] half-cooked, half-baked:
خامسۇق نان
half-baked bread
خان. ئى [han]
a khan; affix added to women's names:
ئايىمخان
Ayimkhan (a woman's name)
خاندانلىق. ئى [handanlik]
a dynasty, khanate:
چىن خاندانلىقى
the Qing dynasty
خانلىق. سۈپ. ئى [hanlik]
dynasty, khanate
خانىش. ئى [ha:nix]
a queen
خانەقا. ئى [hanika:]
a large mosque
خانىكە. ئى [hanikə]
a princess
خانىم. ئى [ha:nim]
madam, a polite form of address
خانۇەيران. رەۋ [ha:ni wəyran] bankrupt

خەیر - خاھلىق قىلماق. پ to sympathize, show kindness

خەیر - ساخاۋەت. ئى [həyr-saha:wət] charity, a charitable cause

خەیر - سەدىقە. ئى [həyr-sədikə] alms, charity

خەیرلەش - خەیرلەشمەك. پ to say goodbye

خەیرلىك. سۈپ [həyrlik] lucky, auspicious:

خەیرلىك كۈن an auspicious day

خەیرلىك بولسۇن! Good luck!

خەیر - ئېھسان. ئى [həyr-ehsan] alms, charity

خەیرىيەت. يۇك:ئى [həyri-yət] fortunately, luckily; alms

خرىستىئان. ئى [hristian] Christian; a Christian

خوپ. ئىم [hop] Yes Sir!, At once!, OK:

خوپ، شۇنداق قىلايلى. OK, that's agreed.

خوپ كۆرمەك. پ to agree

خوت. ئى [hot] a gear (eg. of a car)

خوت يۆتكىمەك. پ to change gear

خوتقا چۈشمەك. پ to put into gear

خوتۇن. ئى [hotun] a wife

خوتۇن-پەرەس. ئى: سۈپ [hotunpərəs] a womanizer

خوتۇن - قىز. ئى [hotun-kiz] a woman; ladies

خوتۇنلۇق. سۈپ [hotun-luk] married (of a man)

خوجا. ئى [hoja] a leader; respectful form of address:

دۆلەتنىڭ خوجىسى the leader of a country

خوجايىن. ئى [hojayin] an owner, manager:

دۇكاننىڭ خوجايىنى the shop manager

خوجايىنلىق. ئى [hoja-yinlik] management, ownership

خوجىلىق. ئى [hojilik] service, management,

خور 1. ئى [hor] a chorus, refrain (of a song)

خور 2. سۈپ [hor] durable, long-lasting

خورا-خورىماق. پ [horimak] to decrease, decline

خوراش - خوراتماق. پ [ho:ratmak] to consume, use up

خوراتقۇچى. سۈپ debilitating

خوراز. ئى [horaz] a cock

خوراشچان. سۈپ [ho:r-axqan] consumer, consumable:

خوراشچان بۇيۇم consumer goods

خورەك. ئى [horək] a snore:

خورەك تارتماق. پ to snore:

خورەكچى. ئى [horəkqi] a snorer

خورلا - خورلىماق. پ [horlimak] to insult, abuse

خورلاش - خورلانماق. پ [horlanmak] to be insulted, abused

خوش 1. ئىم [hox] Hey, well; pleasure, interest:

خوش، سۆزلەپ بېقىڭ. Well, say a few words.

ھاراق بىلەن خوشۇم يوق. I don't enjoy drinking.

خوش 2. ئىم [hox] Cheers! (when drinking):

خوش ئەمسە! Goodbye!

خوشاڭ. ئى [hoxaŋ] a meat pasty

خوشلاش - خوشلاشماق. پ

خەنجەرۋاز. ئى [hənjər_waz] a person adept with a dagger

خەنزۇ. ئى [hənzu] Han, Chinese

خەنزۇچە. رەۋ [hənzuqə] the Chinese language; Chinese

خەنزۇشۇناس. ئى [hənzu_xunas] a Sinologist, Chinese specialist

خەنزۇشۇناسلىق. ئى [hən_zuxunaslik] Sinology

خەۋەر I. ئى [həwər] news, message:

خۇش خەۋەر
good news

خەۋەر كۈتمەك
to be awaiting news

سىز خەۋەرنى ئاڭلىدىڭىزمۇ؟
Have you heard the news?

سىڭلىڭىزدىن ئازراق خەۋەر بارمۇ؟
Have you any news about your sister?

ئۇنىڭغا خەۋەر بېرىپ قويسىڭىز؟
Can you give him a message please?

خەۋەر ئالماق. پ
to take care of, get news of:

كىچىك سىڭلىڭىزدىن ئۇبدان خەۋەر ئېلىڭ.
Take care of your little sister.

خەۋەر 2. ئى [həwər] a predicate:

جۈملە خەۋىرى
the predicate in a sentence

خەۋەرچى. ئى [həwərqi] a reporter, journalist

خەۋەرچىلىك. ئى [həwər_qilik] reporting, journalism

خەۋەردار. سۈپ [həwər_dar] well_informed, informed about:

بىز ھەممە ۋەقەدىن خەۋەردار.
We know all about events.

خەۋەردار قىلماق. پ
to inform, tell:

ئۇنى بۇ ئىشتىن خەۋەر_دار قىلىڭ.
Please tell him about this.

خەۋەرسىز. سۈپ [həwər_siz] uninformed, ignorant of

خەۋەرلەش ـ خەۋەرلەشمەك. پ [həwərləxmək] to communicate:

خەۋەرلىشىش قىسىملىرى
the signal corps

خەۋەرلەنـ ـ خەۋەرلەنمەك. پ [həwərlənmək] to be informed, to know

خەۋەرلەندۈر ـ خەۋەرلەندۈرمەك. پ [həwərlən_dur_mək] to advertise, publicize, inform

خەۋپ. ئى [həwp] danger, a hazard

خەۋپ ئاستىدا قالماق. پ
be in danger

خەۋپكە ئۇچرىماق. پ
meet with danger

خەۋپسىز. سۈپ [həwpsiz] secure, safe

خەۋپسىزلىك. ئى [həwpsiz_lik] security, safety:

خەۋپسىزلىكنى قوغدىماق
keep the peace

جامائەت خەۋپسىزلىك ئورگىنى
the Public Security Bureau

خەۋپلىك. سۈپ [həwplik] dangerous, hazardous

خەي. ئى [həy] cloth shoes

خەير 1. ئى [həyr] blessing, happiness; alms

خەير 2. ئىم
So be it: OK

خەير ـ خوش!
Goodbye!

خەيرخاھ. سۈپ [həyr_hah] kind, benevolent

خەير ـ خاھلىق. ئى [həyr_hahlik] sympathy, Kindness

glad, happy

خوشال بولمان. پ to be pleased, rejoice: سىزنى كۆرۈپ ناھايىتى خوشال بولدۇم. I'm very glad to meet you.

ئۇ ناھايىتى خوشال بولدى. He was very pleased.

خوشال بولۇڭلار! Rejoice!

خوشال - خورام. رەۋ [huxal - huram] happily, gladly

خوشال - خورامليق. ئى [huxal -huramlik] happiness, joy

خوشاللانماق. پ - خوشاللاڭ [huxallanmak] to be happy, glad

خوشاللىق. ئى [huxallik] happiness, joy

خوشامەت. ئى [huxa:mət] flattery, adulation

خوشامەت قىلماق. پ to flatter

خوشامەتچى. ئى [huxa:-mətqi] a flatterer, sycophant

خوشامەتچىلىك. ئى [huxa-mətqilik] flattery, adulation

خوشتار. ئى؛سۈپ [huxtar] a hobby, activity one

خوسۇسىي مەكتەپ a private school

خوسۇسىيەت. ئى - خوسۇسى [hususi-yət] a characteristic, speciality:

يەرلىك خوسۇسىيەت a local speciality

خوسۇسىيلىق. ئى - خوسۇ [husu-siylik] selfishness, self - interest

خوش. سۈپ [hux] happy, wonderful:

خوش ئاۋاز a good voice

خوش پۇراق a wonderful smell

خوش پۇراقلىق ئۆسۈملۈكلەر fragrant plants

خوش خەۋەر good news

خوش خەت calligraphy

خوشى كەلمەك. پ to be in the mood:

خوشى كەلگەندە، ئۇ قالتىس ئىشلەيدۇ. If he's in the mood, he works very hard.

خوشى كەتمەك. to no longer enjoy

خوش كەپسىز! I'm glad you came!

خوش - ئاق بولۇڭ! I wish you well!

خوشال. رەۋ [huxal]

كەلگەنلىگىڭگە خورسەن مەن. I'm so glad you've come.

خەتكىزنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ ناھايىتى خورسەن بولدۇم. I was very pleased to recieve your letter.

خورسەنلىك. ئى - خورسەن [hursən-lik] gladness, joy

خورۇچ. ئى [huruq] ingredients, materials

خورۇم. ئى [hurum] a kind of leather

خوسۇس. ئى [husus] about, concerning; reason, cause

سىز بۇ خوسۇستا كىم بىلەن سۆزلەشتىڭىز؟ Who did you talk with about this?

مەن مۇشۇ خوسۇستىن ۋاقتىدا كېلەلمىدىم. For this reason I was unable to arrive on time.

خوسۇسەن. رەۋ [hususən] especially, particularly

خوسۇسىي. سۈپ [hususiy] private:

خوسۇسىي مۈلۈك private property

[hoxlaxmak] to say goodbye

خولۇپ. تەق [holup] slurp, gulp

خولۇپپىدە. رەۋ - [holup-pidə] with a slurping, gulping noise

خولۇپ - خولۇپ، تەق [holup-holup] slurp slurp:

ئۇ سۇيقاشنى خۇلۇپ - خولۇپ قىلىپ ئىچىۋەتتى. He slurped down his noodle soup.

خولېرا. ئى [holera:] cholera

خويمۇ. رەۋ [hoymu] very, extremely:

خويمۇ ياخشى excellent

خۇپتەن. ئى [huptən] evening prayers

خۇپسەن. سۈپ [hupsən] feigning ignorance:

خوپسەن ئادەم a person who feigns ignorance

خۇپسەنلىك. ئى[hupsənlik] feigning ignorance:

خۇپسەنلىك قىلماق. پ to feign ignorance

خۇپيانە. رەۋ [hupiya:nə] secretly, undercover:

خۇپيانە ئۇچرىشىش a secret meeting

خۇپيانە ھەرىكەت secret activities

خۇد. ئى [hud] sense, feeling

خودىنى بىلمەك. پ to be aware, conscious:

ئۇنىڭ كېسىلى ئېغىر، خۇدىنى بىلمەي ياتىدۇ. He's very ill, and is unconscious.

خودىنى يوقاتماق. پ to lose one's senses

خۇدا. ئى [huda:] God, Lord:

خۇدا خالىسا! God willing!

خۇدا ساقلىسۇن! God keep you! (a leave-taking)

خۇداغا ئامانەت! God keep you! (a leave-taking)

خۇداغا شۈكۈر. Thank God.

خۇداسىز. سۈپ atheistic, godless

خۇداسىزلىق. ئى [huda:-sizlik] atheism, godlessness

خۇداۋەندە. ئى [huda:-wəndə] God, Lord

خۇدايتائالا. ئى [huday-taa:la] God Almighty

خۇددى. رەۋ [huddi] as if, just as though

ئۇ خۇددى ھەممە ئىش بىلىدىغاندەك سۆزلەيدىكەن. talks as if he knows all about everything.

خۇدۇك. ئى [hudük] suspicion, misgiving

خۇدۇكچان. سۈپ [hudük-çan] suspicious, apprehensive

خۇدۇكلانماق. خۇدۇكلەنمەك. [hudüklənmək] to suspect, have misgivings

خۇراپات. ئى [hura:pat] superstition

خۇراپاتلىق. ئى [hura:-patlik] superstition:

خۇراپاتلىقنى يوقاتماق to wipe out superstition

ئۇ پەقەت خۇراپاتلىق. That's just superstition.

خۇراپىي. سۈپ [hura:piy] superstitious:

خۇراپىي ئۆرپ - ئادەتلەر superstitious customs

خۇراپىيلارچە. رەۋ [hura: piylarqə] superstitiously

خۇرجۇن. ئى [hurjun] a saddle bag

خۇرسەن. رەۋ [hursən] happy, joyful:

to invite, draw customers

خېلى. رەۋ [heli] quite, rather, fairly:

ئۇ خېلى ئەقىللىق.
He's quite intelligent.

خېمىر. ئى [hemir] leaven, dough

خېمىر يۇغۇرماق .پ
to knead dough

خېمىرتۇرۇچ. ئى [hemir-turuq] yeast; bookish learning:

ئۇنىڭ قورسىقىدا خېلى خېمىرتۇرۇچ بار.
He's quite a scholar.

خېنە. ئى [henə] balsam wood

خېيىم - خەتەر. ئى [he-yim - hətər] danger, risk

خېيىم - خەتەرگە يولۇقماق. پ
to be in danger

خىتابنامە. ئى [hitabna:mə] a manifesto, proclamation

خىجالەت. ئى [hija:lət] shame, embarrassment:

خىجالەتتە قالدۇرماق
to be shy, embarrassed

خىجالەتتىن چىقماق
to satisfy a demand

خىجالەتتە قالماق
to be embarrassed

خىجالەتچىلىك. ئى [hija-lətqilik] shame, embarrassment

خىجىل. رەۋ [hijil] ashamed, embarrassed

خىجىل بولماق. پ
to be ashamed, embarrassed:

ئۆزىڭىزدىن خىجىل بولمامسىز!
Aren't you ashamed of yourself!

خىجىللىق. ئى [hijillik] shame, embarrassment

خىراجەت. ئى [hira:jət] expenses, fees:

يول خىراجىتى
travel expenses

ئۆي خىراجىتى
housekeeping expenses

ئوقۇش خىراجىتى ئالتە يۈز دوللار.
Tuition fees are six hundred dollars.

خىرە. سۈپ [hirə:] dim, faint:

چىراغنىڭ نۇرى بەك خىرە.
The light is very dim.

خىرەلەشمەك - خىرەلەش. پ [hirə:ləxmək] to be dim, faint:

تاڭ ئاتار ۋاقتىدا يۇلتۇزلار خىرەلەشتى.
The stars have grown dim with the light of dawn.

خىرت- خىرت تەق - خىرت [hirt - hirt] the sound of crying, sobbing

خىرتىلدا- خىرتىلدىماق. پ [hirtildimak] to cry, sob:

خىرتىلداپ يىغلىماق
to sob, wail

خىر - خىر. تەق - خىر [hir - hir] the sound of laughter

خىر - خىر قىلمىپ كۈلمەك. پ
to giggle

خىرقىرا - خىرقىرىماق. پ [hirkirimak] to roar, howl

خىرقىراق. سۈپ [hirkirak] hoarse, husky, rasping

خىرىلدا - خىرىلدىماق. پ [hirildimak] to wheeze, snore

خىزمەت. ئى [hizmət] work, job, occupation, employment:

خىزمىتىڭىز نېمە؟
What's your job?

مەن خىزمىتىمنى ياخشى كۆرىمەن.
I like my work.

خىزمەتكە بارماق. پ

o be, become pale.
lismal

[huy] خۇي. ئى

ıature, temperment:
خۇيى يامان

›ad _ tempered
بۇ قىزنىڭ خۇيى يا
مان.

This girl has a
bad temper.

خۇيى تۇتماق. پ

o lose one's temper

خۇي - پەيل. ئى

huypəyl] temper,
lisposition

[huyzu] خۇيزۇ. ئى

Hui nationality

huy- خۇيلا - خۇيلىماق. پ
imak] to paper (a
vall etc)

خۇيلا - خۇيلانماق 1. پ
[huylanmak] to be
covered with paper

[huylan- خۇيلانماق 2. پ
mak] to lose one's-
temper

[huyluk] خۇيلۇق. سۇپ

bad _ tempered,
unpredictable:

بۇ خۇيلۇق ئات.

This horse is
temperamental.

[heridar] خېرىدار. ئى

a customer, shopper,
patron

خېرىدار چاقىرماق. پ

تاماكا خۇمارى
cigarette addiction

خۇماردىن چىقماق. پ
to break a habit

خۇمارلاش - خۇمارلاشماق. پ
[humarlaxmak] to
sparkle (of eyes):

ئۇنىڭ كۆزى خۇمارلى
شىپ كېتىپتۇ.

Her eyes sparkled.

[humdan] خۇمدان. ئى
a kiln:

خىش خۇمدىنى
a brick kiln

[hun] خۇن. ئى
blood, human life;
menstruation:

خۇن دەۋاسى
a case invoving a
murder

خۇن كەلمەك. پ
to menstruate

[hunsiz] خۇنسىز. سۇپ
pale, lifeless:

خۇنسىز چىراي
a pale face

خۇنسىز كۆز
lifeless eyes

[hunük] خۇنۈك. سۇپ
pale, colourless;
gloomy, dismal:

خۇنۈك چىراي
a pale face

خۇنۈكلەش - خۇنۈكلەشمەك.
[hunükləxmək] پ

finds pleasure in
سىز نېمىگە خۇشتار؟
What is you hobby?
ئەدەبىياتقا خۇشتار ئا-
دەم
a person who loves
literature

خۇشتار بولماق. پ
to enjoy, find
pleasure in

[huxtarlik] خۇشتارلىق. ئى
pleasure, enjoyment

[hula:sə] خۇلاسە. ئى
a summary, result,
conclusion

خۇلاسىگە كەلمەك. پ
to come to a
conclusion:
مەن شۇنداق خۇلاسىگە
كەلدىم.
That's the conclusion
I've come to.

خۇلاسىلە- خۇلاسىلىمەك. پ
[hula:silimək] to
conclude, summarize

[hulk] خۇلق. ئى
nature, temperament:
خۇلقى ياخشى ئايال
a good _ natured
woman

[hulkluk] خۇلقلۇق. سۇپ
_tempered, _natured

[humar] خۇمار. ئى
an addiction, habit

خومار بولماق. پ
to be addicted:

I hadn't dreamt of this originally.
مەن سىزنى ئۇنىڭ سىڭلىسى ئىكەنلىكىڭىزنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرمەپتىمەن.
I didn't realize you were his sister.

[hiyalpərəslik] day-dreafantasy ming'

[hiyalqan] سۈپ. خىيالچان a day-dreamer, fantasizer

[hiya:liy] سۈپ. خىيالىي imaginary, unreal, utopian

[hiya:nət] ئى. خىيانەت treachery, disloyalty

خىيانەت قىلماق پ. to betray:

[hiyalpərəs] سۈپ. خىيالپەرەس a day dreamer, fantasizer

خىيالپەرەسلىك. ئى

ئۇ ئۆزىنىڭ خىيانەتچىلىكىنى his

خىيانەتچى. ئ or,

خىيانەتچىلىك achery,

خىيانەتكار. raitor,

د

[dap] ئى. داپ a tambourine-like instrument

داپ چالماق. پ to play the dap

[dapqi] ئى. داپچى a dap player

[dap-dumbak] ئى. داپ - دۇمباق drums and daps

[dapxak] سۈپ. داپشاق brazen, shameless, immodest:

داپشاق ئايال a brazen woman

[dapxaklik] ئى. داپشاقلىق a lack of modesty, shamelessness

[dat] ئى. دات rust, corrosion:

تۆمۈر دېتى iron rust

دات باسماق. پ to rust, corrode

دات چىقارماق. پ to get rid of rust

[datlaxmak] پ. داتلاش - داتلاشماق to rust, corrode:

بۇ پىچاق داتلىشىپتۇ. The knife is rusty.

[dataxturmak] پ. داتلاشتۈرماق - داتلاشتۇرماق to cause to rust, corrode

[da-jimak] پ. داجا - داجىماق to jump aside, dodge

داچەن. ئى oin

داخان. ئى ctor,

داخانلىق. ئى h_saying

داخىل. زەۋ

داخىل بولماق n, attend:

زىيافەتكە banquet

داد. ئى ad] rdship

داد ئىپتىماق.

to go to work
خىزمەتتىن چۈشمەك. پ
to knock off, stop work
خىزمەت قىلماق. پ
to serve:
ئۇ پادىشاھنىڭ خىزمىتىنى قىلىدۇ.
He serves the king.
خىزمەتچى. ئى [hizmətqi]
a worker, servant. house _ help
خىزمەتداش. ئى [hizmət_dax] a colleague, work _ mate
خىزمەتكار. ئى [hizmət_kar] a servant
خىسلەت. ئى [hislət]
moral character, qualities, style:
ئەسكەرلەرگە خاس خىسلەت
the special qualities of a soldier
خىسلەتلىك. سۈپ [his_lətlik] moral character, qualities:
ياخشى خىسلەتلىك ئادەم
a man of good moral character
خىش. ئى [hix]
a brick:
خىش ئۆي
a brick house
خىش پىشۇرماق. پ
to bake bricks

خىشچى. ئى [hixqi]
a bricklayer
خىل 1. ئى [hil]
a kind, type, sort:
بىر نەچچە خىل
several kinds
بىر خىل
the same, similar
ئوخشاش خىل
dissimilar, two kinds
خىللارغا ئاجراتماق پ
to classify, sort
خىل 2. ئى [hil]
an opponent, rival
خىل 3. سۈپ [hil]
excellent, first _ rate:
خىل قوشۇن
highly _ trained, crack troops
خىلاپ. سۈپ [hilap]
contrary to, against:
قانۇنغا خىلاپ
contrary to the law, illegal
ئىنتىزامغا خىلاپ
in violation of discipline
خىلاپلىق. رەۋ [hilaplik]
in violation of, contrary to
خىلا ـ خىللىماق. پ [hil_limak] to choose, select:
ئۈرۈك خىللىماق
to select apricots
خىلمۇخىل. سۈپ [hilmu_

] various,
ferent (kinds):
خىلمۇخىل پىكىرلەر
ferent ideas
hilwət] خىلۋەت. سۈپ
nely, desolate:
خىلۋەت جاي
desolate place
[hi:miyə] خىمىيە. ئى
emistry:
ئورگانىك خىمىيە
ganic chemistry
i:mi_ خىمىيىلىك. سۈپ
ilik] chemical:
خىمىيىلىك رېئاكسىيە
chemical reaction:
[hiyal] خىيال. ئى
n idea, imagination:
ئۇنىڭ خىيالى بىر يەردە ئەمەس.
He's double_ minded.
بۇ خىيال ئەمەس، بەلكى ھەقىقەت.
That's not imaginary, that's true.
خىيالغا چۆمەك. پ
o daydream, be lost in thought
خىيالغا كەتمەك. پ
o start thinkng
خىيالغا كەلتۈرمەك. پ
o recall, think of, realize:
مەن بۇ ئىشنى ئەسلا خىيالىمغا كەلتۈرمىگەنىدىم

a well - known painter

دالا. ئى [dala:] open country, countryside

دالا تامىقى. پ a picnic

دالالەت. ئى [dala:lət] a guide, leader

دالالەت قىلماق. پ to lead, guide, supervise

دالان. ئى [dalan] an outhouse

دالدا. ئى [dalda] a shelter, hide - out

دالدىغا ئالماق. پ to take shelter, hide:

مېنى دالدىغا ئېلىڭ. Please give me shelter.

بوراندىن دالدىلانماق to shelter from a storm

دامخور. سۈپ [damhor] pretentious, boastful

دامخورلۇق. ئى [damhorluk] boasting, bragging

دامولا. ئى [damolla] a learned mullah

دان. ئى [dan] a grain, kernel:

بۇغداي دېنى a grain of wheat

دانا. سۈپ [da:na:] wise, understanding

empty, unused ground

داقا - دۇمباق. ئى [daka - dumbak] gongs and drums

داق - دۇق. تەق [dak - duk] a clatter, clang, bang

داققىدە. رەۋ [dakkidə] with a clatter, clang:

ئۇ ئورۇندۇقنى داققىدە قۇيۇپ چىقىپ كەتتى. He got up noisily from the chair and went out.

داڭ 1 ئى [daŋ] a bell, gong

داڭ 2. ئى [daŋ] reputation, name

داڭ چىقارماق. پ to be famous, well - known

داڭدار. سۈپ [daŋdar] famous, well - known:

داڭدار ئەرباب a famous personage

داڭگۇي. ئى [daŋguy] a species of flower

داڭلا - داڭلىماق. پ [daŋlimak] to praise, recommend

داڭلىق. سۈپ [daŋlik] famous, popular, well - known:

داڭلىق ناخشىچى a popular singer

داڭلىق رەسسام He has a black mark on his face.

بۇ كىيىمدە ماي دېغى بار. There is a spot of grease on the dress.

قان دېغى a blood stain

داغ 2. ئى [daoɣ] a pain, injury, wound:

كۆڭلىمگە داغ سالماق to have hurt feelings

داغدا قالماق. پ to be hurt, wounded

داغدۇغا. ئى [daoɣduoɣa] force, power; lustre:

يېغىن داغدۇغا بىلەن ئېچىلدى. The meeting opened in style.

داغدۇغىلىق. سۈپ [daoɣduoɣilik] grand, ceremonious:

داغدۇغىلىق نامايىش a grand parade, march - past

داغلا - داغلىماق. پ [daoɣlimak] to fry, deepfry

داغۇر. ئى [daoɣur] Daur natonality

داغۇرچە. رەۋ [daoɣurqə] the Daur language Daur

داق. سۈپ [dak] see below

داق يەر. ئى [dak yər]

دادىغا يەتمەك
to sympathize

دادا. ئى [dada]
father, daddy

داد - پەريياد. ئى - [dad - pəryad] suffering, hardship

داد - پەريياد كۆتۈرمەك. پ
to complain, moan

داد - پەريياد ئوقۇماق. پ
to vent one's grievances

دادخور. سۈپ [dadhor]
fond of recounting one's harships:

دادخور ئادەم
one who enjoys talking about his troubles

دادلا - دادلىماق. پ [dad-limak] to complain, grumble

داد - مۇئامىلە. ئى [dad-muamilə] contact, association

دادۇر. ئى [dadur]
a soya bean

دادۇر - پۇرچاق. ئى
[dadur - purqak] a snack, food eaten between meals

دادۈي. ئى [dadüy]
a brigade (part of a commune)

دادىل. سۈپ [da:dil]
brave, daring:

دادىل ئادەم
a brave man

دادىللاش - دادىللاشماق. پ [da:dillaxmak] to be brave, courageous

دادىللىق. ئى [da:dillik]
bravery, courage

دادىللىق بىلەن. رەۋ
bravely, courageously

داراڭ. تەق [daraŋ]
a bang, clatter

داراڭ - دۇرۇڭ تەق [daraŋ - duruŋ] a bang, a clatter

داراڭشا - داراڭشماق. پ [daraŋximak] to make a clatter, clang

داراڭلا - داراڭلىماق. پ [daraŋlimak] to make a clatter, clang:

پەتنۇس يەرگە چۈشۈپ داراڭلاپ كەتتى.
The tray fell to the ground with a clang.

دارامەت. ئى [dara:mət]
income, salary:

يىللىق دارامەت
annual salary

دارامەتسىز. سۈپ [dara:-mətsiz] without any income, revenue

دارامەتلىك. سۈپ [dara:-mətlik] having an income; profitable

دارۋىنىزم. ئى [darwinizm]
darwinism

دارد - داردىماق. پ - [dard - dardiak] to be tainted, poisoned with:

نانغا بېنزىن دارىپ قاپتۇ.
Control has tainted the bread.

مەن ئۇلارنىڭ ئۆيىگە دارىپ باقمىدىم.
I never so much darkened the door of their house.

داس. ئى [das]
a basin, large bowl for washing

داستان. ئى [dastan]
an epic poem

داستانچى. ئى [dastanqi]
story - teller

داستانچىلىق. ئى [dastan-ilik] epic poetry

داستىخان. ئى [dastixan]
cloth on which food is laid, table - cloth:

داستىخان سالماق
to serve food (esp. to a guest)

داستىخىنى كەڭ
hospitable, generous

داغ 1. ئى [daq]
mark, spot, stain:

ئۇنىڭ يۈزىدە قارا دېغى بار.

داۋاملىق بېرىش - كەلـ
لىش قىلماق
to always be coming and going

داۋان. ئى [dawan]
a mountain slope, hillside

داۋبەن. ئى [dawbən]
a highway maintenance squad

داۋراق. ئى [dawraŋ]
impetus, momentum

داۋراق سالماق. پ
to disclose, make public

داۋلى. ئى [dawli:]
reason, sense

داۋلىسىز. سۈپ [dawli:siz]
unreasonable, untenable

داۋلىلاش - داۋلىلاشماق. پ [dawli:laxmak]
to argue, discuss

داۋىخور. سۈپ [dawihor]
one who enjoys rebuking others

دائىر. [da:ir]
about, concerning:
دېھقانچىلىققا دائىر كىـ
تابلار
books about farming

دائىرە. ئى [dairə]
area, scope, limit:
ھوقۇق دائىرىسى
the limits of the law
قۇتۇب دائىرىسى
the Polar circle
بۇ فابرىكىنىڭ داـ
ئىرىسى بەك چوڭ ئىكەن.
The factory covers a large area.

دائىم. رەۋ [da:im]
frequently, often, always:
ئۇبىزنى دائىم يوقلايدۇ.
He visits us frequently.
مەن دائىم ئاشخانىدا
تاماق يەيمەن.
I always eat in the canteen.

دائىملىق. سۈپ [da:imlik]
everyday, common place, usual:
دائىملىق خىزمەت
everyday work

دائىمىي. سۈپ [da:imiy] [dimək]
regular, continuous, standing:
ئۇ دائىمىي مېھمان.
He' s a regular guest.
دائىمىي كومىتېت
standing committee

دە - دېمەك. پ [demək]
to say, tell; call:
نېمە دېدىڭىز؟
What did you say?
ئۇ سودىلىق قىلىشقا باـ
رىمەن دېدى.
He said he was going out on business.
مەن ساڭا بارما دېگەنـ
ئىدىمغۇ.
I told you not to go.
ئۇنىڭغا دەپ قوي، مەن
ئەتە كەچ كېلىپ ئۇنى
يوقلايمەن.
Tell him I'll come and see him tomorrow evening.
بۇنى نېمە دەيسىز؟
What do you call this?
دېمەك، نەتىجىلىرىمىـ
ز زور.
In short, our results are excellent.
ئۇ ھاۋا سوغۇق دەپ
كەلمىدى.
He didn't come because it was cold.

دەپتەر. ئى [dəptər]
a notebook

دەپسەندە. [dəpsəndə]
see below

دەپسەندە بولماق. پ
to be oppressed, down-trodden

دەپسەندە قىلماق. پ
to oppress, devastate

دەپنە. ئى [dəpnə]
a burial

دەپنە قىلماق. پ
to bury:
ئۇ ئۇرۇمچىدە دەپنە قىـ
لىندى.
He was buried in

دانالىق. ئى [daa:likn:] wisdom, understanding

دانە. م [da:nə] a measure word:

بىر دانە تۇخۇم one egg

دانە - دانە. م - [da:nə da:nə] one by one, each one

دانلا - دانلىماق. پ [danlimak] to peck (of birds)

دانلاش - دانلاشماق. پ [danlaxmak] to peck each other

دانلىق. سۈپ [danlik] grain, cereal:

دانلىق زىرائەت cereal crops

دانىخورەك. ئى [da:nihorək] acne, spots

دانىشمەن. سۈپ [da:nixmən] knowledgeable, wise:

دانىشمەن بوۋاي a wise old man

دانلا - دانلىماق. پ [da:nilimak] to seperate, split up:

دانلاپ ساتماق. to sell individually

دانلاپ تېرىماق. to plant seeds one by one

داھىي. ئى [da:hiy] a leader, commander

داھىيانە. سۈپ [da:hiya:nə] wise, brilliant:

داھىيانە ئالدىن كۆرەرلىك brilliant foresight

داۋا 1. ئى [dawa:] treatment, remedy:

باش ئاغرىقىنىڭ داۋاسى a remedy for a headache

داۋاسى يوق ئاغرىق an incurable disease or pain

داۋا 2. ئى [dawa] reprimand, telling off

داۋالا - داۋالىماق. پ [dawa:limak] to treat, cure:

دوختۇرلار ئۇنى ياخشى داۋالاپ ئۆيىگە ئەۋەتتى. The doctors treated him and sent him home.

باش ئاغرىقىنى داۋالاشنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى قايسى؟ What is the best treatment for a headache?

داۋالاتماق. پ - داۋالاتماق [dawa:latmak] to have someone treated

داۋالانماق. پ - داۋالاندۇرماق [dawalanmak] to be treated, cured

داۋالغۇماق. پ - داۋالغۇ [dawaloqumak] to rage, surge:

دېڭىز سۈيى داۋالغۇپ تۇراتتى. The sea was raging.

داۋام. ئى [dawam] continuation, follow-on:

داۋامى بار. To be continued.

بەش يىل داۋامىدا for five years

داۋام قىلماق. پ to continue, last:

ئۇلار ئىشلەشنى داۋام قىلدى. They kept on working.

مەجلىس ئۈچ سائەت داۋام قىلدى. The meeting lasted for three hours.

داۋاملاش - داۋاملاشماق. پ [dawamlaxmak] to last, continue for

داۋاملاشتۇر - داۋاملاشتۇرماق. پ [dawamlaxturmak] to continue, keep on:

ئۇ سۆزنى داۋاملاشتۇردى. He went on talking.

داۋاملىق. رەۋ [dawamlik] always, continually:

to pile up, stack
نانني دەستىلىمەك
to stack bread:
دەسسە - دەسسىمەك. پ
[dəssiməк] to tread on, step on:
دەسسەپ ئۆلتۈرمەك
to trample to death
مەن مىخقا دەسسۈالدىم.
I trod on a nail.
دەسسەل - دەسسەلمەك. پ
[dəssəlmək]
to be trampled, stamped on
[dəsləptə] دەسلەپتە. رەۋ
at first, originally:
دەسلەپتە ئۇ بىلمەيتتى، كېيىن باشقىلار ئۇنىڭغا ئۇقتۇردى.
He didn't know at first, then other people told him.
[dəsləpki] دەسلەپكى. سۈپ
first, original:
دەسلەپكى قەدەم
the first step
دەسلەپكى لايىھە
the original design
دەسمالا - دەسمالىماق.
[dəsmallimak] to wipe down, wipe clean:
جوزىنى دەسمالىماق
to wipe the table
[dəsmaːyə] دەسمايە. ئى
capital, funds
[dəsmaː- دەسمايىلىك. سۈپ

دەريا قىرغىقى
the river bank
تارىم دەرياسى
the Tarim river
[dəz] دەز. ئى
a crack, rift:
دەزى بار چىنە
a cracked bowl
دەز كەتمەك. پ
to crack, split:
ئەينەك دەز كېتىپتۇ.
The glass has cracked.
[dəzmal] دەزمال. ئى
an iron
كىيىمگە دەزمال سالماق
to iron clothes
دەزمالا - دەزمالىماق. پ
[dəzmallimak] to iron:
كۆڭلىكىمنى دەزمالاپ قويۇڭ.
Please iron my shirt.
[dəs] دەس. رەۋ
straight, upright
دەس تۇرماق. پ
to stand up:
ئۇ ئورنىدىن دەس تۇردى.
He stood up straight.
[dəstə] دەستە. م
a bunch, handful:
بىر دەستە گۈل
a bunch of flowers
[dəstək] دەستەك. ئى
a lever; a laughing matter, indiscretion
دەستىلە - دەستىلىمەك. پ
[dəstilimək]

This medicine has had a wonderful effect on me.
[dərhal] دەرھال. رەۋ
immediately, at once
[dərwaːza] دەرۋازا. ئى
a gate, door
[darwaː- دەرۋازىۋەن. ئى ziwən] a gate-keeper, door-keeper
[dərwəːkə] دەرۋەقە. رەۋ
as expected, sure enough, in fact
[dərwix] دەرۋىش. ئى
a dervish, travelling seer
[dərijə] دەرىجە. ئى
grade, degree; voice (in grammar):
دەرىجىسى ئۆرلىمەك
to go up a grade
دەرىجىسى تۆۋەنلىمەك
to go down grade
دەرىجە سان. ئى
ordinal number:
مەجھۇل دەرىجە
passive voice
[dəriji- دەرىجىلىك. سۈپ lik] grade, rank:
يۇقىرى دەرىجىلىك كادىر
a high ranking cadre
[dəryaː] دەريا. ئى
a river, stream:
دەريا بويى
by the river

Urumqi.

دەپنە مۇراسىمى. ئى
a funeral

دەججال. ئى [dəjjal]
a demon; false prophet

دەخلى. ئى [dəhli]
effect, influence:

بۇ ئىشنىڭ ئۆگىنىشكە نېمە دەخلىسى بار؟
What effect does this have on study?

دەخلى بولماق. پ
to hinder, impede

دەخلى قىلماق. پ
to interfere with, obstruct

دەخلسىز. سۈپ [dəhlisiz]
inviolable, sacrosanct

دەخمىزە. ئى [dəhmi:zə]
encumbrance, nuisance:

بۇ بالا ماڭا دەخمىزە بولدى.
This child is a nuisance.

دەرەخ. ئى [dərəh]
a tree:

دەرەخ شاخلىرى
tree branches

دەرەخ سايىسى
the shade of a tree

مېۋىلىك دەرەخ
a fruit tree

دەرەخلىك. سۈپ [dərəhlik]
with trees

دەرد. ئى [dərd]
pain, suffering, hardship

دەرد تارتماق. پ
to suffer

دەرد - ئەلەم. ئى [dərd - ələm] pain, suffering

دەرد - ئەھۋال. ئى [dərd - əhwal] pain, suffering:

دەرد - ئەھۋالىنى ئېيتماق
to recount one's hardships

دەردلەش - دەردلەشمەك. پ [dərdləxmək] to talk about one's troubles

دەردمەن. ئى [dərdmən]
a person who has suffered much

دەررۇ. رەۋ [dərru]
immediately, at once

دەرس. ئى [dərs]
a lesson:

دەرس جەدۋىلى
a class timetable

دەرستىن سىرتقى ھەرىكەت
extra - curricular activities

دەرسكە كىرمەك
to go to class

دەرستىن چىقىشمەك
to come out of class

دەرس ئۆتمەك
to teach:

سىز ھەپتىدە قانچە — ئىسەت دەرس ئۆتىسىز
w many hours do u teach a week?

مەن تەنتەربىيە دەرسى ئۆتىمەن.
I teach sports.

دەرسخانا. ئى [dərshana]
classroom

دەرسلىك. ئى [dərslik]
aching material

دەرسلىك كىتاب. ئى
textbook

دەرغەزەپ. ئى [dərqəzəp]
nger, annoyance

دەرغەزەپكە كەلمەك. پ
o get angry, feel annoyed

دەرگاھ. ئى [dərgah]
a palace:

پادىشاھنىڭ دەرگاھى
the king's palace

دەرگۇمان. رەۋ [dərguman]
in doubt, not altogether believing

دەرمان. ئى [dərman]
power, strength, energy:

دەرمانىم يوق.
I feel weak.

دەرمان بولماق. پ
to effect powerfully:

بۇ دورا مېنىڭ دەردىمگە دەرمان بولدى.

دەم ئالماق. پ
to breathe, rest, relax
بىز يەكشەنبە كۈنلەردە دەم ئالىمىز.
On Sundays we relax.
دەم ئېلىش كۈنى
a day of rest
دەملە - دەملىمەك. پ [dəmlə - dəmlimək] to infuse:
چاي دەملىمەك
to infuse tea
دەمىدە. ئى [dəmi:də]
an incantation:
دەمىدە سۇيى
water given to sick or dying people
دەمىدە سالماق پ
to recite, read incantations:
دەھشەت. ئى [dəhxət]
ferocity, savageness
دەھشەتلىك. سۈپ [dəhxətlik] ferocious, savage:
بۇ يەردە دەھشەتلىك بوران - چاپقۇن بولغان.
There was a violent storm here.
دەۋا. ئى [də:wa:]
a lawsuit, litigation, allegation
دەۋا قىلماق. پ
to bring a lawsuit, to assert, allege
دەۋاگەر. ئى [də:wa:gər]
a prosecutor, one who brings a lawsuit
دەۋالاش - دەۋالاشماق. پ [də:wa:laxmak] to bring a law suit against someone
دەۋەت. ئى [də:wət]
a call, invitation
دەۋەت قىلماق. پ
to call, invite
دەۋر. ئى [dəwr]
a period of time, age:
تاش دەۋرى
the Stone Age
دەۋر خۇسۇسىيتى
the characterisics of a period of history
دەۋر سۈرمەك. پ
to lord over, rule a region
دەي. ئى [dəy]
a cassette
دراما. ئى [drama]
a drama
دراماچىلىق. ئى [dramiqilik] acting, theatrics

دوپپا. ئى [doppa]
a Uighur cap
دوپدوغلاق. سۈپ [dopdoqilak] short and fat, dumpy:
دوپدوغلاق بالا
a dumpy child
دوپدومىلاق. سۈپ [dopdomilak] round, circular

دوختۇر. ئى [dohtur]
a doctor, medic:
دوختۇر كېسەلنى يوقلىدى.
The doctor visited the patient.
دوختۇرخانا. ئى [dohturhana]
a hospital, clinic
دوختۇرلۇق. ئى [dohturluk]
medicine, medical work
دودەن. سۈپ [do:dən]
mischievous, naughty
دورا. ئى [do:ra]
a drug, medicine:
دورا ئۆسۈملۈكلەر
medicinal plants
دوختۇر ماڭا ئازراق دورا بەردى.
The doctor gave me some medicine.
دورا دۇكىنى. ئى
a chemists, drugstore
دورا ئىچمەك. پ
to take medication
دورا - دورىماق. پ [do:ri-mak] to imitate, mime
بالىلار چوڭلارنىڭ ھەرىكىتىنى دوراشنى ياخشى كۆرىدۇ.
Children love to imitate adults.
دورا - دەرمان. ئى
seasoning, spices (for food)

yilik] having capital, funds

دەشت. ئى [dəxt]
a wilderness, desert

دەشت ـ بایاۋان. ئى [dəxt_baya:wan] a wilderness, desert

دەقىقە. ئى [dəki:kə]
a second, moment

دەككە. ئى [dəkkə]
a reprimand, rebuke

دەككە يېمەك. پ
to be reprimanded, told off

دەككە ـ دۈككە. ئى
[dəkke_dükkə] panic, terror, fear

دەككە ـ دۈككىدە قالماق. پ
to be afraid, terrified

دەڭ. ئى [dəŋ]
inn, motel

دەڭسە ـ دەڭسەمەك. پ
[dəŋsimək] to estimate weight:

دەڭسەپ باقىنا، بۇنىڭ
ئېغرلىقى قانچىلىك چىقار؟
Tell me how much you think this weighs?

دەل. رەۋ [dəl]
exactly, precisely:

دەل ۋاقتىدا
right on time

ئوق نىشانغا دەل تەگدى.
The bullet hit the target squarely.

دەل كەلمەك. پ
to fit, suit

ئۇ شلەپە سىزگە دەل كېلىدۇ.
That hat suits you.

دەلتە. سۈپ [dəltə]
foolish, muddle_headed

دەل ـ دەرەخ. ئى
[dəldərəh] trees, vegetation

دەلدەڭ. سۈپ [dəldəŋ]
vertical, pointed:

دەلدەڭ قۇلاق
pointed ears

دەلدەڭشە ـ دەلدەڭشىمەك. پ
[dəldəŋximək] to stagger, totter

دەلدەڭلە ـ دەلدەڭلىمەك. پ
[dəldəŋlimək] to stagger, totter

دەلدەڭلەپ ماڭماق. پ
to stagger totter

دەللال. ئى [dəllal]
a middleman; madame, pimp

دەلمۇدەل. رەۋ [dəlmudəl]
exactly

دەلىل. ئى [dəlil]
evidence, proof

دەلىل كەلتۈرمەك. پ
to cite, provide as

vidence

ləlilsiz] سۈپ .دەلىلسىز
roundless, unproven

dəـ پ .دەلىللەمەك ـ دەلىلە
illimək] to prove, demonstrate:

مەسىلىنى پاكىتلار بىلەن دەلىللىمەك
to prove a case with facts

[dəlillik] سۈپ .دەلىللىك
demonstrable, having proof

دەلىل ـ ئىسپات. ئى ـ
[dəlil _ ispat] evidence, proof

دەلىل ـ ئىسپاتسىز. سۈپ
[dəlil _ ispatsiz] groundless, unproven

دەلىل ـ ئىسپاتلىق. سۈپ
[dəlil _ ispatlik] having demonstrable, proof

دەم 1. رەۋ [dəm]
a short time:

بىر دەمدىن كېيىن
in a minute

بىر دەم ساقلاپ تۇرۇڭ.
Wait just a moment.

دەم 2. ئى [dəm]
a breath, respiration:

دەم سەقىلماق
to pant, breathe heavily

دېمىڭنى چىقارما.
Calm down.

دوكلات بەرمەك. پ to report

دوكلاتچى. ئى [doklatqi] a reporter

دوگما. ئى [dogma] dogma, religious belief

دوگماتىك. سۈپ - [dogma tik] dogmatic

دولۇ. تەق [doŋ] a clanging, ringing sound

دولۇ - دولۇ. تەق - [doŋ doŋ] a clanging, ringing sound

دوگغاق. سۈپ [doŋoɣak] bent, hunch - backed:

دوگغاق بوۋاي a bent old man

دوگغاقلا - دوگغاقلىماق. پ [doŋoɣaklimak] to be bent over, hunch - backed

دوگغاي - دوگغايماق. پ [doŋoɣaymak] to stoop, bend over

دوگغايتا - دوگغايتماق. پ [doŋoɣaytmak] to make someone stoop, bend

دولان. ئى [dolan] a branch of Uighurs living around Mekit

دولقۇن. ئى [dolkun] a wave, ripple:

دېڭىز دولقۇنلىرى the waves of the sea

ئېلېكتر دولقۇنى electric current

دولقۇنسىمان. سۈپ - [dolkun siman] like a wave, rippling

دولقۇنلا - دولقۇنلىماق. پ [dolkunlimak] to undulate, be wavy:

دەريا دولقۇنلاپ ئاق ماقتا. The river is white with rapids.

دولقۇنلۇق. سۈپ - [dolkun luk] with waves:

قىسقا دولقۇنلۇق رادىئو short wave radio

دوللار. ئى [dollar] a dollar:

ئامېرىكا دوللىرى American dollars

دومبايماق. پ - دومبايماق. پ [dombaymak] to bulge, swell:

قورساق دومبايماق to have a bulging stomach

دومبايتماق. پ - دومبايتا. پ [dombaytmak] to cause to bulge, swell:

قورسىقىنى دومبايتماق to stick out one's belly

دومبىرا. ئى [dombira] a Kazakh two - stringed instrument

دومبىرچى. ئى [dombiriqi] a dombira player

دومساي - دومسايماق. پ [domsaymak] to put on a long face

دوملا - دوملىماق. پ [dom limak] to put, place:

ئۇ چاينى ئاغزىغا دوملاپ قويۇپ ئىچمدى. He put the tea to his mouth but didn't drink it.

دومىلا - دومىلىماق. پ [domilimak] to tumble, roll down:

تاغدىن دومىلاپ چۈشمەك to come rolling down the hill

دومىلاق. سۈپ [domilak] round, circular:

دومىلاق يۈز a round face

يەر شارى دومىلاق. The earth is round.

دومىلاقلا - دومىلاقلىماق. پ [domilaklimak] to make into a circle; roll:

دومىلاقلاپ ئويىنىماق. to do cart - wheels

دومىلان - دومىلانماق. پ [domilanmak] to tumble down, roll down

ئۇ تاغدىن دومىلىنىپ چۈشتى. He rolled down the

دورامچی. ئی [do:ramqi]
a mimic

دورامچىلىق. ئی [do:ram-qilik] mime, imitation

دورەم. ئی [do:rəm]
time, occasion:

بۇ دورەم مەن يېڭىمەن.
This time I'll win.

دورداي كالپۇك. ئی [dor-day kalpuk] a thick lip

دورىپۇرۇش. ئی [do:ripu-rux] a medicine seller

دورىپۇرۇشلۇق. ئی [do:ri-puruxluk] medicine selling

دورىخانا. ئی [do:rihana]
a chemists, drug store

دورىگەر. ئی [do:rigər]
a medicine maker, pharmacist

دورىلا - دورىلىماق. پ
[do:rilimak] to treat (plants):

دېھقانلار كېۋەزنى تېرىشتىن بۇرۇن چىگىتنى دورىلايدۇ.
The farmers treat the cotton seeds before planting.

دوزاخ. ئی [dozah]
hell, hades:

دوزاخ ئازابى
the torments of hell

دوست. ئی [dost]
a friend, companion:

دوست مەملىكەت
a friendly nation

ئۇ مېنىڭ ئەڭ يېقىن دوستۇم.
He's my best friend.

دوست تۇتماق. پ
to become friends:

دوستانە. سۈپ [dosta:nə]
friendly, amicable

دوستانلىك. ئی [dosta:-nilik] friendship

دوستلارچە. رەۋ [dostlarqə]
friendly, amicably

دوستلاش - دوستلاشماق. پ [dostlaxmak] to become friends, make friends

دوستلۇق. ئی [dostluk]
frendship:

دوستلۇق مۇسابىقىسى
a friendly match

دوسكا. ئی [doska]
a blackboard

دوغسىمان. سۈپ [do:ɣi-siman] arched, curved

دوق. ئی [dok]
a threat, menace

دوق قىلماق. پ
to threaten:

باشقىلارنىڭ دوق قىلىشىغا مەيدىن قورقماسلىق
to be unafraid of the threats of other's

دوقا. سۈپ [doka]
protruding, bulging:

دوقا باش
mis - shaped head

دوقال. ئی [dokal]
=ficulty, crisis:

قىيىن دوقالغا دۇچ كەلمەك
- face
=great crisis

دوق - دوق. تەق [dok-ok]
= crash, bang

دوققىدە. رەۋ [dokkidə]
-ith a crashing sound:

ئۇ چىنىنى دوققىدە قىلىپ قويدى.
[e put the bowl down
-ith a crash.

دوقمۇش. ئی [dokmux]
. corner, angle:

كوچىنىڭ دوقمۇشى
he corner of the
oad

دوقۇر - دوقۇرماق. پ [do-xurmak] to meet, run into; dash about

دوك. سۈپ [dok]
hunch - backed:

دوك ئادەم
a hunch - back

دوكتور. ئی [doktor]
a doctor (of philosophy)

دوكلات. ئی [doklat]
a report, account, statement:

بىز دوكلات يازدۇق.
We wrote a report.

دۆۋە. ئى: م [dəwə]
a mound, pile:
بىر دۆۋە توپا
a mound of earth
ئەخلەت دۆۋىسى
the rubbish pile
دۆۋە - دۆۋە. سۈپ [dəwə - dəwə] in piles, in mounds
دۆۋىلە - دۆۋىلىمەك. پ [dəwilimək] to pile up, collect in piles
دۆۋىلەتمەك - دۆۋىلەتمەك. پ [dəwilətmək] to pile up, make into mounds
دۈپ - دۈپ. تەق [düp - düp] boom - boom:
يۈرەك دۈپ - دۈپ قىلىپ سوقماق
the sound of the heart beating
دۈپۈر - دۈپۈر تەق [düpür - düpür] the sound of footsteps, ho oves
دۈپۈرلە - دۈپۈرلىمەك. پ [düpürlimək] to make a noise with one's feet:
ئاتلار دۈپۈرلەپ كەلدى.
The horses came galloping by.
دۈپۈلدە - دۈپۈلدىمەك. پ
censure, find fault
دۆڭ. سۈپ [dəŋ]
a slope, incline, hill:
قۇم دۆڭى
a sand dune
دۆڭ يول
a sloping road
دۆڭگە چىقماق. پ
to go up an incline
دۆڭگە - دۆڭگىمەك. پ [dəŋ-gimək] to transfer, shift:
جاۋابكارلىقنى دۆڭگىمەك
to shift the responsibility
دۆڭلۈك. ئى [dəŋlük]
a hilly area
دۆلەت 1. ئى [də:lət]
a country, nation:
گۈزەل دۆلەت
a beautiful country
دۆلەت 2. ئى [də:lət]
fortune, luck:
بەختىغا دۆلەت قۇشى قونماق
to strike lucky
دۆلەتلىك 1. سۈپ [də:lətlik] national, nation-wide
دۆلەتلىك 2. سۈپ [də:lətlik] wealthy, rich
دۆلەتمەن. سۈپ [də:lətmən] wealthy, rich
دۆلەتمەنلىك. ئى [də:lətmənlik] wealth, riches
Esperanto
ھايۋانات دۇنياسى
the animal world
دۇنيادىن ئۆتمەك. پ
to die, pass away
دۇنياغا كەلمەك. پ
to be born
دۇنيا 2. ئى [dunya]
wealth, goods
دۇنيالىق. ئى [dunya:lik]
world, universe:
بۇ دۇنيالىق
the material world
ئۇ دۇنيالىق
the spiritual world
دۇنياۋى. سۈپ [dunya:wi] earthly, belonging to this world
دۆت. سۈپ [dət]
stupid, foolish:
دۆت بالا
a stupid boy
دۆتلەش - دۆتلەشمەك. پ [dətləxmək] to be stupid, foolish
دۆتلۈك. ئى [dətlük]
stupidity, foolishness
دۆش. سۈپ [dəx]
mound, mole - hill
دۆشە. ئى [dəxə]
a cutting board (for meat, vegetables)
دۆشكەلە - دۆشكەلىمەك. پ [dəxkə:limək] to

mountain.

دومىلە. ئى [domi:lə] bad luck:

دومىلە باسماق to have bad luck

دۇئا. ئى [dua:] prayer, petition

دۇئا قىلماق. پ to pray

دۇئا - تەكبىر. ئى- [dua:təkbir] prayer, petition

دۇئا - تەلەپ. ئى - [dua: - tələp] prayers and petitions, requests

دۇئاگوي. سۈپ [dua:goy] a praying person

دۇت. ئى [dut] smoke, vapour:

تاماكا دۇتى tabacco smoke

دۇتار. ئى [dutar] a 2 - stringed Uighur musical instrument

دۇتارچى. ئى [dutarqi] a dutar player

دۇتخانا. ئى [duthana] air - vent

دۇچ. رەۋ [duq] see below

دۇچ كەلمەك. پ to meet, face (difficulties):

بالايىئاپەتكە دۇچ كەلمەك to meet with a disaster

دۇچار. رەۋ [duqar] see below

دۇچار بولماق. پ to happen, befall, meet with

دۇخاۋا. ئى [duhawa] velvet cloth

دۇخوپكا. ئى [duhopka] an electric oven

دۇدۇقلا - دۇدۇقلماق. پ [duduklimak] to stammer, stutter:

ئۇ دۇدۇقلاپ سۆزلىدى. He spoke with a stammer.

دۇر. ئى [dur] sediment, precipitation

دۇربۇن. ئى [durbun] binoculars

دۇردۇن. ئى [durdun] an expensive type of silk

دۇرۇس. سۈپ [durus] right, correct:

كۆز قارىشى دۇرۇس. His opinion is correct.

دۇرۇسلا - دۇرۇسلماق. پ [duruslimak] to correct, put right

دۇش. ئى [dux] a shower, a wash

دۇغ. ئى [duq] sediment, precipitation

ياغنىك دۇغى sediment

دۇكان. ئى [dukan] shop, store

دۇكانچى. ئى [dukanqi] shopkeeper

دۇكاندار. ئى [dukandar] shopkeeper

دۇڭ. رەۋ [duŋ]

دۇڭ ئالماق buy wholesale

دۇڭ ساتماق sell wholesale

دۇمباق. ئى [dumbak] drum:

جەڭ دۇمبىقى war drum

دۇمباق چالماق. پ to play the drum

دۇمباق يېرىلماق to fail, run into difficuty

دۇمباقچى. ئى [dumbakqi] a drum player

دۇمباقچىلىق. ئى [dumbak-qilik] drum playing; flattery

دۇمبالا - دۇمبالماق. پ [dumba:limak] to beat, hit

دۇنيا 1. ئى [dunya] world, earth:

پۈتۈن دۇنيا the whole world

دۇنيا تىلى

دېرەكسىز. سۈپ [deräksiz] without any news, information:

ئۇ دېرەكسىز يوقاپ كەتتى.

He was lost without trace.

دېرىزە. ئى [derizä] a window:

دېرىزە سىرتىغا قارا.

Look out of the window.

دېرىزە پەردىسى a window curtain

دېرىزىلىك. سۈپ [derizilik] with windows:

دېرىزىلىك ئۆي a room with windows

دېكابر. ئى [dekabr] December

دېكلاماتسىيە. ئى [dekla-matsiyä] a recitation (of a poem etc.)

دېكلاماتسىيچى. ئى [dekla-matsiyiqi] a reciter, performer

دېگەنبىلەن. رەۋ [degänbi-län] although, despite

ئۇ بارىمەن دېگەنبىلەن بارمىدى.

Although he said he was going, he never went.

دېگەندەك. رەۋ [degändäk] as expected, sure enough; not bad:

دېگەندەك، ئۇ كەلدى.

Sure enough, he came.

دېگەندەك ئاتتىن بىرنى سېتىۋالدىم.

I bought a good horse.

دېگۈدەك. رەۋ [degüdäk] about, approximately, more or less:

ئۇلار ھەممىسى دېگۈدەك كەلدى.

Most of them came.

دېگۈز ـ دېگۈزمەك. [de-güzmäk] to force someone to say something

دېڭىز. ئى [deŋiz] ocean, sea:

دېڭىز ئارمىيىسى. navy

دېڭىز بويى the seaside, coast

دېڭىز ساھىلى the beach

دېڭىز قىرغىقى the coast

دېڭىز پىلى a walrus

دېڭىزچى. ئى [deŋizqi] a sailor

دېڭىز ـ ئوكيان. ئى [deŋiz-okyan] seas and oceans

دېلىغۇل. سۈپ [deliqul] hesitant, uncertain

دېلىغۇلۇق. ئى [deliqul-luk] hesitation:

دېلىغۇللۇق قىلما.

Don't hesitate.

دېلو. ئى [delo] a dossier, file, case

دېمەت. سۈپ [demät] the same age:

مۇرات مەن دېمەتلىك بالا.

Murat and I are nearly the same age.

دېمەك. پ [demäk] in other words, that is to say

دېمەكچى. پ [demäkqi] what one intends to say:

سەن نېمە دېمەكچى؟

What are you trying to say?

دېموكرات. ئى [demo'krat] democrat

دېموكراتىزم. ئى [demo-kra:tizm] democracy

دېموكراتىك. سۈپ [demo'-kra:tik] democratic

دېموكراتىيلەشـ ـ دېموكراتىيلەشمەك. پ [demo'-kra:tiyiläxmäk] to democratize

دېھقان. ئى [dehkan] a peasant, farmer:

دېھقانلار جەمئىيىتى a peasant society

دېھقانچىلىق. ئى [dehkan-qilik] a farming,

[düpüldimək] to beat, make a beating *noise*:

يۈرەك دۈپۈلدىمەك the *sound* of the heart beating

دۈدۈت. تەق [düdüt] a whistling sound, toot - toot

دۈررىدە. رەۋ [dürridə] shouting, whooping:

بالىلار دۈررىدە تارقاپ كەتتى. The children went on their way, *shouting*.

دۈشەنبە. ئى [düxənbə] Monday

دۈشمەن. ئى [düxmən] enemy, foe

دۈشمەنلەرچە. رەۋ [düxmənlərqə] with hostility, animosity

دۈشمەنلەشمەك. پ [düxmənləxmək] to be hostile

دۈشمەنلىك. ئى [düxmənlik] hostility, animosity

دۈك-دۈك. تەق [dük-dük] boom - boom

دۈكۈر - دۈكۈر. تەق [dükür - dükür] the sound of footsteps, hooves

دۈكۈرلەمەك. پ [dükürlimək] to beat,

دۈگىلەمەك. پ [dügilimək] to roll, tumble

توپ بۇ ياقتا دۈگىلەپ كەتتى. The ball rolled over here.

دۈگىلەتمەك. پ [dügilətmək] to cause to roll:

بالىلار دۈگىلچەكنى دۈگىلىتىپ ئويناۋاتىدۇ. The children are playing with the hoop.

دۈگىلەك. سۈپ [dügilək] round, circular

دۈگىلچەك. ئى [dügilqək] a toy iron hoop

دۈم. رەۋ [düm] upside down, on one's stomach

دۈم چۈشمەك. پ to fall upside down

دۈم قويماق. پ to place upside down:

چىنىنى جوزىغا دۈم قىلىپ قوي. Put the bowl upside down on the table.

دۈم ياتماق. پ to lie on one's front

دۈمبە. ئى [dümbə] back

دۈمبەمنى يارىلاندۇرۋالدىم. I hurt my back.

دۈمچەك. سۈپ [dümqək] hunchback

دۈمچەيمەك. دۈمچەيمەك [dümqəymək] to be bent over

دۈمچىيىپ ئولتۇرماق. پ to sit hunched up

دۈم - دۈم. تەق [düm - düm] blindman's buff (a children's game)

دۈم - دۈم ئوينىماق. پ to play blind man's buff

دۈملە - دۈملىمەك. پ [düm-limək] to braise, cook slowly:

پولۇ دۈملىمەك to cook palau

دۈۋەت. ئى [düwət] ink bottle

دۈي. ئى [düy] a work team, working group

دېدەك. ئى [dedək] a female servant

دېرەك. ئى [derək] news, information

دېرەك بەرمەك. پ to tell, inform

دېرىكسىنى قىلماق. پ to inquire after somebody

دىكىدە رەۋ [dikkidə] with a thump, thud:

ئۇ ئۆگزىدىن دىككىدە سەكرەپ چۈشتى.

He jumped smartly down from the roof.

دىكىلدە - دىكىلدىمەك. پ [dikildimək] to jog, trot

دىك. تەق [diŋ] straight, erect:

دىك قۇلاق ئادەم one who always has the latest gossip

دىك تۇرماق. پ to stand up straight

دىڭگاي - دىڭگايماق. پ [diŋgaymak] to wag (of a tail):

دىڭگايتماق - دىڭگايتماق. پ [diŋgaytmak] to cause to wag (of a tail):

قۇيرۇقىنى دىڭگايتماق to wag one's tail

دىل. ئى [dil] heart, soul:

دىلى سۇنۇق depressed, sad

دىلى بۇزۇق evil, wicked

دىلى يۇمشاق kind, soft - hearted

دىل شىكەستە. رەۋ grieved, hurt,

دىلئارام. سۈپ [dilaram] at peace, rested

دىلبەر. ئى [dilbər] a beautiful woman

دىلدار. ئى [dildar] beloved, cherished

دىماغ. ئى [dimaoɣ] nasal cavity

دىماغ تاۋۇشى. ئى a nasal vowel

دىم - دام ئۇخلىماق. پ [dim - dam uhlimak] to sleep fitfully

دىمىق. سۈپ [dimik] stuffy, close:

دىمىق ئۆي a stuffy room

دىمىق ھاۋا close weather

دىمىقماق - دىمىقماق. پ [dimikmak] to feel stuffy: suffocate

مەن بۇ ئۆيدە دىمىقىپ قالدىم.

I'm suffocating in this room.

دىمىقتا. سۈپ [dimikta] stuffiness

دىمىقتا بولماق. پ to be stuffy

دىن. ئى [din] a religion:

ئىسلام دىنى Islam

دىن تارقاتماق to spread religion

دىندار. سۈپ [dindar] religious, faithful, believing

دىنسىز. سۈپ [dinsiz] irreligious, atheistic

دىنسىزلىق. ئى [dinsizlik] atheism

دىنىي. سۈپ [diniy] religious:

دىنىي ئېتىقاد religious beliefs

دىۋان. ئى [diwan] a collection, compilaton (eg. of poems)

دىۋانە. ئى [diwa:nə] a beggar

دىۋانىلىك. ئى [diwa:ni-lik] begging, alms-seeking

دىۋە. ئى [di:wə] devil, demon

دىۋىزىيە. ئى [diwiziyə] division

دىيار. ئى [diyar] mother - land, home - country

oncentrate:
ۋاراڭ - چۇرۇك تۇپ
مەن دىققەتىمنى يى
مىدىم.
ouldn't
centrate because
the noise.
kətsiz] سۆپ. دىققەتسىز
elessly, without
ing precautions
kkət- ئى. دىققەتسىزلىك
lik] carelessness
k- ئى. دىققەت - ئېتىبار
t - e:tibar]
ttention, interest:
دىققەت - ئېتىبارنى قو
غماق
catch one's
ttention
[dikmak] سۆپ. دىقماق
hort and dumpy (of
eople)
[diktator] ئى. دىكتاتور
dictator
diktatora] ئى. دىكتاتورا
dictatorship
[diktor] ئى. دىكتور
nnouncer, news-
eader (esp. TV,
adio)
dik - دىك. تەق - دىك
lik] thump, thump;
hud, thud:
ئۇ دىك - دىك يۈ
گۈرۈپ كەلدى.
He came running in,

دىتىغا ياقماق
to be to one's taste
دىتى بار ئادەم
a clever person
[dijorni] ئى. دىجورنى
be on duty:
بۈگۈن كىم دىجورنى؟
Who's on duty
today?
دىر - دىر تىترىمەك. پ
[dir -dir titrimək] to
shiver, shake
[direktor] ئى. دىرېكتور
a director
[diriŋŋidə] رەۋ دىرىڭگىدە
with a thump, thud
[di- دىرىڭلا - دىرىڭلىماق. پ
riŋlimak] to make
a thump, thud
دىرىلدا - دىرىلدىماق. پ
[dirildimak] to
tremble, shiver, shake
[diska] ئى. دىسكا
a discus (in athletics)
[disko] ئى. دىسكو
disco dancing
[diffe- ئى. دىففېرېنسىئال
rensial] differential
[dikkət] ئى. دىققەت
attention, interest:
دىققەت قىلىڭلار.
Please pay attention.
دىققەت قىلماق. پ
to notice, be careful
دىققەتنى يىغماق. پ

agriculture:
دېھقانچىلىق بىلەن شۇ-
غۇللانماق
to be engaged in
farming
[dewəŋ] سۆپ. دېۋەڭ
foolish, clumsy
[dewəŋlik] ئى. دېۋەڭلىك
a foolishness,
clumsiness
دېۋەيلە - دېۋەيلىمەك. پ
[dewəylimək] to put
on airs, act fierce:
ئۇ دېۋەيلەپ مېنىڭ ئال-
دىمغا كەلدى.
He came up to me,
acting tough.
[deyərlik] رەۋ. دېيەرلىك
almost, more or less:
يوق دېيەرلىك
almost nothing
[dialog] ئى. دىئالوگ
dialogue
[dialog- سۆپ. دىئالوگسىز
siz] without dialogue
[diametr] ئى. دىئامېتر
diameter
[diplom] ئى. دىپلوم
a diploma
[diplo- سۆپ. دىپلوماتىك
ma:tik] diplomatic:
دىپلوماتىك مۇناسىۋەت
diplomatic relations
[dit] ئى. دىت
taste, interest,
pleasure:

lik] comfortable, luxurious

راهىب. ئى [ra:hib] a (Buddhist) monk

راۋا. رەۋ [rawa:] suitably, appropriately

راۋا بولماق. پ to suit, be appropriate

راۋا كۆرمەك. پ to permit, consent to, approve

راۋاب. ئى [rawab] a 5-stringed musical instrument

راۋابچى. ئى [rawabqi] a rawab player

راۋاج. ئى [rawaj] development, growth

راۋاجلاڭ - راۋاجلانماق. پ [rawajlanmak] to develop, grow:

پەن-تېخنىكا راۋاجلانماق to develop (ofscience and technology)

راۋاجلاندۇر - راۋاجلاندۇرماق. پ [rawajlandurmak] to cause to develop, expand:

ئىگىلىكنى راۋاجلاندۇرماق to develop the economy

راۋاجلاندۇرۇلماق. پ [rawajlandurulmak] to be

رام قىلماق. پ to subdue, subjugate

رامكا. ئى [ramka] to frame:

رەسىمنى رامكىغا ئالماق to frame a picture

رامىزان. ئى [ramizan] Ramadan, the Islamic month of fasting

راھەت. ئى [ra:hət] peace, comfort, ease

راھەت ئالماق. پ to live in peace:

ئەمگەكنىڭ تېگى راھەت. Work requires relaxation.

راھەت كۆرمەك. پ to find pleasure, comfort:

راھەت - پاراغەت. ئى [ra:hət-paraqət] ease, comfort

راھەتپەرەس. سۈپ [ra:hətpərəs] one who loves comfort

راھەتپەرەسلىك. ئى [ra:hətpərəslik] the love of comfort

راھەتلەنمەك - راھەتلەنمەك. پ [ra:hətlənmək] to relax, feel at ease

راھەتلەندۈرمەك - راھەتلەندۈرمەك. پ [ra:hətləndurmək] to cause someone to rest

راھەتلىك. سۈپ [ra:hət-

honest, sincere

راستچىللىق. ئى [rastqil-lik] honesty, sincerity

راستلىق. ئى [rastlik] truth, reality

راسخوت. ئى [rashot] expenses, payment:

يول راسخوتى travel expenses

راسلا - راسلىماق. پ [ras-limak] to prepare, to get ready:

تاش راسلىماق to prepare food

راسلاتماق - راسلاتماق. پ [raslatmak] to have prepared, got ready

راك 1. ئى [rak] cancer:

تاشقازان راكى cancer of the stomach

ئۇ راك كېسلى بولۇپ قالدى.

He has cancer.

راك 2. ئى [rak] a prawn, shrimp

راك 3. ئى [rak] one of the twelve mukam

راكېتا. ئى [raketa] a rocket

رام. ئى [ram] a frame (of a door, window etc.)

دېرىزىنىڭ رامى the window frame

رام بولماق. پ [ram bolmak] to obey, listen to

ر

رابىتە. ئى [rabitə] a link, connection

راتسىئونالىزم. ئى [ratsionalizm] ratonalism

راخاب. ئى [rahab] an iced drink

راخىت. ئى [rahit] rickets (a disease)

رادار. ئى [radar] radar

رادىئاتسىيە. ئى [radiatsiyə] radiation

رادىئاتور. ئى [radiator] a radiator

رادىئو. ئى [radio] a radio:

رادىئو دولقۇنى radio waves

رادىئو ئىستانسىسى a radio station

سىز رادىئو ئاڭلامسىز؟ Do you listen to the radio?

رادىئواكتىپ. سۈپ [radioaktip] radio - active

رادىئوئۇزۇل. ئى [radiouzel] a broadcasting station

رادىئۇس. ئى [radius] radius

رازمېر. ئى [razmer] size, measurement:

چوڭ رازمېرلىك كۆڭلەك a large - size dress

رازى. رەۋ [razi] satisfaction, contentment:

مەن بۇ ئىشتىن رازى. I'm satisfied with this matter.

ئۇلار بۇ تاماقتىن رازى بولمىدى. They were dissatisfied with the food.

مەن سىزنىڭ خىزمىتىڭىزدىن رازى بولمىدىم. I'm not satisfied with your work.

رازىلاش - رازىلاشماق. پ [razilaxmak] to be mutually content, satisfied

رازىلىق. ئى [razilik] satisfaction, contentment, agreement

رازىلىق بەرمەك. پ to give one's consent, agree

رازىمەن. سۈپ [raziməm]

=isfied, content

راسا. رەۋ [rasa:]

ry, extremely,

ally:

مەن راسا چارچىدىم

n exhausted.

بۈگۈن راسا ئىشلىدۇق

oday we've really

one some work!

راست. سۈپ [rast]

ue, real:

ئۇ راستمۇ؟

that true?

ئۇ راست سۆزلەۋاتامدۇ

he telling the truth?

شۇ ۋاقىتتا بۇنى راسـ

بىلمەيتتىم.

truly didn't know

bout it then.

راستقا ئايلانماق. پ

come true:

ئۇنىڭ چۈشى راستقا ئايلاندى.

is dream came true.

راستتىن. رەۋ [rasttin]

ally, indeed:

راستتىن پۇلىڭىز يوقمۇ

o you really have no

oney?

راستچىل. سۈپ [rastqil]

Can I take your picture?

رەسىمچى. ئى [rəsimqi] a photographer

رەسىمچىلىك. ئى [rəsim_qilik] photography

رەسىمخانا. ئى [rəsimhana] photograph studio

رەسىم - قائىدە. ئى [rəsim_ka:idə] a custom, convention

رەسىملىك. سۈپ [rəsimlik] with photographs, coloured:

رەسىملىك ژۇرنال a photo magazine

رەسىم - يوسۇن. ئى [rəsim_yosun] a custom, convention.

رەقەم. ئى [rəkəm] a number, numeral:

ئەرەبچە رەقەم arab numerals

رىمچە رەقەم roman numerals

رەقىب. ئى [rəkib] an opponent, a rival

رەڭ. ئى [rəŋ] colour, ink

قىزىل رەڭ red

رەڭ بەرمەك. پ to colour

رەڭگى ئۇچمەك. پ to fade, lose colour:

ئالمىغا رەڭ كىرىپتۇ. The apples are nearly ripe.

رەسمىيلەشمەك. پ [rəsmiyləxmək] to be formal, official

رەسمىيلەشتۈر - رەسمىيلەشتۈرمەك. پ [rəsimy_ləxtürmək] to formalise, determine

رەسۋا. سۈپ [rəswa:] despicable, scandalous:

رەسۋا ئىش a scandal, an affair

رەسۋا بولماق. پ to make a fool of oneself

رەسۋاچىلىق. ئى [rəswa_qilik] a scandal; gossip

رەسۋالاش - رەسۋالاشماق. پ [rəswa:laxmak] to make a fool of oneself

رەسۋالاشتۇر - رەسۋالاشتۇرماق. پ [rəswa:lax_turmak] to disgrace make a fool of

رەسۋالىق. ئى [rəswa:lik] a scandal; bad behaviour

رەسىدە بولماق. پ [rəsi:de] bolmak to grow, mature

رەسىم. ئى [rəsim] painting, photograph:

چىرايلىق سىزما رەسىم a beautiful painting

رەسىم تارتماق. پ to take a picture:

رەسىمىڭىزنى تارتسام بولامدۇ؟

رەزىل. سۈپ [rəzil] obscene, indecent

رەزىللەشمەك - رەزىللەشمەك. پ [rəzilləxmək] to be obscene, indecent

رەزىللىك. ئى [rəzillik] obscenity, indecency

رەسسام. ئى [rəssam] an artist, painter:

داڭلىق رەسسام a famous painter

رەسساملىق. ئى [rəssamlik] a painting, work of art

رەسمىي. سۈپ [rəsmiy] official, formal:

رەسمىي زىيارەت an official visit

رەسمىي ھۆججەت an official document

رەسمىيەت. ئى [rəsmiyət] formalities, protocol

رەسمىيەت ئۆتمەك. پ to go through the formalities

رەسمىيەتچى. ئى [rəsmiyətqi] an officious person

رەسمىيەتچىلىك. ئى [rəsmiyətqilik] routine, protocol

رەسمىيەتچىلىك قىلماق. پ to act merely for form's sake

رەسمىيلەشتۈرمەك - رەسمىيلەشتۈرمەك

developed

راۋاق. ئى [rawak]
a pavilion, gate-tower:
قىزىل راۋاقتىكى چۈش
The Dream of Red Mansions

راۋان. رەۋ [rawan]
fluently; smooth:
ئۇ ئىنگلىزچىنى راۋان سۆزلەيدۇ.
He speaks English fluently.
بۇ ناھايىتى راۋان تەرجىمە ئىكەن.
The translation is very smooth.

راۋانلاش - راۋانلاشماق. پ
[rawanlaxmak] to be free of hindrances, impediments

راۋانلىق. ئى [rawanlik]
flow, fluency:
تىلنىڭ راۋانلىقى
the flow of speech

راۋۇرۇس. سۈپ [rawurus]
good, decent:
راۋۇرۇس ئادەم
an upright person

راي. ئى [ray]
desire, wish; mood (of a verb in grammar):
ئۆز رايى بىلەن
of his own choosing
ھازىر كىنو كۆرۈشكە رايىم يوق.
I don't want to see a film just now.
پەيشلىنىڭ بۇيرۇق رايى
the imperative mood of a verb

رايون. ئى [rayon]
a region, zone, area:
تاغلىق رايون
a mountainous region
ئاپتونوم رايون
an autonomous region
چېگرا رايون
a border zone

رايونلۇق. سۈپ [rayonluk]
regional, local:
رايونلۇق ھۆكۈمەت
the regional government

رايىش. سۈپ [ra:yix]
well-behaved, honest:
رايىش بالا
an obedient child

رەپىقە. ئى [rəpikə]
wife

رەت. ئى [rət]
row, sequence:
ئالتىنچى رەت
the sixth row
رەت بويىچە
in sequence

رەت قىلماق. پ [rət-kilmak] to refuse, reject:
ئۇ سۆز قىلىشنى رەت قىلدى.
He refused to speak.
مەن ئۇنىڭ تەلىپىنى رەت قىلدىم.
I turned down his request.

رەت - رەت. رەۋ [rət-rət]
row by row, row upon row

رەتسىز. سۈپ [rətsiz]
untidy, out of sequence

رەتلە - رەتلىمەك. پ
[rətlimək] to put in order

رەتلەنمەك - رەتلەنمەك. پ
[rətlənmək] to be put in order, sequence

رەتلىك. سۈپ [rətlik]
neat, tidy:
ئۆيىڭىز نەمدېگەن رەتلىك!
Your house is very neat!

رەجەپ. ئى [rəjəp]
the 7th month in the Islamic calendar

رەخت. ئى [rəht]
cloth, cloth material

رەددىيە. ئى [rəddiyə]
a retort, rebuttal

رەددىيە بەرمەك. پ
to give a rebuttal, retort

رەزگى. سۈپ [rəzgi]
ragged, worn-out; bad quality:
رەزگى مال
inferior goods

رەھىم قىلدى.
The judge had mercy on the prisoner.
ماڭا رەھىم قىلىڭ.
Have mercy on me.
رەھىمدىل. سۈپ [rəhim_dil] kind, benevolent
رەھىمدىللىك. ئى [rəhim_dillik] kindness, compassion
رەھىمسىز. سۈپ [rəhimsiz] cruel, unkind
رەھىمسىزلىك. ئى [rəhim_sizlik] cruelty, unkindness
رەھىم - شەپقەت. ئى [rəhim_xəpkət] mercy, compassion
رەھىم - شەپقەتلىك. سۈپ [rəhim _ xəpkətlik] kind, benevolent
رەۋىش. ئى [rəwix] an adverb:
ۋاقىت رەۋىشى
an adverb of time
ئورۇن رەۋىشى
an adverb of place
رەيھان. ئى [rəyhan] species of flower
رەيھانگۈل. ئى [rəyhan_gül] a woman's name
رو. ئى [ro] aluminium
رو قازان. ئى
an aluminium pot
روجەك. ئى [rojək] window curtain
روچۇبن. ئى [ro:qiwin] a large yellow fly
رودۇپاي. ئى [rodupay] a vampire, blood-sucker
روزا. ئى [ro:za] fasting
روزا تۇتماق. پ
to fast:
روزا تۇتامسىز؟
Do you fast?
روزا - رامىزان. ئى [ro:za _ ramizan] fasting
روسۇل. ئى [rosul] a prophet, an apostle
روسۇللا. ئى [rosulilla] the prophet of God (Mohammad)
روسىيە. ئى [rosiyə] Russia
روسىيلىك. سۈپ [rosiyi_lik] a Russian
روشەن. سۈپ [roxən] bright, clear:
ئۇنىڭ كۆزى روشەن.
She has bright eyes.
روشەنكى ئۇ مېنى ئالداۋاتىدۇ.
He is obviously cheating me.
روشەنلەش - روشەنلەشمەك. پ [roxənləxmək] to become clear:
مەسىلە روشەنلەشتى.
The problem became apparent.
روشەنلەشتۈر - روشەنلەش - تۈرمەك. پ [roxənləx_türmək] to make clear, clarify:
ئۇ ئەھۋالنى روشەنلەشتۈردى.
He clarified the situation.
رول. ئى [rol] a rudder; role:
پاراخوتنىڭ رولى
a ship's rudder
رول تۇتماق
to be at the helm
باش رول
a leading role
رول ئالغۇچى
actor
رول ئويناماق
to play a role
رولچى. ئى [rolqi] a ship's pilot
رومال. ئى [romal] a head-scarf
رومان. ئى [roman] a novel
رومانتىزم. ئى [romantizm] romanticism
رومانتىك. سۈپ [romantik] romantic:
رومانتىك مۇزىكا
romantic music
رومانىست. ئى [romanist]

رەڭ قارىغۇسى
colour blindness
رەڭدار. سۈپ [rəŋdar]
colourful, multi-coloured:
رەڭدار بايراق
a colourful flag
رەڭدار لېنتا
a colour film (for a camera)
رەڭسىز. سۈپ [rəŋsiz]
black and white; transparent:
رەڭسىز فىلم
a black and white film
رەڭسىز سۇيۇقلۇق
a transparent liquid
رەڭگارەڭ. سۈپ [rəŋgarəŋ]
many-coloured, multi-coloured
رەڭلىك. سۈپ [rəŋlik]
colour:
رەڭلىك تېلېۋىزور
a colour TV
رەڭلىك لېنتا
a colour film (for a camera)
رەڭلىك مېتال
a precious metal
رەڭمۇرەڭ. سۈپ [rəŋmu-rəŋ]
many-coloured, multi-coloured:
رەڭمۇرەڭ رەخت
coloured cloth
رەڭۋاز. ئى [rəŋwaz]
chameleon

رەم سالماق. پ [rəm sa:l-mak]
to tell fortunes
رەممال. ئى [rəmmal]
a fortune-teller
رەمچى. ئى [rəmqi]
a fortune-teller
رەنا. 1 سۈپ [rəna:]
tender, delicate, charming
رەنا. 2 ئى [rəna:]
a woman's name
رەنە. ئى [rənə]
mortgage, pawning
رەنگە قويماق. پ
to pawn, mortgage
رەنجە - رەنجىمەك. پ
[rənjimək] to complain, grumble, get mad:
بىز ۋاراڭ - چۇرۇڭدىن رەنجىدۇق.
We complained about the noise.
كىمدىن رەنجىدىڭىز؟
Who are you mad at?
رەنجىتە - رەنجىتمەك. پ
[rənjitmək] to annoy, make someone angry:
مېنى رەنجىتمە.
Don't annoy me.
رەنجىش - رەنجىشمەك. پ
[rənjixmək] to fall out with each other
رەندە. ئى [rəndə]
a plane (a carpenter's tool):
رەندىلە - رەندىلىمەك. پ
[rəndilimək] to plane, make smooth
رەندىلەتتە - رەندىلەتتىمەك. پ
[rəndilətmək] to have something planed
رەھبەر. ئى [rəhbər]
a leader, boss:
دۆلەت رەھبەرلىرى
the country's leaders
رەھبەرلىك. ئى [rəhbərlik]
leadership:
رەھبەرلىكنى كۈچەيتمەك
to strengthen the leadership
رەھبەرلىك قىلماق. پ
to lead
رەھمەت. ئىم [rəhmət]
thank-you:
رەھمەت سىزگە.
Thank you.
يادرىمىڭىزگە رەھمەت.
Thanks for your help.
رەھمەت ئېيتماق. پ
to thank:
مەن ئۇنىڭ مەسلىھەتىگە رەھمەت ئېيتتىم.
I thanked him for his advice.
رەھمەتلىك. سۈپ [rəhmət-lik] said of a deceased person:
رەھمەتلىك ئانام
my deceased mother
رەھىم. ئى [rəhim]
mercy, compassion:
سوتچى جىنايەتچىگە

reality
رېئاللىققا جىددىي قارىماق
to face up to reality
رېئالىزم. ئى [realizm]
realism
رېئالىست. ئى [realist]
a realist
رېپېتىتسىيە. ئى [repetitsiyə] a practice, rehearsal
رېپېتىتسىيە قىلماق. پ
to rehearse
رېپېرى. ئى [repiri]
a referee, an umpire
رېپېرلىق. ئى [repirilik]
arbitration, refereeing
رېتسېپ. ئى [retsep]
medical prescription
رېتسېپ يازماق. پ
to write a prescription
رېجىم. ئى [rejim]
surveillance, observation:
رېجىم ئاستىدا ئەمگەك قىلدۇرماق
to be forced to work under surveillance
رېجىسسور. ئى [rejissor]
a director, producer (of a film)
رېسپۇبلىكا. ئى [respublika] a republic.
رېستوران. ئى [restoran]
a restaurant
رېشاتكا. ئى [rexatka]
a fence, rail:
تۆمۈر رېشاتكا
an iron fence
رېفلېكس. ئى [refleks]
reflex
رېكورت. ئى [rekort]
a record, a fast time:
دۇنيا رېكورتى
a world record
ئۇ رېكورتنى بۇزدى.
He broke the record.
رېلىس. ئى [relis]
rail, track:
رېلىستىن چىقىپ كەتمەك
to leave the rails
رېماتىزم. ئى [rematizm]
rheumatism
رېمونت. ئى [remont]
repair, redress
رېمونت قىلماق. پ
to mend, repair, fix:
ماشىنا رېمونتتىن چىقتى.
The car has been mended.
رېمونتچى. ئى [remontqi]
a mender, repairer, odd-job man
رېمونتخانا. ئى [remontxana] a garage, repairshop
رېمونتسىز. سۈپ [remontsiz] unrepaired, broken down
رېنتگېن نۇرى. ئى [rentgen nuri] an X-ray:
مەن رېنتگېنگە چۈشىدىم.
I need an X-ray.
رىئايە. ئى. رەۋ [riaːyə]
compliance, observation
رىئايە قىلماق. پ
to pay attention to, comply with:
تازىلىققا رىئايە قىلىش كېرەك.
We must pay attention to cleanliness.
رىتورىك. سۈپ [ritorik]
rhetoric:
رىتورىك سوئال
a rhetorical question
رىتىم. ئى [ritim]
rhythm:
مۇزىكا رىتىمى
musical rhythm
رىتىمسىز. سۈپ [ritimsiz]
without a rhythm
رىتىملىق. سۈپ [ritimlik]
rhythmic
رىزىق. ئى [rizik]
one's lot in life, one's God given portion
رىسالە. ئى [risaːlə]
a small booklet, tract
رىشالە. ئى [rixaːlə]
a sweet food
رىشتە. ئى [rixtə]
link, connection:
كۆڭۈل رىشتىسى ئۈزۈلمەسلىك
undying friendship

رۇخسەتسىز. سۇپ [ruhsətsiz] illegally, without permission

رۇخسەتلىك. سۇپ [ruhsətlik] legally, with permission

رۇس 1. سۇپ [rus] of Russian nationality; a Russian

رۇس تىلى. ئى the Russian language

رۇس 2. سۇپ [rus] straight, correct

رۇسچە. ئى [rusqə] the Russian language

رۇسلا - رۇسلىماق. پ [ruslimak] to correct, straighten:

ئەگرى ياغاچنى رۇسلىماق to straighten crooked wood

رېئاكتىۋ ئايروپىلان. ئى [reaktif ayropilan] a jet aeroplane

رېئاكسىيە. ئى [reaksiyə] reaction

رېئال. سۇپ [real] real, practical

رېئاللاش - رېئاللاشماق. پ [reallaxmak] to realize, achieve

رېئاللىق. ئى [reallik] reality:

رېئاللىقتىن چەتنىمەك to be divorced from a romantic

رومبا. ئى [romba] rumba (dance)

رومكا. ئى [romka] a small wine glass

رومكا كۆتۈرمەك. پ to drink a toast

روناق [ronak] see below

روناق تاپماق. پ to develop, become wealthy

روھ. ئى [roh] the spirit, soul:

روھ، دىل ۋە بەدەن spirit, soul and body

روھى چۈشۈپ كەتمەك to be in low spirits

روھنى كۆتۈرۈپ قويماق to encourage, lift spirits

روھانىي. ئى [rohaniy] a spiritual man, a priest

روھسىز. سۇپ [rohsiz] without spirit, lifeless

روھسىزلاش - روھسىزلانماق. پ [rohsizlanmak] to be in low spirits

روھسىزلىق. ئى [rohsizlik] depression

روھلاش - روھلانماق. پ [rohlanmak] to be excited, in high spirits

روھلاندۇر - رھلاوندۇر. پ [rohlandurmak] to excite, inspire

روھلۇق. سۇپ [rohluk] high-spirited, lively

روھىي. سۇپ [rohiy] spiritual:

روھىي دۇنيا the spiritual world

روھىي ئازاب inner conflict, turmoil

روي‌بەرمەك. پ [roybərmək] to appear, emerge

رويخەت. ئى [royhət] a register, name roll:

سايلىغۇچىلار تىزىملىك رويخەتتى electoral roll

رۇبائىي ئى [ruba:iy] a four stanza poem

رۇبلى. ئى [rubli] a rouble (soviet currency)

رۇخسەت. ئى [ruhsət] permission, leave:

ساياھەت قىلىش رۇخسەت ئىسپاتى travel permit

سىزگە كىم رۇخسەت بەردى؟ Who gave you permission?

كىرىشكە رۇخسەتمۇ؟ May I come in?

تاماكا چېكىشكە رۇخسەت قىلامسىز؟ May I smoke?

زار - زار يىغلىماق. پ to weep

زارلا - زارلىماق. پ [zar-limak] to complain, grumble

زارلاش - زارلاشماق. پ [zarlaxmak] to accuse each other, argue

زارىقماق - زارىقتى پ [zarikmak] to long for:

سىزنى كۆرۈشكه زارىقتىم.

I'm longing to see you.

زاسۇي. ئى [zasüy] cooked sheep entrails

زاقرا. ئى [zaqra] a bread made from corn-flour

زاقۇن. ئى [zaqun] a species of plant

زاكا. ئى [zaka] swaddling for a baby:

زاكىسىدا قېرىپ قالغان بالا

an old head on young shoulders

زاكات. ئى [zakat] alms, charity

زاكاز. سۈپ [zakaz] on order; registered:

زاكاز مال

goods on order

زاكاز خەت

a registered letter

زاكىلا - زاكىلىماق. پ [zakilimak] to swaddle a baby

زالا 1. سۈپ [zaŋ] frivolous, light-hearted

زالا 2. ئى [zaŋ] stolen goods, booty, contraband

زالىنى يوشۇرماق

to hide stolen goods

زالا 3. ئى [zaŋ] a kind of food.

زالاڭلاش - زالاڭلاشماق. پ [zaŋlaxmak] to be frivo lous, flighty

زالاڭلىق. رەۋ [zaŋlik] mocking, satire

زالاڭلىق قىلماق. پ to mock, satirize:

ئۇ مېنىنى زالاڭلىق قىلىۋاتىدۇ.

She's mocking me.

زال. ئى [zal] a hall, auditorium

زالىم. سۈپ [za:lim] cruel, unkind:

زالىم پادىشاھ

a cruel king

زالىملىق. ئى [za:limlik] cruelty, unkindness

زالىملىق قىلماق. پ to act cruelly

زاماسكا. ئى [zamaska] putty (used in building)

زاماسكا سۈرمەك. پ to apply putty

زاماسكىلا - زاماسكىلىماق. پ [zamaskilimak] to mend with putty

دېرىزىنى زاماسكىلىماق

to put putty round a window

زامان. ئى [zaman] a time, period; tense:

ھازىرقى زامان

modern; present time

يېقىنقى زاماندا

in recent times

قەدىمكى زاماندا

in olden times

زاماندىن قالماق

to be out of date

بۇ زاماندىن قالدى.

This is out of date.

ھازىرقى داۋام زامان

the present continuous tense

زامانداش. ئى [zamandax] a contemporary

زامانىۋى. سۈپ [zama-niwi] modern; foreign

زامانىۋىلاش - زامانىۋىشماق. پ [zamaniwilaxmak] to be modern, up-to-date

زامانىۋىلاشتۇر - زامانىۋىلاشتۇرماق. پ [zamani-wilaxturmak] to develop, modernize

زامىن. رەۋ [za:min] a cause, reason:

ئۇنىڭ ئۆلۈشىگە سەن

مۇھەببەت رىشتىسى
the cords of love

رىغبەت. ئى [rioqbət]
interest, desire

رىغبەتلەنـ رىغبەتلەنمەك. پ
[rioqbətlənmək] to be interested in, enjoy

مەن بۇ ئىشتىن ناھا-
يىتى رىغبەتلەندىم.
I really enjoyed doing that.

رىقابەت. ئى [rika:bət]
competition:

سودا رىقابىتى
economic competition

رىقابەتچى. ئى [rika:bətqi]
a rival; competitor

رىقابەتلەش ـ رىقابەتلەشـ
مەك. پ [rika:bətləx_
mək] to compete

رىكشا. ئى [rikxa]
a rickshaw

رىم. ئى [rim]
Rome

رىم پاپاسى. ئى
the Roman pope

رىۋايەت. ئى [riwa:yət]
a legend, myth:

قەدىمىي رىۋايەت
an old legend

رىياسەت. ئى [riya:sət]
chairing, presiding

رىياسەتچىلىك. ئى [ri_
ya:sətqilik] chairing, presiding:

يىغىنغا رىياسەتچىلىك
قىلماق
to chair a meeting

رىيال. ئى [riyal]
Saudia Arabian currency

ز

زاپاس. سۈپ [zapas]
reserve, spare, extra

زاپاس مال
reserve, stored goods

زاپاس ماشىنا
a spare machine

زاپاس قوشۇن
a reserve army

زاپاس كۆمۈر
coal supplies

زاپچاس. ئى [zapqas]
spare parts; spares

زاپخوز. ئى [zaphoz]
a service attendant

زات. ئى [zat]
a person, personage:

ئۇلۇغ زات
an important person, VIP

زادى. رەۋ [za:di]
an intensifier; really, ever:

بـۇ ئـادەم زادى كـىم
بولىدۇ؟
Whoever is that man?

ئۆيىنىڭ ئـىسسـىقلىقىدا
زادىتۇرغىلى بولمايتتى.
The house was so hot it was unbearable.

زار. رەۋ [zar]
see below

زار يىغلاماق. پ
to weep, sob

زار بولماق. پ
to long for

زارانزا. ئى [zaraŋza]
a type of medicinal herb

زار ـ زار. رەۋ [zar_zar]
sadly, sorrowfully

lik] chained, with a chain:

زەنجىرلىك ئىت
a chained dog

زەنجىرلىك ئىشىك
a chained, bolted door

زەھەر. ئى [zəhər] poison:

يىلاننىڭ زەھىرى
snake poison

تىلى شەكەر، دىلى زەھەر.
Sweet words, bitter thoughts.

زەھەرلىك قىلماق. پ
to urinate

زەھەرخەندە. سۈپ [zəhərxəndə] malicious

زەھەرلە - زەھەرلىمەك. پ [zəhərlimək] to poison

زەھەرلەپ ئۆلتۈرمەك
to poison someone

زەھەرلەنمەك. پ [zəhərlənmək] to be poisoned

زەھەرلەندۈر - زەھەرلەندۈرمەك. پ [zəhərlən-dürmək] to have poisoned, cause to be poisoned

زەھەرلىك. سۈپ [zəhərlik] poisonous; vicious:

زەھەرلىك ھاشارەت
poisonous insects

زەھەرلىك چېكىملىك
harmful drugs

artillery, canon:

زەمبىرەك ئوقى
an artillery shell

زەمبىرەكچى. ئى [zəmbirəkçi] a gunner, artilleryman

زەمبىل. ئى [zəmbil] a stretcher; matting stretched betweeen two poles used for carrying earth etc.

زەمچە. ئى [zəmqə] alum (chemical substance)

زەن سالماق. پ [zən salmak] to pay attention

زەن قويماق. پ
to pay attention

زەن قويوپ ئاڭلىماق. پ
to listen attentively

زەنجىر. ئى [zənjir] a chain; lock:

ئالتۇن زەنجىر
a gold chain

ئىشىك زەنجىرى
a door-lock

زەنجىرسىمان. سۈپ [zənjirsiman] chain-like:

زەنجىرسىمان رېئاكسىيە
a chain reaction

زەنجىرلە - زەنجىرلىمەك. پ [zənjirlimək] to chain, bolt, lock:

ئىشىكنى زەنجىرلىمەك
to bolt the door

زەنجىرلىك. سۈپ [zənjirlik]

a positive charge

زەرەتلە - زەرەتلىمەك. پ [zərətlimək] to charge (batteries)

زەرەر. ئى [zərər] harm, damage

زەرەر تارتماق. پ
to lose, get the worst of

زەربە. ئى [zərbə] a blow, knock

زەربە بەرمەك. پ
to beat, hit

زەربە يېمەك. پ
to get a beating

زەربىدار. سۈپ [zərbidar] a commando:

زەربىدار دۈي
a shock brigade

زەرداب. ئى [zərdab] pus and blood; gastric acid

زەردە. ئى [zərdə] anger, rage

زەردىسى قاينىماق. پ
to lose one's temper, get mad

زەردىلىك. سۈپ [zərdilik] courageous, upright

زەرگەر. ئى [zərgər] a jeweller, gold-smith

زەرگەرلىك. ئى [zərgərlik] jewellery making

زەڭگەر. سۈپ [zəngər] sky blue

زەمبىرەك. ئى [zəmbirək]

زامىن.
You were the reason he died.
زامىن بولماق. پ
to be the cause of
زاھىت. ئى [za:hit]
an ascetic devotee
زاھىتلىق. ئى [za:hitlik]
asceticism
زاھىر بولماق. پ [za:hir bolmak] to appear, come about
زاھىرەن. رەۋ [za:hirən]
apparently, superficially
ئۇ زاھىرەن خاتىرجەم كۆرۈنىدۇ.
He seems content.
زاھىرىي. سۈپ [za:hiriy]
superficial, outside:
زاھىرىي كۆرۈنۈش
the superficial appearance
زاۋال. ئى [zawal]
the sunset; a decline, wane:
زاۋالغا يۈز تۇتماق
to be in decline
زاۋال تاپماق. پ
to die, pass away
زاۋۇت. ئى [zawut]
a factory:
زاۋۇت باشلىقى
the factory manager
پولات زاۋۇتى
a steel factory

زايە بولماق. پ [za:yə bolmak] to lose, be wasted:
بىر كۈنلۈك ئەمگىكىمىز زايە بولدى.
We've lost a day's work.
زايە قىلماق. پ
to waste, lose
زايوم. ئى [zayom]
government bonds:
زايوم تارقاتماق
to issue government bonds
زەبەردەس. سۈپ [zəbər-dəs] strong, powerful:
زەبەردەس يىگىت
a poweful young man
زەپ. رەۋ [zəp]
extremely, very:
زەپ زېرەك بالا
a very intelligent child
زەپەر. ئى [zəpər]
a triumph, victory:
زەپەر مارشى
a victory song
زەپەر قۇچماق
to gain a victory
زەپت. ئى [zəpt]
anger, rage:
زەپتى بىلەن ئۇرماق
to hit someone in anger
زەخمەت. ئى [zəhmət]
a scar, wound:
ئۇنىڭ يۈزىدە زەخمەت بار.
He has a scar on his face.

زەخمەت يەتمەك. پ
to be wounded, scarred
زەخمەك. ئى [zəhmək]
plectrum, a pick (for playing music)
زەخمىلەنمەك - زەخمىلەنمەك. پ [zəhimlənmək] to be bruised, disfigured
ئالما يەرگە چۈشۈپ زەخمىلەندى.
The apple was bruised after falling to the ground.
زەخمىلەندۈرمەك - زەخمىلەندۈر. پ [zəhimlən-dürmək] to bruise, disfigure
زەدەك. ئى [zə:dək]
a carrot
زەدىۋال. ئى [zə:diwal]
a cloth used to decorate the wall
زەدىۋال تارتماق. پ
to hang cloth on a wall as decoration
زەر. ئى [zər]
gold thread:
زەر باسقان دوپپا
a gold thread embroidered cap
زەرەت. ئى [zərət]
electric charge:
مۇسبەت زەرەت

ۋاتىدۇر.
I love this child.
زوقلاز - زوقلانماق. پ
[zoklanmak] to be enthralled, excited:
بالىلار هېكايىنى زوق لىنىپ ئاڭلىماقتا.
The children were spellbound as they listened to the story.
زوقلاندۇر - زوقلاندۇرماق. پ
[zoklandurmak] to cause to enjoy
زوقلىنارلىق. سۈپ [zoklinarlik] enthralling exciting:
زوقلىنارلىق هېكايە
an enthralling story
زوقمەن. ئى [zokmən] finding pleasure in:
ساز چېلىشقا زوقمەن ئادەم
a person who enjoying playing music
زوقمەنلىك. ئى [zokmənlik] enthusiasm, interest:
زوقمەنلىك بىلەن قارىماق
to watch with interest
زوڭ ئولتۇرماق. پ [zoŋolturmak] to squat on one's heels
زوڭزايماق. پ [zoŋzaymak] to squat
زوڭزىيىپ ئولتۇرماق. پ
to sit on one's haunches, squat
زومىگەر. ئى [zomigər] a conqueror, trant
زومىگەرلىك. ئى [zomigərlik] tyranny, oppression:
زومىگەرلىككە قارشى تۇرماق
to oppose tyranny
زوئولوگىيە. ئى [zoologiyə] zoology
زۇكام. ئى [zukam] influenza, cold:
زۇكام بولۇپ قالدىم.
I've got a cold.
زۇكام تەگمەك. پ
to catch a cold
زۇكامدا - زۇكامدىماق. پ [zukamdimak] to catch a cold:
ئۇ زۇكامداپ قالدى.
He's got a cold.
زۇلپىقار. ئى [zulpikar] a double-edged sword
زۇلمەت. ئى [zulmət] darkness; oppression
زۇلمەتلىك. سۈپ [zulmətlik] dark; oppressive
زۇلۇم. ئى [zulum] oppression, restriction
زۇلۇم سالماق . پ
to oppress, restrict
زۇمرەت. ئى [zumrət] emerald
زۇمرەتتەك. سۈپ
sparkling clear water
زۇۋان. ئى [zuwan] speech, talk; answer:
زۇۋانى ئۇچمەك
to not answer
زۇۋۇلا. ئى [zuwula] a measure the right amouunt:
جۇۋاۋنىڭ زۇۋۇلىسى
the amount of dough required to make a dumpling
زۆرۈر. سۈپ [zərür] important, necessary:
نەزەرىيىنى ئەمەلىيەت بىلەن بىرلەشتۈرۈش زۆرۈر.
Theory must be consistent with reality.
زۆرۈرلۈك. ئى [zərürlük] importance, necessity:
ئىشىمنىڭ زۆرۈرلۈكىدىن كېلەلمىدىم.
I couldn't come because of the importance of my work.
زۆرۈرىي. سۈپ [zərüriy] important, necessary
زۆرۈرىيەت. ئى [zərüriyət] requisite, necessity:
مەن بىلەن بىرگە كېلىش

زەھەرلىك سۆز
vicious words

زەئىپ. سۇپ [zəip]
weak, feeble, impotent:

ئىرادىسى زەئىپ ئادەم
weak-willed

زەئىپلىك. ئى [zəiplik]
weakness, feebleness, impotence:

ئۆزىنىڭ زەئىپلىكىنى بىلمەك
to know one's weaknesses

زەي 1. سۇپ [zəy]
moist, damp; waterlogged:

زەي يەر
moist earth

زەينى چىقارماق. پ
to drain waterlogged fields

زەي 2. ئى [zəy]
embroidered:

ئېتىكىگە زەي تۇتقان كۆڭلەك
an embroidered shirt

زەيتۇن. ئى [zəytun]
olive tree:

زەيتۇن يېغى
olive oil

زەيتۇن رەڭ
deep sea blue

زەيكەش. سۇپ [zəykəx]
moist, damp

زەيلە - زەيلىمەك. پ
[zəylimək] to be damp,
moist

زەيلىك. سۇپ [zəylik]
moist, damp

زور 1. سۇپ [zor]
large, important:

زور ۋەقە
an important event

زور 2. ئى [zor]
compulsion, force:

بۇ يەرگە ئۇنىڭ زورى بىلەن كەلدىم.
He made me come here.

زورايماق - زورايماق. پ
[zoraymak] to increase in size or importance:

ۋەقە بارغانسېرى زورايماقتا.
The incident is getting more serious all the time.

زورايتماق - زورايتماق. پ
[zoraytmak] to enlarge, exaggerate:

ۋەقەنى زورايتماق
to exaggerate an incident

زورايتىلماق - زورايتىلماق. پ
[zoraytilmak] to be enlarged, exaggerated

زوراۋان. سۇپ [zorawan]
brutal, vicious, cruel:

زوراۋان پادىشاھ
a cruel king

زوراۋانلىق. ئى [zorawan-
lik] cruelty, brutality

زورلا - زورلىماق.
[zorlimak] to force, compel:

ئۇ ئەمگەك قىلىشقا زورلىدى.
He forced them to work.

زورلاپ يېگۈزمەك. پ
to force to eat

زورلاش - زورلاشماق.
[zorlaxmak] to force one another

زورلۇق. ئى [zorluk]
strength, force:

زورلۇق بىلەن ئىگىلەش ۋالماق
to master by force

زورمۇزور. رەۋ [zormuzor]
forcedly, under compulsion:

مەن بۇ يەرگە زورمۇزور كەلدىم.
I came here under compulsion:

زورمۇزور كۈلمەك
to give a forced smile

زورۇق - زورۇقماق. پ
[zorukmak] to be exhausted, tired out

زوق. ئى [zok]
joy, delight, enthusiasm:

زوقى بىلەن سۆزلىمەك
to speak with enthusiasm

بۇ بالىغا زوقۇم كېلىپ

to be in prison

زىننەت. ئى [zinnət] decoration, adornments

زىننەت بۇيومى. ئى ornaments, jewellery

زىننەتلە - زىننەتلىمەك. پ [zinnətlimək] to decorate, adorn:

ئۆيىنى زىننەتلىدۇق.
We decorated the room.

زىننەتلەنـ - زىننەتلەنمەك. پ [zinnətlənmək] to be decorated, adorned

زىنھار. رەۋ [zinhar] absolutely never, absolutely not:

بۇنداق ئىشنى زىنھار قىلما.
Don't you ever do that.

زىياپەت. ئى [ziya:pət] a banquet, a feast:

زىياپەت زالى
a banqueting hall

دۆلەت زىياپىتى
a state banquet

زىيادە. سۈپ [ziya:də] extra, surplus:

زىيادە پۇل
surplus money

زىيارەت. ئى [ziya:rət] a tour, a visit

زىيارەت قىلماق. پ
to visit, tour

gilәm] carpets

زىلزىلە. ئى [zilzilə] an earthquake

زىللاش - زىللاشماق. پ [zillaxmak] to be clear and melodious (a voice)

زىلۋا. سۈپ [zilwa:] slender, graceful:

زىلۋا كەلگەن بىر قىز
a slender girl

زىمىستان. ئى [zimistan] winter:

زىمىستان كۆرمىگەن بۇلـ
بۇل، باھارنىڭ قەدرىنى بىلمەس.
The nightingale who hasn't endured winter, doesn't know the wonder of spring.

زىنا. ئى [zina:] illicit sex, adultery

زىنا قىلماق. پ
to commit adultery

زىناخور. ئى [zina:hor] an adulterer, a promiscuous person

زىناخورلۇق. ئى [zina:horluk] adultery, promiscuity

زىندان. ئى [zindan] a prison

زىندانغا تاشلىماق. پ
to put into prison

زىندانداپ ياتماق. پ

denial

زىرائەت. ئى [zira:ət] crops:

كۈزلۈك زىرائەت
autumn crops:

قانداق زىرائەت تۆسـ
تۇردۇڭلار؟
What crops do you grow?

زىرىق. ئى [zirik] a type of plant

زىغىر. ئى [zioir] vegetable seeds; rape seed

زىغىر رەڭ. سۈپ
dark brown

زىق. سۈپ [zik] urgent, pressing

ۋاقتى زىق.
Time is pressing.

زىقلىق. ئى [ziklik] urgency, importance

زىڭ. تەق [ziŋ] a ringing noise

زىڭڭىدە. رەۋ [ziŋŋidə] with a ringing noise

زىڭىلدا - زىڭىلدىماق. پ [ziŋildimak] to make a ringing sound

زىل. سۈپ [zil] clear, melodious:

زىل ئاۋاز
a clear voice

زىلچا. ئى [zilqa] a carpet

زىلچا - گىلەم. ئى [zilqa-

شدگىزنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق.
You needn't come with me.

ۋرۈرىيەتلىك. سۈپ [zerüriyətlik] necessary, indispensable

زۆھرە. ئى [zöhrə] a girl's name

زىدە. ئى [zedə] a bruise, scar:

زىدىسى يوق ئالما an unbruised apple

زېرەك. سۈپ [zerək] clever, intelligent

زېرەكلەش - زېرەكلەشمەك. پ [zerəkləxmək] to be clever, intelligent

زېرەكلىك. ئى [zerəklik] intelligence, cleverness

زېرىك - زېرىكمەك. پ [zerikmək] to bebored, fed up:

زېرىكتىڭىزمۇ؟ Are you bored?

زېرىكمەي ئۆگەنمەك. پ to never get tired of studying

زېرىكەرلىك. سۈپ [zerikərlik] boring, monotonous:

زېرىكەرلىك كىتاپ a boring book

زېرىكەرلىك ئىش monotonous work

زېرىكتۈرمەك - زېرىكتۈرمەك. پ [zeriktürmək] to bore, annoy someone

زېرىككەك. سۈپ [zerikkək] boring, annoying:

زېرىككەك ئادەم a bore, a nuisance

زېمىن. ئى [zemin] land, territory

زېمىندار. ئى [zemindar] a land-owner

زېھىن. ئى [zehin] intellect, intelligence:

پۈتۈن زېھنى بىلەن with all one's mind

زېھىنلىك. سۈپ [zehinlik] intelligent, clever

زېھنىي. سۈپ [zehniy] intellectual:

زېھنىي قابىلىيەت IQ, intelligence

زىبۇزىننەت. ئى [zi:buzinnət] decoration, ornaments

زىبۇزىننەت بۇيۇمى. ئى ornaments, jewellery

زىت. سۈپ [zit] opposing, contradictory:

بىر - بىرىگە زىت پىكىر opposing ideas

زىتلاش - زىتلاشماق. پ [zitlaxmak] to be in opposition, contradict:

ئۇ مەن بىلەن زىتلىشىپ قالدى.

:e's opposing me.

زىتلىق. ئى [zitlik] pposition, antagoism

زىتلىق قىلماق. پ o oppose

زىچ. سۈپ [ziq] lose, dense, compact:

بۇغداينى زىچ تېرىماڭ o plant wheat close ogether

زىچچىدە. رەۋ [ziqqidə] lensely, compactly:

ئۆيدە ئادەملەر زىچچىدە ئولتۇرىدۇ.
The room is full of people.

زىچلاش - زىچلاشماق. پ [ziqlaxmak] to be close, dense:

ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى زىچلىشىپ كەتتى.
They have got very close.

زىچلىق. ئى [ziqlik] density, compactness:

ئاھالىنىڭ زىچلىقى density of population

زىخ. ئى [zih] a skewer:

بىر زىخ كاۋاپ one skewer of kebab

ئىككى زىخ بېرىڭ.
Give me two kebabs.

زىددىيەت. ئى [ziddiyət] a contradiction,

بۇگۈن بەش سائەت ئىشلىدۇق.
We worked for 5 hours today.
سائەت توشتى.
Time is up.
توك سائىتى
an electricity meter
سائەتچى. ئى [sa:ətqi]
a clock _ maker, watch _ repairer
سائەتچىلىك. ئى [sa:ətqilik] watch and clock making
سائەتلىك. سۈپ [sa:ətlik]
so many hours:
بىر سائەتلىك ئىش
an hour's work
سابا. ئى [saba:]
a dawn breeze
ساپ 1. ئى [sap]
handle, end:
قەلەم سېپى
a pen handle
ساپ 2. سۈپ [sap]
fresh, pure:
ساپ ھاۋا
fresh air
ساپ ئالتۇن
pure gold
ساپ ـ ساپماق. پ [sapmak]
to wear, put on:
يىگنىگە يىپ ساپماق
to thread a needle
پۇتنى ئاياغقا ساپماق
to put on shoes

ساپا. ئى [sapa:]
quality; number of carats:
ئالتۇننىڭ ساپاسى
the quality, grade of gold
ساپاق. ئى. م [sapak]
a handle, bunch:
بىر ساپاق ئۈزۈم
a bunch of grapes
ساپايى. ئى [sapa:yi]
a percussion instrument
ساپايچى. ئى [sapa:yiqi]
a sapayi player
ساپلا ـ ساپلىماق. پ [sap_limak] to fit a handle on something
ساپلىق. سۈپ [saplik]
with a handle:
سۆڭەك ساپلىق پىچاق
a bone handled knife
ساتـ ساتماق. پ [satmak]
to sell:
ئۇ ۋېلىسىپىتىنى ئىككى يۈز سومغا ساتتى.
He sold his bike for two hundred yuan.
ساتار. ئى [satar]
a satar (musical instrument)
ساتارچى. ئى [satarqi]
a satar player
ساتقۇچى. ئى [satkuqi]
a seller:

گۈل ساتقۇچى
a flower seller
ساتقۇز ـ ساتقۇزماق. پ [satkuzmak] to have something sold
ساتقۇن. سۈپ [satkun]
a traitor, a judas
ساتقۇنلۇق. ئى [satkunluk] treachery, disloyalty
ساتما. ئى [satma]
a shed, shack
ساتىرا. ئى [sati:ra]
satire
ساتىراش. ئى [sitirax]
a barber, hairdresser
ساتىراشخانا. ئى [satirax_hana] a barber's, hairdresser's:
يېقىنراق ساتىراشخانا نەدە؟
Where's the nearest hairdresser's?
ساختا. سۈپ [sahta]
false, hypocritical, sham:
ساختا دوستلۇق
false friendship
ساختا ھۆججەت
a forged document
ساختىپەز. ئى [sahtipəz]
a hypocrite, a sham
ساختىپەزلىك. ئى [sahti_pəzlik] hypocrisy, deceit
ساختىلاش ـ ساختىلاشماق. پ [sahtilaxmak] to be

زىيانداش هاشاراتـ
nful insects
زىيان - زەخمەت. ئى ـ
zəhmət] damage,
m
زىيانسىز. سۈپ [ansiz
mless, innocent
زىيانكەش. ئى [ankəx
armful person
زىيانلىق. سۈپ [anlik
strous, loss-
ing

serious.
زىيان بولماق. پ
to be damaged, harmed
زىيان قىلماق. پ
to harm, damage:
تاماكا سالامەتلىككە زىيان قىلىدۇ.
Smoking harms your health.
[ziyandax] ئى زىيانداش. evil, calamity; pestilential:

[ziya:rət ـ ئى زىيارەتچى. qi] a tourist, a sightseer
[ziya:liy] سۈپ زىيالىي. intellectual:
زىيالىيلار
intellectuals, the intelligentsia
[ziyan] ئى زىيان. damage, harm:
زىيان ئېغىر ئەمەس.
The damage is not

ژ

monthly magazine
رەسىملىك ژۇرنال
olour photo magazine
urnalist] ئى ژۇرنالىست.
journalist, reporter

a genre, type (of literature)
[zurnal] ئى ژۇرنال. a journal, a magazine:
ئايلىق ژۇرنال

[zargon] ئى ژارگون. jargon
[zandarma] ئى ژاندارما. the police, gendarme
[za:nir] ئى ژانىر.

س

wall clock
قول سائىتى
wrist watch
سائەت توغرىلماق
set a watch
سائەت ئالتىدە
6 o'clock

happy days
سۈپ ساۋادەتمەن. [saa:dətmən] happy, wonderful
[sa:ət] ئى سائەت. a clock, hour; meter:
تام سائىتى

[saa:dət] ئى ساۋادەت. happiness; fortune, luck
سۈپ ساۋادەتلىك. [saa:dətlik] happy, wonderful:
ساۋادەتلىك كۈنلەر

all right.

ساق بولماق. پ
to take care of

ساقال. ئی [sakal]
a beard:

ساقال ئالغۇچ
a razor

ساقلىمنى ئۆستۈرۈۋاتىمەن.
I'm growing a beard.

ساقلىمنى قىرىپ قويسىڭىز.
I'd like a shave please.

ساقاللىق. سۈپ [sakallik]
bearded, with a beard

ساقايماق. پ - ساقايماق
[sakaymak] to get better, recover:

ئۇ راك كېسىلىدىن ساقايدى.
He has recovered from cancer.

ئۇ ساقىيىپ دوختۇرخانىدىن چىقتى.
He's well, and out of hospital.

ساقايتماق. پ - ساقايتماق
[sakaytmak] to cure, heal

ساقايتىلماق. پ - ساقايتىلما
[sakaytilmak] to be cured, healed

ساقايماس. سۈپ [sakaymas]
limak] to tune (an instrument)

سازلىق. ئی [sazlik]
a marsh, bog

ساغماق. پ - ساغ [saoqmak]
to squeeze:

سۈت ساغماق
to milk a cow

ساغرا. ئی [saoqra]
hip (part of the body)

ساغلام. سۈپ [saoqlam]
healthy, sound:

ساغلام بالا
a healthy child

ساغلاملاش - ساغلاملاشماق. پ [saoqlamlax-mak] to be healthy

ساغلاملىق. ئی [saoqlamlik]
health, strength:

تەن ساغلاملىقى
physical health

تەننىڭ ساغلاملىقى ئادەمگە دۆلەت.
Health is wealth.

ساغلىق. ئی [saoqlik]
a ewe (female sheep)

سافا. ئی [sa:fa]
a sofa

ساق. سۈپ [sak]
healthy, in good physical shape:

ئۇ ئۆگزىدىن يىقىلىپ چۈشتى، ئەمما ساق.
He fell off the roof, but he's quite

good shape

ئاۋازى ساز
a good voice

مېجەزىم ساز.
I feel fine.

ئاز بولسۇن، ساز بولسۇن.
Quality, not quantity.

ئىشنى ساز قىلىڭ.
Do it properly.

سازاق. ئی [sazaŋ]
an earthworm

سازاگسىمان. سۈپ [sazaŋ-siman] worm - like

سازاۋەر. رەۋ [saza:wər]
see below

سازاۋەر بولماق. پ [sa-za:wər bolmak] to recieve, be worthy of:

ھۆرمەتكە سازاۋەر بولماق
to win, earn respect

سازايى قىلماق. پ [saza:-yi kilmak] to parade (a criminal) in the streets

سازەندە. ئی [sa:zəndə]
a maker of musical instruments, musician

سازچى. ئی [sazqi]
a maker of musical instruments, musician

سازچىلىق. ئی [sazqilik]
musical instrument making, musi

سازلا - سازلىماق. پ [saz-

on't panic.
ساراسىمگە چۈشمەك
سارالاڭ. سۈپ [saraŋ]
ad, foolish:
ساراڭلار دوختۇرخانىسى
mental asylum
سارالاڭ بولماق. پ
o be, go mad
saraŋlik] ئى. ساراڭلىق
adness, foolishness
[saray] ئى. ساراي
palace, inn:
خان ساريىي
palace
كارۋان ساريىي
wayside inn
[sarja] ئى. سارجا
type of cloth; calico
سارغىيماق. پ - سارغايماق
saroqaymak] to be, go
ellow:
دەرەخ يوپۇرماقلىرى سارغايدى.
The leaves have turned
ellow.
سارقماق. پ - سارقە
sar-kimak] to drip out
slowly
ساز 1. ئى [saz]
musical instruments:
تارلىق ساز
stringed instruments
ساز قىلماق
to tune (an instrument)
ساز 2. سۈپ [saz]
sound, healthy, in

bolmak] to happen, occur:
كۆڭۈلسىز بىر ئىش سادىر بولدى.
An unfortunate thing happenened.
سادىر قىلماق. پ
to commit (a crime):
ئۇ نېمە گۇناھ سادىر قىلدى؟
What crime has he committed?
[sadiqa] ئى. سادىقا
see below:
سادىقاڭ كېتەي
beloved, dear, good
سادىقاڭ كېتەي بالام
my dear child
[sa:dik] سۈپ. سادىق
loyal, sincere:
سادىق دوست
a loyal friend
[sa:diklik] ئى. سادىقلىق
sincerity, loyalty
سادىقلىق كۆرسەتمەك. پ
to display loyalty
[sarapan] ئى. ساراپان
a sleeveless blouse
[sara:simə] ئى. ساراسىمە
surprise, shock
ساراسىمىدە قالماق. پ
to panic:
ساراسىمگە چۈشمەك. پ
to be stunned, shocked:

false
ساختىلاشتۇر - ساختىلاشتۇرماق. پ [sahtilax-turmak] to falsify:
تارىخنى ساختىلاشتۇرماق
to falsify history
ساختىلىق. ئى [sahtilik]
hypocrisy, deceit:
ئۇنىڭ سۆزىدە ساختىلىق بار.
His words are hypocritical.
[sada] ئى. سادا
voice, sound
[sadak] ئى. ساداق
a quiver (for arrows)
[sada:kət] ئى. ساداقەت
loyalty, sincerity
[sada:-kətsiz] سۈپ. ساداقەتسىز
disloyal, insincere
[sada:-ketlik] سۈپ. ساداقەتلىك
loyal, sincere:
ساداقەتلىك كۆرسەتمەك
to display one's loyalty
[sadda] سۈپ. ساددا
honest, simple, pure:
ساددا دىل
honest - hearted
ساددىلاشماق. پ - ساددىلاش [saddilaxmak] to be simple, naive
[saddilik] ئى. ساددىلىق
simplicity, naivety
[sa:dir] پ. سادىر بولماق

I have to post a letter.
كۆۋرۈك سالماق
to build a bridge
تىل سالماق
to swear at someone
كىيىمنى ئاپتاپقا سالماق
to put clothes in the sun

سالا. ئى [sala] mediation:
سالاغا كۆنمەك
to accept mediation
سالا قىلماق. پ
to mediate, keep the peace

سالاپەت. ئى [sala:pət] demeanour, bearing

سالاچى. ئى [sala:qi] mediator, go-between

سالار. ئى [salar] of Salar nationality

سالام. ئى [salam] greetings, regards:
دادىڭىزغا مەندىن سالام ئېيتىڭ.
Give my gretings to your father.
سەمىمي سالامىمنى قوبۇل قىلغايسىز.
Plese accept my warm greetings.

سالامەت. سۈپ [sala:mət] healthy, well:
سالامەتمۇسىز؟
Are you well?
سالامەت بولۇڭ.
Keep well.

سالامەتلىك. ئى [sala:mət-lik] health, strength:
ئۇنىڭ سالامەتلىكى قانداق؟
How's his health?
سىزگە سالامەتلىك تىلەيمەن.
I wish you health.

سالاملاش - سالاملاشماق. پ [salamlaxmak] to greet one another

سالامۇئەلەيكۇم. ئىسم [salamuələykum] a traditional greeting

سالاھىيەت. ئى [sala:hiyət] identification, qualification:
پۇقرالىق سالاھىيەت گۇۋاھنامىسى
identification card
ئۇنىڭ سالاھىيىتى نېمە؟
What are his qualifications?

سالاھىيەتسىزلىك. ئى [sala:-hiyətsizlik] lack of qualification, ability:
ئۇ بۇ ئىشتا ئۇنىڭ سالاھىيەتسىزلىكىنى سەزدى.
He felt his lack of qualifications for the job.

سالاھىيەتلىك. سۈپ [sala:-hiyətlik] qualified, able

سالاۋات. ئىسم [salawat] forgiveness, pardon:
ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات.
Let bygones be bygones.

سالپاق. سۈپ [salpaŋ] droopy, hanging down:
سالپاق قۇلاق
droopy ears

سالپاڭلا - سالپاڭلىماق. پ [salpaŋlimak] to droop, sag, to hang down

سالپىيماق - سالپايماق. پ. [salpaymak] to droop, sag

سالتاق. سۈپ [saltaŋ] single; unburdened:
سالتاق ئادەم
a bachelor

سالجا. ئى [salja] a tick (small insect)

سالدۇرماق - سالدۇرماق. پ [saldurmak] to have something taken off, added etc.

سالقىن. سۈپ [salkin] cool, chilly:
بۈگۈن ھاۋا سالقىن.
It's cool today.

سالقىنلا - سالقىنلىماق. پ [salkinlimak] to cool off:
دەرەخ سايىسىدە سالقىنلىدۇق.
We cooled off in the shade of the tree.

mas] incurable:
ساقايماس كېسەل
an incurable disease
ساقچى. ئى [sakqi]
a policeman, guard:
قاتناش ساقچىسى
a traffic policeman
ساقچى ئىدارىسى
the police station
ساق ـ سالامەت. سۈپ
[sak ـ salamət]
healthy, well:
ساق ـ سالامەت تۇر-
دۇڭلارمۇ؟
Are you well?
ساقلا ـ ساقلىماق 1. پ
[saklimak] to wait:
ساقلاپ تۇرۇڭ!
Wait a moment!
ساقلىماق 2. پ [saklimak]
to preserve, look
after, deposit:
ئىنتىزامنى ساقلىماق
to keep discipline
ئۇ تاپقان پۇلىنى بانكىدا
ساقلايدۇ.
He deposits his
earnings in the
bank.
ساقلاپ قويماق. پ
to reserve:
بىر ئۆينى ماڭا ساقلاپ
قويۇڭ.
Please reserve a room
for me.

خودا ساقلىسۇن!
God keep you! (a
leave ـ taking)
ساقلاتـ ـ ساقلاتماق. پ
[saklatmak] to keep
someone waiting:
خاپا بولماڭ، ساقلىتىپ
قويدۇم.
I'm sorry to keep you
waiting.
ساقلان ـ ساقلانماق. پ
[saklanmak] to be
preserved; avoid:
چاتاق چىقىشتىن ساق-
لانماق
to avoid problems
arising
كېسەللىكتىن ساقلانماق
to guard against
disease
ساقلانغۇسىز. سۈپ [saklan-
qusiz] perishable
(goods)
ساقلىق. ئى [saklik]
health, well ـ being:
ئانا ـ بالىلار ساقلىقىنى
ساقلاش پونكىتى
mother and child
health clinic
ساڭزا. ئى [saŋza]
fried dough served at
festivals
ساڭگىلا ـ ساڭگىلىماق. پ
[saŋgilimak] to hang
down:
شاختا مېۋىلەر ساڭگىلاپ

تۇراتتى.
ıe fruit hung on
ıe branch.
ساڭگىلاتـ ـ ساڭگىلاتماق.
aŋgilatmak] to hang
», cause to hang:
پۇتنى ساڭگىلىتىپ ئو
تۇرماق
» sit with one's
gs hanging down
ساڭگىل ـ سۇڭگۇل. سۈ
aŋgil ـ suŋgul]
ıgged, shabby:
ساڭگىل ـ سۇڭگۇل كىيى
ıabby clothes
سال. ئى [sal]
raft
سال ـ سالماق. پ [sal-
salmak]
o put on, add,
onstruct, post etc.:
ئاشقا تۇز سېلىڭ.
Put some salt on the
ood.
ئاياغنى سېلىۋېتىڭ.
Take off your shoes.
ئۇلار يېڭى ئۆي سېلى
ۋاتىدۇ.
They're building a
ew house.
باشقىلارنى ئىشقا سالما
to employ others
مەن تېلېگرام سالماقچى
want to send a
elegram.
مەن پوچتىغا خەت سېلى
شىم كېرەك.

needle

گەپ بىلەن سانجماق
to speak cutting words

سانجىق. ئى [sanjik]
chest pain, breathing pain

سانجىلماق. پ ـ سانجما [sanjilmak] to be pricked, pierced:

يىگنە سانجىلغاندەك ئاغرىماق
to feel stabbing pains

پۇتقا سانجىلغان تىكەن
a thorn in the foot

ساندۇق. ئى [sanduk]
a box, trunk:

قەغەز ساندۇق
a cardboard box

تويلۇق قاچىلانغان سان-دۇق
a wedding trunk

سان ـ ساناقسىز. سۈپ [san ـ sanaksiz] innumerable

سان ـ ساناقسىز چارۋا ماللار
innumerable cattle

سانسكرىت. سۈپ [san ـ skrit] Sanskrit

سانسىز. سۈپ [sansiz]
innumerable, count-less

سان ـ سىفىر. ئى [san ـ sifir] numerals, numbers

سانلىق. سۈپ [sanlik]
countable, numbered:

ئىككىنچى سانلىق ئو-مۇمىي يىغىن
the second plenary meeting

ئاز سانلىق مىللەت
minority nationality

ساھە. ئى [sa:hə]
a field, area of knowledge:

ئۇنى بۇ ساھەدە مۇتە-خەسسىس دېيىشكە بولىدۇ.
He is quite a specialist in this field.

ساھىب. ئى [sa:hib]
the head, leader:

ئۆي ساھىبى
the head of the household

ساھىبجامال. ئى [sa:hib ـ jamal] a beaut iful, handsome person

ساھىبخان. ئى [sa:hibhan]
a host:

ساھىبخان ۋە مېھمان
the host and the guest

ساھىبخان دۆلەت
the host country

ساۋا ـ ساۋىماق. ت [sawi ـ mak] to lash, whip:

يۇڭ ساۋىماق
to thrash wool

نىيىتى يامان قۇلدارلار قۇللىرىنى قامچا بىلەن ساۋايتتى.
The wicked slave ـ owners whipped their slaves.

ساۋاب. ئى [sawab]
a good deed; a religious act:

ساۋاب ئىش قىلماق
to do a good deed

ساۋابلىق. سۈپ [sawablik]
having merit in God's sight:

ساۋابلىق ئىش
a good deed

ساۋات. ئى [sawat]
literacy, education:

ساۋاتى بار.
educated, literate

سىياسىي ساۋات
political knowledge

ساۋات ـ ساۋاتماق. پ [sa ـ watmak] to have someone lashed, whipped

ساۋاتسىز. سۈپ [sawatsiz]
uneducated, illiterate

ساۋاتلىق. سۈپ [sawatlik]
literate, educated

ساۋاق. ئى [sawak]
lesson, moral:

ساۋاق ئالماق
to take a class, course

تارىخىي ساۋاقلار
the lessons of history

بۇ ئىش ماڭا ئوبدان ساۋاق بولدى.

lustry
ئېغىر سانائەت
avy industry
يېنىك سانائەت
ght industry
سانائەت ئىنقىلابى
e industrial
volution
سانائەت ئىشچىلىرى
dustrial workers
ana:ətqi] ئى. سانائەتچى
a industrialist
سانائەتلەشتۈرمەك. پ. ـana:ətləx
ək] to in dustrialise
anatoriyə] ئى. ساناتورىيە
sanatorium, clinic
[sanak] سۈپ. ساناق
ardinal:
ساناق سان
cardinal number
سانالماق. پ ـ سانال
almak] to be counted,
umbered
antimetr] ئى. سانتىمېتر
entimetre
[sanjak] سۈپ. سانجاق
crowd, a band:
سانجاق ـ سانجاق تاد
nick with people,
owded
سانجماق. پ ـ سانجه
anjimak] to punc
ure, pierce, stab:
يىڭنە سانجماق
prick with a

a type of rough paper
[samanyoli] ئى. سامانيولى
the Milky Way
[samawar] ئى. ساماۋار
a *samovar*; tradi_
tional tea _ dispenser
[sama:wi] سۈپ. ساماۋى
heavenly:
ساماۋى دۆلەت
the heavenly country
[samsa] ئى. سامسا
a baked meat patty
[samsak] ئى. سامساق
garlic
[samsipəz] ئى. سامسىپەز
a *samsa* seller
[san] ئى 1. سان
a number:
پۈتۈن سان
a whole number
سانى يوق
innumerable, count_
less
بەشىنچى سان
number five
[san] ئى 2. سان
the hindleg (of a
sheep etc.)
[sani_ پ. سانىماق ـ سانا
mak] to count:
ئونغىچە سانا‌ڭ.
Count to ten.
سانىماي سەككىز دېمە.
Don't *speak* until
you know the facts.
[sana:ət] ئى. سانائەت

سالقىنلاتماق. پ. ـ سالقىنلاتماق
[salkinlatmak] to cool,
chill
سالقىنلاشماق. پ ـ سالقىنلاش
[salkinlaxmak] to
become cool:
ھاۋا بىر ئاز سالقىنلاپ
شېپ قالدى.
The weather has got
cooler.
[salma] ئى. سالما
a house lizard, gecko
[salmak] سۈپ. سالماق
calm, *steady*:
سالماق قەدەم
steady, measured pace
سالمىقى بار گەپ
weighty words
[salmak_ ئى. سالماقلىق
lik] unruffled, calm
[salyut] ئى. سالىيۈت
fireworks
[sama:] ئى 1. ساما
space, the *sky*
[sama:] ئى 2. ساما
trance _ like dance
ساما سالماق. پ
to be in a trance:
ساما ئۇسسۇلى. ئى
traditional festal
dance
[saman] ئى. سامان
chaff, wheat straw:
سامان قەغەز

بىر سەپەر قىلدى.
He made a difficult voyage in a boat.
بىرىنچى سەپەر
the first time
سەپەر قىلماق
to go somewhere
سەپەرۋەر قىلماق. پ [sə_pərwər kilmak] to mobilize:
ئارمىيىگە كىرىشكە سەپەرۋەر قىلماق
to call up men into the army
سەپداش. ئى [səpdax] a comrade_in_arms
سەپرا. ئى [səpra:] vomiting; irritable, irascible
سەپرا بولماق. پ
to get angry
سەپرا قىلماق. پ
to vomit
سەپرالىق. سۈپ [səpralik] vomiting; irritability
سەپرالىق ئادەم
an irascible man
سەپسەتە. ئى [səpsətə] fallacy, myth
سەپسەتە سېتماق. پ
to talk nonsense
سەپسەتىچى. ئى [səpsətiqi] a person who talks nonsense
سەپكۈچ. ئى [səpküq] a watering can

سەپكۈن. ئى [səpkün] a freckle, mole
سەپكۈنلۈك. سۈپ [səp_künlük] freckled, having moles
سەپلە ـ سەپلىمەك. پ [səplimək] to sub_stitute, represent
سەپلىمە. سۈپ [seplimə] substitute, in place of:
سەپلىمە بۇيۇم
substitute goods
سەت. سۈپ [sət] ugly, unsightly, bad:
سەت چىراي
an ugly face
سەت قىلىق
an evil deed
ئۇنىڭ خېتى ئىنتايىن سەت.
Her handwriting is terrible.
سەتەڭ. سۈپ [sətəŋ] beautiful, distin_guished:
سەتەڭ ئايال
a distinguished woman
سەتچىلىك. ئى [sətqilik] an ugly deed, ugliness
سەتچىلىككە قالماق. پ
to make a fool of oneself
سەتلە ـ سەتلىمەك. پ [sətlimək] to treat someone badly:

مېنى ئۇنداق سەتلىمە.
Don't treat me so rudely.
سەتلەشمەك ـ سەتلەشمەك. پ [sətləxmək] to be ugly; make a fool of oneself
سەتلىك. ئى [sətlik] ugliness
سەجدە ئى [səjdə] prostration, bowing down
سەددىچىن سېپىلى. ئى [səddiqin sepili] the Great Wall
سەر. ئى؛ م [sər] unit of measurement:
بىر سەر ئالتۇن
a ser of gold
سەرەڭگە. ئى [sərəŋgə] a match:
بىر تال سەرەڭگە
a match:
بىر قاپ سەرەڭگە
a box of matches
سەرەڭگە ياقماق. پ
to light a match
سەرەمجان. ئى [sərəmjan] furnishings; orderly, methodical:
سەرەمجان ئادەم
a methodical person
سەرەمجانلاش ـ سەرەمجانلاشماق. پ [sərəmjan_laxmak] to be ready, prepared
سەرەمجانلاشتۇر ـ سەرەمجانلاشتۇرماق. پ [sərəm_

دماق

cool off under a
ee

سەبىي. سۈپ [səbiy]
nocent, guileless

سەبىيلىك. ئى [səbiylik]
nocence, guileless-
-ss

سەپ. ئى [səp]
row, line, rank:

سەپكە تىزىلماق
line up, fall in

سەپ تارتىپ ماڭماق
walk keeping file

ئالدىنقى سەپ
he front line

سەپ سالماق. پ [səp sal-
ak] to size up,
xamine

سەپسېلىپ قارىماق. پ
scrutinize

سەپ - سەپمەك. پ [səp-
ək] to spray,
prinkle:

ئۇ گۈللەرگە سۇ سەپتى
e sprayed water on
ie flowers.

سەپەر. ئى [səpər]
journey, voyage;
ime:

سەپەرگە چىقماق
set off on a
ourney

ئۇزۇن سەپەر
long journey

ئۇ كېمە بىلەن مۇشكۇ

limak] to elect, vote

سايلاتماق. پ [say- سايلاتماق - سايلاتماق
latmak] to have
someone elected

سايلام. ئى [saylam]
an election, vote:

سايلام بېلىتى
a voting paper

ھەممە سايلام بېلەتلىرى سانالدى.
All the votes were counted.

سايلام ئۆتكۈزمەك. پ
to hold an election

سايلانماق. پ [say- سايلانماق - سايلانماق
lanmak] to be
elected

سايلانغۇچى. ئى [saylan-
ɑq ,qi] a person elected,
voted in

سايلىغۇچى. ئى [saylıqıuqi]
a voter

سايمان. ئى [saymən]
equipment, tools:

ئەمگەك سايمانلىرى
work tools

ئوقۇتۇش سايمانلىرى
teaching equipment,
(books, pens etc.)

سايۋا. ئى [saywa]
a variety of grape

سايىدا - سايىدىماق. پ
[sa:yidimak] to cool
off, relax in the
shade:

دەرەخ ئاستىدا سايە-

It was a good lesson to me.

ساۋاق شۇكى: ئاۋۋال ئويلاپ ئاندىن سۆزلە.
The moral is: Think before you speak.

ساۋاقداش. ئى [sawakdax]
a school - mate,
fellow student

ساۋۇت. ئى [sa:wut]
armour, shielding

ساي. ئى [say]
a river valley, canyon

ساياھەت. ئى [saya:hət]
a tour, journey:

ساياھەت خاتىرىسى
a travel diary

ساياھەتچى. ئى [saya:- hətqi] a tourist, traveller

ساياھەتچىلىك. ئى [saya: hətqilik] tourism

سايە. ئى [sa:yə]
shade, shadow:

ئادەمنىڭ سايىسى
a man's shadow

بىز سايىدا ئولتۇرايلى.
Let's sit in the shade.

سايرا - سايرىماق. پ [say- rimak] to sing (of birds):

بۇلبۇل سايراۋاتىدۇ.
The nightingale is singing.

سايلا - سايلىماق. پ [say-

[səgidimək] to cool off, be refreshed

سەگىدەتمەك. پ سەگىدەتـ [səgidətmək] to cool off, refresh:

بالىنى دەرەخ سايىسىدا سەگىدەتمەك

to cool a child off in the shade

سەل 1. رەۋ [səl] a little, somewhat:

سەل چوڭ ئىكەن.

It's a little too big.

سەل قالىدى.

There's a little left.

سەل قارىماق

to belittle, despise

سەل 2. ئى [səl] a flood:

سەل كەلمەك. پ

to flood

سەلبىي. سۈپ [səlbiy] opposite, negative:

سەلبىي پىكىر

an opposing idea

سەلبىي رول

an opposite role

سەل ـ پەل. رەۋ ـ [səl pəl] a little, a fraction

سەلتەنەت. ئى [səltənət] a kingdom, domain

سەللە. ئى [səllə] a turban

سەمرەـ سەمرىتمەك. پ [səmrimək] to gain weight, be fat

سەمرىتـ سەمرىتمەك. پ [səmritmək] to fatten, feed up

سەمىمىي. سۈپ [səmi:miy] sincere, honest:

سەمىمىي دوست

a sincere friend

سەمىمىي سۆز

sincere words

سەمىمىي ھال سورماق. پ

to ask after a person's health

سەمىمىيەت. ئى ـ [səmi:miyət] sincerity, honesty

سەمىمىيەتلىك. سۈپ ـ [səmi:miyətlik] genuine, sincere

سەن. ئال [sən] you (singular, familiar):

سېنىڭ گېپىڭ بارمۇ؟

Do you have anything to say?

سەنئەت. ئى [sən'ət] art, music, craft

سەنئەت كېچىلىكى. ئى

a concert

سەنئەت ئويۇنى. ئى

a performance

سەنئەت ئۆمىكى. ئى

a music and dancing troupe

سەنئەتچى. ئى [sən'ətqi] an artist, musician, crafts man

سەنئەتچىلىك. ئى ـ [sən'ətqilik] dance, art and music

سەنئەتكار. ئى [sən'ətkar] an artist, musician

سەنەم 1. ئى [sənəm] beauty; a beautiful woman

سەنەم 2. ئى

a tune, a traditional music form

سەنپەن. ئى [sənpən] an abacus

سەنپەن سوقماق. پ

to use an abacus

سەن ـ پەن دېيىشمەك. پ [sən pən deyixmək] to argue, quarrel

سەندەل. ئى

a brazier, fire ـ pan

سەنلە ـ سەنلىمەك. پ [sən limək] to address someone using the informal form ‹sen›

سەنلەش ـ سەنلەشمەك. پ [sənləxmək] to argue, quarrel

سەنتۈرۈل ـ سەنتۈرۈلمەك. پ [səntürülmək] to stumble, trip

سەھەر. ئى [səhər] dawn, early morning:

سەھەر شامىلى

a dawn wind

سەھەر تۇرۇپ، كەچ ياتماق

a good at long jump.
سەكىرەتمەك. ـ سەكرەتمەك.
əkrətmək] to cause
jump:
ئاتنى ئېرىقتىن سەكر
تتىپ ئۆتمەك
make a horse jump
stream
əkrigüq] ئى. سەكرىگۈچ
diving platform
[səksən] س. سەكسەن
ghty
سەكسەنپۇت. ئى
centipede
[səkkiz] س. سەككىز
ght
iək_ سۇس. سەككىزەيلەن
izəylən] eight people
səkkiz_ س. سەككىزىنچى
nqi] the eighth
سەككىزىنچى ئاي. ئى
ugust
sə:gək] سۇپ، رەۋ. سەگەك
lear _ headed, alert
سەگەك ياتماق پ
o sleep lightly:
سەگەك ئادەم
clear _ headed man
سەگەكلەش ـ سەگەكلەش
sə:gəkləxmək] پ. جەك
o be clear_
eaded, alert
sə:_ پ. سەگىمەك ـ سەگەمەك
i m ək] to cool off,
e refreshed
پ. سەگىدەمەك ـ سەگدەمەك

night
had fallen.
مېنىڭ ئۆيگە كىرگەنلە_
كىمنى ھېچكىم سەزمىدى.
No_one noticed me
entering the house.
[səzgü] ئى. سەزگۈ
sense:
بەزدە بەش تۇرلۇك
سەزگۈ بار، ئۇلار: تە_
تىش، كۆرۈش، پۇراش،
ئاڭلاش ۋە تۇتۇشتىن
ئىبارەت.
We have five senses:
taste, sight, smell,
hearing, and touch.
[səzgür] سۇپ. سەزگۈر
sensible, sensitive:
ئۇ ناھايىتى سەزگۈر.
He's very sensible.
سەزگۈر ئادەم
a sensitive person
[səzgürlük] ئى. سەزگۈرلۈك
sensitivity
سەسكەنمەك. پ ـ سەسكەنمەك
[səskənmək] to
detest, abhor
سەكرە ـ سەكرىمەك. پ
[səkrimək] to jump,
dive:
سەكرەڭ!
Jump!
مەن ئۇزۇنغا سەكرەشكە
ئۇستا.

janlaxturmak] to get
ready, tidy up
سەرپ. رەۋ [sərp]
see below
سەرپ قىلماق. پ
to spend, expend:
ئۇ ئوتتۇرا ئاسىيا تارى_
خنى ئۆگىنىش ئۈچۈن
ئۈچ يىل سەرپ قىلدى.
He spent three years
studying the
history of Central
Asia.
[sərsan] رەۋ. سەرسان
vagrant, roving
سەرسان ـ سەرگەردان. ئى
[sərsan _ sərgərdan]
a vagrant, tramp
[sərkərdə] ئى. سەركەردە
a chief commander
[sərgərdan] ئى. سەرگەردان
pilgrim, refugee,
tramp
[sərgü_ ئى. سەرگۈزەشت
zəxt] experiences,
adventures:
نەسىرددىن ئەپەندىنىڭ
سەرگۈزەشتلىرى
the adventures of
Nesrdin
[səzmək] پ. سەزمەك ـ سەز
to notice, feel:
كۇن كەچ بولۇپ قال_
غانلىقىنى سەزمەي
قالدىم.
I hadn't noticed that

a court of law:
سوتچی سوت مەھكىمە-
سىدە ئىشلەيدۇ.
A judge works in a court.
سوتچی. ئى [sotqi]
a judge:
ئۇ يىگىرمە يىل سوتچى
بولۇپ ئىشلىگەن.
He has been a judge for twenty years.
سوتسىيالىزم. ئى [sotsiya-lizm] socialism
سوتسىيالىست. ئى [sotsi-yalist] a socialist
سوتسىيالىستىك. سۈپ [sot-siyalistik] socialist:
سوتسىيالىستىك دۆلەت
a socialist country
سوتكا. ئى [sotka]
day and night, round the clock:
بىر سوتكا
twenty four hours
سوتلا - سوتلىماق. پ [sot-limak] to judge, pass judgement:
جىنايەتچىنى سوتلىماق
to judge a criminal
سوتلان - سوتلانماق. پ [sotlanmak] to be judged
سودا. ئى [so:da]
trade, business; baking powder

to ask a question
ئۇلار ئوغرىدىن سوئال سورىدى.
They questioned the thief.
سوپۇن. ئى [sopun]
soap, detergent
كۆينەكنى سوپۇن بىلەن يۇغىن.
Wash the dress with detergent.
سوپۇنلا - سوپۇنلىماق. پ [sopunlimak] to wash with soap
سوپى. ئى [sopi]
a sufi, mystic
سوپىسوپىياك. ئى [sopiso-piyaŋ] oriole, a species of bird
سوپىلىق. ئى [sopilik]
sufism, myticism
سوت. ئى [sot]
a court of law, trial:
ئۇ سوتقا تارتىلدى.
He's on trial.
ئوچۇق سوت
an open trial
سوت زالى. ئى
a law court
سوت قىلماق. پ
to judge:
باشقا كىشىلەرنى سوت-لىما.
Don't judge other people.
سوت مەھكىمىسى. ئى

سەيپۇن. ئى [səypuŋ]
a tailor
سەيچى. ئى [səyqi]
a vegetable seller
سەيخانا. ئى [səyhana]
a greengrocer's
سەيشەنبە. ئى [səyxənbə]
Tuesday
سەيلە. ئى [səylə]
a walk, a trip out
سەيلە تاماقى. ئى
a picnic
سەيلە قىلماق. پ
to wander
سەيلە ھەمراھى. ئى
a travel companion
سەينا. ئى [səyna:]
a courtyard
سەينەك. ئى [səynək]
a young goat
سەييارە. ئى [səyya:rə]
a planet
ستاتىستىكا. ئى [statis-tika] statistics
ستاژ. ئى [staz]
length of service, seniority
ئوتتۇز يىللىق ستاژغا
ئىگە ئىشچى
a worker of thirty years standing
سوئال. ئى [soal]
a question, query
سوئال بەلگىسى. ئى
a question mark
سوئال سورىماق. پ

to rise early and retire late

مەن سەھەر تۇرۇشنى ياخشى كۆرىمەن.

I like to get up early.

سەھەرلەپ. رەۋ [səhərləp] early in the morning:

ئۇ سەھەرلەپ يولغا كەتتى.

He set out very early.

سەھرا. ئى [səhra:] countryside, village

سەھراچە. رەۋ [səhra:qə] rural, of the countryside:

سەھراچە كىيىم

rural clothes

سەھراچە تەلەپپۇز

rural pronunciation

سەھراچە سۆزلەش

to use rural language

سەھرالىق. سۇپ [səhra:lik] rural, of the countryside

سەھنە. ئى [səhnə] a stage (in a theatre):

سەھنە سۆزى

an actor's lines

سەھنىلەش - سەھنىلەشمەك. پ [səhniləxmək] to be staged, dramatized

سەھنىلەشتۇر - سەھنىلەش- تۇرمەك. پ [səhniləx- türmək] to dramatize, put on as a play

سەھىپە. ئى [səhi:pə] annal, chapter:

تارىخ سەھىپىسى

a chapter of history

سەھىيە. ئى [səhiyə] health, hygiene

سەۋەب. ئى [səwəb] a reason, cause:

ۋەقەنىڭ سەۋەبى تەكشۈرۈلۈۋاتىدۇ.

The cause of the accident is being investigated.

ئۇنىڭ كەلمەسلىكىنىڭ سەۋەبى دادىسى ئاغرىق.

The reason he didn't come is because his father is ill.

شۇ سەۋەبتىن ...

For this reason ...

سەۋەبچى. ئى a person responsible for something

سەۋەبلىك. سۇپ [səwəb- lik] because of:

كېسەل بولغانلىقى سەۋەبلىك

due to illness

سەۋەنلىك. ئى [sə:wənlik] a fault, error:

سەۋەنلىك مەندىن ئۆتتى.

It was my fault.

سەۋدا. ئى [səwda:] weakness for, addiction to:

ئوۋ سەۋداسى

fondness for hunting

سەۋدايى. سۇپ [səwda:yi] :sane, mad

سەۋر. ئى [səwr] atience, long- iffering:

سەۋر قىلىڭ.

e patient.

سەۋرنىڭ تېگى سېرىق ئالتۇن.

he fruit of patience : gold.

سەۋرچان. سۇپ [səwrqan] atient, long - uffering:

سەۋرسىز. سۇپ [səwrsiz] mpatient

سەۋرسىزلىك. ئى [səwr- izlik] impatience

سەۋرلىك. سۇپ [səwrlik] atient, long - suffering

سەۋزە. ئى [səwzə] carrot

سەۋىيە. ئى [səwiyə] standard, level:

مائارىپ سەۋىيىسى بەك تۆۋەن.

The level of education is very low.

تۇرمۇش سەۋىيىسى he standard of living

سەي. ئى [səy] vegetable dish

سەي تىزىملىكى. ئى menu

to forge a knife
تام سوقماق
to build a wall
سوقا 1. ئى [soka]
a plough:
ياغاچ سوقا
a wooden plough
سوقا 2. سۈپ [soka]
oval _ shaped
سوقا قوغۇن
an oval _ shaped melon
سوقتۇر - سوقتۇرماق. پ [sokturmak] to have something made, forged:
ھالقامنى قەشقەردە سوقـ
تۇرۇپ كەلدىم.
I had my earrings made in Kashgar.
سوقما. سۈپ [sokma]
made of rammed earth:
سـوقما تام
a wall constructed of rammed earth
سوقۇش. ئى [sokux]
a battle, fighting:
بىر مەيدان دەھشەتلىك
سوقۇش
a fierce battle
سوقۇش فىلمى
a war film
سوقۇش - سوقۇشماق. پ [sokuxmak] to fight; collide, crash:
پويىز ئاپتوبۇس بىلەن
سوقۇشۇپ كەتتى.

سوغۇقچان. سۈپ [sooquk_qan] a person with a cold nature (a term used in traditional medicine)
سوغۇقچىلىق. ئى [sooquhqi_lik] coolness, unfriendliness:
ئۇلارنىڭ ئارىسىغا سوـ
غۇقچىلىق چۈشتى.
They aren't getting on very well.
سوغۇققان. سۈپ [sooquk_kan] sober, calm, level _ headed
سوغۇققانلىق. سۈپ [soـ oqukkanlik] cold _ blooded; level _ headed:
سوغۇققانلىق ھايۋانلار
cold _ blooded animals
سوغۇقلۇق. ئى [sooqukluk] coldness, cold
سوغۇل - سوغۇلماق. پ [so:oqulmak] to dry up, end:
كالىنىڭ سۈتى سوغۇلۇپ
كەتتى.
The cow's milk has dried up.
سوق - سوقماق. پ [sokmak] to hit, strike; forge:
كالتەك بىلەن قوناق
سوقماق
to strike the corn with a stick
پىچاق سوقماق

springy:
سوزۇلغاق پايپاق
elastic socks
سوزۇلما. سۈپ [sozulma] long, extended:
سوزۇلما سوزۇق تاۋۇش
a long vowel
سوزۇلما كېسەل
an extended sickness
سوزۇلۇشچان. سۈپ [sozu_luxqan] elastic, flexible:
سوزۇلۇشچان مېتال
a pliable metal
سوزۇلۇشچانلىق. ئى [soـ zuluxqanlik] flexibility, elasticity
سوزۇنچاق. سۈپ [sozun_qak] long, oval _ shaped:
سوزۇنچاق يۈز
an oval face
سوسكا. ئى [soska]
feeding bottle, comforter, dummy
سوغا. ئى [so:oqa]
a wooden bucket
سوغۇق. سۈپ [sooquk]
cold, chilly:
بۈگۈن ھاۋا سوغۇق.
It's cold today.
سوغۇق ئىچىملىك
a cool drink
سوغۇق شامال
a cold wind
سوغۇق مۇئامىلە
a cold reception

سودا بازىرى. ئى
a market
سودا ساراي. ئى
a department store
سودا قىلماق. پ
to bargain:
ئۇ ياغاچچى بىلەن سودا قىلىشتى.
He bargained with the carpenter.
سودا - سانائەت. ئى [so:da_sana:ət] trade and industry
سودىگەر. ئى [so:digər]
a trader, merchant
سودىگەرچىلىك. ئى [so:digərqilik] trade, business
سودىلاش - سودىلاشماق. پ [so:dilaxmak] to trade, do business; compromise:
پرىنسىپتا سودىلىشىشقا بولمايدۇ.
We cannot compromise on principles.
سورا - سورىماق. پ [so:rimak] to ask, inquire:
قادىرىدىن سوراپ باقايلى.
Let's ask Kadir.
سوراش - سوراشماق. پ [so:raxmak] to question each other
سوراق. ئى [so:rak]
interrogation, trial:
سوراققا تارتىماق. پ
to be brought to trial
سوراق قىلماق. پ
to question, interrogate
سوراق بەلگىسى. ئى
a question mark
سوراق جۈملە. ئى
an interrogative sentence
سوراقچى. ئى [so:rakqi]
an interrogator, judge
سوراقخانا. ئى [so:rakhana]
a court of law
سوراقسىز. سۈپ [so:raksiz]
without trial, without permission:
سوراقسىز قامالماق
to imprison without trial:
مەندىن سوراقسىز كوچىغا چىقما.
Don't go out without asking me.
سورت. ئى [sort]
grade, class, kind:
پاختىنىڭ سورتى
the grade of cotton
سورۇن. ئى [so:run]
occasion, gathering:
جامائەت سورۇنلىرى
public places
سورۇندا يوق ئادەم
an unsociable person
سوز - سوزماق. پ [sozmak]
stretch, extend:
قولىڭنى سوزۇڭ.
stretch out your hand.
پۇتنى سوزۇپ ئولتۇر
sit with one's legs extended
لەگمەن سوزماق
make noodles
ۋاقىتنى سوزماق
extend a deadline
سوزدۇر - سوزدۇرماق. [sozdurmak] to cause to stretch
سوزۇق. سۈپ [sozuk]
oval-shaped, extended
سوزۇق تاۋۇش. ئى
long vowel
سوزۇل - سوزۇلماق. پ [sozulmak] to stretch out, extend:
تاش يول يىراققا سوزۇلدى.
The road stretched to the distance.
ئۇنىڭ كېسىلى بىر ئاي سوزۇلدى.
His illness continued for a month.
ئۇزاققا سوزۇلغان ئۇرۇش
a long drawn-out war
سوزۇلۇپ ياتماق. پ
to sleep stretched out full length
سوزۇلغاق. سۈپ [sozulgak] elastic,

سوۋۇتۇلماق - سوۋۇتۇلماق. پ [sowutulmak] to be cooled:

سوۋېت. ئى [sowet] Soviet:

سوۋېت هاكىمىيىتى the Soviet government

سويماق - سويماق. پ [soymak] to kill; peel:

ئۇلار قوي سويدى. They killed a sheep.

ئالمىنى سويۇپ يەڭ. Peel the apple before eating it.

سويما. ئى [soyma] an unripe melon:

سويما قوڭ a small child

سويۇلماق - سويۇلماق. پ [soyulmak] to be killed

سۇ. ئى [su] water; juice:

ئىسسىق سۇ hot water

سۇ ئاپىتى a flood

سۇ ئامبىرى a reservoir

سۇ تۇرۇبىسى a water pipe

سۇ كۈچى hydro-electric power

سۇ يولى a canal

سۇ كۆلچىكى a sink

سۇ كۆلچىكى توسۇلۇپ قاپتۇ. The sink is blocked.

سۇ ئۈزمەك to swim

سۇ ئۈزەلەمسىز؟ Can you swim?

سۇ ئۈزۈش كۆلچىكى a swimming pool

ئانار سۈيى pomegranate juice

سۆنمەك بەشى لاي بولسا ئايغىمۇ لاي بولىدۇ. If the head of the stream is muddy, its end will be also.

سۈبات. ئى [subat] willpower, resolution

سۈباتلىق. سۈپ [subatlik] resolute, indomitable:

سۈباتلىق ئادەم a man with great willpower

سۈبيېكتىپ. سۈپ [subyektip] subjective

سۈپا. ئى [supa] a raised platform used for eating, sleeping etc.

سۈپرا. ئى [supra] cloth used in cooking

سۈچى. ئى [suqi] a water seller, irrigator

سۈخانا. ئى [suhana] a bathroom, toilet

سۈخەنچى. ئى [suhənqi] a gossip, busybody

سۈدان. ئى [sudan] water container, water bottle

سۈر. سۈپ [sur] grey:

سۈر ئات a grey horse

سۈرۈپ. ئى [surup] bleach:

ئاق سۈرۈپ white bleach

سۈرۈخ. ئى [suruh] coloured ink used in printing

سۈس. سۈپ [sus] light (of a colour, etc):

سۈس يېشىل light green

سۈس يامغۇر light rain

سۈسلاش - سۈسلاشماق. پ [suslaxmak] to be sluggish; weak, feeble:

ئەمگەكتە سۈسلاشماق to work sluggishly

بوياق سۈسلاشتى. The dye has faded.

سۈسلۇق. ئى [susluk] negligence, slackness

سۈسىرا - سۈسىرىماق. پ [susirimak] to be dry,

ft _ handed

سولغۇن. سۈپ [soloqun] thered, dried up; eless:

سولغۇن گۈللەر thered flowers

سوم. ئى [som] uan, unit of currency:

بەش سوم e yuan

سومكا. ئى [somka] bag, small case

سومما. ئى [somma] sum of money

سوۋغات. ئى [sowoqat] present, gift:

نەمىدىگەن ئېسىل سو غات ـ ھە! hat a lovely present!

سوۋغات بەرمەك. پ give a present

سوۋۇ ـ سوۋۇماق. پ ـso umak] to cool, lose eat:

ھاۋا سوۋۇدى. 's got cooler.

چاي سوۋۇپ قالدى. he tea is cold.

سوۋۇت ـ سوۋۇتماق. پ ـso utmak] to cause to ool, chill:

چاينى سوۋۇتۇپ ئىچىڭ ool the tea, then rink it.

سوۋۇتقۇچ. ئى [sowutkuq] cooling machine

to lock up indoors

قوينى قوتانغا سولىماق to put sheep in a fold

جىنايەتچىنى سولىماق to imprison a prisoner

سولاش ـ سولاشماق. پ ـso laxmak] to wither; be listless:

يوپۇرماقلار سولىشىپ قالدى.

The leaves have withered.

ئۇ بۈگۈن سولىشىپ كەتىپتۇ.

He's very listless today.

سولاق. سۈپ؛ ئى [solak] locked, closed; prison

سولاقتا ياتماق. پ to be in prison

سولاقخانا. ئى [solakhana] a jail, prison cell

سولامچى. ئى [solamqi] a pimp, procurer

سولان ـ سولانماق. پ ـso lanmak] to be locked up, imprisoned

سولتەك. سۈپ [soltək] short _ tailed; short:

سولتەك خوراز a short _ tailed cock

سولتەك چاپان a short coat

سولچى. ئى [solqi] a leftist

سولخاي. سۈپ [solhay]

The train collided with a bus.

سوقۇشتۇر ـ سوقۇشتۇرماق. پ [sokuxturmak] to cause to fight:

خوراز سوقۇشتۇرماق to hold a cock _ fight

سوقۇشقاق. سۈپ [sokuxkak] hostile, fond of fighting

سوقۇل ـ سوقۇلماق. پ ـso kulmak] to be struck, hit

سوقىچاق. سۈپ [sokiqak] oval _ shaped

سوكۇلدا ـ سوكۇلدىماق. پ [sokuldimak] to jolt, jerk

سوڭ. ئى [soŋ] the heel (part of the body):

پۇتنىڭ سوڭى the heel of the foot

سوڭسىز كەش slippers

سول. سۈپ؛ رەۋ [sol] left:

سول قول the left hand

تۆت كوچىدا سولغا بۇرۇلۇڭ.

Turn left at the crossroads.

سولا ـ سولىماق. پ ـsoli mak] to lock up, imprison:

ئۆيگە سولاپ قويماق

The handle broke.

سۇنۇق. سۇپ [sunuk] broken, shattered; a piece:

سۇنۇق چىنە
a broken bowl

ئەينەكنىڭ سۇنۇقى
pieces of broken glass

سۇنۇقچى. ئى [sunukqi] a bone setter

سۇۋا - سۇۋىماق. پ [suwi-mak] to smear, daub:

تام سۇۋىماق
to daub a wall

سۇۋار. رەۋ [suwar] completely, altogether:

مېھمانلار سۇۋار كەلدى.
The guests all came.

سۇۋاق. ئى [suwak] plaster:

تام سۇۋىقى
wall plaster

سۇۋاقچى. ئى [suwakqi] a plasterer

سۇيۇق. سۇپ [suyuk] watery, liquid, fluid:

سۇيۇق لاي
watery mud

سۇيۇق گ
liquid gas

سۇيۇق چاچ سوپۇنى
liquid shampoo

سۇيۇقئاش. ئى [suyukax] soup with noodle pieces

سۇيۇق - سەلەك. سۇپ [su-yuk - sələk] watery, thin, liquid

سۇيۇقلۇق. ئى [suyukluk] a liquid, fluid

سۇيۇل - سۇيۇلماق. پ [suyulmak] to be thin, watery

سۇيۇلدۇر - سۇيۇلدۇرماق. پ [suyuldurmak] to dilute, make watery

سۇيىقەست. ئى [suyikəst] a plot, evil scheme, conspiracy

سۇيىقەست قىلماق. پ
to plot an evil scheme

سۇيىقەستچى. ئى [suyi-kəstqi] a plotter, conspirator

سۇيىقەستلىك. سۇپ [suyi-kəstlik] conspiratorial, intrigue

سۇيىئىستېمال قىلماق. پ [suyiistemal kilmak] to take advantage of misuse:

ھوقۇقنى سۇيىئىستېمال قىلماق
to misuse one's power

سۆرە - سۆرىمەك. پ [sø:-rimək] to pull, drag:

ياغاچ سۆرەپ ماڭماق
to walk dragging wood behind one

سەن چاناڭنى سۆرەپ نەگە كېتىۋاتىسەن؟
Where are you going pulling your

type of grass
سۇمبۇل چاچ. ئى
ag black hair
[sumuruq] ئى سۇمۇرۇغ.
= phoenix
un- سۇنماق 1. پ سۇز-
ak] to break, snap:
ياغاچ سۇندى.
he wood snapped.
سۆڭەك سۇنماق
o break a bone
[sunmak] پ 2. سۇنماق
o extend, hand to:
قول سۇنماق
to extend one's hand
بىر دەستە گۈل سۇنماق
to give a bouquet to someone
[sunay] ئى سۇناي.
a trumpet
[sunayqi] ئى سۇنايچى.
a trumpeter
سۇندۇرماق. پ - سۇندۇر
[sundurmak] to break, blow down:
بىلىكىمنى سۇندۇرۇۋالـ
دىم.
I broke my arm.
بوران بىر تۇپ دەرەخـ
نى سۇندۇر ۋېتتى.
The storm blew a tree down.
سۇندۇرۇلماق. پ - سۇندۇرۇل
[sundurulmak] to be broken:
دەستە سۇندۇرۇلۇپتۇ.

irrigated, watered:
بۇغداي سۇغىرىلدى.
The wheat has been watered.
[suŋ] ئى سۇڭ.
a unit of measurement
[suŋpiyaz] ئى سۇڭپىياز.
a spring onion
[su- پ سۇلىماق. - سۇلا
limak] to add water to, moisten:
نانىنى سۇلىماق
to moisten bread
[sula:lə] ئى سۇلالە.
a dynasty:
چىڭ سۇلالە
the Qing dynasty
[sultan] ئى سۇلتان.
a king, emperor
[sulu] ئى سۇلۇ.
oats
[suluk] سۇپ سۇلۇق.
watery, watered; juicy:
سۇلۇق يەر
watered ground
سۇلۇق شاپتۇل
a juicy peach
[sulyaw] سۇپ سۇلياۋ.
plastic:
سۇلياۋ خالتا
a plastic bag
سۇلياۋ ئاياغ
plastic shoes
[sumay] ئى سۇماي.
vegetable oil
[sumbul] ئى سۇمبۇل.

needing water:
زىرائەتلەر سۇسىراپ كېتىپتۇ.
The crops need water.
سۇغار - سۇغارماق. پ
[suqarmak] to water, irrigate:
ئات سۇغارماق
to water a horse
قوناق سۇغارماق
to water the corn
سۇغۇر - سۇغۇرماق. پ
[suqurmak] to take out, extract:
قىلىچنى غىلاپتىن سۇغۇرـ
ماق
to draw a sword
سۇغۇرت - سۇغۇرتماق. پ
[suqurtmak] to have taken out, extracted:
دوختۇرغا چىشنى سۇغۇرتـ
ماق
to have a tooth pulled
[suqurta] ئى سۇغۇرتا.
insurance:
ئەمگەك سۇغۇرتىسى
work insurance
سىزنىڭ سۇغۇرتىڭىز بارمۇ؟
Do you have insurance?
سۇغۇرۇل - سۇغۇرۇلماق. پ
[suqurulmak] to be taken out, extracted
سۇغىرىل - سۇغىرىلماق. پ
[suqirilmak] to be

بىز ئۇلار بىلەن سۆھبەتلەشتۇق.
We held talks with them.

سۆيۈ - سۆيمەك. پ [søy-mək] to love, kiss:

ۋەتەننى سۆيمەك
to love one's country

ئۇ بالىسىنى باغرىغا بېسىپ سۆيدى.
He hugged and kissed his child.

سۆيگۈ. ئى [søygü] love, affection; fiancee

سۆيۈش - سۆيۈشمەك. پ [søyüxmək] to fall in love; kiss

سۆيۈملۈك. سۆپ [søyümlük] dear, beloved:

سۆيۈملۈك ئانام
my dear mother

سۆيۈنۈش - سۆيۈنمەك. پ [soyünmək] to feel grateful for, happy

سۆيۈنچە. ئى [soyünqə] a gift in return for information:

سۆيۈنچە بېرىڭ.
What will you give me? (said to tease a person who wants some information)

سۈبھى. ئى [sübhi] dawn, sunrise

سۈپەت. ئى [süpət] quality; adjective:

ياخشى سۈپەت
high quality (goods):

سۈپەت ساندىن مۇھىم.
Quality is more important than quantity.

سۈپەتداش. ئى [süpətdax] participle, verbal adjective

سۈپەتلە - سۈيەتلىمەك. پ [süpətlimək] to praise, commend

سۈپەتلىك. سۆپ [süpətlik] high - quality:

سۈپەتلىك پولات
high - grade steel

سۈپۈر - سۈپۈرمەك پ [süpürmək] to sweep, brush:

پولنى سۈپۈرۈڭ.
Sweep the floor.

توسالغۇلارنى سۈپۈرۈپ تاشلىماق
to sweep away obstacles

سۈپۈرتە - سۈپۈرتمەك. پ [süpürtmək] to have swept

سۈپۈرگە. ئى [süpürgə] a broom

سۈت. ئى [süt] milk:

قوي سۈتى
sheep's milk

سۈت پاراشوكى
milk powder

سۈت ئەمەك. پ
to suckle:

سۈپ ئەمگۈچى ھايۋانلار
mammals

بىز كۆپ سۈت ئىچىمىز.
We drink a lot of milk.

سۈت ساغماق. پ
to milk (an animal)

سۈتچى. ئى [sütqi] a milk - seller

سۈتچىلىك. ئى [sütqilik] dairy processing

سۈتلە - سۈتلىمەك. پ [süt-limək] to add milk (eg. to tea)

سۈر 1. سۈپ؛ رەۋ [sür] smoked:

سۈر بېلىق
smoked fish

سۈر 2. سۈپ [sür] dark, gloomy

سۈر - سۈرمەك. پ [sür-mək] to move, shift, spread:

جوزىنى سۈرمەك
to move a table

ۋاقىتنى سەل ئارقىغىراق سۈرمەك
to move the time back a little, postpone

لاي سۈرمەك
to spread oil

ئىچ سۈرمەك
to have diarrhoea

سۈرئەت. ئى [sür'ət] rate of progress, speed:

نېمە؟
What does this word mean?
ئۇ ئۇزۇن سۆز قىلدى.
He gave a long speech.
ئۇ يىغىندا سۆز قىلدى.
He addressed the meeting.
سۆز ئاڭلىماق
to heed someone's words
ئۇنىڭ سۆزى سۆز.
He means what he says.
ھازىر سىزگە سۆز قىلىش نۆۋىتى كەلدى.
It's your turn to speak.
سۆز - چۆچەك. ئى [sez- qe:qək] rumours, gossip
سۆزسىز. سۈپ؛ رەۋ [sezsiz] certainly, absolutely:
ئۇ سۆزسىز كېلىدۇ.
He'll certainly come.
سۆزسىز تەسلىم بولماق
to surrender unconditionally
سۆزلە - سۆزلىمەك. پ [sez- limək] to talk, speak:
ئاز سۆزلە، كۆپ ئاڭلا.
Speech is silver, silence is golden.
رۇسچە سۆزلىيەلەمسىز؟
Do you speak Russian?
ئۇ خەنزۇچىنى ئىنتايىن ياخشى سۆزلەيدۇ.
بىراق ياخشى يازالمايدۇ.

Her spoken Chinese is very good, but she can't write very well.
ھېكايە سۆزلىمەك
to tell a story
سۆزلەش - سۆزلەشمەك. پ [sezləxmək] to converse, talk to one another
سۆزلۈك. ئى [sezlük] a dictionary, vocabulary, glossary
سۆزمەن. سۈپ [sezmən] talkative, good at talking
سۆزمۇ سۆز. رەۋ [sezmu- sez] word by word
سۆزنەك. ئى [seznək] gonorrhea
سۆسۈن. سۈپ
purple
سۆك. ئى [sək] millet
سۆك - سۆكمەك. پ [səkmək] to denounce; take apart, tear open:
كىيىمنى سۆكمەك
to take clothes apart
سۆكۈل - سۆكۈلمەك. پ [səkülmək] to come apart, come adrift
سۆگەت. ئى [səgət] a willow tree
سۆگەتلىك. ئى [səgətlik] place with willows

سۆگەل. ئى [səgəl] art
سۆگەك. ئى [səŋək] one:
باش سۆڭىكى
skull bone
سۆگەكلىك. سۈپ [səŋək- lik] bony, with bones:
سۆڭەكلىك گۆش
meat on the bone
سۆگىگەچ. ئى [səŋgəq] the thigh (upper leg)
سۆل. ئى [səl] strength, power
سۆلەت. ئى [sə:lət] style, manner
سۆلەتپەرەس. ئى؛ سۈپ [sə:lətpərəs] a person concerned about appearances
سۆلەتلىك. سۈپ [sə:lətlik] having a good style
سۆللۈك. سۈپ [səllük] strong, sturdy:
سۆللۈك ئادەم
a strong man
سۆھبەت. ئى [səhbət] conversation, interview
مەخپىي سۆھبەت
a secret conversation
سۆھبەت ئۆتكۈزمەك. پ
to hold talks
سۆھبەتلەش - سۆھبەتلەشمەك. پ [səhbətləxmək] to talk, converse with:

سۈزۈك تاش
a translucent stone
سۈزۈكلۈك. ئى [süzüklük]
transparency, clearness:
سۇنىڭ سۈزۈكلۈكى
the translucency of water
سۈزۈل - سۈزۈلمەك. پ
[süzülmək] to be filtered; to sparkle:
سۇ سۈزۈلدى.
The water sparkled.
ئاسمان سۈزۈلدى.
The sky cleared.
سۈزۈلدۈر - سۈزۈلدۈرمەك. پ
[süzüldürmək] to filter, clean:
سۇنى سۈزۈلدۈرمەك
to purify water
سۈكۈت. ئى [süküt]
quiet, silence:
ئاچچىقنىڭ دورىسى سۈكۈت.
The cure for anger is silence.
سۈكۈت قىلماق. پ
to be silent, be quiet
سۈلھ. ئى [sülh]
peace, quiet
سۈلھ شەرتنامىسى. ئى
a peace treaty
سۈلھچى. ئى [sülhqi]
a peace - maker
سۈمۈر - سۈمۈرمەك. پ
[sümürmək] to sip, suck:
بىر يۇتۇم ھاراق سۈمۈرمەك
to sip a glass of wine
سۈننەت. ئى [sünnət]
circumcision
سۈننەت تويى. ئى
a circumcision party
سۈننەت قىلماق. پ
to circumcise
سۈننىي. سۈپ [sünniy]
Sunni sect of Islam
سۈنئىي. سۈپ [sün'iy]
artificial, man - made:
سۈنئىي يىپەك
artificial silk
سۈنئىي يول بىلەن بالا چۈشۈرمەك
an induced aboriton
سۈنئىي پۇت
a false leg
سۈنئىي ھەمراھ. ئى
a satellite
سۈيلە - سۈيلىمەك. پ [süy-limək] to urge, hurry
سۈيلەش - سۈيلەشمەك. پ
[süyləxək] to urge one another
سېپىل. ئى [sepil]
a city wall:
ئۆتكىلى بولمايدىغان سېپىل يوق، قىلغىلى بولمايدىغان ئىش.
No walls are unscaleable, and nothing is impossible.
سېپىل - سېپىلمەك. پ [sepil-mək] to be thrown, spread
سېتىقچى. ئى [setikqi]
a businessman
سېتىل - سېتىلماق. پ [se-tilmak] to be sold:
بىر گىلەم سېتىلدى.
A carpet has been sold.
سېخ. ئى [seh]
a workshop (in a factory)
سېخىي. سۈپ [sehiy]
generous, kind:
سېخىي تاپسا بۆلۈپ يەر، بېخىل تاپسا بېسىپ (يەر).
A generous man shares what he finds, a miser eats it in secret.
سېخىيلىق. ئى [sehiylik]
generosity, liberality
سېرك. ئى [serk]
a circus
سېرىتما. ئى [seritma]
a drawer; zip fastener:
سومكىنىڭ سېرىتمىسى
the zip of a bag
سېرىق. سۈپ [serik]
yellow; pornographic:
سېرىق چاچ
blonde hair
سېرىق كىتاب
a pornographic book
سېرىق ماي.

سۈرئەتنى تېزلەتمەك
to increase speed
سۈرئەتلىك. سۈپ [sür'ət-lik] fast, rapid
تېز سۈرئەتلىك پويىز
an express train
سۈرەت. ئى [sü:rət]
a picture, photo
سۈرەتكە چۈشمەك. پ
to have a photo taken
سۈرەت سىزماق. پ
to paint a picture
سۈرەتچى. ئى [sü:rətqi]
a photographer, painter
سۈرەتخانا. ئى [sü:rəthana]
a photo-shop, photo studio
سۈرەتلە - سۈرەتلىمەك. پ
[sü:rətlimək] to depict, portray (with pictures)
سۈرەتلەنمەك - سۈرەتلەنمەك. پ
[sü:rətlənmək] to be depicted, portrayed
سۈرەتلىك. سۈپ [sü:rət-lik] with photos, illustrated:
سۈرەتلىك كىتاب
an illustrated book
سۈرت - سۈرتمەك. پ [sürt-mək] to wipe, scrub:
جوزىنى سۈرت.
Wipe the table.
كۆز يېشىنى سۈرتمەك
to dry one's tears
سۈركە - سۈركىمەك. پ [sürkimək] to rub against:
ئۇ قولىنى ئىسىتىش ئۈچۈن بىر - بىرگە سۈركىدى.
He rubbed his hands together to keep warm.
پىچاقنى تاشقاسۈركىمەك
to rub a knife against a stone
سۈركىلا - سۈركەلمەك. پ [sürkəlmək] to be rubbed against:
تامغا سۈركەلمە.
Don't rub against the wall.
سۈركىلىش كۈچى
the force of friction
سۈركىنىمەك - سۈركەنمەك. پ [sürkənmək] to rub against
سۈرگۈن. ئى [sürgün] exile, banishment
سۈرگۈن بولماق. پ
to be exiled
سۈرگۈن قىلماق. پ
to banish, send into exile
سۈرلە - سۈرلىمەك. پ [sür-limək] to smoke (food)
سۈرلۈك. سۈپ [sürlük] smoked; dark, gloomy:
سۈرلۈك ئورمان
a dark forest
سۈرلۈك چىراي
gloomy face
سۈرۈشتە [sürüxtə]
see below
سۈرۈشتە قىلماق. پ to investigate, look into
سۈرۈشتۈر - سۈرۈشتۈرمەك. پ [sürüxtürmək] to investigate, look into
سۈرۈك. ئى [sürük]
a period of time:
بىر يىللىق سۈرۈك
a period of one year
سۈرۈلا - سۈرۈلمەك. پ [sürülmək] to be rubbed on, applied to:
يۈزگە سۈرۈلگەن ماي
face cream
سۈز - سۈزمەك. پ [süzmək] to filter, strain, dredge:
سۈت سۈزمەك
to strain milk
سۇدىن ياغاچنى سۈزمەك
to dredge wood from the water
سۈزگۈچ. ئى [süzgüq]
a fine comb
سۈزۈش - سۈزۈشمەك. پ [süzüxmək] to filter, strain, dredge
سۈزۈك. سۈپ [süzük] clear, transparent:
سۈزۈك ئاسمان
a clear sky

a finely woven carpet
سىدام. سۈپ [si:dam]
plain, unadorned:
سىدام قەغەز
plain paper
سىدام رەخت
plain cloth
سىر 1. ئى [sir]
mystery, secret:
دىلنىڭ سىرى
the secrets of the heart
سىر ساقلىماق
to keep a secret
سىرنى ئاشكارىلىماق
to make a secret known
سىر 2. ئى [sir]
paint:
سېرىق رەڭلىك سىر
yellow paint
سىر بەرمەك
to paint
سىرت. رەۋ [sirt]
outside; exterior:
مەن سىرتقا كېتىۋاتىمەن.
I'm going out.
شەھەر سىرتىدا مازارلىق بار.
Outside the town there is a cemetery.
ئۆينىڭ سىرتى
the exterior of the house
سىرتتىن ئاڭلىماق. پ
to hear unofficially

fat, overweight:
سېمىز ئادەم
a fat man
سېمىز گۆش
fatty meat
سېمىزلىك. ئى [semizlik]
obesity, fatness
سېنارىيە. ئى [senariyə]
scenario
سېنتەبر. ئى [sentəbr]
September
سېھىر. ئى [sehir]
magic, sorcery
سېھىرچى. ئى [sehirqi]
a magician, sorcerer
سېھىرگەرلىك. ئى [sehirgərlik]
magic, sorcery
سېھىرلىك. سۈپ [sehirlik]
magic; puzzling, mysterious:
سېھىرلىك تەسىر
a magical effect
سېۋەت. ئى [sewət]
a basket
سېيالكا. ئى [seyalka]
a seeding machine
سىپايە. سۈپ [sipa:yə]
elegant, refined, docile
سىپايىگەر. ئى [sipa:yigər]
an elegant, gentle person
سىپايىلىك. ئى [sipa:yilik]
elegance, grace
سىپتا. رەۋ [sipta]
fine, thin:
سىپتا توقۇلغان گىلەم

turma] comparative:
سېلىشتۇرما گراماتىكا
comparative grammar
سۈپەتلەرنىڭ سېلىشتۇرما دەرىجىسى
comparative adjectives
سېلىق. ئى [selik]
a levy, tax, (paid by farmers for water rights)
سېلىق يىغماق. پ
to levy taxes
سېلىمسىق ـ سېلىمسىمەك. پ [selikməsik] to become scarce, few, weak:
كوچىدا كىشىلەر سېلىمسىق قالدى.
There were few people about on the street.
يامغۇر سېلىمسىپ قالدى.
The rain slackened.
سېلىنـ ـ سېلىنماق. پ [selinmak] to be taken off (clothes)
سېلىنچا. ئى [selinqa]
a cushion
سېمانتىكا. ئى [semantika]
semantics
سېمونت. ئى [semont]
cement
سېمونتلا ـ سېمونتلىماق. پ [semontlimak] to lay cement:
يولنى سېمونتلىماق
to pave a road
سېمىز. سۈپ [semiz]

butter

سېرىقسۇ. ئى [seriksu] pus and water

سېرىقكېسەل. ئى [serik-kesəl] yellow fever

سېزىك. ئى [sezik] morning sickness (during pregnancy)

سېزىك بولماق. پ to have a desire to eat:

چۇچۇك مېۋىگە سېزىك بولماق to have a desire for sour fruit

سېزىكلىك. ئى [seziklik] morning sickness (during pregnancy)

سېزىلما - سېزىلمەك. پ [sezilmək] to be found, discovered:

يېپ ئۇچى سېزىلدى. We have found a clue.

بۇ ئەھۋال بىزگە ئاللىقاچان سېزىلگەن. We sensed what had happened.

سېزىم. ئى [sezim] feeling, sensation

سېسترا. ئى [sestra:] a nurse

سېستىرالىق. سۈپ [sestra:lik] nursing

سېسە - سېسىماق. پ [sesimak] to go bad, go off; to smell:

گۆش سېسىپ قاپتۇ. The meat has gone rotten.

پامىدۇر ئاسانلا سېسىپ قالمىدۇ. Tomatoes go off easily.

سېسىتما - سېسىتماق. پ [sesitmak] to cause to rot:

ئۇ گۆشنى سېسىتىپ قويۇپتۇ. He caused the meat to rot.

سېسىق. سۈپ [sesik] smelly, rotten:

سېسىق پۇراق a putrid smell

سېسىق ئالما a rotten apple

سېسىق گەپ bad talk

سېسىقچىلىق. ئى [sesikqilik] a foul smell, a stench

سېغىز. ئى [seqiz] clay - like soil

سېغىز لاي. ئى clay

سېغىز رەڭ. ئى dark brown

سېغىزلىق. ئى [seqizlik] a clay deposit

سېغىنما - سېغىنماق. پ [seqinmak] to miss (a place or person):

مەن ئۆيۈمنى سېغىنىدىم. I miss my family.

سىزنى بەك سېغىنىدىم. I really missed you.

سېكۇنت. ئى [sekunt] second:

ئوتتۇز سېكۇنت thirty seconds

سېكىلەك. ئى [sekiləк] plait of hair on the side of the head

سېلىشماق. پ [selixmak] see the word ‹salmak›

سېلىشتۇرما - سېلىشتۇرماق. پ [selixturmak] to compare, contrast

سېلىشتۇرغاندىلا پەرقنى تاپقىلى بولىدۇ. The difference can only be seen when the two are compared.

ئۇيغۇرچىغا سېلىشتۇرغاندا خەنزۇچىنىڭ گرامماتىكىسى ئاسان. Compared to Uighur, Chinese grammar is simple.

سېنى ئۆزىڭ بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ. You cannot compare yourself with him.

سېلىشتۇرغۇسىز. سۈپ [selixturqusiz] incomparable, matchless

سېلىشتۇرما. سۈپ [selix-

سىستېمىلاشتۇر - سىستېمىلاشـ
تۇرماق. پ [sistemi- laxturmak] to systematize

سىستېمىلىق. سۈپ؛ رەۋ [sistemilik] systematic, orderly

سىستېمىلىق ئىشلىمەك. پ to work systematically

سىغ- سىغماق. پ[sioqmak] to be able to hold:

بۇ ئىدىشقا بەش چىلەك سۇ سىغىدۇ.
This container can hold five buckets of water.

سىغدۇر - سىغدۇرماق. پ [sioqdurmak] to be squeezed, pushed into; to tolerate:

مالنىڭ ھەممىسى تاغارغا چىگداپ سىغدۇرۇلدى.
The goods were squeezed into the sack.

ئۇ مېنى سىغدۇرمىدى.
He can't tolerate me.

سىغىش - سىغىشماق. پ [sioqixmak] to hold, be able to contain; to get on with:

زالغا ئادەملەر سىغىشماي كەتتى.
The hall couldn't contain everybody.

ئۇ ھەممە ئادەم بىلەن سىغىشالايدۇ.
He gets on with everybody.

سىغىم. ئى [sioqim] volume, capacity:

سۇ ئامبىرنىڭ سىغىمى
the capacity of a reservoir

بۇ قاپنىڭ سىغىمى قانچىلىك؟
What is the volume of this box?

سىغىمچان. سۈپ [sioqim- qan] large, voluminous

سىفىر ئى [sifir] number, numeral

سىقماق - سىقماق. پ [sikmak] to squeeze, press:

قولنى چىڭ سىقماق
to squeeze someone's hand

ئۈزۈمنى سىقىپ شىرنە ئالماق
to squeeze juice from grapes

سىقىم ئى؛ م [sikim] a handful:

بىر سىقىم ئۇن
a handful of flour

سىقىملا - سىقىملاماق. پ [sikimlimak] to scoop up with the hand

سىگنال. ئى [signal] signal, siren:

ھاۋا مۇداپىئە سىگنالى
an air raid siren

سىگنال بەرمەك. پ
to signal

سىڭ - سىڭمەك. پ [siŋ- mək] to seep out, ooze; be digested:

سۇ قۇمغا سىڭىپ كەتتى.
The water seeped into the sand.

يېگەن تاماق سىڭىپ كەتتى.
The food is already digested.

سىڭار. سۈپ [siŋar] single, only:

سىڭار قول
one - handed

سىڭار كۆز
one - eyed

سىڭدۈر - سىڭدۈرمەك. پ [siŋdürmək] to pour drop by drop; digest:

سۇنى قۇمغا سىڭدۈرمەك
to pour water into the sand drop by drop

تاماقنى سىڭدۈرمەك
to digest food

سىڭدۈرۈشچان. سۈپ [siŋ- dürüxqan] absorbent

سىڭدۈرۈشچانلىق. ئى [siŋdürüxqanlik] mak] to be systematic

سرتقی. سۇپ [sirtki] outer, exterior:
سرتقی كىيىم outer garments
سرتقی كۆرۈنۈش [sirtki kerünüx] the outer appearance
ئىشتىن سرتقی مەكتەپ a spare-time school
سرتقی تەرىپى شۇنداق قاتتىق، بىراق ئىچى يۇمشاق. The outside is very hard, but the inside is soft.
سرچی. ئى [sirqi] a painter, decorator
سرداش. ئى [sirdax] a confidant, close friend
سرداش - سرداشماق. پ [sirdaxmak] to share one's heart, be intimate
سرقىرا - سرقىرىماق. پ [sirkirimak] to ache, hurt
سرلا - سرلىماق. پ [sirlimak] to paint:
بىز ئۇنى كۆك رەڭدە سرلىماقچى. We're going to paint it blue.
سرلاتماق. پ [sirlatmak] to have something painted

سرلاش - سرلانماق. پ [sirlanmak] to be painted, coloured:
يېڭى سرلانغان ئىشىك a newly painted door
سرلىق 1. سۇپ [sirlik] mysterious, secret:
سرلىق يىغىلىش a secret meeting
سرلىق قاراش mysticism
سرلىق 2. سۇپ [sirlik] painted:
سرلىق ئىشىك a painted door
سز. ئال [siz] you (polite, sing):
ياخشىمۇسىز؟ How are you?
سز - سزماق 1. پ [sizmak] to draw, paint:
رەسىم سزالامسىز؟ Can you draw?
خەرىتە سزماق to draw a map
سزماق 2. پ [sizmak] to seep, ooze; become thin:
كۆلدىكى سۇ سىزىپ كەتتى. The lake water has seeped away.
ئۇ كۈندىن - كۈنگە سىزىپ كەتتى. He's wasting away.
سزغۇچ. ئى [sizquq]

ruler:
قەلەمتىراش ۋە سزغۇ pencil and a ruler
سزلا - سزلىمەك. پ [sizlimek] to address a person using the polite form ‹siz›
سزما. سۇپ [sizma] drawn, painted:
سزما رەسىم drawing
سزىق. ئى [sizik] line
قىزىل سزىق red line
سزىقچە. ئى [sizikqə] short line
سزىقلىق. سۇپ [siziklik] striped, lined:
سزىقلىق قەغەز lined paper
سزىقلىق رەسىم a well-drawn picture
سزىلما - سزىلماق. پ [sizilmak] to be drawn, painted
سىستېما. ئى [sistema] system:
تىل سىستېمىسى a language system
نېرۋا سىستېمىسى the nervous system
قۇياش سىستېمىسى the solar system
سىستېمىلاش - سىستېمىلاشماق. پ [sistemilax-

سىم تور
a wire net
چاڭنىڭ سىمى
the strings of a dulcimer
تېلېفون سىمى
telephone wires
سىمسىز. سۈپ [simsiz]
wireless, without wires:
سىمسىز تېلېفون
a wireless telephone
سىم - سىم.. تەق - سىم [sim - sim] in little drops, thinly:
يامغۇر سىم - سىم ياغدى.
It was drizzling.
سىمكار. ئى [simkar]
money paid for labour:
ئۆتۈكنىڭ سىمكارى
money paid to a boot-maker
سىملىق. سۈپ [simlik]
with wires:
سىملىق ئەينەك
wire reinforced glass
سىمۋول. ئى [simwol]
a symbol
سىمۋولىزم. ئى [simwolizm] symbolism
سىمىلدا - سىمىلدىماق. پ [simildimak] to drip-drop, fall in drops:
يامغۇر سىمىلداپ يېغىۋاتىدۇ.
It's drizzling.
سىنا - سىنىماق. پ [sinimak] to test, try out:
ئۆز كۈچىنى سىنىماق
to test one's strength
سىناپ ئىشلەتمەك
to try out, test
سىناپ كۆرمەك
to probe, explore, sound out
سىناش - سىناشماق. پ [sinaxmak] to test, try out:
كۈچ سىناشماق
to test one's strength against another's
سىناق. ئى [sinak]
a test, trial:
يادرو سىنىقى
a nuclear test:
سىناقتىن ئۆتمەك.
to pass a trial, test
سىناقتىن ئۆتكەن جەڭچى
an experienced soldier
سىناق قىلماق. پ
to test, try out
سىنال - سىنالماق. پ [sinalmak] to be tested, tried out:
سىنالغان كادىر
a tried and tested cadre
سىنالقۇ. ئى [sinalqu]
a video machine:
سىزدە سىنالغۇ بارمۇ؟
Do you have a video recorder?
سىنالغۇ لىنتىسى. ئى
a video cassette
سىنتاكسىس. ئى [sintaksis]
syntax
سىنچاي. ئى [sinqay]
a type of tea
سىنچىلا - سىنچىلىماق. پ [sinqilimak] to examine something:
سىنچىلاپ قارىماق
to scrutinize
سىنىپ. ئى [sinip]
a class; classroom:
ئىشچىلار سىنىپى
the working class
سىنىپ باشلىقى
class monitor
سىنىپتا ئوتتۇز ئوقۇغۇچى بار.
There are thirty students in the class.
سىنىپداش. ئى [sinipdax]
a classmate
سىنىپسىز. سۈپ [sinipsiz]
class - less:
سىنىپسىز جەمئىيەت
a class - less society
سىنىپىي. سۈپ [sinipiy]

absorbency:
قەغەزنىڭ سىڭدۈرۈشچانلىقى
the absorbency of paper
سىڭىشمەك. پ [siŋixmək] to get used to; suit:
يېزىغا سىڭىشىپ كەتمەك
to get used to village life
بۇ كىيىم ساڭا سىڭىشىپ قاپتۇ.
Those clothes suit you.
سىڭىشلىق. سۈپ [siŋixlik] easily digested; becoming:
سىڭىشلىق تاماق
easily digested food
سىڭىشلىق كىيىم
becoming clothes
سىڭىل. ئى [siŋil] a younger sister
سىڭىلچاق. ئى [siŋilqak] younger sister
سىلا - سىلىماق. پ [silimak] to stroke, rub:
ئاغرىغان يەرنى سىلىماق
to rub a painful spot
بوۋاي سۆزلەۋاتقىنىدا ساقىلىنى سىلاپ قويۇاتتى.
The old man stroked his beard as he spoke.

سىلاش - سىلاشماق. پ [silaxmak] to stroke, rub
سىلاشتۇر - سىلاشتۇرماق. پ [silaxturmak] to feel for, grope around:
سەرەڭگىنى سىلاشتۇرۇپ يۇرۇپ ئاران تاپتىم.
After some groping around I found the matches.
سىلان - سىلانماق. پ [silanmak] to be rubbed, stroked
سىلەر. ئال [silər] you (plural)
سىلجە - سىلجىماق. پ [siljimak] to move:
ئالغا سىلجىماق
to move forward
خىزمەت ئالغا سىلجىدى.
The work has progressed.
سىلجىتە - سىلجىتماق. پ [siljitmak]: to move, shift:
ئورۇندۇقنى ئازراق سىلجىتماق
to move a chair slightly
سىلكە - سىلكىمەك. پ [silkimək] to shake, wag:
ئۇ قولىنى سىلكىدى.
He swung his arms.
باشنى سىلكىمەك
to shake one's head

دەرەخنى سىلكىمەك
shake a tree
سىلكىنە - سىلكىنمەك. پ
lkinmak] to be
aken, to shake, jog,
mp:
پارتلاشتىن يەر سىلكىنىپ كەتتى.
he ground shook
om the explosion.
سىلىق. سۈپ [silik]
mooth, shiny:
سىلىق تاختاي
smooth plank
ئەينەكتەك سىلىق
s smooth as glass
كېمە سىلىق ماڭىدۇ
The ship is moving
teadily.
سىلىقلا - سىلىقلىماق. پ
siliklimak] to polish,
nake something
hine
ماقالىنى سىلىقلىماق
o polish an article
سىلىقلاش - سىلىقلاشماق. پ
siliklaxmak] to
ecome smooth, shiny:
تاش سىلىقلاشتى.
The stone has been
ubbed smooth.
سىم. ئى [sim]
ire, strings of an
nstrument:
مىس سىم
opper wire

شاپتۇل قېقى
dried peaches
شاپتۇللۇق. ئى [xaptulluk]
a peach orchard
شاپ ـ شاپ. تەق [xap_xap]
quickly, hurriedly:
تاماقنى شاپ ـ شاپ يېمەك
to bolt one's food
شاپۇر ـ شۇپۇر. تەق [xa_pur_xupur]
quickly, hurriedly
شاپىگراف. ئى [xapigraf]
a mimeograph machine
شاپىلاق. ئى [xapilak]
the palm of the hand;
a slap:
شاپىلاق سالماق
to slap someone
شاپىلاق يېمەك
to get a slap
شاپىلاقلا ـ شاپىلاقلىماق. پ
[xapilaklimak] to slap
with the hand
شاپىلداتماق. پ [xapildatmak] to
smack one's lips:
تاماقنى شاپىلدىتىپ يېمەك
to eat with relish
شاتراق. سۈپ [xatrak]
frivolous:
شاتراق موزاي بىر پادىنى بۇزار.
A sick lamb can ruin
a herd.
شاتراق ئادەم
a frivolous person
شاتراقلا ـ شاتراقلىماق. پ
[xatraklimak] to have
diarrhoea
شاتراقلاش ـ شاتراقلاشماق.
[xatraklaxmak] پ
to be frivolous
شاتۇتى. ئى [xatu:ti]
a parrot
شاتۇر. ئى [xatur]
a fast runner
شاخ. ئى [xah]
the branch of a tree:
دەرەخ شېخى
the branch of a tree
شاختىن شاخقا قونماق
to change horses, be
irresolute
شاخار. ئى [xahar]
coal cinders
شاخلا ـ شاخلىماق. پ [xah_
limak] to sprout
branches
شاخلىق. سۈپ [xahlik]
having branches:
شاخلىق دەرەخ
a tree with many
branches
شادا. ئى [xada]
a stalk; the spoke of
a wheel:
قوناق شادىسى
a stalk of corn
چاق شادىسى
the spoke of a wheel
شاد ـ خۇرام. سۈپ [xad_huram] joyful,
happy, merry
شاد ـ خۇراملىق. ئى [xad_huramlik] high
spirits, joy
شادلان ـ شادلانماق. پ [xad_lanmak] to enjoy
oneself, be happy
شادلىق. ئى [xadlik]
joy, happiness:
شادلىققا چۆمۈلمەك
to be filled with joy
شادىپاچاق. سۈپ [xadi_pa:qak] tall, having
long legs
شادىلا ـ شادىلىماق. پ
[xadilimak] to put
spokes on a wheel
شادىلىق. سۈپ [xadilik]
covered, four poster:
شادىلىق كارىۋات
a four poster bed
شادىمان. سۈپ [xa:diman]
in high spirits,
excited
شادىيانە. رەۋ [xa:diya:nə]
happily, gaily:
مۇزىكىنى شادىيانە چالماق
to play music gaily
شادىيانە بايرام
a merry festival
شادىيانە تەبەسسۇم

سىياسىي ئۆگىنىش
political study
سىياسىي مەسىلە
a political problem
سىياسىي مەھبۇس
a political prisoner

سياق. ئى [siyak]
look, style:
هاۋانىڭ يامغۇر ياغـ
دىغان سياقى بار.
It looks like rain.
ئۇنىڭ سياقىغا قارا-
غاندا كېسەلدەك تـۇ-
رىدۇ.
He looks as though he's ill.
بۇ ئۆتۈكنىڭ سىياقى
چىرايلىق ئىكەن.
I like the style of these boots.

class:
سىنىپىي دۈشمەن
a class enemy
سىنىپىي كۈرەش
class struggle

سىي ـ سىيمەك پ [siymək]
to urinate

سيادان. ئى [siyadan]
an ink _ well

سياسەت. ئى [siya:sət]
politics, policy:
ھۆكۈمەت سياسىتى
government policy
ئىقتىسادىي سياسەت
economic policy

سياسەتچى. ئى [siya:sətqi]
a politician

سياسەتۋاز. ئى [siya:sət-waz] politician

سياسىي. سۈپ [siya:siy]
political;

سياھ. ئى [siyah]
k:
كۆك سياھ
ue ink
سياھ ئىزى
a ink blot

سيپا ـ سيپماق. پ [siy-imak] to clean with ags

سيدۈر ـ سيدۈرمەك. پ [siydürmək] to cause omeone to urinate

سيرىلاڭغۇ. سۈپ [siyri-aŋqu] slippery, slimy; ricative
بۇ يول سيرىلاڭغۇ.
The road is slippery.
سيرىلاڭغۇ ئۈزۈك تاۋۇش
a fricative consonant

سيگەك. سۈپ [siygək]
one who urinatess often

ش

شاپ. ئى [xap]
horsepower; a plant

شاپ بۇرۇت. ئى
a handlebar moustache

شاپائەت ئى [xapa:ət]
grace, kindness

شاپائەتلىك. سۈپ [xapa:-ətlik] benevolent, kind

شاپاشلا ـ شاپاشلماق. پ [xapaxlimak] to hurry, dash, rush

شاپاق. ئى [xapak]
melon rind:
قوغۇن شاپىقى
melon rind:

شاپاق دوپپا. ئى
a skullcap

شاپاقچى. ئى [xapakqi]
a prostitute, whore

شاپپىدە. رەۋ [xappidə]
very quickly, suddenly:
يامغۇر شاپپىدە توخـ
تىدى.
The rain suddenly stopped.

شاپتۇل. ئى [xaptul]
a peach

چىلەك بىلەن شارىلدىتىپ سۇ قۇيماق
to splash water from a bucket

شازا. ئى [xa:za]
winnowing instrument

شاش. سۈپ [xax]
untamed, wild:
شاش ئات
a frisky horse

شاشلىق. ئى [xaxlik]
mischief, trouble

شاشلىق قىلماق. پ
to be mischievous, play pranks

شاق. تەق [xak]
a sharp cracking sound:
ئۇ قۇلۇپنى شاق قىلىپ ئېتتى.
He snapped the lock shut.

شاقشاق. ئى؛ سۈپ [xakxak]
cutin; one ready to give his opinion:
شاقشاق خوتۇن
a vocal, loud woman

شاق - شۇق. تەق [xak-xuk]
quickly, speedily:
ئىش شاق - شۇق قىلىپ پۈتتۈرۈلدى.
The business was over quickly.

شاققىدە. رەۋ [xakkidə]
quickly, hurriedly

شاقىلداق. ئى [xakildak]
a rattle (baby's toy)

شاكال. ئى [xakal]
shell, peel:
تۇخۇم شاكىلى
egg shell
ياڭاق شاكىلى
walnut shell

شاكىلات. ئى [xakilat]
chocolate

شاگىرت. ئى [xagirt]
an apprentice; a disciple

شاگىرت ئالماق. پ
to take on an apprentice

شاگىرتلىق. ئى [xagirtlik]
apprenticeship, discipleship:
شاگىرتلىق مۇددىتى
a period of apprenticeship

شاڭجياڭ. ئى [xaŋjyaŋ]
a village-head, village-leader

شاڭخو. ئى [xaŋho]
ridicule, joking

شاڭخو قىلماق. پ
to make fun of, ridicule

شال 1. ئى [xal]
rice seeds:
شال تېرىماق
to plant rice

شال 2. ئى [xal]
boards, planks:
شال تىلماق
to cut logs into planks

شال 3. ئى [xal]
saliva

شالا. ئى [xala:]
a grate, grating:
مەشنىڭ شالاسى
the grating of a stove

شالاپ - شۇلۇپ. تەق [xa-lap-xulup]
noisily:
ئۇ تاماقنى شالاپ - شۇلۇپ قىلىپ يەپ بولدى.
He slurped down his food.

شالاپلا - شالاپلىماق. پ [xalaplimak]
to make a slurping sound

شالاق. تەق [xalak]
the sound of pouring a liquid

شالاق - شۇلۇق. تەق [xa-lak-xuluk]
the sound of splashing:
ئۇ شالاق - شۇلۇق قىلىپ، پاتقاق كېچىپ كېتىۋاتاتتى.
He was slushing through the mud.

شالاقلا - شالاقلىماق. پ [xalaklimak]
to make a splashing sound:
دولقۇن شالاقلاپ قىرغاقنا ئۇرۇلماقتا.
The waves are lapping the shore.

شالاڭ. سۈپ [xalaŋ]

a happy smile

شار. ئی [xar]
a sphere, circle:
یەر شاری
the earth, the globe
هاۋا شاری
a balloon

شاراب. ئی [xarab]
alcohol, wine

شاراپەت. ئی [xara:pət]
favour, kindness, luck:
سىزنىڭ شاراپىتىڭىز بىلەن
thanks to your kindness

شاراپەتلىك. سۈپ [xara:pətlik] lucky, blessed:
شاراپەتلىك ئادەم
a lucky man

شاراق - شۇرۇق. تەق [xarak-xuruk] with a crash, rumble:
تاشلار شاراق - شۇرۇق چۈشتى.
The stones fell with a rumbling sound.

شاراقشما. پ [xarakximak] to crash, rustle

شاراقلا - شاراقلىماق. پ [xaraklimak] to crash, rustle:
يوپۇرماقلار شامالدا شاراقلايتتى.
The leaves were rustling in the wind.

شاراقلاتقا - شاراقلاتماق. پ [xaraklatmak] to cause to crash, rustle:
قەغەزنى شاراقلاتماق
to rustle paper
ئۇ خالتىسىدىكى تەڭگىلەرنى شاراقلىتىپ تۆكتى.
He tipped the coins out of his bag with a jingle.

شارائىت. ئی [xara:it]
conditions, situation:
ئۆگىنىش شارائىتى
study conditions
تۇرمۇش شارائىتى قانداق؟
What are the living conditions like?

شارپا. ئی [xarpa]
a scarf

شارتتىدە. رەۋ [xarttidə]
quickly, deftly; decisively

شارت - شۇرت. تەق [xart-xurt] quickly, deftly:
دەرەخنى شارت - شۇرت قىلىپ كەسمەك
to fell a tree deftly
مەسىلىنى شارت - شۇرت بىر تەرەپ قىلماق
to solve a problem quickly

شارچە. ئی [xarqə]
a small ball

شاررىدە. رەۋ [xarridə]
sily, loudly

شارسىمان سۈپ [rsiman]
e a ball, spherical:
شارسىمان باكتېرىيە
herical bacteria

شار - شار. تەق [r-xar]
isily, loudly;
ently:

شار - شار ئوقۇماق
read fluently:

شار - شۇر. تەق [ar-xur]
isily, loudly
يامغۇر شار - شۇر قى
يۇۋەتتى.
was pouring cats
d dogs.

شارقىرا - شارقىراماق. [arkirimak] to flow, our, splash:
سۇ شارقىراپ ئاقماق
cascade, gush (of ater)

شارقىراتما. ئی [arkirat-a] a waterfall

شاربلدا - شاربلدىماق. [arildimak] to make splashing noise:
سۇ شاربلداپ ئاقما
roar (of water)
شاربلداپ ئوقۇماق
read fluently

شاربلداتماق. پ [aril-tmak] to cause to lash:

poetry

شايى. ئى [xa:yi]
a type of thin silk

شەبنەم. ئى [xəbnəm]
dew:

شەبنەم چۈشتى.
Dew lay on the ground.

شەپە. ئى [xə:pə]
a sound, noise:

ئاياغ شەپىسى
the sound of steps

يامغۇرنىڭ شەپىسى
the sound of rain

شەپە بەرمەك. پ
to make a sound

شەپەق. ئى [xəpək]
half - light, morning or evening glow:

كەچكى شەپەق
the evening glow

ئەتىگەنكى شەپەق
the morning glow

شەپشەك. سۈپ [xəpxək]
impetuous, rash:

شەپشەك ئات
a frisky horse

شەپقەت. ئى [xəpkət]
grace, kindness, benevolence

شەپقەتسىز. سۈپ [xəp-kətsiz] unkind, unfeeling.

شەپقەتسىز ئادەم
an unkind man

شەپقەتلىك. سۈپ [xəpkət-

شاھىتلىق قىلماق. پ
to witness, testify

شاھىنشاھ. ئى [xa:hinxah]
king of king,

شاۋجياڭ. ئى [xawjyaŋ]
the president of a school

شاۋقۇن. ئى [xawkun]
an uproar, hubbub

شاۋقۇن سالماق. پ
to cause an uproar

شاۋقۇن - سۈرەن ئى [xaw-kun-surən] uproar, hubbub:

شاۋقۇن - سۈرەن كۆتۈرمەك
to make a lot of noise

شاۋقۇنلا - شاۋقۇنلىماق. پ [xawkunlimak] to make a gurgling sound:

دەريا سۈيى شاۋقۇنلاپ ئاقماق
to gush, cascade (of a river)

شاۋقۇنلۇق. سۈپ [xawkun-luk] noisy, disturbed:

شاۋقۇنلۇق كېچە
a disturbed night

شائىر. ئى [xa:ir]
a poet

شائىرانە. سۈپ [xa:ira:nə]
poetic, emotive

شائىرانە سۆز [xa:ira:nə sözi] poetic words

شائىرلىق. ئى [xa:irlik]

كەلتۈرمەك
to bring honour to one's country

شان - شەرەت. ئى [xan - xəhrət] majesty, splendour

شانلىق. سۈپ [xanlik]
glorious, splendid:

شانلىق نەمۇنە
a wonderful model, example

شاھ. ئى [xah]
a king

شاھادەتنامە. ئى [xaha:dət-na:mə] a certificate, reference:

ئوقۇش پۈتتۈرۈش شاھادەتنامىسى
graduation certificate

شاھزادە. ئى [xahza:də]
a prince

شاھلىق. سۈپ [xahlik]
royal, belonging to a king

شاھلىق قىلماق. پ
to become king

شاھمات. سۈپ [xahmat]
chess (the game)

شاھمات تاختىسى
a chess board

شاھمات ئوينامسىز؟
Do you play chess?

شاھىت. ئى [xa:hit]
a witness, testifier

شاھىتلىق. ئى [xa:hitlik]
testimony, testifying

scarce, sparse:
شالاڭ چاچ.
thin hair
بۇغداي شالاڭ تۇسۇپتۇ.
The wheat has grown sparsely.
كوچىدا ئادەم شالاڭ.
There were few people on the street.
شالاڭلا ـ شالاڭلىماق. پ [xalaŋlimak] to be few, become sparse
شالاڭلاتماق. پ [xalaŋlatmak] to thin out, make sparse
شالاڭلاش ـ شالاڭلاشماق. پ [xalaŋlaxmak] to be few, become sparse:
بۇلۇت شالاڭلاشتى.
The clouds thinned out.
شالتاق. ئى [xaltak] juice; a stain:
شالتىغى يۇقماق
to be stained
شالدىر ـ شالدۇر. تەق ـ [xal-dir ـ xaldur] a rustling sound
شالدىرلا ـ شالدىرلىماق. پ [xaldirlimak] to rustle, crackle
شالدىرلاتماق. پ [xaldirlatmak] to cause to rustle:
شامال يوپۇرماقلارنى شالدىرلىتاتتى.
The wind was rustling the leaves.
شالغۇت. ئى [xalqut] a hybrid, crossbreed
شالغۇتلاشتۇر ـ شالغۇتلاشتۇرماق. پ [xalqutlaxtur-mak] to crossbreed, to interbreed
شاللا ـ شاللىماق. پ [xal-limak] to eliminate through selection
شاللاڭ ـ شاللانماق. پ [xal-lanmak] to be eliminated through selection
شاللىق. ئى [xallik] a rice field
شالۋاق. ئى [xalwak] saliva
شالۋۇر. ئى [xalwur] leather trousers
شام 1. ئى [xam] dusk; evening prayer
شام 2. ئى [xam] a candle
شام ياقماق. پ
to light a candle
شاما. ئى [xama] tea dregs
شاما قىلماق. پ [xama kil-mak] to destroy, smash
شامال. ئى [xamal] a wind, breeze:
ئىسسىق شامال
a hot wind

شامال كۆرسەتكۈچى
weather vane
شامال چىقمىسا، دەرەخ لەكشىمايدۇ.
the wind doesn't ow, the ees don't shake.
شامال چىقتى.
's windy.
شامالچە. ئى [xamalqə] windmill
شامالدا ـ شامالدىماق. amaldimak] to old; take a walk:
مەن شامالداپ قالدىم cold.
بىز شامالداپ كېلەيلى et's go and take a alk.
شامالداتـ شامالداتماق. xamaldatmak] to low upon:
قونـاقنى شامالدىتىپ قۇرۇتماق
blow-dry corn
شامالدۇرغۇچ. ئى [xamal-uroquq] an electric fan
شامالدۇرغۇچ. سۈپ [xamallik] indy, breezy:
شامالدۇرغۇچ كۈن
windy day
شامپان. ئى [xampan] hampagne
شان ـ شەرەپ. ئى [xan-ərəp] glory, honour:
ۋەتەنگە شان ـ شەرەپ

كىللەندى.
A new situation has arisen.
بۇ رايون دۆلەت بولۇپ شەكىللەندى.
The region has become a seperate country.
شەكىللەندۇر - شەكىللەندۇرمەك. پ [xəkilləndur-mək] to shape, form
شەكىللىك. سۈپ [xəkillik] shaped, having a form
شەكىلۋاز. ئى [xəkilwaz] formalism
شەلپەر. ئى [xəlpər] red cloth:
شەلپەر كۆينەك
a red shirt
قىزچاق ئۇيالغىنىدەن يۈزى شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى
The young girl blushed with embarrassment.
شەمشەر. ئى [xəmxər] a sword
شەنبە. ئى [xənbə] Saturday
شەھەر. ئى [xəhər] a city, town:
چوڭ شەھەر
a large city
شاڭخەينىڭ شەھەر ئەتراپى
the suburbs of the Far East
شەرق شامىلى
an east wind
شەرقشۇناس. ئى [xərkxunas] an orientalist
شەرقىي. سۈپ [xərkiy] eastern:
شەرقى جەنۇب
the south east
شەرقىي شىمال
the north east
شەرقىي ياۋروپا
Eastern Europe
شەرمەندە. سۈپ [xərməndə] shameful, disgraceful, scandalous:
شەرمەندە قاچقۇن
a shameful deserter
شەرمەندە بولماق. پ
to make a fool of oneself
شەرمەندىلەرچە. رەۋ [xərməndilərqə] shamefully, disgracefully:
شەرمەندىلەرچە مەغلۇپ بولماق
to be shamefully defeated
شەرمەندىلىك. ئى [xərməndilik] a scandal, shameful deed
شەرمەندىلىك قىلماق. پ
to cause a scandal
شەك. ئى [xək] doubt, unbelief
شەك كەلتۈرمەك. پ to doubt
شەكسىز. سۈپ [xəksiz] doubtless, certainly; of course
ئۇ شەكسىز كېلىدۇ.
He'll certainly come.
شەكلەن. رەۋ [xəklən] in form, in design
شەكلەنمەك. پ [xəklənmək] to become suspicious, doubt
شەكىل. ئى [xəkil] shape, form, style:
بۇ ئىككى مەسىلە شەكىل جەھەتتە ئوخشاش
These two problems are of the same kind.
شەكىل ئۆزگەرمەك
to disguise
بۇ ئىككى تاشنىڭ شەكلى ئوخشاش.
These two stones are the same shape.
شەكىلداش. سۈپ [xəkildax] having the same shape:
شەكىلداش سۆز
a homonym
شەكىلسىز. سۈپ [xəkilsiz] shapeless, formless
شەكىللەنمەك. پ [xəkillənmək] to take shape, form:
بىر يېڭى ۋەزىيەت شەكىللەندى.
A new situation has arisen.
بۇ رايون دۆلەت بولۇپ شەكىللەندى.
The region has become a seperate country.

om to hold the
eeting.
شەرت بېشىل. ئى
conditional verb
شەرتسىز. سۈپ [xərtsiz]
nconditionally:
شەرتسىز بويسۇنماق
obey uncondition-
lly
شەرتلەش - شەرتلەشمەك.
xərtləxmək] to agree
, arrange to:
بىز باغدا ئۇچرىشىشقا شەرت
لەشىپ قويدۇق.
We arranged to meet
n the park.
شەرتلىك. سۈپ [xərtlik]
onditional, hypo-
hetical:
شەرتلىك بەلگە
secret sign, pass-
word
شەرتنامە. ئى [xərtna:mə]
treaty, pact:
ئۇرۇش توختىتىش شەرت
نامىسى
treaty to end
ighting
سۈلھ شەرتنامىسى
peace treaty
شەرق. ئى [xərk]
he East:
ئوتتۇرا شەرق
he Middle East
يېراق شەرق

individualism
شەرەپ. ئى [xərəp]
glory, honour:
شەرەپ كەلتۈرمەك
to bring credit
شەرەپ ئۇنىڭغا مەنسۇپ.
The glory is his.
...نىڭ شەرىپىگە
in someone's honour
ۋەكىللەر شەرىپىگە بېرىلە-
گەن زىياپەت
a banquet in honour
of the delegates
شەرەپلىك. سۈپ [xərəplik]
glorious, honourable:
شەرەپلىك نام
an honourable
reputation
شەربەت. ئى [xərbət]
juice, cordial:
ئۈزۈم شەربىتى
grape juice
شەرت. ئى [xərt]
term, condition;
necessary:
ئالدىنقى شەرت
a precondition,
premise
شەرت قويماق. پ
to state some
conditions
مەجلىس ئېچىش ئۈچۈن
مەخسۇس ئۆي بولۇشى
شەرت ئەمەس.
It's not necessary to
have a special

lik] benevolent,
gracious
شەپكە. ئى [xəpkə]
a peaked cap
شەپسىز. سۈپ [xə:pisiz]
quiet, without a sound
شەخس. ئى [xəhs]
an individual, person:
ناتونۇش شەخس
an unknown person
شەخسىنىڭ ئەرسىسى
private property
بىرىنجى شەخس
the first person
(ie. I and we)
شەخسەن. رەۋ [xəhsən]
in person, personally:
شەخسەن قاتناشماق
to take part in person
شەخسىي. سۈپ [xəhsiy]
individual, private.
شەخسىي ئۆي
a private house
شەخسىي مۇناسىۋەت
personal relations
شەخسىي ئاداۋەت
personal prejudice
شەخسىيەتچى. ئى [xəhsi-
yətqi] an individ-
ualist, selfish person
شەخسىيەتچىلىك. ئى [xəh-
siyatqilik] selfish-
ness, individualism:
شەخسىيەتچىلىككە قار-
شى تۇرماق
to oppose

the Far East
شەرق شامىلى
an east wind
شەرقشۇناس. ئى [xərkxu-nas] an orientalist
شەرقىي. سۈپ [xərkiy] eastern:
شەرقى جەنۇب
the south east
شەرقي شىمال
the north east
شەرقي ياۋروپا
Eastern Europe
شەرمەندە. سۈپ [xərməndə] shameful, disgraceful, scandalous:
شەرمەندە قاچقۇن
a shameful deserter
شەرمەندە بولماق. پ
to make a fool of oneself
شەرمەندىلەرچە. رەۋ [xər-məndilərqə] shamefully, disgracefully:
شەرمەندىلەرچە مەغلۇپ بولماق
to be shamefully defeated
شەرمەندىلىك. ئى [xər-məndilik] a scandal, shameful deed
شەرمەندىلىك قىلماق. پ
to cause a scandal
شەك. ئى [xək]
doubt, unbelief
شەك كەلتۈرمەك. پ
to doubt
شەكسىز. سۈپ [xəksiz]
doubtless, certainly; of course
ئۇ شەكسىز كېلىدۇ.
He'll certainly come.
شەكلەن. رەۋ [xəklən]
in form, in design
شەكلەنمەك. پ شەكلەنمەك: [xəklənmək] to become suspicious, doubt
شەكىل. ئى [xəkil]
shape, form, style:
بۇ ئىككى مەسىلە شەكىل جەھەتتە ئوخشاش
These two problems are of
the same kind.
شەكىل ئۆزگەرمەك
to disguise
بۇ ئىككىتاشنىڭ شەكلى ئوخشاش.
These two stones are
the same shape.
شەكىلداش. سۈپ [xəkildax]
having the same shape:
شەكىلداش سۆز
a homonym
شەكىلسىز. سۈپ [xəkilsiz]
shapeless, formless
شەكىللەنمەك. پ شەكىللەنمەك: [xəkillənmək] to take shape, form:
بىر يېڭى ۋەزىيەت شەكىللەندى.
A new situation has arisen.
بۇ رايون دۆلەت بولۇپ شەكىللەندى.
The region has become a seperate country.
شەكىللەندۇر - شەكىللەندۇرمەك. پ [xəkillən-dur-mək] to shape, form
شەكىللىك. سۈپ [xəkillik] shaped, having a form
شەكىلۋاز. ئى [xəkilwaz] formalism
شەلپەر. ئى [xəlpər]
red cloth:
شەلپەر كۆينەك
a red shirt
قىزچاق ئۇيالغىنىدىن يۈزى شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى
The young girl blushed with embarrassment.
شەمشەر. ئى [xəmxər]
a sword
شەنبە. ئى [xənbə]
Saturday
شەھەر. ئى [xəhər]
a city, town:
چوڭ شەھەر
a large city
شاڭخەينىڭ شەھەر ئەتراپى
the suburbs of

oom to hold the
eeting.

شەرت بېئىل. ئى
conditional verb

شەرتسىز. سۈپ [xərtsiz]
nconditionally:

شەرتسىز بويسۇنماق
o obey uncondition-
ally

شەرتلەش - شەرتلەشمەك. پ
xərtləxmək] to agree
:o, arrange to:

بىز باغدا ئۇچرىشىشقا شەرت-
لەشىپ قويدۇق.
We arranged to meet
in the park.

شەرتلىك. سۈپ [xərtlik]
conditional, hypo-
thetical:

شەرتلىك بەلگە
a secret sign, pass-
word

شەرتنامە. ئى [xərtna:mə]
a treaty, pact:

ئۇرۇش توختىتىش شەرت-
نامىسى
a treaty to end
fighting

سۈلھ شەرتنامىسى
a peace treaty

شەرق. ئى [xərk]
the East:

ئوتتۇرا شەرق
the Middle East

يىراق شەرق
individualism

شەرەپ. ئى [xərəp]
glory, honour:

شەرەپ كەلتۈرمەك
to bring credit

شەرەپ ئۇنىڭغا مەنسۇپ.
The glory is his.

...نىڭ شەرىپىگە
in someone's honour

ۋەكىللەر شەرىپىگە بېرىلە-
گەن زىياپەت
a banquet in honour
of the delegates

شەرەپلىك. سۈپ [xərəplik]
glorious, honourable:

شەرەپلىك نام
an honourable
reputation

شەربەت. ئى [xərbət]
juice, cordial:

ئۈزۈم شەربىتى
grape juice

شەرت. ئى [xərt]
term, condition;
necessary:

ئالدىنقى شەرت
a precondition,
premise

شەرت قويماق. پ
to state some
conditions

مەجلىس ئېچىش ئۈچۈن
مەخسۇس ئۆي بولۇشى
شەرت ئەمەس.
It is not necessary to
have a special

lik] benevolent,
gracious

شەپكە. ئى [xəpkə]
a peaked cap

شەپسىز. سۈپ [xə:pisiz]
quiet, without a sound

شەخس. ئى [xəhs]
an individual, person:

ناتونۇش شەخس
an unknown person

شەخسنىڭ نەرسىسى
private property

بىرىنجى شەخس
the first person
(ie. I and we)

شەخسەن. رەۋ [xəhsən]
in person, personally:

شەخسەن قاتناشماق
to take part in person

شەخسىي. سۈپ [xəhsiy]
individual, private.

شەخسىي ئۆي
a private house

شەخسىي مۇناسىۋەت
personal relations

شەخسىي ئادائەت
personal prejudice

شەخسىيەتچى. ئى [xəhsi-
yətqi] an individ-
ualist, selfish person

شەخسىيەتچىلىك. ئى [xəh-
siyatqilik] selfish-
ness, individualism:

شەخسىيەتچىلىككە قار-
شى تۇرماق
to oppose

with soup, oupy

شوشالاق. ئى [xoxaŋ] wool shears

شولا. ئى [xo:la] reflection:

ئاي شولىسى the reflection of the moon

مەن شولامنى سۇدا كۆرەلەيمەن. I can see my reflection in the water.

شوۋىچى. ئى [xowiqi] a bastard, illegitimate child

شوۋىگۈرۈچ. ئى [xowigürüq] rice porridge

شوۋىنىزم. ئى [xowinizm] chauvinism

شويلا. ئى [xoyla] a mutton and rice dish

شويىنا. ئى [xoyna] fine hair, fine thread

شويىنا بەل. ئى a very thin waist

شۇ. ئال [xu] that:

شۇ ھالدا in that case

شۇ كۈندە on that day

شۇنىڭدىن كېيىن after that

شۇنىڭدىن باشقا apart from that, in addition

شۇنىڭ ئۈچۈن so, as a result, therefore

گەپ شۇنىڭدا. That's just the problem.

شۇجى. ئى [xuji] a (party) secretary

شۇغۇللانماق. پ [xoqullanmaq] to be engaged in:

ئۇ چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللاندى. He's engaged in animal husbandry.

شۇڭا. باغل [xuŋa] so, therefore

بىز بەك ئۇسساپ كەتتۇق. شۇڭا چاي دەملىمەكچى بولدۇق. We were very thirsty, so we decided to make some tea.

ئۇ ئاغرىپ قالدى، شۇڭا كەلمىدى. He was sick so he didn't come.

شۇڭغۇ ـ شۇڭغۇماق. پ [xuŋqumaq] to dive into:

تېيىز سۇغا شۇڭغۇماڭ. Do not dive in shallow water.

ئايروپىلان بۇلۇت ئىچىگە شۇڭغۇپ كىرىپ كەتتى. The plane disappeared into the clouds.

شۇڭغۇتماق. پ ـ شۇڭغۇتماق [xuŋqutmaq] to stuff into, cram into

شۇڭغۇشماق. پ ـ شۇڭغۇشماق [xuŋquxmaq] to dive into

شۇڭلاشقا. باغل [xuŋlaxka] so, therefore:

ئۇ ئاغرىپ قالدى، شۇڭلاشقا كەلمىدى. He's sick, so he didn't come.

شۇم. سۈپ [xum] critical, insidious:

شۇم خەۋەر bad news (of someone's death)

شۇمبۇيا. ئى [xumbuya] a brush - like herb, broomrape

شۇمتەك. ئى [xumtək] naughty boy

شۇملۇق. ئى [xumluk] bad deed, violent act

شۇملۇق قىلماق. پ to do something terrible

شۇنچە. رەۋ. [xunqə] however much, so

سىز شۇنچە تىرىشقىنىڭىز بىلەن مېنى ئىشەنـ

Shanghai

شەھەر ئاھالىسى
the population of a city

شەھەرچە. ئى [xəhərqə]
a small city, town

شەھۋانى. سۈپ [xəhwa:-niy] lewd, pornographic

شەھۋانىيەت. ئى [xəhwa:-niyət] lewdness, obscenity

شەھۋەت. ئى [xəhwət]
sexual desire, lust, greed

شەھۋەتپەرەس. ئى [xəh-wətpərəs] a lascivious person

شەۋكەت. ئى [xəwkət]
reputation, honor

شەۋكەتلىك. سۈپ [xəwkət-lik] reputable, upstanding

شەيتان. ئى [xəytan]
devil, Satan

شەيتانلىق. ئى [xəytanlik]
evil, bad deeds

شەيخ. ئى [xəyh]
learned man, old man

شەيدا. ئى [xəyda:]
infatuation, indul-gence

شەيدا بولماق. پ
to be infatuated with

شەيئى. ئى [xəyi]
thing, matter:

يېڭى شەيئى
something new

شتات. ئى [xtat]
a state:

ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى
the United States of America

شوئار. ئى [xoar]
a slogan

شوئار توۋلىماق. پ
to shout slogans

شوئار چاپلىماق. پ
to post slogans

شوئارۋاز. ئى [xoarwaz]
one who enjoys using slogans

شوپاك. ئى [xo:paŋ]
a winery, distillery

شوپاڭكەش. ئى [xo:paŋkəx]
a drunkard, an alcoholic

شوپۇر. پ [xo:pur]
a driver, chauffeur

شوپۇرلۇق. ئى [xo:purluk]
driving:

شوپۇرلۇق كىنىشكىسى
driver's licence

شوتا. ئى [xo:ta]
a ladder

شوخ. سۈپ [xoh]
mischievous; merry, lively:

شوخ بالا
a naughty, mischievous boy

شوخ يىگىت
a lively youth

شوخ ئۇسسۇل
a lively dance

شوخ رەڭ
a bright colour

شوخلا. ئى [xohla]
a tomato

شور 1. ئى؛ سۈپ [xor]
saline, saline-alkali:

شور توپا
saline earth

شور 2. سۈپ [xor]
unlucky, unfortunate:

شور ئېغىز. ئى
one who often says unfortunate things

ئۇنىڭ شورى قۇردى
His luck ran out.

شورا. ئى [xo:ra]
a slit, crack, breach:

تام شورىسى
a breach in a wall

شورا-شورىماق. پ [xo:ri-nak] to suck:

ئەمچەك شورىماق
to suckle

قان شورىماق
to suck blood

شورلۇق. سۈپ؛ ئى [xorluk]
alty, saline land

شورپا. ئى [xorpa]
meat soup:

توخۇ شورپىسى
chicken soup

شورپىلىق. سۈپ [xorpilik]

medicinal, curative

شىپالىق سۇ
water having medicinal qualities

شىپاڭ. تەق [xippaŋ]
wagging, waving:

شىپاڭ قۇيرۇق ئىت
a dog with a wagging tail

شىپاڭشا - شىپاڭشىماق. پ [xippaŋximak] to wave, to wag

شىپاڭشىتا - شىپاڭشىتماق. پ [xippaŋxitmak] to cause to wag, flutter

شىپاڭلا - شىپاڭلاتماق. پ [xippaŋlatmak] to wave, to wag:

قۇيرۇق شىپاڭلاتماق
to wag one's tail

شىپ. تەق [xip]
see (xip - xip)

شىپىدە. رەۋ [xippidə]
very quickly:

ئىششىق شىپىدە ياندى.
The swelling went down rapidly.

ئۇ شىپىدە ئورۇقلاپ كەتتى.
He has lost weight very quickly.

شىپ - شىپ. تەق [xip-xip] the sound of walking on tip-toe:

شىپ - شىپ دەسسەپ

شېھىت. ئى [xehit]
martyr

شېھىتلىك. ئى [xehitlik]
martyrdom

شېۋە. ئى [xewə]
accent, dialect:

خوتەن شېۋىسى
the Hotan dialect

شېئىر. ئى [xeir]
a poem, poetry:

شېئىرلار توپلىمى
a collection of poems

شېئىر يازماق. پ
to write poetry

شېئىرىي. سۈپ [xeiriy]
poetical:

شېئىرىي ئەسەر
a work of poetry

شېئىرىيەت. ئى [xeiriyət]
poetry

شىبە. ئى [xibə]
the Xibo nationality

شىبەچە. رەۋ. سۈپ [xibəqə]
the Xibo language, Xibo

شىبلىت. ئى [xiblit]
leather shoes

شىپا. ئى [xipa:]
cure, treatment:

شىپاسى يوق كېسەل
an incurable disease

شىپاخانا. ئى [xipa:hana]
clinic, hospital

شىپالاڭ. ئى [xi:paŋ]
verandah

شىپالىق. سۈپ [xipa:lik]
to go into business together

شېرىكلىك. ئى [xeriklik]
partnership, companionship

شېرىن. سۈپ [xerin]
sweet, delicious:

شېرىن ئۈزۈم
sweet grapes

شېرىن يېمەكلىكلەر
sweet foods, delicacies

شېرىن چۈش
a wonderful dream

شېرىن ئاي
a honeymoon

شېرىنلەشتۈرمەك. پ [xerinləxtürmək] to be sweet, wonderful

شىشە. ئى [xexə]
glass, a bottle:

لامپا شىشىسى
light bulb

شېغىل. ئى [xeɣil]
gravel (small stones)

شېكەر. ئى [xekər]
sugar:

قارا شېكەر
brown sugar

قۇم شېكەر
loose, granulated sugar

شېكەر سېسىق كېسىلى
diabetes

شېكەرسۈيى. ئى [xekər-süyi] a kind of melon

دۇرەلمەيسىز.
However hard you try, you won't convince me.

شۇنچىلىك. رەۋ [xunqilik] so much, such:
مەن شۇنچىلىك ھېرىپ كەتتىمكى ئۇخلاپ قالايلا دەپ قالدىم.
I was so tired, I nearly fell asleep.

شۇنچۇالا. رەۋ [xunqiwala] so much, such a lot:
ئۇ يەردە تاماق شۇنچە ۋالا كۆپ تۇرسا، بىز ئۇنىڭ ھەممىسىنى يەپ بولالايتتۇقمۇ؟
There was such a lot of food there how could we finish it all?

شۇنداق. ئال [xundak] like that, such, that's right:
نۇرغۇن يىللار مانا شۇنداق ئۆتۈپ كەتتى.
Many years passed like this.
ئۇ شۇنداق بىر ئادەم.
He's just such a man.
شۇنداق. ئېيتقىنىڭىز توغرا.
That's correct.

شۇبە. سۇپ [xə:bə] branch, affiliated:
شۇبە مەكتەپ
a branch school

شۆپۈك. ئى [xəpuk] peel (of fruit etc):
شاپتۇل شۆپۈكى
peach peel
شۆيۈكنى سويماق
to peel

شۆلگەي. ئى [xəlgəy] saliva

شۆھرەت. ئى [xəhrət] reputation fame
شۆھرەت قازانماق. پ
to achieve fame

شۆھرەتپەرەس. ئى [xəkrət-pərəs] one who is vain

شۆھرەتلىك. سۇپ [xəhrət-lik] famous, reputable

شۇبھە. ئى [xübhə] doubt, suspicion

شۇبھىسىز. سۇپ [xübhisiz] certainly, undoubtedly

شۇبھىلەنمەك. پ [xübhilənmək] to be suspicious, doubtful

شۇبھىلىك. سۇپ [xübhilik] suspicious, dubious

شۇدىگەر. ئى [xüdigər] autumn ploughing:
دېھقان بولساڭ شۇدگەر قىل، موللا بولساڭ تەكرار قىل.
Let the farmer plough, let the scholar study.

شۈركۈ - شۈركۈنمەك. پ [xürkunmək] to shiver, shake
سوغۇقتىن شۈركۈنمەك
to shiver from cold

شۈك. رەۋ [xük] quiet, still:
شۈك تۇرۇڭ
Stand still.
شۈك ئولتۇرماق
to sit still

شۈكۈر. ئىم [xükür] thanks, thank-you:
خۇداغا شۈكۈر.
Thank God.

شۈم - شۈممەك. پ [xüm-mək] to suck:
كەمپۇت شۈممەك
to suck sweet

شۈمەك. ئى [xüməк] a urinal tube (for babies)

شۈمشەيمەك. پ [xümxəymək] to sit huddled up:
ئۇ سوغۇقتىن شۈمشەيىپ كېتىپتۇ.
He sat huddled against the cold.

شېرىك. ئى [xerik] a partner, companion, accomplice
شېرىكلەشمەك. پ [xerikləxmək] to form a partnership:
شېرىكلىشىپ ئوقەت قىلماق

prosecutor

شىكايەتنامە. ئى [xika:-yətna:mə] a written acusation, denuncia tion

شىلتە - شىلتىماق. پ [xil-timak] to point at:

ماڭا قولۇڭنى تولا شىلتىما.

Don't point at me.

شىلدىرلا - شىلدىرلىماق. پ [xildirlimak] to bubble, murmur (of water):

بۇلاق سۇيى شىلدىرلاپ ئاقماقتا.

The water from the spring was bubbling up.

شىلىم. ئى [xilim] glue, adhesive:

بىر قۇتا شىلىم

a pot of glue

شىلىم بىلەن چاپلىماق

to glue something up

شىلىمشىق. سۈپ [xilimxik] adhesive, having glue

شىلىملا - شىلىملىماق. پ [xilimlimak] to be adhesive

شىم. ئى [xim] trousers, pants

شىمال. ئى [ximal] north:

ئۈرۈمچى قەشقەرنىڭ بىر مىڭ تۆت يۈز كىلومېتر شىمالىدا.

Urumqi is one thousand four hundred kilometres north of Kaxkar.

شىمال شامىلى

a north wind

شىمالىي. سۈپ [xima:liy] northern:

شىمالىي شىنجاڭ

northern Xinjiang

شىمالىي قۇتۇپ

the North Pole

شىمايلا - شىمايلىماق. پ [ximaylimak] to roll up:

يەڭنى شىمايلىماق

to roll one's sleeves up

شىۋىر - شىۋىر. تەق [xi-wir-xiwir] whispering:

شىۋىر - شىۋىر گەپ قىلماق

to converse secretly

شىۋىرغان. ئى [xiwirqan] a snowstorm, blizzard

شىۋىرغانلىق. سۈپ [xiwir-qanlik] stormy, tempestuous:

شىۋىرغانلىق كېچە

a stormy night

شىۋىرلا - شىۋىرلىماق. پ [xiwirlimak] to whisper

شىۋىرلاش - شىۋىرلاشماق. پ [xiwirlaxmak] to whisper, converse in low tones

شىيلا - شىيلىماق. پ [xiy-limak] to cheat

شىيلان - شىيلانماق. پ [xiy-lanmak] to be cheated

شياۋدۇي. ئى [xyawdüy] a work team, working group

شيۇجېڭجۇيى ئى [xyujeŋ-juyi] revisionism

غ

غاجا - غاجىماق. پ [ɣaji-mak] to gnaw, nibble; reproach:

سۆڭەك غاجىماق

to gnaw a bone

سەن ماڭا تولا غاجىما.

Don't keep on at me.

غاجغۇچى. ئى [ɣajiɣuqi] animals that gnaw,

ماڭماق
to creep softly
شپىلدا - شپىلدىماق. پ [xipildimak] to wink, blink; tip - toe:
شپىلداپ مېڭىپ كەلـ
مەك
to walk on tip - toe
شپىلداق. ئى [xipildak] a blink, wink of the eye
شترلا - شترلىماق. پ [xitirlimak] to squeak
شجائەت. ئى [xija:ət] bravery, courage
شجائەتلىك. سۈپ [xija:ət-lik] brave, courageous
شددەت. ئى [xiddət] violence, force:
دولقۇن شددەت بىلەن
قىرغاقنى ئۇرۇلماقتا.
The waves were breaking violently on the shore.
شددەتلىك. سۈپ [xiddət-lik] violent, ferocious:
شددەتلىك جەڭ
a violent battle
شددەتلىك سوغۇق
fierce cold
شىر 1. ئى [xir] lion
شىر 2. سۈپ [xir] solid, in one piece

شىر ياغاچ
solid wood
شىرە 1. ئى [xirə] a low table, usually placed on a kang
شىرە 2. ئى [xirə] raw hide:
كالا شىرىسى
the hide of a cow
شىرە 3. ئى [xirə] juice
قوغۇننىڭ شىرىسى
melon juice
شىرت. تەق [xirt] a rustling sound
شىرتتىدە. رەۋ [xirttidə] with a rustling sound
شىرتىلدا - شىرتىلدىماق. پ [xirtildimak] to rustle
شىرداق. ئى [xirdak] embroidered felt mat
شىر - شىر. تەق [xir-xir] a rustling sound
شىرشىم. سۈپ [xirxim] damp, not quite dry:
شىرشىم ئوتۇن
damp fire-wood
شىرقىرا - شىرقىرىماق. پ [xirkirimak] to murmur, bubble (of water):
سۇ شىرقىراپ ئاقماق
to bubble up (eg. a spring)
شىركەت. ئى [xirkət] firm, company

شىرنە. ئى [xirnə] juice, sauce:
قوغۇن شىرنىسى
melon juice
پۇرچاق شىرنىسى
soya sauce
شىرنىلىك. سۈپ [xirnilik] juicy
شىرىقلا - شىرىقلىماق. پ [xiriklimak] to grate, grind, scrape:
شېغىل شىرىقلاپ چۈشتى.
The gravel fell with a grating sound.
شىرىقلاتـ - شىرىقلاتماق. پ [xiriklatmak] to cause to grate, grind
شىرىلدا - شىرىلدىماق. پ [xirildimak] to murmur, bubble, rustle
شىكار. ئى [xikar] hunting
شىكارغا چىقماق. پ to go hunting
شىكايەت. ئى [xika:yət] accusation, criticism:
شىكايەت يىغىنى
criticism session
شىكايەت قىلماق. پ to accuse:
ئۇ قاتىل دەپ شىكاـ
يەت قىلىندى.
He was accused of murder.
شىكايەتچى. ئى [xika:yət-çi] an accuser, a

a desperate assault

غالجىرلارچە. رەۋ [qaljir_larqə] desperately:

غالجىرلارچە ھۇجۇم قىلماق

to make a last-ditch attack

غالجىرلاش - غالجىرلاشماق. پ [qaljirlaxmak] to go insane, act desperately

غالجىرلىق. ئى [qaljirlik] insanity, madness

غالچا. ئى [qalqa] a servant

غالچىلىق. ئى [qalqilik] service, attendance

غالچىلىق قىلماق. پ to run errands for, serve

غالدۇر - غۇلدۇر. تەق [qaldur_quldur] rumbling:

قورساق غالدىر - غۇلدۇر قىلماق

to rumble (of the stomach)

غالىب. ئى [qa:lib] victor; invincible:

غالىب ئارمىيە

an invincible army

غالىب كەلمەك. پ to win a victory

غالىبىيەت. ئى [qa:libiyət] a triumph, victory:

غالىبىيەت مېۋىسى

غاڑ - غۇڑ. تەق [qaz_quz] snarling, growling:

ئىتلار غاڑ - غۇڑ قىلىپ تالىشىپ كەتتى.

The dogs growled and started fighting.

غاڑىلدا - غاڑىلدىماق. پ [qazildimak] to wheeze:

ئۇنىڭ كېنىيى غاڑىلداپ كېتىپتۇ.

He's very wheezy.

غاق. تەق [qak] quack

غاقىلدا - غاقىلدىماق. پ [qakildimak] to quack:

غازلار غاقىلداۋاتىدۇ.

The geese are quacking.

غاڭزا. ئى [qaŋza] a pipe (for smoking)

غالتەك. ئى [qaltək] spool, wheel; a hand cart

غالتەك يىپ. ئى spooled cotton

غالجىر. سۈپ [qaljir] fierce, wild, mad:

غالجىر ئىت

a mad dog

غالجىر بولۇپ قالماق.

to go mad

غالجىرانە. رەۋ [qaljiranə] insane, desperate:

غالجىرانە ھۇجۇم

غارسسىدە. رەۋ [qarssidə] with a crash:

دەرەخ شېخى غارسسىدە سۇنۇپ كەتتى.

The branch cracked and broke.

غارسىلدا - غارسىلدىماق. پ [qarsildimak] to creak, crash

غار - غار. تەق [qar_qar] qurgle, cough, to splutter:

ماتور غار - غار قىلىپ ئايلانماق

to chug round (of an engine)

غارقىرا - غارقىرىماق. پ [qarkirimak] to roar (of an engine)

غاز. ئى [qaz] goose:

غاز پېيى

a goose feather

غازاڭ. ئى [qazaŋ] withered leaves

غازاڭ بولماق. پ to wither:

گۈل چېچەكلەر غازاڭ بولدى.

The blossoms have withered.

غازتاپان. ئى [qaztapan] a kind of grass

rodents

غاچ. تەق [ɑaq]
a cracking, creaking sound

غاچچىدە. رەۋ [ɑaqqidə]
with a crack; quickly:
ئىشىك غاچچىدە ئېچىلـدى.
The door banged open.
كېلىڭلار. بـۇ ئىشنـى غاچچىدە قىلىۋېتەيلى.
Come on, let's get this over with.

غاچ - غۇچ. تەق - [ɑaq - ɑaq] noisily:
غـاچ - غاچ دەسسـەپ ماڭماق
to stride noisily along

غاچ - غاچ. تەق [ɑaq-ɑuq]
quickly; noisily

غاچىر - غۇچۇر. ت [ɑaqir - ɑuqur] a crunching sound:
ھارۋا شېغىل ئۈستىدىن غاچۇر - غۇچۇر قىلىپ ئۆتۈپ كەتتى.
The cart scrunched over the gravel.

• يـاغاچ غاچۇر - غۇچۇر قىلىپ سۇنۇپ كەتتى.
The wood snapped.

غاچىلدا - غاچىلدىماق. پ [ɑaqildimak] to squeak, creak:
ئىشىك غاچىلداۋاتىدۇ.
The door is creaking

غاچىلداتـ - غاچىلداتماق. پ [ɑaqildatmak] to cause to creak, squeak
ئۇ ئۆتۈكىنى غـاچىلدىـتىپ ماڭاتتى.
His boots squeaked as he walked.

غادا - غادايماق. پ [ɑa-daymak] to face, look; put on airs:
ئارقاڭغا غادايما، يېقـىلىپ چۈشسەن.
Don't look back or you'll fall.

غادىيىپ ماڭماق. پ
to stride about

غار. ئى [ɑar]
a valley

غارا سسىدە. رەۋ [ɑarassidə]
with a cracking sound

غاراس - غۇرۇس. تەق [ɑaras-ɑurus] with a crashing sound:
قارىغاي غاراس - غۇرۇس قىلىپ يېقىلدى.
The pine tree crashed to the ground.

غاراسلا - غاراسلىماق. پ [ɑaraslimak] to crack, snap:
ياغاچ غاراسلاپ سۇنۇپ كەتتى.
The wood snapped.

غارالـ - غۇرۇلـ. تەق [ɑaraɲ-ɑuruɲ] in a husky, low voice:
ئاۋازىم غارالـ - غۇرۇلـ بولۇپ قاپتۇ.
My voice has gone husky.

غارالـلا - غارالـلىماق. پ [ɑaraɲlimak] to be husky, gruff:
ئۇنىڭ ئۇنى غـارالـلاپ قاپتۇ.
His voice has gone husky.

غارايىپ. سۈپ [ɑara:yip] strange, marvellous

غارت. تەق [ɑart]
a roaring, crashing sound:
ماشىنا غارت قىلىپ توختـىدى.
The engine coughed and then died.

غارتتىدە. رەۋ [ɑarttidə]
with a roar

غارتىلدا - غارتىلدىماق. پ [ɑartildimak] to roar, crash:
ئايروپىلان غـارتىلداپ ئۇچۇپ ئۆتۈپ كەتتى.
The aeroplane roared past overhead.

غەزەپنى باسماق
to supress one's anger
غەزەپلەن ـ غەزەپلەنمەك. پ [ɵəzəplənməк] to be angry, furious
غەزەپلەندۈر ـ غەزەپلەندۈرمەك. پ [ɵəzəplәndür ـ mək] to anger, put someone into a rage
غەزەپلىك. سۈپ [ɵəzəplik] angry, furious
غەزەل. ئى [ɵəzəl] a type of poem; a song
غەزەلچى. ئى [ɵəzəlqi] a singer
غەزنە. ئى [ɵəznə] a treasure ـ store
غەش. سۈپ [ɵəx] depressed, down_cast:
كۆڭلى غەش بولماق to be down_hearted
غەشلىك. ئى [ɵəxlik] depression, bitterness of heart
غەلەت. سۈپ [ɵələt] false, hypocitical:
غەلەت گەپ lying, false talk
غەلەت قىلماق. پ to do something by false pretences
غەللە. ئى [ɵəllə] money ـ box; grain grown for the government:

غەللىنى ساناماق
to count the money in the cash_box
غەللە تاپشۇرماق
to hand over grain to the state
غەلۋە. ئى [ɵəlwə] dispute, quarrel
غەلۋە قىلماق. پ
to have a dispute
غەلۋەچى. ئى [ɵəlwiqi] a fractious person
غەلۋىر. ئى [ɵəlwir] sieve
غەلىبە. ئى [ɵəlibə] victory, success, triumph
غەلىبە قىلماق. پ
to defeat
غەلىبىلىك. سۈپ [ɵəlibilik] victory, victorious:
غەلىبىلىك يىغىن a victory celebration
غەلىتە. سۈپ [ɵəlitə] strange, amazing:
ئۇنىڭ بويى غەلىتە ئۆسۈپتۇ.
He's really shot up.
غەلىتىلىك. ئى [ɵəlitilik] strangeness, unusualness
غەم. ئى [ɵəm] sadness, misery, worry
غەم يېمەك. پ
to worry; care about

ئۆينىڭ غېمىنى يېمەك
to carry the cares of a household
غەم قىلماق. پ
to worry
غەم ـ ئەندىشە. ئى [ɵəm ـ əndi:xə] worry, sadness
غەمخور. سۈپ [ɵəmhor] concerned, caring:
غەمخور ئانا
a concerned mother
غەمخورلۇق. ئى [ɵəmhor_luk] concern, care
غەمخورلۇق قىلماق. پ
to look after
غەمسىز. سۈپ [ɵəmsiz] carefree, not worried
غەم ـ قايغۇ. سۈپ [ɵəm ـ kayoqu] sadness, anxiety
غەمكىن. سۈپ [ɵəmkin] sad, depressed
غەمكىنلىك. ئى [ɵəmkinlik] sadness, anxiety
غەملە ـ غەملىمەك. پ [ɵəm_ limək] to prepare, set aside:
قىش ئۈچۈن كۆكتات غەملىمەك
to set aside vegetables for winter
غەنىيمەت. ئى [ɵəniymət] booty; golden, precious:
ۋاقىت غەنىيمەت.
Time is precious.

the fruit of victory
غالىيەت قازانماق. پ
to win a victory
غالىلدا - غالىلدىماق. پ
[ɋalidimak] to shiver, tremble:
سوغۇقتىن غالىلداپ كەتـ
مەك
to shiver from cold
[ɋa:yə] ئى. غايە
an ideal, a dream:
ئۇلۇغ غايە
a great ideal
[ɋa:yət] رەۋ. غايەت
very, extremely:
غايەت چوڭ
extremely big
[ɋa:yib] سۈپ. غايىب
invisible
غايىپ بولماق. پ
to vanish:
ئۇ كۆزۈمدىن غايىب
بولغۇچە قاراپ تۇردۇم.
I watched till he
vanished from sight.
[ɋa:yiba:nə] رەۋ. غايىبانە
not seen before,
unknown, strange
[ɋa:yisiz] سۈپ. غايىسىز
without ideals,
unscrupulous
[ɋa:yilik] سۈپ. غايىلىق
idealistic:
ئۇلۇغ غايىلىق ئادەم
a man with great
vision
[ɋa:yiwi] سۈپ. غايىۋى
ideal:
غايىۋى مەنزىل
an ideal state
غايىۋىلەش - غايىۋىلەشمەك.
[ɋa:yiwiləxmək] پ
to idealize, dream
about something
[ɋa:yiwilik] ئى. غايىۋىلىك
idealism
[ɋəplət] سۈپ. غەپلەت
illiterate, ignorant
غەپلەتتە قالماق. پ
to remain in ignorance
[ɋərəz] ئى. غەرەز
intention, motive:
يامان غەرەز
an evil intent
بۇنى ئۇ بىرەر غـەرەز
بىلەن ئېيتقان ئەمەس.
He did not say this
with any
hidden motives
[ɋərəzsiz] سۈپ. غەرەزسىز
unintentionally
[ɋərəzlik] سۈپ. غەرەزلىك
intentionally,
deliberately:
غەرەزلىك بۇزغۇنچىلىق
قىلماق
to sabotage, destroy
intentionally
[ɋərb] ئى؛ سۈپ. غەرب
the west; west:
غەرب ئەللىرى
the western nations
[ɋərbqə] رەۋ. غەربچە
western style
غەربچە رەسىم
western style painting
[ɋərbiy] سۈپ. غەربىي
western:
غەربىي ياۋروپا
western Europe
غەربىي شامال
the north-west
غەربىي جۇنۇب
the south-west
[ɋərk] رەۋ. غەرق
deep, profound:
غەرق مەس
stone drunk
غەرق ئۇيقۇ
a deep sleep
غەرق بولماق. پ
to sink, drown:
كېمە غەرق بولۇپ كەتـ
تى.
The ship sunk.
غەرق قىلماق. پ
to cause to sink
ئۇلار دۈشمەن كېمىسىنى
غەرق قىلدى.
They sank the
enemy ship.
[ɋəzəp] ئى. غەزەپ
anger, rage:
غەزەپنى قاينىماق
to boil with rage

proud, arrogant

غۇرۇلدا - غۇرۇلدىماق. پ [oɣuruldimak] to roar, howl:

ماشىنا غۇرۇلداپ ئۆتۈپ كەتتى.

The car roared past.

شامال غۇرۇلداپ كەلـدى.

The wind howled.

غۇزۇزىدە. رەۋ [oɣuzzidə] suddenly, abruptly:

غۇزۇزىدە ئاچچىقى كەلـمەك

to suddenly lose one's temper

غۇزمەك. ئى؛ سۈپ [oɣuz-mək] a bunch, cluster:

غۇزمەك - غۇزمەك ئۈزۈملەر

clusters of grapes

غۇزمەكلەشـ - غۇزمەكلەشـمەك. پ [oɣuzməkləxmək] to form a cluster

غۇسۇل. ئى [oɣusul] ritual ablutions

غۇسۇل قىلماق. پ to perform the ritual ablutions

غۇلا - غۇلماق. پ [oɣuli-mak] to fall down, topple, collapse:

ئۆگزە غۇلاپ چۈشتى.

The roof caved in.

غۇلاتـ - غۇلاتماق. پ [oɣulatmak] to over-

غۇرت. تەق [oɣurt] gulping sound:

ئۇ بىر چىنە سۇنى غۇرت قىلىپ ئىچىۋەتتى.

He gulped down a bowl of water.

غۇرتۇلدا - غۇرتۇلدىماق. پ [oɣurtuldimak] to gulp:

غۇرتۇلدىتىپ سۇ ئىچمەك

to gulp water

غۇرىدە. رەۋ [oɣurridə] howling, roaring:

غۇرىدە بىر شامال كەلـدى.

There was a sudden gust of wind.

غۇر - غۇر. تەق [oɣur-oɣur] howling, shrieking (of the wind)

كۈز شامىلى غۇر - غۇر قىلىپ چىقماقتا.

The autumn wind is howling.

غۇرۇر. ئى [oɣurur] pride, esteem:

مىللى غۇرۇر

ethnic pride

غۇرۇرىغا تەگمەك. پ to injure someone's pride

غۇرۇرلان - غۇرۇرلانماق. پ [oɣururlanmak] to feel proud

غۇرۇلۇق. سۈپ [oɣuruluk] plant

غولدا - غولدىماق. پ [oɣoldimak] to increase

غولداتـ - غولداتماق. پ [oɣoldatmak] to cause to increase

غولدۇرلا - غولدۇرلىماق. پ [oɣoldurlimak] to rumble (of the stomach)

غوللۇق. سۈپ [oɣolluk] having a trunk or stalk

غۇچچىدە. رەۋ [oɣuqqidə] densely, thickly:

ئالما غۇچچىدە چۈشۈپتۇ.

The trees are loaded with apples.

غۇچۇر - غۇچۇر. تەق [oɣu-qur-oɣuqur] a grinding noise

غۇچۇرلا - غۇچۇرلىماق. پ [oɣuqurlimak] to grind together

غۇچۇرلاتـ - غۇچۇرلاتماق. پ [oɣuqurlatmak] to cause to grind:

چىشنى ئۇچۇرلاتماق

to grind one's teeth

غۇدۇرا - غۇدۇرىماق. پ [oɣudurimak] to grumble, complain

غۇربەت. ئى [oɣurbət] poverty, destitution

غۇربەتتە قالماق. پ to be destitute

غۇربەتلىك. سۈپ [oɣurbət-lik] poor, destitute

ۋاقتنى غەنىيمەت بىلـ
مەك
to understand the value of time

غەيرەت. ئى [ɵəyrət] strength, drive, vigour

غەيرەتچان. سۈپ [ɵəyrət-qan] vigorous, enthusiastic

غەيرەتسىز. سۈپ [ɵəyrətsiz] lacking energy, drive

غەيرەتلەنـ ـ غەيرەتلەنمەك. پ [ɵəyrətlənmək] to be bold, enthusiastic

غەيرەتلەندۈر ـ غەيرەتلەنـ دۈرمەك. پ [ɵəyrətlən-dürmək] to embolden, inspire, encourage:

ئۇنىڭ سۆزى مېنى غەيـ رەتلەندۈردى.
His words inspired me.

غەيرەتلىك. سۈپ [ɵəyrət-lik] vigorous, energetic

غەيرىي. سۈپ [ɵəyriy] strange, odd:

غەيرىي تەبىئي
supernatural

غەيۇر. سۈپ [ɵəyur] resolute, steadfast

غەيۇرانە. رەۋ [ɵəyura:nə] resolutely, steadfastly

غەيۋەت. ئى [ɵəywət] gossip

غەيۋەتچى. ئى [ɵəywətqi] a gossip

غەيۋەتخور. ئى [ɵəywəthor] one who loves gossip

غەيۋەت ـ شىكايەت. ئى [ɵəywət-xika:yət] gossip, slander

غوت ـ غوت. تەق ـ [ɵot ـ ɵot] muttering to oneself

غوتۇلدا ـ غوتۇلدىماق. پ [ɵotuldimak] to mutter to oneself

غوتۇلداش ـ غوتۇلداشماق. پ [ɵotuldaxmək] to mutter, talk in low tones

غوجا. ئى [ɵoja] master, lord

غوجىدار. ئى [ɵojidar] host, head of the house, chairman

غودۇڭشە ـ غودۇڭشىماق. پ to grumble, mumble:

غودۇڭشىشنى توختۇتۇڭ.
Stop grumbling.

ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئاللىنىمىلەرنى دەپ غو-
دۇڭشىدى.
He lowered his head and started mumbling.

غودۇڭشىغاق. سۈپ [ɵoduŋ-xiɵak] one who grumbles, hard - to - please:

بۇ تازا بىر غودۇڭشىغاق بالا ئىكەن.
This child is always grumbling.

غورا. ئى [ɵo:ra] green, unripe apricot:

سەۋر قىلساڭ، غورىدىن ھالۋا پىشار.
Patience yields high rewards.

غورۇلدا ـ غورۇلدىماق. پ [ɵoruldimak] to rumble (of the stomach)

غوزا. ئى [ɵo:za] cotton boll

غوزەك. ئى [ɵo:zək] cotton boll

غوڭشە ـ غوڭشىماق. پ [ɵoŋ-xiɵak] to complain; buzz, drone

غوڭۇلدا ـ غوڭۇلدىماق. پ [ɵoŋuldimak] to buzz, drone:

ھەرىلەر غوڭۇلداپ ئۇچـ
ماقتا.
The bees are buzzing.

قۇلىقىم غوڭۇلداپ كەتـ
تى.
My ears are ringing.

غول. ئى [ɵol] trunk, stalk:

دەرەخ غولى
the trunk of a tree

قوناقنىڭ غولى
the stalk of a corn

غېرىبلىق ھېس قىلماق
to feel lonely

غېرىچ. ئى [ɵeriq]
a span (of the hand):
بىر غېرىچ
a span (in length)
ئۇنىڭ بىر غېرىچ يېرى-
مۇ يوق.
He owns nothing at all.

غېرىچلا - غېرىچلىماق. پ
[ɵeriqlimak] to
mesure in spans:
رەختنى غېرىچلاپ ئۆلـ
چىمەك
to measure cloth in
spans

غىپ. تەق [ɵip]
quickly, suddenly
ئۇ غىپلا قىلىپ تالاغا
چىقىپ كەتتى.
He went out as quick
as a flash.

غىپپىدە. رەۋ [ɵippidə]
quickly, suddenly

غىپ - غىپ. تەق [ɵip-ɵip]
quickly, suddenly

غىپىلدا - غىپىلدىماق پ
[ɵipildimak] to
fidget, be restless:
تولا غىپىلدىماي تېنچ
ئولتۇر.
Sit still and don't
fidget.

غىت. تەق [ɵit]
tightly

غىت - غىت. تەق [ɵit-ɵit]
fidgeting, restless:
غىت قىسماق
to press tightly

غىتىلدا - غىتىلدىماق. پ
[ɵitildimak] to fidget,
be restless

غىجىم. ئى [ɵijim]
a type of cloth

غىچ 1. تەق [ɵiq]
a bang, a crash:
ئىشىك غىچ قىلىپ ئېـ
چىلدى.
The door banged open.

غىچ 2. رەۋ [ɵiq]
all, entirely:
بۈگۈنكى يىغىنغا غىچ
ياشلار كەپتۇ.
Today's meeting was
attended entirely
by young people.
بۇ غىچلا يالغان.
That's all lies.

غىچچىدە. رەۋ [ɵiqqidə]
completely, entirely

غىچىر. ت [ɵiqir]
a creaking, squeaking
sound:
ئورۇندۇق غىچىر - غـ
ىچىر قىلىۋاتىدۇ.
The chair is creaking.

غىچىرلا - غىچىرلىماق. پ
[ɵiqirlimak] to
crack, creak:
ئەپكەش ئېغىر نەرسـ
لەرنى كۆتۈرەلمەي
غىچىرلاپ كەتتى.
The shoulder pole
creaked under the
strain.

غىچىلدا - غىچىلدىماق. پ
[ɵiqildimak] to creak:
ئىشىك غىچىلداۋاتىدۇ.
The door is creaking.

غىچىلداتـ - غىچىلداتماق.
پ [ɵiqildatmak]
to cause to creak:
ئورۇندۇقنى غىچىلداتما.
Stop creaking that
chair.

غىدىق. ئى [ɵidik]
itching, tickling
feeling

غىدىقى كەلمەك. پ
to itch, tickle

غىدىقلا - غىدىقلىماق. پ
[ɵidiklimak] to itch,
tickle

غىدىك - پىدىك. تەق [ɵi-
diŋ-pidiŋ] hesitation,
indecision:
غىدىك - پىدىكنى قوي،
بۈگۈن جەزمەن يولغا
چىقىمىز.
Stop humming and
hawing, we're
definitely leaving
today.

غىر. تەق [ɵir]
suddenly, unexpec-
tedly:
مەن غىر قىلىپ تېيىلىپ
كەتتىم.

turn, cause to collapse:
شامال دەرەخنى غۇلتتىپ تاشلىدى.
The wind overturned a tree.
غۇلاچ. ئى [ɣulaq] arm; an arm's length:
غۇلاچ يايماق
to extend one's arms
بۇ دەرەخكە غۇلاچ يەتمەيدۇ.
I can't get my arms around this tree.
غۇلىچى تۈگەپ، غېرىچى قالماق
to be almost finished
غۇلاچلا - غۇلاچلىماق. پ [ɣulaqlimak] to stretch one's arms
غۇلاچلاپ ئۈزمەك. پ
to swim free-stroke
غۇلام. ئى [ɣulam] a youth; a servant
غۇلجا. ئى [ɣulja] a species of sheep
غۇلغۇلا. ئى [ɣulɣula] commotion, disturbance; discussion:
غۇلغۇلا كۆتۈرۈلمەك
to be in a commotion
غۇلغۇلا قلماق. پ
to discuss
غۇم. ئى [ɣum] prejudice, preconception:
غۇم ساقلىماق. پ
to harbour prejudice
غۇنان. ئى [ɣunan] a three year-old horse
غۇنچە. ئى [ɣunqə] flower bud:
قىزىلگۈل غۇنچىسى
rose buds
غۇنچە بوي
slim, slender (of a woman)
غۇنچىلا - غۇنچىلىماق. پ [ɣunqilimak] to bud, flower
غۇنىجىن. ئى [ɣunijin] three year old cow
غۇۋا. سۈپ [ɣuwa:] dim, dark, dingy; lifeless:
غۇۋا يورۇق
a dim light
غۇۋا كۆرۈنمەك
to be dimly apparent
تاغ غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ.
The mountain could be seen faintly in the distance.
غۇۋا ئېسىمدە
in the back of my mind
غۇۋا كۆز
lifeless eyes
غۇۋالاش - غۇۋالاشماق. پ [ɣuwa:laxmak] to be dim, lifeless
غۇيۇلدا - غۇيۇلدىماق. پ [ɣuyuldimak] to roar, howl:
ماشىنا غۇيۇلداپ ئۆتۈپ كەتتى.
The car roared past.
شامال غۇيۇلداپ كەلدى.
The wind howled.
غۇيۇلداتماق - غۇيۇلداتماق. [ɣuyuldatmak] to cause to roar:
غۇيۇلدىتىپ تاش ئاتماق
to make a stone crash down
غىجەك. ئى [ɣijək] a violin - like instrument
غىجەكچى. ئى [ɣijəkqi] a ghijek player
غېرىب. سۈپ [ɣerib] solitary, alone
غېرىبانە. رەۋ [ɣeri:ba:nə] solitary, alone
غېرىبانە ھايات
a loney existence
غېرىبسىنماق - غېرىبسىنماق. پ [ɣeribsinmak] to feel lonely:
غېرىب - غۇرۇا. سۈپ solitary, lonely
غېرىبلاش - غېرىبلاشماق. پ [ɣeriblaxmak] to feel lonely
غېرىبلىق. ئى [ɣeriblik] loneliness, solitude

ف

فابریکا. ئی [fabrika]
a factory
توقۇمچىلىق فابرىكىسى
a textile mill

فاشزم. ئی [faxizm]
fascism

فاشست. ئی [faxist]
fascist

فاکۇلتېت. ئی [fakultet]
a department (of a university):
مەن ئەدەبىيات فاکۇلـ
تېتىدا.
I am in the Literature department.

فاڭجېن. ئی [faŋjen]
a political policy, principle; guiding principle

فامىلە. ئی [fami:lə]
a surname, family name:
سىزنىڭ فامىلىڭىز نېمە؟
What's your surname?
مېنىڭ فامىلەم باقى.
My surname is Baki.

فرازېئولوگىيە. ئی [fraze_ologiyə]
phraseology

فرانسۇز. ئی [fransuz]
French; a Frenchman

فرانسۇزچە. رەۋ [fransuzqə]
the French language

فرونت. ئی [front]
a war front

فوتو. ئی [foto]
a photo, picture:
فوتو ئاپپارات
a camera:

فوتوگراف. ئی [fotograf]
a photogragh

فورما. ئی [forma]
shape, form

فورمات. ئی [format]
book size, book format

فورمۇلا. ئی [formula]
a scientific formula

فوكۇس. ئی [fokus]
focus

فولكلور. ئی [folklor]
folklore

فونتان. ئی [fontan]
a water fountain

فوند. ئی [fond]
a fund, money; a corpus (of words):
فوند ستېرلىڭ
English pounds sterling
لۇغەت فوندى
a word list

فونېتىكا. ئی [fonetika]
phonetics

فونېتىكىلىق. سۈپ [fone_tikilik]
phonetic:
فونېتىكىلىق ترانسكرىپـ
سىيە
phonetic transcription

فونېما. ئی [fonema]
a phoneme

فونېمىلىق. سۈپ [fonemilik]
phonemic:
فونېمىلىق ترانسكرىپـ
سىيە
phonemic tran_scription

فۇداۋ. ئی [fudaw]
coaching, remedial teaching

فۇداۋ قىلماق. پ
to give (academic) coaching

فۇنكسىيە. ئی [funk'siyə]
a mathematical function

فېدېراتسىيە. ئی [federat_siyə]
a federation

فېرما. ئی [ferma]
a farm:
توخۇ فېرمىسى
a chicken farm

فېستىۋال. ئی [festiwal]

I slipped over.

غىرت. تەق [qirt] suddenly, unexpectedly:

ئۇنىڭ قولىدىكى بېلىق غىرت قىلىپ چىقىپ كەتتى.

The fish he was holding flipped out of his hand.

غىرتتىدە. رەۋ [qirttidə] suddenly, unexpectedly

غىررىدە. رەۋ [qirridə] with a humming, whirring sound

غىرقىرا - غىرقىرىماق. پ [qirqirimak] to whir, hum, buzz

غىرىلدا - غىرىلدىماق. پ [qirildimak] to whir hum, buzz

غىزا. ئى [qiza] food

غىزا ئەتمەك. پ to cook

غىزالا - غىزالانماق. پ [qiza:lanmak] to eat

غىزالاندۇر - غىزالاندۇرماق. پ [qiza:landurmak] to feed

غىژ - غىژ. تەق [qiz-qiz] wheezing, hoarseness

غىژىلدا - غىژىلدىماق. پ [qizildimak] to wheeze, be hoarse

غىژىلداش - غىژىلداشماق. پ [qizildaxmak] to bicker, be divided

غىق. رەۋ [qik] absolutely, completely

غىق تويماق. پ to be stuffed (with food)

غىققىدە. رەۋ [qikkidə] absolutely, completely

غىقىلدا - غىقىلدىماق. پ [qikildimak] to sob, weep

غىك. تەق [qiŋ] a word, an utterance:

ئۇ غىك قىلماي كەتتى. He left without a word.

ئۇ غىك قىلالماي قالدى. He was left speechless.

غىڭشە - غىڭشىماق. پ [qiŋximak] to wail, whin; hum, croon:

كۆچۈك غىڭشىدى. The puppy whined.

ئۇ كېتىۋېتىپ، غىڭشىپ ناخشا ئېيتاتتى. He was humming as he went about.

غىڭشىغاق. سۈپ [qiŋxiqak] often whining, wailing:

غىڭشىغاق بالا a cry-baby

غىڭىلدا - غىڭىلدىماق. پ [qiŋildimak] to buzz, hum:

پاشا غىڭىلداپ يۈرىدۇ. A mosquito is buzzing.

غىلاپ. ئى [qilap] a sheath (for a knife)

غىلاپلىق. سۈپ [qilaplik] having a sheath:

غىلاپلىق قىلىچ a sword with a sheath

غىل - پال. تەق [qil-pal] faint, dim, indistinct:

غىل - پال كۆرۈنمەك. to be dimly visible in the distance

ئۇنى غىل - پال كۆرۈپ قالدىم. I only caught a glimpse of him.

غىلتاق. سۈپ [qiltaŋ] smooth, glossy:

غىلتاق يول smooth road

غىلجىق. سۈپ [qiljiŋ] shy, bashful

غىلجىڭلا - غىلجىڭلىماق. پ [qiljiŋlimak] to be shy, bashful

غىلدىر - غىلدىر. تەق [qil-dir - qildir] a rumbling sound

غىلدىرلا - غىلدىرلىماق. پ [qildirlimak] to rumble, rattle:

غالتەك غىلدىرلاپ مېڭىۋاتىدۇ. The wheelbarrow was rumbling along.

a small bag, purse
قاپقارا. سۈپ [kapkara]
jet - black:
قاپقارا چاچ
jet - black hair
قاپقاراغۇ. سۈپ
very dark, black:
يىراقتىن قاپقاراغۇ ئورمان كۆرۈنۈپ تۇراتتى.
In the distance a dark forest could be seen.
قاپقاق. ئى [kapkak]
a lid, cover; window - tray:
چۆگۈننىڭ قاپقىقى
a kettle lid
قاپقاقلا - قاپقاقلىماق. پ [kapkaklimak] to cover with a lid
قاپقاقلاڭ - قاپقاقلانماق. پ [kapkaklanmak] to be covered with a lid
قاپقاقلىق. سۈپ [kapkak-lik] having a lid
قاپقان. ئى [kapkan]
a trap, snare:
قاپقانغا چۈشمەك
to fall into a trap
قاپقان قۇرماق
to lay a trap
قاپقانچى. ئى [kapkanqi]
a trap maker or seller
قاپلا - قاپلىماق. پ [kapli-mak] to cover; fill

قار ئېتىزلارنى قاپلاپتۇ.
Snow covered the fields.
ئاسمانىنى قارا بۇلۇت قاپلاپ كەتتى.
Black clouds covered the sky.
مەيدانىنى ئادەم قاپلاپ كېتىپتۇ.
The square was filled with people.
قاپلاش - قاپلاشماق. پ [kaplaxmak] to be stuck fast
قاپلاڭ - قاپلانماق. پ [kaplanmak] to be covered
قاپلىما. سۈپ [kaplima]
covering, masking:
قاپلىما چاپان
overalls
قاپىيە. ئى [ka:piyə]
a rhyme:
تولۇق قاپىيە
a full rhyme
قاپىيە تۈزۈش قائىدىسى
rules for forming rhymes
قاپىيىداش. سۈپ [ka:piyi-dax] rhyming:
قاپىيىداش سۆزلەر
rhyming words
قاپىيىلەش - قاپىيىلەشمەك. پ [ka:piyiləxmək] to rhyme:
شېئىرنىڭ كۆپلىتى قاپىيىلەشمەپتۇ.

This couplet doesn't rhyme.
قاپىيىلەشتۈر - قاپىيىلەشتۈرمەك. پ [ka:piyiləxtür-mək] to (cause to) rhyme
قاپىيىلىك. سۈپ [ka:piyilik] rhyming
قات. ئى [kat]
a layer, strata; side:
بىر قات توپا
a layer of earth
ئىككى قات يىپ
double stranded thread
يولنىڭ ئىككى قېتى
the two sides of the road
قاتماق 1. پ [katmak]
to harden, solidify:
ماي قېتىپ قالدى.
The oil has solidified.
نان قېتىپ قالدى.
The bread is stale.
ئۇ قورققىنىدىن قېتىپ قالدى.
He was frozen with fear.
قاتماق 2. پ [katmak]
to add:
ئازراق سۇ قاتايلى.
Let's add some water.
قاتار 1. ئى [katar]
a row, rank, line:
بىر قاتار ئادەم
a line of people
قاتارغا تۇرماق

a festival, carnival
فېئودالليق. سۈپ [feodal-lik] feudal:
فېئودالليق تۈزۈم
a feudal social system
فېئودالىزم. ئى [feodalizm] feudalism
فېۋرال. ئى [fewral] Febuary
فىزىك. ئى [fizik] a physicist
فىزىكا. ئى [fizika] physics
فىزىئولوگىيە. ئى - [fizio-logiyə] physiology
فىگۇرا. ئى [figura] a figure; shape
فىلتىر. ئى [filtir] a filter
فىلتىرلا - فىلتىرلىماق. پ [filtirlimak] to filter
فىلولوگ. ئى [filolog] a philologist
فىلولوگىيە. ئى [filologiyə] philology
فىلىم. ئى [film] a film, movie:
سوقۇش فىلىمى
a war film, kungfu film

ق

قابىل. سۈپ [qa:bil] powerful, skilful
قابىلىيەت. ئى [qa:biliyət] ability, power:
يېزىش قابىلىيىتى
the ability to write
ھەركىم قابىلىيىتىگە يارىشا ئىشلەش، ھەركىمگە ئەمگىكىگە قاراپ تەقسىم قىلىش.
Everyone works according to their ability and everyone is rewarded on the basis of their work.
قابىلىيەتسىز. سۈپ [qa:bi-liyətsiz] incapable, unable
قابىلىيەتلىك. سۈپ [qa:bi-liyətlik] capable, able
قاپ ئى. [qap] a sack, container, box;
a measure word:
بىر قاپ بۇغداي
a sack of wheat
ياستۇق قېپى
a pillow case
سەرەڭگە قېپى
a matchbox
قاپار - قاپارماق. پ [kapar-mak] to become blistered
قاپارتقۇ. ئى [kapartku] a blister
قاپارتما. ئى [kapartma] a blister:
پۇتۇمغا قاپارتما چىقتى.
I've got a blister on my foot.

قاپاق 1. ئى [kapak] an eyelid, eyebrow:
قاپىقى يامان
to look mean
قاپىقىنى تۈرمەك.
to frown, knit one's eyebrows
قاپىقى ئېچىلماق
to be wreathed in smiles
قاپاق 2. ئى [kapak] a calabash tree:
قاپاق تېرەك
a white poplar:
قاپاقتىن سۇ تۆكۈلگەندەك كۈلمەك
to laugh out loud
قاپاقباش. ئى: سۈپ [kapakbax] a muddle-headed person
قاپچۇق. ئى [kapquk]

every level of representative

قاتلا ـ قاتلانماق. پ [katlanmak] to be folded; to double:

بۇ يىل ئېلىنغان مول هوسۇل ئۆتكەن يىلغا قارىغاندا بىرگە بىر قاتلاندى.

This year's harvest is double last year's.

قاتلىما. سۈپ [katlima] layered, folding:

قاتلىما نان

a type of lyered bread

قاتلىما ئورۇندۇق

a folding chair

قاتما. ئى [katma] tetanus disease

قاتمال. سۈپ [katmal] stiff, unyielding, stubborn

قاتمالاش ـ قاتمالاشماق. پ [katmallaxma to be stiff, rigid, stubborn:

ئىدىيە قاتمالىشىپ قالما

to be rigid in one's thinking

قاتمالىق. ئى [katmallik] rigidness, stubboess:

قاتمالىقنى بۇزۇپ تاشلىماق

to abandon one's stubborn ways

قاتمۇقات. سۈپ [katmukat] layer upon layer, endless:

قاتمۇقات توسالغۇلار

endless obstacles

قاتمۇقات تاغ ـ داۋانلار

range upon range of mountains

قاتنا ـ قاتنىماق. پ [katni-mak] to travel, go between:

ئۈرۈمچى بىلەن بېيجىڭ ئوتتۇرىسىدا پويىز قاتناپ تۇرىدۇ.

A train runs between Urumqi and Beijing.

قاتناش. ئى [katnax] traffic, public transport:

قاتناش ساقچىسى

a traffic policeman

قاتناش قائىدىسى

traffic rules

ئۈرۈمچى شەھرىنىڭ قاتنىشى قولايلىق.

Urumqi's public transport system is convenient to use.

قاتناش ـ قاتناشماق. پ [katnaxmak] to take part in, attend:

بۇ مەجلىسكە كىم قاتناشتى؟

Who attended the meeting?

ئۇ 23 ياش ۋاقتىدا ھەربىيگە قاتناشقانىدى.

He joined the Army when he was 23.

سىزمۇ قاتنىشىشنى خالامسىز؟

Do you want to join in?

قاتناش ـ ترانسپورت. ئى [katnax ـ tran'sport] communication and transport

قاتناشتۇر ـ قاتناشتۇرماق. پ [katnaxturmak] to cause someone to take part

قاتناشقۇچى. ئى [katnax-kuqi] a participator

قاتۇر ـ قاتۇرماق. پ [ka-turmak] to cause to dry, solidify; be good at:

باش قاتۇرماق

to think hard

ئۇ تەرجىمىسى قاتۇرۇۋېتىدۇ.

He's good at translation.

قاتۇرما. ئى [katurma] lining (eg. of a coat):

جۇۋىنىڭ قاتۇرمىسى

the lining of a coat

قاتۇرۇل ـ قاتۇرۇلماق. پ [katurulmak] to be

to stand in line

قاتاردىن چىقماق
to break rank

قاتار 2. ئى [katar]
a turn, a go

قاتار ئويناماق. پ
to take turns at a game

قاتار ـ قاتار. سۈپ [katar ـ katar] rows, lines:

قاتار ـ قاتار دەرەخلەر
rows of trees

قاتار ـ قاتار ئۆيلەر
rows of houses

قاتارلاش ـ قاتارلاشماق. پ [katarlaxmak] to be in line, in rows:

قاتارلىشىپ ماڭماق
to march in line

قاتارلىشىپ ئولتۇرماق
to sit in rows

قاتارلاشتۇر ـ قاتارلاشتۇرماق. پ [katarlaxturmak]
to put in line, order

قاتارلىق. سۈپ [katarlik]
etcetera, like, similar

ئۈرۈمچى، بېيجىڭ، گۇاڭجۇ قاتارلىق جايلار
Urumqi, Beijing, GuangZhou etc.

تۈنۈگۈن كەچتە كىنو كۆرگىلى بارغانلار مەمەت، ئەلى ۋە ئايشەم قاتارلىقلار.
The people who saw the film last night were Mehmet, Ali, Aysham, etc.

قاتاڭغۇر. سۈپ [katanɣur]
skinny, thin

قاتتىق. سۈپ [kattik]
hard, severe:

قاتتىق ياغاچ
hard wood

قاتتىق جازا
a severe punishment

قاتتىق قول
cruel, merciless

قاتتىق جىسىم
solid

سۇيۇقلۇق، قاتتىق جىسىم ۋە گاز
liquids, solids and gases

يامغۇر قاتتىق ياغدى.
It rained heavily.

ئۇ قاتتىق يىقىلىپ چۈشتى.
He fell heavily.

قاتتىق يىغلىماق. پ
to wail

قاتتىقلاش ـ قاتتىقلاشماق. پ [kattiklaxmak] to harden, solidify:

كۈنى قاتتىقلاشماق
to fall on hard days

قاتتىقلىق. ئى [kattiklik]
hardness, rigidity

پولاتنىڭ قاتتىقلىقى
the hardness of steel

سەن قاتتىقلىق قىلما.
Don't be stubborn.

قاتتىقچىلىق. ئى [kattik ـ qilik] difficulties, problems

تۇرمۇشتا قاتتىقچىلىق

تارتمىغان ئادەم
a person who lives a protected life

قاترا ـ قاترىماق. پ [katri ـ mak] to trot; rush about

قاتراش ـ قاتراشماق. پ [katraxmak] to rush about

قات ـ قات. سۈپ [kat ـ kat] many ـ layered

قاتقۇز ـ قاتقۇزماق. پ [kat ـ kuzmak] to cause to harden, solidify

قاتلا ـ قاتلىماق. پ [katli ـ mak] to fold:

قەغەزنى ئوتتۇرىدىن قاتلاڭ.
Fold the paper in half

ئۇ خەتنى قاتلاپ كونۋېرتقا سالدى.
He folded the letter and put it in an envelope.

قاتلاش ـ قاتلاشماق. پ [katlaxmak] to fold together

قاتلام. ئى [katlam]
a layer, stratum, grade:

يەر قاتلىمى
a layer of earth

مۇز قاتلىمى
ice strata

ھەرقايسى قاتلام ۋەكىللىرى

[kaqilanmak] to be packed, put into

قادا ـ قادىماق. پ [kadimak] to attach, fix, sew:

دوپپىغا قاداق قادىماق
to fix an ornament to a hat

تۈگمە قادىماق
to sew a button

چىنىنى قادىماق
to mend a cracked bowl

قاداد ـ قاداتماق. پ [kadat-mak] to have something attached, sewn

قاداق 1. ئى [kadak] a metal strip used to mend crockery

قاداق 2. ئى [kadak] an ornament on a hat

قاداقچى. ئى [kadakqi] a person who mends cracked china

قادال ـ قادالماق. پ [kadalmak] to be sewn; to stare at:

ماڭا قادىلىپ تۇرۇۋالماي يولۇڭغا ماڭ.
Stop staring at me and go away.

قادىر 1. ئى [ka:dir] a man's name

قادىر 2. سۈپ [ka:dir] able, having the power to do something:

بىز بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلاشقا قادىر.
We can finish this job.

قار. ئى [kar] snow:

سىز قارنى ياخشى كۆرەمسىز؟
Do you like the snow?

قار ياغماق. پ to snow:

قار يېغىۋاتىدۇ.
It's snowing.

قارا 1. سۈپ [kara] black, evil; shadow:

قارا چاچ
black hair

قارا بۇلۇت
black clouds

قارا كۈن
a black day

قارا مال
contraband

قارا گۆش
lean meat

قارا چاپلىماق
to defame, slander

قارا قورساق
an illiterate, rustic person

قارا شېكەر
brown sugar

قازانغا يولۇقساڭ، قارىسى يۇقار.
Lean on a kettle and you'll get dirty.

قارا 2. ئى [kara] a target

قارىغا ئاتماق. پ to shoot at a target

قارىغا تەگمەيدۇ. پ
to hit the target

قارا ـ قارىماق 1. پ [kari-mak] to look at, consider:

دېرىزىدىن قارىماق
to look out of the window

مەن ئۇنىڭ پىكرىنى توغرا دەپ قارايمەن.
I think his opinion is correct.

ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسى كوچىغا قارايدۇ.
His house's window looks onto the street.

سىزنىڭ ئاجرىشىشقا قانداق قارايسىز؟
What do you think of divorce?

كۆزۈڭگە قاراپ ماڭ.
Be careful as you go.

بىزسىزلا قاراپ تۇردۇق.
We're waiting just for you.

بۇ يېتىم بالا ئۇنى ئانا دەپ قارىدى.
This orphan considered her his mother.

ئاتا ـ ئانامغا مەن قارايمەن.
I'm providing for my parents.

قارىماق 2. پ [karimak] to manage, oversee:

solidified; lined (of clothes)

قاتۇرۇلغان بېنزىن بومبا
a napalm bomb

قاتىرىسىقا. رەۋ [katirisiqa] in turns, by turn

قاتىل. ئى [ka:til] a murderer, killer

ئۇنىڭ قاتىللىقى ئىسپاتلاندى.
He was convicted of murder.

قاتىلاق. سۈپ [katilaŋ] busy, occupied:

دېھقانچىلىقنىڭ قاتىلاق مەزگىللىرى
times when farmers are very busy

قاتىللىق. ئى [ka:tillik] murder

قاتىللىق قوراللىرى
weapons used to commit crimes

قاچ ـ قاچماق. پ [kaqmak] to escape, get away, desert:

ئۆلۈمدىن قېچىپ قۇتۇلماق
to escape death

مەن تامدىن ئارتىلىپ قاچتىم.
I escaped over the wall.

ئاپەتتىن قاچماق
to escape from a disaster

جاۋابكارلىقتىن قاچماق
to shirk responsibility

قاچا. ئى [kaqa] a bowl, eating vessel

قاچا ـ قومۇچ. ئى [kaqa-komuq] cutlery, eating utensils

قاچان. ئال [kaqan] when:

قاچان باشلىنىدۇ؟
When does it start?

قاچان بولسا
whenever

قاچان بولمىسۇن، ۋاقتىڭىز بولسىلا كېلىڭ.
Come whenever you have time.

قاچانقى. سۈپ [kaqanki] when, at which time:

قاچانقى گەپ؟
When did I (he) say that?

قاچانلىكى. رەۋ [kaqanliki] whenever:

قاچانلىكى بارساڭ، ئۇ ئۆيدە.
Whenever you go, he'll be at home.

قاچانكى. رەۋ [kaqa:niki] whenever, if

قاچ ـ قاچ. پ [kaq-kaq] escape, fleeing, deserting

قاچقاق. سۈپ [kaqkak] one who likes to run:

قاچقاق ئات. ئى
a fast horse

قاچقۇن. ئى [kaqkun] an escaped prisoner, deserter:

قاچقۇننى تۇتماق
to catch an escaped prisoner

قاچقۇنچى. ئى [kaqkunqi] a deserter:

قانچقۇچى ئەسكەر
a deserted soldier

قاچۇر ـ قاچۇرماق. پ [kaqur-qurmak] to cause to flee; to mate:

ئۇ مەندىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈرىدۇ.
He's always avoiding me.

ئايغىر بايتالنى قاچۇردى.
The stallion mated with the mare.

قاچىلا ـ قاچىلىماق. پ [kaqilimak] to pack, put into:

تاغارغا بۇغداي قاچىلىماق
to fill a sack with wheat

سىز سومكىلارنى قاچىلاپ بولدىڭىزمۇ؟
Have you packed your bags yet?

قاچىلاش ـ قاچىلاشماق. پ [kaqilaxmak] to pack up together

قاچىلاش ـ قاچىلانماق. پ

قاراڭغۇ كېچە
a dark night
قاراڭغۇ چۈشتى.
Night fell.
بۇ مەسىلە ماڭا قاراڭغۇ.
This problem is not clear to me.
قاراڭغۇلاتماق ـ قاراڭغۇلاتماق. پ [karaŋoqulatmak] to darken
قاراڭغۇلاشماق ـ قاراڭغۇلاشماق. پ [karaŋoqulaxmak] to become dark:
ئۆيۈ قاراڭغۇلاشتى.
The room darkened.
قاراڭغۇلۇق. ئى [karaŋoqu-luk] darkness:
قاراڭغۇلۇقتىن يورۇق لۇققا چىقماق
to come out of the darkness into the light
قارال ـ قارالماق. پ [karal-mak] to be looked after
قارام. سۈپ [karam] rash, impetuous:
قارام ئادەم
a rash man
قارامتۇل. سۈپ [karamtul] greyish, dark coloured
قارامىلىق. ئى [karamlik] impetuosity, imprudence
قاراۋۇل. ئى [karawul] a sentry, guard
قاراۋۇلخانا. ئى [karawul-hana] a guard-house, sentry-post
قارايماق ـ قارايماق. پ [karay-mak] to become dark, black:
ئاپتاپتا يۈزۈڭ قارىيىپ كەتتى.
Your face has got tanned.
قارايتماق ـ قارايتماق. پ [karaytmak] to blacken, darken
قارتا. ئى [karta] playing cards
قارس. تەق [kars] snapping, cracking sound:
ياغاچ قارس قىلىپ سۇندى.
The wood snapped.
قارس ـ قۇرس. تەق ـ [kars-kurs] a sharp sound:
قارس ـ قۇرس قىلىپ كاچات سالماق
to slap someone hard:
قارسىلدىما ـ قارسىلدىماق. پ [karsildimak] to make a sharp sound:
قامچا قارسىلدىماق
to crack a whip
قارشى. تىر [karxi] against, in opposition to:
ئۇلار جىنايەتچىلەرگە قارشى تۇرماقتا.
They are fighting against criminals.
قارار ئون ئالتىزغا قارشى، 15 ئالتىز بىلەن ماقۇللاندى.
The decision was passed by fifteen votes to ten.
قارشى پارتىيە
the opposition
قارشى ئالماق. پ
to welcome:
سىزنى قارشى ئالىمىز!
Welcome!
قارشى تۇرماق. پ
to oppose, object to:
مەن بۇ قارارغا قارشى تۇرىمەن.
I oppose the decision.
قارشىلاش ـ قارشىلاشماق. پ [karxilaxmak] to oppose one another
قارشىلىق. ئى [karxilik] opposition, an objection:
مېنىڭ قارشىلىقىم يوق.
I have no objection.
قارشىلىق بىلدۈرمەك. پ to express dissent
قارشىلىق كۆرسەتمەك. پ to protest, object
قارغا ـ قارغىماق. پ [karqi-mak] to curse, wish someone harm
قارغالماق ـ قارغالماق. پ [karqalmak] to be cursed

بۇ مەكتەپلەر ماتارىپ ئىدارىسىغا قارايدۇ.
These schools are overseen by the education unit.

قاراتـ قاراتماق. پ [karatmak] to watch, cause to face:
ئۆيگە ئادەم قارىتىپ قويماق
to have someone watch the house
مىلتىقنىڭ ئاغزىنى دۈشمەنگە قاراتماق
to aim one's rifle at the enemy

قارار. ئى [karar] a decision
قارار قىلماق. پ
to decide:
مەن تېخى قارار قىلمىدىم.
I haven't decided yet.
قارارغا كەلمەك. پ
to reach a decision:
قارارى يوق ئادەم
an indecisive, irresolute person

قارارسز. سۈپ [kararsiz] indecisive, irresolute
قارارلاش - قارارلاشماق. پ [kararlaxmak] to make a decision
قارارلاشتۇرۇل ـ قارارلاشتۇرۇلماق. پ [kararlaxturulmak] to be decided

قارارلىق. سۈپ [kararlik] periodically, from time to time:
ئۇنىڭ كېسىلى قارارلىق تۇتىدۇ.
His sickness recurs periodically.

قاراس. تەق [karas] a cracking sound
قاراس - قۇرۇس. تەق [karas-kurus] a cracking sound
دەرەخ شېخى قاراس - قۇرۇس قىلىپ سۇندى.
The branch broke with a crack.

قاراسلا ـ قاراسلىماق. پ [karaslimak] to crack, snap:
دەرەخ شېخى قاراسلاپ سۇنۇپ كەتتى.
The branch snapped.

قاراسلاتـ قاراسلاتماق. پ [karaslatmak] to make a cracking sound:
بالىلار قاراسلىتىپ چاۋاك چېلىپ كەتتى.
The children broke out into loud applause.

قاراش - قاراشماق. پ [karaxmak] to look at, meet, help one another:
ئۇلار بىر - بىرىگە - قاراشتى.
They looked at each other.
بىز ئۇنىڭ بىلەن قاراشمايمىز.
We don't mix with him.

قاراشتۇر ـ قاراشتۇرماق. پ [karaxturmak] to search through, look through

قاراشلىق. سۈپ [karaxlik] belong to, depend on:
يەر ئاستى بايلىقلىرى دۆلەتكە قاراشلىق.
Underground resources belong to the state.
بۇ مەسىلىنىڭ ھەل بولۇشى ساڭا قاراشلىق
It's up to you to solve this problem.

قاراق. ئى [karak] the pupil (of the eye)
قاراقچى. ئى [karakqi] robber, bandit:
دېڭىز قاراقچىلىرى
pirates

قارا - قۇرا. سۈپ ـ [kara-kura] indistinct, faint
قارا - قۇرا كۆرۈنمەك. پ
to appear faintly in the distance
قاراڭغۇ. سۈپ [karaŋqu] dark, unclear:

a fish's scales
قاسر ـ قۇسۇر تەق ـ [kasir ـ kusur] a sharp, cracking sound
قاش 1. ئى [kax] an eyebrow:
قارا قاش
black eyebrows
قاش ئاتماق. پ
to make eyes at, ogle at
قاش 2. ئى [kax] side, bank:
دەريا قېشى
the bank of a river
مەن ئۇنىڭ قېشىدىن كەلدىم.
I've just come from being with him.
قاشا. ئى [kaxa:] fence
قاشار ـ قاشارماق. پ [kaxar ـ mak] to be slow ـ witted
قاشاق. سۈپ [kaxaŋ] slow ـ witted, clumsy, blunt:
قاشاق پىچاق
a blunt knife
قاشاق ئېشەك
a slow ـ witted donkey
قاشاڭلاش ـ قاشاڭلاشماق. پ [kaxaŋlaxmak] to be slow ـ witted, clumsy
قاشاڭلىق. ئى [kaxaŋlik] ineptness

to be successful
قازانچى. ئى [kazanqi] a pot ـ seller, potmaker
قازان ـ قومۇچ. ئى ـ [kazan ـ komuq] cutlery
قازدۇرۇلا ـ قازدۇرۇلماق. پ [kazdurulmak] to be dug up, excavated
قازناق. ئى [kaznak] a storeroom
قازى. ئى [ka:zi] an Islamic judge
قاسا ـ قاسماق. پ [kasimak] to peel; to pleat
قاساق. ئى [kasak] a pleat, crease (in a dress etc.)
قاساپ. ئى [kassap] a butcher:
قوينى قاساپ سويسۇن.
Let the butcher kill the sheep.
قاسقان. ئى [kaskan] a food steamer; a hoop, band, rim:
شەپكە قاسقىنى
a hat band
كۆتۈر قاسقىنىڭنى.
Get out of here!
قاسناق. ئى
the edge, side (eg. of a river)
قاسىراق. ئى [kasirak] shell, scales:
بېلىق قاسىرىقى

Koranic school
قارىيلىق. ئى [kariylik] the ability to recite the Koran
قاز ـ قازماق. پ [kazmak] to dig, excavate:
قۇدۇق قازماق
to dig a well
قەدىمكى يادىكارلىقلار ـ نى قازماق
to excavate old relics
قازا. ئى [kaza:] a disaster, tragedy:
قازا كەلمەك
to come by a disaster
قازا بولماق
to die, pass away
قازا تاپماق.
to die, pass away
قازاق. ئى [kazak] Kazakh; a Kazakh
قازاقچە. رەۋ [kazahqə] the Kazakh language, Kazakh
قازان. ئى [kazan] a pot, pan:
قازاندا نېمە بولسا، چۆمۈچكە شۇ چىقار.
Whatever is in the pot will come up in the ladle.
قازان ـ قازانماق. پ [kazan ـ mak] to obtain, gain:
غەلبە قازانماق
to win, be victorious
مۇڭەپپەقىيەت قازانماق

قارلىق. سۈپ [karlik] having snow:
قارلىق تاغ
a snow - capped mountain
قارماق. ئى [karmak] a fishing hook
قارىتا. تىر [karita] about, concerning:
بۇ ئىشقا قارىتا مېنىڭ پكىرىم يوق.
I have nothing to say about this matter.
قارىتاختا. ئى [karitahta] a blackboard
قارىتىل - قارىتىلماق. پ [karitilmak] to belong to, be intended for:
تىخ ئۇچى بىزگە قارىتىلغان.
They intend harm us.
قارىچاي. ئى [kariqay] brick tea
قارىچۇق. ئى [kariquk] pupil (of the eye)
قارىدا - قارىدىماق. پ [karidimak] to become dark, black
قارىسىغا. رەۋ [karisiqa] disorderly, confusedly:
قارىسىغا سۆزلىمەك
to talk nonsense
قارىسىغا ئىشلىمەك
to work carelessly

قارىغاي. ئى [karioqay] a pine tree:
قارىغاي دەرىخى
a pine tree
قارىغۇ. سۈپ [karioqu] blind, sightless:
قارىغۇلار تىلى
braille
رەڭ قارىغۇسى
colour - blindness:
قارىغۇلارچە. رەۋ [karioqularqə] blindly, for no reason:
قارىغۇلارچە قارشى تۇرماق
to blindly resist
قارىغۇلۇق. ئى [karioquluk] blindness, sightlessness
قارىقات. ئى [karikat] a gooseberry
قارىقويۇق. رەۋ [karikoyuk] all, every:
بولدى، قارىقويۇق ھەممىنى ئېلىپ كېلىڭلار.
OK, bring all of it here.
قارىكۆل. ئى [karikəl] young lamb's skin
قارىلا - قارىلىماق 1. پ [karilimak] to slander, defame
قارىلىماق 2. پ [karilimak] to head for, go towards:
يىراقتىكى ئۆينى قارىلاپ ماڭماق
to head towards a distant house
قارىلاش - قارىلاشماق. پ [karilaxmak] to slander one another
قارىلانما - قارىلانماق. پ [karilanmak] to be slandered, defamed
قارىلىغۇچى. ئى [karilioquqi] a prosecutor, ac cuser
قارىلىق. ئى [karilik] blackness, evil
قارىلىق تۇتماق. پ
to be in mourning
قارىماي. ئى [karimay] tar, asphalt:
قارىماي ياتقۇزۇلغان يول
an asphalt road
قارىمۇچ. ئى [karimuq] pepper (the spice)
قارىمۇ قارشى. سۈپ [karimu karxi] opposite, antonymous:
ئېگىز دېگەن سۆزنىڭ قارىمۇ قارشىسى نېمە؟
What's the opposite of tall?
ئۇلار قارىمۇ قارشى ئولتۇراتتى.
They were sitting opposite each other.
قارىي. ئى [kariy] a person who can recite the Koran
قارىيخانا. ئى [kariyhana]

قاقتۇرۇل ـ قاقتۇرۇلماق. پ [kakturulmak] to be nailed

قاقتى ـ سوقتى قىلماق. پ [kakti_sokti kilmak] to extort, blackmail

قاقشا ـ قاقشىماق. پ [kak_ximak] to grumble, complain:

ئاغرىقنىڭ چىدىماي قاقشىماق

to cry out in pain

قاقشاتقۇچ. سۈپ [kakxat_kuq] heavy, deadly:

دۈشمەنگە قاقشاتقۇچ زەربە بەرمەك

to deal the enemy a heavy blow

قاقشال. سۈپ [kakxal] withered, emaciated:

قاقشال دەرەخ

a withered tree

ئۇ كېسەل دەستىدىن ئورۇقلاپ قاقشال بولۇپ قالدى.

He's become emaciated as a result of the disease.

قاقلا ـ قاقلىماق. پ [kakli_mak] to dry in front of a fire:

ھۆل كىيىمنى ئوتقا قاقلاپ قۇرۇتماق

to dry damp clothes before a fire

قاقلاز ـ قاقلانماق. پ [kak_lanmak] to be dried:

ئاپتاپقا قاقلانماق

to dry out in the sun

قاقىر. ئى [ka:kir] a crane (a bird)

قاقىل ـ قاقىلماق. پ [kakil_mak] to cough up:

گالغا تۇرۇپ قالغان نەرسىنى قاقىلىپ چىقىرىۋەتمەك

to dislodge something caught in one's throat

قاقىلدا ـ قاقىلدىماق. پ [kakildimak] to cluck (of a hen)

قاقىلداش ـ قاقىلداشماق. پ [kakildaxmak] to cluck (of hens etc.)

قاقالتىر. ئى [kaqaltir] iron _ sheeting, sheet _ iron

قاقالتىرلا ـ قاقالتىرلىماق. پ [kaqaltirlimak] to lay iron sheeting (eg. on a roof)

قاقالتىرلىق. سۈپ [kaqal_tirlik] having iron sheets:

قاقالتىرلىق ئۆگزە

an iron_sheeting roof

قاقتۇر ـ قاقتۇرماق. پ [kaqturmak] to sus_pend, lift with a rope:

ئاتنى قاقتۇرماق

to lift a horse (before fitting a shoe)

قاقتۇرۇق. ئى [kaqturuk] a frame to which a horse is tied for shoe _ fitting

قاقرۇق. ئى [kaqruk] one who speaks with a nasal voice

قاقسا ـ قاقسىماق. پ [kaq_simak] to taste bitter

قاقسىق. سۈپ [kaqsik] bitter _ tasting, acrid

قاقشار. ئى [kaqxar] the bridge of the nose

قاقشارلىق. سۈپ [kaqxar_lik] having a high nose _ bridge

قاقما ـ قاقمىماق. پ [kaqki_mak] to burst, explode:

توپ تامغا تېگىپ قاقمىپ كەتتى.

The ball hit the wall and burst.

قاقمىتما ـ قاقمىتماق. پ [kaqkitmak] to cause to burst

قال ـ قالماق. پ [kalmak] to be left over, remain:

قازاندا يەنە ئازراق ئاش قالدى.

There is still some food left in the pot.

ئۇ ئۆيدە قالدى.

He stayed at home.

مەن يامغۇردا قالدىم.

I got wet in the rain.

clumsiness

قاشالاتماق ـ قاشالاتماق. پ [kaxa:latmak] to have something fenced

قاشتاش. ئی [kaxtax] jade (a precious stone)

قاششاق. سۈپ [kaxxak] poor, under ـ priviledged:

قاششاق تۇرمۇش
a poor life

قاشقا. ئی [kaxka] spots (esp. on an animals)

قاش ـ قاپاق. ئی [kax_ka_pak] features, looks:

قاش ـ قاپقى جايىدا
beautiful, graceful (of a woman)

قاشقالداق. ئی [kaxkaldak] a species of bird

قاش ـ كۆز. ئی [kax_kez] features, looks:

ئۇنىڭ قاش ـ كۆزى جايىدا.
She's beautiful.

قاشلا ـ قاشلىماق. پ [kax_limak] to scratch, itch:

باشنى قاشلىماق
to scratch one's head

قاشلاش ـ قاشلانماق. پ [kaxlanmak] to be scratched

قاشلىق. سۈپ [kaxlik] having big eyebrows

قاغا. ئی [ka:ɣa] a crow:

قاغا بىلەن دوست بولساڭ، يېيىشىڭ پوق.
Befriend a crow and you'll have to eat dung.

قاغجىرا ـ قاغجىرىماق. پ [kaɣjirimak] to dry up, wither:

سۇ ئامبىرى قاغجىراپ كەتتى.
The reservoir has dried up.

قاغجىراپ كەتكەن دەرەخلەر
withered trees

قاغجىراق. سۈپ [kaɣjirak] withered, dry:

قاغجىراق يەر
scorched earth

قاغدالما. سۈپ [kaɣdalma] naughty, undisciplined:

بۇ بالا بەك قاغدالما بولۇپ كېتىپتۇ.
That boy has got very naughty.

قاغتۇمشۇق. ئی [ka:ɣi_tumxuk] door ـ bolt; buckler

قاق 1. ئی [kak] dried fruit:

شاپتۇل قېقى
dried peach

پەمىدۇر قېقى
dried tomato

قاق 2. سۈپ [kak] exactly, sharp:

يېزىنىڭ قاق ئوتتۇرىسى
in the very centre of the village

قاق يېرىم كېچە
in the very middle of the night

قاقماق ـ قاقماق. پ [kaqmak] to hit, bang, slap:

مىخ قاقماق
to hammer a nail

ئىشىك قاقماق
to knock at a door

گىلەم قاقماق
to beat a carpet

ياڭاق قاقماق
to crack walnuts

بىر رۇمكا قاقماق
to knock back a drink

قاقاس. سۈپ [kakas] barren, uncultivated:

قاقاس يەر
barren land

قاقاس تاغلار
barren mountains

قاقاقلا ـ قاقاقلىماق. پ [kakaklimak] to laugh heartily; to cluck (of a hen)

قاقاقلاپ كۈلمەك. پ
to laugh heartily

قاقاقلاش ـ قاقاقلاشماق. پ [kakaklaxmak] to laugh heartily; to cluck (of a hen)

a whip

قامچا يېمەك. پ

to get a whipping

قامچىلا - قامچىلىماق. پ [kamqilimak] to whip, castigate:

ئۇنىڭ ئەسەرلىرى كونا جەمئىيەتنى قاتتىق قامچىلىدى.

His writings criticize the society of his time.

قامچىلاش - قامچىلاشماق. پ [kamqilaxmak] to whip, castigate one another

قامچىلان - قامچىلانماق. پ [kamqilanmak] to be whipped, castigated

قامدا - قامدىماق. پ [kamdimak] to supply, provide:

ئاشلىق بىلەن قامدىماق

to provide food

ماڭاش بىلەن تۇرمۇشنى قامدىماق

to support oneself on one's salary

قامدال - قامدالماق. پ [kamdalmak] to be provided, supplied with

قاملاش - قاملاشماق. پ [kamlaxmak] to be satisfactory, reasonable:

بۇ ئىشىڭ قاملاشمىدى.

You shouldn't have (Misfortunes never come singly.)

قالغان - قالتقان پ - [kalqan katkan] remainder, leftover

قالقان. ئى [kalkan] a shield

قالقانبەز. ئى [kalkanbəz] thyroid gland

قالماق. سۇپ [kalmak] Kalmuk (a Mongol tribe)

قالۇن. ئى [ka:lun] a musical instrument

قالۇنچى. ئى [ka:lunqi] a kalun player

قاما. ئى [kama] an otter

قاما - قامىماق 1. پ [kamimak] to lock up, shut up:

تۇرمىگە قاماپ قويماق

to imprison

قامىماق 2. پ [kamimak] to set on edge:

ئورا يەپ چىشىم قاماپ قالدى.

The raw apricot set my teeth on edge.

قاماتماق - قاماتماق. پ [kamatmak] to have imprisoned

قاماش - قاماشماق 1. پ [kamaxmak] to lock up, imprison

قاماشماق 2. پ [ka:max-mak] to dazzle, shine brightly

قاماشتۇرماق - قاماشتۇر. پ [ka:maxturmak] to dazzle:

چىراغ كۆزۈمنى قاماشتۇردى.

The light dazzled my eyes.

قاماق. ئى [kamak] a prison, jail, goal:

قاماقتا ياتماق

to be in prison

قاماق جازاسى

imprisonment, a prison term

قاماق مۇددىتى

a prison term

قاماقخانا. ئى [kamakhana] a prison - cell

قامال. ئى [kamal] a blockage, seige:

ئىقتىسادىي قامال

economic sanctions

قامال قىلماق. پ

to blockade, seige, surround

قاما - قامالماق. پ [ka-malmak] to be imprisoned

قامەت. ئى [ka:mət] figure, stature, build

قامەتلىك. سۇپ [ka:mətlik] tall - statured, well - built

قامچا. ئى [kamqa]

an outstanding contribution

قالتىس بەخىل

very miserly

قالدۇر - قالدۇرماق. پ [kaldurmak] to leave out, omit, expel

قالدۇرۇق. سۈپ [kalduruk] remaining, omitted:

قالدۇرۇق يەر

privately owned land

قالدۇرۇل - قالدۇرۇلماق. پ [kaldurulmak] to be left out, omitted:

ئۇ كومانىدىن قالدۇرۇلدى.

He was omitted from the team.

قالدۇق. ئى [kalduk] remains, surplus:

تاماكا قالدۇقى

cigarette ends

رەخت قالدۇقى

cloth ends

قالدۇق پۇل

surplus money

قالدى - قاتتى. سۈپ [kaldi-katti] remaining, surplus:

بار پۇلۇمنى ئوغرى ئالدى، قالدى - قاتتىسىنى رەمما.

A thief took most of my money, the remainder went to the fortune - teller.

The house caught fire.

قالايمقان. سۈپ [kalay-mikan] confused, haphazard:

قالايمقان ھېسابات

an unbalanced financial account

ئۆي ئىچى قالايمقان.

The house is in confusion.

قالايمقان سۆزلىمە.

Don't talk nonsense.

قالايمقانلاش - قالايمقانلاشماق. پ [kalaymikan-laxmak] to be in confusion, disorder

قالايمقانلاشتۇر - قالايمقانلاشتۇرماق. پ [kalay-mikanlaxturmak] to confuse, put into disorder

قالپاق. ئى [kalpak] a round hat; head, top:

كىگىز قالپاق

a felt hat

مېخنىڭ قالپىقى

the head of a nail

قالپاقچى. ئى [kalpakqi] a hat - maker

قالتىس. رەۋ [kaltis] excellent, outstanding:

ئۆزىنى قالتىس چاغلىماق

to think the world of oneself

قالتىس تۆھپە

كۆزدىن قالماق

to be sightless

قۇلاقتىن قالماق

to be deaf

دادامدىن ئىككى ياشتا قالغان ئىدىم.

I lost my father when I was two.

ئاش پىشىپ قالدى.

The food is ready.

مەشتىكى ئوت ئۆچەي دەپ قاندى.

The fire in the stove is about to go out.

قالا - قالىماق. پ [kalimak] to burn:

ئوتۇن قالىماق

to burn firewood

قالاق. سۈپ [kalak] backward, undeveloped:

قالاق ئىدىيە

a backward idea

قالاقلاش - قالاقلاشماق. پ [kalaklaxmak] to be backward, undeveloped

قالاقلىق. ئى [kalaklik] backwardness, outdatedness:

مەدەنىيەت جەھەتتىكى قالاقلىق

cultural backwardness

قالان - قالانماق. پ [kalan-mak] to be burned

ئۆيگە ئوت قالاندى.

قانال. ئى [kanal]
canal:
پاناما قانىلى
the Panama canal
قان - تەر. ئى [kan_tər]
blood and sweat
قانچە. ئال [kanqə]
how much, how many:
قانچە پۇل؟
How much (money) is it?
قانچىگە كىردىڭىز؟
How old are you?
يولغا قانچە كۈن كەتتى؟
How many days did you travel?
قانچە كۆپ بولسا، شۇنـچە ياخشى.
The more the better.
قانچە تېز كەلسە، شۇنچە ياخشى.
The quicker, the better.
ئىلاجىم قانچە؟
What can I do?
قانچىچە. ئال [kanqiqə]
approximately how many?
قانچىچە ئادەم بار؟
How many people are there roughly?
قانچىلىك. ئال [kanqilik]
how much, how many:
ئۇ يەر خوتەندىن قانـچىلىك يىراق؟
How far is this place from Hotan?
قانچىلىك ئۆمۈر كۆرسە، شۇنىڭغىچە ئۆگىنىش لازىم.
Study as long as you live.
قانچىنچى. ئال [kanqinqi]
which (of numbers):
قانچىنچى نومۇر؟
What number?
قانچىنچى ئاي؟
In which month?
قانخور. ئى [kanhor]
bloodthirsty person
قانخورلۇق. ئى [kanhorluk]
bloodthirstiness
قانداش. ئى [kandax]
person of the same blood group
قانداق 1. ئال [kandak]
how, what kind of:
قانداق ئەھۋالىڭىز؟
How are you?
سىز بىزنى قانداق تاپـتىڭىز؟
How did you find us?
لەغمەننى قانداق ئېتىسىز؟
How do you make noodles?
سىز قانداق تاماقنى ياخشى كۆرىسىز؟
What kind of food do you like?
سىزگە قانداق كىتاب كېرەك؟
What sort of books do you need?
قانداقلا بولمىسۇن
somehow, anyhow
قانداقلا بولمىسۇن، بىز ئازراق سۇ ئېلىشىمىز كېرەك.
We must get some water somehow.
قانداقتۇر. ئال [kandaktur]
expression of ignorance:
ئۇ قانداقتۇر كەلمىدى.
I don't know why he didn't come.
قانداقتۇر بىر نەرسە
a something or other
قانداقتۇر بىر يىگىت سىزنى ساقلاپ تۇرۇپتۇ.
A young fellow is waiting for you.
قانداقسىغا. ئال [kandak_siqa]
how come?
سەن بۈگۈن قانداقسىغا كېچىكىپ قالدىڭ؟
How come you're late today?
قانداقلىكى. سۆپ [kandak_liki]
any kind, any type; no way:
قانداقلىكى ئادەم بولسا بولىۋېرىدۇ.
Absolutely any type of person will do.
قانداقمۇ. ئال [kandakmu]

na;ətlinərlik] satisfying, sufficient:
قانائەتلىنەرلىك جاۋاب
a satisfying answer
قانات. ئى [kanat]
a wing (of a bird, plane etc.):
قۇشنىڭ قانىتى
a bird's wing
قانات قاقماق
to spread one's wings
ئىشىكنىڭ ئوڭ قانىتى
the right side of the door
سول قانات يازغۇچى
a leftist writer
ئوغلۇم كېتىپ، قانىتىمـ
دىن ئايرىلىپ قالدىم.
Since my son left I feel helpless.
قانات يايماق. پ
to launch, develop:
خىزمەت قانات يېيىپ كەتتى.
The work has really developed.
قاناتلاندۇرماق. پ
[kanatmak] to cause to bleed
قانات ـ قۇيرۇق. ئى
[kanat_kuyruk] wing (of a bird)
قاناتلىق. سۈپ [kanatlik]
winged, with wings:
قوش قاناتلىق ئايروپىلان
a bi _ plane

of tea
ئۇيقۇغا قانماق
to sleep long and well
قانا ـ قانماق. پ [kanimak]
to bleed:
بۇرۇنى قانىماق
to have a bleeding nose
قانائەت. ئى [kana;ət]
satisfaction, contentment:
قانائەت ھاسىل بولماق
to feel satisfied
قانائەتچان. سۈپ [kana;ətqan]
satisfied, content:
قانائەتچان ئادەم
a content person
قانائەتلەنمەك ـ قانائەتلەنمەك. پ
[kana;ətlənmək] to be satsified:
سىزنىڭ جاۋابىڭىزدىن قانائەتلەندىم.
I'm satisfied by your answer.
قانائەتلەندۈرمەك ـ قانائەتلەنـ
دۈرمەك. پ [kana;ətləndürmək]
to satisfy, set at ease:
ئۇنىڭ جاۋابى كىشىنى قانائەتلەندۈردى.
His answer satisfied people.
قانائەتلىك. سۈپ [kana;ətlik]
satisfied, content
قانائەتلىنەرلىك. سۈپ [ka

done that.
مۇنداق دېسەڭ قامـ
لىشامدۇ؟
Do you think what you said is reasonable?
خوتۇنى بىلەن قاملىشىپ قالماق
to get along with one's wife
قاملاشقان. پ [kamlaxkan]
suitable, appropriate
قان. ئى [kan]
blood:
قېنى قىزىق ئادەم
an impetuous person
قان بەرمەك
to give blood
قان گۇرۇپپىسى
blood group
قان بېسىمى
blood pressure
قان تومۇرى
vein
قان تومۇرى قانىنى يۈـ
رەككە توشۇيدۇ.
Veins carry blood to the heart.
قان چىقماق
to bleed
مېنىڭ بۇرنۇمدىن قان چىقىۋاتىدۇ.
My nose is bleeding.
قانماق ـ قانماق. پ [kanmak]
to be full, satisfied:
چايغا قانماق
to drink one's fill

دىسى بار؟
What are the rules of the game?
قاتناش قائىدىسى
traffic regulations
قائىدە - تۈزۈم. ئى [ka:idə - tüzüm] rules and regulations
قائىدىسىز. سۈپ [ka:idisiz] irregular, improper
قائىدىلىك. سۈپ [ka:idilik] correct, proper
قاي - قايماق. پ [kaymak] to feel dizzy; become warped:
تاختاي ئاپتاپتا تۇرۇپ قېيىپ كەتتى.
The plank became warped in the sun.
قاياش. ئى [kayax] a close friend
قاياق. ئال [kayak] where:
قاياققا بارىسىز؟
Where are you going?
قايان. ئال [kayan] where to:
قايان بارىسەن؟
Where are you going?
قايت - قايتماق. پ [kayt-mak] to return, subside:
ئۇ ئۆيگە قايتتى.
He returned home
ئۇنىڭ ئاچچىقى قايتتى.
His anger subsided.
پىكرىدىن قايتماق
to change one's mind
قايتا. رەۋ [kayta] again:
ئۇنى قايتا قىلىڭ.
Do it again.
قايتا قۇرماق
to rebuild
قايتا تەكشۈرمەك
to re - check
قايتا - قايتا. رەۋ [kayta - kayta] repeatedly, again and again:
قايتا - قايتا ئويلىماق
to mull over
قايتا - قايتا سوراشماق
to ask repeatedly
قايتۇر - قايتۇرماق. پ [kayturmak] to give back, repay, return:
قەرزنى قايتۇرماق
to repay a debt
بالىنى ئۆيگە قايتۇرماق
to send a child home
جاۋاب قايتۇرماق
to reply
ياماناتلىقنى ياخشىلىق بىلەن قايتۇرۇڭ.
Repay evil with good.
قايتۇرۇش - قايتۇرۇشماق. پ [kayturuxmakt] to return, repay
قايتۇرما. سۈپ [kayturma] reprisal, retaliatory:
قايتۇرما ھۇجۇم
a reprisal attack
قايتۇرما زەربە
a retaliatory blow
قايتۇرۇل - قايتۇرۇلماق. پ [kayturulmak] to be given back
قايتىلا - قايتىلىماق. پ [kaytilimak] to repeat:
سۆزنى قايتىلىماق
to repeat a word
ئۆتكەن ئىشلارنى قايتىلىماق
to repeat a former act
قايتىلان - قايتىلانماق. پ [kaytilanmak] to be repeated, recur
كونا كېسىلى قايتىلانماق
a reccurence of an old disease
قايچا. ئى [kayqa] scissors
قايچىلا - قايچىلىماق. پ [kayqilimak] to cut (with scissors)
قايچىلان - قايچىلانماق. پ [kayqilanmak] to be cut
قايدۇر - قايدۇرماق. پ [kaydurmak] to make dizzy
قايرا - قايرىماق. پ [kayrimak] to turn, wrench, twist:
دەرەخ شېخىنى قايرىماق
to bend a branch
قولنى قايرىماق
to twist one's arm
چاچنى ئارقىسىغا قايـ

legal, connected with the law:
قانۇنىي كۆرەش
a legal battle
قانۇنىي ھوقۇق
legal authority
قانۇنىيەت. ئى [kanuniyət] rules, principles:
جەمئىيەت تەرەققىياتىنىڭ قانۇنىيىتى
the laws governing social progress
قانۇنىيەتلىك. سۈپ [kanuniyətlik] governed by certain principles
قاۋا - قاۋىماق. پ [kawimak] to bark, growl:
ئىت قاۋايدۇ.
Dogs bark.
قاۋاش - قاۋاشماق. پ [kawaxmak] to bark at each other
قاۋاق 1. سۈپ [kawak] quiet, secluded:
قاۋاق ھويلا
a quiet couryard
قاۋاق 2. ئى [kawak] a bar, liquor store
قاۋاقخانا. ئى [kawakhana] a bar, liquor store
قاۋان. ئى [kawan] a wild boar
قائىدە. ئى [ka:idə] rule, regulation, custom
بۇ ئويۇننىڭ نېمە قائىدىسى بار؟
a constitution
قانۇنلار توپلىمى
a body, collection of laws
نىكاھ قانۇنى
marriage law
قانۇنغا رىئايە قىلماق
to observe the law
قانۇنغا ئاساسەن سىز 16 ياشقا كىرگۈچە توي قىلالمايسىز.
By law you can't marry until you're sixteen.
قانۇنچى. ئى [kanunqi] a lawyer, jurist
قانۇنسىز. سۈپ [kanunsiz] illegal, not permitted:
قانۇنسىز ئىش
an illegal act
قانۇنسىز نىكاھ
an illegal marriage
قانۇنشۇناس. ئى [kanunxunas] a legal expert
قانۇنلاش - قانۇنلاشماق. پ [kanunlaxmak] to be legal, become legal:
بۇ ئىش قانۇنلىشىپ قالدى.
This is legal.
قانۇنلاشتۇر - قانۇنلاشتۇرماق. پ [kanunlaxturmak] to legalize
قانۇنلۇق. سۈپ [kanunluk] legal, permitted
قانۇنىي. سۈپ [kanuniy]
however?, no way!
ئوقۇمىسا قانداقمۇ بىلەلىسۇن!
If you don't study, how can y ou ever learn!
قاندۇر - قاندۇرماق. پ [kandurmak] to satisfy
تەلەپنى قاندۇرماق
to grant a request
ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇرماق
to satisfy one's thirst
قانسىرا - قانسىرىماق. پ [kansirimak] to bleed:
يارىدار قانسىراپ كېتىپتۇ.
The injured man has lost a lot of blood.
قانسىراتقۇ - قانسىراتماق. پ [kansiratmak] to cause to bleed
قانسىراش - قانسىراشماق. پ [kansiraxmak] to bleed together
قانلىق. سۈپ [kanlik] with blood, bloody:
قانلىق جەڭ
a bloody battle
قانلىق كۆرەش
a bloody struggle
قانلىق قىرغىن
a bloody massacre
قانۇن. ئى [kanun] the law, a decree:
ئاساسىي قانۇن

boiled

قاياناق سۇ

boiled water

قاياناق سۇ ئىچ. كۆڭلۈك تىنچ.

Drink boiled water and let your heart be content.
(Be satisfied with simple things.)

قاياناق كۈرەش

a fierce struggle

قاينام. ئى [kaynam]

whirlpool, eddy

قاينام - تاشقىن. ئى [kaynam-taxkin]

waves, billows, a tumult

قاينىتىش - قاينىتىشماق. پ [kaynitixmak]

to boil

قاينىتىلما - قاينىتىلماق. پ [kaynitilmak]

to be boiled

قايىل. رەۋ [ka:yil]

admiration, esteem:

مەن ساڭا قايىل.

I admire you.

قايىل بولماق. پ

to be persuaded

قايىل قىلماق. پ

to persuade:

ئۇلار ئۇنى بېرىشقا قايىل قىلدى.

They persuaded him to go.

قايىللىق. ئى [ka:yillik]

admiration, esteem

قەبرە. ئى [kəbrə]

a tomb, grave:

ئۇنىڭ قەبرىسى ئۇپپالدا.

His grave is in Uppal.

قەبرە تېشى

a tombstone, gravestone

قەبرىستان. ئى [kəbristan]

a cemetery, graveyard

قەبىلە. ئى [kəbi:lə]

a tribe, clan

قەبىھ. سۈپ [kəbih]

evil, corrupt:

قەبىھ قىلىق

an evil action

قەبىھلىك. ئى [kəbihlik]

evil, corruption, wrong

قەپەز. ئى [kəpəz]

a cage:

قۇش قەپىزى

a bird cage

قەتل. ئى [kətl]

see below

قەتل قىلماق. پ

to murder, massacre

قەتئىي. رەۋ [kət'iy]

firm, decisive, resolute:

قەتئىي جاۋاب

a firm answer

قەتئىي نىيەت

iron determination

قەتئىي تەلەپ قىلماق

to insist

قەتئىيەت. ئى [kət'iyət]

resolution, determination:

قەتئىيەتكە كەلمەك. پ

to resolve to do something

قەتئىيەتلىك. ئى [kət'iyət-lik]

resolution, resolve

قەتئىينەزەر. ئى [kət'iynə-zər]

no matter what, no matter who:

ئۇنىڭ كىملىكىدىن قەتئىينەزەر

no matter who it is

ئۇنىڭ نېمە دېيىشىدىن قەتئىينەزەر

no matter what he says

قەد. ئى [kəd]

body, form

قەد كۆتۈرمەك. پ

to lift one's head, liberate oneself

قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق. پ

to stand with one's head held high

قەدەر. تىر [kədər]

until, till:

مۇشۇ ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا قەدەر

until the end of this century

قەشقەردىن خوتەنگە قەدەر

from Kashkar to Hotan

قەدەم. ئى [kədəm]

a step, pace:

بىرىنچى قەدەم

the first step

as soft as butter (cream)

بۇ ئىش ئۇنىڭغا قايماق تەك ياقتى.

He was very pleased about that.

قايموق - قايموقماق. پ [kaymuk-mak] to be confused, perplexed

قاينا - قاينماق. پ [kaynimak] to boil; get angry, liven up:

سۇ قاياپ بولدىمۇ؟

Has the water boiled?

بالىسىغا قاينىماق

to get angry with one's child

تانسا قاياپ كەتتى.

The dance has livened up.

كوچىدا ئادەملەر قاياپ كەتتى.

The streets are full of people.

قاياتماق - قاياتاتماق. پ [kaynatmak] to (cause to) boil:

سۈتنى قاياتماق

to boil milk

قاياتما دورا. ئى- [kaynatma dora] liquid medicine, medicinal brew

قاياشماق - قاياناشماق. پ [kaynaxmak] to boil; get angry; liven up

قاياق. سۇپ [kaynak] Someone came to see you last night.

قايغۇ. ئى [kayoqu] sadness, misery, grief:

قايغۇغا سالماق

to be sorry, miserable

قايغۇنى كۆچكە ئايلاندۇرماق

to exchange one's sorrow for strength

قايغۇر - قايغۇرماق. پ [kayoqurmak] to be sad, sorrowful; look after:

بۇ ئىش ئۇچۇن ئۇ بەك قايغۇردى.

He was very sorry about that.

قايغۇرۇش - قايغۇرۇشماق. پ to be sad, sorrowful

قايغۇلۇق. سۇپ [kayoquluk] sad, sorrowful:

قايغۇلۇق كۈنلەر

sorrow - filled days

قايغۇلۇق چىراي

a sorrowful face

قايغۇ - ھەسرەت. ئى [kayoqu - həsrət] sadness, sorrow

قايماق. ئى [kaymak] cream, curd:

قايماق چاي

milk tea

قايماقتەك يۇمشاق

ريماق

to push one's hair back

مۇھىم مەسىلنى بىر تەرەپكە قايرىپ قويماق

to put an important matter to one side

قايرىل - قايرىلماق. پ [kayrilmak] to be twisted, wrenched, turned:

ئۇنىڭ قولى قايرىلىپ كەتتى.

His arm is twisted.

كۈن غەربكە قايرىلدى.

The sun lowered in the west.

قايرىلساڭ، چوڭ كوچىغا چىقسەن.

Turn, and you'll see the main road.

قايسى. ئال [kaysi] which:

قايسى ۋاقىتتا؟

At what time?

قايسى كۈنى بارىمىز؟

When shall we go?

سىز قايسىنى خالايسىز؟

Which one would you like?

قايسى كۈنى...

on a certain day...

قايسىبىر. ئال [kaysibir] someone, something:

ئاخشام قايسىبىرى سىزنى ئىزدەپ كەپتۇ.

سېنىڭ بۇ قىلغىنىڭ مېنى قەستەن تەڭلىكتە قالدۇرۇش ئەمەسمۇ؟
You did that deliberately to get me into difficulties, didn't you?

قەستلە ـ قەستلىمەك. پ [kəstlimək] to plot, plan a crime:

قېچىشنى قەستلىمەك
to plan to escape

ئۇ 1960 ـ يىلى قەستلەپ ئۆلتۈرۈلگەن.
He was murdered in 1960.

ئۇلار زوكتۇكنى ئۆلتۈرۈشنى قەستلىدى.
They plotted to kill the president.

قەستلەشمەك. پ [kəstləxmək] to oppose, be antagonistic to

قەغەز. ئى [kəɣəz] paper, ticket, certificate:

ئاق قەغەز
white paper

ئىمتىهان قەغىزى
an examination paper

قەغەز پۇل
paper money

ماڭا بىر پارچە قەغەز لازىم ئىدى.
I need a piece of paper.

قەغەزۋاز. ئى [kəɣəzwaz] a bureaucratic person

قەلئە. ئى [kəl'ə:] a fort, fortress:

قەلەم. ئى [kələm] a pen; handwriting, writing:

قەلەم ئۇچى
the point, tip of a pen

بۇ ئۇنىڭ قەلىمىگە ئوخشمايدۇ.
This doesn't look like his writing.

ئۇنىڭ قەلىمى كۆچلۈك.
He's a good writer.

قەلەم ھەققى
a writing fee

قەلەمدان. ئى [kələmdan] pencil box

قەلەندەر. ئى [kələndər] a beggar

قەلەي. ئى [kələy] tin (the metal)

قەلب. ئى [kəlb] the heart, soul:

قەلبى پاك
pure ـ hearted

قەلبىنى ئىزھار قىلماق
to bare one's soul

ئۇنىڭ قەلبى بىلەن بىزنىڭ قەلبىمىز بىر.
His heart is one with ours.

قەلبداش. ئى [kəlbdax] a like ـ minded person

قەمەر. ئى [kəmər] the moon

قەمەرىيە. ئى [kəməriyə] the lunar calendar

قەنت. ئى [kənt] sugar:

چاقماق قەنت
cube sugar

قەنتتەك بالا
a lovely child

قەنت ـ گېزەك. ئى [kənt ـ gezək] sugar and sweets:

قەندالەت. ئى [kəndalət] sweet foods

قەھەتچىلىك. ئى [kəhətqilik] a famine:

قەھەتچىلىك يىل
a famine year

قەھر. ئى [kəhr] anger, indignation

قەھرلىك. سۈپ [kəhrlik] raging, fierce:

قەھرلىك دېڭىز دولقۇنلىرى
fierce waves

قەھرىتان. سۈپ [kəhritan] bitterly cold:

قەھرىتان قىش
a bitterly cold winter

قەھرىمان. سۈپ [kəhriman] a hero, outstanding person; brave:

كۆرەش قەھرىمانى

پۇختا قەدەم بىلەن ئالغا باسماق
to take firm strides forward
بۇ كىتابنى كۆرسىڭىز، ھەر قەدەمدە خاتا بىسلىغان خەتلەر ئۇچراپ تۇرىدۇ.
If you read this book, you can find spelling mistakes everywhere.
قەدەملە - قەدەملىمەك. پ [kədəmlimək] to pace, stride
قەدەممۇ قەدەم. رەۋ [kədəmmukədəm] step by step:
قەدەممۇقەدەم ئالغا باسماق
to progress step by step
قەدىر. ئى [kədir] value; advantage
قەدرىگە يەتمەك. پ
to realize something's value
قەدىردان. سۈپ [kədirdan] dear, beloved:
قەدىردان دوست
a dear friend
قەدىردانلىق. ئى [kədirdanlik] value, worth
قەدىرلە - قەدىرلىمەك. پ [kədirlimək] to value, esteem, treasure

قەدىرلەش - قەدىرلەشمەك. پ [kədirləxmək] to value each other
قەدىرلەنمەك - قەدىرلەنمەك. پ [kədirlənmək] to be valued, esteemed
قەدىرلىك. سۈپ [kədirlik] dear:
قەدىرلىك ئانا
my dear mother
قەدىم. رەۋ [kədim] ancient, old:
قەدىمدىن قالغان ئۆرپ-ئادەت
ancient customs and traditions
قەدىمكى. سۈپ [kədimki] old, ancient:
قەدىمكى دەۋر
ancient times
قەدىمكى مەدەنىيەت
an ancient civilisation
قەدىناس. سۈپ [kədi:nas] old, close, intimate:
قەدىناس ئەر - خوتۇن
an old couple
قەدىناس دوست
a long-standing friend
قەرەل. ئى [kərəl] a limited time, season
قەرەللىك. سۈپ [kərəllik] timed, for a fixed length of time:
قەرەللىك ئامانەت پول
money on fixed term deposit

قەرز. ئى [karz] a debt, financial obligation; duty
قەرز ئالماق. پ
to borrow money
قەرز تۆلىمەك. پ
to pay off a debt:
قەرزگە بوغۇلماق. پ
to be deeply in debt:
مەن نۇرغۇن قەرزگە بوغۇلۇپ قالدىم.
I owe large debts.
قەرزدار. ئى [kərzdar] debtor
قەرزدار بولماق. پ
to owe, be a debtor:
سىز ماڭا 50 سومغا قەرزدار.
You owe me fifty yuan.
قەسەم. ئى [kərsəm] an oath, vow
قەسەم بەرمەك. پ
to vow
قەسەم قىلماق. پ
to swear
قەسەمنامە. ئى [kəsəm-na:mə] a letter of promise, intent:
قەست. ئى [kəst] a conspiracy, plot; intention
ھاياتىغا قەست قىلماق
to plot to murder
قەستەن. رەۋ [kəstən] deliberately, on purpose:

breakfast.

ئۇ تىللىغىلى قوپتى.
He started to curse.

شامال يەنە چىققلى قوپتى.
The wind's got up again.

قوپال. سۈپ [kopal] rough, coarse, boorish:

قوپال ئادەم
a coarse fellow

قوپال تىكىلگەن ئۆتۈك
coarsely sewn boots

قوپاللاش - قوپاللاشماق. پ [kopallaxmak] to be coarse, rude

قوپاللىق. ئى [kopallik] rudeness, crudity

قوپتۇر - قوپتۇرماق. پ [kopturmak] to make someone get up

قوپۇر - قوپۇرماق. پ [kopurmak] to raise, cause to get up:

تام قوپۇرماق
to build a wall

بوۋاينى يۆلەپ كارىۋاتتىن قوپۇرماق
to help an old man out of bed

قوتاز. ئى [kotaz] a mountain yak

قوتان. ئى [kotan] a fold, animal enclosure:

قوي قوتىنى
a sheep - fold

قوتانلا - قوتانلىماق. پ [kotanlimak] to have a halo (of the moon):

ئاي قوتانلىدى.
The moon has a halo around it.

قوتۇر. سۈپ [kotur] mangy, flea - ridden:

قوتۇر ئىت
a mangy dog

قوتۇرماق. ئى [koturmaq] a type of cake

قوچۇ - قوچۇماق. پ [ko:qumak] to stir, agitate:

چاينى قوچۇڭ.
Stir the tea.

ئۇ كۆپ سۆزلەپ مېڭەمنى قوچۇۋەتتى.
He said so much, I'm confused.

قوچۇل - قوچۇلماق. پ [ko:qulmak] to be stirred, agitated:

مېڭەم قوچۇلۇپ كەتتى.
I'm confused.

قورال. ئى [koral] tools; weapons, arms:

ئەمگەك قوراللىرى
work tools

يادرو قوراللىرى
nuclear weapons

قولغا قورال ئالماق
to take up weapons

قورال - جابدۇق. ئى [koral_jabduk] utensils, instruments, tools

قورال - سايمان. ئى [koral_sayman] utensils, instruments, tools

قورالسىز. سۈپ [koralsiz] unarmed, without weapons

قورالسىزلان - قورالسىزلاندۇر - قورالسىزلاندۇرماق. پ [koralsizlandurmak] to disarm somebody:

دۈشمەننى قورالسىزلاندۇرماق
to disarm the enemy

قوراللان - قوراللانماق. پ [korallanmak] to be armed with:

يېڭى تېخنىكا بىلەن قوراللانماق
to be armed with new technology

قوراللاندۇر - قوراللاندۇرماق. پ [korallandurmak] to arm, provide with weapons:

ئارمىيىنى قوراللاندۇرماق
to arm the army

قوراللىق. سۈپ [korallik] armed, having weapons:

قوراللىق قوزغىلاڭ
an armed uprising

قوراللىق كۈرەش

a war hero
ئەمگەك قەھرىمانى
an outstanding worker
قەھرىمانلارچە رەۋ ـ [kəhri manlarqə] bravely, heroically:
قەھرىمانلارچە كۈرەش قىلماق
to struggle bravely
قەھرىمانلىق. ئى [kəhri manlik] bravery, courage:
قەھرىمانلىق كۆرسەتمەك
to display courage
قەھۋە. ئى [kəhwə] coffee:
قەۋەت 1. ئى [kəwət] storey, floor; strand:
ئۈچ قەۋەت بىنا
a three ـ storey building
ـ ئۈستۈنكى قەۋەتكە چىقىڭ.
Go up to the next floor.
ئىشخانا ئاستىنقى قەۋەتتە.
The office is down ـ stairs.
ئۈچىنچى قەۋەتتە
on the third floor
ئۈچ قەۋەت يىپ
three strand thread
قەۋەت 2. رەۋ [kəwət] very, extremly:
قەۋەت چىرايلىق
very beautiful

قەۋەتلە ـ قەۋەتلىمەك. پ [kəwətlimək] to pile on top of each other:
كۆرپىلەرنى قەۋەتلەپ سالماق
to pile quilts on top of each other
قەۋەتلەپ گۇناھ ئارتماق
to add one wrong to another
قەۋەتلىك. سۈپ [kəwətlik] storey, floor; strand:
تۆت قەۋەتلىك بىنا
a four storey building
قەي قىلماق. پ ـ [kəy kilmak] to vomit
قەيەر. ئال [kəyər] where:
سىز قەيەرلىك؟
Where are you from?
ئۇ قەيەردە؟
Where is he?
قەيەر بولمىسۇن
wherever
قەيەر بولمىسۇن سىز خالىسىڭىزلا بارالايمىز.
We can go wherever you like.
قەيت قىلماق. پ ـ [kəyt kilmak] to record, put in writing
قەيسەر. سۈپ [kəysər] staunch, resolute:
قەيسەر جەڭچى
a formidable fighter

قەيسەرلەشمەك. پ [kəysərləxmək] to be staunch, resolute
قەيسەرلىك. ئى [kəysərlik] firmness, resolution:
قەيسەرلىك بىلەن قارشى تۇرماق
to resist firmly
قوبۇز. ئى [kobuz] a musical instrument
قوبۇل [kobul] see below
قوبۇل بولماق. پ
to be approved
قوبۇل قىلماق. پ
to accept, receive:
بۇ سوۋغاتنى قوبۇل قىلىڭ.
Please accept this gift.
قوبول كۆرمەك. پ
to agree with, accept as true
قوبۇلخانا. ئى [kobulhana] a reception room:
قوبۇللاڭ ـ قوبۇللانماق. پ [kobullanmak] to be received, accepted:
قوپ ـ قوپماق. پ [kopmak] to get up, rise; to start:
قوپۇڭ!
Get up!
ئورنىدىن قوپماق
to get up, rise
ئورنۇمدىن قوپقاندىن كېيىن، ئەتىگەنلىكتامىقـ نى يەيمەن.
After getting up I have

سەي قورۇماق
to fry vegetables
قورۇش - قورۇشماق. پ
[ko:ruxmak] to fry, cook
قورۇق 1. ئى [ko:ruk]
a wrinkle, line
يۈزىگە قورۇق چۈشمەك
to have wrinkles (on the face)
قورۇق 2. ئى [ko:ruk]
an enclosure, surrounding wall, farm
قورۇل . ئى [ko:rul]
the sights (of a gun)
قورۇل - قورۇلماق. پ [ko-rulmak] to be fried, cooked: to shrink
قورۇما. سۇپ [ko:ruma]
fried, cooked; a vegetable dish:
قورۇما كاۋاپ
fried kebab
قورۇن - قورۇنماق. پ [ko:runmak] to be restrained, restricted:
قورۇنماي، ئازادە ئولتۇرۇڭ.
Make yourself comfortable.
قوزا. ئى [koza]
a lamb
قوزغا - قوزغىماق. پ [kozqimak] to move;

excite, arouse:
جوزىنى ئورنىدىن قوزغاپ قوي.
Move the table aside.
ئۇنىڭ قىلمىشى كۆپچىلىكنىڭ غەزىپىنى قوزغىدى.
His deeds aroused people's anger.
قوزغاتقۇچ. ئى [kozqatkuq]
a starting device
قوزغاتقۇچى دورا. ئى [kozqatkuqidora] a stimulant
قوزغال - قوزغالماق. پ [kozqalmak] to set out; be aroused:
ئۇ بېيجىڭدىن قوزغالدى.
He set out from Beijing.
ئاممىا قوزغالدى.
The masses rose up in revolt.
دېڭىز دولقۇنلىرى قوزغالدى.
The waves increased in strength.
كونا كېسەل قوزغىلىپ قالدى.
His previous disease has broken out again.
قوزغىلاڭ. ئى [kozqilaŋ]
a riot, uprising, mutiny:
قوراللىق قوزغىلاڭ
an armed uprising
قوزغىلاڭ كۆتۈرمەك. پ
to revolt, riot
قوزغىلاڭچى. ئى [kozqilaŋqi] a rioter, mutineer
قوزۇق. ئى [ko:zuk]
a stake, post:
ئاتنى قوزۇققا باغلاپ قويماق
to tie a horse to a stake
قوزىچاق. ئى [koziqak]
a young lamb
قوزىلا - قوزىلىماق. پ [kozilazilimak] to give birth to lambs:
قويلار قوزىلاشقا باشلىدى.
The lambing season has begun.
قوزىلىق. سۇپ [kozilik]
with lambs
قوش. سۇپ [kox]
bi-, double:
قوش ئايلىق ژورنال
a bi-monthly magazine
قوش تىرناپ
quotation marks
قوش قاناتلىق ئايروپىلان
a bi-plane
قوش مەنىلىك سۆز
an ambiguous word
قوش - قوشماق. پ [koxmak] to add together, merge:

the news.
بىز قورقمايمىز.
We're not afraid.
قورققاق. سۈپ [korkkak] cowardly, timid, fearful
قورققاقلىق. ئى [korkkaklik] cowardice, timidity, fear
قورقۇتماق. پ [korkutmak] to frighten, scare:
ئۇ مېنى قورقۇتۇۋەتتى.
He frightened me.
قورقۇشماق. پ [korkuxmak] to be afraid, scared
قورقۇمسىز. سۈپ [korkumsiz] unafraid, brave
قورقۇنچ. ئى [korkunq] fear, dread, apprehension:
قورقۇنچ ئىچىده قالماق
to be in a state of fear
قورقۇنچاق. سۈپ [korkunqaq] timid, fearful
قورقۇنچاقلىق. ئى [korkunqaqlik] timidity, fear
قورقۇنچلۇق. سۈپ [korkunqluk] terrifying, frightening:
قورقۇنچلۇق مەنزىره
a terrible scene
قورۇماق. پ [korumak] to fry, cook:
to be angry, mad
قورساقتا قالماق
to be pregnant
قورسىقىدا بالا بار.
She's pregnant.
قورشىماق. پ [korximak] to surround, encircle:
باغنى تام بىلەن قورشىماق
to build a wall around a garden
دۈشمەننى قورشىماق
to surround the enemy
قورشالماق. پ [korxalmak] to be surrounded, encircled:
بۇ ئۆي تام بىلەن قورشالغان.
The house is surrounded by a wall.
قورشاۋ. ئى [korxaw] encirclement:
قورشاۋغا ئالماق
to surround, encircle
قورغان. ئى [korqan] a fort, fortress:
تاش قورغان
a stone fortress
قورقماق. پ [korkmak] to be afraid, scared of:
مەن ئىتتىن قورقمايمەن.
I'm not scared of dogs.
مەن بۇ خەۋەردىن قورقۇپ كەتتىم.
I was frightened by an armed struggle
قورال - ياراق. ئى [koral-yarak] weapons, arms:
قورال - ياراق زاۋۇتى
a weapons factory
قوراي. ئى [koray] withered grass
قورچاق. ئى؛سۈپ [korqak] a puppet, a doll:
قورچاق ھۆكۈمەت
a puppet government
قورداق. ئى [kordak] a meat and potato stew
قورساق. ئى [korsak] stomach, belly:
قورساق ئاچماق
to be hungry
قورسىقىم ئاچتى.
I'm hungry.
غوجامنىڭ قورسىقى توق، قۇلى بىلەن ئىشى يوق.
When the master's belly is full, he won't bother his slave.
قورسىقى كەڭ
generous, magnanimous
قورساق ئاغرىماق
1. to feel sorry; 2. to have a stomach ache
قورسىقىم ئاغرىدى.
I'm very sorry to hear that.
قورساق كۆپۈكىنى چىقارماق

a bell; an alarm:
قوڭغۇراق چالماق
to ring a bell
قوڭۇر. سۈپ [koŋur]
brown (the colour):
قوڭۇر ئېيىق
a brown bear
قول. ئى [kol]
the hand, lower arm:
ئوڭ قولۇم
my right hand
قول چىراغ
a torch, flashlight
قول ساەئت
a wrist watch
قول ياغلىق
a handkerchief
قولى ئۇزۇن
to be powerful, have influence; be rich
قولى ئوچۇق
generous, magnanimous
ئۇنىڭ قولى ئوچۇق.
He's very generous.
قولنى تارتماق
to withdraw, pull out
قول ئېلىشماق
to shake hands
بىز قول ئېلىشتۇق.
We shook hands.
قولغا ئالماق پ
to arrest:
ساقچىلار ئۇنى قولغا ئالدى.
The police arrested him.

catch him.
قوغلاتقا - قوغلاتماق. پ [koqlatmak] to cause to pursue
قوغلاتقا - قوغلانماق. پ [koqlanmak] to be pursued, expelled
قوغلاندى. سۈپ [koqlandi]
a person expelled or banished
قوغۇشۇن. ئى [ko:quxun]
lead (the metal):
قوغۇشۇن ھەرپ
lead type
قوغۇن. ئى [koqun]
sweet - melon
قوغۇنچى. ئى [koqunqi]
melon-seller, melon-grower
قوڭ. ئى [koŋ]
bottom, buttocks:
قوڭى ئېغىر ئادەم
a person who is hard to get rid of
قوڭنى يەرگە قويالماي قالماق
to be too busy to sit down
قوڭالتاق. سۈپ [koŋaltak]
having no socks; poor:
ئۆتۈكنى قوڭالتاق كىيمەك
to wear boots without having socks
قوڭغۇراق. ئى [koŋqurak]

an additional tax
قوشۇمچە مەھسۇلات
a by - product
قوشۇن. ئى [koxun]
troops, soldiers:
چەتئەل قوشۇنلىرى
foreign troops
قوغدا - قوغدىماق. پ [koq-dimak] to defend, protect:
مەن دۆلىتىمنى قوغدايمەن.
I will defend my country.
قوغداش - قوغداشماق. پ [koqdaxmak] to defend, protect
قوغدال - قوغدالماق. پ [koqdalmak] to be guarded, protected:
بۇ قوغدىلىدىغان ئۆي.
The house is guarded.
قوغدان - قوغدانماق. پ [koqdanmak] to defend oneself:
قوغدىنىش ئۇرۇشى
a war in self-defence
قوغلا - قوغلىماق. پ [koq-limak] to pursue, chase:
ئىت مۇشۇكنى قوغلىدى.
The dog chased the cat.
ئۇ تېز ماڭىدۇ، مەن ئۇنى قوغلاپ يېتەلمەيمەن.
He's running so fast I'll never

ئۈچنى ئالتىگە قوشسىڭىز توققۇز بولىدۇ.
If you add 3 and 6, you get 9.
هاراقنا سۇ قوشماق
to add water to wine
قوشاق ئى [koxak]
a folk song
قوشاقچى. ئى [koxakqi]
a folk singer
قوشاقدا - قوشاقدىماق. پ [koxakdimak] to tie together:
قويلارنى قوشاقداپ باغلىماق
to tie sheep up together
قوشچى. ئى [koxqi]
a person who ploughs
قوش - قوش. سۈپ [kox_kox] many, double
قوشقار. ئى [koxkar]
a ram:
ئىككى قوشقار سوقۇشسا بۆرىگە پايدا.
If two rams fight, the wolf benefits.
قوشكىزەك. ئى [koxkezək] twins:
ئۇلار قوشكىزەكمۇ؟
Are they twins?
قوشلاپ. رەۋ [koxlap] in two's and three's, in groups
قوشما. سۈپ [koxma] united, added together:
قوشما سان
a compound number
ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى
the United States of America
قوشما سۆز
a compound word
قوشما جۈملە
a compound sentence
قوشنا. ئى [koxna]
a neighbour:
يىراقتىكى تۇغقاندىن يېقىندىكى قوشنا ئەلا.
A near neighbour is better than a distant relative.
قوشنىدارچىلىق. ئى [koxnidarqilik] neighbourliness:
قوشنىدارچىلىق مۇناسىۋىتى
neighbourly relations
قوشۇش - قوشۇشماق [koxuxmak] to add:
قوشۇش بەلگىسى
the addition sign
قوشۇش ئەمىلى
addition, adding
قوشۇق. ئى
a spoon:
قوشۇق سالما!
Don't interrupt!
قوشۇقلا - قوشۇقلىماق. پ [koxuklimak] to spoon: (eg. food, medicine)
قوشۇل - قوشۇلماق. پ [koxulmak] to agree; join:
مەن قوشۇلىمەن.
I agree.
يېرىم يولدا بىر قانچە ئادەم بىزگە قوشۇلدى.
Halfway there, we were joined by a few people.
بۇ دەريا ئاخىر بېرىپ تارىمغا قوشۇلىدۇ.
This river joins the Tarim further down.
قوشۇلما. سۈپ [koxulma] mixed, united, combined
قوشۇلۇش - قوشۇلۇشماق. پ [koxuluxmak] to agree, consent to
قوشۇما. ئى [koxu:ma] the brow:
قوشۇمىسىنى تۈرمەك
to knit the brows, frown
قوشۇمچە 1. ئى [koxumqə] an appendix (in a book)
قوشۇمچە 2. ئى [koxumqə] an affix, suffix; addition:
سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
word-building affixes
قوشۇمچە باج

to work together

قولۇاق. ئى [kolwak] a small boat

قوماچ. ئى [ko;maq] roasted corn

قوماندا. ئى [komanda] a command, order; leader

قوماندان. ئى [komandan] a commander:

ئالىي باش قوماندان a high – ranking commander

قوماندانلىق. ئى [koman-danlik] leading, commanding

قومۇر - قومۇرماق. پ [ko-murmak] to pull up, uproot:

دەرەخنى يىلتىزى بىلەن قومۇرماق to uproot a tree

قومۇش ئى [komux] a reed (a plant)

قون - قونماق. پ [konmak] to descend; spend a night:

ئايروپىلان قوندى. The aeroplane landed.

قۇش دەرەخكە قوندى. The bird alighted on the tree.

قوناق. ئى [konak] sorghum, corn:

قوناق ئۇنى corn flour

قونالغۇ. ئى [konalqu] a place to spend a night

قونچ. ئى [konq] the upper part of a boot

قوندا ق. ئى [kondak] the butt (of a rifle); a bird perch

قوندۇر - قوندۇرماق. پ [kondurmak] to make someone spend the night

قوۋزاق. ئى [kowzak] the bark (of a tree):

دەرەخ قوۋزىقى the bark of a tree

قوۋم. ئى [kowm] tribe, people

قوۋۇرغا. ئى [kowuroa] the rib cage:

قوۋۇرغا گۆشى rib meat

قوۋۇرغىسى كۆرۈنۈپ قالماق to be very thin

قوۋۇز. ئى [kowuz] a cheek (part of the face)

قوۋۇشماق - قوۋۇشماق. پ [kowuxmak] to join together

قوۋۇق. ئى [kowuk] the city gate; a bird cage

قوي. ئى [koy] a sheep:

قوي گۆشى mutton

ساغلىق قوي a female sheep

قوي تېرىسى a sheep skin

قوي - قويماق. پ [koy-mak] to put down, leave, place:

مەن كىتابنى ئەركىنگە قويۇپ قويىمەن. I will leave the book with Arkin.

ۋېلىسىپىتنى بۇ يەردە قويۇڭ. Put the bike here.

كىتابنى كىتاب جازىسىغا قويۇڭ. Put the book on the shelf.

ئۇنىڭ يۈك-تاقلىرىنى ھازىرچە مۇشۇ يەردە قويۇپ تۇرۇپ، قايتىشمدا ئالاي. Leave his luggage here, I'll pick it up when I come back.

قويۇپ بەرمەك to release, let go

ئۇ تۇرمىدىن قويۇپ بېرىلدى. He was released from prison.

ساقال قويۇپ بەرمەك to grow one's beard

بالىغا ئات قويماق

ئۇ قولغا ئېلىندى.
He's been arrested.
قولغا چۈشۈرمەك
to seize, capture
قولدىن كەلمەك.
to be able, capable
ئۇنىڭ قولىدىن ھەممە ئىش كېلىدۇ.
He can do anything.
قولغا كەلمەك
to achieve, attain
بۇ غەلبە ئاسانلىقچە قولغا كەلمىدى.
This victory was not achieved easily.
ھازىر قولۇم بىكار ئەمەس.
I haven't time now.
قول ئۇچىدا ئىشلىمەك
to do something in a slap - dash way

قولاش - قولاشماق. پ [kolaxmak] to be nimble, agile; easy to use
ئاغزىم گەپكە قولاشمايدۇ.
I'm not good at speaking.
بۇ كەتمەن قولۇمغا قولىشپ قالدى.
This hoe is easy to use.

قولاي. سۈپ [kolay] convenient, appropriate:
ئىشقا قولاي
useful for one's work

قولايسىز. سۈپ [kolaysiz] inconvenient, inappropriate

قولايلاش - قولايلاشماق. پ [kolaylaxmak] to be convenient, advantageous

قولايلىق. ئى [kolaylik] convenience, appropriateness

قولتۇق. ئى [koltuk] the armpit:
دېڭىز قولتۇقى
a bay, gulf
دەريا قولتۇقى
a bend in a river

قولتۇقتاياق. ئى [koltuk-tayak] a crutch

قولتۇقلا - قولتۇقلىماق. پ [koltuklimak] to support by holding under the arm:
قېرىلارنى قولتۇقلىماق
to support old people

قولچۇماق. ئى [kolqumak] a criminal accomplice

قولداش. ئى [koldax] a helper at a wedding:
يىگىت قولداش
a bestman (at a wedding)
قىز قولداش
a bridesmaid

قولداما. ئى [koldama] a Uighur macaroni - like dish

قولقاپ. ئى [kolkap] mittens, gloves

قول - قانات. ئى [kol-kanat] wings; support:
بۇ بالا مېنىڭ قول قانىتىم.
This child is my only support.

قوۋالا - قوۋلاماق. پ [kol-limak] to support, agree with, back:
بىز ئۇنىڭ پىكىرلىرىنى قوۋلايمىز.
We support his suggestions.

قوۋلاش - قوۋلاشماق. پ [kollaxmak] to support, agree with

قوللان - قوللانماق. پ [kol-lanmak] to use, adopt (a method)

قوللانما. ئى [kollanma] a manual, guide-book
ئوقۇتۇش قوللانمىسى
a teacher's handbook:

قوللىنىلماق - قوللانىلماق. پ [kollinilmak] to be used, adopted:
كۆپ قوللىنىلىدىغان سۆزلەر
common, high - frequency words

قولمۇقول. رەۋ [kolmukol] hand in hand, together:
قولمۇقول ئىشلىمەك

قۇتۇلدۇرۇل- پ. [kutuldurul-mak] to be saved, rescued

قۇتۇلغۇسىز. سۈپ [kutulqusiz] inescapable, hopeless

قۇچ - قۇچماق. پ [kuqmak] to get, obtain:

زەپەر قۇچماق
to win a victory

قۇچاق. ئى [kuqak] bosom, breast:

بالىنى قۇچاقلا ئالماق
to take a child in one's arms

بىر قۇچاق سامان
an armful of goods

قۇچاق يەتمەيدىغان دەرەخ
a tree too thick to put one's arms around

قۇچاقلا - قۇچاقلىماق. پ [kuqaklimak] to embrace, hug:

قۇچاقلاش - قۇچاقلاشماق. پ [kuqahlaxmak] to embrace, hug

قۇچاقلىشىپ كۆرۈشمەك
to greet one another with an embrace

قۇچاقلان - قۇچاقلانماق. پ [kuqaklanmak] to be embraced

قۇدا. ئى [kuda] relatives by marriage

قۇدرەت. ئى [kudrət] power, strength

قۇدرەت تاپماق. پ
to become strong:

دۆلىتىمىز تېخىمۇ قۇدرەت تاپتى.
Our country has become very strong.

قۇدرەتلىك. سۈپ [kudrətlik] strong, powerful

قۇدۇق. ئى [kuduk] a well:

قۇدۇق سۈيى
well water

قۇدۇق كولىماق
to dig a well

قۇدىلاش - قۇدىلاشماق. پ [kudilaxmak] to be related by marriage

قۇر. ئى [kur] a line, a stroke, a time:

قۇر ئارىلىقى
between the lines

بىر قۇر ئوقۇماق
to read something once

بىر قۇر كىيىم
a set of clothes

قۇر - قۇرماق. پ [kurmak] to build, found, establish:

ئىتتىپاق قۇرماق
to build unity

يېڭى بىر دوختۇرخانا قۇرۇلدى.
A new hospital has been built.

قۇرا - قۇرىماق. پ [kuri-mak] to patch, piece together

قۇراشتۇر - قۇراشتۇرماق. پ [kuraxturmak] to install, put together

ئۇ ۋېلىسىپىتنى قۇراشتۇردى.
He put the bicycle together:

قۇرام. ئى [kuram] of age, mature:

قۇرامىغا يەتكەن ئادەم
an adult

قۇرئان. ئى [kur'an] the Koran:

سىز قۇرئاننى ئوقۇغانمۇ؟
Have you read the Koran?

قۇربان. ئى [kurban] a sacrifice, offering

قۇربان قىلماق. پ
to sacrifice:

ئۇلار ھەر يىلى قوي ئۆلتۈرۈپ قۇربانلىق قىلىدۇ.
They sacrifice a sheep every year.

قۇربان ھېيت. ئى
Kurban Festival

قۇرت. ئى [kurt] a worm, bug, grub:

ئۇنى مەن قۇرتتەك ۋاقتىدىن تارتىپ بېقىپ چوڭ قىلغانىدىم.

to name a ch.ld

قوي، بۇنداق گەپنى.
Stop talking like that.

قويچى. ئى [koyqi]
a shepherd

قويچىلىق. ئى [koyqilik]
sheep raising

قويۇق. سۈپ [koyuk]
dense, thick:

قويۇق قايماق
thick cream

قويۇق بۇلۇت
thick clouds

قويۇق ئورمان
a dense forest

قويۇقلاش - قويۇقلاشماق. پ [koyuklaxmak] to be thick, dense:

تۇمان قويۇقلاشماق
to thicken (of a fog)

قويۇل - قويۇلماق 1. پ [koyulmak] to become dense, thick

قويۇلماق 2. پ [koyulmak] to be placed; released

قويۇن. ئى [koyun]
breast, bosom:

قويۇن سائەت
a breast watch

قويۇن يانچۇق
a breast pocket

قۇپقۇرۇق. سۈپ [kupkuruk] very dry

قۇتا. ئى [kuta]
a box, tin, jar

قۇترا - قۇترىماق. پ [kut-

trimak] to run wild, be rampant

قۇتراتقۇچى. ئى [kutratkuqi] a person inciting trouble, provocateur

قۇتراتقۇلۇق. ئى [kutratkuluk] provocation, incitement

دۈشمەننىڭ قۇتراتقۇلۇقىغا قىددىن قاتتىق ھۇشيار بولۇش كېرەك.
We must be very careful of the enemy's provocations.

قۇتقۇز - قۇتقۇزماق. پ [kutkuzmak] to rescue, save:

ئۇ ئوت ئۆچۈرگۈچىلەر تەرىپىدىن قۇتقۇزۇۋېلىندى.
He was rescued by the firemen.

ئۇ مېنى سۇ ئاستىدىن قۇتقۇزۇۋالدى.
He saved me from drowning.

قۇتقۇزغۇچى. ئى [kutkuzquqi] saviour, redeemer

قۇتلا - قۇتلىماق. پ [kutlimak] to be glad; congratulate

قۇتلۇق. سۈپ [kutluk] happy, joyful:

قۇتلۇق كۈن
a happy day

باياشەمگىز قۇتلۇق بولسۇن!
Many happy returns! (said during a festival)

قۇتۇپ. ئى [kutup]
the (North) pole; extreme:

شىمالىي قۇتۇپ
the North pole

بىر قۇتۇپتىن يەنە بىر قۇتۇپقا ئۆتمەك
to go from one extreme to the other

قۇتۇپلانماق. پ [kutuplanmak] to be polarized

قۇتۇل - قۇتۇلماق. پ [kutulmak] to extricate oneself, escape from:

ئۆلۈمدىن قۇتۇلماق
to escape death

قەرزدىن قۇتۇلماق
to pay off a debt

قۇتۇلدۇر - قۇتۇلدۇرماق. پ [kutuldurmak] to save, rescue someone:

قۇتۇلدۇرۇش پۇلى
ransom money

قۇتۇلدۇرغۇچى. ئى [kutulduruquqi] saviour, redeemer

قۇتۇلدۇرۇل - قۇتۇلدۇرۇۋ-

قۇرۇلۇش. ئى [kurulux] building, construction:
شەھەر قۇرۇلۇشى urban construction
جۈملىنىڭ قۇرۇلۇشى sentence cosntruction
قۇرۇم. ئى [kurum] soot, ash
قۇسۇ ـ قۇسماق. پ [kusmak] to vomit, throw up
قۇسۇر. ئى [kusur] an error, mistake:
قۇسۇر چىقارماق. پ to make a mistake
قۇسۇق. ئى [kusuk] vomit, puke:
قۇش. ئى [kux] a bird; eagle:
ئۆي قۇشى a pet bird
قۇشچى. ئى [kuxqi] one who hunts with an eagle
قۇشخانا. ئى [kuxhana] an abattoir, slaughter ـ house
قۇشتاچ. ئى [kuxkaq] a sparrow
قۇشلا ـ قۇشلماق. پ [kuxlimak] to hunt with an eagle
قۇل. ئى [kul] servant, slave
قۇل قىلماق. پ to enslave
قۇلاق. ئى [kulak] the ear:
قولىقىنى دىققەت قۇتماق to listen carefully
قۇلقى ئېغىر to be hard of hearing
قۇلىقى يۇمشاق to be credulous
قۇلىقىم سىزدە. Carry on (talking). I'm listening.
بۇ قۇلاقتىن كىرىپ، ئۇ قۇلاقتىن چىقىپ كەتمەك in one ear, out of the other
گەپ بىر، قۇلاق ئىككى. Listen more than you speak.
قۇلاقنا كىرمەك to listen, obey
قۇلىقىغا گەپ كىرمەيدىغان بالا a disobedient child
قۇلاقچا. ئى [kulakqa] a fur hat
قۇلان. ئى [kulan] a wild horse
قۇلدار. ئى [kuldar] a slave ـ owner
قۇلۇپ. ئى [kulup] a lock, padlock:
ئىشىككە قۇلۇپ سالماق to lock a door
قۇلۇپساز. ئى [kulupsaz] a lock maker
قۇلۇپلا ـ قۇلۇپلىماق. پ [kuluplimak] to lock:
ئىشىكنى قۇلۇپلاك. Lock the door.
قۇلۇپلاڭ ـ قۇلۇپلانماق. پ [kuluplanmak] to be locked
قۇلۇپلۇق. سۈپ [kulupluk] with a lock
قۇلۇلە. ئى [kulu:lə] a snail
قۇلۇن. ئى [kulun] a pony
قۇلۇنلا ـ قۇلۇنلىماق. پ [kulunlimak] to give birth to a pony
قۇم. ئى [kum] sand, grit:
قوم خالتا a sandbag
قۇم قازان an earthenware pot
قۇمساق. سۈپ [kumsaŋ] sandy, gritty:
قۇمساق توپا sandy soil
قۇملۇق. ئى [kumluk] desert, wilderness
قۇمىلاق. ئى [kumilak] a pebble; divination stone
قۇندۇز. ئى [kunduz] a beaver
قۇۋ. سۈپ [kuw] crafty, cunning
قۇۋانچ. ئى [kuwanq] happy, joyful
قۇۋلۇق. ئى [kuwluk]

I've looked after him since he was tiny.

قۇرت ـ قوڭغۇز. ئى ـ [kurt koŋoquz] insects, bugs

قۇرتلا ـ قۇرتلىماق. پ ـ [kurtlimak] to be worm-ridden

قۇرداش. سۇپ [kurdax] the same age:

مەن ئۇنىڭ بىلەن قۇرداش.

I'm the same age as he.

قۇرغاق. سۇپ [kuroqak] dry, arid:

قۇرغاق رايون

an arid region

ھاۋا بەك قۇرغاق.

The weather is very dry.

قۇرغاقچىلىق. ئى ـ [kuroqakqilik] drought:

قۇرغاقچىلىق ئاپىتى

a serious drought

قۇرغۇز ـ قۇرغۇزماق. پ [kuroquzmak] to have something built, founded

قۇرما تام. ئى [kurma tam] a mud fence

قۇرۇ ـ قۇرۇماق. پ ـ [kurumak] to become dry, dry up:

كىر ئاپتاپتا تېز قۇرۇيدۇ.

The washing will dry quickly in the sun.

سىر قۇرۇپتۇ.

The paint has dried.

دەريا قۇرۇپ كەتتى.

The river has dried up.

قۇرۇت. ئى [kurut] hardened Kazakh cheese

قۇرۇتۇ ـ قۇرۇتماق. پ [kurutmak] to (cause to) dry:

ھۆل كىيىمنى قۇرۇتماق

to dry damp clothes

ئوتۇننى قۇرۇتماق

to dry firewood

قۇرۇق. سۇپ [kuruk] dry, empty:

قۇرۇق مېۋە

dried fruit

قۇرۇق كىتاب

a worthless book

قۇرۇق گەپ

empty talk, nonsense

قۇرۇق ھارۋا قاتتىق تاراقلايدۇ.

An empty cart makes a loud noise.

قۇرۇق يولغا سېلىپ قويدۇق.

(polite expression said by host to departing guests)

قۇرۇق كەلدۇق!

We came empty handed! (said by a guest)

قۇرۇق ئولتۇرۇپ قالدىڭلار!

We haven't fed you well! (said by the host)

قۇرۇقدا ـ قۇرۇقدىماق. پ [kurukdimak] to dry, clean out; empty:

قوتاننى قۇرۇقدىماق

to clean out a sheep pen

ئوغرىلار ئۆينى قۇرۇق داپ قويدى.

The thieves ransacked the house.

قۇرۇقلۇق. ئى؛ سۇپ ـ [kurukluk] dryness, aridity:

قۇرۇقلۇق ئارمىيىسى

the Army, land forces

قۇرۇلا ـ قۇرۇلماق. پ [kurulmak] to be formed, established:

جۈملىلەر سۆزلەردىن قۇرۇلىدۇ.

Sentences are formed from words.

يېڭى بىر مەكتەپ قۇرۇلدى.

A new school has been founded.

قۇرۇلتاي. ئى [kurultay] a meeting of delegates

قۇرۇلما. ئى [kurulma] structure, make-up

قېلىن. سۈپ [kelin] thick, dense; close:

قېلىن قەغەز
thick paper

قېلىن پاختىلىق چاپان
a thick cotton-padded coat

يۈزى قېلىن
brazen, shameless

قېلىنلا - قېلىنلاماق. پ [kelinlimak] to become thick

قار بارغانسېرى قېلىنلاپ كەتتى.
The snow got thicker.

قېلىنلاتـ - قېلىنلاتماق. پ [kelinlatmak] to (cause to) thicken

قېنى. ئال [keni] where; well!:

كىتاب قېنى؟
Where's the book then?

قېنى، سۆزلەپ بېقىڭ!
Go ahead, say something!

قېنىق. سۈپ [kenik] concentrated; dark (of colours):

قېنىق چاي
strong tea

قېنىق قىزىل
deep, dark red

قېيدا - قېيدىماق. پ [kedimak] to get afraid of having his hair cut.

قېرىندىش. ئى [kerindax] brother; pencil

قېزىش - قېزىشماق. پ [kezixmak] to dig

قېزىلما. سۈپ [kezilma] mineral:

قېزىلما بايلىقلار
mineral wealth

قېقىش - قېقىشماق. پ [kekixmak] to knock, hammer, nail

قېقىلا - قېقىلماق. پ [kekilmak] to be hammered, nailed

قېلىپ. ئى [kelip] model, mould, pattern:

قېلىپ ياسىماق
to make a mould

قېلىپچى. ئى [kelipbaz] an officious person

قېلىپلاش - قېلىپلاشماق. پ [keliplaxmak] to make a pattern, mould

قېلىش - قېلىشماق. پ [kelixmak] to remain, stay; to be inferior, not as good as:

ئۇلار مەكتەپتە قېلىشتى.
They stayed at school.

ئۇنىڭ ئوقۇشىنىڭ مېنىڭكىدىن قېلىشمايدۇ
He's as good a student as I.

She's very old.

قېرىلار
the aged, old people

قېرىلارنى ئاسراشىمىز كېرەك.
We must look after our old people.

قېرى - قېرىماق. پ [kerimak] to become old, to age

قېرىغاندا
as one gets older

قېرىش - قېرىشماق. پ [kerixmak] to oppose, counter, resist:

خەق بىلەن قېرىشماق
to confront others

ئۇ مېنى ئىزدەپ كەلسە، قېرىشقاندەك مەن ئۆيدە بولماي قاپتىمەن.
He came to see me. However, it so happened that I was not at home.

قېرىشقاق. سۈپ [kerixkak] a person who likes opposing others

قېرىق. سۈپ [kerik] bitter; afraid:

قېرىق ئالما
a bitter apple

بۇ بالا چاچ ئالدۇرۇشقا قېرىق.
This child is

a tornado:

قۇيۇندەك چاپماق

to fly away

قېپمنماق. پ [ke- pinmak] to get rich

قېتىشماق. پ [ketixmak] to dry:

سېمونت قېتىشىپتۇ.

The cement has dried.

قېتىق. ئى [ketik] yoghurt

قېتىم. ئى؛ م [ketim] time, occasion:

بىر قېتىم

once

ئىككى قېتىم

twice

كېلەر قېتىم

next time

ئۇ ئۆتكەن قېتىملىق يىغىنغا قاتناشمىدى.

He didn't come to the last meeting.

قېتىمقى. سۇپ [ketimki] time, occasion:

ئۆتكەن قېتىمقى

last time

قېچىر. ئى [keqir] a mule

قېچىش - قېچىشماق. پ [keqixmak] to run away, escape

قېرى. سۇپ [keri] old, aged; an aged person:

ئۇ بەك قېرى.

solar energy

قۇياش سىستېمىسى

the solar system

قۇيدۇر - قۇيدۇرماق. پ [kuydurmak] to have something poured

قۇيرۇق. ئى [kuyruk] a tail:

ئاتنىڭ قۇيرۇقى

a horse's tail

قۇيرۇق كۆرسىتىپ، ئۆپكە ساتماق

to deal dishonestly

قۇيرۇقىنى تالماق

to be concerned, but helpless

قۇيما. سۇپ [kuyma] cast (eg. in iron):

قۇيما قازان

a cast - iron pot

قۇيما پولات

cast steel

قۇيماق. ئى [kuymak] deep fried pancake

قۇيمىچى. ئى [kuymiqi] foundry worker

قۇيۇچ. ئى [kuyuq] pure steel

قۇيۇش - قۇيۇشماق. پ [kuyuxmak] to pour

قۇيۇل - قۇيۇلماق. پ [kuyulmak] to be poured

قۇيۇمچاق. ئى [quyumqak] tail bone

قۇيۇن. ئى [kuyun] guile, cunning:

قۇرۇلۇقى يوق ئادەم

a guileless man

قۇۋۋەت. ئى [kuwwət] strength, power;

قۇۋۋەتسىزلەنمەك. پ [kuwwət-sizlənmək] to be weak, feeble

قۇۋۋەتلەمەك. پ [kuwwətlimək] to, support, strengthen.

مەن ئۇنىڭ پىكرىنى قۇۋۋەتلەيمەن.

I support his suggestion.

قۇۋۋەتلىك. سۇپ [kuwwətlik] strong, powerful:

قۇۋۋەتلىك تاماق

nourishing food

قۇي- قۇيماق. پ [kuymak] to pour

چۆگۈنگە سۇ قۇيۇڭ.

Pour some water into the kettle.

قاچىغا ئازراق سۇ قۇيۇۋېتىڭ.

Pour some water into this bowl.

يامغۇر قۇيۇۋەتتى.

It poured (rain).

قۇياش. سۇپ [kuyax] solar, of the sun:

قۇياش نۇرى

sunlight

قۇياش ئېنېرگىيىسى

قىرچىلا - قىرچىلماق. پ [kirqilmak] to be worn, used:
چاپانىنىڭ يېڭى قىرچىلىپ قاپتۇ.
The coat sleeves look worn.

قىرغاق. ئى [kiroqak] a bank, edge, side:
دېڭىز قىرغىقى
the coast
دەريا قىرغىقى
the bank of the river

قىرغۇچ. ئى [kiroquq] a (vegetable) scaper; a shaving knife

قىرغۇز - قىرغۇزماق. پ [kiroquzmak] to have something scraped, shaved

قىرغىز. ئى [kiroqiz] Kirghiz; a Kirghiz

قىرغىزچە. رەۋ؛ سۇپ [kiroqizqə] the Kirghiz language, Kirghiz

قىرغىن. ئى [kiroqin] a slaughter, massacre:
قانلىق قىرغىن
a bloody massacre

قىرغىن قىلماق. پ to slaughter, massacre

قىرقە - قىرقماق. پ [kirkimak] to cut (hair), trim:
چاچ قىرقماق
to cut hair

قوي قىرقماق to shear a sheep

قىرقىم. سۇپ [kirkim] cut, trimmed:
قىرقىم چاچ
trimmed hair
قوي يۇڭى قىرقىمغا كەلدى.
The sheep is ready for shearing.

قىرلا - قىرلىماق. پ [kirlimak] to place carefully on top of each other:
شەپكىنى قىرلاپ كىيمەك
to wear a hat at an angle

قىرلىق. سۇپ [kirlik] having edges:
ئۈچ قىرلىق ئىكەك
a triangular file

قىرىچە. رەۋ [kiriqə] sideways, on edge:
قىرىچە قويماق
to put something on its side

قىرىش - قىرىشماق. پ [kirixmak] to scrape, shave

قىرىق. س [kirik] forty

قىرىل - قىرىلماق. پ [kirilmak] to be scraped, shaved; massacred

قىرىندى. ئى [kirindi] shavings:
تۆمۈر قىرىندىسى
metal shavings

قىز. ئى [kiz] a young girl, daughter, bride

قىزار - قىزارماق. پ [kizarmak] to become red, blush:
ئۇ ئۇيالغىنىدىن قىزىرىپ كەتتى.
He blushed with shame.

قىزچاق. ئى [kizqak] a young girl

قىزدۇر - قىزدۇرماق. پ [kizdurmak] to heat, cause to redden

قىزدۇرغۇچ. ئى [kizdurquq] a heating device

قىزغاڭ - قىزغانماق. پ [kizqanmak] to be stingy, mean

قىزغانچۇق. سۇپ [kizqanquk] mean, stingy

قىزغۇچ. سۇپ [kizquq] reddish in colour

قىزغىن. سۇپ [kizqin] enthusiastic, warm:
قىزغىن مۇھەببەت
a passionate love
قىزغىن ئۈمىد
a burning hope
قىزغىن تەبرىكلىمەك
to warmly congratulate
ئۇ قىزغىن نوتۇق سۆزلىدى.
He gave a passionate speech.

ئۇ قېيداپ ئۆيدىن چىـ
قىپ كەتتى.
He left the house in a temper.

قېيىش ـ قېيىشماق. پ [keyixmak] to act in anger

قېيىق. ئى [keyik]
a small boat:
يەلكەنلىك قېيىق
a sailing boat
ماتورلۇق قېيىق
a motor boat

قېيىن. ئى [keyin]
in ـ law:
قېيىن ئانا، قېيىن ئاپا
mother ـ in ـlaw
قېيىن ئاتا، قېيىن دادا
father ـ in ـlaw

قىبلە. ئى [kiblə]
the part of a mosque pointing to Mecca

قىپقىزىل سۈپ [kipkizil]
bright red; extremely:
قىپقىزىل بايراق
a red flag
قىپقىزىل يالغانچىلىق
absolute lies

قىپيالىڭاچ سۈپ [kipyaـliŋaq] stark naked; blunt (of speech):
قىپيالىڭاچ ئادەم
a stark naked person
گەپنى قىپيالىڭاچ ئوتتۇـ
رىغا قويماق
to put something bluntly

قىتئە. ئى [kit'ə:]
a continent:
ئاسىيا قىتئەسى
the Asian continent

قىتمالاش ـ قىتمالاشماق. پ [kitmallaxmak] to be impervious, unconـcerned:
بۇ بالا تىل ئاڭلاۋېرىپ
قىتمالىشىپ كېتىپتۇ.
The child has had so many scoldings he no longer cares.

قىچا. ئى [kiqa]
rape seed

قىچقار ـ قىچقارماق. پ [kiqkarmak] to call, shout at; invite:
مېنى قىچقارغان كىم؟
Who called me?
مېھمانغا قىچقارماق
to invite guests over

قىچقارت ـ قىچقارتماق. پ [kiqkartmak] to have someone invited

قىچىش ـ قىچىشماق. پ [kiqixmak] to itch, scratch, tickle:
دۆمبىسى قىچىشقان ئەـ
شەك تۆگىمەنگە ئۇزۇن
بېرىپتۇ.
If you tickle a donkey's back, he'll make his own way to the mill.

قىچىشقاق. ئى [kiqixkak]
scabies

قىدىر ـ قىدىرماق. پ [kiـdirmak] to search for, look for

قىر. ئى [kir]
edge, side:
جوزىنىڭ قىرى
the side of the table
ئېتىز قىرى
the edge of the field

قىر ـ قىرماق. پ [kirmak]
to scrape; to kill, massacre:
ساقال قىرماق
to shave
سەۋزە قىرماق
to scrape a carrot clean
دۈشمەننى قىرماق
to kill an enemy

قىرائەت. [kira:ət]
see below

قىرائەت قىلماق. پ
to read (esp. the Koran)

قىرائەتخانا. ئى [kira:ətـhana] a reading room

قىران. سۈپ [kiran]
strong, well ـ built

قىراۋ. ئى [kiraw]
frost

قىرچاڭغۇ. سۈپ [kirqaŋqu]
slow, sluggish:
قىرچاڭغۇ ئات
a slow horse

become short:
كۈن قىسقىراپ كەتتى.
The days are shortening.
يول قىسقاردى.
The road has been shortened.
قىسقارتماق ـ قىسقارتماق. پ [kiskartmak] to shorten, lower, reduce:
خىراجەتنى قىسقارتماق
to lower expenditure
ئىشلەپچىقارمايدىغان خادىملارنى قىسقارتماق
to reduce the number of non - productive staff
قىسقارتما. ئى [kiskartma] summary, abstract
قىسقارتىلماق ـ قىسقارتىلماق. پ [kiskartilmak] to be abbreviated, abstracted:
قىسقارتىلما. ئى [kiskartilma] a summary, abstract:
ماقالىنىڭ قىسقارتىلمىسى
an abstract of an article
قىسقۇچ. ئى [kiskuq] pliers, pincers, cutters:
چاچ قىسقۇچ
hair - cutters
قىسقىچە. رەۋ [kiskiqə]

قىستا ـ قىستالماق. پ [kistalmak] to push, shove, crowd:
قىستالمانگلار.
Don't crowd.
قىستىلىپ ئولتۇرماق
to sit cramped up
قىستۇر ـ قىستۇرماق. پ [kisturmak] to insert, squeeze into
قىستۇرما. سۈپ [kisturma] interpolated, inserted:
قىستۇرما سۆز
an interpolated remark
قىستۇرۇل ـ قىستۇرۇلماق. پ [kisturulmak] to be interpolated; to meddle in:
ئۇ نېمە ئىش بولسا قىستۇرۇلۇۋالىدۇ.
He's always meddling in things.
قىسسە. ئى [kissə] a story, fable
قىسقا. سۈپ [kiska] short, brief:
قىسقا ماقالە
a short article
قىسقا مۇددەتلىك كۇرس
a short course
قىسقا خەۋەر
brief news
قىسقا دولقۇن
short wave
قىسقار ـ قىسقارماق. پ [kiskarmak] to be,

كۈل قىسماق
to wear a flower
قىساس. ئى [kisas] hatred, revenge, vengeance
قىساس ئالماق. پ
to take revenge
قىساسچى. ئى [kisasqi] an avenger, one who takes revenge
قىستا ـ قىستىماق. پ [kistimak] to press, compel, supress:
سەن قالايمىقان قىستاۋەرمە.
Stop shoving.
قىستاشمايلى!
Let's not push!
قەرزنى قىستىماق
to press for payment of a debt
كۈلكىسى قىستىماق
to supress a smile
قىستاق. سۈپ [kistak] narrow, tight:
بۇ ئۆي بەك قىستاق.
This room is too small.
قىستاڭ. سۈپ [kistaŋ] crowded, over - crowded:
قىستاڭ يول
a crowded road
قىستاڭدا قالماق. پ [kistaŋda kalmak] to be in financial difficulty

قىزغىنلىق. ئى [kizqinlik] enthusiasm, ardour

قىزى ـ قىزىماق. پ [kizi-mak] to be hot, have a temperature; be excited:

كۈن قىزىپ كەتتى.
It's getting hotter.

سىز يەنىلا قىزىۋاتامسىز؟
Have you still got a temperature?

ئويۇن قىزىپ كەتتى.
The game has become exciting.

ئۇ ھاراق ئىچىپ قىزىپ قالدى.
He drunk too much and got excited.

قىزىتما ـ قىزىتماق. پ [kizitmak] to heat:

سۈتنى قىزىتىڭ.
Heat the milk.

قىزىتما. ئى [kizitma] fever, high temperature

قىزىتىش ـ قىزىتىشماق. پ [kizitixmak] to heat

قىزىش ـ قىزىشماق. پ [kizixmak] to be hot; be excited

قىزىق. سۈپ [kizik] hot; funny, interesting:

قىزىق چاي
hot tea

قىزىق ھېكايە
an interesting story

قىزىق گەپ
a joke

قىزىق ئىشلىمەك
to work hard

قىزىقا ـ قىزىقماق. پ [kizikmak] to be interested in, to enjoy:

سىز مۇزىكىغا قىزىقامسىز؟
Are you interested in music?

سىز نېمىگە قىزىقسىز؟
What are you interested in?

قىزىقارلىق. سۈپ [kizikarlik] funny, interesting, exciting:

قىزىقارلىق مۇسابىقە
an exciting match (race)

قىزىقارلىق كىنو
a funny film

قىزىقتۇر ـ قىزىقتۇرماق. پ [kizikturmak] to interest someone in something

قىزىقچى. ئى [kizikqi] a joker, witty person

قىزىقچىلىق. ئى [kizikqilik] humour, joking

قىزىقسىنا ـ قىزىقسىنماق. پ [kiziksinmak] to find something interesting, curious:

مەن بۇ ئىشقا قىزىقسىنىۋاتىمەن.
I find this matter interesting.

قىزىققان. سۈپ [kizikkan] impetuous, rash

قىزىقلىق. ئى [kiziklik] interest, curiosity

قىزىل. سۈپ [kizil] red; lip - stick:

قىزىل تۈلكە
a red fox

قىزىلگۈل
a rose

قىزىل ئارمىيە
the Red Army

قىزىللاش ـ قىزىللاشماق. پ [kizillaxmak] to become red:

ھەم قىزىللاشقان، ھەم مۇتەخەسسىلەشكەن
both red and expert

قىس. سۈپ [kis] rare, in short supply:

ۋاقىت قىس
Time is short.

سۇ بەكمۇ قىس بولدى.
Water is very scarce.

قىس ـ قىسماق. پ [kis-mak] to squeeze, press; wear:

ئىشىك قولۇمنى قىسىۋالدى.
My hand got caught in the door.

ئۆتۈك پۇتۇمنى قىسىپ كېتىپ باردۇ.
The boots are hurting my feet.

to spread manure on a field

قىڭراق. ئى [kiŋrak] a kitchen, vegetable knife

قىڭغاي ـ قىڭغايماق. پ [kiŋqaymak] to be at an angle, lean; to rest:

تام قىڭغايدى.
The wall is leaning over.

بىر دەم قىڭغىيۋالاي.
Let me have a rest.

قىڭغايتماق ـ قىڭغايتماق. پ [kiŋqaytmak] to cause to lean

قىڭغىر. سۈپ [kiŋqir] bent, slanted:

قىڭغىر يول
a windy road

شەپكىنى قىڭغىر كىيىۋالماق
to wear one's cap at an angle

قىل. ئى [kil] an animal hair:

قىلدىن قېيىق كەتمەك
to be liable to

ئۇ قىلدىن قېيىق كەتسىلا يىغلايدۇ.
She cries very easily.

قىل سىغماسلىق
absolute, complete

قىل سىغمايدىغان ھەقىقەت
the whole truth

قىلماق. پ [kilmak] to do; auxiliary verb:

سەن نېمە قىلىۋاتىسەن؟
What are you doing?

ياماننىش قىلماق
to do something bad

ياردەم قىلماق
to help

گەپ قىلماق
to speak, talk

رېمونت قىلماق
to repair

پولتۇك قىلىپ سۇغا چۈشۈپ كەتمەك
to fall into the water with a splash

ئۇ كەلمەيدىغاندەك قىلىدۇ.
It looks like he's not coming.

ئون سۆزلىگەندىن بىر قىلغان ئەلا.
Actions speak louder than words.

قىلىش. ئى [kilix] actions, behaviour:

قىلتاق. ئى [kiltak] a case, a cover; a trap:

قىلتاققا چۈشمەك
to fall into a trap

قىلتاق قۇيماق
to place a trap

قىلتىرىق. ئى [kiltirik] a small bone:

بېلىق قىلتىرىقى
a small fish _ bone

قىلچە. رەۋ [kilqə] absolutely nothing, very little:

ئۇ قىلچە بىلمەيدۇ.
He's completely ignorant.

قىلچە پايدىسى يوق.
It's absolutely worthless.

قىلچىمۇ. رەۋ [kilqimu] absolutely nothing

قىلدۇرماق. پ [kildurmak] to cause someone to do something

قىلمىش. ئى [kilmix] evil deeds:

ئۇنىڭ قىلمىشى ناھايىتى ياماندا.
He did some terrible things.

قىلىچ. ئى [kiliq] a sword

قىلىچۋاز. ئى [kiliqwaz] a swordsman

قىلىشماق ـ قىلىشماق. پ [kilixmak] to do something together

قىلىق. ئى [kilik] a custom, habit, deed:

ئەسكى قىلىق
a bad habit

قىلىقسىز. سۈپ [kiliksiz] discourteous, impolite

قىلىنماق ـ قىلىنماق. پ [kilin_] to be done;

sinmak] to worry about, be concerned:
بالىسىغا قىسىنىپ ئانىنىڭ گېلىدىن تاماق ئوتمىدى.
The mother couldn't eat for worrying about her child.

قىش. ئى [kix] winter:
قىش باشلاندى.
Winter has begun.
قىشنىڭ غېمىنى يازدا قىل.
Prepare for winter in the summer.

قىشلا - قىشلىماق. پ [kix-limak] to spend the winter

قىشلاق. ئى [kixlak] winter pastures

قىشلىق. سۈپ [kixlik] wintery, winter:
قىشلىق تەتىل
the winter holiday
قىشلىق كىيىم
winter clothes

قىش - ياز. ئى [kix - yaz] winter and summer, all year round

قىغ. ئى [kiq] manure, fertilizer

قىغلا - قىغلىماق. پ [kiq-limak] to spread manure:
ئېتىزنى قىغلىماق

not yet calved
قىسىر ئىنەك
a heifer

قىسىش - قىسىشماق. پ [kisixmak] to squeeze, wear:
قول قىسىشماق
to shake each other's hands

قىسىلا - قىسىلماق. پ [kisilmak] to be squeezed, pressed
قىسىلىپ ئولتۇرماق
to sit crammed together
قىسىلىپ قالماڭ!
Make yourself at home!
بۇ ئايدا پۇلدىن بىرئاز قىسىلىپ قالدۇق.
We're a bit short of money this month.

قىسىلىش - قىسىلىشماق. پ [kisilixmak] to be squeezed, pressed together

قىسىم. ئى [kisim] part, section; a military unit:
بىر قىسىم
a part, a section
ئىككىنچى قىسىم
Part Two

قىسما - قىسمىماق. پ [ki-

brief, short, concise
قىسقىچە لۇغەت
a concise dictionary:
قىسقىچە قىلىپ ئېيتقاندا
to summarize

قىسقىلىق. ئى [kiskilik] shortness, briefness; tightness:
بۇ چاپان ماڭا قىسقىلىق قىلىدۇ.
This coat is too tight for me.

قىسما. سۈپ [kisma] the space between two adjacent objects

قىسماق. ئى [kismak] trap, snare:
قىسماق بىلەن قۇشقاچ تۇتماق
to catch sparrows with a snare

قىسمەت. ئى [kismət] destiny, fate

قىسمەن. رەۋ [kismən] partial, in part, some:
قىسمەن مەنپەئەت
partial, local interests
قىسمەن ئادەملەر
some people
قىسمەن بىلىمەك
to have partial knowledge

قىسىر. سۈپ [kisir] an animal who has

كۈن قيام بولدى.
It was exactly midday.

قيامەت. ئى [kiya:mət] the Day of Resurrection:
قيامەت قايىم بولغاندا
on the Day of Resurrection

قيامەتلىك. سۈپ. [kiya:mətlik] undying, life - long:
قيامەتلىك دوست
very close friend

قيان. ئى [kiyan] a flood

قيپاش. سۈپ [kiypax] leaning, slanting, tilted

قيدۈر - قيدۈرماق. پ [kiydurmak] to have something cut

قيسايى - قيسايماق. پ [kiysaymak] to lean, slant:
قيسىيىپ ياتماق
to sleep in a reclining position

قيسىق. سۈپ [kiysik] slanting, leaning, tilted:
قيسىق كۆز
slit, squinting eyes

قيقاس. تەق [kiykas] a commotion, hubbub

قيقاس كۆتۈرمەك. پ
to raise a commotion

قيما. ئى [kiyma] a filling (in cooking):
مانتىنىڭ قيمىسى
manta filling
قيما گۆش
ground meat, mince
قيما كاۋاپ
shami (ground meat) kebab

قينا - قينىماق. پ [kiynimak] to torture, torment:
بۇ كېسەل مېنى بەك قينىدى.
This sickness is torturing me.
قينىاپ ئۆلتۈرمەك. پ
to torture to death
قينىاپ سوراق قىلماق
to interrogate

قيناتقا - قيناتماق. پ [kiynatmak] to have someone tortured

قيناقخانا. ئى [kiynakhana] a torture chamber

قينالا - قينالماق. پ [kiynalmak] to suffer from, undergo trials:
ئۇ دەم سىقىلىش كېسىلىدىن قينىلىدۇ.
He suffers from asthma.
تۇرمۇشتا قينالماق
to have a hard life

قيمىق. سۈپ [kiyik] stubborn; crooked

قيمىل - قيمىلماق. پ [kiyilmak] to be cut, trimmed

قيمىن. سۈپ [kiyin] difficult, hard:
بۇ تاپشۇرۇق ناھايىتى قيمىن.
The homework is very difficult.
قيمىن ئەھۋالدا قالماق
to be in a difficult situation
قيمىن ئىش يوق ئالەمدە، كۆڭۈل قويغان ئادەمگە.
Nothing is impossible for a determined person.

قيمىنچىلىق. ئى [kiyinqilik] difficulties, trouble:
قيمىنچىلىق تارتماق.
to meet with difficulties

قيمىنسىنماق. پ [kiyinsinmak] to consider something difficult
بۇ ئىش ئۇچۇن ئۇ قيمىنسىندى.
He considered this matter very difficult.

قيمىن - قىستاق. ئى [kiyin - kistak] a cruel punishment, torture
قيمىن - قىستاقتا ئالماق
to cruelly torture
ئۇ قيمىن - قىستاقتا

قىلىچنى قىنغا سالماق
to put a sword into its scabbard

قىي - قىيماق. پ [kiymak] to cut:

قەغەز قىيماق
to cut paper

ئەينەك قولۇمنى قىيىۋەتتى.
The glass cut my hand.

قىياپەت. ئى [kiya:pət] appearance, face:

سىياسىي قىياپەت
a political appearance

قىياس. ئى [kiyas] inference, conjecture

قىياس قىلماق. پ
to infer, hypothesize

قىياسەن. رەۋ [kiya:sən] supposing, in the event that ...

قىياسەن ئېيتماق. پ
supposing, let's imagine that ...

قىياسىي. سۈپ [kiya:siy] supposing, in the event of ...

قىياق. ئى [kiyak] a type of grass

قىيام 1. ئى [kiyam] paste, jam:

ئالما قىيامى
apple jam

قىيام 2. ئى
noon, midday

قىممەتلە - قىممەتلىمەك. پ [kimmətlimək] to be expensive, precious

قىممەتلىك. سۈپ [kimmətlik] precious, valuable, expensive:

قىممەتلىك تاش
a jewel

قىممەتلىك سوۋغات
a precious gift

قىمىر قىلماق. پ [kimir kilmak] to move, stir, wriggle:

قىمىر قىلما.
Don't move.

قىمىرلا - قىمىرلىماق. پ [kimirlimak] to move about, stir, wriggle

قىمىرلات - قىمىرلاتماق. پ [kimirlatmak] to cause to move

قىمىز. ئى [kimiz] a drink of fermented mare's milk made by Kazakhs

قىمىلدا - قىمىلدىماق. پ [kimildimak] to wriggle; to form a crowd

قىن. ئى [kin] sheath, scabbard:

قىلىچنىڭ قىنى
a sword sheath, scabbard

passive auxiliary verb

قىمار. ئى [kimar] betting, gambling

قىمار ئويناماق. پ
to gamble

قىمارخانا. ئى [kimarhana] a gambling den; betting office

قىمارۋاز. ئى [kimarwaz] a gambler

قىمارۋازلىق. ئى [kimarwazlik] betting, gambling

قىمشە - قىمشىماق. پ [kimximak] to be dense, thick:

مەيداندا ئادەم دېگەن قىمشىپ كېتىپتۇ.
The square is packed with people.

قىممەت. سۈپ [kimmət] valuable, precious; expensive:

ئۇ بەك قىممەن جۇمۇ!
That's very expensive!

ئۇ ساڭا قىممەت ساتتى.
He charged you too much.

قىممەت باھالىق بۇيۇملار
luxury goods

قىممەتسىنە - قىممەتسىنەمەك. پ [kimmətşinəmək] to consider something as valuable

unbeliever

كات. ئى [kat]
a large wooden bed

كاتاق. ئى [katan]
a rut (in a road)

كاتالوگ. ئى [katalog]
a catalogue:
كىتابلار كاتالوگى
a book catalogue
كاتالوگ تۈزمەك
to compile a catalogue

كاتەك. ئى [katək]
a cage, pen:
توخۇ كاتىكى
a chicken coop
كاتەكتەك ئۆي
a tiny room

كاتەكچە. ئى: سۈپ [katəkqə] squares, checks; squared:
كاتەكچە رەخت.
chequered cloth

كاتتا. سۈپ [katta]
great, tremeudous:
كاتتا زىياپەن
a lavish banquet
كاتتا ئىش.
a important matter

كاتتىباش. ئى [kattibax]
a ring – leader

كاتولىك. ئى [katolik]
catholic

كاتېگورىيە. ئى [kategoriyə]
a category

كاتىبات. ئى [ka:tibat]
a secretary:
كاتىبات باشقارمىسى
secretarial office

كاتىپ. ئى [ka:tip]
a secretary

كاج. سۈپ [kaj]
wilful, stubborn, pigheaded

كاجى. ئى [kaji:]
khaki:
كاجى رەخت
khaki – coloured cloth

كاچات. ئى [kaqat]
a slap, blow to the face:
كاچات يېمەك
to get a slap
كاچات سالماق
to slap someone

كاچاتلا - كاچاتلىماق. پ [kaqatlimak] to slap someone

كادىر. ئى [ka:dir]
a cadre, administrator:
كادىرلا مەكتىپى
a school for cadres

كار. ئى [kar]
business, affair:
كارىم يوق.
I don't care.
سېنىڭ نېمە كارىڭ؟
What's it got to do with you?
بۇ ئىش بىلەن كارىم يوق.
That's none of my business.

كاردىن چىقماق. پ
to no longer be of use:
بۇ ئۆتۈك كاردىن چىقتى.
These boots are worn out.
بۇ ئىش بىلەن كارىڭ بولمىسۇن.
Don't get involved in that.

كارابىن. سۈپ [karabin]
a carbine, rifle

كارات. ئى [karat]
carat (as in diamonds etc)

كارامەت 1. ئى [kara:mət]
a sign, miracle, wonder:
كارامەت ئىش
an amazing event
كارامەت كۆرسەتمەك
to perform a miracle, display great ability
كارامىتى ئاشكارا بولۇپ قالماق
to show one's true colours

كارامەت 2. رەۋ [kara:mət]
amazing; very, extremely:
ئۇ كارامەت ياخشى.
He's very good.
بۈگۈن بىز كارامەت ئىشلىدۇق.
We really worked hard today.

كارانتىن. ئى [karantin]

ئېلىندى.
He was cruelly tortured.
قىيىن ـ قىستاق قىلماق
to torture someone
قىيىنلاش ـ قىيىنلاشماق. پ [kiyinlaxmak] to be, become difficult:
يول بارغانسېرى قىيىنلىشىپ كەتتى.
The road became increasingly difficult.
قىيىنلىق. ئى [kiyinlik] difficulty, problem
مەسىلىنىڭ قىيىنلىقى
the difficulty, the crux of the problem

ك

كابىنېت. ئى [kabinet] an office, place of work
كاپالەت. ئى [kapa:lət] a guarantee, assurance:
غەلبىگە قىلىشنىڭ كاپالىتى
the assurance of victory
كاپالەت بەرمەك. پ
to guarantee, assure:
بۇ بىر يىلغىچە كاپالەتكە ئىگە.
It's guaranteed for a year.
كاپالەتلەنمەك. پ [kapa:lətlənmək] to be guaranteed
كاپالەتلەندۈرمەك. پ [kapa:ləndürmək] to guarantee
كاپالەتلىك. سۈپ [kapa:lətlik] guaranteed, assured
كاپالەتنامە. ئى [kapa:lətnamə] a guarantee certificate
كاپام. م [kapam] a mouthful, a measure word:
بىر كاپام پولو
a mouthful of palau
كاپاملاش ـ كاپاملاشماق. پ [kapamlaxmak] to take a mouthful at a time
كاپاملاپ يېمەك. پ
to eat a mouthful at a time
كاپشە ـ كاپشىماق. پ [kapximak] to bark; to be talkative
كاپكاپ. تەق [kapkap] yapping, yelping; talkative:
كاپكاپ كۆچۈك
a yapping puppy
كاپكاپ ئادەم
a talkative person
كاپ ـ كۈپ. تەق [kap-kup] quickly, hurriedly:
ئۇ ئاشنى كاپ ـ كۈپ قىلىپ ئېلىپ تاشلىدى.
He gulped down the food.
كاپىتال. ئى [kapital] capital, money:
كاپىتال سالماق
to invest capital
كاپىتالىزم. ئى [kapitalizm] capitalism
كاپىتالىست. ئى [kapitalist] a capitalist
كاپىتالىستىك. سۈپ [kapitalistik] capitalist:
كاپىتالىستىك ئەللەر
capitalist countries
كاپىتالىستىك جەمئىيەت
a capitalist society
كاپىر. ئى [ka:pir] an infidel, atheist

disappointment

ئۇ ۋاقتىدا كەلگەن بولسا كاشكى!

I wish he had arrived on time!

كاشىلا. ئى [kaxila]

a disturbance, trouble

كاشىلا قىلماق. پ

to disturb, annoy

كافېدرا. ئى [kafedra]

a teaching group (in a university department)

كاكائو. ئى [kakao]

cocoa

كاككۇك. ئى [kakkuk]

a cuckoo

كاڭشە - كاڭشىماق. پ [kaŋximak] to bark; to wail:

نېمە كاڭشىيسەن؟

What are you moaning about?

كاڭشىتە - كاڭشىتماق. پ [kaŋxitmak] to cause to bark, howl:

ئۇ ئىتنى ئۇرۇپ كاڭشىتىۋەتتى.

He hit the dog and made it to howl.

كالا. ئى [kala]

a cow:

كالا گۆشى

beef

كالا ئېغىلى

a cow enclosure

كالا پادىسى

a herd of cows

كالاچ. ئى [kalaq]

rubber overshoes

كالاك. سۈپ [kalaŋ]

out of shape, warped:

ۋېلىسىپىتنىڭ چاقى كالاك بولۇپ قاپتۇ.

The bicycle wheel is warped.

كالام. ئى [kalam]

words, speech:

ئاۋۋال تائام، ئاندىن كالام.

Eat first, talk later.

كالانپاي. سۈپ [kalanpay]

stupid, clumsy, unwieldy:

كالانپاي نەرسە

an unwieldy object

كالپۇك. ئى [kalpuk]

a lip:

ئۈستۈنكى كالپۇك

the upper lip

ئاستىنقى كالپۇك

the lower lip

كالپۇك بىلەن چىشنىڭ مۇناسىۋىتىدەك

to be mutually dependent

كالتە. سۈپ [kaltə]

short, brief:

كالتە چاپان

a jacket, short coat

كالتە ئىشتان

shorts

كالتە - كالتە دەستىلەر

short handles

كالتە پەم

shortsighted, lacking foresight

كالتەك. ئى [kaltək]

a stick, cane, sceptre:

كالتەك بىلەن ئۇرماق

to beat with a stick

كالتەك يېمەك. پ

to get a beating

كالتەكلە - كالتەكلىمەك. پ [kaltəklimək] to beat with a stick

كالتەكلەنگە - كالتەكلەنمەك. پ [kaltəklənmək] to be beaten with a stick

كالچاڭ. سۈپ [kalqaŋ]

big, large:

كالچاڭ ئېغىز

a big mouth

كالچايماق - كالچايماق. پ [kalqaymak] to open the mouth; grin

كالدىر - كۇلدۇر. تەق [kaldir - kuldur]

muttered speech:

ئۇلار كالدىر - كۇلدۇر بىر نېمىلارنى دېيىشۋاتىدۇ.

They are muttering away to each other.

كالدىرلا - كالدىرلىماق. پ

[kasatlaxmak] to be in an economic slump

كاسالك. ئى [ka:saŋ] a coin; wooden ball

كاستۇم. ئى [kastum] a western-style suit:

ئۇ يېڭى كاستۇم كىيىپ ۋاپتىكەن.
He was wearing a new suit.

كاسسا. ئى [kassa] a cash desk (in a store)

كاسسىر. ئى [kassir] a cashier (esp. in a store)

كاسكا. سۈپ [kaska] barking fiercely; garrulous:

كاسكا ئىت
a dog with a fierce bark

كاسكا ئادەم
a talkative person

كاسىپ. ئى [ka:sip] a craftsman

كاسىپلار ئۇيۇشمىسى
a trade guild

كاسىلا - كاسىلماق. پ [kasilimak] to cut in half:

قوغۇن كاسىلاپ يېمەك
to cut a melon in two and eat it

كاشكى. ئىم، باغىل [kaxki] expression of a loud sound

كاسا 1. ئى [kasa] a wooden bowl; a buttock, a half:

بىر كاسا قېتىق
a bowl of yoghurt

بىر كاسا قوغۇن
half a melon

كاسا 2. ئى [kasa] the hip bone

كاساپەت. ئى [kasa:pət] bad luck; blame, implication

كاساپەتى تەگمەك. پ
to get someone into trouble

كاساپەتكە كەتمەك. پ
to be implicated in a matter:

سېنىڭ كاساپىتىڭدىن مەن تەنقىدكە ئۇچرىدىم.
I was critized because of you.

كاسات. سۈپ [kasat] sluggish, selling slowly:

بازىرى كاسات.
The market is depressed.

كاسات مال
goods which are hard to sell

كاساتچىلىق. ئى [kasat-qilik] economic depression

كاساتلاش - كاساتلاشماق. پ quarantine

كاربون. ئى [karbon] carbon

كارتا. ئى [karta] a card, playing cards; a calling card

كارخانا. ئى [karhana] a workshop, small production unit:

ياغاچچىلىق كارخانىسى
carpenter's workshop

كىيىم تىكىش كارخانىسى
a small clothes factory

كاروان. ئى [karwan] a trade caravan:

كاروان ساراىيى
a desert, roadside inn

تۆگە كاروانى
a camel caravan

كاردور. ئى [karidor] a corridor

كارىز. ئى [ka:riz] a karez (underground irrigation; channel)

كارىۋات. ئى [kariwat] a bed:

ياغاچ كارىۋات
a wooden bed

راھەت كارىۋات
a comfortable bed

كاززاپ. سۈپ [kazzap] a cheat, swindler:

كاززاپ ئادەم
a cheat

كاڭىلدا - كاڭىلدىماق. پ [kazildimak] to make

كانۋا. ئى [kanwa]
a decorative border (eg. for a shirt):
كانۋا كۆڭلەك
an embroidered shirt
كاۋا. ئى [ka:wa]
marrow (squash):
كاۋا مانتىسى
marrow - filled dumplings
كاۋاپ. ئى [kawap]
kebab, roasted meat:
كاۋاپ قىلماق
to roast
كاۋاپچى. ئى [kawapqi]
a kebab seller
كاۋاپدان. ئى [kawapdan]
a kebab cooker, kebab stand
كاۋاك. ئى [kawak]
a hole, cavity:
ئىچى كاۋاك دەرەخ
a hollow tree
چىش كاۋىكى
a dental cavity
كاۋچۇك. ئى [kawquk]
rubber:
كاۋچۇك دەرىخى
a rubber tree
كائىنات. ئى [ka:inat]
creation, the World
كايە - كايماق. پ [ka:yimak] to be angry at, reprimand:
بالىغا كايىماق
o reprimand a child

سىز بىزنى كۈتتىمەن دەپ كايىپ كەتتىڭىز.
I'm sorry, we have kept you waiting.
كايىتە - كايىتماق. پ [ka:yitmak] to cause someone to get angry:
مەن سىزنى كايىتىپ قويدۇم، خاپا بولماڭ.
I'm very sorry I angered you.
كايىش - كايىشماق. پ [ka:yixmak] to get angry with each other:
ئۇلار كايىشىپ كەتتى.
They got angry with each other.
كەبە. ئى [kə:bə]
the Kaaba, in Mecca
كەپە. ئى [kə:pə]
a hut, shed
كەپتەر. ئى [kəptər]
a pigeon:
كەپتەر باقماق
to keep pigeons
كەپتەرۋاز. ئى [kəptər-waz] a person who keeps pigeons
كەپسىز. سۈپ [kəpsiz]
naughty, unruly:
كەپسىز بالا
a naughty boy
كەپشەر. ئى [kəpxər]
welding
كەپشەرچى. ئى [kəpxərqi]

a welder
كەپشەرلە - كەپشەرلىمەك. پ [kəpxərlimək] to weld together
كەپكە. ئى [kəpkə]
a peaked cap
كەپكۈر. ئى [kəpkür]
a strainer used in making palau
كەپلە - كەپلىمەك. پ [kəp-limək] to stuff into, cram:
تۆشۈككە لاتا كەپلەپ قويماق
to stuff a hole with rags
كەپلەش - كەپلەشمەك. پ [kəpləxmək] to stuff, block up:
جۈمەككە پاختا كەپلەشپ قاپتۇ.
The tap is blocked up with cotton.
كەپلەنمەك. پ [kəplənmək] to be stuffed with, blocked
مورا ئىچىگە كىسەك كەپلىنىپ قاپتۇ.
Mud has blocked the chimney.
كەت - كەتمەك. پ [kət-mək] to go, leave; take; auxiliary verb:
مەن كېتەي.
I'm leaving.
ئۇ كەتتى.

[kaldirlimak] to mutter, talk in a low voice

كالدىرلاش ـ كالدىرلاشماق. پ [kaldirlax ـ mak] to mutter to one another

كالا. ئى [kalla] brain, head:

كالا ئىشلەتمەك to use one's brain

كاللىسى يوق a foolish person

كاللەك. ئى؛ م [kallək] a lump, piece; a measure word:

بىر كاللەك لاي a lump of mud

بىر كاللەك ناۋات a lump of rock sugar

كاللەكلە ـ كاللەكلىمەك. پ [kalləklimək] to roll something into a ball

كاللىپەز. ئى [kallipəz] person who sells sheep heads

كالون. ئى [kalon] an military unit

كالۋا. ئى؛ سۈپ [kalwa:] a fool, stupid person, foolish, stupid

كالۋالاش ـ كالۋالاشماق. پ [kalwa:laxmak] to be clumsy, foolish

كالۋالىق. ئى [kalwa:lik] stupidity, clumsiness

كالېندار. ئى [kalendar] a calendar

كالىكومشا. سۈپ [kali_komxa:] clumsy, awkward

كامار. ئى [kamar] a hole, aperture:

چاشقان كامىرى a mouse _ hole

دەرەخ كامىرى a hole in a tree

كامال. سۈپ [kamal] perfect, complete

كامالمغا يەتمەك. پ to be perfect

كامالەت. ئى [kama:lət] perfection, completeness

كامان. ئى [kaman] a bow (as in bow and arrow)

كامىل. سۈپ [ka:mil] absolute, complete; expert:

ئىشەنچىم كامىل. I trust (you) implicitly.

ئۆز كەسپىگە كامىل. He's very good at his subject.

كان. ئى [kan] a mine:

كۆمۈر كان a coal mine

ئالتۇن كان a gold mine

كان ئىشچىسى a miner

كانارا. ئى [kana:ra] a hook used to hang meat

كاناي. ئى [ka:nay] the windpipe; signal; chimney, loud speaker, trumpet:

كاناي يالۇغى inflammation of the trachea

كاناي چالماق to sound a signal

رادىئو كاناي a radio signal

مەش كانىيى a stove chimney

كانايچى. ئى [ka:nayqi] a commander; a bugler, a trumpet player

كانجىلا ـ كانجىلاماق. پ [kanjilimak] to irrigate during the winter

كانچى. ئى [kanqi] a miner

كاندۇكلا ـ كاندۇكلىماق. پ [kanduklimak] to divide fields eg. for irrigation

كاندىدات. ئى [kandidat] a candidate, applicant

كانكى. ئى [kanki] ice _ skates

كانكى تېيىلماق. پ to go ice _ skating

He has been through a lot.

كەچۈرگۈسز. سۈپ - [kə qürgüsiz] unforgivable:

كەچۈرگۈسز جىنايەت an unforgivable crime

كەچۈرۈش - كەچۈرۈشمەك. پ [kəqürüxmək] to forgive, excuse one another

كەچۈرۈلۈ - كەچۈرۈلمەك. پ [kəqürülmək] to be forgiven

كەچۈرۈم. ئى [kəqürüm] forgiveness

كەچۈرۈم سورىماق. پ to apologize, ask for forgiveness:

سىز ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سورىشىڭىز كېرەك. You should apologize to him.

ئۇ كەچۈرۈم قىلىندى. He was pardoned.

كەر - كەرمەك. پ [kər mək] to stretch, pull open:

تاغارنىڭ ئاغزىنى كەرمەك to stretch open the mouth of a sack

كۆكرەك كەرمەك to expand one's chest

كەررە. ئى [kərrə] multiplication; multiplied by:

ئىككى كەررە ئىككى - تۆت. Two times two is four.

كەررىلە - كەررىلىمەك. پ [kərrilimək] to multiply

كەز - كەزمەك. پ [kəzmək] to tour, visit for pleasure:

پۈتۈن دۇنيانى كەزمەك to tour the world

كەس - كەسمەك. پ [kəs- mək] to cut, chop:

گۆش كەسمەك to chop meat

ياغاچ كەسمەك to chop wood

ئۇ دەرەخنى كەستى. He cut the tree down.

يەتتە ئۆلچەپ بىر كەس. Think before you act.

كېسىپ ئۆتمەك. پ to cross (eg. a river)

كەسپىي. سۈپ [kəspiy] professional, specialist:

كەسپىي يازغۇچى a professional writer

كەستۈر - كەستۈرمەك. پ [kəstürmək] to have something cut, chopped

كەسكىن. سۈپ [kəskin] decisive, critical, intense:

ئۇ خېلى كەسكىن ئادەم دەپ ئاڭلىدىم. I've heard he's very decisive.

كەسكىن كۈرەش a critical struggle

كەسكىنلەشمەك. پ [kəskinləxmək] to intensify, be acute:

كۈرەش كەسكىنلەشتى. The struggle intensified.

كەسلە - كەسلىمەك. پ [kəs- limək] to cut, chop:

مەن دادامغا ئوتۇن كەسلىشىپ بېرەي. I'll cut some wood for my father.

كەسلەتمەك - كەسلەتمەك. پ [kəslətmək] to have something chopped, cut

كەسلەنچۈك. ئى [kəslənqük] a lizard

كەسمە. سۈپ [kəsmə] sliced, in pieces

كەسىپ. ئى [kəsip] major, speciality, subject:

سىزنىڭ كەسپىڭىز نېمە؟ What's your major?

ئۇنىڭ كەسپى نېمە؟ What is his speciality?

مەكتەپتە قايسى كەسپنى

He's left.

مەكتەپكە كېتىۋاتقان بالىلار

children going to school

قانچىلىك ۋاقىت كېتىدۇ؟

How long does it take?

يېرىم سائەت كېتىدۇ.

It takes half an hour.

ئون سوم كەتتى.

It cost ten yuan.

كۈن پېتىپ كەتتى.

The sun is sinking.

كەتكۈز - كەتكۈزمەك. پ [kətküzmək] to make someone go:

مەن ئۇنى كەتكۈزدۇم.

I made him go.

كەتمەن. ئى [kətmən] a large, hoe-like tool for digging

كەچ. ئى [kəq] evening, night; late:

كەچ كىرمەك

to get late

كەچ سائەت بەش

five pm.

كەچ كۇرس

an evening class

بۈگۈن‌كەچتە كۆرۈشەيلى.

See you this evening.

بۈگۈن ئىشقا كەچ قالدىم.

Today I was late for work.

كەچ يېتىپ، ئەتىگەن تۇرماق

to retire late and get up early

كەچ - كەچمەك 1. پ [kəq-mək] to trample on, wade through; experience:

قار كەچمەك

to trample through snow

بىز دەريانى كېچىپ ئۆتۈق.

We waded across the river.

باشتىن كەچكەن ئىشلار

past experiences

خىيالىمغا بىر ئىش كەچتى.

I've just thought of something.

كەچمەك 2. پ [kəqmək] to abandon, give up; forgive:

خام خىيالدىن كەچمەك

to give up one's illusions

جاندىن كەچمەك

to lay down one's life

گۇناھىدىن كەچمەك

to forgive someone's wrongs

كەچقۇرۇن. رەۋ [kəqkurun] evening, night

كەچكى. سۈپ [kəqki] evening, night:

كەچكى يىغىن

an evening meeting

كەچكى تاماق

supper, dinner

كەچلە - كەچلىمەك. پ [kəq-limək] to be late, dark

ئالدىرماڭ، كەچلەپ كېتىڭ.

Don't hurry off. Stay till it's dark.

كەچلىك. سۈپ [kəqlik] evening, night:

كەچلىك تاماق

supper, dinner

كەچلىك تاماق قاچان تەييار بولىدۇ؟

When will dinner be ready?

كەچۈر - كەچۈرمەك 1. پ [kəqürmək] to forgive, excuse:

كەچۈرۈڭ!

Excuse me!

ئۇ ئۇلارنىڭ ئاكىسىنى ئۆلتۈرگەنلىگىنى كەچۈردى.

He forgave them for killing his brother.

كەچۈرمەك 2. پ [kəqür-mək] to experience, undergo:

ئۇ نۇرغۇن ئىشلارنى بېشىدىن كەچۈرگەن كىشى.

كېلىدۇ؟
How heavy is this melon?

كەلتۈر - كەلتۈرمەك. پ [kəltürmək] to have something brought:

چاي كەلتۈرمەك
to have tea brought to one

چەت ناھىيىلەردىن كەلـ
تۈرۈلگەن ماللار
goods brought in from other counties

كەلسە - كەلمەس. رەۋ [kəlsə - kəlməs] carelessly, irresponsibly

كەلسە - كەلمەس سۆزـ
لىمەك
to talk carelessly

كەلكۈن. ئى [kəlkün] a flood

كەلكۈن يولنى بۇزۇۋەتتى.
The flood destroyed the road.

كەلگۈسى. ئى [kəlgüsi] future:

كەلگۈسىمىز پارلاق.
Our future is bright.

كەلگۈسىدە
in the future

كەلگۈسى زامان
future time, future tense

كەلكۈلۈك. ئى [kəgülük] bad luck, misfortune

كەلىمە. ئى؛ م [kəli:mə] the Muslim confession:

بىر كەلىمە سۆز
a word

كەم. سۈپ [kəm] to be lacking, few, short of:

سائەت چارەك كەم تۆت.
It's a quarter to four.

بىزدە بەش كىتاب كەم.
We're 5 books short.

كەم سۆز ئادەم
a man of few words

كەم دېدار
rarely seen

كەم دېگەندە
at least

ئۇنىڭ باھاسى كەم دېـ
گەندە يۈز سوم.
It will cost at least a hundred yuan.

كەمەر. ئى [kəmər] strap, belt

كەمبەغەل. سۈپ [kəmbəqəl] poor, impoverished:

كەمبەغەل دېھقان
a poor peasant

كەمبەغەللەشـ - كەمبەغەللەش. پ [kəmbəqəlləxmək] to become poor

كەمبەغەللىك. ئى [kəmbəqəllik] poverty, indigence

ئۇ كەمبەغەللىكتە كۈن
كەچۈردى.
He lived in poverty.

كەمپۈت. ئى [kəmpüt] sweets, candy:

مەن بىر كىلو كەمپۈت
ئالدىم.
I bought a kilo of sweets.

كەمتەر. سۈپ [kəmtər] humble, modest

كەمتەرانە. رەۋ [kəmtərane] modestly

كەمتەرلىك. ئى [kəmtərlik] modesty, humility:

كەمەرلىك كىشىنى ئالغا
باستۇرىدۇ.
Humble people will be promoted.

كەمتەرىن. سۈپ [kəmtərin] humble, modest

كەمتۈك. سۈپ [kəmtük] cracked, broken, imperfect

كەمچەت. ئى [kəmqət] a sea otter:

كەمچەت ياقىلىق جۇۋا
a coat with sea otter lining

كەمچىل. سۈپ [kəmqil] scarce, short of:

شىنجاڭدا سۇ كەمچىل.
Water is scarce in Xinjiang.

مېنىڭ پۇلۇم كەمچىل.
I'm short of money.

كەمچىللىك. ئى [kəmqillik] shortage, lack

كەمچىللىك. ئى [kəmqilik]

abundant:

كەڭرى جاي

a broad, wide place

مېۋە - چىۋىلەر كەڭرى.

Fruit is plentiful.

كەڭرەيمەك. پ [kəŋrimək] to increase, widen

كەڭرىتمەك. پ. [kəŋritmək] to cause to increase, widen

كەڭرىچىلىك. ئى [kəŋri-qilik] plenty, abundance

كەڭلىك. ئى [kəŋlik] width:

يولنىڭ كەڭلىكى

the width of the road

كەڭلىكى ئۈچ مېتر.

It's three metres wide.

كەلمەك - كەل. پ [kəlmək] to come, arrive:

سەن قاچان كېلىسەن؟

When are you coming?

باھار كەلدى.

Spring has arrived.

ئۇ كېلىمەن دېگەن ئىدى، بىراق كەلمىدى.

He said he would come, but he didn't.

مېنىڭ ئۆيگە قايتقۇم كېلىۋاتىدۇ.

I want to return home.

بۇ قوغۇن قانچە ئېغىر

كەشپىياتچى. ئى - [kəxpiyatqi] an inventor

كەشتە. ئى [kəxtə] embroidery:

ياستۇققا كەشتە تىكمەك

to embroider a pillow

كەشتىلەمەك - كەشتىلىمەك. پ [kəxtilimək] to embroider

كەشتىلىك. سۈپ - [kəxtilik] embroidered:

كەشتىلىك كۆڭلەك

an embroidered shirt

كەكە. ئى [kə:kə] a small hatchet, axe:

كەكە ساقال

a goatee beard

كەكلىك. ئى [kəklik] a pheasant

كەڭ. سۈپ [kəŋ] wide, extensive:

كەڭ ئېكرانلىق كىنو

a wide screen cinema

كەڭ كوچا

a wide street

كەڭ قورساق

generous

كەڭچىلىك. ئى [kəŋqilik] leniency, generosity:

كەڭچىلىك كۆرمەك

to handle something leniently

كەڭچىلىمەك قىلماق. پ

to be lenient

كەڭرى. سۈپ [kəŋri] wide, expansive;

ياخشى كۆرىسىز؟

What subject do you like best in school?

كەسىر. ئى [kəsir] fraction; remaining number:

ئاددىي كەسىر

a simple fraction

توققۇزنى ئىككىگە بۆلسە بىرى كەسىر قالىدۇ.

If you divide nine by two, you're left with one.

كەسىرسىز. سۈپ [kəsirsiz] without fractions

كەش. ئى [kəx] sandals, slippers:

كەش كىيمەك

to wear sandals

كەشپ. [kəxp] see below

كەشپ قىلماق. پ

to invent:

قەغەز جۇڭگودا كەشپ قىلىنغان.

Paper was invented in China.

كەشپىيات. ئى [kəxpiyat] invention:

ئىلمىي كەشپىيات

a scientific invention

يېڭى كەشپىيات

a new invention

كەينى كەينىدىن. رەۋ [kəyni kəynidin] one after another; in succession

كراخمال. ئى. [krahmal] starch

كران. ئى [kran] a crane, lifting machine

كرېدىت. ئى [kredit] credit

كرېست. ئى [krest] cross, crucifix:

قىزىل كرېست the Red Cross

كرېستقا مىخلاپ قويماق to crucify

كرىزىس. ئى [krizis] a crisis, dangerous situation

كرىستال. ئى [kristal] crystal

كلاسسفىكاتسىيە. ئى [klassifikatsiyə] classification, taxonomy

كلاسسىك. سۈپ [klassik] classical:

كلاسسىك مۇزىكا classical music

كلاسسىك ئەدەبىيات classical literature

كوپتا. ئى [kopta] blouse

كوپىراتسىيە. ئى [kopiratsiyə] co-operation

كوپىراتسىيىلەش - كوپىراتسىيىلەشمەك. پ [kopiratsiyiləxmək] to co-operate

كوت-كوت. سۈپ [kot-kot] talkative, garrulous

كوتۇلدا - كوتۇلدىماق. پ [kotuldimak] to chatter, gossip

كوچا. ئى [ko:qa] street, road:

تار كوچا a narrow street

تۆت كوچا a crossroad

كوچا تىلى street language, slang

كوچا خەۋەرلىرى rumours, gossip

بۇ پەقەت كوچا خەۋەرلىرىدىنلا ئىبارەت. That's only rumours.

كوچىلا - كوچىلىماق. پ [ko:qilimak] to poke, stoke, annoy:

ئوتنى كوچىلىساڭ ئۆچەر، قوشنا ئاڭنى كوچىلىساڭ كۆچەر. Poke a fire and it will die out, annoy your neighbour and he'll move.

كوچىلاش - كوچىلاشماق. پ [ko:qilaxmak] to poke, stoke; annoy

كور. سۈپ [kor] blind:

كور ئادەم a blind man

كورا. ئى a double - handled cooking pot

كورپۈس. م، ئى [korpus] a measure word for buildings:

ئۈچ كورپۈس ئۆي three houses:

كورركتور. ئى [korrektor] editor, proof-reader

كور-كور. تەق [kor-kor] the sound of water dripping

كوركىرىما. ئى [korkirima] a (drop of water)

كورلۇق. ئى [korluk] blindness, sightlessness

كورۇپكا 1. ئى [korupka] measure word for a cigarette:

بىر كوروپكا تاماكا a cigarette

كوروپكا 2. ئى [korupka] a cardboard box

كوزا. ئى [ko:za] an earthenware jar

كوزىچى. ئى [ko:ziqi] a jar maker

كوزىر. ئى [ko:zir] king (in a pack of

mistakes; shortcomings:
كەمچىلىكنى تۈزەتمەك
to correct mistakes
كەمدىن كەم. رەۋ ـ [kəm-dinkəm]seldom:
مەن كەمدىن كـەم خەت يازىمەن.
I seldom write letters:
كەمسىتمەك. پ ـ كەمسىتمە [kəmsitmək] to look down upon, despise
كەمسىتىلماق ـ كەمسىتىلمەك. پ [kəmsitilmək] to be despised
كەم ـ كۇتە. سۈپ ـ [kəm-kutə] deficient, imperfect:
كەم ـ كۇتنى تولدۇرماق
to make up what is lacking
كەم ـ كۇتسىز. سۈپ ـ [kəm-kutisiz] complete, whole, perfect:
كەملە ـ كەملىمەك. 1. پ [kəmlimək] to be too little, too short:
بۇ رەخت چاپان تىكىشكە يېرىم مېتر كەملەيدۇ.
This cloth is half a metre too short for a coat.
چەت ئەلگە چىقىش ئۈچۈن ئۇنىڭ پۇلى كەملەپ قالدى.
He lacks the money

to go abroad.
كەملىمەك 2. پ [kəmlimək]
to measure:
بۇغدايىنى كەملىمەك
to measure the size of the wheat
كەملىك. ئى [kəmlik]
shortage, absence:
ئۇنىڭ كەملىكى سېزىلمىدى.
His absence was not noticed.
كەملىك قىلماق
to lack, be short of
كەنت. ئى [kənt]
village, hamlet
كەنجى. سۈپ [kənji]
youngest sibling; late-ripening:
بۇ مېنىڭ كەنجى بالام.
This is my youngest child.
كەنجى قوناق
late - ripening corn
كەھرىۋا. ئى [kəhriwa:]
amber
كەيپ. ئى [kəyp]
mood, temperament:
خۇش كەيپ
a happy mood
كەيپى چاغ
having a good temperament
كەيپسىز. سۈپ؛ رەۋ ـ [kəyp-siz] depressed, moody:
كەيپسىز ئولتۇرماق

to be seated, looking depressed
كەيپسىزلەنمەك. پ ـ كەيپسىزلەن [kəypsizlən-mək] to be moody, depressed
كەيپلىك. سۈپ [kəyplik]
lively, invigorating:
كەيپلىك ئىچىملىك
an invigorating drink
كەيپىيات. ئى [kəypiyat]
atmosphere, mood:
سۆھبەت دوستانە كەيپىيات ئۆتتى.
The talks were held in a friendly mood.
كەين. رەۋ [kəyn]
back, behind:
ئۇ ئۆينىڭ كەينىدە ئولتۇرۇۋاتىدۇ.
He's sitting behind the house.
چوتكا ئىشىكنىڭ كەينىدە.
The brush is behind the door.
كەينىچە. رەۋ [kəyniqə]
back, backwards
كەينىچە ماڭماق
to walk backwards:
ئۇ خوش دەپ، كەينىچە مېڭىپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.
He said goodbye and backed out of the

envelope

كونىچە. رەۋ [ko:niqə] old - style, old fashioned:

كونىچە مەكتەپ an old - fashioned school

كونىچە ئىشلىمەك to do things in the old way

كونىلىق. ئى [ko:nilik] old ways, old ideas:

كونىلىقنى تاشلىماق to do away with old ways

كوۋا. ئى [kowa] a hammer

كوي. ئى [koy] intention, idea, plan:

سەن نېمە كويدا؟ What are you intending to do?

ئوقۇشنىڭ كويىغا چۈشمەك to plan to study

كويزا. ئى [köyza] chopsticks

كۇب. سۈپ [kub] cubic, cubed:

كۇب مېتر a cubic metre

كۇپايە. رەۋ [kupa:yə] enough, sufficient:

ساڭا مۇشۇ كۇپايە. That's enough for you.

بىر ئېغىز سۆز كۇپايە.

sultatsiyə] a consultation

كونسۇلخانا. ئى [konsul-hana] a consulate, embassy

كونسېرت. ئى [konsert] a concert, performance

كونسېرت قويماق to put on a performance

كونسېرۋا:. ئى [konserwa:] conserved (tinned) food:

بېلىق كونسېرۋاسى tinned fish, canned fish

كونسېرۋاتىپ. سۈپ [kon-serwa:tip] conservative

كونكرېت. سۈپ [kon'kret] concrete, specific:

كونكرېت ئەھۋال an actual situation

كونكرېت قىلىپ ئېيتقاندا ... to be specific ...

كونكرېتلاشتۇر - كونكرېتلاشتۇرماق. پ [kon'kret-laxturmak] to concretize, make specific:

مەسىلىنى كونكرېتلاشتۇرماق to specify the problem

كونۋېرت. ئى [konwert] envelope:

خەتنى كونۋېرتقا سالماق to put a letter in an

قوبۇل قىلماق to discard the old and accept the new

كونار - كونارماق. پ [ko-narmak] to become old, decrepit:

كونىراپ كەتكەن worn - out

بۇ ئاياغلار كونىراپ كەپتۇ. These shoes are worn out.

كونارت - كونارتماق. پ [ko:nartmak] to (cause to) wear out:

ئۇ ئاياغنى كونىرتىۋېتىپتۇ. He's worn those shoes out.

كونتاكت. ئى [kontakt] contact

كونترول. ئى [kontrol] control

كونترول قىلماق. پ to control

كونتېكىست. ئى [kontekist] context

كوندۇكتور. ئى [konduktor] a train conductor

كونسپېك. ئى [konspik] a course book

كونسۇل. ئى [konsul] a consul:

باش كونسۇل an ambassador

كونسۇلتاتسىيە. ئى [kon-

cards)

كوس. ئى [kos] slanting, tilted, crooked

كوسا. ئى [kosa] an adult man without a beard

كوفى. ئى [kofi] coffee

كوفىخانا. ئى coffee bar

كوكائين. ئى [kokain] cocaine

كوكولا. ئى [kokola] a short pigtail

كوكۇس. ئى [kokus] coke

كوكۇس مېيى. ئى tar

كولا - كولىماق. پ [ko:limak] to dig, excavate

ئۆزىگە ئۆزى ئورا كولىماق to dig one's own grave

ئۇلار قۇدۇق كولاۋاتىدۇ. The are digging a well.

كولان - كولانماق. پ [ko:lanmak] to be dug, excavated

كولخوز. ئى [kolhoz] a collective farm

كولخوزلاش - كولخوزلاشماق. پ [kolhozlaxmak] to collectivize

كولدۇر - كولدۇر. تەق [koldur - koldur] a clanging, ringing sound

كولدۇرلا - كولدۇرلىماق. پ [koldurlimak] to make a clanging sound; be teased

كولدۇرلاتماق. پ [koldurlatmak] to tease, play pranks:

كىشىنى كولدۇرلاتماق to play a hoax on someone

كوللېكتىپ. سۈپ [kollektip] collective:

كوللېكتىپ ئىگىلىك collective ownership

كوللېكتىپلاش - كوللېكتىپلاشتۇرماق. پ [kollektiplaxmak] to collectivize

كوللېكتىۋىزم. ئى [kollektiwizm] collectivism

كوماندا. ئى [komanda] team, side:

توپ كوماندىسى a sports team

ئەرلەر ۋالىبول كوماندىسى the men's volleyball team

كوماندىر. ئى [komandir] commander

كومپارتىيە. ئى [kompartiyə] the communist party

كومپاس. ئى [kompas] compass

كومپوزىتور. ئى [kompozitor] a musical composer

كومشار. ئى [komxar] mouth (esp. of animals):

كالىنىڭ كومشىرى a cow's mouth

كومشايماق. پ [komxaymak] to curl one's lip (eg. in contempt)

كوممۇنىزىم. ئى [kommunizm] communism

كوممۇنىست. ئى [kommunist] a communist

كوممۇنىستىك. سۈپ [kommunistik] communist:

كوممۇنىستىك پارتىيە the communist party

كومېدىيە. ئى [komediyə] a comedy, a comic play

كومىتېت. ئى [komitet] a committee

كومىسسار. ئى [komissar] a commissar

كونا. سۈپ [ko:na] ancient, old:

كونا پەلتو an old coat

كونا نۇسخا old - fashioned

كونا دوست an old friend

كونىنى تاشلاپ يېڭىنى

to) increase, multiply:
بەشنى ئىككىگە كۆپەيتسە ئون بولىدۇ.
Five multiplied by two equals ten.
كۆپەيتكۈچى. ئى [kəpəyt-küqi] a multiplier
كۆپەيتمە. ئى [kəpəytmə] the product of a multiplication
كۆپەيتىش. ئى [kəpəytix] multiplication:
كۆپەيتىش بەلگىسى
multiplication sign
كۆپەيتىش جەدۋىلى
multiplication table
كۆپەيگۈچى. ئى [kəpəy-güqi] a multiplicand
كۆپتۈر - كۆپتۈرمەك. پ [kəptürmək] to exaggerate:
مەسىلە كۆپتۈرمەك
to exaggerate a problem
نەتىجىلەرنى كۆپتۈرۈپ كۆرسەتمەسلىك كېرەك.
Don't exaggerate the results.
كۆپتۈرمە. سۈپ [kəptürmə] exaggerated, bombastic:
كۆپتۈرمە گەپ
exaggerated talk
كۆپتىن كۆپ. سۈپ [kəp-tinkəp] very many, a great number

كۆپچىلىك. سۈپ [kəpqilik] most people, the majority:
كۆپچىلىك كىشىلەر
most people
كۆپچىلىكنىڭ ئۈمىدى
the hope of most people
كۆپلەپ. رەۋ [kəpləp] very many, a lot
كۆپلۈك. ئى؛ سۈپ [kəplük] a great number; plural:
كوچىدا ئادەملەرنىڭ كۆپلۈكىدىن ماڭغىلى بولمايدۇ.
It's hard to go out, there are so many people in the streets.
كۆپلۈك ئىسىم
a plural noun
كۆپۈك. ئى [kəpük] foam, froth:
سۇنىڭ كۆپۈكى
water foam
كۆپۈكلەش - كۆپۈكلەشمەك. پ [kəpükləxmək] to foam, lather
كۆپۈكلۈك. سۈپ [kəpük-lük] foamy, frothy
كۆت 1. ئى [kət] a buttock
كۆت 2. ئى [kət] a male prostitute; abusive term
كۆتەك. ئى [kətək] a stump:
دەرەخنىڭ كۆتىكى
the stump of a tree
كۆتمەك. سۈپ [kətmək] bald, hairless:
قۇيرۇقسىز كۆتمەك ئات
a horse with a hairless tail
كۆتمەك ساقال
a short beard
كۆتۈر - كۆتۈرمەك. پ [kə-türmək] to lift, raise, carry:
بايراق كۆتۈرمەك
to raise the flag
مەن چامادانىنى كۆتۈرەلمەيمەن.
I can't lift the suitcase.
بىلىكىڭىزنى كۆتۈرۈڭ.
Raise your arm.
قورقۇنچاق ئاۋال مۇشت كۆتۈرەر.
The coward is the first to raise his fist.
كۆتۈر قاسقىنىڭنى!
Get out of here!
كۆتۈرە. ئى [kətürə] contract work
كۆتۈرە ئالماق. پ
to take financial responsibility for
كۆتۈرەڭگۇ. سۈپ [kətü-rəŋgü] high-spirited, high (of a voice):
كۆتۈرەڭگۇ روھلۇق

كۆپ.
We have many friends.
مەن ئۇنىڭ ئۆيىگە كۆپ باردىمەن.
I go to his home often.
كۆپ كىشىلەر كۆمۈر ئوچاق ئىشلىتىدۇ.
Most people use coal cookers.
كۆپ ساندىكى ئوقۇغۇچىلار ئۇرۇمچىلىك.
The majority of the students are from Urumqi.
كۆپ ئۇچرايدىغان
common, customary
تۆگە شىنجاڭدا كۆپ ئۇچرايدىغان ھايۋان.
Camels are common in Xinjiang.
كۆپ دېگەندە
at the most
كۆپ بوغۇملۇق سۆز
a polysyllabic word
كۆپ - كۆپمەك. پ [køp-mək] to rise (of yeast); to swell, bloat
كۆپەي - كۆپەيمەك. پ [køpəymək] to increase; reproduce:
مۆشۈك ئېيىق ئاستا كۆپەيىدۇ.
Pandas reproduce slowly.
كۆپەيت - كۆپەيتمەك. پ [køpəytmək] to (cause other
كۆكۈم. ئى [kukum] powder, dust
كۆكۈم - تالقان. رەۋ [ku-kum-talkan] powder, dust:
كۆكۈم - تالقان بولماق
to be crushed into powder
كۆلا. ئى [kula] straw rope; a type of hat
كۆلۈب. ئى [kulub] a social club
كۆلۈچ. ئى [kuluq] spanner, wrench, pliers
كۆمىلاچ. ئى؛ م [kumilaq] a round shape, ball, pellet; a measure word:
لاينى كۆمىلاچ قىلماق
to form mud into lumps
بىر كۆمىلاچ دورا
a pellet of medicine
كۆمىلاچلا - كۆمىلاچلىماق. پ [kumilaqlimak] to form into balls
كۆنۈپكا. ئى [kunupka] a drawing pin
كۆپ. سۈپ [køp] many, much, a lot:
كۆپ رەھمەت.
Many thanks.
كۆپ بالىلىق ئانا
a mother with many children
بىزنىڭ دوستلىرىمىز
A single word is sufficient.
كۆپايىلەنمەك. پ [kupa: yilənmək] to feel satisfied, content
كۆپپار. ئى [kuppar] infidels, unbelievers, atheists
كۆپلەت. ئى [kuplet] a (rhyming) couplet
كۆپۈر. رەۋ [kupur] blasphemously:
كۆپۈر سۆزلىمەك
to speak blasphemously
كۆپۈرلۈق. ئى [kupurluk] blashphemy
كۆتۈپخانا. ئى [kutuphana] library
كۆتۈلدىما - كۆتۈلدىماق. پ [kutuldimak] to whisper, murmur
كۆرس. ئى [kurs] a course of study:
كەچلىك كۆرس
a night course
كۆرس ئاچماق
to open, run a course
كۆس - كۆس تەق [kus-kus] the sound of whispering, hissing
كۆسۈلدىما - كۆسۈلدىماق. پ [kusuldimak] to whisper; hiss
كۆسۈلداش - كۆسۈلداشماق. پ [kusuldaxmak] to whisper to each

My eyesight is excellent.

كۆرە. تىر [kərə] rather than, better than:

بىكار تۇرغاندىن كۆرە، ئىشلەپ تۇرغان ياخشى.

Better to work than stand around doing nothing.

كۆرەك. ئى [kərək] performance, competition; parade

ئەدەبىيات - سەنئەت كۆرىكى

an arts festival

قوشۇنلارنى كۆرەكتىن ئۆتكۈزمەك

to hold a military parade

كۆرەك. سۈپ [kərəŋ] complacent, proud

كۆرەڭلە - كۆرەڭلىمەك. پ [kərəŋlimək] to be complacent, proud

كۆرەڭلىك. ئى [kə:rəŋlik] complacency, pride

كۆرەلمەس. سۈپ [kərəl-məs] envious, jealous

كۆرەلمەسلىك. ئى [kərəl-məslik] envy, jealousy

كۆرپە. ئى [kərpə] mattress, cushion

كۆرسەت - كۆرسەتمەك. پ [kərsətmək] to show, demonstrate, point to

قول بىلەن كۆرسەتمەك

to point out by hand

يول كۆرسەتمەك

to show someone the way

هەيىتكارغا بارىدىغان يولنى كۆرسىتىپ بېرەمسىز؟

Can you show me the way to Heytkar?

سىز ئاكىڭىزنىڭ رەسىمنى مانا كۆرسىتىپ بەرسىڭىز؟

Can you show me a picture of your brother?

كومپاس يىڭنىسى جەنۇبنى كۆرسىتىپ تۇرىدۇ.

The compass needle is pointing south.

لەغمەننى قانداق ئېتىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويسىڭىز.

Please show us how to make noodles.

ئۆزىنى بىلەرمەن قىلىپ كۆرسەتمەك

to pretend to be knowledgeable

كۆرسەتكۈچ. ئى [kərsət-küq] pointer, sign, index

ئىشلەپچىقىرىش كۆرسەتكۈچى

a production target

يول كۆرسەتكۈچى

a road sign

كۆرسەتكۈچ بارماق. ئى

the index finger

كۆرسەتمە. ئى [kərsətmə] instructions (eg. for using a machine):

پارتىيىنىڭ كۆرسەتمىسى

party directives

كۆرسەتمىلىك. سۈپ [kər-sətmilik] audio-visual:

كۆرسەتمىلىك ئوقۇتۇش قوراللىرى

audio-visual teaching aids

كۆرسىتىش - كۆرسىتىشمەك. پ [kərsitixmək] to indicate, denote

كۆرسەتمىش ئالماش. ئى

a demonstrative pronoun

كۆرسىتىلمە - كۆرسىتىلمەك. پ [kərsitilmək] to be appointed:

ئۇ مۇدىر لىقىغا كۆرسىتىلدى.

He was appointed principal.

كۆرك. ئى [kərk] beauty, brilliance:

تىلنىڭ كۆركى ماقال، ئەرنىڭ كۆركى ساقال.

As proverbs enhance: speech, so a beard enhances a man's

transcribes

كۆچۈرمه. سۈپ [køqürmə] copied, reported:

يىغىن خاتىرىسىنىڭ كۆچۈرمىسى

the transcipt of a meeting

كۆچۈرمه گەپ

reported speech

كۆچۈرمەچى. ئى [køqür-miqi] a transcriber; plagiarist

كۆر - كۆرمەك. پ [kørmək] to see, read, watch, consider:

كىتاب كۆرمەك

to read a book

كىنو كۆرەيلى.

Let's watch a film.

مەن ئۇنى كۆرەلمىدىم.

I didn't see him.

مەن تېلېۋىزور كۆرۈۋاتىمەن.

I'm watching television.

ئۇ سېنى ئۆز ئوغلىدەك كۆرۈۋاتىدۇ.

He considers you like a son.

قىممەت كۆرمەك

to consider something to be valuable

كۆرۈش قۇۋۋىتى

eyesight

مېنىڭ كۆرۈش قۇۋۋىتىم ناھايىتى ياخشى.

to migrate, emigrate, move house:

قۇشلار كۆچىدۇ.

Brids migrate.

يېڭى ئۆيگە كۆچۈپ كىرىدۇق.

We've moved to a new house.

كۆچەت. ئى [køqət] sapling, young tree:

كۆچەت تىكمەك

to plant saplings

كۆچەتلىك. ئى [køqətlik] a field of saplings

كۆچمە. سۈپ [køqmə] mobile, shifting

كۆچمە كۈتۈپخانا

a mobile library

كۆچمە قۇم

shifting sand

كۆچمە مەنە

the figurative sense of a word

كۆچمەن. ئى [køqmən] a nomad

كۆچۈر - كۆچۈرمەك. پ [køqürmək] to move; copy:

ئۆي كۆچۈرمەك

to move house

ئۇ تۇرسۇننىڭ تاپشۇرۇقنى كۆچۈردى.

He copied Tursun's homework.

كۆچۈرگۈچى. ئى [køqür-güqi] a person who

vigorous, dynamic (personality)

كۆتۈرەڭگۇ ئاۋاز

a high voice:

كۆتۈرەم. سۈپ [kətürəm] weak and feeble:

كۆتۈرەم موزاي

a weak calf

كۆتۈرت - كۆتۈرتمەك. پ [kətürtmək] to have something lifted, raised

كۆتۈرمە. سۈپ [kətürmə] raised, lifted:

كۆتۈرمە يول

a raised road

كۆتۈرۈش - كۆتۈرۈشمەك. پ [kətürüxmək] to raise, lift up

كۆتۈرۈل - كۆتۈرۈلمەك. پ [kətürülmək] to be raised up; take off:

ئايروپىلان كۆتۈرۈلدى.

The plane took off.

ئايروپىلان قاچان كۆتۈرۈلىدۇ؟

When does the plane take off?

شامال يەنە كۆتۈرۈلدى.

The wind has got up again.

تېمپېراتۇرا كۆتۈرۈلدى.

It's getting warmer.

كۆچ. ئى [køq] a migrant shepherd

كۆچ - كۆچمەك. پ [køqmək]

to come.

كۆز قاراش
opinion, viewpoint

كۆز قاراشنى ئۆزگەرتمەك
to change one's opinion

كۆز قارچۇقى.
pupil of the eye

كۆزده تۇتماق
to refer to, denote

كۆز تەگمەك
to come under the influence of the evil eye

كۆزى تۆت بولماق
to be eager, excited

كۆزەتمەك. پ - كۆزەتمەك. [kəzətmək] to watch, observe:

ۋەزىيەتنى كۆزەتمەك
to keep an eye on a situation

قۇياشنىڭ كۆتۈرۈلۈشىنى كۆزەتمەك
to watch the sun rise

كۆزەتچى. ئى [kəzətqi] an inspector, investigator

كۆزەتچىلىك. ئى [kəzətqilik] patrolling, inspecting:

كۆزەتچىلىك قىلماق
to patrol, inspect

كۆزەتكۈچى. ئى [kəzət-küqi] a spectator, observer

كۆزەينەك. ئى [kəzəynək] glasses:

كۆزەينەك تاقماق
to wear glasses

سىز كۆزەينەك تاقامسىز؟
Do you wear glasses?

كۆز - قۇلاق. ئى - [kəz - kulak] eyes and ears:

كۆز - قۇلاق بولماق
to keep a watchful eye on

بالىلىرىمغا كۆز - قۇلاق بولۇپ تۇرغىن.
Keep an eye on my children.

كۆزلە - كۆزلىمەك. پ [kəz-limək] to pursue, seek for:

بىرەر مەقسەتنى كۆزلىمەك
to pursue an objective

مۇۋاپىق بىر ئۆينى كۆزلىمەك
to look for a suitable house

كۆزنەك. ئى [kəznək] hole, slit

كۆسەي. ئى [kəsəy] poker (for a fire):

كۆسەي ئۇزۇن بولسا، قول كۆيمەس.
If you have a long poker you won't burn your hand.

كۆشە - كۆشىمەك. پ [kəxi-mək] to chew the cud

كۆشگۈچى. ئى [kəxigüqi] an animal that chews the cud

كۆك 1. سۇپ [kək] blue; bluish - green:

كۆك كۆز
blue eyes

كۆك 2. ئى [kək] the sky, the heavens

بۇركۇت كۆكتە پەرزاز قىلماقتا.
An eagle was hovering in the sky.

كۆك 3. ئى [kək] grass, hay:

قويلار كۆككە تويدى.
The sheep ate their fill of grass.

كۆكەر - كۆكەرمەك. پ [kəkərmək] to turn blue or green:

دەل - دەرەخلەر كۆكەرمەك
to sprout (of trees)

كۆكەرمە. سۇپ [kəkərmə] see below:

كۆكەرمە ئادەم
a rascal

كۆكتات. ئى [kəktat] raw vegetables:

كۆكتات بازىرى
a vegetable market

كۆكتات يېيىشلىك بولىدۇ.

appearance.

كۆركەم. سۈپ [kərkəm] beautiful, lovely, magnificent:

كۆركەم شەھەر
a magnificent city

كۆركەم يىگىت
a handsome youth

كۆركەماەش - كۆركەملەشمەك. پ [kərkəmləx-mək] to be beautiful, magnificent:

شەھىرىمىز بارغانسېرى كۆركەملەشمەكتە.
Our city is getting progressively more beautiful.

كۆركەملىك. ئى [kərkəmlik] beauty, splendour

كۆرگەزمە. ئى [kərgəzmə] an exhibition:

فوتو سۈرەتلەر كۆرگەزمىسى
a photo exhibition

كۆرگەزمە قىلماق. پ to exhibition

كۆرگەزمىخانا. ئى [kərgəzmihana] an exhibition hall, gallery:

سەنئەت كۆرگەزمىخانىسى
an art gallery:

كۆرگۈچى. ئى [kərgüqi] spectator:

كۆرگۈچىلەر
audience, spectators

كۆرۈش - كۆرۈشمەك. پ [kərüxmək] to see, meet each other

كۆپچىلىك كۆرگەزمە كۆرۈشتى.
Most people saw the exhibition.

بىز دائىم كۆرۈشۈپ تۇرىمىز.
We're always seeing each other.

كۆرۈمسىز. سۈپ [kərümsiz] ugly, unsightly:

كۆرۈمسىز ئادەم
an ugly man

كۆرۈنمەك. پ - **كۆرۈنۈش** [kərünmək] to be visible, to seem

تاغ مۇشۇ يەردىن كۆرۈنىدۇ.
The mountain is visible from here.

ئۇ ناھايىتى دوستانە كۆرۈنىدۇ.
He seems very friendly.

ئۇ دوختورغا كۆرۈنگىلى كەتتى.
He went to see the doctor.

كۆرۈنەرلىك. سۈپ [kərünərlik] visible:

ئېلان كۆرۈنەرلىك جايغا چاپلانغانىدى.
The notice was posted in an eye-catching spot.

كۆرۈنۈش. ئى [kərünüx] appearance, sight:

بىنانىڭ تاشقى كۆرۈنۈشى
the outward appearance of the building

ئۇ قورقۇنچلۇق كۆرۈنۈش ئىكەن.
It was a terrible sight.

كۆز. ئى [kəz] eye:

كۆز يېشى
tears

سىزنىڭ كۆز ئالدىڭىزدا
in front of your eyes

سەن كۆزۈڭنى ئاچ.
Open your eyes.

كۆزدىن نېرى، كۆڭۈلدىن نېرى.
Out of sight, out of mind.

كۆزۈڭگە قاراپ ماڭ.
Mind where you're going.

ئۇيگە كىرىش بىلەنلا ئۇنىڭ كۆزى جوزىدىكى كىتابلارغا چۈشتى.
As soon as he entered the house his eyes fell on the books on the table.

ئۇنىڭ كەلمەيدىغانلىقىغا كۆزۈم يەتكەن.
I could have told you he wasn't going

bridge:
كۆۋرۈكتىن ئۆتۈڭ.
Go over the bridge.
كۆي - كۆيمەك. پ [køy- mək] to catch fire, burn:
كۆيۈپ كۈل بولماق
to be burnt to ashes
ئىشخانا كۆيۈپ كەتتى.
The office was burnt down.
تاماق كۆيۈپ كەتتى.
The food is burnt.
كۆيدۈر - كۆيدۈرمەك. پ [køydürmək] to burn, light a fire:
بلرمىقىمنى كۆيدۈرۈۋالـ دىم.
I burnt my finger.
قەغەز كۆيدۈرمەك
to burn paper
غازاكلارنى كۆيدۈرمەك
to burn fallen leaves
كۆيدۈرگۈچ بومبا. ئى [køydürgüq bomba] an incendiary bomb
كۆيۈپ - پىشىپ. پ [køyüp – pixip] enthusiastically:
كۆيۈپ - پىشىپ ئىشـ لىمەك
to work hard
كۆيۈك ئى [køyük] a burn; love:
كۆيۈك قاپارتمىسى
a burn blister

now.
كۆنەك. ئى [kønək] honeycomb
كۆنچى. ئى [kønqi] a leather tanner
كۆنچىلىك. ئى [kønqilik] tanning hides
كۆندۈر - كۆندۈرمەك. پ [køndürmək] to persuade, convince; tame:
مەن ئۇنى كـۆندۈرەلـ مىدىم.
I couldn't convince him.
ئاتنى ھارۋىغا كۆندۈر- مەك
to get a horse used to a cart
تىلنى كۆندۈرمەك
to practise speaking
كۆندۈرۈل - كۆندۈرۈلمەك. پ [køndürülmək] to be convinced; tamed:
كۆندۈرۈلگەن قۇش
a tame bird
كۆنۈك. سۈپ tame, docile:
كۆنۈك ئات
a docile horse
كۆنۈكمەك - كۆنۈكمەك. پ [kønükmək] to be accustomed to; tame
كۆنۈكمە. ئى [kønükmə] academic text – book exercises
كۆۋرۈك. ئى [køwrük]

a coal miner
كۆمۈل - كۆمۈلمەك. پ [kømülmək] to be buried, covered in:
يول قارغا كـۆمۈلـۈپ كەتتى.
The road was covered in snow.
ماگىزىنلار مالغا كۆمۈـ لۈپ كەتتى.
The shops are loaded with goods.
كۆن. ئى [køn] tanned leather:
كۆن ئۆتۈك
leather boots
كۆنـ - كۆنمەك. پ [køn- mək] to agree; be accustomed to:
ئۇ پىكرىمگە كۆندى.
He agreed with me.
سىز ئىسسىق ھاۋاغا كۆـ نەلدىڭىزمۇ؟
Are you accustomed to hot weather?
ئۇ يېزا تۇرمۇشىغا كۆـ نۈپ قالدى.
He's got accustomed to country life.
سىز بۇ تاماققا كۆنەلـ دىڭىزمۇ؟
Are you used to the food?
ھەئە، مەن ھازىر كۆنۈپ قالدىم.
Yes, I'm used to it

happy, festive:
كۆڭۈلدىكى كۈنلەر
happy days
كۆل. نى [kol]
lake, pool:
سايرام كۆلى
Sayram Lake
سۇ ئۈزۈش كۆلى
a swimming pool
كۆلەڭگە. نى [kələŋgə]
shadow:
ئادەم كۆلەڭگىسى
a person's shadow:
كۆلەم. نى [kələm]
scale, scope; area:
يەر كۆلىمى
land area
كۆلەملىك. سۈپ [kələmlik]
scale, scope:
كەڭ كۆلەملىك ھەرىكەت
a large scale move-
ment
كۆلچەك. نى [kəlqək]
a small pool
كۆمـ ـكۆمەك. پ [kəmmək]
to bury, cover up:
جەسەتنى كۆمەك
to bury a corpse
كۆمۈر. نى [kəmür]
coal:
كۆمۈر كانى
a coal mine
كۆمۈر ـ كۆمۈرمەك. پ [kə-
mürmək] to turn over,
turn upside down
كۆمۈرچى. نى [kəmürqi]

to feel at ease, happy
كۆڭلۈڭگە كەلمىسە، ساڭا
بىر گەپىم بار ئىدى.
If you don't mind, I
have something I
wanted to tell you.
كۆڭۈل يېرىم بولماق
to be unhappy, sad
كۆڭۈل بۆلمەك. پ
to feel concerned,
care about
كۆڭۈل تارتماق. پ
to enjoy doing:
something
بۇ ئىشنى قىلىشقا كۆڭـ
لۈم تارتمايدۇ.
I don't want to do
that.
كۆڭۈل تىنماق. پ
to feel at ease:
سەن كەلگەندىن كېيىن
كۆڭلۈم تىندى.
I felt happy once
you'd arrived.
كۆڭۈل قويماق. پ
to do something
diligently:
كۆڭۈل قويۇپ ئوقۇغىنىڭ.
Study hard.
كۆڭۈلچەك. سۈپ [kəŋül-
qək] kind ـ hearted,
warm ـ hearted
كۆڭۈلسىز. سۈپ [kəŋülsiz]
heartless, cruel
كۆڭۈللۈك. سۈپ [kəŋüllük]

Vegetables are good
to eat.
كۆكتاتچى. نى [kəktatqi]
a grocer
كۆكچاي. نى [kəkqay]
green tea
كۆكرەك. نى [kəkrək]
chest, breast
كۆكس. نى [kəks]
chest, breast
كۆكلە ـ كۆكلىمەك. پ [kək-
limək] to turn green,
sprout:
دەل ـ دەرەخلەر كۆكلە ـ
دى.
The trees have
sprouted.
كۆكلەم. نى [kəkləm]
spring
كۆكنار. نى [kəknar]
opium poppy
كۆكنارچى. نى [kəknarqi]
a poppy grower
كۆكۈيۇن. نى [kəküyün]
a gadfly
كۆكيوتەل. نى [kəkyətəl]
whooping cough
كۆڭلەك. نى [kəŋlək]
a skirt, shirt
كۆڭۈل. نى [kəŋul]
heart, soul:
كۆڭلى يۇمشاق
soft ـ hearted
ئۇنىڭ كۆڭلى ئاق.
He's very honest.
كۆڭۈل ئازادە بولماق

liberation

كۈرەش قىلماق. پ to struggle

كۈرەشچان. سۈپ [kürəx-qan] valiant in battle, redoutable:

كۈرەشچان يىللار years of struggle

كۈرەشچانلىق. ئى [kürəxqanlik] bravery, courage

كۈرەشچى. ئى [kürəxqi] a fighter:

كۈرەشچى ئايروپىلان a fighter plane

كۈرەك. ئى [kürək] a mill:

ياغاچ كۈرەك a wood mill

كۈرەك چىش grinders, molars

كۈرەڭ. سۈپ [kürəŋ] brown coloured:

كۈرەڭ ئات a brown horse

كۈرمەك. ئى [kurmək] millet

كۈز. ئى [küz] autumn:

كۈز شامىلى an autumn wind

كۈز كىرمەك to enter the autumn season

كۈزەك. سۈپ [küzək] autumn

ئىتنىڭ كۈچۈكى a puppy

بۆرىنىڭ كۈچۈكى a wolf cub

كۈچۈكلەش - كۈچۈكلىمەك. پ [küqüklimək] to give birth to a puppy, cub

قانجۇق كۈچۈكلىدى. The bitch has had puppies.

كۈچۈكلەنمەك. پ [küqüklənmək] to flatter, beguile

كۈدە. ئى [küdə] chinese chives

كۈدە - كۆرپە. ئى [küdə-kərpə] bedding

كۈرە. م: ئى [kürə] a unit of measurement:

بىر كۈرە بۇغداي a kura of wheat

كۈرە - كۈرىمەك. پ [küri-mək] to shovel, spade:

قار كۈرىمەك to shovel snow

كۈرەتتۈرمەك. پ [kürətmək] to have something shovelled

كۈرەش. ئى [kürəx] a struggle, conflict:

كۈرەش قەھرىمانى a hero

سىنىپىي كۈرەش class struggle

مىللىي ئازادلىق كۈرىشى a struggle for national

كۈچسىز. سۈپ [küqsiz] weak, feeble:

كۈچسىز توك a low voltage electric supply

كۈچسىز ھاراق wine containing little alcohol

كۈچسىزلەنمەك. پ [küqsizlənmək] to be weak, feeble

كۈچسىزلىك. ئى [küxsizlik] weakness, feebleness

كۈچ - قۇۋۋەت. ئى [küq-kuwwət] power, strength

كۈچلەنمەك. پ [küxlənmək] to become strong:

ۋەتىنىمىز بارغانسىرى كۈچلەنمەكتە. Our country is getting stronger all the time.

كۈچلۈك. سۈپ [küqlük] powerful, strong, tough:

كۈچلۈك زەربە a powerful blow

كۈچلۈك دۆلەت a powerful country

كۈچلۈك تاماق nutritious food

كۈچلۈك شامال a strong wind

كۈچۈك. ئى [küqük] a puppy, cub:

كۆيۈك ئوتى
the fire of love
كۆيۈك نان
burnt bread
كۆيۈمچان. سۆپ [køyüm-qan] kind, considerate
كۆيۈمسىز. سۆپ [køyümsiz] unkind, inconsiderate
كۆيۈنۈش - كۆيۈنمەك. پ [køyünmək] to be caring, to love
كۆيۈنۈپ سۆزلەمەك. پ
to speak caringly
كۆپ. ئى [küp]
jar, jug
كۆپكۆندۈز. رەۋ [küpkün-düz] bright daylight
كۆت - كۆتمەك. پ [kütmək]
to wait for, expect, look after:
بىر دوستۇمنى كۆتۈپ تۇرىمەن.
I'm waiting for a friend.
كۆتۈش ئۆيى.
a waiting room
ئىشنىڭ مۇنداق بولۇشىنى كۆتمىگەن ئىدىم.
I didn't expect things to turn out like that.
كۆتكۈچى. ئى [kütküqi]
a waiter, attendant
كۆتۈل - كۆتۈلمەك. پ [kütülmək] to entertain, look after:
مېھمانلار ياخشى كۆتۈلدى.
The guests were well entertained.
سىزنى ياخشى كۆتەلمىدۇق!
We haven't entertained you well!
كۆتۈم. ئى [kütüm]
caring, looking after
كۆتۈن - كۆتۈنمەك. پ [kütünmək] to take care of oneself
كۆجە. ئى [küjə]
incense
كۆچ. ئى [küq]
power, strength:
ھەربىي كۆچ
military power
ئات كۆچى
horse power
دورىنىڭ كۆچى
the potency of a medicine
بىلىم كۆچ دېمەكتۇر.
Knowledge is power.
ئۆز كۆچىگە تايىنىپ ئىش كۆرمەك
to rely on one's own strength
بۇنى كۆتۈرۈشكە كۆچۈم يەتمەيدۇ.
I haven't the strength to lift this.
كۆچ بەرمەك
to exert oneself; to be strong
كۆچە - كۆچمەك. پ [küqi-mək] to strive, use one's strength:
كۆچەپ ئىشلىمەك.
to work hard
كۆچەن - كۆچەنمەك. پ [küqənmək] to use one's strength, strive, struggle
يەردىن كۆچىنىپ قوپماق.
to struggle to one's feet
كۆچەي - كۆچەيمەك. پ [küqəymək] to become stronger
شامال بارغانسېرى كۈچەيمەكتە.
The wind is getting stronger.
دۆلىتىمىز كۆچەيمەكتە.
Our country is becoming strong.
كۆچەيت - كۆچەيتمەك. پ [küqəytmək] to strengthen:
رەھبەرلىكنى كۆچەيتمەك
to strengthen the leadership
ئىنتىزامنى كۆچەيتمەك
to improve discipline
كۆچەيتكۈچ. ئى [küqəytküq] a stabiliser, strengthener

sunlight

هەر كۈنى
every day

كۈندىن - كۈنگە
from day to day

ئەمگەك كۈنى
a working day

كۈنى تۈگەي دەپ قالماق
to be near death

ئۇنىڭ كۈنى تۈگەي دەپ قالدى.
He's at death's door.

كۈنپېتىش. ئى [künpetix] the west

كۈنتەرتىپ. ئى [küntərtip] an agenda, schedule:

بۇ مەسىلە كۈنتەرتىپكە قويۇلدى.
This matter is on the agenda.

كۈن - تۈن. ئى [kün - tün] day and night

كۈنچى. ئى [künqi] a jealous person

كۈنچىقىش. ئى [künqikix] the east

كۈنچىلىك. ئى [künqilik] jealousy, envy

كۈندۈز. رەۋ [kündüz] daylight hours

كۈندىلىك. سۈپ [kündilik] daily:

كۈندىلىك گېزىت
a daily paper

كۈندىلىك تۇرمۇش
daily life

كۈندىن - كۈنگە. رەۋ [kündin küngə] from day to day

كۈنسېرى. رەۋ [künsəri] from day to day

كۈنگەي. سۈپ [küngəy] facing the sun, south

كۈنلە - كۈنلىمەك. پ [kün - limək] to be jealous, envious

كۈنلەپ - كۈنلەپ. رەۋ [kün - ləp - künləp] for days and days

كۈنلۈك ئى 1. [künlük] umbrella:

مەن كۈنلۈكۈمنى ئېلىۋالاي.
I'll fetch my umbrella.

كۈنلۈك 2. سۈپ [künlük] a day's:

ئىككى كۈنلۈك خىزمەت
two days work

كۈي. ئى [küy] tune, melody

كۈيە. ئى [küyə] a moth:

كىيىمنى كۈيە يەپ كەتمەك
to be moth - eaten

كۈيلە - كۈيلىمەك 1. پ. [küylimək] to sing in praise of:

ۋەتەننى كۈيلىمەك
to sing the praises of one's country

كۈيلىمەك 2. پ [küylimək] to be ready for mating:

قوي كۈيلىمەك
to be ready for mating (of sheep)

كۈيوغۇل. ئى [küyoqul] a sonin - law; bridegroom

كۈيۈش - كۈيۈشمەك. پ [küyüxmək] to be numb:

پۇت كۈيۈشمەك
to have a numb foot

كۋادرات. سۈپ [kwadrat] cubic:

كۋادرات مېتر
a cubic metre

كېپەك. ئى [kepək] wheat bran

كېپەن. ئى [kepən] a white burial cloth, a shroud

كېپەنلە - كېپەنلىمەك. پ [kepənlimək] to wrap in a burial cloth

كېپەنلەنمەك - كېپەنلىنىمەك. پ [kepənlənmək] to be wrapped in a burial cloth:

ئۇنىڭ جەسىتى كېپەنلىنىپ دەپنە قىلىندى.
His body was wrapped in a burial cloth and buried.

كېپىل. ئى [kepil]

كۈزەك پاقلان
an autumn lamb
كۈزەم. سۇن [küzəm] autumn:
كۈزەم يۇڭ
autumn wool
كۈزگى. سۇپ [küzgi] autumnal
كۈزگى بۇغداي
autumnal wheat
كۈزلۈك. سۇپ [küzlük] autumnal:
كۈزلۈك كىيىم
autumnal clothes
كۈزلۈك يىغىم
autumnal harvest
كۈشەندە. ئى [küxəndə] enemy, foe:
مۇشۇك چاشقاننىڭ كۈشەندىسى.
The cat is the enemy of the mouse.
كۈشكۈرتمەك. پ ـ **كۈشكۈرت** [küxkürtmək] to put someone up to something:
ياماڼ ئىشقا كۈشكۈرتمەك
to get someone to do wrong
كۈشكۈرتكۈچى. ئى [küxkürtküqi] the instigator of a crime
كۈش ـ كۈش ئىم ـ كۈش [küx küx] Shhh!, Hush!
كۈل. ئى [kül] ash

ئوچاقنىڭ كۈلى
the ashes from a stove
كۈلمەك. پ ـ **كۈلا** [külmək] to laugh, smile:
قاقاقلاپ كۈلمەك
to laugh heartily
كۈلپەت. ئى [külpət] hardship, difficulty
كۈلپەت چەكمەك. پ
to suffer hardship
كۈلپەتلىك. سۇپ [külpətlik] difficult, hard:
كۈلپەتلىك كۈنلەر
hard times
كۈلتۈك. ئى [kültük] bedpan, urinal under a child's cot
كۈلدان. ئى [küldan] an ashtray
كۈلكە. ئى [külkə] a smile, laugh:
كۈلكە چىراي
a smiling face
كۈلكە ئاۋازى
the sound of laughter
كۈلكىسى كەلمەك
to break into laughter
كۈلكىلىك. سۇپ [külkilik] funny, amusing:
كۈلكىلىك ئىش
a funny event
كۈلكىلىك چاقچاق
a good joke
كۈلگەك. سۇپ [külgək] a person who is often laughing
كۈلگۈنچەك. سۇن ـ [külgünqək] smiling, happy:
كۈلگۈنچەك بالا
a happy child
كۈلۈشمەك. پ ـ **كۈلۈش** [külüxmək] to laugh together:
بىز ئۇنىڭ ھېكايىسىگە كۈلۈشتۇق.
We laughed at her story.
كۈلۈمسىرەمەك. پ ـ **كۈلۈمسىرە** [külümsirəmək] to smile, laugh
كۈلۈمسىرەڭلار!
Smile!
كۈلۈمسىرەتمەك. پ ـ **كۈلۈمسىرەت** [külümsirətmək] to make someone smile, laugh
كۈمۈش. ئى [kümüx] silver (the metal):
كۈمۈش رەڭ
silver coloured
كۈمۈش تەڭگە
a silver coin
كۈن. ئى [kün] the sun; a day:
شەرق قىزاردى، كۈن چىقتى.
The east is red, the sun has risen.
كۈن پاتتى.
The sun has set.
كۈن نۇرى

كېسەل يوقلىماق
to visit the sick
كېسەلنىڭ دەردىنى ساق بىلمەس، ئاچنىڭ دەردىنى توق.
The healthy cannot share the pain of the sick, nor the full that of the hungry.
كېسەلچان. سۈپ [kesəlqan] in poor health, sickly
كېسەلخانا. ئى [kesəlhana] a hospital, ward
كېسەلكۆرپىسى. ئى [kesəl-kərpisi] a person who is often ill
كېسەللىك. ئى [kesəllik] disease, sickness:
كېسەللىكنىڭ ئالدىنى ئالماق
to prevent disease
كېسەلمەن. سۈپ [kesəl-mən] often ill, sickly
كېسىش - كېسىشمەك. پ [kesixmək] to cut, sever; intersect:
كېسىشىپ ئۆتكەن يوللار
intersecting roads
ئىككى سىزىقنىڭ كېسىشىپ ئۆتكەن نۇقتىسى
the point of intersection two lines
كېسىك. سۈپ [kesik] cut, severed; short:
كېسىك ئارغامچا
a short rope

كېسىك قول
a maimed arm
كېسىل - كېسىلمەك. پ [kesilmək] to be cut, severed
كېسىم. م؛ ئى [kesim] a piece, slice; cut
بىر كېسىم نان
a slice of bread
بۇ چاپاننىڭ كېسىمى ياخشى ئىكەن.
This coat has been well cut.
كېسىندى. ئى [kesindi] odds and ends, off-cuts
كېشەك. ئى [kexək] frame:
ئىشىك كېشىكى
a door frame
دېرىزە كېشىكى
a window frame
كېكەچ. سۈپ [kekəq] a person who stammers
كېكەچلە - كېكەچلىمەك. پ [kekəqlimək] to stammer, falter when speaking
كېكىر. - كېكىرمەك. پ [kekirmək] to burp
كېڭەش. ئى [kenəx] discussion, consultation:
سىياسىي كېڭەش
a political consultation

كېڭەش پالاتاسى
the senate
كېڭەش - كېڭەشمەك. پ [kenəxmək] to consult, confer with:
ئاممانى بىلەن كېڭەشمەك
to consult the people
كېڭەشلىك. سۈپ [kenəxlik] well-advised, fully discussed
كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس، كەڭ تون يىرتىلماس.
A well-advised matter will not fail, a wide cloak will not tear.
كېڭەيمە - كېڭەيمەك. پ [kenəymək] to become wider, to expand:
شەھەر كېڭەيدى.
The city has become much larger.
تۆمۈر قىزىغاندا كېڭىيىدۇ.
Iron expands as it is heated.
يۈرەكنىڭ كېڭىيىشى
the expansion of the heart
كېڭەيتە - كېڭەيتمەك. پ [kenəytmək] to widen, expand:
يولنى كېڭەيتمەك
to widen the road
ئىشلەپچىقىرىشنى

yarak] tools, utensils

كېرىلمەك. پ [kerilmək] to stretch, stretch out:

ئۆتۈكۈم كېرىلىپ كەتتى.
My boots have been stretched.

بۇرۇننىڭ تۆشۈكى كېرىلمەك
to flare one's nostrils

كېرىلىپ ياتماق
to lie stretched out

سەن تولىمۇ كېرىلىپ كەتمە.
Don't be too complacent.

كېزەك. ئى [kezək] foetus, embryo:

قوشكېزەك
twins

بىر كېزەكتە ئۈچنى تۇغماق
to have triplets

كېزىك. ئى [kezik] typhoid

كېسەك. ئى [kesək] a brick of baked mud

كېسەل. ئى [kesəl] illness, disease; a sick person:

ئېغىر كېسەل
a serious disease

يۇقۇملۇق كېسەل
a contagious disease

كېسەل بولماق.
to be sick

all night, the whole night long

كېچىلىك. سۈپ [kecilik] evening, night:

كېچىلىك سمېنا
the night shift, night duty

كېرەك. رەۋ [kerək] necessary, obligatory:

كېرەك ئەمەس.
It's not necessary.

سەن ئىشلىشىڭ كېرەك.
You should be working.

بىزگە بالدۇرراق دېيىشىڭىز كېرەك ئىدى.
You should have told us before.

ئارتۇق گەپنىڭ نېمە كېرىكى بار؟
What need is there for further talk?

كېرەك يوق.
It doesn't matter.

كېرەكسىز. سۈپ [kerəksiz] unwanted, useless:

كېرەكسىز قەغەز
waste paper

كېرەكلىك. سۈپ [kerəklik] useful, indispensable:

كېرەكلىك تاشنىڭ ئېغىرلىقى يوق.
A useful stone is never too heavy.

كېرەك - ياراق. ئى [kerək - kündüz] a guarantor, sponsor

كېپىنەك. ئى [kepinək] butterfly

كېچە. ئى؛ رەۋ [keqə] night, evening; late:

قاراڭغۇ كېچە
a dark night

كېچە - كۈندۈز. رەۋ [keqə - kündüz] day and night

كېچىچە. رەۋ [keqi:qə] the night long, until late:

يامغۇر كېچىچە ياغدى.
It rained all night.

كېچىك. ئى [keqik] a ferry boat

كېچىكمەك. پ [keqikmək] to be late:

پويىز ئون مىنۇت كېچىكتى.
The train is ten minutes late.

كېچىكتۈرمەك. پ [keqiktürmək] to delay, postpone:

ئۇ مەجلىسنى كېچىكتۈردى.
He postponed the meeting.

كېچىكتۈرۈلمەك. پ [keqiktürülmək] to be postponed, delayed:

مەجلىس كېچىكتۈرۈلدى.
The meeting has been delayed.

كېچىلەپ. رەۋ [keqilәp]

smaller, minimize:
پەرقنى كىچىكلەتمەك
to minimize the difference
كىچىكلىك. ئى [kiqiklik]
smallness, youthfulness
ئۇكىچىكلىكىدىن بۇ گەپنى چۈشىنەلمىدى.
He was too young to understand what was said.
كىر. ئى [kir].
dirty clothes, laundry:
كىر يۇيۇش ماشىنىسى
washing machine
كىر سوپۇن
washing soap
مەن كىرلىرىمنى يۇيۇشۇم كېرەك.
I must wash my laundry.
كىر ـ كىرمەك. پ [kirmək]
to enter, join:
كىرىڭ!
Come in!
ئوقۇشقا كىرمەك
to enter school
پارتىيىگە كىرمەك
to join the party
گەپكە كىرمەك
to hear and obey
ئۇ مېنىڭ گېپىمگە كىرمەيدۇ.
He won't listen to me.

purux] a book seller
كىتابچە. ئى [kitabqə]
a booklet
كىتابخان. ئى [kitabhan]
a reader
كىتابخانا. ئى [kitabhana]
a book shop
كىتابىي. سۈپ [kita:biy]
bookish, literary:
كىتابىي سۆز
a bookish word
كىچىك. سۈپ [kiqik]
little, small:
كىچىك ھەرپ
a small letter
كىچىك مەسىلە
a small problem
كىچىكىمدىن تارتىپ
since I was small
بۇ ئاياق ماڭا كىچىك كەلدى.
These shoes are too small for me.
كىچىك پېئىل
humble
كىچىك تىل
the uvula
كىچىك تەرەت
urine
كىچىككىنە. سۈپ [kiqik-kinə] small, tiny
كىچىكلە ـ كىچىكلىمەك. پ [kiqiklimək] to become smaller, decrease
كىچىكلەتـ ـ كىچىكلەتمەك. پ [kiqiklətmək] to make:

I'll go later.
ئۇنىڭدىن كېيىن نېمە بولدى؟
What happened next?
بىز يەپ ـ ئىچىشكەندىن كېيىن تانسا ئويناندۇق.
We ate, and after that we danced.
كېيىنچە. رەۋ [keyinqə]
soon after, in a moment
كېيىنكى. سۈپ [keyinki]
the next, the following
كېيىنكى قېتىم
next time
كېيىنكى ئەۋلاد
the next generation
كېيىنكى ئادەم كىم؟
Who's next?
كىبىر. ئى [kibir]
pride, haughty airs
كىبرنى تاشلىماق
to stop putting on airs
كىت. ئى [kit]
a whale
كىتاب. ئى [kitab]
a book:
كىتاب كۆرمەك
to read a book
كىتاب جازىسى
a book case
كىتابباز. ئى [kitabbaz]
a bookish person
كىتاببازلىق. ئى [kitab-bazlik] bookishness
كىتابپۇرۇش. ئى ـ [kitab

a small boat:
يەلكەنلىك كېمە
a sailing boat
كېمە باشلىقى
the captain of the boat
كېمەيمەك. پ - كېمەيمە
[kemaymak] to become less, decrease
كېمەيتمەك. پ - كېمەيتە
[kemaytmak] to decrease, lessen
كېمچى. ئى [kemiqi]
a sailor
كېمىر. سۈپ [kemir]
arched, domed:
كېمىر ئۆي
a domed room
كېمىرمەك. پ - كېمىر
[kemirmak] to arch, bend
كېمىسازلىق. ئى [kemisazlik] ship - building
كېنىزەك. ئى [kenizak]
servant girl
كېۋەز. ئى [kewaz]
cotton:
كېۋەز تېرىماق
to plant cotton
كېۋەزلىك. ئى [kewazlik]
a cotton field
كېيىك. ئى [keyik]
a deer
كېيىن. رەۋ [keyin]
after, afterwards, next:
مەن كېيىن بارىمەن.

ئىككى قوشنىنى كېلىشتۈرمەك
to reconcile two neighbours
كېلىشتۈرگۈچى. ئى [kelixtürgüqi] mediator, reconciler
كېلىشكەن. سۈپ [kelixkan]
handsome, beautiful, fitting
كېلىشمەسلىك. ئى [kelixmaslik] unfortunate:
كېلىشمەسلىك بوپتۇ.
What a pity.
دىققەت قىلىڭ، كېلىشمەسلىك يۈز بېرىپ قالمىسۇن.
Be careful so that nothing unfortunate happens.
كېلىشىم. ئى [kelixim]
an agreement, treaty, pact:
كېلىشىم تۈزمەك
to draw up an agreement
ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمى
a peace treaty
كېلىشىملىك. سۈپ [keliximlik] modest, unassuming
كېلىن. ئى [kelin]
daughter-in-law, bride
كېمە. ئى [kema]

كېڭەيتمەك
to expand production
كېڭەيمىچىلىك. ئى [kenaymiqilik]
expansionism
كېلەچەك. ئى [kelaqak]
the future, hereafter
كېلەر. سۈپ [kelar]
next, coming:
كېلەر ھەپتە
next week
كېلەر يىل
next year
كېلەر نۆۋەت
next time
كېلەڭسىز. سۈپ [kelangsiz]
clumsy; ill - fitting:
كېلەڭسىز كىيىم
ill - fitting clothes
كېلىش. ئى [kelix]
grammatical case
ئىگىلىك كېلىش
the possessive case
كېلىش - كېلىشمەك 1. پ
[kelixmak] to agree to;
باھادا كېلىشمەك
to agree on a price
كېلىشمەك 2. پ [kelixmak]
to make up, be reconciled:
ھازىر ئۇلار كېلىشىپ قالدى.
They've made up now.
كېلىشتۈر - كېلىشتۈرمەك. پ
[kelixtürmak] to reconcile, mediate:

to speak in metaphors
كىنايە گەپ
satirical talk
كىندىك. ئى [kindik]
belly button:
كىندىك قېنى تۆكۈلگەن يەر
one's birthplace
كىنو. ئى [kino]
film, movie
كىنو قويماق. پ
to put on a film
كىنوخانا. ئى [kinohana]
cinema, movie theater:
كىنوخانىغا بارامسىز؟
Do you want to come to the cinema?
كىنىشكا. ئى [kinixka]
licence, permit:
خىزمەت كىنىشكىسى
work permit
كىيە - كىيىمەك. پ [kiyмək]
to wear, put on:
دوپپا كىيىمەك
to wear a doppa (hat)
ئۆتۈك كىيىمەك
to wear boots
ئاياغنى كىيىۋېلىڭ.
Put your shoes on.
سىز نېمە ئۈچۈن بۇ شەپكىنى كىيىۋالدىڭىز؟
Why are you wearing that hat?
كىيدۈر - كىيدۈرمەك. پ [kiydürmək] to dress, clothe:

كىلىمات. ئى [kilimat]
climate
ئالمۇتانىڭ ھاۋا كىلىماتى قانداقراق؟
What's the weather like in Alma - Ata?
كىلىماتشۇناس. ئى [kilimat-xunas] meteorologist
كىلىماتشۇناسلىق. ئى [kili-matxunaslik] meteorology
كىلىيونكا. ئى [kilyonka]
an oil cloth
كىم. ئال [kim]
who:
كىم؟
Who is it?
ئۇنى سىزگە كىم بەردى؟
Who gave it to you?
مۇسابىقىدە كىم ئۇتسا، شۇ مۇكاپات ئالىدۇ.
Whoever wins the race will get a prize.
كىمەرسە. ئال [kimərsə]
whoever, anyone
كىمخاب. ئى [kimhab]
brocade
كىمدىكىم. ئال [kimdikim]
whoever, anyone
كىنايە. ئى [kina:yə]
metaphor, analogy; satire:
كىنايە بىلەن سۆزلىمەك

raisins
كىشى. ئى [kixi]
person, individual:
ئەر كىشى
a man
ئايال كىشى
a woman
نۇرغۇن كىشىلەر
a lot of people
كىشىلىك. سۈپ [kixilik]
personal, individual; measure word:
كىشىلىك ھوقۇقى
individual rights
كىشىلىك ئالماش
personal pronouns
بىر كىشىلىك ئاياغ
a pair of shoes
كىگىز. ئى [kigiz]
felt matting:
كىگىز ئۆي
a yurt
كىگىز قالپاق
a felt hat
كىلو. ئى [kilo]
a kilo:
بىر كىلو گۆش
a kilo of meat
كىلوگرام. ئى [kilogram]
a kilogram
كىلومېتر. ئى [kilometr]
a kilometre:
بۇ يەردىن بەش كىلومېتر يىراقتا.
Five kilometres from here.

كىرا. ئى [kira:] transport:

كىراغا ئالماق
to rent, hire

كىراغا بەرمەك
to rent out

كىرا ماشىنىسى
a taxi

كىراكەش. ئى [kira:kəx] a porter

كىرپە. ئى [kirpə] a hedgehog

كىرپىك. ئى [kirpik] eyelash

مەن كېچىچە كىرپىك قاقماي چىقتىم.
I did not sleep a wink all night.

كىرت ـ كىرت تەق ـ [kirt ـ kirt] a scrunching, munching noise

كىرتىلدا ـ كىرتىلدىماق. پ [kirtildimak] to scrunch, munch

كىرچى. ئى [kirqi] a washer of clothes

كىرخانا. ئى [kirhana] a laundry

كىرسىن. ئى [kirsin] kerosene

كىر ـ قات. ئى [kir ـ kat] dirty laundry

كىرگۈز ـ كىرگۈزمەك. پ [kirgüzmək] to cause to enter; to import:

ئاتنى ئاتخانىغا كىرگۈزمەك
to put a horse into a stable

زالغا كىچىك بالىنى كىرگۈزمەڭ.
Don't take the child into the hall.

ئۇلار ياپونىيەدىن كىرگۈزۈلگەن.
They are imported from Japan.

كىرلە ـ كىرلىمەك. پ [kir ـ kirlimək] to become dirty

كىيىمىم كىرلەپ كەتتى.
My clothes have got dirty.

كىرلىك. ئى [kirlik] a sheet, cover:

كۆرپە كىرلىكى
a bed sheet

يوتقان كىرلىكى
a quilt cover

كىرىش. ئى [kirix] an introduction, entrance

كىرىش سۆز. ئى prologue (to a book)

كىرىش ـ كىرىشمەك. پ [kirixmək] to enter together; to interlock:

ۋەكىللەر مەيدانغا كىرىشتى.
The delegates entered the stadium.

قولىنىڭ بارماقلىرى بىر ـ بىرىگە كىرىشمەك
to interlock one's fingers

كىرىش ـ چىقىش. ئى [kirix ـ qikix] coming and going; social contact

كىرىم. ئى [kirim] income:

پۇل كىرىمى
revenue, cash takings

كىز ـ كىز. تەق [kiz ـ kiz] the sound of food frying, hissing

كىزىلدىدا ـ كىزىلدىماق. پ [kizildimak] to hiss (when cooking)

كىسپۇرۇش. ئى [kispurux] a scoundrel, rascal

كىسلاتا. ئى [kislata:] acid:

سۇلفات كىسلاتاسى
sulphuric acid

كىشەن. ئى [kixən] chains, shackles, fetters

كىشەن سالماق. پ
to put someone in shackles

كىشەنلە ـ كىشەنلىمەك. پ [kixənlimək] to shackle, fetter

كىشەنلىك. سۈپ [kixənlik] fettered, shackled

كىشمىش. ئى [kixmix] dried fruit:

كىشمىش ئۈزۈم

گارالڭ ـ گۇرۇڭ. تەق ـ [garaŋ-guruŋ] a rasping, husky sound:

گارالڭ ـ گۇرۇڭ سۆزلەمەك
to speak in a husky voice

زۇكام بولۇپتىمەن ئاۋازىم گارالڭ ـ گۇرۇڭ بولۇپ قالدى.
I've got a cold and my voice is all husky.

گارشوك. ئى [garxok] a bedpan

گارمون. ئى [garmon] an accordion

گارمون چالماق. پ
to play the accordion

گارمونچى. ئى [garmonqi] an accordion player

گاز. ئى [gaz] gas:

زەھەرلىك گاز
a poisonous gas

گاز ئوچاق
a gas stove

كۆمۈر گازى
coal gas

گازسىمان. سۈپ [gazsiman] gas ـ like, gaseous

گازىر. ئى [gazir] sunflower seeds

گازىرچى. ئى [gazirqi] a sunflower seed seller

گاز. تەق [gaz] the sound of frying food; hissing

گازىلدا ـ گازىلدىماق. پ [gazildimak] to make a hissing sound:

قىزىتىقان تۆمۈر سۇغا سېلىنسا گازىلايدۇ.
Hot iron hisses when immersed in water.

گاس. سۈپ [gas] deaf, hard of hearing:

گاس ئادەم
a deaf person

گاس بولماق. پ
to be deaf

گاس ـ گاچا. سۈپ [gas ـ gaqa] deaf and dumb

گاڭبەن. ئى [gaŋbən] a steel plate, steel ـ sheeting

گاڭبى. ئى [gaŋbi] a fountain pen

گاڭگۇڭ. سۈپ [gaŋguŋ] generous, openhanded

گاڭپەن. ئى [gaŋpən] rice and vegetables

گاڭگىرا ـ گاڭگىرىماق. پ [gaŋgirimak] to be dumbfounded, stupefied:

بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ئۇ گاڭگىراپ قالدى.
When he heard that he was stupefied.

گاڭگىراتـ گاڭگىراتماق. پ [gaŋgiratmak] to stupefy, dumbfound

گال 1. سۈپ [gal] blunt:

گال پىچاق
a blunt knife

گال 2. ئى [gal] throat

مېنىڭ گېلىم ئاغرايدۇ.
I have a sore throat.

گال مايلىماق
to bribe, flatter

گالدى ـ گۇلدۇڭ. تەق ـ [galdi-gulduŋ] simple, witless, foolish:

گالدى ـ گۇلدۇڭ ماڭماق
to stagger, lurch

گالزاڭ. سۈپ [galzaŋ] foolish, witless

گالستۇك. ئى [galstük] a necktie:

قىزىل گالستۇك
a red necktie

گالستۇك تاقىماق
to wear a tie

گاللاش ـ گاللاشماق. پ [gallaxmak] to be, become blunt:

پىچاق گاللىشىپ قالدى.
The knife is blunt.

گالۋاڭ. سۈپ [galwaŋ] muddle ـ headed, forgetful:

گالۋاڭ بولماق. پ

بالغا كييدۈرمەك
to dress a child
كييم. ئى [kiyim]
clothes, garments
كييم تىكىش ماشىنىسى.
ئى
a sewing machine
كييم ئىشكاپى. ئى
a wardrobe, cupboard:
مېنىڭ ئىشتىنىم كييم ئىشكاپىدا.
My trousers are in the wardrobe.
كييم ـ كېچەك. ئى ـ [kiyim keqək] clothes
كييملىك. ئى [kiyimlik]
garment, article of clothing
كييىنمەك. پ [ki-yinmək] to get oneself dressed:
تېزراق كييىنىڭ.
Get dressed quickly.
چىرايلىق كىيىنگەن قىزچاق
a well-dressed young lady

گ

گاباردىن. ئى [gabardin]
gabardine cloth
گاچا. سۈپ [gaqa]
dumb, mute:
گاچا قىزنىڭ تىلىنى ئانىسى بىلەر.
Only the dumb girl's mother understands her.
گاچچىدە. رەۋ [gaqqidə]
with a thump, thud:
گۆشنى گاچچىدە كەسمەك
to hack at a piece of meat
گاچ ـ گۇچ تەق [gax-guq]
a thumping, thudding sound:
گاچ ـ گۇچ ئىككى مۇشت سالماق
to punch someone twice
گاچىلدا ـ گاچىلدىماق. پ. [gaqildimak] to make a thumping sound
گاچىلىق. ئى [gaqilik]
dumbness, being unable to speak
گادای. سۈپ [gaday]
a beggar, poor man
گادايلاش ـ گادايلاشماق. پ [gadaylaxmak] to be poor; to beg
گادايلىق. ئى [gadaylik]
begging:
گادايلىق قىلماق
to beg
گادىرماچ. سۈپ [gadirmaq]
chaotic, messy, confused
ئىشنى گادىرماچ قىلىۋەتمەك
to make a mess of something
گار. ئى [gar]
a basket (eg in basketball)
توپنى گارغا ئاتماق
to shoot a basket
گاراخ. رەۋ [garah]
deeply asleep or very drunk:
گاراخ مەست
stone drunk
گاراخ ياتماق
to be in a deep sleep
گاراژ. ئى [garaz]
a garage
گاراڭ. تەق [garaŋ]
dazed, dizzy:
بېشىم گاراڭ بولۇپ قالدى.
I feel dazed.

limak] to weigh in grammes

گراملىق. سۈپ [gramlik] gramme

ئەللىك گراملىق بوتۇلكا a fifty gramme bottle

گراماتىكا. ئى [gramma-tika] grammar, structure

ئۇيغۇر تىلى گراماتىكىسى Uighur grammar

سېلىشتۇرما گراماتىكا comparative grammar

گراماتىكىلىق. سۈپ [gram-matikilik] gram-matical, structural

گراماتىكىلىق قۇرۇلۇش grammatical composi-tion

گرانات. ئى [granat] a grenade bomb

گرانىت. ئى [granit] granite

گرېك. ئى [grek] Greek

گرېكچە. رەۋ [grekqə] the Greek language

گرېلكا. ئى [grelka] a hot - water bottle

گلوبۇس. ئى [globus] the globe

گوپەي. ئى [gopəy] a tall and fat man

گوداك. ئى [godaŋ] a hole, a pit:

گەندە. ئى [gəndə] human excrement

گەۋدە. ئى [gəwdə] build, body, stature:

گەۋدىسى يوغان ئادەم a tall, well - built man

ماشىنا گەۋدىسى the chassis of a car

گەۋدىلەنمەك. پ [gəwdilənmək] to appear, emerge, take shape:

كۆز ئالدىمدا يېڭى بىر مەنزىرە گەۋدىلەندى. A fresh view appeared before me.

گەۋدىلىك سۈپ [gəwdilik] large, tall, well-built:

گەۋدىلىك ئادەم a large, tall man

گرادۇس. ئى [gradus] degrees (centigrade)

بۈگۈن يۇقىرى تېمپېرا تۇرا ئون گرادۇس بولىدۇ. The highest tempera-ture today will be ten degrees.

گراف. ئى [graf] graph

گرافىك. سۈپ [grafik] graphic

گرام ئى [gram] a gram

گراملا - گراملىماق. پ-[gram-

[gədənkəx] stubborn, obstinate

گەدەنگەشلىك. ئى [gə:dən-kəxlik] obstinacy, stubborness

گەرچە. باغل [gərqə] although:

ئىش گەرچە كىچىك بولسىمۇ، ئەھمىيىتى ناھايىتى زور. Although it's small, it's a very significant work.

گەردى. ئى [gərdi] a Chinese chess piece

گەردىش. ئى [gərdix] circle, hoop:

داپنىڭ گەردىشى the rim of a tambourine

گەز. ئى [gəz] an old unit of measurement

گەزلە - گەزلىمەك. پ [gəzlimək] to measure:

رەختنى گەزلىمەك to measure cloth

گەزلىمە. ئى [gəzlimə] cloth, fabric

گەزمال. ئى [gəzmal] cloth, fabric

گەزمالچى. ئى [gazmalqi] a cloth seller

گەمە. ئى [gə:mə] a cave, basement, cellar

go and try.

گەپ ئۆتمەك

to listen to, obey

ئۇنىڭغا سىزنىڭ گېپىڭىز ئۆتىدۇ.

He listens to you.

گەپچى. ئى [gəpqi]

a conversationalist, good talker

گەپدان. سۈپ [gəpdan]

good at talking, witty

گەپساتتى. ئى [gəpsatti]

a smooth talker

گەپلەش ـ گەپلەشمەك. پ [gəpləxməк] to talk, converse

گەج. ئى [gəj]

gypsum, plaster stone

گەدەن. ئى [gə:dən]

the neck:

گەدىنى قاتتىق

obstinate, self-willed

گەدەنگە ئالماق

to undertake, assume

مەسئۇلىيەتنى گەدەنگە ئالماق

to assume responsibility

گەدەنگە ئارتماق

to make another person responsible

جاۋابكارلىق ئۇنىڭ گەدەنگە ئارتىلدى.

The responsibilityfell on his shoulders.

گەدەنكەش. سۈپ

unkind, harsh talk

گەپ ئاڭلىماق

to listen, pay attention to, obey

گەپكە كىرمەك

to obey, listen to

ئۇنىڭ قۇلقىغا گەپ كىرمەيدۇ.

He won't obey others.

گەپنى بۆلمەك

to interrupt

ئۇ سۆزلەۋاتقاندا گەپنى بۆلمە.

Don't interrupt when he's talking.

گەپ كەتمەسلىك

it goes without saying

ئۇنىڭ بۇ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشىغا گەپ كەتمەيدۇ.

Of course he's able to do this.

گەپ سىغماسلىق

to be beyond words

بۇ كىتابنىڭ ياخشىلىقىغا گەپ سىغمايدۇ.

Words cannot express how good this book is.

گەپ ئۆتكۈزمەك

to convince, persuade

مەن ئۇنىڭغا گەپ ئۆتكۈزەلمىدىم، سەن بېرىپ گەپ قىلىپ باققىن.

I couldn't convince him, you

to bustle about

گالۋالاق قىلماق. پ

to disturb, trouble another person

گالۋاڭ ئادەم

a muddle-headed man

گالۋاڭلاش ـ گالۋاڭلاشماق. پ [galwaŋlaxmaк] to be muddle-headed, forgetful

گامەن. ئى [gamən]

fine dried noodles

گاھ. رەۋ [gah]

sometimes, occasionally

گاھى. رەۋ [gahi]

sometimes, occasionally:

ھاۋا گاھى سۇغاق، گاھى ئىسسىق بولىدۇ.

The weather is sometimes cold, sometimes hot.

گاھىبىر. ئال [gahibir]

some, a few:

گاھىبىر ئادەم

some people

گاھىبىر ۋاقىتتا

sometimes

گەپ. ئى [gəp]

talk, words:

قۇرۇق گەپ

nonsense

ھېچ گەپ يوق!

No problem.

ئاچچىق گەپ

The watch was pawned.

گۆرۈ خەتى
a pawn ticket

گۆرۈخانا. ئى [gərühana]
a pawn shop

گۆرستان. ئى [gəristan]
a cemetery, graveyard

گۆرستانلىق. ئى [gəristan-lik] cemetery, grave-yard

گۆش. ئى [gəx]
meat, muscle; flesh (eg. of fruit):

قوي گۆشى
mutton

گۆش مانتا
meat dumplings

مۇسۇلمانلار قوي گۆشى ۋە كالا گۆشى يەيدۇ، بىراق چوشقا گۆشى يېمەيدۇ.
Muslims eat mutton and beef, but not, pork.

گۆش رەڭ. سۈپ
purple

گۆشەيـ ـگـۆشەيـمەك. پ [gəxəymək] to be brazen, unreasonable

گۆشلۈك. سۈپ [gəxluk]
meaty, with meat:

گۆشلۈك سەي
meat and vegetables

گۆھەر. ئى [gəhər]
atersure, jewellery

prisoner's feet)

گۇندىپاي. ئى [gundipay]
a gaoler, jailer

گۇندىخانا. ئى [gundihana]
a prison, a prison cell

گۇۋاھ. ئى [guwah]
witness, testimony:

يالغان گۇۋاھ
false witness

گۇۋاھچى. ئى [guwahqi]
a witness, testifier

گۇۋاھچىلىق. ئى [guwah-qilik] witness, testi-mony

گۇۋاھلىق. ئى [guwahlik]
witness, testimony

گۇۋاھلىق بەرمەك. پ
to bear witness

گۇۋاھنامە. ئى [guwah-na:mə] a certificate, reference

گۆدەك. سۈپ [gədək]
naive, gullible, child

گۆر. ئى [gər]
a grave, tomb

گۆركار. ئى [gərkar]
a grave digger

گۆرلۈك. ئى [gərlük]
a cemetery, graveyard

گۆرۈ. ئى [gərü]
pawning, mortgaging:

گۆرۈگە قويماق .پ
to pawn, mortgage:

سائەت گـۆرۈگـە قـو-يۇلدى.

without doubt, certain

گۇمانلاڭ ـ گۇمانلانماق. پ [gumanlanmak] to suspect, doubt

گۇمانلىق. سۈپ [gumanlik]
suspicious, doubtful

گۇماني. سۈپ [guma:niy]
suspicious, doubtful

گۇمپا. ئى [gumpa]
chinese martial arts

گۇمران. رەۋ [gumran]
see below

گۇمران بولماق. پ
to be destroyed, smashed

گۇناھ. ئى [gunah]
wrongdoing, sin:

گۇناھىغا تـوۋا قىلـىپ يېڭىباشتىن ئـادەم بولماق
to confess one's wrongdoing and become a new man

گۇناھ قىلماق. پ
to sin, do wrong

گۇناھسىز. سۈپ [gunahsiz]
innocent, without sin

گۇناھكار. ئى [gunahkar]
wrongdoer, sinner

گۇناھكارلىق. ئى [gunah-karlik] sin, wrong-doing

گۇناھلىق. سۈپ [gunahlik]
wrong, sinful

گۇندا. ئى [gunda]
stocks (placed on

collectivize

گۇڭۇلدا ـ گۇڭۇلدىماق. پ [guŋuldimak] to mumble, mutter to oneself

گۇم. [gum] see below

گۇم بولماق. پ to collapse, crumble, be destroyed

گۇم قىلماق. پ to destroy, smash

گۇماشتا. ئى [gumaxta] an agent, deputy

گۇمان. ئى [guman] suspicion, doubt:

مېنىڭ ئۇنىڭدىن گۇمانىم بار.

I have doubts about him.

گۇمان قىلماق. پ to suspect, doubt:

مەن ئۇنىڭ كېلىشىدىن گۇمان قىلىمەن.

I doubt he'll come.

مەن ئۇنىڭدىن سائىتىمنى ئوغرىلىۋالدى دەپ گۇمان قىلىمەن.

I suspect he stole my watch.

گۇمانخور. سۈپ [gumanhor] suspicious, having doubts

گۇمانخورلۇق. ئى [guman-horluk] suspicion, doubt

گۇمانسىز. سۈپ [gumansiz]

گۇدۇڭ. تەق [guduŋ] the noise of a bell:

گۇدۇك ھارۋا a cart pulled by a team of horses

گۇدۇڭلا ـ گۇدۇڭلىماق. پ [guduŋlimak] to grumble, mutter to oneself

گۇرۇپپا. ئى [guruppa] group, party, unit:

بىر گۇرۇپپا ئاياللار يول بويىدا ئولتۇراتتى.

A group of women were sitting by the road.

گۇرۇپپىلاش ـ گۇرۇپپىلاشماق. پ [guruppilaxmak] to group together

گۇرۇپپىۋاز. ئى [guruppiwaz] a factious person

گۇرۇھ. ئى [guruh] (political) party, faction:

ئەكسىيەتچىلەر گۇرۇھى a reactionary faction

گۇرۇھۋاز. ئى [guruhwaz] a factionalist

گۇرۇھۋازلىق. ئى [guruhwazlik] factionalism

گۇشى. ئى [guŋxe] a commune

گۇشى ئەزاسى. ئى a member of a commune

گۇشىلاش ـ گۇشىلاشماق. پ [guŋxelaxmak] to

گودائغا چۈشۈپ كەتمەك to fall into a pit

گوكەي. ئى [gokəy] a type of cake

گول. سۈپ؛ رەۋ [gol] naive, artless, gullible:

گول بولماق to be deceived

بالىنى گول قىلماق to deceive a child

گوللا ـ گوللىماق. پ [gollimak] to deceive, trick

گوللاش ـ گوللاشماق. پ [gollaxmak] to deceive one another

گوللاڭ ـ گوللانماق. پ [gollanmak] to be decieved

گوللۇق. ئى [golluk] gullibility, naivety

گومۇش. ئى [go:mux] slow, dull, foolish

گومىنداڭ. ئى [gomindaŋ] the Guo Min Dang (KMT)

گوۋۇيۈەن. ئى [gowuyüən] the State Council

گويا. رەۋ [goya:] as if, as though:

ئۇ گويا بىر چوڭ ئادەمدەك سۆزلەپ كەتتىغۇ.

He spoke as though he was an adult.

گوياكى. رەۋ [goya:ki] as if, as though

dim:
شامنىڭ گۈنسىز يورۇقىدا
in the dim candle light
گېرمانىيە. ئى [germaniyə] Germany
گېزەك. ئى [gezək] time, turn; sweets and candy
گېزىت. ئى [gezit] newspaper:
قەشقەر گېزىتى
The Kaxkar Daily
گېزىتخانا. ئى [gezithana] newspaper printing house
گېزىت ـ ژورنال. ئى [gezit ـ zurnal] newspapers and magazines
گېنېتىكا. ئى [genetika] genetics
گېنېراتور. ئى [generator] a generator
گېنېرال. ئى [general] general (of an army)
گېئولوگ. ئى [geolog] geologist
گېئولوگىيە. ئى [giyolo ـ giyə] geology
گېئومېتريە. ئى [giome ـ triyə] geometry
گىپس. ئى [gips] gypsum, plaster stone
گىپنوز. ئى [gipnoz] hypnosis
گىپنوزچى. ئى [gipnozqi] a hypnotizer

with flowers, flowery:
گۈللۈك رەخت
flower ـ decorated cloth
گۈللۈك پەتنۇس
a tray decorated with flowers
گۈلنار 1. ئى [gülnar] the flower of the pomegranate tree
گۈلنار 2. ئى [gülnar] name of a woman
گۈلىستان. ئى [gülistan] a flower garden
گۈمبەز. ئى [gümbəz] a dome; the tomb of a Muslim saint
گۈمبەزسىمان. سۈپ [güm ـ bəzsiman] domed, dome ـ shaped
گۈمبەزلىك. سۈپ [güm ـ bəzlik] domed, with a dome
گۈمۈرۈل ـ گۈمۈرۈلمەك. پ [gümürülmək] to collapse, cave in:
قۇدۇق گۈمۈرۈلۈپ چۈشتى.
The well has fallen in.
گۈن. ئى [gün] lustre, shine:
ئۇنىڭ چىرايىدا گۈن يوق.
Her face looked dark.
گۈنسىز. سۈپ [günsiz] without lustre, dark,

گۈلدۈرلىمەك. پ [güldürlimək] to thunder
گۈلدۈرماما. ئى [gül ـ dürmama] thunder:
گۈلدۈرماما ۋە چاقماق
thunder and lightning
گۈلزار. ئى [gülzar] a flower bed
گۈلشەن. ئى [gülxən] a rose flower bed
گۈلكەكە: [gülkəkə:] see below
گۈلقەقەلىمرى ئېيچىلماق. پ
to be jubilant, elated
گۈلقەنت. ئى [gülkənt] rose petal jam
گۈل ـ گۈلىستان. ئى [gül ـ gülistan] an oasis
گۈللە ـ گۈللىمەك. پ [gül ـ limək] to prosper, thrive:
مەدەنىيەپ گۈللىمەك.
to thrive (of a culture)
گۈللەنمەك. پ [güllənmək] to thrive, prosper
ۋەتىنىمىز كۈندىن كۈنگە گۈللەنمەكتە.
Our country is thriving.
گۈللەندۈرمەك. پ [gülləndürmək] to cause to thrive, prosper
گۈللۈك. سۈپ [güllük]

گۆهەر تاپماق. پ
to find some treasure
گۈپ - گۈپ. تەق [güp - güp] thump, thump:
يۈرەك گۈپ قىلىپ سوقماق
to thump (of the heart)
گۈپۈلدەش - گۈپۈلدىمەك. پ [güpüldimək] to thump, throb:
يۈرەك گۈپۈلدەپ سوقماق
to thump (of the heart)
گۈدۈك. ئى [güdük] a bamboo flute
گۈرجەك ئى [gürjək] a spade:
ياغاچ گۈرجەك
a wooden spade
گۈررىدە. رەۋ [gürridə] with a fluttering sound:
قۇشلار گۈررىدە قىلىپ ئۇچۇپ كەتتى.
The birds fluttered away.
گۈرسىدە. رەۋ [gürsidə] with a thud, thump
ئۆگزىدىن گۈرسىدە سەكرەپ چۈشمەك
to leap down from the roof
گۈر - گۈر. تەق [gür - gür] a fluttering, crackling, chugging sound

ئوت گۈر - گۈر قىلىپ يانماق
to crackle (of a fire)
ئۇلار كەلگەن ئوخشايدۇ، ماشىنا گۈر - گۈر قىلىۋاتىدۇ.
They must be here, I can hear the car.
گۈرۈچ. ئى [gürüq] rice:
گۈرۈچ ھاراقى
rice wine
گۈرۈلدەش - گۈرۈلدىمەك. پ [gürüldimək] to crackle; flutter:
ئوت گۈرۈلدەپ كۆيىمەكتە.
The fire was crackling.
گۈزەل. سۈپ [güzəl] beautiful, pretty:
گۈزەل سەنئەت
fine arts
گۈزەللەش - گۈزەللەشمەك. پ [güzəlləxmək] to be beautiful
ۋەتىنىمىز ئىسمىنى تېخىمۇ گۈزەللەشمەكتە.
Our country is becoming more and more beautiful.
گۈزەللەشتۈر - گۈزەللەش تۈرمەك. پ [güzəlləxtürmək] to decorate, beautify, embellish

گۈزەللىك. ئى [güzəllik] beauty, loveliness
گۈگۈم. ئى [gügüm] dusk, nightfall:
گۈگۈم ۋاقتى
dusk, nightfall
گۈگۈم چۈشتى.
Dusk has fallen.
گۈڭگۈرت. ئى [güŋgürt] sulphur
گۈل. ئى [gül] a flower:
گۈلدەستە
a bouquet of flowers
گۈلە. ئى [gülə] dried apricots
گۈلچى. ئى [gülqi] flower grower, flower seller
گۈل - چىمەن. ئى [gül - qiməŋ] a flower garden
گۈلخان. ئى [gülhan] a bonfire:
گۈلاخان ياقماق
to light a bonfire
گۈلدار. سۈپ [güldar] decorated with flowers
گۈلدۈر. تەق [güldür] a rumbling, thunderous noise:
گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق.
More bark than bite.
گۈلدۈرلەش - گۈلدۈرلەش

hum

گىگانت. سۈپ [gigant] huge, gigantic

گىل. سۈپ [gil] dark red

گىلاس. ئى [gilas] cherry

گىلەم. ئى [gilәm] carpet, rug:

گىلەم توقۇماق to weave a carpet

بۇ گىلەم خوتەنده توقۇلغان. This carpet was woven in Hotan.

گىلەمچى. ئى [gilәmqi] a carpet-weaver, carpet - seller

گىلەمچىلىك. ئى [gilәm-qilik] carpet - weaving

گىلدىڭلا - گىلدىڭلىماق. پ [gildiŋlimak] to shake involuntarily (of the head)

گىمنازىيە. ئى [gimnaziyә] a middle school

گىمناستىكا. ئى [gimnasti-ka] gymnastics

گىنېكولوگىيە. ئى [gineko-logiyә] gynaecology

گىياھ. ئى [giyah] plants and trees:

گىياھ ئۇنمەيدىغان يەر ground that will not support plants

ل

لابورانت. ئى [laborant] a laboratory technician

لاپ1. ئى [lap] boasting, pride

لاپ ئۇرماق. پ to boast, pride oneself

لاپ 2. تەق [lap] see below:

لاپ قىلىپ suddenly, without warning

چىراغ لاپ قىلىپ ياندى. The lamp suddenly came on.

لاپ قىلىپ ئېسىمگه چۈشتى. I remembered all of a sudden.

لاپاس. ئى [lapas] a shed, hut

لاپپىدە. رەۋ [lappidә] suddenly, without warning

لاپچاپ - لاپچايماق [lapqaymak] to have one's legs stretched out:

لاپچىيىپ ئولتۇرماق. to sit with one's legs stretched out

لاپچى. ئى [lapqi] a boaster

لاپخور. سۈپ [laphor] boastful

لاپخورلۇق. ئى [laphorluk] boasting, exaggeration

لاپقۇت. ئى [lapkut] contract labour, work

لاتا. ئى [lata] dol rags, cloth - ends:

كونا لاتا old rags

لاتىدەك تېتىماق to taste awful

لاتاپەت. ئى [lata:pәt] refinement, courtesy

لاتاپەتلىك. سۈپ [lata:pәtlik] refined, cou courteous

لاتا - پۈتا. ئى [lata - puta] old rags, cloth - ends

لاتارى. ئى [latari] a lottery:

لاتارى بېلىتى

گىپنوزلۇق. ئى [gipnozluk] hypnosis

گىپنوزلۇق قىلماق. پ to hypnotize

گىتار. ئى [gitar] a guitar:

گىتار چالالامسىز؟ Can you play the guitar?

گىتارچى. ئى [gitarqi] a guitar player

گىجىرماچ. سۇپ [gijir-maq] confused, chaotic

گىجىك. سۇپ [gijiŋ] slow-witted; stubborn

گىجىڭلىق. ئى [gijinlik] slow-wittedness; stubborness

گىچ-گىچ تەق [giq-giq] a crunching sound:

مۇشۇ مانتىنىڭ پىيىزى گىچ-گىچ قىلىدۇ، پىشمىغان ئوخشايدۇ. The onions in this dumpling are crunchy, I'd say it's not cooked.

گىچىلداڭ-گىچىلدىماق. پ [giqildimak] to make a crunching sound

گىدەيمەك. پ [gi-dəymək] to be haughty, put on airs

گىر. ئى [gir] a weight, scale

گىرگە سالماق. پ to weigh something on a scale

گىرە. ئى [girə:] a vice (tool for gripping wood etc)

گىرە سالماق. پ to embrace, hold

گىرەلەشمەك. پ [girə:ləxmək] to intersect, interlock:

گىرەلىشىپ ئېلىشماق to engage in hand to hand fighting

گىرت-گىرت. تەق [girt-girt] a crunching sound made while eating certain foods

گىرتىلداڭ-گىرتىلدىماق. پ [girtildimak] to make a crunching sound while eating

گىرچى. ئى [girqi] a weighing machine operator

گىرداب. ئى [girdab] whirlpool, eddy; edge, side:

ئالەم گىردابى the horizon

ئۆلۈم گىردابى the verge of deth

گىردە. ئى [girdə] a small bagel shaped bun

گىرلەمەك. پ [girli-mək] to weigh on a scale

گىرۋەك. ئى [girwək] edge, side

پارتىنىڭ گىرۋىكى the edge of the desk

دېرىزىنىڭ گىرۋىكى the edge of the window

گىرى. ئى [giri:] a country bumpkin

گىرىپتار. [giriptar] see below

گىرىپتار بولماق. پ to meet with trouble, hardship:

كېسەلگە گىرىپتار بولماق to have a sickness

گىرىم. ئى [girim] make-up (esp. for actors)

گىرىم قىلماق. پ to make-up

گىرىمچى. ئى [girimqi] a make-up artist

گىرىمخانا. ئى [girimhana] make-up room

گىز-گىز. [giz-giz] a buzzing, humming sound:

چۈشلەر گىز-گىز قىلىۋاتاتتى. The flies were buzzing.

گىزىلداڭ-گىزىلدىماق. پ [gizildmak] to buzz,

[lawazimat] ئى. لاۋازىمات
stores, necessary goods:
هەربىي لاۋازىمات
military stores

[lawza] سۈت. لاۋزا
tasteless, insipid:
لاۋزا قوغۇن
a tasteless melon
لاۋزا گەپ
boring, insipid talk

[lawzilaxmak] پ. لاۋزىلاشماق ـ لاۋزىلاشماق
to be boring, gloomy, dejected:
ئۇ قولىدىن كەلمەيدىغان ئىشنى قىلمەن دەپ ئاخىر تازا لاۋزىلاشتى.
He tried to do the impossible and became dejected.

[lawzilik] ئى. لاۋزىلىق
boredom, gloominess:
سەن تولا لاۋزىلىق قىلما.
Don't be so gloomy.

[lawildimak] پ. لاۋلىدىماق ـ لاۋلىدا
to be ablaze, burn fiercely
ئوت لاۋلداپ كۆيۈۋاتىدۇ.
The fire is burning fiercely.

[lawildatmak] پ. لاۋلداتماق ـ لاۋلداتماق
to fan (flames):
شامال ئوتنى لاۋلدىتىۋاتىدۇ.
The wind was fanning the flames.

[lay] ئى. لاي
mud, adobe:
ساماناللىق لاي
adobe, a mixture of mud and straw
لاي ئەتمەك
to make mud (for building purposes):
ئۆگزىگە لاي سالماق
to make a mud roof

[laya:kət] ئى. لاياقەت
qualification, standard

[laya:kətlik] سۈپ. لاياقەتلىك
qualified, suitable:
لاياقەتلىك ئادەم
a qualified person

[layqi] ئى. لايچى
a person who builds with mud, adobe

[layqilik] ئى. لايچىلىق
mud-construction, adobe-construction

[layoqəzəl] سۈپ. لايغەزەل
sluggish, negligent

[layoqəzəllik] ئى. لايغەزەللىك
sluggishness, negligence

[layli-mak] پ. لايلا ـ لايلىماق
to cover with adobe or mud:

[laylan-mak] پ. لايلاڭ ـ لايلانماق
to be covered in adobe, mud:
يېڭى سېلىنغان ئوچاق لايلىنىپ بولدى.
The newly built stoves have been covered with mud.

[la:yik] سۈپ. لايىق
qualified, worthy of:
ئۇ ھۆرمەتكە لايىق.
He's worthy of our respect.
ئۇ ئوقۇتقۇچى بولۇشقا لايىق.
He's qualified to be a teacher.
ئون سومغا لايىق رەخت ئالماق
to buy ten yuan worth of cloth

لايىق كۆرمەك. پ
to consider suitable

[la:yiklaxmak] پ. لايىقلاشماق ـ لايىقلاشماق
to be suitable, suited to:
شارائىتقا لايىقلاشماق
to suit the conditions

[la:yiklaxtur-mak] پ. لايىقلاشتۇرماق ـ لايىقلاشتۇرماق
to make suitable, cause to suit

[la:yihə] ئى. لايىھە
design, plan, drawing:
دەسلەپكى لايىھە
an original draft
لايىھە تۈزمەك. پ
to draw up a design

paint

لاك بەرمەك. پ

to paint

[lakmus] لاكموس. ئى

litmus:

لاكموس قەغىزى

litmus paper

[la:lə] لالە. ئى

a tulip

[lalma] لالما. سۈپ

stray, wandering:

لالما ئىت

a stray dog

[lalmilik] لالمىلىق. ئى

wandering, vagrancy

لالمىلىق قىلماق. پ

to be vagrant

[lama] لاما. ئى

a lama priest:

لاما دىنى

Lamaism:

[lampa] لامپا. ئى

an oil lamp; light:

لامپا پىلىكى

an oil lamp wick

[lampuqka] لامپۇچكا. ئى

a bulb:

يورۇق لامپۇچكا

a lit bulb

[lam_jim] لام-جىم. رەۋ

see below:

لام - جىم دېمەسلىك

to say nothing, remain silent

[lamzəllə] لامزەللە. سۈپ

good_ for_ nothing

for permission.

بۇ مەسىلە تېز ھەل قىلىنىشى لازىم.

This problem must be solved quickly.

لازىم تاپماق. پ

to consider necessay

[lazimət] لازىمەت. ئى

necessary goods, articles

[lazimət_ lik] لازىمەتلىك. ئى

necessary goods, items:

يول لازىمەتلىكلىرى

travelling necessities

[lazimlik] لازىملىق. سۈپ

necessary:

[lassidə] لاسسىدە. رەۋ

discouragingly, down_ heartedly:

ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ لاسسىدە بولۇپ قالدى.

He was discouraged when he heard that.

لاغايلا - لاغايماق. پ

[laqaylimak] to stroll, saunter

لاغلدا - لاغلدىماق. پ

[laqildimak] to trem_ ble, shiver, vibrate

[laka_luka] لاقا - لۇقا. ئى

odds and ends; bits and pieces

[lak] لاك. ئى

a lottery ticket

[latipurux] لاتىپۇرۇش. ئى

a rag and bones man, a good for_ nothing

[la:tin] لاتىن. ئى

Latin

[lati_ qilap] لاتىمغلاپ. ئى؛ سۈپ

a cloth sheath; a good _ for nothing

[la:tinqə] لاتىنچە. سۈپ؛ رەۋ

the Latin language; Latin

لاتىنلاش - لاتىنلاشماق. پ

[la:tinlaxmak] to latinise

[la:qin] لاچىن. ئى

a falcon

[lahxigir] لاخشىگىر. ئى

fire tongs

[la:za] لازا. ئى

pepper (the vege_ table); chili:

تاماققا لازا سالامسز؟

Do you want to put any chili on it?

[lazer] لازېر. ئى

laser

[la:zigül] لازىگۈل. ئى

a species of flower

[lazim] لازىم. سۈپ؛ رەۋ

obligatory, repuired, needed:

ماڭا بىر جۈپ ئاياغ لازىم.

I need a pair of shoes.

رۇخسەت ئېلىش لازىم.

It's necessary to ask

لەززەتلىك تاماق
delicious food
لەززەتلىك ھايات
a wonderful life
لەشكەر. ئى [ləxkər]
soldier:
لەشكەر توپلىماق
to gather an army
لەقەم. ئى [ləkəm]
nickname, sobriquet
لەقەم قويماق. پ
to give someone a nickname
لەقۋا. سۈپ [ləkwa:]
apathetic, sluggish
لەقۋالاش - لەقۋالاشماق. پ
[ləkwa:laxmak]to be apathetic, sluggish
لەقۋالىق. ئى [ləhwa:lik]
apathy, sluggishness
لەگلەك. ئى [ləglək]
a kite (children's toy)
لەگلەك ئۇچۇرماق. پ
to fly a kite
لەڭپۇڭ. ئى [ləŋpuŋ]
a transparent type of bean jelly
لەڭپۇڭچى. ئى [ləŋpuŋqi]
a langpung seller
لەڭگەر. ئى [ləŋgər]
an anchor (of a boat)
لەڭگەر تاشلىماق. پ
to drop the anchor
لەڭگەر كۆتۈرمەك. پ
to raise anchor
لەڭگىدە. رەۋ [ləŋgidə]
quickly (of biological growth):
زىرائەتلەر يامغۇردىن كېيىن لەڭگىدە ئۆسۈپ كەتتى.
The crops grew quickly after the rain.
لەڭمەن. ئى [ləŋmən]
traditional noodle and vegetable dish:
لەڭمەن سوزماق
to make (stretch) noodles
لەلەڭشە - لەلەڭشىمەك. پ
[lələŋximək] to roam around
لەنەت 1. ئى [lə:nət]
a curse, malediction
لەنەت ئوقۇماق. پ
to curse, swear
لەنەت 2. ئى [lə:nət]
evil, terrible:
لەنەتى كونا جەمئىيەت
the terrible society of former times
لەھەڭ. ئى [ləhəŋ]
a shark
لەۋ. ئى [ləw]
lip; side, edge:
ئاستىنقى لەۋ
the lower lip
ئۈستۈنكى لەۋ
the upper lip
لەۋ تاۋۇشلىرى
labial consonants
لەۋىنى چىشلىمەك
to grit one's teeth
ئۇ ئېغىر كۈنلەرنى لەۋىنى چىشلەپ ئۆتكۈزۈۋەتتى.
He grit his teeth and endured the difficult times.
لەۋەي. ئەم [ləway]
Pardon?
لەۋەي، نېمە دېدىڭىز؟
Pardon, what did you say?
لەۋز. ئى [ləwz]
a promise:
لەۋزىدە تۇرماق
to keep a promise
لەۋزىدىن يېنىۋالماق
to go back on a promise
لەۋز بەرمەك
to promise
لەۋلەش - لەۋلەشمەك. پ
[ləwləxmək] to round the lips:
لەۋلەشكەن سوزۇق تاۋۇش
rounded vowels
لەۋلەشمىگەن سوزۇق تاۋۇشلار
unrounded vowels
لەيلە - لەيلىمەك. پ [ləyli-mək] to float:
ياغاچ سۇدا لەيلەيدۇ.
Wood floats in water.

لايىهىچى. ئى [la:yihiqi] architect, designer

لايىهىلە - لايىهىلىمەك. پ [la:yihilimək] to design

لايىهىلەت - لايىهىلەتمەك. پ [la:yihilətmək] to have something designed

ئۇلار سۇ ئامبىرىنى ئىنژېنېرغا لايىهىلەتتى.
They had the reservoir designed by an engineer.

لايىهىلە - لايىهىلەنمەك. پ [la:yihilənmək] to be designed:

سېلىنىدىغان كۆۋرۈك لايىهىلىنىپ بولدى.
The bridge has already been designed.

لەپەر. ئى [ləpər] singing accompanied by actions

لەپەڭشە - لەپەڭشىمەك. پ [lapəŋximək] to wave, flutter

لەپپىدە. رەۋ [ləppidə] suddenly, all of a sudden:

ئۇ لەپپىدە ئۆيدىن چىقتى.
He suddenly went out of the house.

لەپ - لەپ. تەق [ləp - ləp] suddenly, without warning; thickly:

لەپ - لەپ قىلىپ قار ياغماق
to snow heavily

لەپىلدە - لەپىلدىمەك. پ [ləpildimək] to wave, flutter:

بايراق لەپىلدىمەك
to wave, flutter (of a flag)

قار لەپىلدەپ ياغماقتائىدى.
The snow was fluttering down.

لەپىلدەتمەك - لەپىلدەتمەك. پ [ləpildətmək] to cause to wave, flutter:

شامال بايراقنى لەپىلدەتمەكتە.
The wind is making the flag flutter.

لەت. رەۋ [lət] see below

لەت بولماق. پ
to be shy, embarrassed

لەت قىلماق. پ
to embarrass

لەتىپە. ئى [ləti:pə] anecdote, joke:

ئۇيغۇر خەلق لەتىپىلىرى
Uighur folk anecdotes

لەخمە. ئى [ləhmə] a tunnel, trench:

لەخمە ئۇرۇشى
trench-warfare:

لەخمە كولىماق
to dig a trench

لەرزان. سۈپ [lərzan] gentle, quiet:

لەرزان شامال
a gentle breeze

لەرزان ئاۋاز
a melodious voice

لەرزە. ئى [lərzə] see below

لەرزىگە كەلمەك. پ
to tremble, quiver, shake:

يەر لەرزىگە كەلدى.
The ground shook.

لەرزىگە كەلتۈرمەك. پ
to cause to shake

لەززەت. ئى [ləzzət] joy, pleasure:

تۇرمۇشنىڭ لەززىتى
the joys of life

لەززەت ئالماق. پ
to enjoy, find pleasure in

لەززەت بەرمەك. پ
to give pleasure

لەززەتلەنمەك - لەززەتلەنمەك. پ [ləzzətlənmək]
to relish, enjoy:

بىز تاماقنى لەززەتلىنىپ يېدۇق.
We ate the food with relish.

بىز كىنونى لەززەتلىنىپ كۆردۇق.
We enjoyed watching the film.

لەززەتلىك. سۈپ [ləzzətlik] delicious, wonderful:

لەكسىيە سۆزلىدى ئۇ
He gave a lecture.

لېكىن. باغلىل [lekin]
but, however:

مەن مېڭمىشنى ئويلىغانىدىم، لېكىن ماڭالمىدىم.
I wanted to go, but I couldn't.

لېگەن. ئى [legən]
a communal dish (esp. for palau)

لېنتا. ئى [lenta]
ribbon, tape, camera film

لېنتا كەسمەك. پ
to cut the ribbon

لېنتىغا كۆچۈرمەك. پ
to record:

سەنئەت نومۇرلىرى لېنتىغا كۆچۈرۈلدى.
The concert was recorded.

لېنىنىزم. ئى [leninizm]
Leninism

لەيمەك. پ [leyimak]
to become muddy:

سۇ لەيمەپ كەتتى.
The water has become muddied.

لىباس. ئى [libas]
clothes, garments

لىبېرال. سۈپ [liberal]
liberal

لىبېرالىزم. ئى [liberalizm]
liberalism

لىپاپ. ئى [lipap]
an envelope

لىپپىدە. رەۋ [lippidə]
suddenly; full to the brim

لىپتىك. ئى [liptik]
a bra, brassiere

لىپ - لىپ. تەق [lip - lip]
in a flash, a blink:

قاپقىم لىپ - لىپ قىلىپ تارتىۋاتىدۇ.
My eyelid is twitching.

لىپىلدا - لىپىلدىماق. پ [lipildimak] to flash, flutter, blink:

چىراق شامالدا لىپىلداپ يېنىپ تۇراتتى.
The lamp fluttered in the wind.

لىپىلداتماق. پ [lipildatmak] to flutter, blink

قىزچاق كۆزىنى لىپىلدىتىپ ئانىسىغا قاراپ تۇراتتى.
The girl looked at her mother, blinkling her eyes.

لىتر. ئى [litr]
litre:

بىر لىتر سۈت
a litre of milk

لىرىك. سۈپ [lirik]
lyrical, lyric:

لىرىك شېئىر
lyric poetry

لىرىكا. ئى [lirika]
song lyrics

لىق - لىق. تەق [liq - liq]
a shaking, vibrating sound

لىغىلدا - لىغىلدىماق. پ [liqildimak] to shake, vibrate

لىفت. ئى [lift]
a lift:

لىفت بوزۇلۇپ قاپتۇ.
The lift isn't working.

لىق. سۈپ. [lik]
full, packed:

كۆزگە لىق ياش ئالماق
to fill with tears (of the eyes)

كىنوخانا تاماشىبىنلار بىلەن لىق تولدى.
The cinema is full of people.

لىقلا - لىقلىماق. پ [likləmak] to fill:

ئىدىشقا سۇ لىقلىماق
to fill a jug with water

لىقلان - لىقلانماق. پ [liklanmak] to be filled

لىقمۇلۇق. سۈپ [likmulik]
full to the brim:

لىقمۇلۇق بىر چىنە چاي
a bowl of tea full to the brim

لىكىلدا - لىكىلدىماق. پ. [likildimak] to become loose; to walk in

soft.

قار سۇيى يولنى لۆمشه
تۇپتىتۇ.

The melted snow has softened the road.

لۆم - لۆم. تەق - لۆم [ləm - ləm] springy, loose:

لۆم - لۆم كارىۋات
a bed with springs

لۆم - لۆم ئادەم
a negligent person

لۆمۈلدىمەك - لۆمۈلدە. پ [ləmüldimək] to wriggle, squirm:

قۇرۇتلار لۆمۈلدەشكە باشلىدى.

The worms started squirming.

لۈكچەك. ئى؛ سۇپ [lükqək]
a rogue, scoundrel

لۈجاڭ. ئى [lüjaŋ]
a brigade commander

لېپەز. ئى [lepəz]
a waistband (of trousers)

لېچەك. ئى [leqək]
a woman's scarf worn while praying

لېس. ئى [les]
a baking tray

لېكتور. ئى [lektor]
a lecturer

لېكسىكا. ئى [leksika]
vocabulary; concise dictionary

لېكسىيە. ئى [leksiyə]
a door bolt

لوككا. ئى [lokka]
a camel's hump

لوكۇلدا - لوكۇلدىماق. پ [lokuldimak] to rock, sway

لوكۇلداپ ماڭماق. پ
to stagger, totter

لوگىكا. ئى [logika]
logic

لوگىكىلىق. سۇپ [logikilik]
logical:

لوگىكىلىق ئۇرغۇ
logical stress

لوڭقا. ئى [loŋka]
vase:

بىر لوڭقا گۈل
a vase of flowers

لولا. سۇپ [lola]
crafty, sl :ppery

لوم. ئى [lom]
an iron rod

لۇشيەن. ئى [luxyən]
a (political) line

لۇغەت. ئى [luqət]
dictionary

لۇغەت تۈزمەك. پ
to compile a dictionary

لۇغەتشۇناس. ئى [luqət xunas] a lexicographer

لۆڭگە. ئى [ləŋgə]
a towel

لۆمشە - لۆمشىمەك. پ [ləmximək] to be soft

لۆمشىتە - لۆمشىتمەك. پ [ləmxitmək] to soften

ئۇ ئىشلىمەي، لەيلەپ يۈرىدۇ.

He doesn't work, he's just drifting.

لەيلەتە - لەيلەتمەك. پ [ləylətmək] to cause to float

لەيلى. ئى [ləyli]
hollyhock (a plant)

لەيلىمە. سۇپ [ləylimə] floating:

لەيلىمە كۆۋرۈك
a floating bridge

لوپا. سۇپ [lopa]
magnifying:

لوپا ئەينەك
a magnifying glass

لوزۇنكا. ئى [lozunka]
a banner inscribed with a slogan

لوق. سۇپ [lok]
refined, choice:

لوق گۆش
choice meat

لوقما. ئى [lokma]
a mouthful; interjection

لوقما سالماق. پ
to interrupt

لوقۇلدا - لوقۇلدىماق. پ [lokuldimak] to throb, pulsate:

مېنىڭ بېشىم لوقۇلداپ ئاغرىۋاتىدۇ.

My head is throbbing.

لۆكدان. ئى [lokdan]

ماتەم مۇزىكىسى
funeral music, a dirge
ماتەم تۇتماق. پ
to mourn:
ئۇلار ئاتىسى ئۈچۈن ماتەم تۇتۇۋاتىدۇ.
They are mourning for their father.
ماتەمدار. ئى [ma:təmdar]
a mourner
ماتەملىك. سۈپ [ma:təmlik]
mourning, lamenting:
ماتەملىك كۈنلەر
days of mourning.
ماتراس. ئى [matras]
a mattress
ماتروس. ئى [matros]
a sailor
ماتريئارخال. سۈپ [ma-triarhal] matriarchal
ماتكا 1. ئى [matka]
the womb, cervix:
ماتكا راكى
cervical cancer
ماتكا 2. ئى [matka]
the queen (in a pack of cards)
ماتور. ئى [mator]
engine, motor:
ماشىنىنىڭ ماتورى،
a car engine
ماتورلاش - ماتورلاشماق. پ [matorlaxmak] to motorize:
ماتورلاشقان قىسىملار
motorized army units

ماتورلۇق. سۈپ [matorluk]
motorised:
ماتورلۇق كېمە
a motorised ship
ماتېرىيال. ئى [materiyal]
material:
بىناكارلىق ماتېرىيالى
building materials
بۇ نېمە ماتېرىيالدىن ياسالغان؟
What material is it made of?
ماتېرىيالىزم. ئى [materi-yalizm] materialism
ماتېرىيالىست. ئى [materi-yalist] a materialist
ماتېماتىكا. ئى [matematika]
mathematics
ماجاڭ. ئى [majaŋ]
majiang (Chinese board game)
ماجال. ئى [majal]
strength, power:
ئۇنىڭ كۆزىنى ئېچىشقىمۇ ماجالى يوق ئىدى.
He hasn't even the strength to open his eyes.
ماجىرا. ئى [majira:]
dispute, argument, torment, turmoil:
چېگرا ماجىرالىسى
a border dispute, incident

ئىچكى ماجىرا
internal strife, turmoil
ماجىرا چىقارماق. پ
to provoke a dispute
ماجىرا كۆتۈرمەك. پ
to create a commotion
ماجىرالاش - ماجىرالاشماق. پ [majira:laxmak]
to have a dispute
ماختا - ماختىماق. پ [mah-timak] to praise, commend, compliment:
ياخشى ئىشلارنى ھەممە كىشى ماختايدۇ.
Every one approves good deeds.
ئۇ ئايالىمنىڭ سەي قورۇشىنى ماختىدى.
He complimented my wife on her cooking.
ماختاشقا لايىق
praise-worthy
ماختان - ماختانماق. پ [mahtanmak] to boast, brag:
ماختىنىشقا ئامراق ئادەم
a person who likes to boast
ماختانچاق. سۈپ [mahtan-qak] boastful, proud
ماختانچاقلىق. ئى [mah-tanqaklik] boasting, bragging
مادا. سۈپ [mada]
female (of some animals):

small steps

لىكىلداپ ماڭماق پ.
to mince along

لىڭتاسما. سۈپ [liŋtasma]
irresolute, slap-dash, inefficient:

لىڭتاسما ئادەم
an irresolute person

لىڭشە - لىڭشىماق. پ
[liŋximak] to be loose, rattle, shake:

چىش لىڭشىماق
to have a loose tooth

لىڭشىتە - لىڭشىتماق. پ
[liŋxitmak] to shake:

ئۇ بېشىنى لىڭشىتتى.
He shook his head.

لىڭشىدە. رەۋ [liŋŋidə]
suddenly, sharply:

ئايروپىلان لىڭشىدە يەردىن كۆتۈرۈلدى.
The plane took off sharply.

لىللا. سۈپ [lilla:]
fair, just:

لىللا گەپ
fair talk, just words

لىللالىق. ئى [lilla:lik]
fairness, justice

لىمفا. ئى [limfa]
a lymph:

لىمفا تۈگۈنى
a lymph node

لىمون. ئى [limon]
lemon

لىمونات. ئى [limonat]
lemonade

لىمىت. ئى [limit]
a limit

لىنىيە. ئى [liniyə]
a line, mark:

قاتناش لىنىيىسى
a traffic line, traffic marking

لىيەن. ئى [lyən]
a company (in the army)

لىيەنجاڭ. ئى [lyənjaŋ]
a company commander

م

مائارىپ. ئى [maa:rip]
education, learning

مائارىپپەرۋەر. سۈپ [maa:rippərwər]
an educationalist

مائارىپچى. ئى [maa:ripqi]
an educationalist

مائارىپچىلىق. ئى [maa:ripqilik]
education

مائاش. ئى [maax]
wage, salary:

تۆۋەن مائاش
a low salary

مائاشىڭىز قانچە؟
What's your salary?

مائاش ئالماق. پ
to get a salary

مائاشسىز. سۈپ [maaxsiz]
unpaid, voluntary

مائاشلىق. سۈپ [maaxlik]
paid, salaried:

مائاشلىق كادىر
a salaried cadre

مات. ئى [mat]
on the point of death; defeat

مات بولماق. پ
to be defeated, fail

مات قىلماق. پ
to defeat

ماتا. ئى [mata:]
homespun rough cotton cloth

ماتا توقۇماق. پ
to weave cloth

ماتەم. ئى [ma:təm]
mourning, lamentation:

ماتەم مۇراسىمى
a funeral

tomb is in Uppal.

مازارلىق. ئى [mazarlik] graveyard, cemetry

مازاق. ئى [mazak] mockery, sarcasm

مازاق قىلماق. پ to ridicule, satirize

مازلاش - مازلاشماق. پ [mazlaxmak] to make a fool of oneself

ماس. رەۋ [mas] suited, matching, appropriate:

بۇنىڭغا يېشىل رەڭ ماس ئەمەس.
Yellow doesn't suit it.

ماس بۇلۇڭ
a corresponding angle

ماس كەلمەك
to match up with, square with

ھەقىقەتكە ماس كەلمەك
to square with the truth

ماسسا. ئى [massa] mass, size (in physics)

ماسكا. ئى [maska] a face-mask

ماسكا تارتماق. پ to wear a face-mask

ماسلاش - ماسلاشماق. پ [maslaxmak] to suit, be appropriate for:

شارائىتقا ماسلاشماق
to suit the conditions

ماش. ئى [max] green beans

ماش رەڭ. ئى a light green colour

ماشاالله. ئىم [ma:xa:alla] God forbid!

ماشىنا. ئى [maxina] machine; car, bus:

كىر يۇيۇش ماشىنىسى
a washing machine

ماشىنا ئادەم
robot

ماشىنا بېكىتى
the bus station

ماشىنىنى ھەرىكەتلەندۈرمەك
to start a machine

ماشىنچى. ئى [maxiniqi] a tailor

ماشىنچىلىق. ئى [maxiniqilik] tailoring

ماشىنسازلىق. ئى [maxinisazlik] machine, car manufacturing

ماشىنىست. ئى [maxinist] a typist

ماشىنلاش - ماشىنلاشماق. پ [maxinilaxmak] to mechanize:

ماشىنلاشقان قۇدۇق
a mechanized well

ماغدۇر. ئى [maqdur] strength, vigour:

بىر ئازمۇ ماغدۇرۇم قالمىدى.
I was exhausted.

ماغدۇرسىزلاندۇرماق - ماغدۇرسىزلانماق. پ [maqdursizlanmak] to become weak

ماغدۇرلۇق. سۈپ [maqdurluk] strong, spirited

ماغزاپ. ئى [maqzap] foam, lather:

سوپۇن ماغزىپى
soap lather

ماقال. ئى [makal] a proverb, folk saying:

ئەرنىڭ كۆركى ساقال، ئايالنىڭ كۆركى ماقال.
As a beard beautifies a man, so proverbs beautify speech.

ماقالە. ئى [maka:lə] academic article, newspaper article:

ماقالە يازماق
to write an article

ماقۇل. ئىم [ma:kul] all right, OK:

ماقۇل، سېنىڭ پىكرىڭ بويىچە قىلايلى.
OK, let's do as you suggest.

ماقۇل بولماق
to agree, consent

ماقۇل كۆرمەك
to agree to, approve of

ماقۇل ئەمسە!
All right then!

ماقۇللا - ماقۇللاشماق. پ [ma:kullimak] to consent to, endorse:

مادا ئېشەك
a female donkey
مادار. ئى [madar]
power, strength:
ماداری یوق.
He has no strength.
ئۇنىڭ ماداری قالمىدى.
His strength was exhausted.
مادارا. رەۋ [madara:]
see below
مادارا قىلماق. پ
to compromise
مادارا چىلىق. ئى [madara:qilik]
compromise, eclecticism
مادارا چىلىق قىلماق. پ
to compromise
مادارسز. سۈپ [madarsiz]
weak, lifeless
مادا 1. ئى [madda]
clause, item:
بىرىنچى مادا
the first clause (eg. in a contract)
مادا 2. ئى [madda]
material, substance:
پارتلىغۇچى مادا
explosive material
مادا تۈزۈلۈشى
the composition of a substance
مادىلىق. سۈپ [maddilik]
itemed, having clauses:
ئۇچ مادىلىق بەلگىلىمە
a regulation with three clauses
ماددىي. سۈپ [maddiy]
physical, material:
ماددىي دۇنيا
the physical world
ماددىي بايلىق
physical resources, riches
ماددىي ئەشيا
material resources
ماددىيلىق. ئى [maddiylik]
substantiality, tangibility
مارا ـ مارىماق. پ [mara_mak] to peep, glance furtively
مارافون. ئى [marafon]
a marathon race
ماراقچى. ئى [marakqi]
a person who peeps, spies
مارت. ئى [mart]
(the month of) March
مارت ـ مۇرت. تەق [mart_murt] the sound of blowing one's nose
مارتىلدا ـ مارتىلدىماق. پ [martildimak] to inhale, breathe; blow one's nose
مارجان. ئى [marjan]
a necklace:
مارجان ئاسماق
to wear a necklace
مارس. ئى [mars]
the planet Mars
مارش. ئى [marx]
a musical march
ماركا. ئى [marka]
stamp; commercial label, logo:
ماركا چاپلىماق
to stamp (a letter)
سىز ماركا يىغامسىز؟
Do you collect stamps?
مال ماركىسى
a brand name
ماركسزم. ئى [mark'sizm]
Marxism
ماركسست. ئى [mark'sist]
Marxist
ماركىلىق. سۈپ [markilik]
brand, make:
كېيىمنىڭ ماركىلىق كىيىم
تىكىش ماشىنىسى
a Butterfly brand sewing machine
ماروژنى. ئى [marozni]
ice-cream
ماروژنىچى. ئى [marozniqi]
an ice-cream seller
ماز 1. ئى [maz]
old cotton padding
ماز 2. سۈپ [maz]
foolish, senseless
ماز بولماق. پ
to be complacent
مازار. ئى [mazar]
grave, tomb
مەھمۇت قەشقەرىنىڭ مازىرى ئۇيالدا.
Mahmud Kaxgari's

a manta seller

مانجا. ئى [manja]
money paid for work done

مانجۇ. ئى [manju]
Manchu (nationality)

مانېۋر. ئى [manewr]
army manoeuvres

مانېۋر ئۆتكۈزمەك. پ
to hold manoeuvres

ماھارەت. ئى [maha:rət]
skill, dexterity:

ئوقۇتۇش ماھارىتى
teaching skill

ماھارەتتە كامالەتكە يەتمەك
to perfect one's skill

ماھارەتلىك. سۈپ [maha:rətlik]
skilful, dextrous

ماھىر. سۈپ [ma:hir]
skilful, dextrous:

ماھىر ئىشچى
a skilful worker

ماھىر تەتھەربىكەتچى
a skilful sportsman

ماھىرانە. رەۋ [ma:hira:nə]
skilfully, dextrously

ماھىرلىق. ئى [ma:hirlik]
skill, dexterity

ماھىيەت. ئى [ma:hiyət]
essence, fundamentals:

مەسىلىنىڭ ماھىيىتى
the essence of the problem

ماھىيەتنى ئاچماق

مالىمان. رەۋ [maliman]
in disorder, in confusion:

ئۆيىنىڭ ئىچى تازا ما-لىمان بولۇپ كەتتى.
The house is in a mess.

مالىمانچىلىق. ئى [mali-manqilik]
confusion, disorder

مالىيە. ئى [ma:liyə]
finance, financial affairs:

مالىيە يىلى
a financial year

مالىيە بۆلۈمى
the financial department

ماموق. ئى [ma:muk]
down, feather:

ماموق ياستۇق
a down pillow

مانا. ئال [mana]
here, there you are:

مانا!
Here you are!

مانا، پويىز قوزغىلىپ كەتتى.
There we go, the train's moving.

مانتا. ئى [manta]
steamed dumplings

كاۋا مانتىسى
manta made with marrow (squash)

مانتىپەز. ئى [mantipəz]

ئۇنىڭ ھەممە مالىنى بىرلا چامادانىدا.
He had all his belongings in one suitcase.

ئۇ مال باقىدۇ.
He raises cattle.

مال دوختۇرى. ئى
a veterinary surgeon

مالال. رەۋ [malal]
trouble, disturbance:

سىزگە مالال كەلمىسە، ماڭا ياردەم بەرسىڭىز.
If it wouldn't be too inconvenient, could you possibly help me.

بىراۋنى مالال قىلماق
to disturb someone

مالائىكە. ئى [mala:ikə]
an angel, heavenly being

مالاي. ئى [malay]
a servant, slave

مالايلىق. ئى [malaylik]
slavery, servanthood

مالتىلا-مالتىلىماق. پ-[maltilimak]to stir, mix up

مال-مۈلۈك. ئى [mal-mülük]
wealth, goods, belongings

مالىخاي. ئى [malihay]
a white hat

مالىماتاڭ. رەۋ [malimataŋ]
in disorder, in confusion

پىكىرنى ماقۇللىماق
to endorse an opinion
ماقۇللاش - ماقۇللاشماق. پ [ma:kullaxmak] to come to agreement through discussion
ماقۇللۇق. ئى [ma:kulluk] consent, agreement
ئۇ مېنىڭ ماقۇللۇقۇمنى ئالدى.
He got my consent.
ماكان. ئى [makan] place, area, room:
تۇرپان - ئۈزۈم ماكانى.
Turpan is a place of grapes.
ماكان تاپماق
to find a place to live
ماكانداش. ئى [makandax] a person from the same place as another
ماكانسىز. سۈپ [makansiz] homeless, without abode
ماكانلاش - ماكانلاشماق. پ [makanlaxmak] to set up house, live:
يېزىدا ماكانلاشماق
to live in the country
ماكانلىق. سۈپ [makanlik] with a home
ماكچاي - ماكچايماق. پ [makqaymak] to be shrivelled, flat:
چاق ماكچيىپ كەتتى.
The tyre is flat.
ماكچايتە - ماكچايتماق. [makqaytmak]to cause to shrivel, flatten
ماكسىمۇم. ئى؛ سۈپ [mak-simum] maximum
ماكىلدا - ماكىلدىماق. پ [makildimak] to open and close
ماگنىت. ئى [magnit] magnet
ماگنىتلا - ماگنىتلىماق. پ [magnitlimak] to magnetize:
تۆمۈرنى ماگنىتلىماق
to magnetize iron
ماگنىتلىق. سۈپ[magnitlik] magnetic
ماگىزىن. ئى [magizin] a shop, store:
كىيىم - كېچەك ماگىزىنى
a clothes shop
ماگىزىنچى. ئى [magizinqi] shop-keeper
ماگىستىر. ئى [magistir] Master of Arts or Science
ماگىستىرلىق. سۈپ [magis-tirlik] having an MA or MSc degree
ماڭ - ماڭماق. پ [manmak] to walk, leave, depart:
مەن ھەر كۈنى مەكتەپكە مېڭىپ بارىمەن.
I walk to school every day.
ماڭايلى.
Let's go.
سىز قاچان ماڭىسىز؟
When are you leaving?
ماڭدا - ماڭدىماق. پ [manydimak] to pace, stride:
ماڭداپ كۆرۈڭ، قانچە ماڭدام كېلەركىن؟
Pace it and see how many strides it is.
ماڭدام. ئى؛ م [manydam] pace, stride, a short distance:
بىر ماڭدام يەرگىمۇ ئاپتوبۇسقا چۈشمەيمۇ؟
Do we want to take the bus such a short distance?
ماڭدۇر - ماڭدۇرماق. پ [manydurmak] to cause to walk, get something moving:
زاۋۇت ماڭدۇرماق
to get a factory working
ماڭقا. ئى [manqa] nasal fluid
ماڭلاي. ئى [manlay] the forehead:
ماڭلىيى كەڭ
having a wide forehead
ماڭلاي چاچ
a fringe, bangs
مال. ئى [mal] belongings, goods, cattle:

مەبلەغ توپلىماق. پ
to collect money
مەبلەغ سالماق. پ
to invest money
مەبۇد. ئى [mə:bud]
idol, statue
مەبۇدە. ئى [mə:budə]
an immortal being, goddess
مەپتۇن. رەۋ [məptun]
see below
مەپتۇن بولماق. پ
to be fascinated, enthralled
مەپتۇن قىلماق. پ
to enthrall, captivate:
كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان ناخشا
an enthralling song
مەتبەئە. ئى [mətbə:ə]
a printing house
مەتبەئەچىلىك. ئى [mətbəə:qilik]
printing, publishing
مەتبۇئات. ئى [mətbuat]
publication, printing:
مەتبۇئات ئەركىنلىكى
the freedom to print
مەتبۇئاتچىلىق. ئى [mətbuatqilik]
publishing, printing
مەجبۇر. رەۋ [məjbur]
obliged, compelled
مەجبۇر بولماق. پ
to be obliged, compelled:
ئۇ دۆلىتىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولدى.
He was obliged to leave his country.
مەن بېرىشقا مەجبۇر بولىدىغاندەك تۇرىمەن.
I feel obliged to go.
مەجبۇرەن. رەۋ [məjburən]
under compulsion, forced
مەجبۇرەن ئىشلەمەك. پ
to be forced to work
مەجبۇرلا ـ مەجبۇرلىماق. پ
[məjburlimak] to oblige, compel, force
مەجبۇرىي. سۆپ [məjburiy]
compulsory, obligatory; obligation, duty:
مەجبۇرىي ئەمگەك
compulsory work
مەجبۇرىي دەرىجە
the causative mood (in grammar)
مەجبۇرىيەت. ئى [məjburiyət]
obligation, duty:
مەجبۇرىيەتنى ئۈستىگە ئالماق
to accept one's obligations
مەجبۇرىيەتنى ئادا قىلماق
to fulfill one's obligations
مەجرۇھ. سۆپ [məjruh]
wounded; handicapped, lame:
مەجرۇھ بالا
a handicapped child
مەجلىس. ئى [məjlis]
a conference, meeting:
يېپىق مەجلىس
a closed meeting
مەجلىس ئاچماق. پ
to hold a meeting
مەجلىسخانا. ئى [məjlishana]
a meeting hall
مەجنۇن. سۆپ؛ ئى [məjnun]
a mad, insane man; infatuation, fascination
مەجنۇنلۇق. ئى [məjnunluk]
madness, insanity
مەجنۇنلۇق قىلماق. پ
to act insanely
مەجھۇل. سۆپ [məjhul]
unclear, unknown; passive:
مەجھۇل پېئىل
a passive verb
مەجھۇل دەرىجە
the passive voice
مەخپىي. سۆپ [məhpiy]
secret, secretly:
مەخپىي بەلگە
a secret sign
مەخپىي رېتسېپ
a secret recipe
مەخپىي سوراق قىلماق
to interrogate secretly
مەخپىيەت. ئى [məhpiyət]
a secret, classified information:
ھەربىي مەخپىيەت

to expose the essential (facts)

ماهىيەتلىك. سۈپ [ma:hi-yətlik] essential, fundamental

ماهىيەتلىك ئۆزگىرىش
a fundamental change

ماۋزۇ. ئى [mawzu] topic, subject, title:

ماقالىنىڭ ماۋزۇسى
the title of the article

ماۋزۇ قويماق. ئى
to give a title to

ماۋۇ. ئال [mawu] this

ماۋۇ بالا توپنى ياخشى ئوينايدىكەن.
This child plays ball very well.

ماي 1. ئى [may] oil, petrol:

ماشىنا مېيى
petrol

چاچ مېيى
hair oil

ماي قەلەم
a ballpoint pen

قارامايدا ماي جىق.
There's a lot of oil in Karamay.

ماي 2. ئى [may] (the month of) May

مايات. ئى [mayak] droppings, manure:

قوي مايىقى
sheep's droppings

تۆگە مايىقى
camel dung

مايىقلا - مايىقلىماق. پ [mayaklimak] to pass dung, defecate (of animals)

مايماك. ئى [mayak] a lighthouse, beacon

مايتوق- سايتوق. سۈپ [maytuk-saytuk] shapeless, twisted

مايسا. ئى [maysa] a seedling, young plant

بۇغداي مايسىسى
a wheat seedling

مايسا تىكمەك. پ
to plant seedlings

مايسا كۆچۈرمەك. پ
to transplant seedlings

مايسىرا - مايسىرىماق. پ [maysirimak] to lack oil (of a machine)

مايكا. ئى [mayka] a sleeveless garment, singlet

مايلا - مايلىماق. پ [may-limak] to oil:

ماشىنىنى مايلىماق
to oil a machine

مايلاش - مايلاشماق. پ [maylaxmak] to become oily:

كىيىمنىم مايلىشىپ كەتتى.
My clothes got oily.

مايلامچى. ئى [maylamqi] a person who oils machines

مايلىق 1. سۈپ [mayilk] with oil, oily:

مايلىق زىرائەت
oil crops

مايلىق نان
oil bread (a special type of nan)

مايلىق 2. ئى [maylik] cloth used to wipe hands after eating

مايماق. سۈپ [maymak] slanted, twisted, warped:

مايماق ئېغىز
a twisted mouth

مايماق ياغاچ
warped wood

مايمۇن. ئى [maymun] monkey:

ئۇ دەرەخكە مايمۇندەك چىقىپ كەتتى.
He climbed up the tree like a monkey.

مايمۇن ئويناتماق
to monkey about

مايمۇنسىمان. سۈپ [may-munsiman] resembling a monkey

مايىل. رەۋ [ma:yil] tendency, inclination

مايىل بولماق. پ
to incline to, to tend to

مەبلەغ. ئى [məbləq] fund, funds

centralized
مەركەزلىك. سۈپ [mərkəz_lik] with a centre, concentrated
مەركىزىي. سۈپ [mərkiziy] central, principal:
مەركىزىي ھۆكۈمەت
central government
مەركىزىي نېرۋا
a central nerve
مەرگەن. سۈپ [mərgən] a marksman, sharp-shooter
مەرمەر. ئى [mərmər] white marble
مەرھابا! ئىم [mərhaba] Welcome!
مەرھەمەت. ئىم [mərhəmət] please, please do; kindness:
مەرھەمەت، چاي ئىچىڭ.
Please, have some tea.
بۇ كىتابنى كۆرسەم بولامدۇ؟
Can I look at this book?
مەرھەمەت!
Please do!
مەرھەمىتىڭىزنى مەڭگۈ ئۇنتۇمايمەن.
I'll never forget your kindness.
مەرھەمەتلىك. سۈپ [mər_həmətlik] kindly, benevolently
مەرھۇم. سۈپ [mərhum]

brave, courageous:
مەردانە جەڭچى
a brave warrior
مەردانىلەرچە. رەۋ [mər_da:nilərqə] bravely, courageously
مەردانىلىك. ئى [mərda:_nilik] bravery, courage
مەردلەرچە. رەۋ [mərdlərqə] bravely, fearlessly
مەردلىك. ئى [mərdlik] bravery, fearlessness
مەرسىيە. ئى [mərsiyə] a dirge, lamentation
مەرغۇل. ئى [mərqul] a transitional section of a mukan
مەركەز. ئى [mərkəz] centre, capital:
ئېغىرلىق مەركىزى
the centre of gravity
سانائەت مەركىزى
an industrial centre
ئۆلكە مەركىزى
the provincial capital
شەھەر مەركىزى
the town centre
مەركەزچىلىك. ئى [mərkəz_çilik] centralization, a centralised system
مەركەزلەش - مەركەزلەشمەك. پ [mərkəzləxmək] to centralize, concentrate, amass
مەركەزلەشتۈرۈل - مەركەزلەشتۈرۈلمەك. پ [mərkəz_ləxtürülmək] to be

مەرە - مەرىمەك. پ [mə:ri_mək] to bleat (of sheep and goats)
مەرەز. ئى [mərəz] a sore, wound; a crucial, vexing problem
ئىشسىزلىق كاپىتالىزمنىڭ مەرىزى.
Unemployment is the plague of capitalism.
مەرتەم. ئى؛ م [mərtəm] time, occasion:
بىر مەرتەم
once
مەرتىۋە 1. ئى؛ م [mərtiwə] time, occasion:
بىر مەرتىۋە
once
مەرتىۋە 2. ئى [mərtiwə] an official title, official standing:
مەرتىۋىسى ئۆسمەك
to be promoted
مەرتىۋىسى چۈشمەك
to be demoted
مەرتىۋىلىك. سۈپ [mərti_wilik] having an official standing:
مەرتىۋىلىك ئەمەلدار
an important official
مەرد. سۈپ [mərt] brave, heroic person:
مەردنى مەيداندا سىنا.
The time to be brave is in battle.
مەردانە. سۈپ [mərdə:nə]

a military secret
مەخپىيەتنى ئاشكارا قىلماق
to reveal a secret
مەخپىيەتلىك. ئى [məhpiyətlik] a secret, classified information
مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق
to keep a secret
مەخپىيلىك. ئى [məhpiylik] a secret
مەخرەج. ئى [məhrəj] a denominator (in mathematics)
مەخسۇس. سۈپ [məhsus] special, unusual; especially:
مەخسۇس مۇخبىر
a special correspondent
مەخسۇس كەسپ
an academic area of specialization
بۇ كىتابنى مەخسۇس سىز ئۈچۈن ئېلىپ كەلدىم.
I brought this book specially for you.
مەخسۇسلاش - مەخسۇسلاشماق. پ [məhsuslaxmak] to specialize
مەخلۇق. ئى [məhluk] created, living, organic
مەخلۇقات. ئى [məhlukat] living things, organisms
مەدەت. ئى [mədət] help, assistance, support
مەدەت ئالماق. پ
to get help, support
مەدەت بەرمەك. پ
to help, support, assist
مەدەتكار. ئى [mədətkar] supporter, helper
مەدەك. ئى [mə:dək] very small, young
مەدەنىي. سۈپ [mədəniy] civilised, cultural:
مەدەنىي مىراس
cultural heritage
مەدەنىي يادىكارلىق
cultural relics
مەدەنىيەت. ئى [mədəniyət] civilisation, culture:
مەدەنىيەت مەركىزى
a centre of culture
مەدەنىيەت سەۋىيىسى
the level of civilisation
مەدەنىيەتسىز. سۈپ [mədəniyətsiz] uncivilised, uncultured
مەدەنىيەت - ماۋارىپ. ئى [mədəniyət-maa:rip] culture and learning
مەدەنىيلەشمەك. پ [mədəniyləxmək] to civilize
مەدەنىيلىك. ئى [mədəniylik] civilisation, culture, refinement
مەددا. ئى [məddah] a story-teller; a talkative person
مەددا. ئى [məddahlik] story-telling; talkativeness:
سەن تولا مەددا. ئى قىلما.
Don't go on and on (talking).
مەددە. ئى [məddə] roundworm
مەدرىس. ئى [mədris] an Islamic school
مەدھىيە. ئى [mədhiyə] praise, acclaim, worship:
مەدھىيە ئوقۇماق. پ
to praise, extol
مەدھىيەچىلىك. ئى [mədhiyəçilik] praise, acclaim, worship
مەدھىيىلەش - مەدھىيىلىمەك. پ [mədhiyiliməkh] to praise, extol:
خۇدانى مەدھىيىلىمەك
to praise God
مەدھىيىلەنمەك. پ [mədhiyilənmək] to be praised, extolled
مەدىكار. ئى [mə:dikar] an odd-jobber:
مەدىكار بولۇپ ئىشلىمەك
to do temporary work
مەدىكارلىق. ئى [mə:dikarlik] odd-jobbing, temporary work

to be drunk with victory ئۇ مەست ئىدى.
He was drunk.
مەستانە. رەۋ [məsta nə] drunken, intoxicatd; a fan:
توپ مەستانىسى
a football fan
مەستلىك. ئى [məstlik] drunkenness, intoxication; delight:
مەستلىكتە قىلغان گەپ
drunken talk
مەستلىكتىن يېشىلمەك
to sober up
مەسچىت. ئى [məsqit] a mosque
مەسخىرە. ئى [məshirə] ridicule, satire
مەسخىرە قىلماق. پ
to mock, ridicule
مەسخىرىلە - مەسخىرىلىمەك. پ [məshirilimək] to mock, ridicule
مەسخىرىلىك. سۈپ [məshirilik] mocking, satirical:
مەسخىرىلىك سۆز
mocking talk
مەسكەماي. ئى [məskəmay] butter
مەسلەك. ئى [məslək] doctrine, belief, principle:
سىياسىي مەسلەك
a political belief

مەسلەكداش. ئى [məslək-dax] a person who shares a belief
مەسلىھەت. ئى [məslihət] suggestion, advice:
ياخشى مەسلىھەت
good advice
مەن ساڭا بىر مەسلىھەت بېرەي.
Let me give you a suggestion.
مەسلىھەتچى. ئى [məslihət-qi] adviser, confidant
مەسلىھەتلەش - مەسلىھەتلەشمەك. پ [məslihətləx-mək] to confer with, seek advice from:
بىز ئۇلار بىلەن مەسلىھەتلىشىشىمىز كېرەك.
We should confer with them.
مەسلىھەتلىك. سۈپ [məslihətlik] well-advised:
مەسلىھەتلىك ئىش بۇزۇلماس، كەڭ تون يىرتىلماس.
A well-advised matter will not fail, a wide cloak will not tear.
مەسئۇل. سۈپ [məs'ul] responsible, in charge:
مەسئۇل مۇھەررىر
responsible editor
بۇ دوختۇرخانىنىڭ مەسئۇلى كىم؟
Who's in charge of this hospital?
مەسئۇل بولماق. پ
to be responsible
مەسئۇلىيەت. ئى [məs'uliyət] responsibility, accountability:
ئېغىر مەسئۇلىيەت
a heavy responsiblity
مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالماق
to take on a responsibility
مەسئۇلىيەتتىن قاچماق
to escape from a responsibility
مەسئۇلىيەتچان. سۈپ [məs'uliyətqan] responsible, trustworthy:
مەسئۇلىيەتچان خىزمەتچى
a responsible worker
مەسئۇلىيەتلىك. سۈپ [məs'uliyətlik] important, weighty:
مەسئۇلىيەتلىك ۋەزىپە
an important task
مەسۇم. سۈپ [mə:sum] naive, innocent:
مەسۇم بالا
an innocent child
مەسىلە. ئى [məsilə] problem, affair:
مەسىلىنىڭ تۈگۈنى
the crux of a problem
مىللىي مەسىلە

The ladder isn't firm.

مەزمۇن. ئى [məzmun] content, contents:

ئەسەرنىڭ قىسقىچە مەزمۇنى

a summary of the contents of a literary work

مەزمۇنغا باي

rich in content

مەزمۇنەن. رەۋ [məzmunən] according to the contents:

مەزمۇنەن تەرجىمە

a paraphrase, free translation

مەزمۇنسىز. سۈپ [məzmunsiz] meaningless, empty of content

مەزمۇناۋق. سۈپ [məzmunluk] content-filled, meaningful

مەزھەپ. ئى [məzhəp] a religious sect

مەزىن. ئى [məzin] a muezzin, one who calls to prayer

مەسە. ئى [məsə] soft-bottomed shoes

مەسەل. ئى [məsəl] fable, allegory

مەست. سۈپ؛ رەۋ [məst] drunk, intoxicated

مەست بولماق. پ to get drunk

غەلىبىدىن مەست بولماق relish

مەززىلىك. سۈپ [məzzilik] delicious, good-tasting:

مەززىلىك پولو

delicious palau

مەزكۇر. ئال [məzkur] the said, the designated (person or object):

مەزكۇر جىنايەتچى

the said criminal

مەزگىل. ئى [məzgil] term, period of time:

ئۆسۈش مەزگىلى

the period of growth

يىغىن مەزگىلى

the duration of the meeting

بىر مەزگىل

a short time, a while

مەزگىللىك. سۈپ [məzgillik] periodical, seasonal, cyclical

مەزلۇم 1. ئى [məzlum] respectful term for a woman

مەزلۇم 2. سۈپ [məzlum] oppressed, down-trodden

مەزمۇت. سۈپ [məzmut] firm, stiff, secure:

مەزمۇت قەدەم

firm steps

مەزمۇت تۇرماق

to stand firm

شوتا مەزمۇت ئەمەسكەن.

deceased, dead (a respectful term):

مەرھۇم ئانام

my deceased mother

مەرۇزە. ئى [mə:ruzə] a report, review

مەرۋايىت. ئى [mərwayit] a pearl

مەرىپەت. ئى [mə:ripət] knowledge, wisdom:

مەرىپەت ئىزدىمەك

to seek knowledge

مەرىپەتپەرۋەر. ئى [mə:ri-pətpərwər] one who loves knowledge

مەرىپەتچى. ئى [mə:ri-pətqi] a learned, educated person

مەرىپەتلىك. سۈپ [məri-pətlik] well-educated, knowledgeable

مەرىكە. ئى [mə:rikə] ceremony, celebration

توي مەرىكىمىزگە قەدەم تەشرىپ قىلىشلىرىنى سورايمىز.

Please attend our wedding ceremony.

مەريەمئانا. ئى [mə:ryəm-ana] Mother Mary

مەزە. ئى [mə:zə] sweet foods; taste:

تاماقنىڭ مەزىسى

the taste of the food

مەزە قىلماق. پ

to do something with

intention, purpose, motive:
ئۇنىڭ مەقسىتى نېمە؟
What's his intention?
مەقسەتكە يەتمەك
to get to the point
مەقسىتى ئەمەلگە ئاشماق
to achieve one's purpose
مەقسەت پېئىلى
verb of intention
مەقسەتلىك. سۈپ. [məksət-lik] deliberate, on purpose
مەكتەپ. ئى [məktəp] school:
ئوتتۇرا مەكتەپ
middle school
مەكتەپكە كىرمەك
to enter, start school
مەكتەپنى پۈتتۈرمەك
to graduate
مەكتەپ يۈزى كۆرمىگەن
unschooled
مەكتەپ يېشىدىكى بالىلار
schoolchildren
مەكتەپداش. ئى [məktəp-dax] a schoolmate
مەككار. سۈپ [məkkar] sly, cunning:
مەككار سودىگەر
a sly dealer
مەڭ. ئى [məŋ] a mole, spot
مەڭدە - مەڭدىمەك. پ [məŋdimək] to be confused, in a daze
مەڭز. ئى [məŋz] cheek:
مەڭزى قىزىل
red - cheeked
مەڭگەن. ئى [məŋgən] straw
مەڭگۈ. رەۋ [məŋgü] eternal, forever:
مەڭگۈ ياشماق
to live forever
مەن بۇنى مەڭگۈ ياد ئېتىمەن.
I'll remember that forever.
مەڭگۈلۈك. سۈپ [məŋgü-lük] everlasting, eternal:
مەڭگۈلۈك دوستلۇق
everlasting friendship
مەڭلىك. سۈپ [məŋlik] having moles, spots
مەللە. سۈپ [məllə] bright yellow:
مەللە چاپان
a bright yellow coat
مەلۇم. سۈپ [mə:lum] known; a certain:
ھەممىگە مەلۇم
known to all
مەلۇم كىشى
a certain person, somebody
مەلۇمات. ئى [mə:lumat] information, education; an account:
ئالىي مەلۇمات ئالغان كىشى
a highly - educated person
بۇ ناھايىتى پايدىلىق مەلۇمات.
This information is very useful.
ئۇ بىزگە ئۆزىنىڭ سەپەرى توغرۇلۇق مەلۇمات بەردى.
He gave us an account of his journey.
مەلۇماتلىق. سۈپ [mə:lu-matlik] well - informed, educated
مەلىكە 1. ئى [məli:kə] princess, queen
مەلىكە 2. رەۋ [məlikə] engrossed, captivated
مەلىكە بولماق. پ
to be busy, engrossed in
ئۇ بالا بىلەن مەلىكە بولۇپ قېلىپ، ئىشقا كېچىكىپ قالدى.
She was busy with her child and was late for work.
مەلىكە قىلماق. پ
to busy, occupy with:
بالىنى ئويۇنچۇق بىلەن مەلىكە قىلماق
to occupy a child with toys

the nationality problem

مەسلىنى ھەل قىلماق to solve a problem

مەسلىنى ئوتتۇرىغا قويماق to raise a problem (for discussion)

مەسىلە چىقتى. A problem arose.

بۇ قىيىن مەسىلە. That's a difficult question.

ئېقىم مەسىللىرى current affairs

مەسىلەن. رەۋ [məsilən] for example, e. g.

مەش. ئى [məx] stove, heater:

كۆمۈر مېشى a coal stove

مەشئەل. ئى [məx'əl] a flaming torch:

مەشئەل يېقماق to light a torch

مەشرەپ. ئى [məxrəp] a celebration with song and dance

مەشرىق. ئى [məxrik] east:

مەشرىقتىن مەغرىبقىچە from east to west

مەشغۇل. رەۋ [məxqul] busy, occupied, engaged in:

ئۇ ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل. He's busy with his own affairs.

مەشغۇل بولماق. پ to be busy with

مەشغۇلات. ئى [məxqulat] activity, assignment, work

مەشق. ئى [məxk] exercise, practice

مەشق قىلماق. پ to practise:

سىز كۆپرەك مەشق قىلىشىڭىز كېرەك. You need to practise more.

مەشھۇر. سۈپ [məxhur] famous, well - known

تۇرپاننىڭ ئۈزۈمى مەملىكىتىمىز بويىچە مەشھۇر. Turpan grapes are famous all over the country.

مەشۇق. ئى [mə:xuk] sweet - heart, lover

مەغرۇر. سۈپ [məqrur] proud, arrogant:

مەغرۇر يىگىت a proud youth

مەغرۇرانە. رەۋ [məqrura:nə] proudly, arrogantly:

مەغرۇرانە سۆزلىمەك to speak proudly

مەغرۇرلاش - مەغرۇرلانماق. پ [məqrulanmak] to boast, pride oneself

مەغرۇرلۇق. ئى [məqrurluk] pride, arrogance:

كەمتەرلىك كىشىنى ئالغا باستۇرىدۇ، مەغرۇرلۇق كىشىنى ئارقىدا قالدۇرىدۇ. The humble will be first, the proud will be left behind.

مەغرىب. ئى [məqrib] west

مەغلۇبىيەت. ئى [məqlubiyət] failure, defeat:

مەغلۇبىيەت غالىبىيەتنىڭ ئانىسى. Failure is the mother of success.

مەغلۇبىيەتلىك. سۈپ [məqlubiyətlik] failed, defeated, lost:

مەغلۇبىيەتلىك جەڭ a lost war

مەغلۇپ. رەۋ [məqlup] see below

مەغلۇپ بولماق. پ to fail, lose, be defeated

مەغلۇپ قىلماق. پ to defeat, beat:

بىز ئۇلارنى مەغلۇپ قىلدۇق. We beat them.

مەقسەت. ئى [mək'sət]

مەنپىي قۇتۇپ
a negative pole

مەنتاڭ. ئى [məntaŋ]
noodle soup

مەنتىق. ئى [məntik]
logic, reason:

مەنتىقىغە ئۇيغۇن
conforming to logic, logical

مەنتىقىي. سۈپ [məntikiy]
logical, reasonable, rational

مەنزىرە. ئى [mənzirə]
scenery, view, scene:

چىرايلىق مەنزىرە
beautiful scenery

شەھەر مەنزىرىسى
a view of the city

كۈز مەنزىرىسى
an autumnal scene

مەنزىرىلىك. سۈپ [mənzi-rilik]
scenic, beautiful (of scenery)

مەنزىل. ئى [mənzil]
destination:

مەنزىلگە يەتمەك
to reach one's destination

مەنسەپ ئى [mənsəp]
offiicial status, official title:

مەنسەپكە چىقماق
to take up a post

مەنسەپنى ئۆسمەك
to be promoted

مەنسەپپەرەس. سۈپ [mən-səppərəs]
a person overly concerned with his status

مەنسەپپەرەسلىك. ئى [mən-səppərəslik]
over-concern with one's status

مەنسەپدار. ئى [mənsəpdar]
an official, dignitary

مەنسۇپ. رەۋ [mənsup]
belonging to:

بۇ كىتاب ماڭا مەنسۇپ.
This book belongs to me.

شان - شەرەپ ئۇنىڭغا مەنسۇپ.
The glory belongs to him.

مەنمەن. رەۋ [mənmən]
arrogant, conceited; famous:

ئۇ مەنمەن دېگەن چەمپىئونى يەڭگەن.
He beat a famous wrestler.

مەنمەنچى. ئى [mənmənqi]
a conceited, arrogant person

مەنمەنلىك. ئى [mənmənlik]
pride, conceit, arrogance

مەنمەنلىك قىلماق. پ
to act conceitedly, arrogantly

مەنى. ئى [məni]
sperm, semen

مەنئى. رەۋ [mən'i]
see below

مەنئى بولماق. پ
to break one's word

مەنئى قىلماق. پ
to ban, prohibit:

تاماكا چېكىش مەنئى قىلىندى.
Smoking is forbidden.

ئوقۇش مەنئى قىلىنغان كىتابلار
illegal books

مەنداش. سۈپ [mə:nidax]
synonymous, meaning the same:

مەنداش سۆز
a synonym

مەنسىز. سۈپ [mə:nisiz]
meaningless, senseless:

مەنسىز گەپ
senseless talk

مەنسىزلىك. ئى-لىك [mə:nisiz-lik]
meaninglessness

مەنلىك. سۈپ [mə:nilik]
meaningful, having significance

مەنىۋى. سۈپ [mə:niwi]
moral, spiritual:

مەنىۋى كۈچ
moral strength, courage

مەنىۋى ئوزۇق
spiritual nourishment

مەھەل. رەۋ [məhəl]
a period of time, a

the source of the river
تۇرمۇش ـــ ئەدبىيات ـ سەنئەتنىڭ مەنبەسى.
Life is the source of literature and art.

مەنپەئەت. ئى [mənpəət]
profit, benefit, advantage:
شەخسىي مەنپەئەت
private profit

مەنپەئەتپەرەس. سۈپ [mən_pəətpərəs] a person eager for profit

مەنپەئەتدار. ئى [mənpə_ətdar] beneficiary, person who benefits

مەنپەئەتدارلىق. ئى [mən_pəətdarlik] benefit, gain:
مەنپەئەتدارلىق ھوقۇقى
patent laws

مەنپەئەتلىك. سۈپ [mənpə_ətlik] profitable, gainful
مەنپەئەتلىك ئىش
profitable work

مەنپەر. ئى [mənpər]
a stage (in a theatre):
ئۇلار مەنپەر ياسىدى.
They built a stage.

مەنپىي. سۈپ [mənpiy]
negative (in physics etc.):
مەنپىي ئېلېكتر
negative charge

administrative, executive:
مەمۇرىي رايون
an administrative region

مەمۇرىيەت. ئى [məmuriyət]
an office, goverment department

مەن. ئال [mən]
I (first person sing)
مەن باراي.
I'll go

مەنە. ئى [mə:nə]
meaning, sense:
كۆچمە مەنە
figurative meaning
چوڭقۇر مەنە
the underlying meaning
بۇ سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟
What does this word mean?
بۇنىڭ مەنىسىنى چۈشەندۈرۈش قىيىن.
The meaning is difficult to explain.
بۇ جۈملە مەنە بىلدۈرمەيدۇ.
This sentence doesn't make sense.

مەنبە. ئى [mənbə:]
origin, source:
مەسىلىنىڭ مەنبەسى
the source of the problem
دەريانىڭ مەنبەسى

مەملىكەت. ئى [məmlikət]
country, nation:
مەملىكەت بويىچە
throughout the country
قوشنا مەملىكەن
neighbouring country

مەملىكەتلىك. سۈپ [məm_likətlik] national:
مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى
the National People's Congress

مەمنۇن. سۈپ [məmnun]
satisfied, pleased
مەمنۇن بولماق. پ
to be pleased, satisfied with

مەمنۇنىيەت. ئى [məmnuniyət] satisfaction, pleasure:
ۋەزىپىنى مەمنۇنىيەت بىلەن قوبۇل قىلماق
to accept a task with pleasure:

مەمۇر. ئى [mə:mur]
administrator, official:
ھۆكۈمەت مەمۇرلىرى
government officials

مەمۇرچىلىق. سۈپ [mə:mur_qilik] plenteous, prosperous:
مەمۇرچىلىق يىللىرى
years of plenty

مەمۇرىي. سۈپ [məmuriy]

a motor - cycle

موخورکا. ئی [mohorka] tobacco

موخورکا چەکمەك. پ to smoke tobacco

مودا. ئی [mo:da] fashion, style; fashionable:

يېڭی مودا a new fashion

مودىدىن قالماق to be out of style

مودەن. ئی [mo:dən] a peony (a flower)

مودېرن. سۈپ [modern] modern, up-to-date

مودېل. ئی [mo:del] a model, copy:

ئايروپىلان مودېلی a model aeroplane

مودېللاش - مودېللاشماق. پ [mo:dellaxmak] to model, copy

مورا. ئی [mo:ra] a chimney, smoke outlet

ئوچاقنىڭ موربسی a stove chiimney

مورفولوگىيە. ئی [morfo-logiyə] morphology

مورفېما. ئی [morfema] a morpheme

مورلا - مورلىماق. پ [mor-limak] to scratch, lacerate

مۇشۇك بالىنىڭ يۇزىنى ئۇنىڭ مۇزىكىغا مەيلى بار.

He's interested in music.

ئۆز مەيلى بىلەن قاتناشماق to take part voluntarily

پېئىل مەيللىرى verb moods

مەيلى. ئىم [məyli] as you like, never mind:

مەيلى، ئۇ بارسۇن. Never mind, let him go.

مەيلى. قانداق قىلسىڭىز شۇنداق قىلىڭ. Do it any way you like.

مەينەت. سۈپ [məynət] dirty, unclean:

بۇ پىيالە مەينەت. This cup is dirty.

مەينەتچىلىك. ئی [məynə-tqilik] dirtiness, uncleanness

مەيۈس. سۈپ [məyüs] distressed, unhappy

مەيىن. سۈپ [məyin] slight, faint, light:

مەيىن شامال a light wind

مو. ئی [mo:] an acre

موپاك. ئی [mopaŋ] a mill

موتسىكلىت. ئی [motsiklit]

مەي - شاراب. ئی - [məy-xarab] wine, alcohol

مەيپۇرۇش. ئی [məypurux] a wine seller

مەيخور. سۈپ [məyhor] an alcoholic, a heavy drinker

مەيدان 1. ئی [məydan] a square, stadium; standpoint:

قىزىل مەيدان the Red Square

توپ مەيدانی a football pitch

جەڭ مەيدانی a battle ground

مەيدانی يوق. groundless, having no standing

مەيدان 2. ئی [məydan] round, showing:

بىرىنچی مەيدان the first round (eg: in a boxing match)

مەيدە. ئی [məydə] bosom, chest:

مەيدە ئاغرىقی chest pain

مەيدىسىگە ئۇرماق to assure, guarantee

مەيدە 2. سۈپ [məydə] petty, insignificant, trifling

مەيل. ئی [məyl] interest, desire, mood (of a verb):

moment:
تاڭ ئاتقان مەھەل
dawn, sunrise
بىر مەھەل ساقلاپ تۇرۇڭ.
Wait a moment.
مەھەللە. ئى [məhəllə]
suburb, neighbour-hood in a town
مەھەللىۋازلىق. ئى [məhəl-liwazlik] paro-chialism
مەھەللىۋى. سۈپ [məhəl-liwi] parochial, local:
مەھەللىۋى ئۇسۇل
a local working method
مەھبۇب. ئى [məhbub]
a sweet-heart, lover
مەھبۇس. ئى [məhbus]
a prisoner:
سىياسىي مەھبۇس
a political prisoner
مەھرۇم. رەۋ [məhrum]
loss, forfeiture
مەھرۇم بولماق. پ
to lose
مەھرۇم قىلماق. پ
to strip of, deprive of
مەھسۇل. ئى [məhsul]
result, outcome; product
مەھسۇلات. ئى [məhsulat]
products, produce:
سانائەت مەھسۇلاتلىرى
industrial products

دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرى
agricultural products
يەرلىك مەھسۇلاتلار
local products
مەھسۇلات قىممىتى
output value
مەھكەم. رەۋ [məhkəm]
tightly, firmly
مەھكەملە - مەھكەملىمەك. پ [məhkəmlimək]
to tighten, hold firmly
مەھكۇم. سۈپ [məhkum]
dominated, subjugated:
مەھكۇم مىللەت
a subjugated nation
جازاغا مەھكۇم بولماق
to be sentenced to punishment
ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلماق
to sentence to death
مەھكىمە. ئى [məhkimə]
a government office
مەۋج. ئى؛ رەۋ [məwj]
a wave, ripple
مەۋج ئۇرماق. پ
to be rough (of water):
دەريا سۇيى مەۋج ئۇرماقتا.
The river is flowing turbulently.
مەۋجۇت. رەۋ [məwjut]
existing, extant

مەۋجۇت بولماق. پ
to exist:
ئەجدىها مەۋجۇت ئەمەس.
Dragons do not exist.
مەۋجۇدات. ئى [məwjudat]
creation, the natural world
مەۋجۇدىيەت. ئى [məwjudiyət]
existence, being
مەۋسۇم. ئى [məwsum]
season; semester, term, time.
دېھقانچىلىقنىڭ ئالدىراش مەۋسۇمى
the time when farmers are busy
قىشلىق مەۋسۇم
the winter term, winter semester
بۇ مەۋسۇمدا مېنىڭ دەرسىم يوق.
I have no classes this term.
مەۋسۇملۇق. سۈپ [məwsumluk]
seasonal; termly, semesterly:
مەۋسۇملۇق ئىشلار
seasonal work
مەۋسۇملۇق ئىمتىهان
end of term (semester) exam
مەي. ئى [məy]
wine, alcohol
مەي بولماق. پ
to be ripe (of fruit etc)

an absolute majority
مۇتلەق ھۆكۈمران
a tyrant
مۇتلەقلىك. ئى [mutləklik]
absoluteness, sufficiency
مۇجۇ - مۇجۇماق. پ [muju-mak] to hold with the fingers
مۇخبىر. ئى [muhbir]
a reporter, journalist:
گېزىت مۇخبىرى
a newspaper reporter
مۇخبىرلىق. ئى [muhbirlik]
reporting, journalism
مۇخلىس. ئى [muhlis]
a follower, disciple
مۇداپىئە. ئى [muda:piə:]
defence, protection:
دۆلەت مۇداپىئەسى
national defence
مۇداپىئە قىلماق. پ
to defend, protect
مۇداخىلە. ئى [muda:hilə]
interference, intervention:
قوراللىق مۇداخىلە
armed intervention
مۇداخىلە قىلماق. پ
to interfere, intervene
مۇدەررىس. ئى [mudərris]
an Islamic school
مۇددەت. ئى [muddət]
time, period:
ئۇزۇن مۇددەت
a long time

celebrate:
بالىڭىزنىڭ توغۇلغانلىقى مۇناسىۋىتى بىلەن تەبرىكلەيمەن.
Congratulations on birth of your baby.
مۇبالىغە. ئى [muba:liqə]
boasting, exaggeration
مۇبالىغە قىلماق. پ
to exaggerate, boast
مۇپتىلا. رەۋ [muptila:]
see below
مۇپتىلا بولماق. پ
to meet with, encounter:
بالاغا مۇپتىلا بولماق
to meet with a disaster
مۇتەپەككۇر. ئى [mutə-pəkkur] a thinker, muse, intelletual
مۇتەخەسسىس. ئى [mutə-həssis] expert, specialist
مۇتەكەببۇر. سۈپ [mutə-kəbbur] proud, arrogant
مۇتەكەببۇرلۇق. ئى [mutə-kəbburluk] pride, arrogance
مۇتتەھەم. سۈپ [muttəhəm]
scoundrel, rascal
مۇتلەق. سۈپ [mutlək]
absolute, complete:
مۇتلەق ھەقىقەت
absolute truth
مۇتلەق كۆپچىلىك

President?
مۇئەللىم. ئى [muəllim]
a teacher
مۇئەييەن. سۈپ [muəyyən]
necessary, requisite:
مۇئەييەن شارائىت
a necessary prerequisite
مۇئەييەنلەشتۈرمەك - مۇئەييەنلەشمەك. پ [muəyyənləxmək]
to be certain, sure
مۇئەييەنلەشتۈرمەك - مۇئەييەنلەشتۈرمەك. پ [muəyyənləxtürmək] to affirm, confirm
مۇئەييەنلىك. ئى [muəyyənlik]
necessity, requirement
مۇبادا. باغل [muba:da]
if, in the event of:
مۇبادا يىغىن ئېچىلماي قالسا، دەرسكە قاتنىشارمىز.
If the meeting doesn't go ahead, we'll attend class.
مۇبارەك. ئسم [muba:rək]
blessed, happy:
مۇبارەك بولسۇن!
Congratulations!
قۇربان ھېيتىڭىزغا مۇبارەك بولسۇن!
Happy Kurban festival!
مۇبارەكلەشمەك - مۇبارەكلىمەك. پ [muba:rəklimək]
to congratulate,

مورلمؤالدى.
The cat scratched the baby's face.
موزاي. ئى [mozay]
a calf
كىچىك موزاي
a young calf
موزايبېشى.ئى[mozaybexi]
a cricket (insect)
موزدۇز. ئى [mozduz]
a cobbler, shoe_maker
موك. تەق [mok]
an expression of speed
موك چۈشمەك. پ
to fall quickly
موككىدە. رەۋ [mokkidə]
quickly, rapidly
موك_موك. تەق [mok_mok]
quickly, in haste
موگۇ. ئى [mogu]
a mushroom
مول. سۈپ [mol]
plenteous, rich, abundant
مول هوسۇل.ئى
a bumper harvest
موللا. ئى [molla]
a mullah, muslim priest:
موللىنىڭ دېگىنىنى قىل، قىلغىنىنى قىلما.
Do as the mullahs say, not as they do.
موللا كۆپ بولسا، قوي هارام بولار.
Where there are many mullahs even mutton is "haram".

موللاق. ئى [mollak]
a somersault, head_over_heels
موللىتاپقاق. سۈپ [molli_tapkak] person who is good a finding things
مولۇن. ئى [molun]
a leopard
موم. ئى [mom]
wax:
ئاق موم
white wax
موم سۈرمەك
to wax something
موما. ئى [moma]
a grandmother
موماي. ئى [momay]
an old woman
موملا ـ مومىلماق.پ [mom_limak]. to wax something
مونارخىست.ئى[monarhist]
a monarchist
مونارخىيە. ئى [monar_hiyə] a monarchy
موناستىر. ئى [monastir]
a monastery
مونەك. ئى؛ م [monək]
a lump, piece:
بىر مونەك موم
a lump of wax
مونچاق. ئى [monqak]
a pearl; a bead (eg: of sweat)
مونوپولىيە. ئى [monopoliyə] a monopoly
مونولوگ. ئى [monolog]
a monologue
موهتاج. سۈپ [mohtaj]
necessary, needful:
مەن ھېچنەرسىگە موهتاج ئەمەسمەن.
I don't need anything.
موهتاجلىق.ئى [mohtajlik]
necessity; poverty, want:
موهتاجلىقتا ياشىماق
to live in poverty
موي. ئى [moy]
a hair, bristle, fur
مويكا. ئى [moyka]
a fur factory
مۇئامىلە. ئى [mua:milə]
treatment, reception
مۇئامىلە قىلماق. پ
to treat, regard:
ئۇلار ماڭا ياخشى مۇئامىلە قىلدى.
They treated me very well.
ئۇ يولدىشىغا ياخشى مۇئامىلە قىلدۇ.
He treats his wife very well.
مۇئاۋىن. سۈپ [mua:win]
vice_:
مۇئاۋىن زوڭتوك كىم؟
Who is the vice_

مۇزاكىره قىلايلى.
We will discuss it tomorrow morning.
مۇزاكىره - مۇزاكىره‌لەشمەك.پ [muza:kiriləx-mək] to discuss, debate
مۇزخانا. ئى [muzhana] an igloo
مۇزلا - مۇزلىماق.پ [muzlimak] to be cold, become frozen:
مۇزلاۋاتامسىز؟
Are you cold?
دەريا مۇزلاپ كەتتى.
The river has frozen over.
مۇزلاتماق - مۇزلاتماق. پ [muzlatmak] to freeze:
بېلىقنى مۇزلاتماق
to freeze fish
مۇزلۇق. سۈپ [muzluk] icy; cold
مۇزېي. ئى [muzey] a museum
مۇزىكا. ئى [muzika] music:
كلاسسىك مۇزىكا
classical music
مۇزىكا ئەسۋابلىرى
musical instruments
مۇزىكا چالماق. پ
to play, make music
مۇزىكانت. ئى [muzikant] a musician
مۇزىكىچى. ئى [muzikiqi] a musician
مۇزىكىشۇناس. ئى [muzikixunas]a music expert
مۇزىكىلىق. سۈپ [muzikilik] musical, accompanied by music:
مۇزىكىلىك ئۇسسۇل
a musical dance
مۇسابىقە. ئى [musa:bikə] competition, match, race:
ۋالىبول مۇسابىقىسى
a volleyball competition
باسكېتبول مۇسابىقىسى
a basketball match
مۇسابىقىدە كىم ئۇتتى؟
Who won the race?
مۇسابىقىچى. ئى [musa:bi-kiqi] a competitor
مۇسابىقىلەشمەك - مۇسابىقىلەشمەك. پ [musabikiləxmək]
to compete, race
مۇساپە. ئى [musa:pə] distance, journey's length:
ئون كىلومېتىرلىق مۇساپە
a ten kilometre journey
مۇساپىر. ئى [musa:pir] a pilgrim, immigrant, refugee
مۇساپىرخانا. ئى [musa:pir-hana] small roadside inn
مۇساپىرلىق. ئى [musa:-pirlik] away from home, migrant
مۇساپىلىق. سۈپ [musa:pi-lik] distance, length:
ئۇزۇن مۇساپىلىق يۈرۈش
a long distance march
ئۇزۇن مۇساپىلىق باشقۇرۇلىدىغان بومبا
long-range guided missiles
مۇسادىرە. ئى [musa:dirə] see below
مۇسادىرە قىلماق. پ
to confiscate, commandeer
مۇسەللەس. ئى [musəlləs] home-made wine; fermented grape juice
مۇسەممەن. ئى [musəmmən] a poetic form
مۇسبەت. سۈپ [musbət] positive (in maths, electricity etc.):
مۇسبەت ئېلېكتر
a positive charge
مۇستەقىل. سۈپ [mustəkil] independent, autonomous, alone:
مۇستەقىل دۆلەت
an independent country
مۇستەقىل ياشىماق
to live alone

مۇددەتتىن بۇرۇن ئۇرۇنلىماق
to do something ahead of time

مۇددەتلىك. سۈپ [muddətlik] time, -term:
ئۇزۇن مۇددەتلىك كۇرەش
a long-term struggle
قىسقا مۇددەتلىك كۇرس
an intensive, short-term course

مۇددىئا. ئى [muddia:] motive, intention:
مۇددىئايىڭىز زادى نېمە؟
What are you getting at?
ئۇنداق قىلىشتىكى مۇددىئا نېمە ئىكەن؟
What's the purpose of doing that?

مۇدھىش. سۈپ [mudhix] immoral, terrible, frightful:
مۇدھىش كۆرۈنۈش
a terrible sight

مۇدىر. ئى [mudir] leader, manager, boss:
ماگىزىن مۇدىرى
store manager
مەكتەپ مۇدىرى
head-master, school president

مۇراببا. ئى [murabba:] jam, conserve:
ئۈرۈك مۇرابباسى
apricot jam, apricot conserve

مۇراجىئەت. ئى [mura:jiət] appeal, call, cry

مۇراجىئەت چىقارماق. پ
to raise a cry

مۇراجىئەت قىلماق. پ
to rely on, resort to:
قۇرال كۈچىگە مۇراجىئەت قىلماق
to resort to armed force

مۇراد. ئى [murad] wish, longing, desire

مۇرادىغا يەتمەك. پ
to realize one's dream

مۇراسىم. ئى [mura:sim] ceremony, formality:
توي مۇراسىمى
a wedding ceremony

مۇراسىم ئۆتكۈزمەك. پ
to hold a ceremony

مۇرەسسە. ئى؛ رەۋ [murəs-sə:] a compromise, ageement

مۇرەسسە قىلماق. پ
to reconcile, mediate

مۇرەسسەچى. ئى [murəs-sə:qi] a mediator, reconciler

مۇرەككەپ. سۈپ [murək-kəp] complicated, complex:
مۇرەككەپ مەسىلە
a complex problem

مۇرەككەپلەشمۇرەككەپلەش. پ [murəkkəpləxmək] to become complex, complicated:
مەسىلە تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتى.
The problem has been compounded.

مۇرەككەپلىك. ئى [murək-kəplik] complexity, intricacy

مۇردا. ئى [murda] a corpse, dead body

مۇرچ. ئى [murq] pepper (spice)

مۇرىت. ئى [murit] follower, disciple, apprentice

مۇز. ئى [muz] ice, frost; icy cold:
مۇز تاغ
an iceberg
مۇز يارغۇچى پاراخوت
an ice-breaking ship
مۇز دەۋرى
the IceAge
مۇز تېيىلماق
to skate
مۇزدەك سۇ
icy cold water
مۇزدەك ئادەم
a cold person

مۇزاكىرە. ئى [muza:kirə] discussion, conference

مۇزاكىرە قىلماق. پ
to discuss, talk over:
بىز بۇنى ئەتە ئەتىگەن

a theory, opinion
مؤلايم. سۈپ [mula:yim]
kind, gentle:
مؤلايىم مؤئامىله قىلماق
to treat kindly
مؤلايىملىق. ئى_ [mula:yim_lik] kindness, gentleness
مؤمكىن. سۈپ [mumkin]
maybe, likely, possible:
ئۇ ئەتە كېلىشى مؤمكىن.
He may come tomorrow.
ئۇلار ئۇقۇشى مؤمكىن.
They'll probably win.
ئادەمگە مؤمكىن بولمىغان ئىش خوداغا مؤمكىن بولىدۇ.
What is impossible with man is possible with God.
مؤمكىنچىلىك. ئى_ [mumkin_qilik] possibility
مؤناپىق. ئى [muna:pik]
a traitor, renegade
مؤناپىقلىق. ئى_ [muna:_piklik] treachery, betrayal
مؤنار. ئى [munar]
a tower, monument:
سۇ مؤنارى
a water tower
مؤنازىرە. ئى [muna:zirə]
argument, difference of opinion:
بۇ مەسىلە مؤنازىرىدە.

مؤكەممەل. سۈپ_ [mukəm_məl] ideal, perfect, excellent
مؤكەممەللەشتۈرمەك. پ_ [mukəmməl_ləxmək] to be perfect, excellent
مؤكەممەللىك. ئى_ [mukə_məllik] perfection, completion, excellence
مؤڭ. ئى [muŋ]
distress, sorrow
مؤڭداش. ئى [muŋdax]
a fellow-sympathizer
مؤڭداشماق. پ_ مؤڭداش [muŋdaxmak] to converse, sympathize with one another
مؤڭ_زار. ئى [muŋ_zar]
distress, sorrow
مؤڭلانماق. پ_ مؤڭلاش [muŋlanmak] to feel depressed, sad
مؤڭلۇق. سۈپ
[mungluk] sad, unhappy
مؤڭلۇق ناخشا
a sad song
مؤلازىمەت. ئى_ [mula:zi_mət] service, duty:
بۇ مېھمانخانىدىكى مؤلازىمەت ناھايىتى ياخشى.
The service in this hotel is very good.
مؤلاھىزە. ئى [mula:hizə]

a holy place, shrine
مؤقەددەس دەپ بىلمەك
to consider sacred
مؤقەددەم. رەۋ [mukəddəm]
before, ago:
بۇنىڭدىن ئىككى مىڭ يىل مؤقەددەم
two thousand years ago
مؤقەددىمە. ئى [mukəddimə]
introduction (of a book etc.)
مؤقىم. سۈپ [mukim]
fixed, stable:
مال باھاسى مؤقىم.
Prices are stable.
مؤقىم ۋاقىت
a fixed time
مؤقىم ئىشچى
a permanent worker, employee
مؤقىملاش_مؤقىملاشماق. پ [mukimlaxmak] to be fixed, stable
مؤقىملاشتۇرماق. پ_ مؤقىملاشتۇر_ [mukimlaxtur_mak] to fix, stabilize
مؤكاپات. ئى [mukapat]
prize, bonus, reward:
ئۇ بىرىنچى دەرىجىلىك مؤكاپات ئالدى.
He won first prize.
مؤكاپاتلاش_مؤكاپاتلىماق. پ [mukapatlimak] to reward, award a prize

this many, this much

مۇشۇنچىلىك. ئال [muxunqilik] this many, this much

مۇشۇنچۇالا. ئال [muxun-qiwala] this much, this many

مۇشۇنداق. ئال [muxundak] in this way, like this

مۇغەمبەر. سۈپ [muoɣəm-bər] crafty, sly, cunning

مۇغەمبەرلەرچە. رەۋ [mu-oɣəmbərlərqə] craftily, cunningly

مۇغەمبەرلىك. ئى [muoɣəm-bərlik] cunning, craft, wiliness

مۇقام. ئى [mukam] traditional Uighur musical form:

ئون ئىككى مۇقام
the twelve traditional mukam

مۇقاۋا. ئى [muka:wa] the cover of a book or magazine

مۇقاۋچى. ئى [muka:wiqi] a book binder

مۇقاۋىلا - مۇقاۋىلاشماق. پ [muka:wilimak] to bind a book or magazine

مۇقەددەس. سۈپ [mukəd-dəs] holy, sacred:

مۇقەددەس جاي

مۇشەققەت. ئى [muxəkkət] difficulties, trouble

مۇشەققەت چەكمەك. پ to undergo difficulties

مۇشت. ئى [muxt] fist, punch:

مۇشت ئاتماق
to punch

قورققان ئالدىن مۇشت كۆتۈرەر.
The coward is the first to raise his fist.

مۇشتا. ئى [muxta] a wooden mallet

مۇشتاق. ئى [muxtak] thirst, longing

مۇشتەك. ئى [muxtək] a cigarette holder

مۇشتىلا - مۇشتىلاشماق. پ [muxtlimak] to punch, hit with the fist

مۇشتىلاش - مۇشتىلاشماق. پ [muxtlaxmak] to fall to blows, punch

مۇشتەرى. ئى [muxtəri] subscription (to a paper etc.)

مۇشتەرى بولماق. پ to subscribe (to a newspaper etc.)

مۇشۇ. ئال [muxu] this, these:

مۇشۇ كۈنلەردە
nowadays

مۇشۇنچە. ئال [muxunqə]

مۇستەقىللىك. ئى [mustə-killik] independence, autonomy

مۇستەملىكە. ئى [mustəm-likə] a colony, dependent state

مۇستەھكەم. سۈپ [mus-təhkəm] firm, strong, staunch:

مۇستەھكەم ئىرادە
firm resolution, strong will

مۇستەھكەم تۈۋرۈك
a mainstay, supporting pillar

مۇستەھكەم بولماق
to be staunch, resolute

مۇستەھكەملە - مۇستەھكەملەمەك. پ [mustəhkəmlimək] to be firm, strong

مۇسكۇل. ئى [muskul] muscle:

يۈرەك مۇسكۇلى
the heart muscle

مۇسكۇللاۋۇق. سۈپ [mus-kulluk] muscular, strong

مۇسۇلمان. ئى؛ سۈپ [mu-sulman] muslim, islamic:

سىز مۇسۇلمانمۇ؟
Are you a Muslim?

مۇسۇلمانلار ئاشخانىسى
a muslim restaurant

مۇسىبەت. ئى [musi:bət] funeral arrangements

مؤهاجىر. ئى [muha:jir] immigrant, emigre:
جوڭگو مؤهاجىرلىرى overseas Chinese
مؤهاسىره. ئى [muha:sirə] a siege, blockade:
مؤهاسىرىگه ئالماق to siege, blockade
مؤهاسىره ئىچىده قالماق to be besieged, blockaded
مؤهاكىمه. ئى [muha:kimə] discussion, debate
مؤهەببەت. ئى [muhəbbət] love, affection:
ۋەتەنگه مؤهەببەت love for country
مؤهەببەت قوشقى a love song
مؤهەببەتلەش - مؤهەببەتلەشمەك. پ [muhəbbət-ləxmək] to be in love, fall in love
مؤهەررەم. ئى [muhərrəm] the month of Muherrem
مؤهەررىر. ئى [muhərrir] an editor:
باش مؤهەررىر editor-in-chief
مؤهىت. ئى [muhit] environment, surroundings:
مؤهىت تازىلىقى environmental health
مؤهىم. سۇپ [muhim] important, main, chief:
مؤهىم ئىش an important matter
مؤهىم گەپ important words
مؤهىم نۇقتا an important point
مؤهىملىق. ئى [mukimlik] importance, significance
مۇۋاپىق. سۇپ [muwa:pik] suitable, fair:
مۇۋاپىق تەلەپ a fair request
بۇ كىتاب بالىلار ئۈچۈن مۇۋاپىق ئەمەس. This book isn't suitable for children.
مۇۋاپىق كەلمەك. پ to suit, fit
مۇۋاپىقلاش - مۇۋاپىقلاشماق. پ [muwa:piklaxmak] to be suitable, fair
مۇۋازىنەت. ئى [muwa:zinət] balance, equilibrium:
مۇۋازىنەت ساقلىماق to keep the balance
مۇۋەپپەقىيەت. ئى [muwəppəkiyət] triumph, victory, success:
مۇۋەپپەقىيەت قازانماق to succeed
ئۇ مۇۋەپپەقىيەت قازاندىمۇ؟ Did he succeed?

سىزگه مۇۋاپپەقىيەت تىلەيمەن. I wish you success.
مۇۋەپپەقىيەتلىك. سۇپ [muwəppəkiyətlik] successful
مۇۋەششەھ. ئى [muwəxxəh] a poetic form
مۇيەسسەر [muyəssər] see below
مۇيەسسەر بولماق. پ to earn, gain, receive
مۆتىدىل. سۇپ [mø:tidil] mild, clement, bland:
مۆتىدىل ھاۋا mild weather
مۆجىزە. ئى [mø:jizə] a miracle, miraculous event
مۆجىزىلىك. سۇپ [mø:jizilik] miraculous, extraordinary:
مۆجىزىلىك دورا a wonder drug
مۆرە - مۆرىمەك. پ [mø:rimək] to low, moo (of cows):
كالا مۆرىدى. The cow mooed.
مۆرىت. ئى [mø:rit] opportunity, chance:
مۆرىتى كەلمەك. to have an opportunity
مۆك - مۆكمەك. پ [mək-mək] to hide, conceal oneself:

This problem is not yet solved.

ئىلمىي مۇنازىرە
scientific debate

مۇنازىرىسىز. سۈپ [muna:zirisiz] proven, indisputable

مۇنازىرىلەش - مۇنازىرىلەشمەك. پ [muna:ziriləx-mək] to debate, argue

بىز مۇنازىرىلىشىپ قالدۇق.
We had a discussion.

مۇناسىپ. سۈپ [muna:sip] worthy, deserving, suitable:

خەلقىمىز ئۇلۇغ خەلق بولۇشقا مۇناسىپ.
Our people deserve to be great.

مۇناسىۋەت. ئى [muna:siwət] relationship, connection:

دىپلوماتىك مۇناسىۋەت
diplomatic relations

دوستلۇق مۇناسىۋەت
friendly relations

مېنىڭ ئۇلار بىلەن مۇناسىۋىتىم يوق.
I have no connections with them.

مۇناسىۋەتلەش - مۇناسىۋەتلەشمەك. پ [muna:siwətləx-mək] to develop relations

مۇناسىۋەتلىك. سۈپ [muna:siwətlik] related, connected:

چىراي بىلەن ئەقىل مۇناسىۋەتلىك ئەمەس.
Beauty and intelligence are not related.

مۇناقى. ئى [muna:ki] a variety of grape

مۇنەججىم. ئى [munəjjim] an astronomer, wise man

مۇنەۋۋەر. سۈپ [munəwwər] excellent, wonderful

مۇنبەت. سۈپ [munbət] fertile, high-yielding:

مۇنبەت يەر
fertile ground

مۇنبەر. ئى [munbər] a platform, stage:

زالنىڭ ئاخىرقى تەرىپىدە مۇنبەر بار.
At one end of the hall is a platform.

مۇنتىزىم. سۈپ [muntizim] regular, proportional:

مۇنتىزىم قوشۇن
regular troops

مۇنتىزىم ئۈچ بۇلۇڭ
an equilateral triangle

مۇنتىزىملاش - مۇنتىزىملاشماق. پ [muntizimlaxmak] to be regular, proportional

مۇنچا. ئى [munqa] a bath, shower:

مۇنچىغا چۈشمەن.
I'm going to take a bath.

مۇنچىلىك. ئال [munqilik] so much, so many, this much etc:

بۈلتۈر شۇ مەزگىلدە سوغۇق مۇنچىلىك ئەمەس ئىدى.
It wasn't this cold this time last year.

مۇنچىۋالا. ئال [munqiwala] so much, so many:

مۇنچىۋالا ئاۋارە بولۇشنىڭ ھاجىتى يوق.
There's no need to go to so much trouble.

مۇنداق. ئال [mundak] like this, like that:

مۇنداق دېيىش تۇغرا ئەمەس.
It's not true to say that.

مۇندەرىجە. ئى [mundərijə] contents page (of a book)

مۇنۇ. ئال [munu] this

مۇھاپىزەت. ئى [muha:pizət] safety, protection

مۇھاپىزەت قىلماق. پ to protect, safeguard

مۇھاپىزەتچى. ئى [muha:pizətqi] a body-guard

to hit the nail on the head

مېغىزلىق. سۈپ [meqizlik] with a kernel; meaningful:

مېغىزلىق گەپ
meaningful talk

مېكىيان. ئى [mekiyan] chicken, hen

مېڭە. ئى [meŋə] brain:

ئۇ مېڭىسىنى ئىشلەتمەيدۇ.
He doesn't use his brain.

مېڭىش - مېڭىشماق. پ [meŋixmak] to go, walk together

مېڭىش - تۇرۇش. ئى [meŋix_turux] behaviour, conduct

مېڭىش - تۇرۇشى جايىدا.
He behaves well.

مېمورانداۋم. ئى [memo_randum] memorandum

مېنىڭچە. رەۋ [meniŋqə] in my opinion, I think..

مېنىڭكى. ئال [meniŋki] mine, belonging to me:

ئاۋۇ ۋېلىسىپىت مېنىڭكى.
That bicycle is mine.

مېھرىبان. سۈپ [mehriban] kind, good:

مېھرىبان ئانام
my kind mother

مېھرىبانلىق. ئى [mehri_ـ

hybrid, cross_bred:

مېتىس قوي
a cross_bred sheep

مېخانىزم. ئى [mehanizm] mechanism

مېخانىك. ئى [mehanik] a mechanic

مېخانىكا. ئى [mehanika] mechanics

مېدال. ئى [medal] medal, award:

ئالتۇن مېدال
a gold medal:

ئۇ بىر دانە ئالتۇن مېدال مۇكاپات ئالدى.
He won a gold medal.

مېدىتسىنا. ئى [meditsina] medecine

مېراج. ئى [meraj] a mirage

مېركۇرىي. ئى [merkuriy] the planet Mercury

مېرىدىئان. ئى [meridian] a meridian

مېرىنوس. سۈپ [merinos] merinos, a species of sheep

مېشچان. سۈپ [mexqan] delicate, tender

مېشچانلىق. ئى [mexqanlik] tenderness, delicacy

مېغىز. ئى [meqiz] kernel, center, nut:

ياڭاق مېغىزى
a walnut kernel

مېغىزىنى چاقماق

مۈلۈكدار. ئى [mülükdar] a proprietor, owner:

مۈلۈكدار سىنىپ
the wealthy class

مېتافورا. ئى [metafora] a metaphor

مېتافىزىكا. ئى [metafizika] metaphysics

مېتال. ئى [metal] metal:

قىممەت باھالىق مېتاللار
precious metals

مېتالدىن ئىشلەنگەن نەرسە
something made from metal

مېتاللۇرگىيە. ئى [metal_lurgiyə] metallurgy

مېتر. ئى [metr] metre; tape measure:

مەن بىر مېتر سەكسەن كېلىمەن.
I'm one metre eighty tall.

مېترلا - مېترلىماق. پ [metrlimak] to measure in metres

مېتود. ئى [metod] a method, means

مېتودولوگىيە. ئى [meto_dologiyə] methodology

مېتېئور. ئى [meteor] a meteor

مېتېئورولوگىيە. ئى [mete_orologiyə] meteorology

مېتىس. سۈپ [metis]

ئوغرىلار ئورمانلىققا مۆكۈۋالدى.
The thieves hid in the forest.

مۆڭ. سۈپ [mөŋ] stupid, muddle-headed

مۆلچەر. ئى [mөlqər] estimate, appraisal, guess:

مۆلچەر قىلماق
to estimate, guess

مۆلچەرلە - مۆلچەرلىمەك. پ [mөlqərlimək] to estimate, appraise, guess

مۆلدۈر. ئى [mөldür] hail, hailstones:

مۆلدۈر ياغماق
to hail

مۆلدۈرلە - مۆلدۈرلىمەك. پ [mөldürlimək] to blink, flutter one's eyelids

مۆل - مۆل. تەق [mөl-mөl] batting the eye, blinking:

بالا كۆزىنى مۆل - مۆل قىلىپ قاراپ ئولتۇردى.
The child sat down and looked around, blinking.

مۆمىن. ئى؛ سۈپ [mө:min] a believer; sincere, honest

مۆجمەل. سۈپ [müjməl] vague, unclear:

مۆجمەل پىكىر
a vague opinion

مۆجمەل جاۋاب
a vague answer

مۆجمەللەش - مۆجمەللەشمەك. پ [müjməlləxmək] to be vague, unclear

مۆجمەللىك. ئى [müjməllik] vagueness, indistinctness

مۆچە. ئى [müqə] limbs (of the body); components:

مۆچىلىرى ساق.
His limbs are fine.

مۆرە. ئى [mürə] shoulder:

مۆرىگە ئالماق
to put something over one's shoulder

مۆرىدىمەك - مۆرىدىمەك. پ [müridimək] to shoulder something

مۆشكۈل. سۈپ [müxkül] difficult, hard:

مۆشكۈل ئىش يوق ئالەمدە، كۆڭۈل قويغان ئادەمگە.
Nothing is too hard for the person who applies himself.

مۆشكۈلات. ئى [müxkülat] trouble, difficulty:

بۇ مۇشكۈلات بىزگە ھېچنېمە ئەمەس.
This difficulty is nothing to us.

مۆشكۈللەش - مۆشكۈللەشمەك. پ [müxküllәxmək] to be difficult

مۆشكۈللۈك. ئى [müxküllük] difficulties, trouble

مۆشۈك. ئى [müxük] a cat:

مۆشۈككە ئويۇن، چاشقانغا قىيىن.
What's easy for the cat is hard for the mouse.

مۆشۈكئېيىق. ئى [müxük-eyik] a panda bear

مۆكچەيە - مۆكچەيمەك. پ [mükqəymək] to bend over, arch one's back:

مۆكچەيگەن بىر بوۋاي كېلىۋاتىدۇ.
An old bent-over man is coming this way

مۆگدە - مۆگدىمەك. پ [mügdimək] to fall asleep, doze off

مۆڭگۈز. ئى [müŋgüz] a horn, antler:

كالىنىڭ مۆڭگۈزى
a cow's horns

مۆڭگۈزلۈك. سۈپ [müŋgüzlük] horned, having horns

مۈلۈك. ئى [mülük] goods, property, wealth

The ground is soggy.

مىخ. ئى [mih]
a nail, screw:

بولقا ۋە مىخ
a hammer and nail

مىخلا ـ مىخلىماق. پ [mih_limak] to nail, fix with a nail:

ئۈستەلنى مىخلىماق
to nail the table together

مىخلاڭ ـ مىخلانماق. پ [mih_lanmak] to be nailed

مىدىرلا ـ مىدىرلىماق. پ [midirlimak] to move, fidget; be occupied:

مىدىرلىما!
Stop fidgeting!

ئەتىگەندىن كەچكىچە مىدىرلاپلا يۈرمەك
to be running around all day

مىدىر ـ مىدىر. تەق [midir_midir] see below

مىدىر ـ مىدىر قىلماق. پ
to fidget, wriggle

مىراب. ئى [mirab]
a plumber

مىرابلىق. ئى [mirablik]
plumbing

مىراس. ئى [miras]
inheritance, legacy:

ئەدەبىي مىراس
a literary inheritance

مىراسخور. سۈپ [mirashor]
an heir, inheritor:

مىراسخورلۇق قىلماق. پ
to inherit:

ئۇ نۇرغۇن پۇلغا مىراسخورلۇق قىلدى.
He inherited a lot of money.

مىرتتىدە. رەۋ [mirttidə]
with a spurt, splash:

چىش پاستىسىنى سقىۋېدىم، مىرتتىدە قىلىپ چىقتى.
The toothpaste spurted out of the tube when I squeezed it.

مىزان. ئى [mi:zan]
a balance, scales:

مىزانغا سېلىپ ئۆلچىمەك
to measure something with scales

مىزگان. ئى [mizgan]
a bugle:

مىزگان چالماق
to play the bugle

مىز ـ مىز. تەق [miz_miz]
densely, packed together:

مەيداندا ئادەملەر مىز ـ مىز ئىكەن.
The stadium was packed with people.

مىزىلدا ـ مىزىلدىماق. پ [mizildimak] to wriggle; be closely packed together

مىس. ئى [mis]
copper:

مىس كان
a copper mine

مىس ھەيكەل
a copper statue

مىسال. ئى [misal]
an example, parable, analogy:

تىپىك مىسال
a typical example

مىسال ئۈچۈن
for example

مەن بىر مىسال ئالاي.
I'll give an example.

مىسرا. ئى [misra:]
verse, line of poetry:

بۇ شېئىرىدا نۇرغۇن مىسرالار بار.
This poem has several verses.

شېئىرنىڭ بىر مىسراسى
a verse of a poem

مىسقال. ئى [miskal]
a unit of measurement, esp. for gold

مىسقاللا ـ مىسقاللىماق. پ [miskallimak] to measure by miskal units

مىسكەر. ئى [miskər]
a copper_smith

مىسكىن. سۈپ [miskin]
poor, unfortunate, sad

مىس ـ مىس. تەق [mis_mis]
sluggish, lazy

مىسىل. رەۋ [misil]
a straw mattress:

مىسلى كۆرۈلمىگەن

a cripple, handicapped person

[meyit] مېيىت. ئى a corpse

[mitə] مىتە. ئى a rice weevil

مىتىلدا - مىتىلدىماق. پ [mitildimak] to move, fidget

مىتىلدىماي جىم ئولتۇر. Sit still.

مىتىلداتماق. پ - مىتىلداتماق [mitildatmak] to move, stir

[mijəz] مىجەز. ئى temperament; feeling:

ئۇنىڭ مىجەزى ناھايىتى ئوسال.

She's very bad tempered.

مىجەزىم يوق.

I don't feel well.

ئۇنىڭ مىجەزى ياخشى.

He's good natured.

[miji-mak] مىجى - مىجىماق. پ to squeeze, pinch

[mijik] مىجىق. سۈپ sluggish, lazy

مىجىقلا - مىجىقلىماق. پ [mijiklimak] to knead, rub together

[miq-miq] مىچ - مىچ. تەق sticky, stodgy

مىچىلدا - مىچىلدىماق. پ [miqildimak] to be sticky, stodgy:

يەر مىچىلداپ قاپتۇ.

[mehirlik] مېھىرلىك. سۈپ loving, kind

مېھىر - مۇھەببەت. ئى [mehir-muhəbbət] love, kindness

[mewə] مېۋە. ئى fruit; result:

مېۋە شىرنىسى fruit juice

قۇرۇق مېۋە dried fruit

مېۋە مۇرابباسى fruit jam

غەلبە مېۋىسى the fruit of victory

مېۋە - چېۋە. ئى [mewə-qewə] fruit

[mewizar] مېۋىزار. ئى an orchard, fruit-garden

[mewi-zarlik] مېۋىزارلىق. ئى an orchard, fruit garden

[mewilik] مېۋىلىك. سۈپ with fruit, fruit-bearing:

مېۋىلىك دەرەخ a fruit-bearing tree

مېۋىلىك باغ a fruit garden

[meyhua] مېيخۇا. ئى plum-blossom

[meyip] مېيىپ. سۈپ handicapped, crippled:

مېيىپ بولماق. پ to be crippled

[meyiplik] مېيىپلىك. ئى banlik] kindness, goodness

[mehman] مېھمان. ئى guest, visitor:

بۈگۈن ئۆيىمىزگە نۇر-غۇن مېھمان كەلدى.

We had many guests today.

مېھمان كۈتمەك to entertain guests

[mehman-hana] مېھمانخانا. ئى hotel, guest house, guestroom

[meh-mandost] مېھماندوست. سۈپ hospitable, kind to strangers

[meh-mandostluk] مېھماندوستلۇق. ئى hospitality, kindness

[meh-mankütüx] مېھمانكۈتۈش. ئى - hotel, hostel

[mehnət] مېھنەت. ئى work, labour; suffering

[mehir] مېھىر. ئى loving-kindness, love:

ئانا مېھرى a mother's love

مېھرىنى ئۈزەلمەسلىك undying love

مېھرى چۈشمەك. پ to love

[mehir-xəpkət] مېھىر - شەپقەت. ئى love, kindness

a minute:
بەش مىنۇت
five minutes
سائەت بىردىن يىگىرمە مىنۇت ئۆتتى.
It's twenty minutes past one.
سائەت ئونغا ئون مىنۇت قالدى.
It's ten minutes to ten.
مىنۇس. ئى [minus] minus
مىنۇس بەلگىسى. ئى the minus sign
مىنېرال. ئى [mineral] mineral:
مىنېرال سۇ mineral water
مىنىبۇس. ئى [minibus] a minibus
مىنىستىر. ئى [ministir] a Minister of State:
ئىقتىساد مىنىستىرى the Finance Minister
تاشقى ئىشلار مىنىستىرى the Minister for Foreign Affairs
مىنىستىرلىق. ئى [ministir-lik] a ministry, state department
مىنىمۇم. ئى [minimum] the minimum
مياۋلا - مياۋلىماق. پ [miyawlimak] to miaow (of a cat)
مياۋزۇ. ئى [myawzu] the Miao ethnic group, Miao nationality

millions
مىليونېر. ئى [milyoner] a millionaire
مىنمەك - مىنمەك. پ [minmək] to ride (a horse etc.):
ئاتقا مىنەلەمسىز؟ Can you ride a horse?
ۋېلىسىپىتكە مىنمەك to ride a bike
مىنبىڭ. ئى [minbiŋ] the People's Militia
مىندۈر - مىندۈرمەك. پ [mindürmək] to cause to ride
مىڭەشمەك - مىڭەشمەك. پ [mingəxmək] to ride (eg. a horse) together
مىننەت. ئى [minnət] see below
مىننەت قىلماق. پ to recount one's exploits
مىننەتخور. سۈپ [minnət-hor] a person fond of recounting his exploits
مىننەتدار. سۈپ [minnət-dar] grateful, thankful, endebted
مىننەتدار بولماق. پ to be grateful:
سىلەردىن مىننەتدارمەن. I'm grateful to you.
مىننەتدارلىق. ئى [minnət-darlik] gratitude, thankfulness:
مىننەتدارلىق خېتى a letter of gratitude
مىنۇت. ئى [minut]

ئاز سانلىق مىللەت a minority ethnic group
سىزنىڭ مىللىتىڭىز نېمە؟ What's your ethnicity?
مىللەتپەرۋەر. سۈپ [millət-pərwər] nationalistic
مىللەتچى. ئى [millətqi] a seperatist, nationalist
مىلليگرام. ئى [milligram] a milligramme
مىللىي. سۈپ [milliy] national, ethnic:
مىللىي كىيىم - كېچەك national dress
مىلىتارىزم. ئى [militarizm] militarism
مىلىچلا - مىلىچلىماق. پ [miliqlimak] to squash into pulp, pulverize
مىلىق - سىلىق. تەق [milik-silik] soft, spongy, limp
مىلىقلا - مىلىقلىماق. پ [miliklimak] to be soft, spongy:
ئالما مىلىقلاپ سېسىقا باشلاپتۇ. The apple is going soft and rotten.
مىليون. س [milyon] a million
مىليونلىغان. سۈپ [milyon-liqan] millions, many

very many, innumerable

مىڭلىغان. س [miŋliɣan] thousands, many thousands:

مىلادى. ئى [mila:di] AD, the Christian era:

مىلادىدىن بۇرۇن BC, (Before Christ)

مىلادىدىن ئىككى يۈز يىل بۇرۇن in two hundred BC

مىلە - مىلىمەك. پ [milimək] to soak in, moisten:

نانىنى ھەسەلگە مىلەپ يېمەك to eat bread soaked in honey

مىلەش - مىلەشمەك. پ [mi-ləxmək] to stick to, adhere to:

ئۇنىڭ قولى مايغا مىلەشتى. He got some oil on his hand.

مىلتىق. ئى [miltik] a rifle, gun:

قوش ئاتار مىلتىق a double-barrel rifle

مىلجىڭ. سۈپ [miljiŋ] sluggish, slow:

مىلجىڭ ئادەم a sluggish person

مىللەت. ئى [millət] nation, nationality, ethnic group:

The word ‹دانە› is a measure word.

مىقياس. ئى [mikyas] scope, limit, range:

پۈتۈن‌مەملىكەت مىقياسى throughout the country, nation-wide

مىكرو. سۈپ [mikro] micro-:

مىكرو ئورگانىزم micro-organism

مىكروسكوپ. ئى [mikro-skop] a microscope

مىكروفون. ئى [mikrofon] a microphone

مىكىر. ئى [mikir] a sleight, trick:

مىكىر ئىشلەتمەك. پ to achieve something by trickery

مىكى-مىكى. سۈپ [miki-miki] uncertain, indefinite

مىكى - مىكى گەپ vague talk

مىڭ. س [miŋ] a thousand:

بەش يۈز ئوتتۇز مىڭ five hundred and thirty thousand

مىڭ ئادەمنى بىر كۆرگەن ئەلا. A picture is worth a thousand words.

مىڭبىر. سۈپ [miŋbir] unprecedented, never seen before

مىسىلدا - مىسىلدىماق. پ [misildimak] to do something slowly:

ئىشنى مىسىلداپ قىلماق to do something slowly

مىشقىر - مىشقىرماق. پ [mixkirmak] to blow one's nose

مىشكاپ. ئى [mixkap] a sack, bag

مىش - مىش تەق [mix-mix] see below

مىش - مىش گەپ. ئى whispers, rumours

مىشىلدا - مىشىلدىماق. پ [mixildimak] to wail, sob:

مىشىلداپ يىغلىماق to wail, sob

مىغ - مىغ. تەق [mioŋ-mioŋ] packed, bustling, busy

مىغىلدا - مىغىلدىماق. پ [mioqildimak] to wriggle; be packed-together:

مىقدار. ئى [mikdar] measure, capacity:

ئاز مىقداردا a small amount

مىقدار سۆز a measure word

دانە دېگەن سۆز، مىقدار سۆزدۇر.

remarkable, outstanding:
نادىر ئەسەرلەر
outstanding literary works
نار. ئى [nar]
a one-humped camel
نارازى. سۈپ [na:ra:zi]
dissatisfied, unhappy:
مەن ئۇنىڭدىن نارازى بولدۇم
I am dissatisfied with him.
نارازىلىق. ئى [na:ra:zilik]
disatisfaction, disscontent:
نارازىلىق خېتى
letter of complaint
نارازىلىق بىلدۈرمەك
to express one's dissatisfaction
ناره‌سىده. سۈپ [na:rəsi:-də] young, under-age, immature
ناز. ئى [naz]
flirtation, coquettery
ناز قىلماق. پ
to flirt, act flurtively
نازارەت. ئى [naza:rət]
supervision, observation:
ئۇ نازارەت ئاستىدا.
He's under observation.
نازارەت قىلماق. پ
to supervise, observe

نازارەتچى. ئى [naza:rətqi]
supervisor, observer
نازاكەت. ئى [naza:kət]
gentleness, refinement
نازاكەتلىك. سۈپ [naza:-kətlik] gentle, refined, polished
نازلاڭ - نازلانماق. پ [naz-lanmak] to flirt; to act in an affected manner
نازۇك. سۈپ [na:zuk]
slender, delicate, fine:
نازۇك بارماقلار
slender fingers
نازۇك پەرق
a fine difference
نازۇكلاش - نازۇكلاشماق. پ [na:zuklaxmak] to be delicate, fine
نازۇنېمەت. ئى [na:zunemət]
fine food, luxury foods
نازىر. ئى [na:zir]
provincial government official
ناسۇس. ئى [nasus]
a pump:
ناسۇس بىلەن يەل بەرمەك
to pump air with a pump
سۇ ناسۇسى
a water pump
ناسۋال. ئى [naswal]
a mild narcotic
ناسۋال قاپاق. ئى

a naswal pipe
ناسۋالچى. ئى [naswalqi]
a naswal seller
ناشتا. ئى [naxta]
breakfast; early morning:
ئۇ ناشتا ۋاقتىدا كەلدى.
He came at breakfast time.
ناشتا قىلماق. پ
to have breakfast
ناشتىلىق. سۈپ [naxtilik]
early morning:
ناشتىلىق تاماق
breakfast
ناغرا. ئى [naqra]
a traditional drum
ناغرا چالماق. پ
to play the drums
ناغرىچى. ئى [naqriqi]
a drummer, nagra player
ناگان. رەۋ [nagan]
a pistol, handgun
ناگاھ. رەۋ [nagah]
if; accidentally, by chance
نال. ئى [nal]
the sole of the foot
نالايىق. سۈپ [nalayik]
unworthy, unsuitable:
نالايىق گەپ
unsuitable talk
ناله. ئى [na:lə]
a groan, sigh

ن

ناباب. سۈپ [na:bab] unsuitable, improper, inappropriate:
تېرىقچىلىققا ناباب يەر land not fit for cultivation

نابۇت. رەۋ [nabut] see below

نابوت بولماق. پ to be destroyed

نابوت قىلماق. پ to destroy

ناپاك. سۈپ [na:pak] unclean, impure; lewd:
ناپاك قول unclean hands

ناپاكلىق. ئى [na:paklik] impurity, uncleaness

ناتايىن. سۈپ [na:ta:yin] uncertain, not definite:
ئۇنىڭ كېلىشى ناتايىن. He may not come.
ناتايىن ئادەم a fickle person

ناتوغرا. سۈپ [na:toqra] incorrect, wrong

ناتونۇش. سۈپ [na:tonux] unknown, unfamiliar:
ناتونۇش ئادەم a stranger

ناتۇرا. ئى [natura] nature

ناتۇرال. سۈپ [natural] natural

ناتۇرالىزم. ئى [naturalizm] naturalism

ناچار. سۈپ [naqar] inadequate, poor, low standard:
سۈپىتى ناچار poor-quality, low quality

ناچارلاش ـ ناچارلاشماق. پ [naqarlaxmak] to become worse, deteriorate:
كېسەلنىڭ ئەھۋالى ناچارلاشتى. The patient's condition worsened.

ناچارلىق. ئى [naqarlik] poor quality, deficiency:
بۇ ئارغامچا سۈپىتىنىڭ ناچارلىقىدىن ئۈزۈلۈپ كەتتى. The rope broke because of its poor quality.

ناخشا. ئى [nahxa] a song
ئەنئەنىۋى ناخشا a traditional song

ناخشا ئوقۇماق. پ to sing:
بىزگە بىر ناخشا ئوقۇپ بېرىڭ. Sing us a song.

ناخشا ـ ئۇسسۇل. ئى [nah-xa-ussul] song and dance

ناخشىچى. ئى [nahxiqi] a singer, vocalist

نادامەت. ئى [nada:mət] sorrow, grief

نادامەت چەكمەك. پ to grieve, be sorrowful

نادامەت قىلماق. پ to grieve, be sorrowful

نادامەتلىك. سۈپ [nada:-mətlik] sorrowful, sad:
نادامەتلىك ئەھۋال a tragic situation

نادان. سۈپ [nadan] foolish, ignorant

نادانلارچە. رەۋ [nadanlar-qə] foolishly, ignorantly

نادانلىق. ئى [nadanlik] foolishness, ignorance

نادىر. سۈپ [na:dir]

poverty, destitution:
ئۇ نامراتلىقتا ھايات كەچۈردى.
He lived in poverty.

نامزات. ئى [namzat]
a person, figure, candidate:
نامزات كۆرسەتمەك
to put forward a candidate

نامسىز. سۈپ [namsiz]
without reputation, unknown:
نامسىز قەھرىمان
an unknown hero

نام- شۆھرەت. ئى [nam_xəhrət] reputation, fame

نامлىق. سۈپ [namlik]
famous, esteemed; called:
ئايگۈل نامлىق بىر قىز
a girl called Aygul

نامۇناسىپ. سۈپ [na:mu_na:sip]
not fitting, not matching

نامۇۋاپىق. سۈپ [na:mu_wa:pik]
unsuitable, inappropriate
نامۇۋاپىق گەپ
unsuitable talk

نان. ئى [nan]
nan, Uighur bread

نان- پان. ئى [nan_pan]
food and drink

نانقېپى. ئى [nankepi]
a good_for_nothing

نانكور. ئى [nankor]
an ungrateful person:

ناھايىتى. رەۋ [naha:yiti]
very, extremely:
شىر ناھايىتى چوڭ ۋە كۈچلۈك.
Lions are very big and strong.

ناھەق. سۈپ [na:həq]
unrighteous, wrong, untrue

ناھەقلىق. ئى [na:həqlik]
wrongdoing, unrighteousness

ناھىيە. ئى [nahiyə]
county, district:
ئاپتونوم ناھىيە
an autonomous county

ناھىيىلىك. سۈپ [nahiyilik]
county, district:
ناھىيىلىك ھۆكۈمەت
the county government

ناۋۇستا. سۈپ [na:usta]
shoddy, careless, unskilful:
ناۋۇستا ياغاچچى
a shoddy carpenter

ناۋۈمىد. سۈپ [na:ümid]
hopeless, despairing

ناۋا 1. ئى [nawa:]
one of the twelve mukam

ناۋا 2. ئى [nawa:]
a board, plank of wood

ناۋات. ئى [nawat]
sugar crystals

ناۋادە. باغل [nawa:də]
if, in the event of

ناۋاي. ئى [na:way]
a baker

ناۋايخانا. ئى [na:wayhana]
a bakery

نائىل. رەۋ [na:il]
see below

نائىل بولماق. پ
to obtain, get, earn:
ئۇ ئۇنىڭ ھۆرمىتىگە نائىل بولدى.
He won his respect.

نائىلاج. سۈپ [na:ilaj]
compelled, having no other choice

نائىنساب. سۈپ [na:insab]
having no conscience, heartless

نايناق. سۈپ [naynak]
frivolous, flighty:

نايناقلا - نايناقلىماق. پ [naynaklimak] to be flighty; swing one's hips:
ئۇ نايناقلاپ مېڭىپ كەتتى.
She flounced away.

نە 1. ئال [nə]
where:
نەگە بارىسىز؟
Where are you going?
نەدىن كەلدىڭىز؟
Where are you from?

نە 2. ئال [nə]
not, neither ... nor:

ناله قىلماق. پ
to groan, grunt:
ئۇ ئاغرىقىدىن ناله قىلدى.
He groaned with pain.

نام. ئى [nam]
name, reputation
هۆكۈمەت نامىدىن
on behalf of the government
نامدا بار، ئەمەلدە يوق.
In name only.
بۇ مەكتەپنىڭ ياخشى نامى بار.
The school has a good reputation.

نام قويماق. پ
to name

نام-ئاتاق. ئى [nam-atak]
reputation, fame

نامаз. ئى [namaz]
muslim ritual prayer:
نامаз بامدات
the early morning prayer time
نامаз پېشىن
the midday prayer time
نامаз شام
the dusk prayer time

نامаз ئوقۇماق. پ
to perform the prayers

نامازخان. ئى [namazhan]
a faithful believer, one who prays regularly

ناماقۇل. سۈپ [nama:-kul] unreasonable, irrational:
سەن ناماقۇل ئىش قىلىپ قويۇپسەن.
You did a foolish thing.

نامايان. رەۋ [nama:yan]
clear, obvious

نامايان بولماق. پ
to appear, be visible:
ئاي تاغ ئارقىسىدىن نامايان بولدى.
The moon appeared behind the mountain.

نامايان قىلماق. پ
to show, demonstrate:
ئۆز كۈچىنى نامايان قىلماق
to put on a show of strength

نامايەندە. ئى [nama:yəndə]
an exponent, leading representative

نامايىش. ئى [nama:yix]
demonstration, parade:
سىياسىي نامايىش
a political demonstration
هەربىي نامايىش
a military parade

نامايىش قىلماق. پ
to demonstrate:
ئىشچىلار ناچار شارائىتقا قارشى نامايىش قىلدى.
The workers demonstrated against the bad conditions.
ئۇلار نامايىش قىلىپ شەھەرگە كىردى.
They paraded through the town.

نامايىشچى. ئى-[nama:yix-qi] protestor, demonstrator

نامەرد. سۈپ [na:mərd]
disloyal, untruthful:
نامەرد قەسەمخۇر كېلىدۇ.
Liars always swear.

نامەردلىك. ئى [na:mərdlik]
disloyalty, untruthfulness

نامەلۇم. سۈپ [na:məlum]
unknown, foreign, unfamiliar:
نامەلۇم ئارال
an unnamed island
ئۇنىڭ نەگە بارىدىغانلىقى نامەلۇم.
His whereabouts is unknown.

نامرات. سۈپ [namrat]
poor, destitute:
نامرات دۆلەت
a poor country

نامراتلاش - نامراتلاشماق. پ [namratlaxmak]
to be, become poor

نامراتلىق. ئى [namratlik]

pedigree

نەسىلدىن نەسىلگە قالماق

to last from generation to generation

نەسىلداش. ئى [nəsildax] a distant relative

نەسىلسىز. سۈپ [nəsilsiz] without descendants

نەسىللەندۈرمەك. پ [nəsilləndürmək] to breed, raise (eg. horses)

نەسىللىك. سۈپ [nəsillik] pedigree, of good stock (of animals)

نەسىھەت. ئى [nəsi:hət] advice, counsel

سەمىمىي نەسىھەت

sincere advice

نەسىھەتنى قوبۇلاقتا تۇتماق

to heed someone's advice

نەسىھەت قىلماق. پ

to scold, advise:

كەپسىز بالىنى نەسىھەت قىلماق

to scold a naughty child

نەشە. ئى [nəxə] marijuana, hash

نەشپۈت. ئى [nəxpüt] a pear

نەشتەر. ئى [nəxtər] a scalpel, sharp pin

نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتكە بىلەن بىرلەشتۈرمەك

to combine theory with reality

نەزەرىيىچى. ئى [nəzəri-yiqi] a theorist

نەزەرىيىۋى. سۈپ [nəzəri-yiwi] theoretical, hypothetical:

نەزەرىيىۋى ماقالە

a theoretical article

نەزىر. ئى [nəzir] a mourning ceremony (held 3 days, 40 days and one year after a person's death)

نەزىر ئۆتكۈزمەك. پ

to hold a mourning ceremony

نەزىر-چىراغ. ئى [nəzir-qiraq] a mourning ceremony

نەس. سۈپ [nəs] unlucky, unfortunate

نەس باسماق. پ

to be unlucky, unfortunate

نەسەب. ئى [nəsəb] clan, tribe; genealogy

نەسەبشۇناس. ئى [nəsəb-xunas] a genealogist

نەسىل. ئى [nəsil] stock, pedigree; generation, descendants:

ئېسىل زاتلارنىڭ نەسلى

noble stock, noble

necessities

نەرسە كېرەك سېتىۋالغلى بارماق

to go shopping

مەن نەرسە كېرەك سېتىۋالغلى بارىمەن.

I'm going shopping.

نەزەر. ئى [nəzər] view, opinion:

ئۇرۇمچىگە بىر نەزەر

a view of Urumqi

نەزىرىمدە

in my opinion

نەزەردە تۇتماق. پ

to pay attention to

نەزەرگە ئالماق. پ

to refer to, have in mind

نەزەر سالماق. پ

to consider, fix one's attention on:

كەلگۈسىگە نەزەر سالماق

to consider the future

نەزەرىيە. ئى [nəzəriyə] theory, proposition:

تەدرىجىي تەرەققىيات نەزەرىيىسى

the theory of evolution

نەزەرىيىدە شۇنداق قىلىش مۇمكىن، لېكىن ئەمەلىيەتتە ناھايىتى قىيىن.

In theory it's possible, in practice it's very difficult.

نه بىز، نه ئۇلار
neither we nor they
نەپ. ئى [nəp]
benefit, profit, advantage:
بۇ ئىشتىن بىزگە نەپ يوق.
We don't benefit from this.
نەپ ئالماق. پ
to benefit, gain, profit
نەپەر. م [nəpər]
measure word for people:
ئۈچ نەپەر ئوقۇتقۇچى
three teachers
نەپەس. ئى [nəpəs]
respiration, breath; a moment:
يېنىك نەپەس ئالماق
to breathe shallowly
سۈنئىي نەپەس ئال دۇرماق
to give artificial respiration
ئاخىرقى نەپىسگىچە
until his death
بىر نەپەس كۈتۈپ تۇرۇڭ.
Wait just a moment.
نەپەسلەنـ ـ نەپەسلەنمەك. پ [nəpəslənmək] to breathe, inhale:
چوڭقۇر نەپەسلىنىڭ.
Breathe deeply.

نەپرەت. ئى [nəprət]
contempt, scorn, disdain:
نەپرەت بىلەن قاراماق
to regard with scorn
نەپرەتلەنـ ـ نەپرەتلەنمەك. پ [nəprətlənmək] to hold in contempt, scorn
نەپرەتلىك. سۈپ [nəprətlik]
contemptible, despicable
نەپس. ئى [nəps]
greed, lust:
پۇل تېپىش نەپسى
a lust for money
نەپسىگە ئامراق
greedy, avaricious
نەپسى ئارام تاپماق
to satisfy one's greed
نەپسانىيەت. ئى [nəpsa:niyət] greed, lust
نەپىس. سۈپ [nəpis]
beautiful, fine:
نەپىس قول سانائەت بۇيۇملىرى
beautiful handicrafts
نەپىس سەنئەت
fine arts
نەتىجە. ئى [nati:jə]
result, effect; score:
نەتىجىسى نېمە بولدى؟
What was the result?
مۇسابىقىنىڭ نەتىجىسى
the result of a competition
نەتىجە قانداق بولدى؟
What was the score?
نەتىجىگە ئېرىشمەك. پ
to get results:
نەتىجىلىك. سۈپ [nətijilik]
fruitful, effective:
نەچچە. ئال [nəqqə]
several; how many:
نەچچە قېتىم
several times
سائىتىڭىز نەچچە بولدى؟
What time does your watch say?
بىر نەچچە بالا
several children
نەچچە ـ نەچچە. ئال [nəqqə ـ nəqqə] many, not a few:
نەچچە ـ نەچچە ئادەم
many people
نەچچىنچى. ئال [nəqqinqi]
which one?
نەرسە. ئى [nərsə]
a thing, object:
بۇ قانداق نەرسە؟
What kind of thing is this?
ئاۋۇ يەردىكى كىچىك نەرسە نېمە؟
What's that small object over there?
ئادەملەر نەرسىلەردىن كۆپ مۇھىم.
People are more important than things.
نەرسە ـ كېرەك. ئى [nərsə ـ kerək] everyday

a normal phenomena
نورمالاش ـ نورماللاشماق. پ [normallaxmak] to normalize, stabilize:
مۇناسىۋەت نورماللاشماق to normalize relations
نورمىلىق. سۈپ [normilik] rationed, controlled:
نورمىلىق مالىلار rationed goods
نورمىلىق تەمىنلىمەك. پ to be rationed, controlled:
بۇغداي نورمىلىق تەمىنلىنىدۇ. Wheat is rationed.
نوروز. ئى [no:ruz] the New Year; the start of Spring
نوغۇچ. ئى [noquq] a pastry rolling pin
نوقۇ ـ نوقۇماق. پ [noku-mak] to poke at, stab
نوقۇت. ئى [nokut] a type of white bean
نوقۇل. سۈپ [nokul] pure, simple, unadulterated:
نوقۇل ھەربىي كۆز قاراش a purely military viewpoint
نوكەش. سۈپ [no:kəx] a pipe-like, tube-like:
نوكەش تۆمۈر an iron pipe

increasing.
نوپۇسقا ئالماق. پ to get a residence-certificate
نوتا 1. ئى [no:ta] a bud, sprout
نوتا 2. ئى [no:ta] a note in music, music score:
ناخشىنى نوتىغا سالماق to score the tune of a song
سازنى نوتىغا قاراپ چالماق to play by reading music
نوچى. سۈپ [noqi] excellent, wonderful
نوختا. ئى [nohta] a halter (for a horse):
ئاتقا نوختا سالماق to put a halter on a horse's head
نوختىلا ـ نوختىلىماق. پ [nohtilimak] to halter (a horse)
نورما. ئى [norma] quota, ratio; food-ration:
ئىشلەپچىقىرىش نورمىسى a production quota
ئاشلىق نورمىسى food rations
نورمال. سۈپ [normal] normal, common:
نورمال ھادىسە

a flute, pipe
نەي چالماق. پ to play the flute
نەيچە. ئى [nəyqə] a tube, pipe:
ئەينەك نەيچە a glass tube
نەيرەڭ. ئى [nəyrəŋ] magic, trickery, deceit
نەيزە. ئى [nəyzə] a spear, javelin
نەي ئاتماق. پ to throw the javelin
نەي ئۇرماق. پ to spear someone
نەيزىلەشـ ـ نەيزىلەشمەك. پ [nəyziləxmək] to spear each other
نەيزىۋاز. ئى [nəyziwaz] a soldier armed with a spear
نوپۇز. ئى [nopuz] authority, power
نوپۇزلۇق. سۈپ [nopuzluk] authoritative, powerful:
نوپۇزلۇق ئەرباب a powerful person
نوپۇس. ئى [nopus] population, populace; residence certificate:
شەھەر نوپۇسى the population of a city
نوپۇس كۆپىيىۋاتىدۇ. The population is

dampness, moisture:
بۇ ئۆيىنىڭ نەملىكىدىن ئادەم ياتقىلى بولمايدۇ.
This house is too damp to be lived in.

نەمۇنە. ئى [nəmu:nə] model, pattern; souvenir:
نەمۇنە كۆرسەتمەك to set an example
ئاتامدىن قالغان نەمۇنە a souvenir of my father

نەمۇنە قىلماق. پ to make a model of

نەمۇنچى. ئى [nəmu:niqi] a model, example

نەمۇنلىك. سۈپ [nəmu-nilik] model, exemplary

نەۋرە. ئى [nəwrə] grand-child:
ئوغۇل نەۋرە a grand-son
قىز نەۋرە a grand-daughter
نەۋرە ئاكا، نەۋرە ھەمشىرە a cousin

نەۋرە - چەۋرە. ئى [nəwrə-qəwrə] grand-children and great grand-children

نەي. ئى [nəy] carve, engrave

نەقىل. ئى [nəkil] quotation, citation

نەقىل كەلتۈرمەك. پ to quote, cite:
ئۇ دائىم قۇرئاندىكى سۆزلەرنى نەقىل كەلتۈرىدۇ.
He often quotes the words of the Koran.

نەم. سۈپ [nəm] damp, wet, moist:
يەرنىڭ نېمى قېچىپتۇ.
The ground has dried out.

نەم ھاۋا moist, damp weather

نەمدە - نەمدىمەك. پ [nəmdimək] to moisten, dampen:
ئۇرۇقنى نەمدەپ تېرىماق to plant seeds after moistening them

نەملەش - نەملەشمەك. پ [nəmləxmək] to be moist, damp:
كىيىم - كېچەكلەر نەملەشمەك to be damp (of clothes)
ئۇنىڭ كۆزلىرى ياش بىلەن نەملەشتى.
Her eyes were moist with tears.

نەملىك. ئى [nəmlik] dampness, moisture:
بۇ ئۆينىڭ نەملىكىدىن ئادەم ياتقىلى بولمايدۇ.
This house is too damp to be lived in.

نەمۇنە. ئى [nəmu:nə] model, pattern; souvenir:
نەمۇنە كۆرسەتمەك to set an example
ئاتامدىن قالغان نەمۇنە a souvenir of my father

نەمۇنە قىلماق. پ to make a model of

نەمۇنچى. ئى [nəmu:niqi] a model, example

نەمۇنلىك. سۈپ [nəmu-nilik] model, exemplary

نەۋرە. ئى [nəwrə] grand-child:
ئوغۇل نەۋرە a grand-son
قىز نەۋرە a grand-daughter
نەۋرە ئاكا، نەۋرە ھەمشىرە a cousin

نەۋرە - چەۋرە. ئى [nəwrə-qəwrə] grand-children and great grand-children

نەي. ئى [nəy]

نەشرىيات. ئى [nəxriyat] a publishing house
خەلق نەشرىياتى The People's Publishing House

نەشرىياتچىلىق. ئى [nəxri-yatqilik] publishing, printing

نەشر. ئى [nəxir] publishing, printing:
بىرىنچى نەشر the first printing

نەشر قىلماق. پ to publish, issue:
بۇ كىتاب بېيجىڭدا نەشر قىلىنغان.
This book was published in Beijing.

نەغمە. ئى [nəqmə] music

نەغمىچى. ئى [nəqmiqi] a musician

نەق. سۈپ [nək] ready, to-hand; just right:
نەق پۇل ready cash
نەق مەيدان the scene of a crime or accident
ئۇنىڭ سۆزى نەق جايىغا تەگدى.
He hit the nail on the head.

نەقىشلە - نەقىشلىمەك. پ [nəkixlimək] to

pattern, style; specimen; a measure word:

دوپپا نۇسخىسى
a Uighur cap style

كىيىم نۇسخىسى
a clothes pattern

ئۇ چېچىنىڭ يېڭى نۇسخىدا ياساتتى.
She has a new hair style.

ئەسلى نۇسخا
an original copy, original manuscript

ئەسلى نۇسخىدىن تەرجىمە قىلىنغان رومان
a novel translated from the original

نۇسرەت. ئى [nusrət] victory, triumph:

نۇسرەت تاپماق. پ
to win a victory

نۇقتا. ئى [nukta] a place, site, point:

كۆزنى بىر نۇقتىغا تىكمەك
to stare at something

قاينىش نۇقتىسى
boiling point

مۇزلاش نۇقتىسى
freezing point

نۇقتىلىق. سۈپ [nuktilik] focal, key, important:

نۇقتىلىق ئورۇن
a key place

نۇقتىئىنەزەر. ئى [nuktiinəzər] viewpoint, standpoint:

ماركسىزملىق نۇقتىئىنەزەر
the Marxist viewpoint

نۇقسان. ئى [nuksan] fault, shortcoming, error:

ساختىپەزلىك ئەڭ چوڭ نۇقسان.
Hypocrisy is the worst failing.

نۇقسانلىق. ئى [nuksanlik] faulty, defective, blemished

نۆل. س [nəl] nought, zero:

نۆلدىن تۆۋەن ئىككى گرادۇس
two degrees below zero

نۆۋەت. ئى [nəwət] turn, opportunity:

سىزنىڭ نۆۋىتىڭىز كەلدى.
It's your turn.

نۆۋەت بىلەن كىرمەك
to enter by turns

نۆۋەتتىن تاشقىرى
exceptional, unusual, emergency

نۆۋەتتىن تاشقىرى يىغىن
a special, emergency meeting

نۆۋەتتىكى. سۈپ [nəwətiki] current, present:

نۆۋەتتىكى مۇھىم ئەھۋال
the present situation

گېزىتنىڭ نۆۋەتتىكى سانى
the current issue of a news paper

نۆۋەتچى. ئى [nəwətqi] a person on duty, on call

نۆۋەتلەشـ نۆۋەتلەشمەك. پ [nəwətləxmək] to supercede, replace, take over from:

نۆۋەتلىشىپ ئىشلىمەك
to work in shifts

نۆۋەتلەشتۈر ـ نۆۋەتلەشتۈرمەك. پ [nəwətləxtürmək] to cause to take turns, rotate:

نۆۋەتلەشتۈرۈپ تېرىماق
to rotate crops

نۆۋەتلىك. سۈپ [nəwətlik] turn:

بىرىنچى نۆۋەتلىك
the first

نېپىز. سۈپ [nepiz] thin, slender:

نېپىز قەغەز
thin paper

نېپىزلە ـ نېپىزلىمەك. پ [nepizlimək] to become thin:

بۇ چاپاننىڭ پاختىسى نېپىزلەپ كېتىپتۇ.
The cotton in this coat has become

نومۇر. ئى [nomur] number, digit; musical piece, act:

تېلېفون نومۇرى a telephone number

سەنئەت نومۇرى a musical piece, performance

نومۇر ئالماق. پ to register, enroll:

دوختۇرغا كۆرۈنۈشتىن بۇرۇن نومۇر ئېلىشكىز كېرەك.

You have to register before you can see the doctor.

نومۇرلۇق. سۈپ [nomurluk] numbered, number:

بەشىنچى نومۇرلۇق ئۆي house number five

نومۇس. ئى [nomus] shame, embarassment; chastity

نومۇس ئەمەسمۇ!

What a shame!

نومۇس قىلماق. پ to be ashamed, embarassed;

ئۇ نومۇس قىلىپ سۆزلىيەلمىدى.

He was so ashamed he couldn't speak.

نومۇسىغا تەگمەك. پ to rape, seduce

نومۇسىنى ساقلىماق. پ to preserve one's chastity, integrity

نومۇسچان. سۈپ [nomusqan] shy, timid, bashful

نومۇسسىز. سۈپ [nomussiz] brash, shameless

نومۇسسىزلارچە. رەۋ [nomussizlarqə] shamelessly, brashly

نومۇسلۇق. سۈپ [nomusluk] coy, bashful:

نومۇسلۇق قىز a coy girl

نويابىر. ئى [noyabir] November

نوتۇق. ئى [nutuk] speech, lecture:

قارشى ئېلىش نۇتقى a speech of welcome

نۇتۇق قابىلىيىتى the ability to speak well

نۇر. ئى [nur] light, brilliance; ray, beam:

چىراغ نۇرى the light of a lamp

باغ ئاي نۇرىغا تولغان ئىدى.

The garden was flooded with moon light.

كۈن نۇرى ناھايىتى يورۇق.

The sun's light is very bright.

ئالفا نۇرى alpha rays

نۇر سېزىش قەغىزى light sensitive paper

نۇرانىي. سۈپ [nuraniy] distinguished, dignified, elegant

نۇرغۇن. سۈپ [nuroqun] many, a lot:

نۇرغۇن كىتاب many books

مەن نۇرغۇن ئۇن ئالدىم.

I bought a lot of flour.

بازاردا نۇرغۇن ئادەم بار ئىدى.

There were many people in the bazaar.

نۇرغۇنلا - نۇرغۇنلىماق. پ [nuroqunlimak] to become many, increase

نۇرغۇنلىغان. پ [nuroqunliqan] very many, lots of

نۇرلاڭ - نۇرلانماق. پ [nurlanmak] to light up, shine:

ئۆينىڭ ئىچى نۇرلىنىپ كەتتى.

The interior of the house is very bright.

نۇرلۇق. سۈپ [nurluk] sunny, bright:

نۇرلۇق كۆز bright eyes

نۇرلۇق يۇلتۇز a bright star

نۇسخا. ئى [nus'ha]

شپ كەتتى.
I don't know what that noise was.
نېمىدېگەن.رەۋ [nemidegən] how, very:
نېمىدېگەن چىرايلىق!
How beautiful!
نېمىدېگەن چوڭ قوغۇن!
What a large melon!
نېمىدېگەن قىزىقارلىق!
How interesting!
نېمىس. ئى [nemis] German, a German person:
نېمىسچە. ئى؛ رەۋ [nemisqə] the German language, German:
نېمىشقا. ئال [nemixka] why, what for:
نېمىشقا ناخشا ئېيتىۋاتىسىز؟
Why are you singing?
نېمىشقا كەلمىدىڭ؟
Why didn't you come?
نېمىگە. ئال [nemigə] why, what for:
نېمىگە كۈلىسىز؟
Why are you smiling?
نېيترال. سۈپ [neyt'ral] neutral, non-aligned
نى سۈپ [ni] see ni - ni
نىجات. ئى [nijat] salvation, deliverance:
نىجاتچى. ئى [nijatqi] saviour, deliverer, redeemer
نىجاتكار. ئى [nijatkar] saviour, redeemer
نىجاتلىق. ئى [nijatlik] salvation, deliverance
نىجىس. سۈپ [nijis] dirty, filthy, foul; a bad man
نىزا. ئى [niza:] a dispute, contention
نىزام. ئى [nizam] rules, regulations
نىزامنامە. ئى [nizamna:mə] a rule book, constitution, charter
نىسبەت. ئى [nisbət] proportion, ratio
تەتۈر نىسبەت
an inverse ratio
نىسبەتەن. رەۋ [nisbətən] fairly, rather; as far as, with regard to:
نىسبەتەن ياخشى
fairly good
ماڭا نىسبەتەن ئېيتقاندا
as far as I'm concerned
ئۇلارغا نىسبەتەن
with regard to them
نىسبەتلىك. سۈپ [nisbətlik] proportional, commensurable:
نىسپىي. سۈپ [nispiy] half, mid-:
تۈن نىسپىي
mid-night, in the middle of the night
نىسپىي ھەقىقەت
a half-truth
نىشان. ئى [nixan] aim, target, objective:
نىشانغا تەگكۈزمەك
to reach one's objective
نىشانسىز. سۈپ [nixansiz] aimless, purposeless:
نىشانلا - نىشانلىماق. پ [nixanlimak] to aim at; to remember, celebrate:
نىشانلاپ ئاتماق
to aim and fire (a gun)
ئۇ نېمىنى نىشانلاۋاتىدۇ؟
What is he aiming at?
نىشانلىق. سۈپ [nixanlik] purposeful, directed
نىقاب. ئى [nikab] a mask; a disguise.
دوستلۇق نىقابى ئاستىدا
under the guise of friendship
نىقاب تارتماق. پ
to wear a mask.
نىقابلا - نىقابلىماق. پ [ni-kablimak] to wear a mask; to disguise, cover up.
ئۆز ئېيىبىنى نىقابلىماق
to cover up one's guilt

very thin,

نېرۋا. ئى [nerwa]
nerve; nervous:
نېرۋا سىستېمىسى
the nervous system
نېرۋا ئادەم
a nervous person
نېرۋا ئاجىزلىقى
a nervous breakdown
نېرۋا قىلماق .پ
to tease, annoy, upset:
ئۇ كېسەل، سەن ئۇنى نېرۋا قىلما.
He's sick, don't annoy him.

نېرى. رەۋ [neri]
over there, away from:
ئۇنى نېرى تاشلىۋەت.
Throw it away.
نېرى كەت.
Go away.
نېرى تۇر.
Stand back.
ئۈرۈمچى سانجىدىن 30 كىلومېتر نېرىدا.
Urumqi is thirty kilometres from Sanji.

نېرى - بېرى. رەۋ [neri-beri]
there and back; the ins and outs:
نېرى - بېرى ماڭماق
to walk there and back
مەن ئىشنىڭ نېرى- بېرىسىنى بىلمىدىم.
I didn't know the whole story.

نېرى - بېرى قىلماق
to mess up, muddle up
مەن كەلگۈچەجوزىدىكى كىتابلارنى بىر كىم نېرى - بېرى قىلمۇەتمەسۇن.
Don't let anyone move the books till I return.

نېرىقى. سۈپ [neriki]
the far side, opposite:
دەريانىڭ نېرىقى تەرەپىدە
on the far side of the river

نېرىن چۆپ. ئى [nerin-qop]
a noodle dish

نېسى. ئى [nesi]
on credit:
نېسى ئالماق. پ
to buy something on credit:
نېسى ساتماق. پ
to sell something on credit:
نەق سېتىلىدۇ، نېسى سېتىلمايدۇ.
We sell for cash only.

نېسىپ. ئى [nesip]
good luck, fortune; opportunity:
نېسىپ بولماق. پ
to have a chance, opportunity

نېسىۋە. ئى [nesiwə]
a portion, lot, share:
مېنىڭ نېسىۋەمنى ئېلىپ قويۇڭلار.
Give me my portion.

نېفىت. ئى [nefit]
crude oil:
نېفىت قۇدۇقى
an oil well
نېفىت ئايرىماق. پ
to distil oil

نېفىتلىك. ئى [nefitlik]
an oil - field, oil deposit

نېگىر. ئى [negir]
a negro, black person

نېمانچە. رەۋ [nemanqə]
to that extent, like that, so much:
نېمانچە يىغلايسىز؟
Why are you crying like that?

نېمانداق. رەۋ [nemandaq]
like that, in such a way:
سەن نېمانداق يازىسەن؟
Why are you writing like that?

نېمە. ئال [nemə]
what, pardon:
نېمە دېدىڭىز؟
What did you say?
نېمە ئۈچۈن
why, what for?

نېمىدۇر. ئال [nemidur]
I don't know what:
نېمىدۇر بىر نېمە تاراق-

xarab] alcoholic drinks

هاراقكەش. ئى [harakkəx] a person who is fond of drinking

هارام. سۈپ [haram] haram (not permitted in Islam):

هارام گۆش meat not permitted to be eaten in Islam

هارام بايلىق riches gained unlawfully

هارامدىن بولغان بالا an illegitimate child

هارامتاماق. ئى [haramta-mak] one who eats the fruit of other's labours

هارامزادە. ئى [haramza:də] a bastard, illegitimate child

هارامىلىق. ئى [haramlik] a bastard, mongrel, half-breed:

هارپا. ئى [harpa] the eve of:

چاغاننىڭ هارپىسى the eve of the Spring Festival

هاردۇق. ئى [harduk] exhaustion, tiredness

هاردۇق ئالماق. پ to rest

هاردۇق يەتمەك. پ to be exhausted, spent

to satisfy the needs of the needy

هاجى. ئى [ha:ji] one who has made the pilgrimage to Mecca

هادىسە. ئى [ha:disə] an event, phenomena, accident:

تارىخىي هادىسە a historical event

تەبىئەت هادىسىلىرى natural phenomena

هادىسىگە ئۇچرىماق. پ to have an accident:

ئۇ ئۆتكەن يىلى هادىسىگە ئۇچرىغان. He had an accident last year.

هار ـ هارماق. پ [harmak] to be, become tired:

هاردىڭىزمۇ؟ Are you tired?

بۈگۈن بەك هاردىم. I'm tired out today.

هارارەت. ئى [ha:rarət] heat, temperature:

هاراق. ئى [harak] alcohol, spirits:

ئاق هاراق spirits (whisky etc.)

ئۈزۈم هارىقى wine

ئۇ هاراق ئىچمەيدۇ. He doesn't drink alcohol.

هاراق ـ شاراب. ئى ـ [harak-

someone's back

هاپاش قىلماق. پ to carry on one's back:

بالىنى هاپاش قىلماق to carry a child on one's back

هاپىز. ئى [ha:piz] one who can recite the Koran; a man's name:

هاپىلا ـ شاپىلا. رەۋ ـ [hapila-xapila] hurriedly, hastily:

هاپىلا ـ شاپىلا يولغا چىقماق to set out in haste

هاجەت. ئى [ha:jət] need, requirement:

هاجىتى يوق. There is no need.

نېمە هاجىتىڭ بار؟ What do you need?

هاجەتخانا. ئى [ha:jəthana] a lavatory, toilet

هاجەتسىز. سۈپ [ha:jətsiz] unnecessary, not required:

بۇ نەرسە ماڭا هاجەتسىز. I don't need this.

هاجەتلىك. سۈپ [ha:jətlik] necessary, required:

هاجەتمەن. ئى [ha:jətmən] one who has needs:

هاجەتمەنلەرنىڭ هاجىتىنى چىقماق

نقتا - نقتماق. پ [nik-timak] to press, force, squeeze:
بارلىق نەرسىلەرنى چا-مادانغا نقتاپ تىقماق
to force everything into a suitcase
يەرگە نقتاپ دەسسە-مەك
to stamp one's foot down

نكاه. ئى [nikah] marriage; the marriage vows:
نكاه قانۇنى
marriage law
نكاه ئوقۇماق
to recite the marriage vows
نكاهدىن ئاجراشماق
to divorce
ئۇلار ئۆتكەن يىلى نە-كاهدىن ئاجراشتى.
They got divorced last year.

نكاهسز. سۈپ [nikahsiz] unmarried, outside marriage:
نكاهسىز توغۇلغان بالا
a child born outside marriage

نەكاهلا - نكاهلىماق. پ [nikahlimak] to marry off a girl:
ئۇ قىزىنى تۇرسۇنغا نكاهلاپ قويۇپتۇ.
He married off his daughter to Tursun.

نكاهلاڭ - نكاهلانماق. پ [nikahlanmak] to marry:

نكاهلىق. سۈپ [nikahlik] married:
نكاهلىق ئايال
a married woman

نكوتىن. ئى [nikotin] nicotine

نگار. ئى [nigar] a sweetheart, beloved friend

نىل. ئى [nil] indigo

نىلون. ئى [nilon] nylon

نى - نى. سۈپ [ni - ni] a superlative marker; extreme, extremely:
بىزنىڭ كەنتتە نى - نى چىرايلىق قىزلار بار.
In our village there are some extremely beautiful girls.

نىيەت. ئى [niyət] intention, heart feelings, motive:
ياخشى نىيەت
good intentions
قارا نىيەت
evil intentions
نىيىتى يامانىنىڭ قازىنى تۆشۈك.
Harm others and you'll harm yourself.

نىيەت قىلماق. پ
to decide, intend to:
ئۇ ئارتىس بولۇشقا نىيەت قىلدى.
He decided to be an actor.

نىيىتىدىن قايتماق. پ
to change one's mind

ھ

هاپ. تەق [hap] see below

هاپ قىلماق. پ
to swallow with a single gulp

هاپاش. [hapax] see below

هاپاش بولماق. پ
to be carried on

[ha:sirimak] to pant, be out of breath

ئۇ تاغقا چىققۇچە ھارغىنىدىن ھاسىراپ كەتتى.

He was panting from the effort of climbing the mountain.

ھاسراپ - ھۆمۈدەپ. پ [ha:sirap - həmüdəp] out of breath, panting:

ھاسىل. رەۋ [ha:sil] see below:

سۇ قاينىسا ھور ھاسىل بولىدۇ.

Water produces steam when it boils.

ھاسىل قىلماق. پ to obtain, get, win

ئىشەنچ ھاسىل قىلماق to come to faith

بىلىم ھاسىل قىلماق to get knowledge

ھاشار. ئى [haxar] an errand, task:

ھاشارغا كەتمەك to go on an errand

ھاشارات. ئى [haxa:rat] an insect, bug, beetle etc:

زىيانلىق ھاشارات harmful insects

ھاشارات ئاپىتى a plague of insects

ھاشاراتشۇناس. ئى [haxa:ratxunas] an expert in insects

ھاشارچى. ئى [haxarqi] an errand boy

ھاقارەت. ئى [haka:rət] an insult, affront:

قاتتىق ھاقارەت a great insult

ھاقارەت كەلتۈرمەك. پ to insult, abuse, affront

ھاقارەتلە - ھاقارەتلىمەك. پ [haka:rətlimək] to insult, abuse, affront

ھاقارەتلىك. سۈپ [haka:rətlik] insulting, abusive:

ھاقارەتلىك سۆزلەر abusive language

ھاك. ئى [hak] lime:

ھاك تاش limestone

ھاكاۋۇر. سۈپ [haka:wur] supercilious, arrogant

ھاكاۋۇرلۇق. ئى [haka:wurluk] arrogance, pride

ھاكچى. ئى [hakqi] a lime seller

ھاكلا - ھاكلىماق. پ [hakləmak] to whitewash with lime:

ئۆي ھاكلىماق to whitewash a house

ھاكىم. ئى [ha:kim] a county official; ruling, leading:

ھاكىم مىللەت a ruling ethnic group

ھاكىمليق. ئى [ha:kimlik] rule, domination, authority:

سىياسىي جەھەتتىكى ھاكىمليق political power

ھاكىمىيەت. ئى [ha:kimiyət] political power:

ھاكىمىيەت ئورگانلىرى political organs

ھاڭ. ئى [haŋ] an abyss, chasm

ھاڭرا - ھاڭرىماق. پ [haŋrimak] to bray (of a donkey)

ھاڭگا. سۈپ [haŋga] male, masculine:

ھاڭگا ئېشەك a male donkey

ھاڭۋاقتى. ئى [haŋwakti] an idiot, blockhead

ھال. ئى [hal] circumstances, situation, condition:

كېسەلنىڭ ھالى a patient's condition

ئېغىر ھالغا چۈشۈرۈپ قويماق to be in a difficult situation

ھال سورىماق. پ to ask after, enquire about

هارسنماق. پ ـ هارسنماق
[harsinmak] to be tired of, fed up with:
ناهەقتىن ئەيىبلەنگەنلىكىم ئۈچۈن هارسىنىدىم.
I'm tired of being falsely accused.

هارغۇزماق. پ ـ هارغۇز
[harquzmak] to cause tiredness:
ئۇزۇن سەپەر كىشىنى هارغۇزىدۇ.
Long journeys are tiring.

هارغىن. سۈپ [harqin]
tired, exhausted:
هارغىن چىراي
a tired face

هارغىنلىق. ئى [harqinlik]
tiredness, exhaustion

هارماي ـ تالماي. پ [har ـ may ـ talmay] tireless; tirelessly:
هارماي ـ تالماي تەتقىق قىلغۇچى
a tireless researcher

هارۋا. ئى [harwa]
a two or four wheeled cart:
ئېشەك هارۋىسى
a donkey cart
ئات هارۋىسى
a horse cart

هارۋىكەش. ئى [harwikəx] a cart-driver

هارۋىلىق. سۈپ [harwilik] with a cart, by cart:
مەن هارۋىلىق كەلدىم.
I came by cart.

هازا 1. ئى [haza] in a moment, a short time later

هازا 2. ئى [haza:] mourning, lamentation

هازا تۇتماق. پ
to mourn, lament

هازىر. رەۋ [ha:zir] at present, just now:
مەن هازىر ئالدىراش.
I'm busy now.
ئۇ هازىرلا يېتىپ كەلدى.
He's just arrived.
هازىر كۆپ كىشىلەرنىڭ تېلېفونى بار.
Nowadays, most people have telephones.
هازىردىن باشلاپ تاماكا چەكمەيمەن.
From now on I'll stop smoking.

هازىر بولماق. پ
to await, be ready for:
سائەت بەشتە پويىز ئىستانسىسىدا هازىر بول.
Be ready at the train station at five.

هازىرچە. رەۋ [ha:zirqə] for the time being, just now:
ئۇ مەسىلە ئۈستىدە هازىرچە توختالمايلى.
Let's not discuss that problem now.
هازىرچە ئىشلىتىپ تۇراي.
I'll borrow it for a moment:

هازىرقى. سۈپ [ha:zirki] modern, up to date:
هازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى
modern Uighur

هازىرلا ـ هازىرلىماق. پ [ha:zirlimak] to prepare for, get ready for

هازىرلاڭ ـ هازىرلانماق. پ [ha:zirlanmak] to be ready, prepared:
ئىمتىهانغا هازىرلانماق
to prepare for an examination
سەپەرگە هازىرلانماق
to get ready for a journey

هازىرلىق. ئى [ha:zirlik] preparation, provision:
تويغا هازىرلىق كۆرمەك
to get ready for a wedding
هېچقانداق هازىرلىقىم يوق.
I haven't prepared at all.

هاسرا ـ هاسرىماق. پ

هاۋالىق. سۈپ [hawa:lik] having good weather:

هاۋالىق يەر
a place with a pleasant climate

هاۋايى - ھەۋەس. ئى- [ha-wa:yi- həwəs] sexual intercourse, love-making

ھاۋشە - ھاۋشىماق. پ [hawximak] to bark (a dog)

هاي. ئىم [hay] Hey! (used to get someone's attention)

هايا. ئى [haya] shame, embarrassment:

ھايانى بىلمەيدىغان ئادەم
a shameless person

هايات. ئى؛ سۈپ [hayat] life; alive:

ئەبەدىي هايات
eternal life

مەڭگۈ هايات
eternal life

ئۇ پۈتۈن هاياتىدا بۇ يەردە ياشىغان.
He has lived here all his life.

ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى هايات.
His parents are still alive.

هايات قالماق. پ
to survive:

پەقەت ئىككى يولۇچى هايات قالدى.
Only two of the passengers survived.

هاياتبەخش. سۈپ [hayat-bəhx] vigorous, full of life

هايات - ماممات. ئى- [ha-yat-mamat] life and death:

هايات-ماماتلىق كۈرىشى
a life and death struggle

هاياجان. ئى [haya:jan] excitement, enthusiasm:

بۇ خەۋەر ھەممىنى هاياجانغا سالدى.
Everyone was very excited at the news.

هاياجانلانماق. پ [haya:janlanmak] to become excited, enthused:

بۇ تىياتىرنى كۆرۈپ مەن بەك هاياجانلاندىم.
I was very excited after seeing the play.

هاياجانلىق. سۈپ [haya:janlik] excitement, enthusiasm:

هايال. رەۋ [hayal] see below

هايال بولماق. پ
to be late:

بۈگۈن مەجلىسكە هايال بولۇپ كەتتىمەن.
I was late for the meeting today.

هايالىق. سۈپ [haya:lik] shy, timid

هايان. ئى [hayan] profit, benefit

هايان ئالماق. پ
to make a profit

هايانكەش. ئى [hayankəx] a speculator who takes financial risks

هايت. ئىم [hayt] a call, a shout:

ئىشقا ماڭغاندا، مېنى هايت دەپ قوي.
When you go to work give me a shout.

هايت - هۇيت. ئىم- [hayt-huyt] all at once, quickly

هاي - هاي. ئىم [hay-hay] Oh my, my word:

هاي - هاي، نېمىدېگەن چىرايلىق مەنزىرە!
My, what a beautiful sight!

هايۋان. ئى [haywan] an animal, beast:

ئۆي هايۋانلىرى
tame animals, pets

ياۋايى هايۋان
a wild animal

يىرتقۇچ هايۋان

هالاك. ئى [halak] see below

هالاك بولماق. پ to die, perish:

هالاك بولساق بولمەمز- كى، تەسلىم بولمايمىز. Though we die, we will not surrender.

هالاك قىلماق. پ to kill, destroy

هالال. سۈپ [halal] permitted in Islam; suitable, just:

هالال گۆش meat permitted to be eaten in Islam

ئۇنىڭغا بېرىلگەن جازا هالال بولدى. He recieved a just punishment.

هالەت. ئى [ha:lət] circumstances, state, condition; an adverbial:

قىيىن هالەت a difficult situation

هەربىي هالەت martial law

هال - ئەهۋال. ئى [hal-əhwal] situation, circumstances

هالبۇكى. باغل [halbuki] yet, but however:

ئۇ كەتتى، هالبۇكى مەن قېپقالدىم. He left, but I stayed.

هالسىرا - هالسىرىماق. پ [halsirimak] to be tired, exhausted

هالسىز. سۈپ [halsiz] weak, poor:

هالقا. ئى [halka] ring, band; ear-ring:

ئالتۇن هالقا golden ear-ring

قۇلاقىغا هالقا سالماق to wear ear-rings

هالقا - هالقماق. پ [halkimak] to pass through, go over:

ئۇ يېشى سەكسەندىن هالقىغان ئادەم. He's over eighty.

هالقىلىق. سۈپ [halkilik] having a ring; key, important:

هالقىلىق مەسىلە a key question

هاللىق. سۈپ [hallik] rich, prosperous:

هالۋا. ئى [halwa] a sweet dish made from sugar and sheep fat

هاماقەت. سۈپ [hama:kət] foolish, stupid

هاماقەتلىك. ئى [hama:kətlik] foolishness, stupidity:

هامان. رەۋ [haman] immediately, at once, as soon as:

ئۇ هامان كېلىدۇ. He'll be here in a minute.

ئۇ ئىشىكتىن كىرگەن هامان مېنى كۆردى. He saw me as he came in the door.

هاممە. ئى [hamma] an aunt

هاممال. ئى [hammal] a porter, luggage carrier

هاممام. ئى [hammam] a public bath:

هامىلىدار. سۈپ [ha:mili-dar] pregnant, with child

هامىلىدار بولماق. پ to be pregnant

هاۋا. ئى [hawa:] weather, air:

ساپ هاۋا fresh air

هاۋا ئوچۇق clear weather, sunny weather

بۇ يەرنىڭ هاۋاسى ياخشى. The climate here is good.

هاۋا ئارمىيىسى the Air Force

هاۋالە. ئى [hawa:lə] trust, custody, keeping

هاۋالە قىلماق. پ to entrust to someone's custody

ئۇنى ھەر قانداق كىشى قىلالايدۇ.
Anybody could do that.
ئەركىن بىلەن يۈسۈپ ھەرئىككىسى قەشقەرلىق.
Both Arkin and Yusup are from Kashkar.
ھەر دائىم
always, invariably
ھەرە 1. ئى [hə:rə]
a saw (for cutting wood):
پولات ھەرە
a steel saw
ھەرە 2. ئى [hə:rə]
a bee, wasp:
ھەسەل ھەرىسى
a honey bee
ھەرەم. ئى [hərəm]
a harem
ھەرەم ئاغىسى. ئى
a eunuch
ھەر بىر. ئال [hərbir]
every, each
ھەربىي. سۈپ؛ ئى [hərbiy]
military, army; a soldier:
ھەربىي رايون
a military region
ھەربىي دوختۇر
an army doctor
ھەربىي ھالەت
martial law
ھەرپ. ئى [hərp]
a letter (of the alphabet):

beast of prey
هايۋانات. ئى [haywanat] animals, fauna:
هايۋانات باغچىسى
a zoo, wildlife park
هايۋاناتشۇناس. ئى [haywa_natxunas] a zoologist:
بۇ باغچىدا هايۋاناتلار باغچىسى بار.
There is a zoo in this park.
هايۋانلارچە. رەۋ [haywan_larqə] resembling an animal:
هايۋانىي. سۈپ [haywa:_niy] animal, zoological:
هايۋانىي تۇرمۇش
animal life
هەئە. ئىم [hə'ə] yes:
بۈگۈن كەلدىڭمۇ؟
Did you arrive today?
هەئە.
Yes.
هەپتە. ئى [həptə] a week, seven days:
ئۆتكەن هەپتە
last week
هەپتىدە ئۈچ قېتىم
three times a week
هەپتىلەپ. پ [həptiləp] several weeks, weeks on end
هەپتىلىك. سۈپ [həptilik] weekly:
هەپتىلىك ژۇرنال
a weekly magazine
ئۈچ هەپتىلىك تەتىل
a three_week holiday
هەپىلەش ـ هەپىلەشمەك. پ [hə:piləxmək] to deal with, have contact with; pester:
سەن مەن بىلەن هەپىلەشمە.
Don't pester me.
هەتتا. باغلىل [hətta] even, as far as:
ئۇ ئىشقا بېرىلىپ كېتىپ، هەتتا تاماق يېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى.
He was so busy working, he even forgot to eat.
هەتتاكى. باغلىل [həttaki] even, so far as
هەج. ئى [həj] a pilgrimage:
ئۇ بۇلتۇر مەككىگە بېرىپ هەج قىلدى.
Last year he went on pilgrimage to Mecca.
هەجۋىي. سۈپ [həjwiy] humorous, satirical:
هەجۋىي رەسىم
a caricature, cartoon
هەجۋىي شېئىر
satirical poetry
هەجىلە ـ هەجىلىمەك. پ [həjilimək] to spell:
هەجىلەپ ئوقۇماق. پ
to spell out something:
هەد. ئى [həd] limit, right, authority
هەددىدىن ئاشماق. پ
to exceed the limit:
هەدە. ئى [hədə] an older sister, aunt:
هەددى ـ هېساب. ئى [həddi _ həsab] see below
هەددى ـ هېسابى يوق
innumerable, countless,
هەددى ـ هېسابسىز. [həddi_hesabsiz] سۈپ very many; countless
هەدىس. ئى [hədis] the Islamic Hadith (traditions)
هەدىيە. ئى [hədiyə] a present, gift:
هەدىيە قىلماق. پ
to give a gift:
بۇ مېنىڭ سىزگە قىلغان هەدىيەم.
This is my present to you.
هەر. ئال [hər] each, every:
هەر خىل
every kind
هەر سائەت
every hour
مەن هەر كۈنى يۈگۈرەيمەن.
I go running every day.

نېمه هەققىڭ بار؟
What right do you have to accuse me?
سېنىڭ سۆزۈڭ ھەق.
What you said is true.
ھەقسىز. سۈپ [həksiz] free, voluntary, unpaid
ھەققانىي. سۈپ [həkka:niy] just, righteous
ھەققانىيەت. ئى - [həkka:niyət] justice, righteousness
ھەققانىيەتسىز. سۈپ [hək-ka:niyətsiz] unfair, unjust:
ھەققانىيەتسىز ئۇرۇش
an unjust war
ھەققىدە. تىر [həkkidə] about, to do with:
بۇ بولسا دۇنيا ئۇرۇشى ھەققىدىكى كىتاب.
This book is about the World War.
ھەقلىق. سۈپ [həklik] to have the authority to do something:
ئۇ شۇنداق قىلىشقا ھەقلىق.
He has the power to do that.
ھەق - ناھەق. ئى - [hək nahək] truth and untruth

ھەقىقەت. ئى [həki:kət] truth, reality, fact:
مۇتلەق ھەقىقەت
absolute truth
ھەقىقەت ئىگىلىدۇ، سۇنماىدۇ.
The truth can be bent, but not broken.
ھەقىقەت ئالدىدا پىل يەل قويۇپ بېرىدۇ.
Before the truth even elephants tremble.
ھەقىقەتەن. رەۋ [həki:kətən] really, truly:
مەن ھەقىقەتەن بىلمەيمەن.
I really don't know.
ھەقىقىي. سۈپ [həki:kiy] true, exact; exactly:
ھەقىقىي ئەھۋال
the real situation
ئۇ يەردە ھەقىقىي بار ئادەم قانچە ئىدى؟
Exactly how many people were there?
ھەل. رەۋ [həl] see below
ھەل بولماق. پ to be resolved:
ئۇنىڭ مەسىلىسى ھەل بولدى.
His problem was resolved.
ھەل قىلماق. پ to solve, resolve:
ئۇلار بۇ مەسىلىنى ھەل قىلالمايدۇ.
They can't solve this problem.
ھەم. باغىل [həm] also, both ... and:
ھەم تېز، ھەم ياخشى
both quick and good
ھەمدە. باغىل [həmdə] as well, and
ھەمدۇسانا. ئى [həmdusa-na:] praise, worship
ھەمدۇسانا ئوقۇماق. پ to praise, worship (God)
ھەمراھ. ئى [həmrah] a companion, associate, accomplice
ھەمراھلىق. ئى [həmrahlik] companionship, accompaniment
ھەمسۆھبەت. ئى [həmsöhbət] person with whom one is talking
ھەمشىرە. ئى [həmxirə] a nurse; sister
ھەمكار. ئى [həmkar] colleague, collaborator
ھەمكارلاشماق. پ [həmkarlaxmak] to collaborate, cooperate:
ھەمكارلىق. ئى [həmkarlik] collaboration; cooperation:
خەلقئارا ھەمكارلىق

exponentially

هەشەم. ئى [həxəm] extravagance, style, pomp:

هەشەمى چوڭ توي a grand wedding

هەش - پەش. تەق- پەق [həx - pəx] see below:

هەش - پەش دېگۈچە in a short time, in a flash

هەشقالالا. ئى [həxkalla] thanks, thank-you

هەشقالالا ئېيتماق. پ to say thank-you

هەشمەت. ئى [həximət] extravagance, style, pomp:

هەشمەتلىك. سۈپ [həxi-mətlik] stylish, pompous, grand:

هەشمەتلىك بىنالار grand buildings

هەق. ئى [hək] reward, wage; right, correct:

ئىش هەققى payment for work done

قەلەم هەققى royalties (for published work)

تىرىشچانلىق بىلەن قىلغان ئىشنىڭ هەققى مۇۋەپپەقىيەت. The reward for hard work is success.

سېنىڭ مېنى ئەيىبلەشكە ئىشلەيدۇ. Bees make honey.

هەسەن - هۈسەن. ئى [həsən-hüsən] a rainbow

هەسرەت. ئى [həsrət] sorrow, grief, mourning:

هەسرەت قىلماق. پ to sorrow, mourn

هەسرەتلەنمەك - هەسرەتلەنمەك. پ [həsrətlənmək] to sorrow, be sorrowful

هەسرەتلىك. سۈپ [həsrət-lik] sorrowful, mournful

هەسرەت - نادامەت. ئى [həsrət-nadamət] depression, sorrow, regret

هەسسە. ئى [həssə] times, multiples of; a contribution:

ئون هەسسە ten times, by ten

ئىشلەپچىقىرىش مەھسۇلاتى بىر هەسسە ئاشتى. Production has doubled.

هەسسە قوشماق. پ to make a contribution:

هەسسىلە - هەسسىلىمەك. پ [həssilimək] to increase exponentially:

هەسسىلەپ كۆپەيمەك. پ to increase

(an honorific title) Mr, Sir

هەزىل. ئى [həzil] a joke, prank:

هەزىل قىلماق. پ to jest, play a joke on someone

هەزىلكەش. ئى [həzilkəx] one who enjoys playing jokes

هەزىم. ئى [həzim] see below

هەزىم بولماق. پ to be digested:

هەزىم قىلماق. پ to digest:

هەزىم قىلىش سىستېمىسى the digestive system

هەسەت. ئى [həsət] see below

هەسەت قىلماق. پ to envy, be jealous of:

ئۇ ئاكىسىغا هەسەت قىلىدۇ. He's jealous of his brother.

هەسەتخور. سۈپ [həsəthor] a jealous, envious person

هەسەتخورلۇق. ئى [həsət-horluk] envy, jealousy

هەسەل. ئى [həsəl] honey:

هەسەل هەرىسى a honey bee

هەسەل هەرىسى

hear that.

هەيرانلىق. ئى [həyranlik] astonishment, shock:

هەيز. ئى [həyz] menstruation, a period

هەيز مەزگىلى a (woman's) period

هەيز كۆرمەك. پ to menstruate, have a period

هەيكەل. ئى [həykəl] statue, sculpture:

مىس هەيكەل a copper statue

هەيكەلتىراش. ئى [həykəltirax] a sculptor, modeler

هەيكەلتىراشلىق. ئى [həykəltiraxlik] sculpture, carving

هەيۋە. ئى [həywə] overbearing nature, fierce appearance:

ئۇنىڭ هەيۋىسىدىن ئادەم قورقىدۇ. His appearance is terrifying.

هەيۋەت. ئى [həywət] dignity, majesty, pomp

هەيۋەتلىك. سۈپ [həywətlik] magnificent, dignified, majestic:

هەيۋەتلىك بوغدا چوقىسى the magnificent peak of Mt. Bogda

هەييار. سۈپ [həyyar] shy, timid; sly, cunning

هودۇقماق. پ [hodukmak] to terrify, appall:

ئۇ ناھايىتى هودۇقۇپ كەتتى. He was terrified.

هور. ئى [hor] steam, vapour:

هورغا ئايلانماق to evaporate

هوردىماق. پ [hordimak] to breathe out, exhale, blow on:

ئۇ خەت يېزىۋېتىپ توڭلىغان قولىنى هوردايتتى. He was writing and blowing on his cold hand.

هورداش. پ [hordaxmak] to steam up:

ئۆي ئىچى هوردىشىپ كەتتى. The house is full of steam.

هوسۇل. ئى [hosul] harvest, crop:

مول هوسۇل a bumper harvest

هوسۇل ئالماق. پ to harvest

هوش. ئى [hox] sense, consciousness

هوشىغا كەلمەك. پ to come to one's senses, regain consciousness

هوشىدىن كەتمەك. پ to lose consciousness, pass out

هوشسىز. سۈپ [hoxsiz] unconscious, senseless:

كېسەل هوشسىز ياتىدۇ. The patient is unconscious.

هوشسىزلانماق. پ [hoxsizlanmak] to be unconscious

هوشسىزلىق. ئى [hoxsizlik] unconsciousness

هوشيار. سۈپ [hoxyar] clever, intelligent:

بۇ بالا بەك هوشيار. This child is very clever.

هوشيار بولماق. پ to be careful, take care

هوشيارلىق. ئى [hoxyarlik] vigilance, alertness

هوقۇق. ئى [hokuk] power, authority:

كىمنىڭ رۇخسەت بېرىش هوقۇقى بار؟ Who has the authority to give permission?

مېنىڭ بىلىش هوقۇقۇم بار.

international cooperation

هەممە. ئال [həmmə] all, every:

ئۇلارنىڭ هەممىسى مۇشۇ يەردە.

They are all here.

هەممە يەر everywhere

هەممىسى بولۇپ altogether

هەممەيلەن. ئال-[həmməy-lən] everyone, everybody:

هەممەيلەننىڭ كېلىشىنى خالايمىز.

We hope everyone will come.

هەمىشە. رەۋ [həmi:xə] always, invariably:

ئۇ هەمىشە كېچىكىپ قالىدۇ.

He's always late.

هەميان. ئى [həmyan] a wallet, purse:

هەننىۋا. ئال [hənniwa:] all, every:

هە - هۇ. تەق [hə-hu] see below

هە - هۇ دېگۈچە in a flash, quickly

هەۋەس. ئى [həwəs] interest, excitement, enthusiasm:

هەۋەس بىلەن ئاڭلىماق to listen with interest

هەۋىسى قوزغالماق to have one's interest awakened

هەۋەس قىلماق. پ to be interested in:

مۇزىكىغا هەۋەس قىلماق to be interested in music

هەۋەسكار. ئى [həwəskar] amateur, fan, hobbyist

هەۋەسلەنمە - هەۋەسلەنمەك. پ [həwəsləmək] to be interested in:

هەۋەسلىنىپ مۇزىكا ئاڭلىماق to listen to music with interest

هەۋەسمەن. سۈپ [həwəs-mən] amateur, fan

هەي. ئىم [həy] Hey; an expression of sorrow

هەيئەت. ئى [həy'ət] a representative committee, council

هەيدە-هەيدىمەك. پ [həy-dimək] to expel, drive out; drive; plough:

ئۇ ئوغلىنى ئۆيدىن هەيدەپ چىقاردى.

He drove his son out of the house.

سىز ماشىنا هەيدەيلەمسىز؟ Can you drive?

قېيىق هەيدىمەك to row, paddle a boat

يەر هەيدىمەك to plough

هەيدەكچى. ئى [həydəkqi] person who exhorts others

هەيدەكچىلىك. ئى [həydəkqilik] exhortation, coercion

هەيدەكچىلىمەك قىلماق. پ to urge, compel, coerce:

هەيدەل - هەيدەلمەك. پ [həydəlmək] to be expelled, driven out

هەيدىگۈچى. ئى [həydigüqi] one who exhorts others

هەيران. رەۋ [həyran] surprised, astonished, shocked:

مەن بۇ خەۋەردىن هەيران بولدۇم.

I was shocked by the news.

هەيران قالماق. پ to be astonished, amazed:

هەيران قالدىم.

I was amazed.

مەن بۇنى ئاڭلىغاندا هەيران قالمىدىم.

I wasn't surprised to

There was little rain this autumn.

هۆمۈده ـ هۆمۈدىمەك. پ [həmü:dimək] to pant, be out of breath:

هۆمۈدەپ يۈگۈرۈپ كەلـمەك to run in panting

هۈجەيره. ئى [hüjəyrə] a (biological) cell:

هۆجەيره يادروسى the nucleus of a cell

هۈججەت. ئى [hüjjət] a receipt, document:

تارىخىي هۈججەت a historical document

هۈججەت كەسمەك. پ to write out a receipt

هۈججەتلىك. سۈپ ـ [hüjjət-lik] documentary, factual

هۈججەتلىك فىلىم. ئى ـ [hüjjətlik filim] a documentary film

هۈر. سۈپ [hür] free, independent, at large

هۈرپەيمەك. پ ـ هۈرپەيدۇ. [hürpəymək] to foam with rage

هۈرلۈك. ئى [hürluk] freedom, liberty

هۈرمەت. ئى [hürmət] honour, respect, reverence:

هۈرمەتكە لايىق good ـ looking, beautiful

هۆسن خەت calligraphy, decorative writing

هۆسن ـ جامال. ئى ـ [həsn-jamal] looks, appearance

هۆكۈم، ئى [həküm] judgement, sentence, verdict:

بەش يىللىق تۈرمە هۆكۈمى a five year prison sentence:

هۆكۈم شۇكى، ئۇ جىنايەتكار. The verdict was that he was guilty.

هۆكۈما. ئى [həküma:] a prophet, seer

هۆكۈمەت. ئى [həkümət] government:

هۆكۈمەت خەلقنى قوغدايدۇ. The government protects the people.

هۆكۈمدار. ئى [həkümdar] a ruler, governor

هۆكۈمدارلىق. ئى ـ [həküm-darlik] rule, control, domination:

هۆكۈمران. ئى [həkümran] a ruler, governor:

ئۇ ئادىل هۆكۈمران ئىدى. He was a just ruler.

هۆكۈمرانلىق. ئى ـ [həküm-ranlik] government, rule, control:

هۆكۈمرانلىق قىلماق. پ to govern, reign:

ئۇ يىگىرمە يىل هۆكۈمرانلىق قىلدى. He reigned for twenty years.

هۆكۈمنامە. ئى ـ [həkümna:-mə] a sentence handed down by a judge

هۆڭرەمەك. پ ـ هۆڭرەپ. [həŋrimək] to sob, wail

هۆڭرەپ يىغلىماق. پ to sob, wail

هۆل. سۈپ [həl] wet, damp:

هۆل ئوتۇن damp firewood

قوللىرىم هۆل. My hands are wet.

هۆلچىلىك. ئى [həlqilik] dampness, wetness:

هۆلچىلىك ئاپىتى water ـ logging, flooding

هۆللە ـ هۆللىمەك. پ ـ [həl-limək] to dampen, moisten

هۆل ـ يېغىن. ئى ـ [həl yeƣin] rain, rainfall:

كۈزدە هۆل ـ يېغىن ئاز بولدى.

I have a right to know.

هوقۇقدار. ئى [hokukdar] a person with authority

هوقۇقسىز. سۇپ [hokuksiz] without rights or authority

هوقۇقشۇناس. ئى [hokukxunas] a legal specialist, lawyer

هوقۇقلۇق. سۇپ [hokukluk] having the right or authority:

مەن بۇنى كۆرۈشكە هوقۇقلۇق.

I have the right to see that.

هويلا. ئى [hoyla] the courtyard in front of a house

هۇجرا. ئى [hujra] a room, apartment

هۇجۇم. ئى [hujum] a raid, attack:

هۇجۇم قىلماق. پ to raid, attack, invade:

باندىتلار ئۆيگە تۇيۇقسىز هۇجۇم قىلدى.

The bandits raided the house.

هۇجۇمچى. ئى [hujumqi] a raider, attacker, aggressor

هۇرۇن. سۇپ [hu:run] lazy, indolent:

هۇرۇنغا ئىش خۇش ياقمايدۇ.

The lazy man doesn't enjoy work.

هۇرۇنلاش ـ هۇرۇنلاشماق. پ [hu:runlaxmak] to be, become lazy

هۇرۇنلۇق. ئى [hu:runluk] laziness, sloth, indolence

هۇزۇر. ئى [huzur] happiness, joy:

هۇزۇر بىلمەك. پ to feel happy

هۇزۇرلاز ـ هۇزۇرلانماق. پ [huzurlanmak] to enjoy, to find pleasure in:

مەن سۇ ئۈزۈشتىن هۇزۇرلىنىمەن.

I enjoy swimming.

ناھايىتى هۇزۇرلىنىپ ئۇخلىماق to sleep very well

هۇزۇرلۇق. سۇپ [huzurluk] happy, glad:

هۇزۇرلۇق ھېس قىلماق to feel happy, be glad

هۇقۇش. ئى [hu:kux] a young owl

هۇۋلا ـ هۇۋلىماق. پ [huwlimak] to howl, bark, roar:

بۆرە هۇۋلىدى.

The wolf howled.

هۆ. تەق [hө] a choking sound:

هۆ بولماق. پ to vomit

هۆ قىلماق. پ to vomit; hate:

مەن ئۇنى كۆرسەم هۆ قىلغۇم كېلىدۇ.

I hate the sight of him.

هۆددە. ئى [hөddə] see below

هۆددىدىن چىقماق. پ to be capable of, able to:

ئۇ بۇ خىزمەتنىڭ هۆددىسىدىن چىقالايدۇ.

He can take care of this buisness.

هۆددىگە ئالماق. پ to take responsibility for something

هۆددە قىلماق. پ to contract to do something

هۆددىگەر. ئى [hөddigər] a contractor

هۆركىرە ـ هۆركىرىمەك. پ [hөrkirimək] to call; to moo (of a cow):

هۆركىرەپ يىغلىماق to wail, sob

كالا هۆركىرىمەك to moo (of a cow)

هۆسن. ئى [hөsn] appearance, looks:

هۆسنى گۈزەل

a bank account:
ھېسابات نومۇرى
a bank account number
ھېسابات ئورناتماق
to open a bank acount
ھېسابسىز [hesabsiz] سۈپ.
countless, innumerable
ھېساب - كىتاب. ئى [hesab-kitab] accounts, accounting:
ئۇنىڭ بىلەن ئاخىر ھېساب - كىتاب قىلىشىمىز.
We need to square up with him.
ھېسابلا - ھېسابلىماق. پ [hesablimak] to count, calculate, reckon:
ئۇنى ئەلاچى ئوقۇغۇچى دەپ ھېسابلىغىلى بولىدۇ.
He is an exceptional student.
ھېسابلاش - ھېسابلاشماق. پ [hesablaxmak] to compute, calculate:
ھېسابلاش سىزغۇچى
a slide ruler
ھېسابلاش ماشىنىسى
a computer, calculator
ھېسابلاز - ھېسابلانماق. پ [hesablanmak] to be reckoned, counted as
ھېسابلىق [hesablik] سۈپ.
numbered, counted:
ئۇنىڭ ھېسابلىق كۈنى قالدى.
His days are numbered.
ھېس - تۇيغۇ. ئى [hes - tuyqu] feelings, sentiments
ھېسداش. ئى [hesdax]
a sympathizer, friend
ھېسداشلىق. ئى [hesdaxlik]
sympathy, empathy:
ھېسداشلىق بىلدۈرمەك
to express sympathy
مەن ئوغرىلارغا ئانچە ھېسداشلىق قىلمايمەن.
I don't feel much sympathy for thieves.
ھېسسىي. سۈپ [hesssiy]
perceptual, experiential:
ھېسسىي بىلىم
experiential knowledge
ھېسسىيات. ئى [hessiyat]
emotion, feeling
ھېسسىياتچان. سۈپ [hessi-yatqan] emotional, with feeling:
ھېسسىياتلىق. سۈپ [hessi-yatlik] with emotion, with feeling
ھېسسىياتلىق يېزىلغان ئەسەر
a work written with feeling
ھېسىپ. ئى [hesip]
a kind of sausage made with entrails
ھېكايە. ئى [heka:yə]
a story, tale:
ھېكايە فىلىم
a feature film
ھېكايىلەر توپلىمى
a collection of stories
مەن سىلەرگە بىر ھېكايە ئېيتىپ بېرەي.
I'll tell you a story.
ھېكايىچى. ئى [heka:yiqi]
a story - teller
ھېكمەت. ئى [hekmət]
intelligence, understanding, acumen
ھېلى. رەۋ [heli]
just now, in a minute:
ھېلى بارىمەن.
I'll go in a moment.
ھېلى دېگەن گەپنى ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟
Have you forgotten what I just said?
ھېلىمتىن. رەۋ [heli:tin]
just now, a moment ago:
ئۇ ھېلىتىنلا كەتتى.
He's just left.
ھېلىمغىچە. رەۋ [heliqiqə]
until now, so far, yet:
ئۇ مەكتەپتىن ھېلىغىچە كەلمەيۋاتىدۇ.
He hasn't come back from school yet.
ھېلىقى. ئال [heliki]
that, the one over there:
ھېلىقى ئادەم كىم؟
Who's that man?
ھېلىمۇ. رەۋ [helimu]
still, as yet:
گېپىڭىز ھېلىمۇ ئېسىمدە.
I still remember what you said.

worthy of honour

هۇرمەت بىلدۈرمەك. پ to express one's respect

هۇرمەت قىلماق. پ to honour, respect

هۇرمەتسىز. سۈپ [hürmət-siz] lacking respect, irreverent

هۇرمەتلە - هۇرمەتلىمەك. پ [hürmətlimək] to respect, honour:

مەن ئۇنى هۇرمەتلەيمەن. I respect him.

هۇرمەتلىك. سۈپ [hürmət-lik] respected, honoured; dear:

هۇرمەتلىك ئەپەندى Dear Sir (letter heading)

هۇرىيەت. ئى [hüriyət] freedom, liberty

هۈنەر. ئى [hünər] craftsmanship, workmanship

هۈنەر - سەنئەت. ئى [hünər - sən'ət] technology, craftsmanship

هۈنەرۋەن. ئى [hünərwən] a craftsman

هېچ. ئال [heq] not, none:

هېچ گەپ يوق. It doesn't matter.

هېچ پايدىسى يوق. It won't do any good.

هېچ يەر nowhere:

ئۇنى هېچ يەردىن تاپالمىدىم. I couldn't find it anywhere.

هېچبىر. ئال [heqbir] not any, none:

هېچبىر تەمى يوق quite tasteless

هېچقاچان. ئال [heqkaqan] at no time, never:

مەن هېچقاچان سىزنى ئۇنتۇمايمەن. I'll never forget you.

هېچقانداق. ئال [heqkandak] not any, none:

هېچقانداق ئادەمنى كۆرمىدىم. I didn't see anybody.

هېچقايسى. ئال [heqkaysi] neither, not either:

هېچقايسىمىز خەنزۇچە سۆزلىيەلمەيمىز. Neither of us can speak Chinese.

هېچكىم. ئال [heqkim] nobody, not anybody:

هېچكىم كەلمىدى. Nobody came.

ئۆيدە هېچكىم يوق ئىكەن. There is nobody at home.

ئارىمىزدا هېچكىم تاماكا چەكمەيدۇ. None of us smoke.

هېچنېمە. ئال [heqnemə] nothing, not anything:

چامادان ئىچىدە هېچنېمە يوق. There's nothing in this suitcase.

هېرىپ - ئېچىپ. پ [herip-eqip] tired and hungry

هېرىش - چارچاش. پ [herix - qarqax] tiredness, exhaustion

هېس. ئى [hes] feeling, emotion:

هېس قىلماق. پ to feel, sense, notice

ئۇ يېزىدا چوڭ ئۆزگىرىش بولغانلىقىنى هېس قىلدى. He noticed a great change in the village.

هېساب. ئى [hesab] an account; arithmetic:

هېساب دەپتىرى an account book

بۇ پۇلنى مېنىڭ هېسابىمغا قويۇڭ. Pay this money into my account.

باشقىلارنىڭ هېسابىغا ياشىماق to live at someone else's expense

هېساب ئالماق. پ to calculate, budget

هېسابات. ئى [hesa:bat]

ئو

ئوبدان. سۈپ [obdan] good; well:

چوڭ ئانىڭىز ئوبدان تۇرۇۋاتامدۇ؟

Is your grandmother well?

ئوبدان قارىماق. پ to look after well

ئۆكىڭىزغا ئوبدان قاراڭ.

Look after your brother.

ئوبدانچاق. رەۋ [obdanqak] fawning, flattering

ئوبدانلا ـ ئوبدانلىماق. پ [obdanlimak] to get better, improve

ئوبراز. ئى [obraz] image, form (in a work of art)

ئوبرازلاش ـ ئوبرازلاشماق. پ [obazlaxrmak] to be depicted (in a work of art)

ئوبرازلىق. سۈپ [obrazlik] figurative; vivid, striking

ئوبزور. ئى [obzor] comment, editorial (in a newspaper)

ئوبزورچى. ئى [obzorqi] newspaper commentator, editorial writer

ئوبلاست. ئى [oblast] a district, administrative area

ئوبوروت. ئى [oborot] turnover, circulation (of money):

نەق پۇل ئوبوروتى

cash flow

ئوبيېكت. ئى [obyekt] objective, goal:

ئىلمىي تەتقىقات ئوبيېكتى

a research objective

ئوبيېكتىپ. سۈپ [obyektip] objective, impartial

ئوبيېكتىۋىزم. ئى [obyektiwizm] objectivism, impartiality

ئوپورتۇنىزم. ئى [oportunizm] opportunism

ئوپتىك. ئى [optik] optics

ئوپتىكا. سۈپ [optika] optical:

ئوپتىكا ئەسۋابلىرى

optical instruments

ئوپتىمىزم. ئى [optimizm] optimism, confidence

ئوپئوچۇق. سۈپ [op'oquk] very clear, crystal clear; wide open:

ئوپئوچۇق ھاۋا

very clear weather

ئىشىك ئوپئوچۇق قالدى.

The door was wide open.

ئوپئوخشاش. سۈپ [op'oh-xax] identical, alike:

ئاكا ـ ئۇكا ئىككىسى ئوپئوخشاش.

Those two brothers are very alike.

ئوپئوڭاي. سۈپ [op'oŋay] very easy, simple

ئوپۇر ـ توپۇر. تەق [opur-topur] see below

ئوپۇر ـ توپۇر بولماق. پ to be alarmed, frightened

ئوپۇل ـ توپۇل. رەۋ [opul-topul] hurriedly, quickly:

ئۇ ئوپۇل ـ توپۇل كىيىنىپ قالدى.

He hurried off.

ئوپېرا. ئى [opera:] an opera

هېيت. ئى [heyt] a festival, celebration:
روزا هېيت
the Roza festival
قۇربان هېيت
the Korban festival
هېيتنى خۇشال - خۇرام ئۆتكۈزمەك
to enjoy a festival
هېيت - بايرام. ئى [heyt-bayram] a festival, celebration
هېيتلا - هېيتلماق. پ [həytlimak] to visit friends during a festival
هېيتلىق. سۈپ [heytlik] festive, celebratory:
هېيتلىق كىيىم
festive clothes
ھەيمە - ھەيمەقماق. پ [heyikmak] to revere, respect
ھەجاي - ھەجايماق. پ [hijaymak] to grin, smile:
ئۇ ھەجايدى.
He grinned.
ھەجايغاق. سۈپ [hijayɣak] one who likes to laugh, smile
ھەجران. ئى [hijran] a leaving, leave-taking
ھەجرىيە. ئى [hijriyə] the Muslim calendar
ھىد. ئى [hid] smell, scent:
سەسىق ھىد
a stink, bad odour
مەززىلىك تاماقنىڭ ھىدى
the smell of delicious food
ھىدروگېن. ئى [hidrogen] hydrogen
ھىدسىز. سۈپ [hidsiz] odourless, unscented
ھىدلىق. سۈپ [hidlik] having an odour, scented.
ھىڭگاق. سۈپ [hiŋgaŋ] see below:
ھىڭگاق چىش
protruding teeth
ھىلھىلە. ئى [hilhilə] a thin type of silk:
ھىلھىلە ياغلىق
a silk scarf
ھىم. سۈپ؛ رەۋ [him] tight, close; tightly:
ھىم ئۆي
a cramped house
ئىشىكنى ھىم ياپماق
to close a door securely
بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ھىم قىلماق
to secure the cap of a bottle
ھىمات. ئى [himat] a supporter, guarantor, backer
ھىمات تاپماق. پ
to find a backer
ھىمايە. ئى [hima:yə] support, endorsement, backing
ھىمايە قىلماق. پ
to support, endorse,
ھىملە - ھىملىمەك. پ [him-limək] to tighten, secure something:
بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ھىملىمەك
to secure the cap of a bottle
ھىممەت. ئى [himmət] grace, favour, kindness:
ھىممىتىڭىزگە ھەشقالا.
Thank you for your kindness.
ھىممەتلىك. سۈپ [him-mətlik] kind, gracious
ھىندى. ئى [hindi] an Indian person
ھىندىچە. رەۋ [hindiqə] the Indian language, Indian
ھىيلە. ئى [hiylə] a trick, ploy, ruse:
ھىيلە ئىشلەتمەك
to use a trick
ھىيلە - مىكىر. ئى [hiylə-mikir] a trick, ploy, ruse
ھىيلە - مىكىرلىك. سۈپ [hiylə-mikirlik] devious, tricky, wily
ھىيلە - نەيرەڭ. ئى [hiylə-nəyrəŋ] a trick, ploy, ruse
ھىيلىگەر. سۈپ [hiyligər] wily, devious, tricky
ھىيلىگەرلىك. ئى [hiyligər-lik] trickery, deviousness, subterfuge

قويلار تاغدا ئوتلاۋاتاتتى.
The sheep were grazing on the mountain.

ئوتلىماق 2. پ [otlimak] to sip a drink:
چاينى ئوتلىماق
to sip tea

ئوتلاتـ ـ ئوتلاتماق. پ [otlatmak] to put out to grass

ئوتلاق. ئى [otlak] grass, grasslands

ئوتلام. م [otlam] a mouthful, a sip; a measure word:
بىر ئوتلام سۇ
a sip of water

ئوتلۇق. سۈپ [otluk] fiery, fire - like:
ئوتلۇق كۆز
fiery eyes
ئوتلۇق مۇھەببەت
passionate love

ئوتۇن. ئى [otun] firewood:
قۇرۇق ئوتۇن
dry firewood

ئوتۇن - چاۋار. ئى [otun-qawar] firewood and dry grass

ئوتىغۇچ. ئى [otiquq] a hoe, weeder

ئوچاق. ئى [oqak] a stove, oven; source, origin:
توك ئوچاق
an electric stove
مەدەنىيەت ئوچىقى
a place from which culture spreads

ئوچۇق. سۈپ [oquk] open, fine, clear:
ماگىزىنلار ئوچۇق.
The shops are open.
قەشقەر ئوچۇق شەھەر.
Kashkar is an open city.
ئوچۇق دېڭىز
the open sea
ھاۋا ئوچۇق.
The weather is fine.
ئوچۇق ئاۋاز
a clear voice
ئوچۇقراق سۆزلەڭ.
Please speak more clearly.
ئوچۇق سوت
an open, public trial

ئوچۇق - ئاشكارا. سۈپ [oquk - axka:ra] open, open to investigation

ئوچۇق - يورۇق. سۈپ [oquk - yoruk] open, not hidden

ئوچۇم. ئى؛ م [oqum] a small group, handful:
بىر ئوچۇم لۇكچەك
a handful of ruffians

ئوچۇملا - ئوچۇملىماق. پ [oqumlimak] to scoop with one's hand
سۇنى ئوچۇملاپ ئىچمەك.
to drink water by scooping it to the mouth

ئوخشا - ئوخشىماق. پ [oh-xi:mak] to resemble, be similar to; be excellent:
بۇ بالا دادىسىغا ئوخشايدۇ.
This child looks like his father.
يامغۇر ياغىدىغان ئوخشايدۇ.
It looks like rain.
بۇ تاماق بەك ئوخشاپتۇ.
This food is delicious.

ئوخشاتـ ـ ئوخشاتماق. پ [ohxatmak] to liken, compare; be excellent:
ياشلىق دەۋرىنى باھارغا ئوخشاتماق
to liken one's youth to spring
ئۇنى ساڭا ئوخشاتقىلى بولمايدۇ.
He can't be compared with you.
تاماقنى ئوخشىتىپ ئەتمەك
to cook food very well

ئوخشاش. سۈپ [ohxax] similar, like, the same:
بۇ ئىككى كىتاب ئوخشاش ئەمەس.
These two books

ئوپېراتسیه. ئی [operatsiyə] a surgical operation:
ئوپېراتسیه قىلماق. پ to operate
ئوپېراتور. ئی [operator] an operator
ئوت 1. ئی [ot] a fire, a blaze:
ئوتقاچىداملىق خىش a fire-resistant brick
ئوت ياقماق to light a fire (eg. for cooking)
ئوت تۇتاشماق to catch fire
ئۆيگە ئوت تۇتىشىپ كەتتى. The house caught fire.
ئوت قويماق. پ to set on fire
بىز ئوت قويدۇق. We set a fire.
بىناغا ئوت قويۇپ بېرىلدى. The building was set on fire.
ئوت ئۆچمەك to go out (of a fire):
ئوچاقنىڭ ئوتى ئۆچتى. The stove has gone out.
ئوت ئۆچۈرمەك to put out a fire
ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتى the fire brigade
ئوت ئاچماق to open fire
ئوت 2. ئی [ot] grass, pasture:
ئوت ئورماق to cut grass
ئوت ئورۇش ماشىنىسى a grass cutting machine, lawn mower
ئوتا - ئوتىماق. پ [otimak] to weed with a hoe, hoe weeds
ئوتاق. ئی [otak] hoeing, weeding:
ئوتاق ماشىنىسى a hoeing machine
ئوتال - ئوتالماق. پ [o-talmak] to be hoed:
كېۋەزلەر ئوتىلىپ بولىدى. The young cotton plants have been hoed.
ئوتپەرەس. ئی [otpərəs] a fire-worshipper:
ئوتتۇرا. سۈپ [ottura] average, middle, medium; between:
ئوتتۇرا ياشلىق ئادەم a middle-aged man
ئوتتۇرا مەكتەپ a middle school
ئوتتۇرا شەرق the Middle East
ئوتتۇرا ئەسىر the Middle Ages
ئۇ ئوتتۇرىدا تۇرۇۋالىدۇ. He's standing in the middle.
ئوتتۇرىغا ئالماق. پ to surround; criticize, censure
ئوتتۇرانچى. سۈپ-qi] the middle one (eg. of three children)
ئوتتۇرىچە. رەۋ [otturiqə] average, medium:
ئوتتۇرىچە ئېگىزلىك the average height
ئوتتۇرىچە ماياش an average wage
ئوتتۇز. س [ottuz] thirty
ئوتتۇزىنچى. ئی [ottuzinqi] the thirtieth
ئوت - چۆپ. ئی [ot-qop] grass, weed
ئوتخانا. ئی [othana] a combustion chamber, furnace:
پويىزنىڭ ئوتخانىسى the furnace of a (steam) train
ئوت - سامان. ئی [ot-saman] weeds and straw
ئوت - سۇ. ئی [ot - su] water and grass
ئوتسىنماق. پ [otsinmak] to warm oneself by a fire
ئوتلا - ئوتلىماق 1. پ [otlimak] to graze, feed:

an orchestra

ئورگان. ئى [organ] organ, body, office:

دۆلەت ئورگانلىرى
the state organs

خەلق گېزىتى كومپارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئورگان گېزىتى.
The People's Daily is the official organ of the central party committee.

ئورگانىزم. ئى [organizm] an organism

ئورگانىك. سۈپ [organik] organic:

ئورگانىك خىمىيە
organic chemistry

ئورگانىك ئوغۇت
organic fertilizer

ئورمان. ئى [orman] a wood, forest

ئورمانچى. ئى [ormanqi] a forester, forest ranger

ئورمانچىلىق. ئى-[ormanqi-lik] forestry:

ئورمانلىق. ئى [ormalik] forested, wooded:

ئورمانلىق تاغ
a forested mountain

ئورنا - ئورنىماق. پ-[orni-mak] to be in place:

دېرىزە كېپىككە ئوبدان ئورنىدى.
The window sits well in the frame.

ئۇنىڭ نەسىھىتى قەلبىمگە چوڭقۇر يېرىگە ئورنىدى.
His advice struck me deeply.

ئورناتـ - ئورناتماق. پ [ornatmak] to put in place, install; establish:

ئىشىك - دېرىزە ئورناتماق
to install doors and windows

ئۇلار تېلېفون ئورناتتى.
They installed a telephone.

دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورناتماق.
to establish diplomatic relations

ئورنىتىل - ئورنىتىلماق. پ [ornitilmak] to be installed; be established

ئورۇش - ئورۇشماق. پ [o:ruxmak] to harvest together

ئورۇق. سۈپ [o:ruk] thin, slim:

ئۇ ناھايىتى ئورۇق.
She's very thin.

ئورۇقلا - ئورۇقلىماق. پ [o:ruklimak] to be, become thin:

ئورۇقلاپ كەتتىڭىز!
You've lost weight!

ئورۇن. ئى [orun] place, seat; a unit:

بۇ ئورۇن بىكارمۇ؟
Is this seat free?

سىز قايسى ئورۇندا ئىشلەيسىز؟
which unit do you Work in?

سىز نېمە ئۈچۈن پويىزدا بېرىشنىڭ ئورنىدا ئايروپىلانغا ئولتۇرمايسىز؟
Why don't you fly instead of going by train?

ئايشەم مېنىڭ ئورنۇمدا بارسۇن.
Let Aysham go in my place.

ئۇنىڭ ئورنىدا سەن بېرىپ باققىن.
You go instead of him.

ئورۇندىن تۇرماق
to get up

سىز سائەت قانچىدە ئورنۇڭىزدىن تۇرىسىز؟
When do you get up?

ئورۇن باسماق. پ
to replace, take the place of

ئورۇنباسار. ئى [orunbasar] a replacement, successor

ئورۇندا - ئورۇندىماق. پ [orundimak] to com-

middle, medium:
ئورتا مەكتەپ
middle school
ئورتاق. سۈپ [ortak]
common, prevalent:
ئورتاق تىل
a lingua franca
ئورتاق غايە
a common, shared aspiration
(ياۋروپا) ئورتاق گەۋدىسى
the (European) Common Market
ئورتاقلاش - ئورتاقلاشماق. پ [ortaqlaxmak]
to be shared, be common to:
قايغۇ - ھەسرەتكە ئورتاقلاشماق
to share someone's grief
بىر نانغا ئورتاقلاشماق
to share a piece of bread
ئوردا. ئى [orda]
a horde; a palace
ئالتۇن ئوردا
the golden horde
خان ئوردىسى
the Khan's palace:
ئورغاق. ئى [oroqak]
a sickle:
ئورغاقتەك ئاي
a sickle-shaped moon
ئوركېستىر. ئى [orkestir]

ئورا - ئورىماق. پ [o:rimak]
to roll up, wrap up; surround:
تاماكا ئورىماق
to roll a cigarette
پۇتقا لاتا ئورىماق.
to wrap cloth around one's feet
بۇ شەھەرنىڭ ئەتراپىنى تاغلار ئوراپ تۇرىدۇ.
This city is surrounded by mountains.
ئورال - ئورالماق. پ [o:ral-mak]
to be wrapped up, rolled up:
يوتقانغا ئورىلىپ ياتماق
to sleep wrapped up in a quilt
قەغەزگە ئورالغان نەرسە
something wrapped in paper
ئورام. م [o:ram]
a roll, package:
a measure word
بىر ئورام قەغەز
a roll of paper
ئورەك. ئى [o:rək]
a pit, deep hole
ئوربېتا. ئى [orbeta]
orbit:
يەر شارىنىڭ ئوربېتىسى
the earth's orbit
ئورتا. سۈپ [orta]

aren't the same.
مېنىڭ سېنىڭكىگە ئوخشاش پەلتۇيۇم بار.
I have a coat like yours.
ئۇ ساڭا ئوخشاشلا ياخشى.
He's just as good as you.
ئوخشاش - ئوخشاشماق. پ [ohxaxmak] to resemble each other:
ئۇلار بەك ئوخشىشىدۇ.
They look very similar.
ئوخشاشلىق. ئى [ohxaxlik]
likeness, similarity
ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق ئوخشاشلىق يوق.
There is no similarity between them.
ئور - ئورماق. پ [ormak]
to harvest:
بۇغداي ئورماق
to harvest wheat
ئورۇش ماشىنىسى
a harvesting machine
ئورا. ئى [o:ra]
a pit, crater, ditch:
ئورا قازماق
to dig a pit
ئورىنى كىم كولىسا ئۆزى چۈشەر.
He who digs a pit will fall into it.

ئوسۇرۇق. ئى [osuruk] a fart:

ئوشتۇ - ئوشتۇماق. پ [ox-tumak] to break, break off:

دەرەخ شېخىنى ئوشتۇماق to break off the branch of a tree

نان ئوشتۇماق to break bread into pieces

ئوشۇق 1. ئى [oxuk] the ankle (part of the foot):

ئوشۇقۇمنى يارىلاندۇرۇۋالدىم. I've hurt my ankle.

ئوشۇق 2. سۈپ [oxuk] surplus, extra, superfluous:

ئوشۇق پۇل surplus money

ئوشۇق گەپ قۇلاققا ياقماس. Superfluous words don't please the ear.

ئوشۇقچە. رەۋ [oxukqə] surplus, waste:

ئوشۇقچە ئاشلىق surplus food

ئوشۇقلۇق. ئى [oxukluk] excess surplus:

ئوشۇقلۇق قىلماق. پ to have an excess

كىشىدە كىلىك نەرسە ئوشۇقلۇق قىلمايدۇ. You never have too much of things you need.

ئوغا. ئى [o:oqa] poison, venom

ئوغا ئىچمەك. پ to take poison:

ئوغىسى قاينىماق. پ to be enraged, angry

ئوغرى. ئى [ooqri] a thief, robber, crook:

ئوغرى ئالماق. پ to be stolen:

بار پۇلۇمنى ئوغرى ئالىدى، قالغىنىنى رەھمبال. It never rains, it pours.

ئوغرى - قاراقچى. ئى [ooqri-karakqi] a thief, robber

ئوغرىلا - ئوغرىلىماق. پ [ooqrilimak] to steal, rob:

ئۇ پۇل ئوغرىلىدى. He stole some money.

ئوغرىلاڭ - ئوغرىلانماق. پ [ooqrilanmak] to be stolen

ئوغرىلىق. ئى [ooqrilik] stealing, thieving, robbery

ئوغرىلىقچە. رەۋ [ooqrilikqə] stealthily, furtively:

ئوغرىلىقچە ئاڭلىماق to eavesdrop, listen at the door

ئوغلاق. ئى [ooqlak] a young goat:

ئوغلاق تارتىش bozkashi, a game played on horseback, in which two teams compete for a dead goat

ئوغۇت. ئى [ooqut] fertilizer, manure:

خىمىيىۋى ئوغۇت chemical fertilizer

ئوغۇتلا - ئوغۇتلىماق. پ [ooqutlimak] to fertilize

ئوغۇل. ئى [ooqul] a son, boy:

يالغۇز ئوغلۇم my only son

ئوغۇل نەۋرە a grand - son

مېنىڭ بىر ئوغۇل، بىر قىزىم بار. I have one boy and one girl.

ئوغۇلچە. رەۋ [ooqulqə] boyish, masculine:

ئوغۇلچە ياسانماق to dress as a boy

ئوغۇل - قىز. ئى [ooqul-kiz] children, sons and daughters

ئوغۇللۇق. سۈپ [ooqulluk] having sons

ئۇبەش ئوغۇللۇق بولدى. She has five sons.

ئوق 1. ئى [ok]

plete, finish, fulfill:
ۋەزىپىنى ئورۇندىماق
to finish a task
ۋەدىنى ئورۇندىماق
to fulfill one's promise
ئورۇندۇق. ئى [orunduk] chair, seat, stool:
يۇمشاق ئورۇندۇق
a comfortable seat
مەن بۇ ئورۇندۇقتا ئولتۇرىمەن.
I'll sit on this stool.
ئورۇنسىز. سۈپ [orunsiz] without a seat; unsuitable, groundless:
ئورۇنسىز تەلەپ
an unreasonable request
ئورۇنسىز ئەيىبلىمەك
to blame someone for no reason
ئورۇنسىز ئەندىشە
needless concern
ئورۇنلاش - ئورۇنلاشماق. پ [orunlaxmak] to live, reside, move into:
ئىشچىلار يېڭى ئۆيلەرگە ئورۇنلاشتى.
The workers have moved into new houses.
خىزمەتكە ئورۇنلاشماق
to find a job, start work
ئورۇنلاشتۇر - ئورۇنلاشتۇرماق. پ [orunlaxturmak] to place in, arrange, organize:
بالىلارنى يەسلىگە ئورۇنلاشتۇرماق
to place the children in the nursery
ماڭا بىر ماشىنا ئورۇنلاشتۇرۇپ بېرىڭ.
Please arrange a car for me.
ئورۇناۋۇق. سۈپ [orunluk] having seats; reasonable
ئەللىك ئورۇنلۇق ئاپتوبۇس
a fifty seater bus
ئورۇنلۇق تەلەپ
a reasonable demand
ئوريگىنال. ئى [original] an original manuscript
ئوز - ئوزماق. پ [ozmak] to surpass, overtake:
باشقا ئەللەردىن ئوزۇپ كەتمەك.
to overtake other countries
ئوزۇق. ئى [o:zuk] food, nourishment, fodder:
يول ئوزۇقى
dried travel provisions
روھىي ئوزۇق
spiritual food
ئوزۇق - تۈلۈك. ئى [o:zuk-tülük] food, nourishment
ئوزۇقلاندۇر - ئوزۇقلاندۇرماق. پ [o:zuklandurmak] to feed, nourish
ئوزۇقاۋۇق. سۈپ [o:zukluk] edible, nourishing
ئوسا. ئى [o:sa] irrigation which precedes planting
ئوسال. سۈپ [osal] bad, immoral; low-quality:
ئوسال ئادەم
a bad man
ئوسال بولماق. پ
to be embarrassing:
ئوساللاش - ئوساللاشماق. پ [osallaxmak] to deteriorate, get worse:
ئۇنىڭ مىجەزى ئوساللىشىۋاتىدۇ.
His temper is getting worse.
ئوساللىق. ئى [osallik] badness, immorality, indecency
ئوسما. ئى [osma] a plant used for making eye-shadow
ئوسۇر - ئوسۇرماق. پ [osurmak] to break wind
ئوسۇرغاق. ئى [osuroqak] a person who breaks wind often
ئوزۇقلاندۇر - ئوزۇقلاندۇرماق. پ [o:zuklanmak] to eat, consume

to oxidise ,
ئوكسىگېن. ئى [oksigen] oxygen
ئوكۇل. ئى [okul] an injection, syringe:
ئوكۇل سالماق .پ to give an injection:
مەن ئوكۇل سالدۇردۇم. I had an injection.
ئوكيان. ئى [okyan] the ocean:
تىنچ ئوكيان the Pacific Ocean
ئوكيانشۇناس. ئى-[koyanxu-nas] an oceanographer:
ئوڭ 1. سۈپ [oŋ] right; suitable:
ئوڭ قولۇم my right hand
ئوڭ تەرەپ the right side
تۆت كوچىدا ئوڭغا بۇرۇلۇڭ. Turn right at the crossroads.
ئوڭدىن كەلمەك to turn out well
ئوڭ تەرىپىدىن قوپماق to be lucky
بۇگۈن سەن ئوڭ تەرىپىڭدىن قوپقان ئوخشىمامسەن! Lucky you!
ئوڭ 2. ئى [oŋ] reality (as opposed to a dream):
بۇ ئوڭۇممۇ، چۈشۈممۇ؟ Am I dreaming or is this really happening?
ئوڭاي. سۈپ [oŋay] convenient, easy:
بۇ مەسىلىگە جاۋاب بەرمەك ئوڭاي. This is an easy question to answer.
ئوڭايسىزلاڭ - ئوڭايسىزلانماق. پ [oŋaysizlanmak] to be embarrassed, nonplussed:
مەن ئوڭايسىزلىنىپ قالدىم. I was embarrassed.
ئوڭايسىزلاندۇر - ئوڭايسىزلاندۇرماق. پ [oŋaysizlandurmak] to embarrass, disconcert:
ئۇنى ئوڭايسىزلاندۇرۇپ قويما. Don't embarrass him.
ئوڭايسىزلىق. ئى-[oŋaysizlik] shame, embarrassment
ئوڭايلاش - ئوڭايلاشماق. پ [oŋaylaxmak] to ease, become easier, improve:
قاتناش ئوڭايلاشتى. Transport has improved.
ئوڭايلىق. ئى [oŋaylik] with ease; easily:
ئوڭايلىق بىلەن ھەل قىلماق to resolve a problem with ease
ئوڭ - تەتۈر. سۈپ-[oŋ-tə:-tür] positive and negative, front and back
ئوڭتەي - توڭتەي رەۋ-[oŋ-təy-toŋtəy] see below
ئوڭتەي - توڭتەي بولماق. پ to be messy, chaotic
ئوڭچە. رەۋ [oŋqə] alone, solitary:
ئوڭچە تۇرىمەن. I live alone.
ئوڭچى. ئى [oŋqi] a rightist, conservative
ئوڭچىلىق. ئى [oŋqillik] rightism, rightist tendencies:
ئوڭدا. رەۋ [oŋda] face upwards, on one's back:
ئوڭدا ياتماق. to lie on one's back
ئوڭدا سىغا ئۈزمەك to swim the backstroke
ئوڭدا - دۈمبە. رەۋ-[oŋda-dümbə] tossing and turning:
ئوڭدا-دۈمبە قىلماڭلار. Don't toss and turn.
ئوڭشا - ئوڭشىماق. پ-[oŋxi-mak] to repair, put right, mend

a bullet:
ملتىقنىك ئوقى
a rifle bullet
ئوق يارىسى
a bullet wound
ئوق 2. ئى [ok]
the axle (of a wheel):
ئوقەت. ئى [o:kət]
business, trade; thing:
بۇ قانداق ئوقەت؟
What kind of thing is this?
ئوقەت قىلماق. پ
to do business:
ئوق - دورا. ئى [ok_do:ra]
ammunition, shot, bullets
ئوقلا - ئوقلماق. پ [okli_mak] to load (a gun)
ئوقلان - ئوقلانماق. پ [ok_lanmak] to be loaded:
ئوقلانغان ملتىق
a loaded rifle
ئوقۇ - ئوقۇماق. پ [oku_mak] to read, study:
ئۇنلۇك ئوقۇماق
to read aloud
مەن بىر قىزىق كىتاب ئوقۇدۇم.
I read an interesting book.
نېمە ئوقۇۋاتىسىز؟
What are you reading?
كونا يېزىق ئوقۇيالامسىز؟
Can you read the old script?
خەنزۇچىنى ئۈچ يىل ئوقۇدۇم.
I studied Chinese for three years.
ناخشا ئوقۇماق (ئېيتماق)
to sing a song
ناماز ئوقۇماق
to perform the ritual prayers
ئوقۇبەت. ئى [oku:bət]
distress, suffering
ئوقۇبەتلىك. سۈپ [oku:bət_lik] distressing, harassing
ئوقۇتماق - ئوقۇتماق. پ [okut_mak] to teach, instruct:
ئوقۇتۇش پىلانى
a teaching plan
چەت ئەل تىلىنى ئوقۇتماق
to teach a foreign language
ئوقۇتقۇچى. ئى [okutkuqi]
an instructor, teacher:
مەن بىر ئوقۇتقۇچى.
I'm a teacher.
ئوقۇتقۇچىلىق. ئى [okut_kuqilik] teaching, instruction
ئوقۇر. ئى [okur]
a feeding trough
ئوقۇرەك. ئى [okurək]
the shoulder blade
ئوقۇش. ئى [okux]
teaching, academic:
ئوقۇش باشلىماق
to start one's studies
ئوقۇش پۈتتۈرمەك
to graduate
ئوقۇش يىلى
an academic year
ئوقۇش تارىخى
academic record
ئوقۇشسىز. سۈپ [okux_siz] unschooled, uneducated
ئوقۇشلۇق. ئى [okuxluk]
reading material; educated
ئوقۇغۇچى. ئى [okuquqi]
a pupil, student:
ئوقۇغۇچىلار ئۈيۈشمىسى
students union
ئوقۇغۇچى ئالماق. پ
to take in students
ئوقۇغۇچىلىق. ئى [okuquqi_lik] studying, learning:
مېنىڭ ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىمدە
in my student days
ئوقيا. ئى [okya]
an arrow:
ئوقيا ئېتىش مۇسابىقىسى
an archery competition
ئوق - ياراق. ئى [ok_yarak] ammunition, munitions
ئوكسىدلان - ئوكسىدلانماق. پ [oksidlanmak]

to be common, popular
ئومۇملاشتۇر - ئومۇملاشتۇر-ماق. پ [omumlaxtur-mak] to popularize, make widely available:
ماتاريالنى ئومۇملاشتۇرماق
to make education widely available
ئومۇملاشتۇرۇل - ئومۇملاشتۇرۇلماق. پ [omumlaxturulmak] to be popularized
ئومۇمىي. سۈپ [omu:miy] general, total, public:
ئومۇمىي سايلام
a general election
ئومۇمىي پرىنسىپ
a general principle
ئومۇمىي يىغىن
a plenary session
ئومۇمىي سان سەككىز مىليوندىن ئارتۇق.
The total number is over 8 million.
ئومۇمىيلىق. ئى [omumiylik] generality, universality:
ئومۇمىيلىق كۆز قارىشى
an overall view
ئومۇن ئومۇنماق. پ [omun-mak] to indulge in wishful thinking:
سەن ئومۇنۇپ قالما، ئۇنىڭدىن ئۈمىد يوق.
Don't be wishful, there's no hope from him.

luk] residing, living:
بىر هويلىدا ئولتۇرۇشلۇق كىشىلەر
all the residents of a courtyard
ئولجا. ئى [olja] booty, spoils:
ئوماق. سۈپ [omak] lovely, sweet:
ئوماق بالا
a lovely child
ئوماقلاش - ئوماقلاشماق. پ [omaklaxmak] to be lovely, sweet
ئومۇم. ئى [omum] everyone, the public:
ئومۇم ئالدىدا
in public
ئومۇمنىڭ مۈلكى
public property
ئومۇمەن. رەۋ [omu:mən] generally, usually, on the whole:
ئومۇمەن ئېيتقاندا
usually speaking
ئومۇمەن ئېيتقاندا، باھار بەشىنچى ئايدىن باشلىنىدۇ.
Spring generally begins in May.
ئۇ ئومۇمەن شۇنداق ئىدى.
He's usually like that.
ئومۇملاش - ئومۇملاشماق. پ [omumlaxmak]

to) settle, live
ئولتۇراقلىق. ئى [olturaklik] residing in..., living in...:
غالىبىيەت يولىدا ئولتۇراقلىق
residing in Victory Street
ئولتۇرغۇز - ئولتۇرغۇزماق. پ [olturquzmak] to (cause to) sit:
بالىنى تىزىدا ئولتۇرغۇزماق
to sit a child on one's knee
ئولتۇرۇش. ئى [olturux] a dinner party, tea party etc.
قىزلار ئولتۇرۇشى
a women's party
ئولتۇرۇش قىلماق. پ
to throw a party
ئولتۇرۇش - ئولتۇرۇشماق. پ [olturuxmak] to sit down together
مېھمانلار كەچ كىرگىچە پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇشتى.
The guests sat and talked into the night.
بالىلار چەمبىرەك بولۇپ ئولتۇرۇشتى.
The children sat in a circle.
ئولتۇرۇشلۇق. سۈپ [olturux-

ئوڭشاتماق - ئوڭشاش. پ [oŋxatmak] to have mended, repaired:

ئوڭغۇل - دوڭغۇل. سۈپ [oŋoŋul-doŋoŋul] bumpy, uneven:

ئوڭغۇل - دوڭغۇل يول a bumpy road

ئوڭلا - ئوڭلاش. پ [oŋli-mak] to repair, put right, mend:

سائەتنى ئوڭلاش to put one's watch right

ۋېلىسىپىتنى ئوڭلاش to repair a bicycle

ئوڭلاتقۇز - ئوڭلاتماق. پ [oŋlatmak] to have something mended, repaired:

سائەتنى سەمەتكە ئوڭلاتتىم. Samat repaired my watch.

ئوڭلاش - ئوڭلاشماق. پ [oŋlaxmak] to repair together:

ئوڭلان - ئوڭلانماق. پ [oŋlanmak] to have been repaired, mended:

رادىئو ئوڭلاندى. The radio has been repaired.

ئوڭلۇق. سۈپ [oŋluk] modest, unassuming:

ئوڭۇشسىز. سۈپ [oŋuxsiz] unsuccessful, unproductive

ئوڭۇشسىزلىق. ئى [oŋux-sizlik] failure, defeat

ئوڭۇشلۇق. سۈپ [oŋuxluk] successful, productive:

ئوپېراتسىيە ئوڭۇشلۇق بولدى. The operation was successful.

مەسىلە ئوڭۇشلۇق ھەل بولدى. The matter was successfully resolved.

ئولاش - ئولاشماق. پ [o:laxmak] to gather, cluster around:

ئادەملەر ئۇنىڭغا ئولاشتى. Many people gathered around him.

گۆشكە چۈشن ئولاشتى. Flies gathered round the meat.

ئولاش - چولاش. رەۋ [o:lax-qo:lax] together, unitedly:

بىز بۇ ئىشنى ئولاش - چولاش قىلىۋەتتۇق. We finished the job together.

ئۇلار ئۆيگە ئولاش - چولاش كىرىپ كەلدى. They came into the house together.

ئولاق. ئى [o:lak] a wooden feeding trough

ئولپان. ئى [olpan] dry soil, dry earth

ئولتۇر - ئولتۇرماق. پ [olturmak] to sit down, settle; to set (of the sun):

ئولتۇرۇڭ. Sit down.

ئۇ كاڭدا ئولتۇراتتى. He was sitting on the kang.

ئولتۇرۇپ كىتاب ئوقۇشقا باشلىماق to sit down and start reading a book

سىز قەيەردە ئولتۇرىسىز؟ Where do you live?

كۈن ئولتۇرۇۋاتىدۇ. The sun is setting.

ئولتۇراق. سۈپ [olturak] residing, settled:

ئولتۇراق جاي place of residence

ئولتۇراقلاش - ئولتۇراقلاشماق. پ [olturaklax-mak] to settle in a fixed house, place:

ئولتۇراقلىشىپ چارۋىچىلىق قىلماق to settle down to raising livestock

ئولتۇراقلاشتۇر - ئولتۇراقلاشتۇرماق. پ [olturak-laxturmak] to (cause

depression:
تۇرپان ئويمانلىقى
the Turpan depressio n
ئويمان - دۆڭ. سۈپ- [oy-man-dəŋ] bumpy, uneven, rough
ئويمچى. ئى [oymiqi] a carver, engraver
ئويمكەش. ئى [oymikəx] a carver, engraver
ئوينا - ئوينماق. پ- [oynimak] to play, perform, dance
بالىلار سرتتا ئويناۋاتىدۇ.
The children are playing outside.
ئوسسۇل ئوينماق.
to dance
ئۇلار ئوسسۇل ئوينىدى.
They performed a dance.
شاھمات ئوينماق
to play chess
قىمار ئوينماق
to bet, wager, gamble
يۈرىكىم ئويناپ كەتتى.
My heart skipped a beat.
ئويناتماق - ئويناتماق. پ [oynatmak] to play with, amuse:
سەن ئوكاڭنى ئوينىتىپ تۇر، مەن مەجلىسكە باراي.
You amuse your

and find the right answer.
ئوزىنى ئەقىللىق دەپ ئويلىماسلىق كېرەك.
One shouldn't consider oneself clever.
ئويلىمىغان. سۈپ unexpected, suprise:
بىزنىڭكىگە ئويلىمىغان مېھمانلار كېلىپ قالدى.
We had some unexpected guests.
ئويلاندۇر - ئويلاندۇرماق. پ [oylandurmak] to make someone think:
كىشىنى ئويلاندۇرىدىغان ئىش
a thought-provoking matter
ئويما. سۈپ [oyma] carved, in relief:
ئويما خەت
carved letters
ئويما گۈللۈك مۇقاۋا
a book cover imprinted with a flower pattern
ئويماق. ئى [oymak] a thimble; small, tiny:
ئويماقتەك ئېغىز
a tiny mouth
ئويمان. سۈپ [oyman] hollow, void; low-lying
ئويمانلىق. ئى [oymanlik] low-lying land, a

night.
ئۇ تېخى ئويغاق.
He's still awake.
ئويغاز - ئويغانماق. پ [oyoqanmak] to awake:
ئۇ تېخى ئويغانمىدى.
He hasn't woken up yet.
ئۇچىنچى دۇنيا ئەللىرى ئويغاندى.
The peoples of the third world have awoken.
ئويلا - ئويلىماق. پ- [oyli-mak] to think, think over, consider:
ئويلاپ جاۋاب بەرمەك
to give a measured answer
ئاۋۋال ئويلا، كېيىن سۆزلە.
Think before you speak.
نېمە ئويلاۋاتىسىز؟
What are you thinking about?
ئۇ ئويلاپ كۆرۈپ رەت قىلدى.
He thought it over, then refused.
ئويلاپ تاپماق
to think over and find the answer
مەن ئۇنى چوقۇم ئويلاپ تاپمەن.
I'll think it over

there's no hope of that.

ئومۇندۇر - ئومۇندۇرماق. پ [omundurmak] to cause someone to think wishfully

ئون. س [on] ten

ئون ئالته. س sixteen

ئون بىرىنچى ئاي. ئى November

ئونەيلەن. س [onəylən] ten people

ئونلاپ. س [onlap] tens of, scores of

ئونلۇق. سۈپ [onluk] ten, decimal:

ئونلۇق سان decimal numbers

ئونىنچى. س [oninqi] the tenth:

ئونىنچى ئاي. ئى October

ئوۋ. ئى [ow] hunting, stalking; game:

ئالدىمىزغا ئوۋ ئۇچرىمىدى. We didn't find any game.

ئوۋغا چىقماق. پ to go hunting

ئوۋچى. ئى [owqi] a hunter, stalker

ئوۋلا - ئوۋلىماق. پ [ow-limak] to hunt, stalk

ئوي. ئى [oy] idea, thought, notion:

يازغۇچىنىڭ ئويىدا in the mind of the author

ئويغا پاتماق to be deep in thought

نېمە ئويدا يۈرىسەن؟ What are you thinking about?

مەن ئۆيدە قېلىش ئويىدا. I'm thinking of staying at home.

ئويۇ - ئويماق. پ [oymak] to carve, engrave; hollow out:

تاۋۇزنى ئويۇپ يېمەك to eat a melon by hollowing it out

تامغا ئويماق. پ to engrave a wall

ئوي - پىكىر. ئى [oy-pikir] thoughts, ideas, suggestions:

ئويچان. سۈپ [oyqan] contemplative, deep-thinking:

ئويچانلىق. ئى [oyqanlik] contemplation, meditation:

ئۇ ئويچانلىقىدىن كېسەل بولۇپ قالدى. He became sick from over-contemplation.

ئوي - چوڭقۇر. سۈپ [oy-qoŋkur] bumpy, rough, uneven

ئوي - خىيال. ئى [oy-hiyal] thoughts, ideas, opinions

ئوي - دوڭغۇل. سۈپ [oy-doŋqul] bumpy, rough, uneven:

ئوي - دوڭغۇل يول a bumpy road

ئويدۇر - ئويدۇرماق. پ [oydurmak] to have something carved; to fabricate:

يىتتىنە - پاسات ئويدۇرۇپ چىقماق to spread lying rumours

ئويدۇرما. سۈپ [oydurma] fabricated, concocted:

ئويدۇرما سۆز lies, falsehood

ئوي - دۆڭ. سۈپ [oy-doŋ] bumby, rough, uneven

ئويغاتقا - ئويغاتماق. پ [oyqatmak] to wake someone up:

مېنى سائەت يەتتىدە ئويغىتىۋەتسىڭىز. Please wake me up at seven.

ئويغاق. سۈپ [oyqak] awake, up, alert:

تۈن بويى ئويغاق ياتتىم. I stayed awake all

ئۇپراتماق - ئۇپراتماق. پ [upratmak] to wear away, wear out:
پىيادە تولا مېڭىپ ئايغىمنى ئۇپرىتىۋەتتىم.
My shoes are worn out from my walking so much.

ئۇپۇق. ئى [upuk] the horizon:
ئۇپۇق سىزىقى
the horizon

ئۇپىلا - ئۇپىلىماق. پ [upilimak] to powder one's face, make-up

ئۇت - ئۇتماق. پ [utmak] to win, be victorious:
مۇسابىقىدە ئۇتماق
to win a competition
كىم ئۇتتى؟
Who won?

ئۇتتۇر. رەۋ [uttur] opposite, facing; straight:
مەكتەپنىڭ ئۇتتۇرىدا بىر دۇكان بار.
There's a shop opposite the school.

ئۇتتۇر ماڭماق. پ to walk in a straight line

ئۇتتۇر - ئۇتتۇرماق. پ [utturmak] to lose, be defeated:
بۇگۈنكى توپ مۇسابىقىسىدە بىز ئۇتتتۇردۇق.
We lost today's game.

ئۇتقۇز - ئۇتقۇزماق. پ [utkuzmak] to lose, be defeated

ئۇتوپىزم. ئى [utopizm] utopianism, idealism

ئۇتوپىيە. ئى [utopiyə] utopia, cloud nine

ئۇتۇش - ئۇتۇشماق. پ [utuxmak] to win, be victorious

ئۇتۇق. ئى [utuk] a win, victory; achievement:
ئۇتۇق قازانماق. پ
to win a victory

ئۇتۇل - ئۇتۇلماق. پ [utulmak] to be defeated, to lose:

ئۇجۇر - بۇجۇر. ئال [ujur — bujur] the finest details, the ins and outs:
ئۇجۇر - بۇجۇرىغىچە سورىماق
to ask detailed questions

ئۇيغۇرچىنى ئۇجۇر - بۇجۇرىغىچە بىلمەك
to know Uighur extremely well

ئۇجۇق - ئۇجۇقماق. پ [ujukmak] to choke, gag:
ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپلا ئۇجۇقۇپ كەتتى.
He choked on hearing that.

ئۇجۇقتۇر - ئۇجۇقتۇرماق. پ [ujukturmak] to strangle, throttle someone, to silence:
ئۇ بىر ئېغىز گەپ بىلەن ئۇنى ئۇجۇقتۇرۋەتتى.
She silenced him with a single word.

ئۇچ. ئى [uq] the tip, point, pinnacle:
قەلەم ئۇچى
the tip of a pen
پىچاق ئۇچى
the point of a knife

ئۇچمغا چىقماق. پ to go to extremes
ئۇچمغا چىققان جىنايەتچى
a flagrant criminal

ئۇچ - ئۇچماق. پ [uq-mak] to fly; be used up:
قۇشلار جەنۇبقا قاراپ ئۇچۇپ كەتتى.
The birds have flown south.
ئايروپىلان ئۇچۇۋاتىدۇ.
The plane is in flight.

ئۇچا. ئى [uqa] the back; the body

ئۇچار. پ [uqar]

brother, I'm going to a meeting.

ئۇيناش - ئويناشماق. پ [oynaxmak] to play with:

ئوت بىلەن ئويناشماق to play with fire

ئۆزىنىڭ ھاياتى بىلەن ئويناشماق to play with, risk one's life

ئويناقشە - ئويناقشماق. پ [oynakximak] to skip and dance for joy:

ئويناقلا - ئويناقلماق. پ [oynaklimak] to skip and dance for joy:

قوزىلارياياقتائويناقلاپ يۈرمەكتە.

The lambs are skipping in the field.

ئويۇق. ئى [oyuk] a closet, cupboard:

چىنە - قاچىلارنى ئويۇققا تىزىپ قويماق to arrange the china in the cupboard

ئويۇل - ئويۇلماق. پ [oyulmak] to be carved; to collapse

ئويۇن. ئى [oyun] a game; an act, performance:

ۋالىبول ياخشى ئويۇن. Volleyball is a good game.

ئويۇن قويماق. پ to put on a performance

ئويۇن - تاماشا. ئى [oyun-tama;xa] games, sports

ئويۇن-چاقچاق. ئى [oyun-qakqak] fun and games

ئويۇن - چاقچاقچى. ئى [oyun - qakqakqi] a fun, lively person

ئويۇنچۇق. ئى [oyunquk] a toy, plaything

ئويۇنچى. ئى [oyunqi] a player, performer

ئويۇنخانا. ئى [oyunhana] a playground

ئويۇن - كۈلكە. ئى [oyun-külkə] smiling and laughing

ئويۇن - كۈلكە قىلماق. پ to smile and laugh, have fun

ئۇ

ئۇ. ئال [u] he, she, it, that:

بۇنى ئۇ ئۆزى كۆتۈردى. He lifted it himself.

ئۇ شۇيەردە ئولتۇرماقتا. He's sitting over there.

ئۇنىڭدىن كېيىن after that

ئۇ دۇنيا the other world, the next world

ئۇنىڭ ئۈستىكە in addition, what is more

ئۇ چاغدا at that time

ئۇ ھالدا in that case

ئۇپا. ئى [upa] face powder

ئۇپا - ئەتلىك. ئى [upa-ətlik] cosmetics, make-up:

ئۇپرا - ئۇپرىماق. پ [up-rimak] to deteriorate, suffer wear and tear:

ماشىنىنىڭ بەزى دېتالى لىرى ئۇپراپ كەتتى. Some parts of the car have deteriorated.

كەپتەر ئۇچۇرما بولۇپتۇ.
The pigeon can fly now.
بۇ قىز ئۇچۇرما بولۇپ قاپتۇ.
This girl has grown to be a woman.
ئۇچۇق. ئى [uquk] measles (a disease)
ئۇچۇقلا ـ ئۇچۇقلىماق. پ [uquklimak] to tell off, reprimand
ئۇچۇن ـ ئۇچۇنماق پ [uqunmak] to get sick (from shock)
ئۇچىلىق. ئى [uqilik] a donkey saddle
ئۇختا [uhta] see below
ئۇختىسىغا كەلمەك. پ to come true (of a prediction etc.):
مېنىڭ ئويۇم ئۇختىسىغا كەلدى.
My wish has come true.
ئۇخلا ـ ئۇخلىماق. پ [uhlimak] to be asleep, go to sleep:
گەپ قىلماي، ئۇخلا.
Be quiet and go to sleep.
جىم! بۇ بوۋاق ئۇخلاۋاتىدۇ.
Shh! The baby's asleep.

سىز قاچان ئۇخلايسىز؟
When do you go to sleep?
ئۇخلىماي چۈش كۆرمەك
to see a vision
ئۇخلاش كىيىمى
night-wear, pyjamas,
ئۇخلاتـ ـ ئۇخلاتماق. پ [uhlatmak] to put to sleep:
بالىنى ئۇخلاتماق
to put a child to sleep
ئۇخلىتىدىغان دورا
sleeping pills
كىشىنى ئۇخلىتىپ قويىدىغان ھېكايە
a story which puts people to sleep
ئۇخلاش ـ ئۇخلاشماق. پ [uhlaxmak] to be asleep together:
ئۆيدىكىلەر ئۇخلىشىپ قاپتۇ.
Everyone in the house was asleep.
ئۇدا. رەۋ [uda] continuously, without letting up:
ئۇدا ئۈچ كۈن بوران چىقتى.
The storm blew continuously for three days.
ئۇدۇل. رەۋ [udul] opposite, adjacent; straight:

كىنوخانا مەسچىتنىڭ ئۇدۇلىدا.
The cinema is opposite the mosque.
ئۇدۇل مېڭىپ، سول تەرەپكە بۇرۇلۇڭ.
Walk straight on, then turn left.
ئۇدۇللۇق. رەۋ [udulluk] in quick succession, at once:
ئۇدۇللۇق پىشۇرۇپ ئۇدۇللۇق ساتماق
to sell freshly cooked food
ئۇدۇللۇق ئېلىپ ئۇدۇللۇق يەپ تۇرماق
to buy something and eat it on the spot
ئۇدۇم. ئى [udum] a secret recipe; hereditary:
ئاتا ـ بوۋىسىدىن قالغان ئۇدۇم
a recipe handed down from one's ancestors
بۇ كېسەل ئۇنىڭ ئۇدۇمىدا بار.
This is a hereditary disease.
ئۇر ـ ئۇرماق. پ [urmak] to hit, strike, knock:
ئۇ ساقچىنى ئۇردى.

sharp, pointed:
ئۇچلۇق پىچاق
a sharp knife
ئۇچما. سۇپ [uxma]
high, towering:
ئۇچما ساراي
a towering building
تاغنىڭ ئۇچما چوققىسى
the towering mountain peak
ئۇچۇر. ئى [uqur]
a message, note, dispatch:
ئۇچۇر بەرمەك. پ
to give a message
ئۇچۇر - ئۇچۇرماق. پ
[uqurmak] to (cause to) fly, blow about:
كەپتەر ئۇچۇرماق
to fly pigeons
لەگلەك ئۇچۇرماق
to fly a kite
ئۇچۇرۇپ كۆكىكە كۆتۈرمەك
to blow something into the sky
شامال غازاڭنى ئۇچۇرۇپ كەتتى.
The wind was blowing the dead leaves about.
ئۇچۇرما. رەۋ [uqurma]
see below
ئۇچۇرما بولماق. پ
to be able to fly:
flying, able to fly:
ئۇچار بېلىق
a flying fish
ئۇچار ئات
a flying horse
ئۇچرا - ئۇچرىماق. پ
[uqrimak] to meet, bump into, come across:
كىنوخانىدا بىر تونۇشقا ئۇچراپ قالدىم.
I bumped into a friend in the cinema.
مۇنداق ئەھۋال دائىم ئۇچرايدۇ.
That's a common occurrence.
ئۇچراتماق - ئۇچراتماق. پ
[uqratmak] to meet with, come across:
زىيانغا ئۇچراتماق
to meet with loss
بۈگۈن كوچىدا بىر كونا دوستۇمنى ئۇچراتتىم.
I met an old friend in the street today.
ئۇچراشماق - ئۇچراش
[uqraxmak] to meet, get together:
دوستلار ئۇچراشتى.
The friends met together.
ئۇچراشتۇرماق - ئۇچراشتۇر. پ
[uqraxturmak]
to bring together, cause to meet:
مېنى ئۇنىڭغا ئۇچراشتۇر.
Take me to meet him.
ئۇچقۇچى. ئى [uqkuqi]
a pilot, flier:
ئۇچقۇچىلار مەكتىپى
a pilot training school
ئۇچقۇچىلىق. ئى [uqkuqilik]
flying, piloting
ئۇچقۇر. سۇپ [uqkur]
good at flying
ئۇچقۇر قۇش
a bird that flies well
ئۇچقۇن. ئى [uqkun]
a spark, sparkle, flash:
ئېلېكتر ئۇچقۇنى
an electric spark
ئۈمىد ئۇچقۇنلىرى
sparkles of hope
ئۇچقۇنلا - ئۇچقۇنلىماق. پ
[uqkunlimak] to spark, sparkle, flash:
ئوت ئۇچقۇنلاپ كەتتى.
The fire was spitting.
ئاسماندا قار ئۇچقۇنلاۋاتاتتى.
Snow flakes sparkled in the sky.
ئۇچلا - ئۇچلىماق. پ.
[uqlimak] to sharpen, cut to a point:
قەلەمنداشنى ئۇچلىماق
to sharpen a pencil
ئۇچلۇق. سۇپ [uqluk]

ئۇرۇق - جەمەت. ئى [uruk-jəmət] relatives; co-religionists

ئۇرۇقداش. ئى [urukdax] a person of the same clan or religion

ئۇرۇقدان. ئى [urukdan] the testicles

ئۇرۇقلاڭ - ئۇرۇقلانماق. پ [uruklanmak] to breed, produce

ئۇرۇقلاندۇر - ئۇرۇقلاندۇرماق. پ [uruklandurmk] to breed, cross:

سۇنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇش artificial fertilization

ئۇرۇل - ئۇرۇلماق. پ [urulmak] to be hit, struck

ئۇرۇنۇ - ئۇرۇنماق. پ [urunmak] to try, attempt to:

ئىشىكنى ئېچىشقا ئۇرۇنۇپ كۆرمەك to try and open the door

ئۇز. سۈپ [uz] dexterous; good, beautiful:

بۇ قىزنىڭ قولى ئۇز ئىكەن. This girl is very dexterous.

ئۇز ئايال a beautiful woman

ئاز قىل، ئۇز قىل. Quality before quantity.

ئۇزا - ئۇزىماق. پ [uzi-mak] to leave, go:

مېھمانلار ئۇزاپ كەتتى. The guests have left.

ئۇزاتـ - ئۇزاتماق. پ [uzatmak] to stretch out; to see someone off:

قول ئۇزاتماق to stretch out one's hand

مېھمانلارنى ئۇزاتماق to see the guests off

ئۇزار - ئۇزارماق. پ [uzarmak] to become longer:

كۈن ئۇزاردى. The days are lengthening.

ئۇزارت - ئۇزارتماق. سۈپ [uzartmak] to extend, lengthen

ئۇلار مۇددەتنى ئۇزارتتى. They extended the time.

گەپنى ئۇزارتماق to talk for a long time

ئۇزاق. رەۋ [uzak] long, extended, protracted:

ئۇزاق ۋاقىت a long time

ئۇزاق مۇساپە a long way

ئۇزاق تارىخ a long history

ئۇزاقتىن بۇيان since time immemorial

ئۇزاق ئۆتمەيلا shortly afterwards

ئۇزاقلا - ئۇزاقلىماق. پ [uzaklimak] to take one's leave, go

ئۇزاقلاش - ئۇزاقلاشماق. پ [uzaklaxmak] to take one's leave, go

ئۇزاقلاشتۇر - ئۇزاقلاشتۇرماق. پ [uzaklaxturmak] to cause to go, see off

ئۇزاقلىق. ئى [uzaklik] length, distance protraction

ئۇزلاش - ئۇزلاشماق. پ [urlaxmak] to be dexterous; beautiful

ئۇزۇن. سۈپ [uzun] long, extended:

بىز ئۇزۇن ساقلىدۇق. We waited a long time.

ئۇزۇن ئۆمۈر a long life

ئۇزۇن يوللۇق تېلېفون long distance telephone call

ئۇزۇن ئۆتمەي soon after, not long after

I saw a fight.
ئۇروش ئېلان قىلماق
to declare war
گېرمانىيە فرانسىيەگە ئۇرۇش ئېلان قىلغان.
Germany declared war on France.
ئۇروش قىلماق . پ
to fight, wage war
ئۇروش - ئۇرۇشماق. پ [uruxmak] to fight against one another:
ئۇلار ئۇروشۇۋاتاتتى
They were fighting.
ئۇروشپەرەس. سۈپ-[urux-pərəs] one who likes to fight
ئۇروشقاق. سۈپ [uruxkak] one who likes to fight
ئۇروق. ئى [uruk] a seed, grain:
ئۇروق - ئايماق. ئى [uruk-aymak] a clan, tribe
ئۇروق - ئەجداد. ئى [uruk-əjdad] forefathers, ancestors
ئۇروق - ئەۋلاد. ئى [uruk-əwlad] descendants, later generations
ئۇروق - تۇغقان. ئى [uruk-tuqkan] relatives, relations
ئۇروق تاللىماق. پ
to select seed
ئۇروق چاچماق. پ
to sow

چىقاتتى.
Water was gushing out of the spring.
ئۇرغۇسىز. سۈپ [uruqusiz] unstressed, unemphasized
ئۇرغۇسىز بوغۇم
an unstressed syllable
ئۇرغۇلۇق. سۈپ [uruquluk] stressed, emphasized:
ئۇرغۇلۇق بوغۇم
a stressed syllable
ئۇرغۇلۇق ئوقۇماق
to stress while reading
ئۇركالتەك. ئى [urkaltək] see below
ئۇركالتەك قىلماق. پ
to beat up, hit
ئۇرۇپ - سوقۇپ. پ [urup—sokup] perfunctorily, careless:
ئىشنى ئۇرۇپ - سوقۇپ پۈتتۈرمەك
to do something perfunctorily
ئۇر - ئۇر. پ [ur—ur] see below
ئۇر - ئۇر قىلماق. پ
to beat up, strike:
ئۇروش. ئى [urux] fighting, war, struggle:
ئازادلىق ئۇروش
a war of liberation
ئىككىنچى دۇنيا ئۇروشى
the Second World War
مەن كىشىلەرنىڭ ئۇروشقىنىنى كۆردۈم.

He hit a policeman.
ئۇ ئوغلىنى تاياق بىلەن ئۇردى.
He beat his son with a stick.
ئەگەر ھارامزادىلىك قىلساڭ ئۇرىمەن.
If you're naughty, I'll smack you.
بېشىمنى ئىشىككە ئۇرۇۋالدىم.
I hit my head on the door.
تام سائىتى ئالتىگە قوڭغۇراق ئۇردى.
The clock struck six.
ئاھ ئۇرماق
to sigh, moan
ئۇران. ئى [uran] Uranus
ئۇرتوقاي رەۋ [urtokay] see below
ئۇرتوقاي قىلماق. پ
to hit, beat up
ئۇرغۇ. ئى [uruqu] stress, emphasis:
ئۇرغۇ بىرىنچى بوغۇمدا.
The stress is on the first syllable.
ئۇرغۇ بەلگىسى
a stress mark
ئۇرغۇ - ئۇرغۇماق. پ [uruqumak] to gush forth, pour, well up:
بۇلاقتىن سۇ ئۇرغۇپ

This letter is for Turnisa.

ئۇشتۇمتۇت. رەۋ [uxtum-tut] suddenly, all of a sudden:

ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق

to attack suddenly

ئۇششاق. سۈپ [uxxak] slender, delicate, petty:

ئۇششاق يامغۇر

light rain

ئۇششاق بالا

a slender child

ئۇششاق مەسىلە

a petty problem

ئۇششاق - چۈششەك. سۈپ [uxxak-qüxxək] fragmentary, scrappy

ئۇششاقلا - ئۇششاقلىماق. پ [uxxaklimak] to break into pieces:

پۇلنى ئۇششاقلىماق

to convert money into smaller change

ئۇششۇق. سۈپ [uxxuk] a rascal, ruffian

ئۇششۇقلۇق. ئى [uxxuk-luk] rowdiness, bullying

ئۇقماق - ئۇققاق. پ [ukmak] to know, understand:

ئۇقامسىز؟

Do you understand? Got it?

بۇ ئىشنىڭ ئاسان ئەمەسلىكىنى ئۇقىمەن.

I know this isn't easy.

غەرىزىڭنى ئۇقتۇم.

I know what you mean.

ئۇقا. ئى [uka] a silk thread

ئۇقار. ئى [ukar] a goose, swan

ئۇقتۇر - ئۇقتۇرماق. پ [ukturmak] to tell, inform, publicize:

ئۇ خەۋەرنى ھەممىگە ئۇقتۇرۇش لازىم.

This information should be widely publicized.

ئۇقتۇرۇش. ئى [ukturux] a notice, sign, advertisement

ئۇقتۇرۇش چىقارماق. پ to issue a proclamation

ئۇقتۇرۇل - ئۇقتۇرۇلماق. پ [ukturulmak] to be publicized

ئۇقۇش - ئۇقۇشماق. پ [ukuxmak] to understand, ask about

ئۇقۇشلۇق. سۈپ [ukuxluk] understandable, comprehensibe

ئۇقۇشماسلىق. ئى [ukux-maslik] a misunderstanding, mistake

ئۇقۇم. ئى [ukum] a concept, idea

ئۇقۇمسىز. سۈپ [ukumsiz] hard to understand or concieve

ئۇقۇملۇق. سۈپ [ukumluk] understandable, easy to conceive

ئۇقۇمۇشلۇق. سۈپ [uku-muxluk] understanding, discerning, wise:

ئۇقۇمۇشلۇق ئادەم

an enlightened man

ئۇكا. ئى [uka] a younger sibling

ئۇكىلىق. سۈپ [ukilik] brotherly, sisterly:

ئۇكىلىق مۇناسىۋەت

brotherly relations

ئۇل. ئى [ul] a foundation, base:

تامنىڭ ئۇلى

the foundations of the wall

ئۇلار تېخىچە ئۇل كولاۋاتىدۇ.

They're still digging foundations.

نانىڭ ئۇلى كەتتى.

The bread is burnt

ئۇلا - ئۇلىما

up:

توك

al

ئۇزۇنچاق. سۈپ [uzunqak] elongated, long

ئۇزۇنقۇلاق. سۈپ [uzun_kulak] one who keeps his ears to the ground

ئۇزۇن ـ قىسقا. سۈپ [uzun_kiska] length, span; uninteresting:

ئۇزۇن ـ قىسقا گەپ uninteresting talk

ئۇزۇنلۇق. ئى [uzunluk] length, span:

جوزىنىڭ ئۇزۇنلۇقى ۋە كەڭلىكىنى ئۆلچىمەك to measure the length and breadth of the table

ئۇرۇنلۇقى قانچە مېتر كېلىدۇ؟ How many metres long is it?

ئۇسۇماق. پ [usmak] to ladle out, spoon out:

ئاش ئۇسۇماق to ladle out food

ئۇستا 1. ئى [usta] a master craftsman

ئۇستا 2. سۈپ [usta] to be good at:

ئۇستا ياغاچچى a good carpenter

ئۇ شاھماتقا ئۇستا. He's good at chess.

ئۇستات. سۈپ. [ustat] skilful, dexterous

ئۇستاتلىق. ئى [ustatlik] skill, dexterity

ئۇستاز. ئى [ustaz] a craftsman, tutor; form of address

ئۇستىخان. ئى [ustihan] a bone, skeleton:

بىر تېرە بىر ئۇستىخان بولۇپ قالماق to be nothing but skin and bones

ئۇستىكار. ئى [ustikar] a craftsman, artisan

ئۇسسا ـ ئۇسسىماق. پ [ussimak] to be thirsty:

ئۇسسىدىم. I'm thirsty.

ئۇسساپ كەتتىم I'm thirsty.

ئۇسسۇز. سۈپ [ussuz] thirsty, parched

ئۇسسۇزلۇق. ئى [ussuzluk] thirst, dryness

ئۇسسۇل. ئى [ussul] a dance; manners:

بالېت ئۇسسۇلى ballet dancing

ئۇسسۇل ئويناماق. to dance

ئۇسسۇل ئوينامسىز؟ Will you dance?

بالىلار ياخشى ئۇسسۇللارنى ئۆگىنىشى كېرەك. Children should learn good manners.

ئۇسسۇلچى. ئى [ussulqi] a dancer

ئۇسسۇللۇق. سۈپ [ussulluk] accompanied by dancing:

ئۇسسۇللۇق ناخشا a song with dance

ئۇسسۇللۇق. ئى [ussulluk] a drink, beverage

ئۇسلۇب. ئى [uslub] style of writing:

ئۇسلۇبى راۋان a flowing style

ماقالىنىڭ ئۇسلۇبى the style of the article

ئۇسۇل. ئى [usul] a method, way, manner:

بىز ئوخشىمىغان ئۇسۇللارنى قوللىنىمىز. We use different methods.

ئۇ بىزگە بېلىق تۇتۇشنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلىنى كۆرسەتىپ قويدى. He showed us the best way to catch fish.

ئۇسۇل ـ چارە. ئى [usul_qa:rə] a method, way

ئۇشبۇ. ئال [uxbu] this:

ئۇشبۇ خەت تۇرنىساغا تېگىدۇ.

Don't go to such trouble.

ئۇنداق. ئال [undak] like that, in that way:

ئۇنداق ئادەمگە كۆپ ئۇچرىغانىدىم.

I have met a lot of people like that.

ئۇنداق بولسا in that case

يامغۇر يېغىۋاتىدۇ.

It's raining.

ئۇنداق بولسا، كەتمەيمەن.

In that case' I won't go.

ئۇنداق - مۇنداق. ئال [undak-mundak] ordinary, common:

ئۇ ئۇنداق - مۇنداق ئادەملەردىن ئەمەس.

He's an exceptional person.

ئۇنۋان. ئى [unwan] a title, name:

ھەربىي ئۇنۋان a military title

ئۇنىۋېرسال. سۈپ [universal] universal

ئۇنىۋېرسىتېت. ئى [universitet] a university, college

ئۇھ. ئىم [uh] Oh! My!:

ئۇھ، چارچاپ كەتتىم.

My, I'm tired.

ئۇھ، تارتماق. پ memorable

ئۇنتۇلماس. سۈپ [untulmas] unforgettable, memorable:

ئۇنتۇلماس كۈنلەر unforgettable days

ئۇنچە. ئال [unqə] not that, not so:

ئۇنچە يىراق ئەمەس.

It's not so far.

مەن ئۇنچە چارچىمىدىم.

I'm not that tired.

ئۇنچە - مۇنچە. ئال [unqə-munqə] a little, a few

ماگزىنىدىن ئۇنچە - مۇنچە نەرسىلەرنى ئالماقچىمەن.

I want to buy a few things from the shop.

ئۇنچىلىك. ئال [unqilik] so much, that much, so little, that little:

ئۇنچىلىك ئاش كىمگە يېتەر؟

That little food isn't enough for anyone.

ئۇنچىۋالا. ئال [unqiwala] so much, so little:

ئۇ ئۇنچىۋالا نەرسىنى نېمە قىلار؟

What does he want with so many things?

ئۇنچىۋالا ئاۋارە بولماڭلار.

disregarding his protestations.

ئۇناتماق - ئۇناتماق. پ [unatmak] to persuade, coerce:

مەن ئۇنى بۇ يەردە قېلىشقا ئاران ئۇناتتىم.

I managed to persuade him to stay here.

ئۇنتۇ - ئۇنتۇماق. پ [untumak] to forget, overlook:

مەن ئاچقۇچنى ئۆيدە ئۇنتۇپ قالدىم.

I forgot the key at home.

مەن سېنى مەڭگۈ ئۇنتۇمايمەن.

I'll never forget you.

ئۇنتۇغاق. سۈپ [untuqaq] forgetful

ئۇنتۇغاقلىق. ئى [untuqaqlik] forgetfulness:

ئۇنتۇغاقلىقىمدىن كىتاب ئۆيدە قاپتۇ.

I forgot the book at home.

ئۇنتۇل - ئۇنتۇلماق. پ [untulmak] to be forgotten:

ئۇنتۇلغان تارىخ forgotten history

ئۇنتۇلغۇسىز. سۈپ [untulqusiz] unforgettable.

connection

بۇ پارچه تۆمۇرلەرنى ئۇلاڭ.

Join these pieces of iron together.

ئۇلاڭ ـ ئۇلاتماق. پ [ulat-mak] to have something connected

ئۇلار. ئال [ular] they, them:

ئۇلار ئۆزبېك.

They are Uzbeks.

بىز ئۇلارغا رەسىملىرىمىزنى كۆرسەتتۇق، بىراق بىز ئۇلارنىڭكىنى كۆرمىدۇق.

We showed them our photos, but we didn't see theirs.

ئۇلاش ـ ئۇلاشماق. پ [ulax-mak] to join up, connect:

ئىككى سىم ئۇلاشتى.

The two wires connected.

ئۇلاق 1. ئى [ulak] a join, connection

ئارغامچىنىڭ ئۇلىقى

a knot in a rope

ئۇلاق 2. ئى [ulak] a farm or domestic animal:

ئۇلاق كۈچى ترانسپورتى

animal powered transport

ئۇلاقسىز. سۈپ [ulaksiz] without joins or connecti ons

ئۇلاقسىز تۇرۇبا

a piece of tubing without joins

ئۇلاك. ئى [ulaŋ] the strap around a horse's waist, girth:

ئۇلاك تارتماق

to tighten the girth

ئۇلان ـ ئۇلانماق. پ [ulan-mak] to be joined, connected:

ئۇلانغان ئارغامچا

joined rope

ئۇلانما. سۈپ [ulanma] an interjectory particle; joined, connected:

ئۇلانما يەڭ

rolled-up sleeves

ئۇلتاڭ. ئى [ultaŋ] the sole of a shoe

ئۇلترا. سۈپ [ultra] ultra (as in ultra-violet)

ئۇلتىماتۇم. ئى [ultima-tum] an ultimatum

ئۇلغايماق ـ ئۇلغايتماق. پ [uloqaymak] to increase, become larger:

ئىش ئۇلغايدى.

The matter has been aggravated.

ئارمىيىنىڭ كۈچى ئۇلغايدى.

The army has become stronger.

ئۇلغايتماق ـ ئۇلغايتماق. پ [uloqaytmak] to cause to increase

ئۇلۇغ. سۈپ [uluq] big, great, wonderful; leader:

ئۇلۇغ ۋەتەن

a great country

ئۇلۇغ تۆھپە

a great contribution

ئۇلۇغىمىز

our leader

ئۇلۇغلا ـ ئۇلۇغلىماق. پ [uluqlimak] to be big, great; to esteem

ئۇلۇغۋار. سۈپ [uluqwar] great, wonderful

ئۇماچ. ئى [umaq] a kind of porridge

ئۇن. ئى [un] flour

بۇغداي ئۇنى

wheat flour

ئۇن خالتىسى

a flour sack

ئۇن تارتماق. پ

to grind flour

ئۇنا ـ ئۇنىماق. پ [unimak] to agree, wish, want:

ئاران ئۇنىماق

to agree reluctantly

ئۇ ئۇنىمىدى.

He didn't agree.

ئۇنىمىغانلىقى ئۈنىمايلا، مەمەت ئۇنى كىنوخانىغا سۆرەپ ئەكىردى.

Mamat took him to the cinema

چۈشلۈك ئۇيقۇ
a siesta
ئۇيقۇم كېلىۋاتىدۇ.
I'm feeling sleepy.
بالا ئۇيقۇغا كەتتى.
The child has fallen asleep.
ئۇيقۇچان. سۈپ [uykuqan]
sleepy, fond of sleeping
ئۇيقۇسرا ـ ئۇيقۇسرىماق. پ
[uykusirimak] to fall asleep, doze off
ئۇيقۇسىز. سۈپ [uykusiz]
sleepless:
پۈتۈن كېچىنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزدۈم.
I didn't sleep the whole night.
ئۇيقۇسىزلىق. ئى [uyku-sizlik] sleeplessness, insomnia
ئۇيقۇلۇق. سۈپ [uykuluk]
sleepy, tired, haggard:
ئۇيقۇلۇق كۆزلەر
sleepy eyes
ئۇيۇ ـ ئۇيۇماق. پ [uyumak]
to clot, solidify:
قېتىق ئۇيۇماق
to solidify (of yoghurt)
قان ئۇيۇماق
to clot (of blood)
ئۇيۇتۇ ـ ئۇيۇتماق. پ
[uyutmak] to thicken, cause to solidify
ئۇيۇتما. ئى [uyutma]
clot, solid piece:
قان ئۇيۇتمىسى
a blood clot
ئۇيۇش ـ ئۇيۇشماق. پ [uyuxmak] to unite, join together:
بايراق ئاستىغا ئۇيۇشماق
to gather under a flag
دېھقانلار ئۇيۇشتى.
The peasants have united together.
ئۇيۇشما. ئى [uyuxma]
an association, trade union:
ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى
a worker's union
ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى
a student union
ئۇيۇندى. ئى [uyundi]
a clot, solid lump:
قان ئۇيۇندىسى
a blood clot

ئۇ

ئۆپچۆرە. رەۋ [өpqөːrə]
around, about, nearby:
ئۆينىڭ ئۆپچۆرىسى
around the house
ئۆپچۆردە ھېچكىم يوق.
There's no one about.
ئۆپكە. ئى [өpkə]
a lung:
قوي ئۆپكىسى
a sheep's lung
قۇيرۇق كۆرسىتىپ ئۆپكە ساتماق
to cheat, mislead someone
ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۈگۈنكى ئۆپكە ياخشى.
Today's lung is better than tomorrow's tail.
ئۆپكىسى يوق
frivolous, flighty
ئۆپكىسىنى باسماق
to restrain oneself
ئۇ ئۆپكىسىنى باسالماي يىغلاپ كەتتى.
He started crying unrestrainedly.
ئۆپكە ـ ھېسىپ. ئى [өpkə-hesip] cooked sheep entrails
ئۆت. ئى [өt]

sizlarqə] shamelessly, brazenly

ئۇياتلىق. سۈپ [uyatlik] disgraceful, shameful

ئۇيال - ئۇيالماق. پ [uyalmak] to be ashamed, embarrased:

ئۇيلىپ سۆزلىيەلمەسلىك

to be too ashamed to speak

ئۇيغۇر. ئى [uyoqur] Uighur:

ئۇيغۇر تىلى

the Uighur language

ئۇيغۇرچە. سۈپ؛ رەۋ [uyoqur qə] the Uighur language

ئۇيغۇرشۇناس. ئى [uyoqur-xunas] a Uighur-ologist, Uighur expert

ئۇيغۇن. سۈپ؛ [uyoqun] suitable, fitting, conforming to

ئۇيغۇن كەلمەك. پ to suit, conform to

ئۇيغۇنلاشماق - ئۇيغۇنلاش. پ [uyoqunlaxmak] to adapt to, conform to

ئۆسۈملۈكلەر يېڭى شارائىتقا ئۇيغۇنلىشىپ قالدى.

The plants have adapted to the new enviroment.

ئۇيقۇ. ئى [uyku] sleepiness; a nap:

someone

ئۇۋالماق. پ - ئۇۋال [uwalmak] to be ground to powder, hammered

ئۇۋۇلاماق. پ - ئۇۋۇلا [uwulimak] to rub, massage:

ئاغرىغان يەرنى ئۇۋۇلماق

to rub a painful spot

ئۇۋۇلماق. پ - ئۇۋۇلا [uwilimak] to build a nest:

قۇشقاچ ئۇۋۇلىدى.

The sparrows have nested.

ئۇي. ئى [uy] a bullock

ئۇيات. ئى [uyat] shame, embarrassment:

ئۇياتنى بىلمەيدىغان ئادەم

a shameless person

ئۇياتماق. پ - ئۇياد [uyatmak] to be embarrassed, ashamed:

ئۇ ئۇياتقىنىدىن يىغلىۋەتتى.

He cried for shame.

ئۇياتچان. سۈپ [uyatqan] shy, bashful:

ئۇياتچان بالا

a shy boy

ئۇياتسىز. سۈپ [uyatsiz] shameless, brazen

ئۇياتسىزلارچە. رەۋ [uyat-

to groan, sigh

ئۇۋا. ئى [uwa] a den, nest:

تۈلكە ئۇۋىسى

a fox's den.

چۈمۈلە ئۇۋىسى

an ant's nest

باندىتلار ئۇۋىسى

a bandits' lair

ئۇۋا - ئۇۋىماق. پ [uwimak] to pound, hammer:

تاشنى ئۇۋىماق

to pound a stone to pieces

ئۇۋاق. سۈپ [uwak] a crumb, piece:

نان ئۇۋىقى

a bread crumb

ئۇۋاق كۆمۈر

coal powder

ئۇۋاقلاماق. پ - ئۇۋاقلا [uwaqlimak] to break into crumbs:

نانىنى ئۇۋاقلىما.

Don't crumble the bread.

ئۇۋال. رەۋ [uwal] a wrong, a grievance

ئۇۋال بولماق. پ

to be wronged, grieved:

ئۇنىڭغا ئۇۋال بولدى.

He was wronged.

ئۇۋال قىلماق. پ

to grieve, wrong

a boot

بىر جۈپ ئۆتۈك

a pair of boots

ئۆتۈل- ئۆتۈلمەك. پ [ətül-mək] to happen, come to pass:

ھەر خىل ئىشلار ئۆتۈلدى.

All kinds of things happened.

ئۆتۈمسىز. سۈپ [ətümsiz] intransitive:

ئۆتۈمسىز پېئىل

an intransitive verb

ئۆتۈملۈك. سۈپ [ətümlük] transitive:

ئۆتۈملۈك پېئىل

a transitive verb

ئۆتۈن- ئۆتۈنمەك. پ [ətünmək] to lend, loan out; beg, request:

مەن بۇ كىتابنى سىزگە ئۆتۈنۈپ بېرەي.

I'll lend you this book.

مېنىڭ ئىشىمنى تېزراق ھەل قىلىپ بېرىشىڭىزنى ئۆتۈنىمەن.

Please would you resolve my problem quickly.

مېنى بىللە ئېلىپ كېتىشىڭىزنى ئۆتۈنۈپ سورايمەن.

Please take me with you.

ئۆچ. سۈپ [əq] hatred, grudging:

مەن تاتلىق يېمەكلىككە ئۆچ.

I hate sweet food.

ئۇ ماڭا ئۆچ.

He hates me.

ئۆچ ئالماق. پ

to take revenge

مەن ئۆچ ئالماقچى ئەمەس.

I don't want revenge:

ئۆچ كۆرمەك. پ

to hate

ئۆچ- ئۆچمەك. پ [əqmək] to go out, disappear:

چىراغ ئۆچتى.

The lamp went out.

تاشتىكى يېزىق تامامەن ئۆچۈپ كېتىپتۇ.

The writing on the rock had faded completely.

ئۆچەكەش- ئۆچەكەشمەك. پ [əqə: kəxmək] to fall out, hate one another:

ئۇلار ئۆچەكىشىپ قالدى.

They have fallen out.

ئۆچكە. ئى [əqkə] a goat

ئۆچمەس. پ [əqməs] never-ending, inextinguishable, immortal:

ئۆچمەس ئەسەر

an immortal literary work

ئۆچمەن. سۈپ [əqmən] see below

ئۆچمەن بولماق. پ

to hate, be hostile towards

ئۆچۈر- ئۆچۈرمەك. پ [əqürmək] to put out, switch off; erase, clean:

ئۇ ئوتنى ئۆچۈردى.

He put the fire out.

تېلېۋىزورنى ئۆچۈرۈۋېتىڭ.

Switch the television off.

دوسكىنى ئۆچۈرمەك

to clean the black board

ئۆچۈرگۈچ. ئى [əqürgüq] an eraser, rubber

ئۆچۈرۈل- ئۆچۈرۈلمەك. پ [əqürülmək] to be put out, erased:

ئوت ئۆچۈرۈلدى.

The fire was extinguished.

ئۆچىرەت. ئى [əqirət] a queue, line:

ئۆچىرەت بولۇڭلار!

Line up!

ئۆچىرەتكە كىرىۋېلىڭ.

Please join the queue.

ئۆچىرەتسىز. سۈپ [əqirətsiz] out of line, in disorder

ئۆر- ئۆرمەك. پ [ərmək] to turn; plait, braid (hair):

the gallbladder

ئۆتمەك - ئۆتۈمەك. پ [ötmək] to pass, cross, go through:

دەريادىن ئۆتتۇق.
We crossed the river.

بىر يىل ئۆتتى.
A year passed.

دەريا شەھەردىن ئېقىپ ئۆتىدۇ.
The river flows through the city.

ئاقسۇدىن ئۆتتۇق.
We passed through Aksu.

مەن ئىمتىھاندىن ئۆتتۈم.
I passed the exam.

ئۇ مېنى يانداپ ئۆتۈپ كەتتى.
He walked past me.

موتسىكلىت يۈك ماشىنىسىدىن ئۆتۈپ كەتتى.
The motorcycle overtook the lorry.

دەرس ئۆتمەك
to teach a lesson

گۇناھىدىن ئۆتمەك
to forgive a crime

ئۆتە - ئۆتىمەك. پ [ötimək] to carry out, fulfill, execute:

نامازئۆتمەك
to recite one's prayers

ئۆتكەل. ئى [ötkəl] a strategic pass, juncture

ئۆتكەمە. ئى [ötkəːmə] a large sieve

ئۆتكەن. سۈپ [ötkən] last, previous:

ئۆتكەن ھەپتە مەن ئاتۇشقا باردىم.
Last week I went to Atux.

ئۆتكەن زامان پېئىل
the past tense

ئۆتكەن - كەچكەن. سۈپ [ötkən—kəqkən] coming and going; past, former:

ئۆتكەن - كەچكەن يولۇچىلار
passing passengers

ئۆتكەنكى. سۈپ [ötkənki] former, past, previous:

ئۆتكەنكى كۈنلەر
in days gone by

ئۆتكۈر. سۈپ [ötkür] sharp, pointed; fierce:

ئۆتكۈر پىچاق
a sharp knife

ئۆتكۈر كۈرەش
a fierce struggle

ئۆتكۈرلەش - ئۆتكۈرلەشمەك. پ [ötkürləxmək] to sharpen; to intensify

ئۆتكۈز - ئۆتكۈزمەك. پ [ötküzmək] to carry over, deliver; hold (a meeting etc.):

يۈكنى دەريادىن ئۆتكۈزمەك
to transport the load across the river

نەرسىلەرنى ئامبارچىغا ئۆتكۈزمەك
to deliver the articles to the warehouse keeper

بىز ئەتە ئولتۇرۇش ئۆتكۈزىمىز.
We're holding a party tomorrow.

ئۆتكۈنچى. سۈپ [ötkünqi] transitional, passing:

ئۆتكۈنچى دەۋر
a transitional age

ئۆتمۈش. رەۋ [ötmüx] former, previous

ئۆتنە. ئى [ötnə] something borrowed, on loan:

كىتاب ئۆتنە ئالماق
to borrow a book

ئۆتنە بەرمەك. پ
to lend, loan:

ئۆتنىنى بېرىۋەتمەك
to return something borrowed

ئۆتۈش - ئۆتۈشمەك. پ [ötüxmək] to get on with, have dealings with:

بىز قوشنىلار بىلەن ياخشى ئۆتۈشىمىز.
We get on well with our neighbours.

ئۆتۈك. ئى [ötük]

ئۇ ئۆزى ئۆگەنگەن.
He taught himself.
ئۆز ۋاقتىدا
punctual
ئۆزئارا. ئال [өzara]
one another, each other:
ئۆزئارا ياردەملەشمەك
to help each other
ئۆزەك. ئى
heart, core:
پېئىل ئۆزەكى
the root of a verb
ئۆزەمچى. سۈپ[өzəmqi]
obstinate, stubborn, cocksure
ئۆزبېك. ئى [өzbek]
Uzbek
ئۆزبېكچە. سۈپ [өzbekqə]
the Uzbek language
ئۆزرە. ئى [өzrə]
reason, cause:
ئۆزرە ئېيتماق. پ
to offer an apology
ئۆزرىخاھلىق. ئى [өzrihah-lik] comfort, solace
ئۆزگە. ئال [өzgə]
other, different; another person:
ئۆزگە ئىش
some other business
ئۇنىڭدىن ئۆزگە ھېچكىمنى بىلمەيمەن.
I don't know anyone but him.
ئۆزگەر - ئۆزگەرمەك. پ [өzgərmək] to change, alter:
ھاۋا بىردىنلا ئۆزگەردى.
The weather suddenly changed.
قەشقەر ئۆزگىرىۋاتىدۇ.
Kashkar is changing.
ئۇ 38 ياشتا مۇسۇلمان بولۇپ ئۆزگەرگەن.
He became a Muslim when he was thirty eight.
ئۆزگەرتە - ئۆزگەرتمەك. پ [өzgərtmək] to alter, (cause to)change:
ئۇلار پىلانىنى ئۆزگەرتتى.
They changed the plan.
ئۆزگەرتىلە - ئۆزگەرتىلمەك. پ [өzgərtilmək]
to be changed, altered
بۇ كىنوخانا مۇزېيغا ئۆزگەرتىلگەن.
The cinema has been turned into a museum.
ئۆزگىچە. رەۋ [өzgiqə]
another, different, distinct:
ئۆزگىچە قىلىپ ئېيتقاندا
in other words
ئۆزگىچىلىك. ئى [өzgiqi-lik] difference,
distinctive quality
ئۆزگىرىش. ئى [өzgirix]
change, alteration, modification;
ئۆزگىرىشچان. سۈپ[өzgirix-qan] changeable, unstable:
ئۆزگىرىشچان ھاۋا
changeable weather
ئۆزلەش - ئۆزلەشمەك. پ [өzləxmək] to get used to, adjust to:
يېڭى شارائىتقا ئۆزلەشمەك
to adjust to new conditions
ئۆزلەشتۈر - ئۆزلەشتۈرمەك. پ [өzləxtürmək] to learn, master; reclaim:
يېڭى تېخنىكىنى ئۆزلەشتۈرمەك
to master a new technology
بوز يەر ئۆزلەشتۈرمەك
to reclaim waste land
ئۆزلۈك. سۈپ [өzlük] reflexive:
ئۆزلۈك ئالماش
a reflexive pronoun
ئۆس - ئۆسمەك. پ [өsmək] to grow, increase, develop well:
بۇغداي ئوبدان ئۆسۈپتۇ.
The wheat has grown well.

ۋاراق ئۆرۈك.
Turn the page.
چېچىڭنى ئۆر.
Plait your hair.
ئۆره. رەۋ [ɵ:rə]
tall, high, erect:
بۇ يەر بەك ئۆره ئىكەن.
This place is very high up.
ئۆره باها بىلەن ساتماق
to sell at a high price
ئۆره تۇرماي ئولتۇرۇڭ.
Make yourself comfortable.
ئۆره بولماق. پ
to get up, stand up:
بۇ يىل كېسەلدىن ئۆره بولالمىدىم.
I've been plagued by illness this year.
ئۆرپ - ئادەت. ئى [ɵrp - a:dət] custom, tradition:
كونا ئۆرپ - ئادەتلەر ئۆزگىرىۋاتىدۇ.
The old customs are changing.
ئۆرتە - ئۆرتىمەك. پ [ɵr - timək] to burn, heat:
قەغەزنى ئۆرتىمەك
to burn paper
ئۆرتەن - ئۆرتەنمەك. پ [ɵrtənmək] to suffer heartache, pain
ئۆردەك. ئى [ɵ:rdək]
a duck

ئۆركەشلە - ئۆركەشلىمەك. پ [ɵrkəxlimək] to roar, surge (of waves):
دەريا ئۆركەشلەپ ئاقماقتا.
The river is roaring by.
ئۆرلە - ئۆرلىمەك. پ [ɵr-limək] to rise, go up:
تېمپېراتۇرا ئۆرلەۋاتىدۇ.
The temperature is rising.
خېمىر ئۆرلىدى.
The dough has risen.
ئۆرنەك. ئى [ɵrnək]
a sample, specimen
ئۆرۈ - ئۆرۈمەك. پ
to overturn, push over; interpret:
ھۆكۈمەتنى ئۆرۈمەك
to overthrow the government
بوران دەرەخنى ئۆرۈۋەتتى.
The wind blew the tree over.
چۈش ئۆرۈمەك
to interpret a dream
ئۆرۈك. ئى [ɵ:rük]
an apricot :
ئۆرۈك مېغىزى
the kernel of an apricot
ئۆرۈك چېچىكى
apricot blossom

ئۆرۈل - ئۆرۈلمەك. پ [ɵ:rülmək] to be turned over; plaited (of hair)
ئۆرۈلۈپ چۈشمەك. پ
to collapse:
ئۆگزە ئۆرۈلۈپ چۈشتى.
The roof collapsed.
ئۆرۈم. م [ɵ:rüm]
a string, plait, braid; a measure word:
بىر ئۆرۈم سامساق
a string of garlic
بىر ئۆرۈم چاچ
a braid of hair
ئۆرۈمە. سۈپ [ɵ:rümə]
a financial award; braided, plaited
ئۆرىتۆپە. رەۋ [ɵ:ritəpə]
see below
ئۆرىتۆپە بولماق. پ
to be in disorder, in a tumult
ئۆرىدە - ئۆرىدىمەك. پ [ɵ: ridimək] to pile up, amass:
قۇمنى ئۆرىدىمەك
to heap sand in a pile
ئۆز. ئال [ɵz]
-self:
ئۆزۈم
myself
ئۆزىڭىز
yourself
بۇنى ئۆزۈم ياسىدىم.
I made it myself.

a step mother

ئۆگەيلە - ئۆگەيلىمەك. پ [øgəylimək] to mis-treat, abuse:

بالىنى ئۆگەيلىمەك to mistreat a child

ئۆگزە. ئى [øgzə] roof, ceiling

ئۆگۈن. رەۋ [øgün] the day after tomorrow

ئۆگۈنلۈك. ئى [øgünlük] the day after tomorrow:

بىز ئۆگۈنلۈككە يولغا چىقىمىز.

We are leaving the day after tomorrow.

ئۆگىتىش - ئۆگىتىشمەك. پ [øgitixmək] to teach, train

ئۆگىتىلىش - ئۆگىتىلمەك. پ [øgitilmək] to be taught, trained

ئۆگىنىش. ئى [øginix] study, learning:

ئۆگىنىشىڭىز قانداقراق؟

How are your studies?

ئۆگىنىش - ئۆگىنىشمەك. پ [øginixmək] to study, learn

ئۆڭ. ئى [øŋ] colour, appearance, looks:

رەختنىڭ ئۆڭى the colour of the cloth

ئۇنىڭ ئۆڭى ئۆچۈپ كەتتى.

He went pale.

ئۆڭ - ئۆڭمەك. پ [øŋmək] to fade, change colour:

بۇ رەخت ئاسان ئۆڭىدۇ.

This cloth fades easily.

ئۆڭتۈر - ئۆڭتۈرمەك. پ [øŋtürmək] to cause to hit, smash:

چىنىنى جۇزىغا ئۆڭ-تۈرۈپ قويماق

to put the bowl on the table with a bang

ئۆڭكۈر. ئى [øŋkür] a cave, grotto:

ئۇ ئۆڭكۈردە ياشايدۇ.

He lives in a cave.

ئۆڭگەك. سۈپ [øŋgək] fading easily; quick-tempered:

ئۆڭگەك رەخت cloth that fades quickly

ئۆڭگەك ئادەم a quick-tempered man

ئۆڭلۈك. سۈپ [øŋlük] colour, complexion

ئۆل - ئۆلمەك. پ [ølmək] to die, pass away; be no use:

مەن ئۇنى ئۆلگۈچە ئۇنى-تۇمايمەن.

I'll remember him till the day I die.

ئۇ بالىسى ئۈچۈن ئۆلۈپ بېرىدۇ.

He's infatuated with his child.

نۇرغۇن ۋاقتىم ئۆلدى.

I have wasted a lot of time.

ئۆلەرمەن. سۈپ [ølərmən] half-dead, at death's door

ئۆلەك. ئى [ølən] song

ئۆلەنچى. ئى [ølənqi] a singer

ئۆلتۈر-ئۆلتۈرمەك. پ [øltürmək] to murder, kill

ئېيىقنى ئۆلتۈرمەك to kill a bear

بوغۇپ ئۆلتۈرمەك to strangle someone to death

ئۆلتۈرۈش - ئۆلتۈرۈشمەك. پ [øltürüxmək] to kill one another

ئۆلتۈرۈل - ئۆلتۈرۈلمەك. پ [øltürülmək] to be killed, murdered:

ئۆلچە - ئۆلچىمەك. پ [ølqimək] to weigh, measure:

بەدەن تېمپېرا تۈرىنى ئۆلچىمەك

to take someone's temperature

ماشىنچى ئۈستام مېنىڭ بېلىمنى ئۆلچىدى.

چېچىم ئۆسۈپ قالدى.
My hair has grown.
مال باھاسى ئۆسمەك
to increase (of prices)
ئۆستەك. ئى [өstəŋ]
a stream, small water channel
ئۆستۈر - ئۆستۈرمەك. پ
[өsturmək] to cause to increase, raise:
ھۆكۈمەت نېفتنىڭ باھاسىنى ئۆستۈردى.
The goverment has raised the price of oil.
ئۆسمە. سۈپ [өsmə]
a tumour, growth:
ئۆسمە گۆش
a sarcoma, tumour
ئۆسمۈر. ئى [өsmür]
young people, youth:
ئۆسمۈرلەر ساربىيى
a youth club
ئۆسۈم. ئى [өsüm]
interest, growth, increase
ئۆسۈملۈك. ئى [өsümlük]
a plant, herb:
بۇ ئۆسۈملۈك ئاران قۇرغاق رايونىدىلا ئۆسىدۇ.
This plant only grows in dry regions.
ئۆشرە - زاكات. ئى [өxrə—zakat] a religious tax

ئۆشنە. ئى [өxnə]
the shoulder:
ئۆشنىگە ئالماق
to put something on one's shoulder
ئۆكتەبىر. ئى [өktəbir]
October
ئۆكتەم. سۈپ [өktəm]
rascally, villanous
ئۆكتەملىك. ئى [өktəmlik]
evildoing, villainy
ئۆكچە. ئى [өkqə]
the heel (of a shoe)
ئۆكچىلىك. سۈپ [өkqilik]
having a heel (of shoes):
ئۆكچىلىك ئاياغ
shoes with a heel
ئۆكسۈ - ئۆكسۈمەك. پ
[өksümək] to sob, weep
ئۆكۈز. ئى [өküz]
a bullock
ئۆكۈنمەك - ئۆكۈنمەك. پ
[өkünmək] to regret, lament, bewail:
ئۆمرۈمنىڭ بىھۇدە ئۆتۈپ كەتكىنىگە ئۆكۈنمەن.
I regret the empty passing of my life.
ئۆكۈنچ. ئى [өkünq]
sorrow, regret
ئۆكۈنچلۈك. سۈپ [өkünqlük] regretful, remorseful

ئۆكۈنۈشلۈك. سۈپ [өkünüxlük] regretful, remorseful:
ئۆگەت - ئۆگەتمەك. پ [өgətmək] to teach, train:
دەرس ئۆگەتمەك
to teach a class
ھۈنەر ئۆگەتمەك
to teach a craft
ئاتنى ھارۇغا ئۆگەتمەك
to train a horse to pull a cart
ئۆگەن - ئۆگەنمەك. پ
[өgənmək]to study, learn:
ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگەنمەك
to study Uighur
مەن ئۇيغۇرچىنى ئۆگىنىۋاتىمەن.
I'm learning Uighur.
مەن فىزىكا ئۆگىنىۋاتىمەن.
I'm studying physics.
ئۆگىنىپ قالماق
to get used to, adjust to.
مۇشۇ يەرنىڭ ھاۋاسىغا ئۆگىنىپ قالدىم.
I've got used to the weather here.
ئۆگەنگەن ئات
a trained horse
ئۆگەي. سۈپ [өgəy]
step—:
ئۆگەي ئاتا
a step — father
ئۆگەي ئانا

ئۆمۈرلۈك دوست
wa lifelong friend
ئۆمۈرۋايەت. رەۋ- [əmür- wa:yət] for a lifetime, forever:
ئۆمۈرۋايەت ئۇنتۇمايمەن.
I will never forget.
ئۆمىلە - ئۆمىلىمەك. پ [ə:milimək] to crawl, creep:
ئۇ ماڭالمايدۇ، بىراق ئۆمىلەيدۇ.
He can't walk, but he can crawl.
جەڭچىلەر دۈشمەننىڭ سىم توساقلىرىدىن ئۆمىلەپ ئۆتتى.
The soldiers crawled through the enemies wire defences.
ئۆمىلىگۈچى. ئى: سۈپ [ə:miligüqi] a reptile, reptilian:
ئۆمىلىگۈچى ھايۋان
a reptile:
ئۆندەرە - ئۆندەرمەك. پ [əndə:rmək] to be shocked, alarmed:
ئۆندەرەپ ئويغىنىپ كەتمەك
to wake with a start
ئۆي ئى [əy]
a house, home, room, apartment:
ياغاچ ئۆي
a wooden house, cabin
ئۈچ ئېغىزلىق ئۆي
a three-roomed house
ئۇ ئۆيدە.
He's at home.
ئۆي جاھازلىرى
furniture
ئۆيدە ئۆي جاھازلىرى يوق ئىكەن.
There is no furniture in the house.
ئۆي ئىشى
housework
ئۆي ھايۋانلىرى
tame animals, pets
ئۆي كۆچمەك
to move house
ئۇلار ئۆي كۆچتى.
They have moved house.
ئۆيدىكى گەپ بازارغا كەلمەپتۇ.
Home talk is not fit for the marketplace.
ئۆي - جاي. ئى [əy - jay] home, dwelling
ئۆيلە - ئۆيلىمەك. پ [əyli- mək] to give a girl in marriage
ئۆيلەنمەك - ئۆيلەنمەك. پ [əylənmək] to marry, take a wife
ئۆيلۈك. سۈپ [əylük]
a household, houseful:
بۇ كەنتتە ئون ئۆيلۈك ئادەم بار.
This village has ten households.
ئۆيلۈك بولماق. پ
to marry, take a wife
ئۆي - ماكان. ئى [əy - makan] a home, dwelling
ئۆي - ئوچاقلىق. سۈپ [əy - oqaklik] married, having a family:
ئۆي - ئوچاقلىق ئادەم
a married man
ئۆيۈاق. ئى [əywak]
a wife and children
ئۆيۈاقلىق. سۈپ [əywaklik] with a wife and children
ئۆيئىچى. ئى [əyiqi]
family members
ئۆي - ئىمارەت. ئى [əy - ima:rət] a house, building

funeral arrangements:
bereavement
ئۆلىما. ئى [ɵlima:]
a scholar, intellectual
ئۆم. سۈپ رەۋ [ɵm]
united, close:
ئۆم ئائىلە
a close family
ئۇلار ناھايىتى ئۆم ئۆتىدۇ.
They are very close.
ئۆمەك. ئى [ɵmək]
a group, troupe:
ۋەكىللەر ئۆمىكى
a delegation
سەنئەت ئۆمىكى
an artistic troupe:
ئۆملۈك. ئى [ɵmlük]
unity, togetherness, communality
ئۆمۈچۈك. ئى [ɵmüqük]
a spider
ئۆمۈر. ئى [ɵmür]
life, life - span:
ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك
to live a long life
ئۇ ئۆمۈر بويى مۇشۇ يەردە ياشىغان.
He has lived here all his life.
بۇ نەرسىنى ئۆمرۈمدە كۆرگەن ئەمەس.
I've never seen such a thing in my life.
ئۆمۈرلۈك. سۈپ [ɵmürlük]
lifelong, all one's life
government
ئۆلگۈر. سۈپ [ɵlgür]
cursed, dammed
ئۆلمەس. پ [ɵlməs]
immortal, imperishable, everlasting:
ئۆلمەس مال
durable goods
ئۆلمەس ئەسەر
an immortal work of literature
ئۆلمىگۈر. سۈپ [ɵlmigür]
immortal; dammed
ئۆلۈك. ئى [ɵlük]
a corpse, dead person or animal:
ئادەم ئۆلۈكى
a human corpse
ئۆلۈكتەك ئۇخلىماق
to sleep like a log
ئۆلۈكخانا. ئى [ɵlükhana]
a mortuary
ئۆلۈم. ئى [ɵlum]
death, mortality, passing away:
ئۆلۈم جازاسى
the death penalty
ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلماق
to sentence to death
ئۆلۈمدىن ئۇيات يامان.
Shame is worse than death.
ئۆلۈمتۈك. سۈپ [ɵlümtük]
half - dead, at death's door
ئۆلۈملۈك. ئى [ɵlümlük]
The tailor measured my waist.
ئۆلچەتمەك. پ - ئۆلچەتمەك [ɵlqətmək] to have measured
ئۆلچەم. ئى [ɵlqəm]
a measurement, quota:
سىزنىڭ بەدىنىڭىزنىڭ ئۆلچىمى قانداق؟
What are your measurements?
ئۆلچەم ئەسۋابى
a measuring device
ئۆلچەم بىرلىكى
a unit of measurement
ئۆلچەمگە توشماق
to fulfill a quota
ئۆلچەملىك. سۈپ [ɵlqəmlik] standard, regulated:
ئۆلچەملىك خەنزۇ تىلى
standard Chinese
ئۆلچەملىك ۋاقىت
standard time
ئۆلچىگۈچ. ئى [ɵlqigüq]
a meter, measuring device, gauge:
يامغۇر ئۆلچىگۈچ
a rain gauge
ئۆلكە. ئى [ɵlkə]
a province within a country
ئۆلكىلىك. سۈپ [ɵlkilik]
provincial, local:
ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت
the provincial

ئۈزلۈكسىز. رەۋ [üzlüksiz] constant, continuous, incessant:

يامغۇر ئۈزلۈكسىز يېغىۋەردى.

It rained continuously.

ئۈزۈك. ئى [üzük] a ring:

ئالتون ئۈزۈك

a gold ring

ئۈزۈك سالماق. پ to wear a ring

ئۈزۈك 2. سۈپ [üzük] broken off, snapped, discontinuous:

ئۈزۈك يىپ

a broken thread

ئۈزۈك تاۋۇش

a consonant

ئۈزۈكچىلىك. سۈپ [üzükqilik] discontinuity:

ئۈزۈكچىلىك ۋاقتى

a temporary shortage before the harvest

ئۈزۈل ـ ئۈزۈلمەك. پ [üzülmək] to be broken off, snapped; picked:

يىپ ئۈزۈلدى.

The thread snapped.

ئالاقە ئۈزۈلۈپ قالدى.

Relations were broken off.

ئۈزۈم ئۈزۈلۈپ بولدى.

The grapes have been picked.

ئۈزۈل ـ كېسىل. رەۋ [üzül ـ kesil] thoroughly, completely:

مەسىلىنى ئۈزۈل ـ كېسىل ھەل قىلماق

to completely solve a problem

ئۈزۈلمە. سۈپ [üzülmə] a geological fault:

ئۈزۈلمە زىلزىلە

a fault earthquake

ئۈزۈلۈش ـ ئۈزۈلۈشمەك. پ [üzülüxmək] to divorce, seperate

ئۈزۈم. ئى [üzüm] grapes, a grape:

كىشمىش ئۈزۈم

seedless grapes

ئۈزۈم ھارىقى

grape wine

ئۈزۈمچىلىك. ئى [üzümqilik] grape ـ growing, viticulture

ئۈزۈمزار. ئى [üzümzar] a vineyard

ئۈزۈمسىمان. سۈپ [üzümsiman] grape ـ like, like a grape

ئۈزۈندى. ئى [üzündi] a quotation, saying, extract:

ماۋجۇشى سۆزلىرىدىن ئۈزۈندى

extracts from Chairman Mao

ئۈزمە. ئى [üzmə] a mulberry; a mulberry tree:

قارا ئۈزمە

black mulberries

ئۈسۈ ـ ئۈسمەك. پ [üsmək] to gore (of an animal); rely on, sponge:

بۇ كالا ئۈسىدۇ.

This cow gores people.

ئۇ پۈلىنى يوقىتىپ قويۇپ باشقىلارغا ئۈسۈۋاتىدۇ.

He's relying on others after wasting all his money.

ئۈست. رەۋ [üst] above, over; in addition:

جوزا ئۈستىگە

above the table

دۈشمەن ئۈستىدىن غەلىبە قازانماق

to win a victory over the enemy

دەرەخلەرنىڭ ئۈستىدە بىر لەگلەك ئۇچۇۋاتاتتى.

A kite was flying above the trees.

مەسىلە ئۈستىدە توختالماق.

to talk about a problem

ئۈنىڭ ئۈستىگە what's more; in addition

ئۇ

ئۈچ. س [üq] three, triple:
ئۈچ بۇلۇڭ a triangle
ئۈچ كىزەك triplets
ئۈچتىن بىرى a third
ئۈچ ئاتلاپ ئۇزۇنغا سەكرەش triple jump
ئۈچتە ياخشى ئۇقۇغۇچى a student who performs well all-round

ئۈچەي. ئى [üqəy] the intestines, entrails, innards, guts:
چوڭ ئۈچەي the large intestine
ئۈچەي ياللۇغى an intestinal inflammation

ئۈچەيلەن. س [üqəylən] three people

ئۈچقات. سۈپ [üqkat] three-layered, triple-layered

ئۈچقۇلاق. سۈپ [üqkulak] three-leaved, three-eared (of a plant)

ئۈچكە. ئى [üqkə] the stone, pip of a fruit

ئۈچلۈك. سۈپ [üqlük] three, triple

ئۈچۈن. تىر [üqün] for, for the sake of:
نېمە ئۈچۈن؟ What for?
بۇ سىز ئۈچۈن. This is for you.
مەن دادام ئۈچۈن بولسىمۇ بېرىشىم كېرەك. I must go for my father's sake.

ئۈچىنچى. س [üqinqi] the third:
ئۇ ئۈچىنچى قاتاردا كەلدى. He came third.
ئۈچىنچى ئاي March
ئۈچىنچى دۇنيا the Third World
ئۈچىنچى سىنىپ ئوقۇغۇچىسى a third year student

ئۈرەن. ئى [ürən] a seed, grain

ئۈركۈ - ئۈركۈمەك. پ [ürkümək] to start, be frightened:
ئات ئۈركۈدى. The horse started.

ئۈز - ئۈزمەك 1. پ [üzmək] to break, sever; to pick (flowers etc.):
يىپنى ئۈزمەك to break a thread
مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك to sever relations
گەپنى ئۈزمەك to interrupt someone
بىز ئۆرۈكتىن ئازراق ئۈرۈك ئۈزدۇق. We picked some apricots from a tree.
جان ئۈزمەك to die, pass away

ئۈزمەك 2. پ [üzmək] to swim, float, drift, waft:
بالىلار دەريادا سۈ ئۈزۈۋاتىدۇ. The children are swimming in the river.
ئاسماندا بۇلۇتلار ئۈزۈپ يۈرمەكتە. The clouds are floating across the sky.

كىيىم ئۇلگىسى
a clothes pattern
سىز باشقىلارغا ئۇلگە بولۇشىڭىز كېرەك.
You should be an example to the others.
ئۇلگە ئالماق. پ
to learn from another's example
ئۇلگە كۆرسەتمەك. پ
to set an example
ئۇلگۈجە. رەۋ [ülgüjə]
wholesale, in bulk:
ئۇلگۈجە باھا
wholesale price
ئۇلگۈجە ساتماق
to sell in bulk
ئۇلگۈجەك. ئى [ülgüjək]
a pivot, hinge, hub:
ئىشىك ئۇلگۈجىكى
a door hinge
ئۇلگۈر ـ ئۇلگۈرمەك. پ [ülgürmək] to be in time for, catch:
پويىزغا ئۇلگۈرۈپ بارماق
to catch a train
بىز پويىزغا ئۇلگۈرەلمىدۇق.
We missed the train.
سائەت بەشكە ئۇلگۈرۈپ كەل.
Come for five o'clock.
ئۇلگىلىك. سۈپ [ülgilik] model, exemplary:
ئۇلگىلىك ئوقۇغۇچى
a model student
ئۇلگىلىك رول
an exemplary role
ئۈلۈش. ئى [ülüx]
a portion, share:
ئۆز ئۈلۈشىنى ئالماق
to get one's share
ئۈلۈشكۈن. رەۋ [ülüxkün]
the day before yesterday:
ئۈ ئۈلۈشكۈن كەلدى.
He arrived the day before yesterday.
ئۈمچەيمەك. پ ـ ئۈمچەيدە [ümqəymək] to be on the point of crying
ئۈمىد. ئى [ümid]
hope, desire, wish, aspiration:
ئۈمىدىنى يەردە قويماق
to let someone down
ئۈنىڭ ئۈمىدى ئەمەلگە ئاشتى.
His wish came true.
ئۈمىد قىلماق. پ
to hope, wish, desire
ئۈمىد ئۈزمەك. پ
to be disappointed
ئۈمىد ـ ئارزۇ. ئى [ümid arzu] hopes, wishes, desires
ئۈمىدسىز. سۈپ [ümidsiz]
hopeless, forlorn:
ئۈمىدسىز ئادەم
a pessimist
ئۈمىدسىز قالماق. پ
to be hopeless, forlorn
ئۈمىدسىزلەنمەك. پ ـ ئۈمىدسىزلەن [ümidsizlənmək] to be disappointed, forlorn:
مەن ئۈمىدسىزلەندىم.
I was disapointed.
سەن بۇ ئىشتىن ئۈمىدسىزلەنمە.
Don't be too disappointed about this.
ئۈمىدسىزلەندۈرمەك. پ ـ ئۈمىدسىزلەندۈر [ümidsizləndürmək] to disappoint, frustrate:
بۇ خەۋەر ئۇنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈپ قويدى.
This news disappointed him.
ئۈمىدسىزلىك. ئى [ümidsizlik] hopelessness, pessimism
ئۈمىدلەنمەك. پ ـ ئۈمىدلەن [ümidlənmək] to hope, wish
سىز ئۇنى كېلىدۇ دەپ ئۈمىدلىنىپ ئولتۇرامسىز؟
Are you still hoping he'll come?
ئۈمىدلەندۈرمەك. پ ـ ئۈمىدلەندۈر [ümidləndürmək] to inspire hope, give rise to hope
ئۈمىدۋار. سۈپ [ümidwar]
hopeful, opimistic
ئۈمىدۋارلىق. ئى [ümid

ئۈستىگە ئالماق
to take upon oneself
مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالماق
to shoulder the responsibility
ئۈستەك. ئى [üstək]
change, balance (from money paid)
ئۈستەك بەرمەك. پ
to return the balance give change
ئۈستەل. ئى [üstəl]
a writing desk
ئۈستقۇرۇلما. ئى - [üstku - rulma] the superstructure, outer structure
ئۈستكى. سۈپ [üstki]
upper, outer:
ئۈستكى قەۋەت
the upper floor
ئۈستكى قىسمى ياغاچتىن ياسالغان.
The upper part is made of wood.
ئۈستۈن. رەۋ [üstün]
superior, greater:
ئۈستۈن ھەربىي كۈچ
superior military strength
ھۈنىرى ئۈستۈن
high quality workmanship
ئۈستۈنكى. سۈپ [üstünki]
upper, outer
ئۈستى - ئۈستىگە. رەۋ [üsti-üstigə] continuously, one after the other:
ئۈچ ئۈستى - ئۈستىگە ئۈچ پىيالە سۇ ئىچتى.
He drank three glasses of water one after the other.
ئۈسكەك. سۈپ [üskək]
an animal who gores others:
ئۈسكەك كالا
a cow which gores others
ئۈسكۈنە. ئى [üskünə]
equipment, tools:
ماشىنا ئۈسكۈنىلىرى
car tools
ئۈسۈش - ئۈسۈشمەك. پ [üsüxmək] to gore one another:
ئىككى كالا ئۈسۈشتى.
The two cows gored each other.
ئۈشتەك. ئى [üxtək]
a whistle
ئۈشتەك چالماق. پ
to blow a whistle
ئۈششۈ - ئۈششۈمەك. پ [üxxümək] to be frostbitten, damaged by the cold:
قۇلىقىم ئۈششۈپ قالدى.
My ear got frost bite.
كۆكتاتلار ئۈششۈپ كەتتى.
The vegetables have been damaged by the frost.
ئۈششۈك. ئى [üxxük]
frostbite, a wound caused by the cold
ئۈششۈك تەگمەك. پ
to get frostbite
ئۈشكە. ئى [üxkə]
a drill; a drill bit
ئۈگە. ئى [ügə]
a bone joint
ئۈگدە - ئۈگدىمەك. پ [ügdi-mək] to doze off, fall asleep
ئۈگرە. ئى [ügrə]
a thin noodle soup
ئۈگۈت. ئى [ügüt]
cereal, grain
ئۈلەشمەك. پ - ئۈلەش [üləxmək] to divide, distribute
ئۆز ئىچىدە ئۈلەشمەك
to divide amongst oneselves
ئۈلەشتۈرمەك. پ - ئۈلەشتۈر [üləxtürmək] to distribute, give out:
ئۈلەشتۈرۈپ بەرمەك
to give out, distribute
ئۈلپەت. ئى [ülpət]
a companion, partner
ئۈلگە. ئى [ülgə]
an example, model, pattern

ۋاپات بولماق. پ to die, pass away

ۋاپادار. سۈپ [wapadar] honest, loyal; filial:

ۋاپادار دوست a loyal friend

ۋاپادار بالا a filial child

ۋاپادارلىق. ئى [wapadarlik] loyalty, kindness, goodness

ۋاپاسىز. سۈپ [wapa:siz] disloyal, unkind, uncaring

ۋاپالىق. سۈپ [wapa:lik] loyal, honest; filial

ۋات. ئى [wat] a watt (unit of electrical power):

قىرىق ۋات fourty watts

ۋات - ۋات. تەق [wat - wat] talkative, garrulous, prattling

ۋاتىلدا - ۋاتىلدىماق. پ [watildimak] to prattle, babble, gossip

ۋاتىلداش - ۋاتىلداشماق. پ [watildaxmak] to prattle, gossip with one another

ۋاجىپ. ئى [wa:jip] a religious duty

ۋاچچىدە. رەۋ [waqqidə] with a soft squelchy sound

ۋاخ. رەۋ [wah] time; a measure word for meals:

ئۈچ ۋاخ تاماق three meals

ۋاخ قالماق. پ to be late

ۋادى. ئى [wa:di] a valley, canyon:

ئىلى ۋادىسى the Ili valley

ۋاراق. ئى [wa:rak] a sheet (of paper), a page:

بىر ۋاراق قەغەز a sheet of paper

ۋاراقلا - ۋاراقلىماق 1. پ [wa:raklimak] to turn a page, leaf through (a book)

ۋاراقلىماق 2. پ [warak-limak] to make a bubbling, gurgling sound:

سۇ ۋاراقلاپ قاينىماق to boil with a bubbling sound

ۋاراق - ۋاراق. تەق [warak-warak] a bubbling, gurgling sound

ۋاراڭ - چۇرۇڭ. تەق [waraŋ - quruŋ] a noise, disturbance:

ئۇنچىۋالا ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلماڭلار. Don't make so much noise.

ۋارقىرا - ۋارقىرىماق. پ [warkirimak] to call, shout

ۋارقىرىما. Don't shout.

ۋارقىراش - ۋارقىراشماق. پ [warkiraxmak] to call to each other

بالىلار ۋارقىرىشىپ كەتتى. The children started calling out to one another.

ۋارونكا. ئى [waronka] a funnel

ۋار - ۋۇر. تەق [war - wur] the sound of crying, sobbing:

بالا ۋار-ۋۇر يىغلاپ كەتتى. The child broke out in sobs.

ۋارىس. ئى [wa:ris] an heir, inheritor

ۋارىسلىق. ئى [wa:rislik] an inheritance, legacy

ۋارىسلىق قىلماق. پ to inherit, receive:

ئۇ نۇرغۇن پۇلغا ۋارىسلىق قىلدى. He inherited a lot of money.

ۋارى - ۋارى. تەق [wari - wari] bickering, quarreling

ۋارى - ۋارى قىلماق. پ

warlik] optimism, - cheerfulness, wishful thinking

ئۈن. ئى [ün]
a voice, sound, noise

ئۈن چىقارماق. پ
to make a sound:

ئۈنىڭنى چىقارما.
Don't make a sound.

ئۈنمەك. پ ـ ئۈنمەك [ünmək]
to sprout, bud, appear; be pregnant:

بۇغداي ئۈنۈپتۇ.
The wheat has sprouted.

ئۈنئالغۇ. ئى [ünalqu]
a tape recorder, cassette player

ئۈن ـ تىن. ئى [ün ـ tin]
a sound, voice, noise

ئۈنچە. ئى [ünqə]
a precious stone

ئۈنچە ـ مارجان. ئى ـ [ünqə marjan] a pearl

ئۈندەمەك. پ ـ ئۈندە
[ündimək] to appeal, call for; make a sound:

چېگرا رايونىغا بېرىشقا ئۈندىمەك
to appeal to people to move to border areas

ئۈندەش. ئى [ündəx]
an exclamation:

ئۈندەش بەلگىسى
an exclamation mark

ئۈندەش جۈملە
an exclamatory sentence

ئۈندەك. ئى [ündək]
a call, a shout

ئۈندۈر ـ ئۈندۈرمەك. پ
[ündürmək] to cause to sprout; to get by improper means:

قەرزنى ئۈندۈرمەك
to force the repayment of a debt

ئۈندۈرمە. ئى [ündürmə]
a young shoot, bud:

پۇرچاق ئۈندۈرمىسى
bean sprouts

ئۈنسىز. سۈپ [ünsiz]
quiet, soundless:

ئۈنسىز كىنو
a silent film

ئۈنسىز يىغلىماق. پ
to cry silently

ئۈنلۈك. سۈپ [ünlük]
loud, noisy; aloud:

مۇزىكا بەك ئۈنلۈك ئىكەن.
The music is too loud.

ۋ

ۋابا. ئى [waba:]
a pestilince, plague

ۋاپا. ئى [wapa:]
trust, goodwill, kind-ness:

ۋەدىگە ۋاپا قىلماق
to keep a promise

ۋاپاغا جاپا قىلماق.
to return evil for good

ۋاپات. ئى [wapat]
death, decease, pass-ing away

ئۈنلۈك ئوقۇماق. پ
to read aloud

ئۈنۈم. ئى [ünüm]
result, output, reward fruit:

خىزمەت ئۈنۈمى
work efficiency

ئۈنۈم بەرمەك. پ
to yield results, yield fruit

ئۈنۈمدار. سۈپ [ünümdar]
fertile, rewarding, effective:

ئۈنۈمدار
fertile land

ئۈنۈمدار ئەمگەك
profitable work

ئۈنۈمسىز. سۈپ [ünümsiz]
barren, unrewarding, fruitless:

ئۈنۈمسىز يەر
barren land

ئۈنۈمسىز ئەمگەك
unprofitable work

ئۈنۈملۈك. سۈپ [ünümlük]
efficient, rewarding, fruitful

ئۈيۈر. ئى [üyür]
a herd, flock:

بىر ئۈيۈر يىلقا
a herd of horses

ۋاقىت ـ سائەت. ئى ـ [wakit ـ sa:ət] time:
ئۇ دەل ۋاقىت ـ سائىتىدە كەلدى.
He arrived just on time.

ۋاقىتسىز. سۈپ [wakitsiz] untimely, at an inconvenient time:
ۋاقىتسىز ئۆلۈم
an untimely death
سىز ۋاقىتسىز كەلمىسىز.
You've come at an inconvenient time.

ۋاقىتلىق. سۈپ [wakitlik] temporary, transient; fortuitous:
ۋاقىتلىق خىزمەت
temporary work

ۋاكسىنا. ئى [waksina] a vaccine

ۋاكۇئۇم. ئى [wakuum] a vacuum:
ۋاكۇئۇم لامپا بەك قىممەت.
Vacuum tubes are expensive.

ۋاگون. ئى [wagon] a wagon, a train carriage

ۋاڭشىماق. پ [waŋximak] to bark, yap (of dogs)

ۋالاقەككۈر. ئى ـ [walak ـ təkkür] a gossip, garrulous person

ۋالاقشىماق. پ [walakximak] to talk incessantly, prattle:

ۋالاقلىماق. پ [walaklimak] to talk incessantly, prattle

ۋاللىدە. رەۋ [wallidə] suddenly, abruptly:
چىراغ ۋاللىدە ياندى.
The lamp lit up suddenly.

ۋال ـ ۋۈل. تەق [wal ـ wul] shining, glistening

ۋالىبول. ئى [walibol] Wolleyball:
ۋالىبول ئويناش ياخشى ئۈيۇن.
volleyball is a good game.

ۋالىبولچى. ئى [walibolqi] a volleyball player

ۋالىس. ئى [wa:lis] a waltz (a kind of dance)

ۋالىلدا ـ ۋالىلدىماق. پ [walildimak] to glisten, shine

ۋالىلداتماق. پ [walildatmak] to cause to shine, glisten:
قىلىچنى ۋالىلداتماق
to make a sword shine

ۋالىي. ئى [wa:liy] a commissioner, mayor

ۋاننا. ئى [wanna] a bath ـ tub

ۋايە
see below

ۋايىگە يەتمەك. پ
to come of age, mature

ۋاي ـ ۋاي. ئىم [way ـ way] an exclamation of dismay

ۋاي ـ ۋۇي. ئىم [way ـ wuy] an exclamation of surprise or joy

ۋاييەي. ئىم [wayyəy] an exclamation of shock, alarm or fear

ۋە. باغلىل [wə] and, also:
سىز ۋە مەن
you and me

ۋەئەلەيكۈم ئەسسالام. ئىم [wəələykum əssalam] a reply to the greeting ‹Salam aleykum›

ۋەتەن. ئى [wətən] country, motherland:
ۋەتەننى قوغدىماق
to defend one's country

ۋەتەنپەرۋەر. ئى ـ [wətən ـ pərwər] a patriot

ۋەتەنپەرۋەرلىك. ئى ـ [wə ـ tənpərwərlik] patriotism

ۋەتەنداش. ئى [wətəndax] a fellow ـ countryman

ۋەج. ئى [wəj] a reason, excuse

to bicker, quarrel

ۋاڑ. رەۋ [waz]
see below

ۋاز كەچمەك. پ
to give up, renounce abstain (from voting):
ئۆز پىكرىدىن ۋاز كەچمەك
to renounce one's opinions

ۋازا. ئى [wa:za]
a large dish, plate, vase

ۋاڑ - ۋۇڑ. تەق [waz - wuz]
a hissing, sizzling sound

ۋاڑلدا - ۋاڑىلدىماق. پ [wazildimak] to hiss, sizzle, buzz
تاۋىدا ياغ ۋاڑىلداۋاتىدۇ.
The oil is sizzling in the pan.

ۋاسكېتبول. ئى [wasketbol]
basketball

ۋاستە. ئى [wa:sitə]
tools, instruments; means:
ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرى
the means of production
قاتناش ۋاستىلىرى
means of transport
سەن كىمنىڭ ۋاستىسى بىلەن بۇ ئىدارىگە كىردىڭ؟
Who helped you get into this unit?

ۋاستىچى. ئى [wa:sitiqi]
a go-between, liason person

ۋاستىچىلىك. ئى [wa:sitiqilik] mediation, arbitration

ۋاستىسىز. سۈپ [wa:sitisiz] direct, without using an intermediary

ۋاستىلىك. سۈپ [wa:sitilik] intermediary, indirect

ۋاق. رەۋ [wak]
time, occasion; a measure word:
بۇ دورىنى كۈندە ئۈچ ۋاق ئىچىڭ.
Take this medicine three times a day.

ۋاق قالماق. پ
to be late

ۋاقتىنچە. رەۋ [waqtinqə]
for the time being, at present:
ۋاقتىنچە توختىماق
to stop for the time being

ۋاقچە. رەۋ [waqqə]
late, tardy, belated

ۋاقچە كەلمەك. پ
to arrive late

ۋاقىپ. رەۋ [wa:qip]
see below

ۋاقىپ بولماق. پ
to learn, be informed of:
يازغان خېتىڭىزنىڭ مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولدۇم.
I have recieved and acknowledge your letter.

ۋاقىپلاڭ - ۋاقىپلانماق. پ [wa:kiplanmak] to learn, be informed of

ۋاقىت. ئى [wakit]
time, era, season, epoch:
بەزى ۋاقىتتا
sometimes, occasionally
ۋاقىت توشتى.
Time's up.
ۋاقىتنى غەنىيمەت بىلمەك
to know the value of time
مەن ۋاقىت چىقىرالمىدىم.
I didn't have time.
ماڭىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى.
It's time to go.
بىز دەل ۋاقتىدا باردۇق.
We arrived on time.

ۋاقىتتا. ئى [wakitta]
while, when, as
بىز ئىشلەۋاتقان ۋاقىتتا ناخشا ئېيتتۇق.
While we worked, we sang.

تولۇق هوقۇقلۇق ۋەكىل
a plenipotentiary representative

ۋەكىللەر ئۆمىكى
a delegation

ۋەكىللىك. ئى [wəkillik]
representation, delegation

ۋەكىللىك قىلماق. پ
to represent:

بىز مەكتەپكە ۋەكىللىك قىلىمىز.
We represent the school.

ۋەلىي. ئى [wəliy]
a sage, saint; a man's name

ۋەھالەنكى. باغىل [wəha: lənki] but, however

ۋەھشەت. ئى [wəhxət]
terror, fear

ۋەھشەت سالماق. پ
to threaten, intimidate

ۋەھشەتلىك. سۈپ [wəhxət-lik] terrible, terrifying:

ۋەھشەتلىك ھۆكۈمرانلىق
a terrifying governor

ۋەھشي. سۈپ [wəhxiy]
fierce, ferocious:

ۋەھشي ئىت
a fierce dog

ۋەھشيانە. رەۋ [wəhxiya: nə] terrible, fierce, ferocious:

ۋەھشيانە ئازاب
terrible torment

ۋەھشيلەرچە. رەۋ [wəhxiy-lərqə] cruelly, fiercely

ۋەھشيلەش - ۋەھشيلەشمەك. پ [wəhxiyləxmək]
to be fierce, cruel

ۋەھى. ئى [wəhi]
a revelation

ۋەھىمە. ئى [wəhimə]
terror, fear, alarm

ۋەھىمىگە چۈشمەك. پ
to be alarmed, afraid

ۋەھىمىگە سالماق. پ
to frighten, scare

ۋەھىمىلىك. سۈپ [wəhimi-lik] terrible, awful:

ۋەھىمىلىك كۆرۈنۈش
a terrifying sight

ۋەيران. رەۋ [wəyran]
destroyed, ruined

ۋەيران بولماق. پ
to be ruined, destroyed, wiped out

ۋەيران قىلماق. پ
to ruin, destroy

ۋەيرانە. سۈپ [wəyra:nə]
wiped out, destroyed, ruined:

ۋەيرانە ئۆيلەر
ruined houses

ۋەيرانلىق. ئى [wəyranlik]
ruin, destruction

ۋراچ. ئى [wraq]
a doctor, a medic

ۋوتكا. ئى [wotka]
vodka

ۋوگزال. ئى [wogzal]
a train station

ۋولتاژ. ئى [woltaz]
electric voltage

ۋولقان. ئى [wolkan]
a volcano:

ۋولقان پارتىلدى.
The volcano erupted.

ۋوي - ۋوي. ئىم [woy - woy] an exclamation of surprise

ۋۇجۇد. ئى [wujud]
body, being:

پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن
with all one's being

ۋۇجۇدقا چىقارماق. پ
to come into being, to happen

ۋۇجۇدقا كەلتۈرمەك. پ
to succeed in doing something:

بۇ ئىشنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرەلمىدىم.
I couldn't bring this about.

ۋېلىسىپىت. ئى [welisipit]
a bicycle, bike

ۋېنگر. ئى [wengr]
Hungarian

ۋېنگرچە. سۈپ؛ رەۋ [wengrqə] the Hungarian language; Hungarian

ۋىتامىن. ئى [witamin]
a vitamin

ۋەج كۆرسەتمەك. پ
to find an excuse
ۋەدە. ئى [wə:də]
a promise, pledge; appointment
ۋەدە بەرمەك. پ
to promise, pledge:
سىز دائىم خەت يېزىپ تۇرنىمەن دەپ ۋەدە بەرگەن ئىدىڭىز.
You promised to write to me often.
ئۇ ۋەدىسىنى بۇزدى.
He broke his promise.
ئۇ ۋەدىسىگە ۋاپا قىلدى.
He fulfilled his promise.
ۋەدىلەش - ۋەدىلەشمەك. پ [wə:diləxmək] to agree to, promise to, arrange to:
بۈگۈن كەچتە خەمىت بىلەن كۆرۈشۈشكە ۋەدىلەشكەنىدىم.
I have an appointment with Hamid this evening.
بىز بۈگۈن كىنوغا بېرىشقا ۋەدىلەشتۇق.
We arranged to go a film today.
ۋەدىنامە. ئى [wə:dina:mə]
a guarantee, letter of promise
ۋەز. ئى [wəz]
a sermon, discourse, homily
ۋەز ئېيتماق. پ
to preach a sermon
ۋەزمىن. سۈپ [wəzmin]
calm, unruffled, steady
ۋەزمىنلىك. ئى [wəzmin-lik] calmness, unruffledness
ۋەز - نەسىھەت. ئى [wəz - nəsi:hət] preaching, discourse, abvice
ۋەزىپە. ئى [wəzipə]
a task, job, assignment:
ۋەزىپىنى ئادا قىلماق
to fulfill a task
ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق
to remove someone from office
بىزنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋەزىپىمىز - ۋەتەننى قوغداش.
Our main task is to protect the country.
ۋەزىر. ئى [wəzir]
a vizier, king's advisor
ۋەزىيەت. ئى [wəziyət]
situation, circumstances:
خەلقئارا ۋەزىيەت
the international situation
ۋەسۋەسە. ئى [wəswəsə]
enticement, temptation; alarm,
ۋەسۋەسە قىلماق. پ
to entice, tempt
ۋەسىيەت. ئى [wəsiyət]
the will (of a dying person); testament:
ۋەسىيەت قالدۇرماق
to leave a will
مال - مۈلكىنى ئوغلىغا قالدۇرۇشنى ۋەسىيەت قىلماق
to leave one's wealth to one's son
ۋەسىيەتنامە. ئى - [wəsiyət-na:mə] a will, testament
ۋەقە. ئى [wə:kə:]
an event; accident:
تارىخىي ۋەقە
a historical event
مەن ماشىنا ۋەقىسىدە پۇتۇمنىسۇندۇرۇۋالدىم.
I broke my leg in a car accident.
ۋەقەلىك. ئى [wə:kə:lik]
the story, plot (of a novel, film etc.)
ۋەكالەتەن. رەۋ [wəka:li-tən] representation, representing:
مەن سىزگە ۋەكالەتەن يىغىنغا قاتناشتىم.
I attended the meeting instead of you.
ۋەكىل. ئى [wəkil]
a delegate, representative

ئې

ئېپىزوت. ئى [epizot] an episode (eg. in a novel, film)

ئېپىك. سۈپ [epik] epic:

ئېپىك داستان an epic poem

ئېپىلوگ. ئى [epilog] an epilogue, conclusion

ئېتەك. ئى [etək] the front part of a jacket:

ئېتىكى ئوتلۇق very attractive (usually of girls)

ئېتنوگراف. ئى [etnograf] an ethnographer

ئېتنوكرافىيە. ئى [etnografiyə] ethnography, the study of ethnic groups

ئېتنىك. سۈپ [etnik] ethnic

ئېتىبار. ئى [e:tibar] value, importance, consideration:

ئېتىبار بەرمەك. پ to attach importance to, regard as important

ئېتىبارەن. رەۋ [e:tiba:rən] since; because of:

بۈگۈندىن ئېتىبارەن from today on

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن for this reason

ئېتىراپ. [e:tirap] see below

ئېتىراپ قىلماق. پ to acknowledge, recognize

ئېتىراز. ئى [e:tiraz] dissatisfaction, disapproval, disapprobation:

ئېتىراز بىلدۈرمەك. پ to express one's disapproval

ئېتىرازنامە. ئى [e:tirazna:mə] a letter of protest

ئېتىز. ئى [etiz] a field, meadow:

قوناق ئېتىزى a corn field

ئېتىز ـ ئېرىق. ئى [etiz_erik] fields, agricultural land.

ئېتىشماق ـ ئېتىشمەك. پ [etixmak] to exchange fire:

دۇشمەن بىلەن ئېتىشماق to exchange fire with the enemy

ئېتىش ـ ئېتىشمەك. پ [etix_mək] to cook together

ئېتىشۇازلىق. ئى [etixwaz_lik] firing, gun_fire:

يىراقتا ئېتىشۇازلىق بولۇۋاتىدۇ. There's gun_fire in the distance.

بالىلار ئېتىشۇازلىق ئويناۋاتىدۇ. The children are playing at soldiers.

ئېتىقاد. ئى [etikad] a belief, conviction, creed:

دىنىي ئېتىقاد religious belief,

ئېتىقاد قىلماق. پ to believe, trust, have faith in

ئېتىقادچى. ئى [etikadqi] a believer, devotee

ئېتىكا. ئى [etika] ethics, morals, morality

ئېتىكاپ. ئى [e:tikap] meditation, contemplation:

ۋتىلدا - ۋتىلدىماق. پ [witildimak] to talk incessantly, prattle

ۋتىلداق. سۈپ [witildak] talkative, garrulous

ۋىجدان. ئى [wijdan] the conscience:

ساپ ۋىجدان
a clear conscience

ۋىجدانىنى يوقاتماق
to have no conscience

بۇ مېنىڭ ۋىجدانىمغا مۇخالىپ ئىش.
It's against my conscience.

ۋىجدان ئازابى
mental torture

ۋىجدانسىز. سۈپ [wijdansiz] without a conscience, unscrupulous

ۋىجدانسىزلىق. ئى [wijdansizlik] unscrupulousness, heartlessness

ۋىجدنلىق. سۈپ [wijdanlik] conscientious, with a conscience

ۋىجدانىي. سۈپ [wijdaniy] conscientious, mental:

ۋىجدانىي ئازاب
mental torture

ۋىجىك. سۈپ [wijik] slight, thin

ۋىچىرلا - ۋىچىرلىماق. پ [wiqirlimak] to twitter (of birds):

قۇشقاچلار ۋىچىرلاۋاتىدۇ.
The sparrows are twittering.

ۋىدالاش - ۋىدالاشماق. پ [wida:laxmak] to say goodbye, bid farewell

ۋىرۇس. ئى [wi:rus] a virus

ۋىزا. ئى [wi:za] a visa

ۋىز - ۋىز. تەق [wiz - wiz] a whistling or buzzing noise

ۋىزىلدا - ۋىزىلدىماق. پ [wizildimak] to whistle; buzz:

ئوق ۋىزىلدىماق
to whistle (of a bullet)

پاشىلار ۋىزىلداپ ئۇچۇشاتتى.
The mospuitoes were buzzing about.

ۋىسال. ئى [wisal] the sight of one's loved one

ۋىڭىلدا - ۋىڭىلدىماق. پ [wiŋildimak] to whistle; buzz:

ئوق ۋىڭىلداپ ئۆتۈپ كەتتى.
The bullet whistled past me.

پاشا ۋىڭىلدىماق
to buzz (of a mosquito)

ۋىلايەت. ئى [wila:yət] a district, region:

سىز قايسى ۋىلايەتتە تۇرىسىز؟
In which district do you live?

ۋىلايەتلىك. سۈپ [wila:yetlik] regional, district

ۋىلكا. ئى [wilka] a fork (an eating utensil)

ۋىلىلدا - ۋىلىلدىماق. پ [wilildimak] to shine, glisten; gently, softly:

سۇ ۋىلىلداپ قاينىماۋاتىدۇ.
The water is boiling gently.

ۋىنتا. ئى [winta] a screw:

ۋىنتىسى بوش
to have a loose screw

ۋىنو. ئى [wi:no] wine, alcohol

ۋىسال. ئى [wisal] the sight of one's loved one

ئېدىتلا - ئېدىتلىماق. پ [editlimak] to, tidy, put in order:

ئامبارديكى نەرسىلەرنى ئېدىتلىماق

to put the ware-house in order

ئېدىر. ئى [edir] a hill, hillock, mound

ئېدىرلىق. ئى؛ سۈپ [edirlik] hilly, elevated:

ئېدىرلىق يەر

hilly terrain

ئېرا. ئى [era:] an era, period of time

ئېرەن. ئى [erən] a species of tree

ئېرتە - ئېرتماق. پ [ertmak] to wipe away, clean:

كۆز يېشىنى ئېرتماق

to wipe away tears

ئېروگلىف. ئى [eroglif] hieroglyphics

ئېرە - ئېرىمەك. پ [erimək] to melt, dissolve

قار ئېرىۋاتىدۇ.

The snow is melting.

شېكەر سۇدا ئېرىيدۇ.

Sugar dissolves in water.

ئېرىتە - ئېرىتمەك. پ [erit-mək] to cause to melt or dissolve:

مىسنى ئېرىتمەك

to melt copper

ئېرىتكۈچ. ئى [eritküq] a solvent

ئېرىتمە. ئى [eritmə] a solution; molten, melted:

تۇز ئېرىتمىسى

a solution of salt

پولات ئېرىتمىسى

molten steel

ئېرىتىلە - ئېرىتىلمەك. پ [eritilmək] to have melted, dissolved

ئېرىش - ئېرىشمەك. پ [erixmək] to obtain, gain, win:

مۇكاپاتقا ئېرىشمەك

to win a prize

سىز قانداق قىلىپ بۇ كىتاپقا ئېرىشتىڭىز؟

How did you obtain that book?

ئېرىشچان. سۈپ [erixqan] soluble, easy to dissolve

ئېرىشچانلىق. ئى [erixqanlik] solubility

ئېرىق. سۈپ [eriq] clean, pure:

ئېرىق ئالتۇن

pure gold

ئېرىق مال

jewellery, valuables

ئېرىقدىما - ئېرىقدىماق. پ [eriqdimak] to clean, purify

ئېرىق. ئى [erik] a stream, ditch, irrigation channel

ئېرىق - ئۆستەك. ئى [e:rik-östəŋ] a stream, irrigation channel

ئېرىك. سۈپ [erik] male, masculine:

ئېرىك قوي

a ram (male sheep)

ئېرىنە - ئېرىنمەك. پ [e:rinmək] to be tired of, fed up with:

بازارغا چىقىشقا ئېرىنمەك

to be tired of going shopping

ئېرىنمەي ئۆگەنمەك

to study tirelessly

ئېرىنچەك. سۈپ [e:rinqək] sluggish, indolent, lazy

ئېزىتقۇ. ئى [ezitku] an illusion, mirage; enchanting, perplexing

ئېزىق. ئى [ezik] a molar, grinder:

ئېزىق چىش

a molar tooth

ئېزىقە - ئېزىقماق. پ [ezikmak] to be lost, puzzled

ئېزىقتۇر - ئېزىقتۇرماق. پ [ezikturmak] to puzzle, mystify, baffle:

ئېزىقتۇروش تەشۋىقاتى

misleading propaganda

ئېتمكاپتا ئولتۇرماق. پ
to be seated in meditation

ئېتىلما - ئېتىلماق. پ [etilmak] to be shot, thrown; to hurry, dash, to throw oneself:

ئۆيگە ئېتىلىپ كىرمەك
to dash into the house

جەڭچىلەر دۈشمەنگە ئېتىلدى.
The soldiers charged towards the enemy.

ئېتىلمەك. پ [etilmək] to obstruct, block:

يول ئېتىلمەك
to block a road

ئېتىمولوگىيە. ئى - [etimologiyə] etymology

ئېجىل. سۈپ [ejil] intimate, close:

ئېجىل بولماق. پ
to be intimate, close

ئېچە - ئېچىماق. پ [eqimak] to go sour, go off, ferment:

خېمىر ئېچىماق
to go sour (of dough)

سۈت ئېچىماق
to go off (of milk)

ئېچىتما - ئېچىتماق. پ [eqitmak] to cause to go sour, ferment; to aggravate:

سەن ئۇنى ئېچىتما.
Don't aggravate him.

ئېچىتقۇ. ئى [eqitku] yeast:

ھاراق ئېچىتقۇسى
alcohol yeast

ئېچىتقۇ سالماق. پ
to add yeast

ئېچىتقۇلۇق. ئى [eqitkuluk] incitation, provocation:

ئېچىتقۇلۇق قىلماق. پ
to incite, provoke, stir up

ئېچىرقا - ئېچىرقىماق. پ [eqirkimak] to be famished, starving:

ئېچىرقاپ كەتكەن ئادەم
a starving person

ئېچىش - ئېچىشماق. پ [eqixmak] to sting, smart, be painful:

كۆزى ئېچىشماق
to sting (of the eyes)

ئېچىشقان يەرگە تۇز سەپمەك
to rub salt on a wound

ئېچىشتۇر - ئېچىشتۇرماق. پ [eqixturmak] to cause to sting, smart

ئېچىق. ئى [eqik] saliva

ئېچىلما - ئېچىلماق. پ [eqilmak] to be opened:

ئىشىك ئېچىلدى.
The door opened.

يىغىن ئېچىلدى.
The meeting was opened.

كۆڭۈل ئېچىلماق
to feel happy, enjoy oneself

ئېچىنما - ئېچىنماق. پ [eqinmak] to feel sorry for, have pity on:

سىزنىڭ ئاغرىپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپ كۆپ ئېچىندىم.
I was very sorry to hear you've been sick.

مەن ئۇنى ئاڭلاپ بەك ئېچىندىم.
I am so sorry to hear that.

ئېچىنارلىق. سۈپ [eqinarlik] regrettable, unfortunate, unhappy:

ئېچىنارلىق ئەھۋال
a regrettable situation

ئېچىنىشما - ئېچىنىشماق. پ [eqinixmak] to feel sorry for, take pity on

ئېچىنىشلىق. سۈپ [eqinixlik] regrettable, unfortunate, unhappy:

ئېچىنىشلىق ئۆلۈم
an untimely death

ئېدىر. ئى [edər] confinement (due to childbirth):

ئېدىر ۋاقتى
the time of confinement after childbirth

yenik] heavy or light:
كېسىلىك تولۇق ساقايـ
مىغۇچە ئېغىر ـ يېنىك
ئىشلارنى قىلما.
Don't do anything strenuous until you're completely better.

ئېغىز. ئى [eqiz]
the mouth, opening; oral:
ئېغىزىڭنى ئېچىك.
Open your mouth.
تاغارنىڭ ئاغزى
the opening (mouth) of the sack
ئۇنىڭ ئاغزى گەپكە كەلـ
مىدى.
He was speechless.
ئـاغزى ئېچىلىپـلا قالـ
ماق.
to be speechless
ئاغزى قۇلىقىغا يەتمەك
to smile, grin from ear to ear
ئېغىز ئەدەبىياتى
oral literature
ئېغىز بوشلۇقى
the oral cavity
ئېغىز تىلى
the spoken language
ئېغىز گارمونى
a mouth organ
بىر ئېغىز سۆز
a few words
ئۈچ ئېغىز ئۆي
a three ـ roomed house

ئېغىزچە. رەۋ [eqizqə]
oral, speech
ئېغىزچە ئىمتىهان
an oral exam

ئېغىزلىق. م [eqizlik]
a measure word:
ئۈچ ئېغىزلىق ئۆي
a three ـ roomed house

ئېغىل. ئى [eqil]
a stable, stall

ئېغىنا ـ ئېغىنىماق. پ
[eqinimak] to roll over on one's back:
ئات ئېغىنىغان يەردە
تۇرۇك قالار، ئېشەك
ئېغىنىغان يەردە پوق
(قالار).
A good man leaves a good impression, a bad man leaves a bad one.

ئېقىتما ـ ئېقىتماق. پ
[ekitmak] to cause to flow, wash away:
كۆز يېشىنى ئېقىتماق
to shed tears, cry
سۇ ئېتىزدىكى لايلارنى
ئېقىتىپ كەتتى
The water washed away the mud in the fields.

ئېقىتما. ئى [ekitma]
alluviation, moisture

ئېقىتما قاماق. پ
to pour water on, make a solufion of

ئېقىتماي ـ تېمىتماي. سۆپ
[ekitmay ـ temitmay]
from beginning to end, without exception

ئېقىش ـ ئېقىشماق. پ [eki ـ xmak]
to leak, flow, trickle

ئېقىم. ئى [ekim]
a stream; a school of thought, trend:
تارىخىي ئېقىم
a historical trend
ئېقىم مەسىلىلىرى
current affairs

ئېقىن. سۆپ [ekin]
flowing, trickling, moving:
ئېقىن سۇ
running water

ئېكەك. ئى [ekək]
a file (for cutting metal)

ئېكەكلە ـ ئېكەكلىمەك. پ
[ekəklimək] to file, cut (metal) with a file

ئېكران. ئى [ekran]
a screen (for a TV, computer etc)

ئېكرانلىق. سۆپ [ekranlik]
with a screen:
كەڭ ئېكرانلىق فىلم
a wide ـ screen film

ئېكسپورت. ئى [eksport]

ئېزىل ـ ئېزىلمەك. پ [ezilmək] to be crushed, oppressed

شاپتۇل ئېزىلىپ كېتىپتۇ. The peach has been crushed.

ئېزىلگەن مىللەتلەر oppressed peoples

ئېزىلەڭگۇ. سۈپ [eziləngü] sluggish, indolent, lazy

ئېزىلكۈچى. ئى [ezilgüqi] an oppressed person; oppressed, down-trodden

ئېستېتىكا. ئى [estetika] aesthetics

ئېسىقلىق. سۈپ [esiklik] hanging, suspended

ئېسىل. سۈپ [esil] valuable, precious:

ئېسىل مال valuable goods

ئېسىل ـ ئېسىلماق. پ [esilmak] to hang down, droop; to nag:

ئېسىلىپ تۇرماق to hang down, droop

ئۇنىڭغا ئېسىلمىۋالما. Don't nag him.

ماشىنىغا ئېسىلماق to hang on to a car

دەرەخكە ئېسىلماق to clamber up a tree

ئېشەك. ئى [exək] a donkey, an ass:

ئېشەك ھارۋىسى a donkey cart

ئېشەكتەۋلاق. سۈپ [exəkkulak] dis-obedient, stubborn

ئېشەكلىك. سۈپ [exəklik] by donkey, with a donkey:

ئۇ ئېشەكلىك كەلدى. He came by donkey.

ئېشىنماق ـ ئېشىنماق. پ [exinmak] to leave over, be surplus:

ئېشىنغان پۇل surplus money, extra money

ئېشىنچا. ئى [exinqa] surplus, extra, left-over

ئېغىر. سۈپ [eqir] heavy, difficult, important:

ئېغىر يۈك a heavy load, burden

ئېغىر مەسىلە a serious problem

ئېغىر كۈنلەر difficult times

ئېغىر تۇغۇت a difficult birth

ئېغىر تاماق indigestible food

ئېغىرئاياق. سۈپ [eqirayak] pregnant, with child:

ئېغىر ئاياق ئايال a pregnant woman

ئېغىرىبوي. سۈپ [eqirboy] pregnant, with child

ئېغىر ـ بېسىق. سۈپ [eqirbesik] steady, calm, unruffled

ئېغىرچىلىق. ئى [eqirqilik] difficulties, suffering

ئېغىرچىلىقلارنى بېشىدىن كەچۈرگەن ئادەم a man who has suffered considerably

ئېغىرسىنماق. پ [eqirsinmak] to seem heavy, difficult

ئېغىرلاش ـ ئېغىرلاشماق. پ [eqirlaxmak] to be heavy, difficult, important, worse:

باش ئاغرىقىم ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتىدۇ. My headache is getting worse.

ئېغىرلاشتۇر ـ ئېغىرلاشتۇرماق. پ [eqirlaxturmak] to make heavier, more difficult

ئېغىرلىق. ئى [eqirlik] weight; responsibility:

ئۆيىنىڭ ئېغىرلىقى ماڭا ئارتىلدى. I am now responsible for the family.

ئېغىرلىق قىلماق. پ to be calm, sober

ئېغىز ـ يېنىك. سۈپ [eqir

an alphbet:
ئۇيغۇر تىلى ئېلىپبەسى
the Uighur alphabet
ئېلىپبەلىك. سۈپ [elipbə: lik] alphabetical, having an alphabet:
ئېلىپبەلىك يېزىق
an alphabetical script
ئېلىپساتار. پ [elipsatar] a small businessman
ئېلىشىش-ئېلىشماق. پ [elix- mak] to take hold of each other; go crazy
قول ئېلىشماق
to shake hands
دۇشمەن بىلەن ئېلىشماق
to engage with the enemy
ئۇ ئېلىشىپ قاپتۇ.
He's gone crazy.
ئېلىم-بېرىم. ئىسى [elim - berim] business transactions:
ئېلىم - بېرىم ھېساباتى
income and expen- diture accounts
ئېلىم - سېتىم. ئىسى [elim - setim] buying and selling, business
ئېلىنىش - ئېلىنماق. پ [elin- mak] to be taken, bought
ئېمىتىش - ئېمىتمەك. پ [emit- mək] to breastfeed, suckle:
بالا ئېمىتمەك
to feed a baby
ئېمىزگە. ئىسى [emizgə]

ئېلان قىلماق. پ
to publiciz e, advertize
ئېلېكتر. ئىسى [elektr] electricity, electric, electrical:
ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى
electrical energy
ئېلېكتر ئىستانسىسى
a power generating station
ئېلېكتر شامالدۇرغۇچ
an electric fan
ئېلېكتر چىراغ
an electric lamp
ئېلېكترلەشتۈر - ئېلېكتر- لەشتۈرمەك. پ [elektr- ləxtürmək] to electrify
ئېلېكترون. ئىسى [elektron] an electron, electric particle
ئېلېكترونلۇق. سۈپ [elek- tronluk] electric, electrical
ئېلېكترونلۇق ساقال قىرغۇچ
an electric shaver
ئېلېكترونلۇق ھېسابلاش ماشىنىسى
a computer
ئېلېمېنت. ئىسى [element] a chemical element
ئېلىپ. ئىسى [elip] the first letter of the Arabic alphabet
ئېلىپبە. ئىسى [elipbə:]

bending, curvature
ئېگىن. ئىسى [egin] clothes, dress, attire
ئېگىن - ئاياغ. ئىسى [egin - ayaq] clothes and shoes, dress and footwear
ئېگەك. ئىسى [eŋək] the lower jaw, chin
ئېگىز. ئىسى [eŋiz] stubble, the part of a plant left after harvesting:
بۇغداي ئېگىزى
wheat stubble
ئېگىش - ئېگىشمەك. پ [eŋix- mək] to bend, curve, bow:
ئېگىشىپ ماڭماق. پ
to walk bent over
ئېگىشەڭگۇ. سۈپ [eŋixəŋ- gü] bent over, bowed over:
ئېگىشەڭگۇ ئادەم
a person who cannot stand up straight
ئېلاستىك. سۈپ [elastik] elastic
ئېلان. ئىسى [e:lan] a notice, poster, advertisement:
تامدا ئېلان بار ئىكەن.
There is a notice on the wall.
ئېلان چىقارماق. پ
to issue a statement

an export, goods sol_ abroad

ئېكسپورت قىلماق. پ to export

ئېكسپلاتاتسىيە. ئى [ekspi_latatsiyə] exploi_tation, abuse

ئېكسپلاتاتسىيە قىلماق. پ to exploit, abuse, take advantage of

ئېكستراكت. ئى [ekstrakt] an extract

ئېكسكۇرسىيە. ئى [eks_kursiyə] an excursion, trip, visit

ئېكسكۇرسىيە قىلماق. پ to visit, tour, make an excursion to

ئېكولوگىيە. ئى [ekologiyə] ecology

ئېكولوگىيىلىك. سۈپ [eko_logiyilik] ecological, pertaining to ecology

ئېكۋاتور. ئى [ekwator] the equator

ئېكۋىۋالېنت. ئى [ekwiwa_lent] an equivalent weight (in chemistry)

ئېكىن. ئى [ekin] crops, agricultural yield

ئېكىنزار. ئى [ekinzar] a plantation, farm

ئېگەر. ئى [egər] a saddle

ئېگەر ـ جابدۇق. ئى ـ [egər_jabduk] a saddle and other riding gear

ئېگەرلە ـ ئېگەرلىمەك. پ [egərlimək] to saddle (a horse etc.)

ئېگىچە ئى [egıqə] an older sister

ئېگىچە ـ سىڭىل. ئى ـ [egiqə_siŋil] sisters

ئېگىر. ئى [egir] a medicinal plant

ئېگىر ـ ئېگىرمەك. پ [egir_mək] to spin, wind:

يىپ ئېگىرمەك to spin thread

ئېگىز. سۈپ [egiz] tall, high, towering:

ئېگىز بوي tall

ئېگىز چوققا a towering mountain summit

ئېگىز غوللۇق زىرائەت crops with tall stalks

ئېگىز ـ پەس. سۈپ ـ [egiz_pəs] bumpy, rough:

ئېگىز ـ پەس يەر rough ground

ئېگىز ـ پەس يول a bumpy road

ئېگىز ـ پەس سۆزلە_مەك to talk lightly, frivolously

ئېگىزلە ـ ئېگىزلىمەك. پ [egizlimək] to rise, climb, go higher:

ئايروپىلان بارغانسېرى ئېگىزلىمەكتە.

The aeroplane is climbing.

ئېگىزلەتـ ئېگىزلەتمەك. پ [egizlətmək] to raise, cause to climb

ئېگىزلىك. ئى [egizlik] height, plateau:

پامىر ئېگىزلىكى the Pamir plateau

ئېگىلـ ئېگىلمەك. پ [egil_mək] to bend, curve, bow:

دەرەخ شاخلىرى ئېگىلـدى.

The branches of the tree bent.

ئالدىغا ئېگىلىڭ.

Bend over.

ئېگىلدۈر ـ ئېگىلدۈرمەك. پ [egildürmək] to cause to bend, curve

ئېگىلمەس. سۈپ [egilməs] indomitable, unyiel_ding

ئېگىلمەس ـ سۇنماس. سۈپ [egilməs _ sunmas] indestructible, in domitable:

ئېگىلمەس ـ سۇنماس ھەقىقەت an undisputable fact

ئېگىلىك. ئى [egilik]

ئېھتىياتسىز. سۈپ [ehti-yatsiz] careless, negligent

ئېھتىياتسىزلىق. ئى [ehti-yatsizlik] careless-ness, negligence:

ئۇ ئېھتىياتسىزلىق قىلىپ، قولىنى كۆيدۈرۈۋالدى.
He burnt his hand as a result of his carelessness.

ئېھتىياج. ئى [ehtiyaj] need, requirement:

ئۇنىڭ پۇلغا ئېھتىياجى يوق.
He doesn't need money.

مېنىڭ سىزگە ئېھتىياجىم چۈشتى.
I need your help.

ئېھتىياج بولماق. پ
to need, require

ئېھتىياجسىز. سۈپ [ehti-yajsiz] unnecessary, superfluous, needless

ئېھتىياجلىق. سۈپ [ehti-yajlik] necessary, indispensable

ئېھرام. ئى [ehram] a pyramid:

مىسىر ئېھرامىلىرى
the pyramids of Egypt

ئېھسان. ئى [ehsan] a grace, a favour

ئېھسان قىلماق. پ
to bestow a favour, give a gift

ئېھۋەن. ئى [ewən] fault, shortcoming

ئېھۋەن تاپماق. پ
to find fault

ئېيتماق - ئېيتماق. پ [eytmak] to tell, say, inform:

ساقچىغا ئېيتىڭ.
Please inform the police.

ئېيتماق ئاسان، قىلماق تەس.
Easier said than done.

ئېيتقان سۆز، ئاتقان ئوق.
Words can never be retracted.

بۇ ھەقتە ئۇ ماڭا بىر نەرسە ئېيتمىدى.
He didn't tell me about that.

ناخشا ئېيتماق
to sing a song

ئېيتقۇسىز. سۈپ [eytkusiz] indescribable, unspeakable:

ئېيتقۇسىز ئىش
an indescribable affair

ئېيتماقچى. پ [eytmakqi] what I mean is... (used to get a lis-tener's attention)

ئېيتىشماق - ئېيتىشماق. پ [eytixmak] to talk together; quarrel:

ئېيتىشلارغا قارىغاندا
it is said, I have heard

سەن مېنىڭ بىلەن نېمە ئانچە ئېيتىشىسەن؟
Why are you so angry with me?

ئەيىق. ئى [eyik] a bear

ئەيىقتاپان. ئى [eyiktapan] a wild mulberry

ئى

ئىئانە. ئى [ia:nə] a financial gift donation; reward

ئىئانە بەرمەك. پ
to donate

ئىئانە توپلىماق. پ
to collect donations

ئىبادەت. ئى [iba:dət] worship, adoration

a breast – fed baby
ئېمىلداش. ئى [emildax] siblings suckled by the same mother
ئېنسىكلوپېدىيە. ئى [ensiklopediyə] an encyclopaedia
ئېنېرگىيە. ئى [energiyə] energy, power:
يادرو ئېنېرگىيىسى nuclear energy
ئېنېرگىيە مەنبەسى an energy source
ئېنىق. سۈپ [enik] clear, exact, obvious:
ئېنىق ۋاقىت an exact time
ئېنىق بولمىغان vague, indistinct
ئېنىق سۆزلىمەك to talk unambiguously
ئۇنىڭ ئەتە كېلىشى ئېنىق. He'll certainly come tomorrow.
ئېنىقسىز. سۈپ [eniksiz] indefinite, indistinct:
ئۇ ئېنىقسىز جاۋاب بەردى. He gave an indefinite answer.
ئېنىقسىزلىق. ئى [eniksizlik] vagueness, indefiniteness:
بۇ مەسىلىدە ھېچقانداق ئېنىقسىزلىق يوق.

This problem is very clear cut.
ئېنىقلا ـ ئېنىقلىماق. پ [enik-limak] to clarify; make clear:
مەسىلىنى ئېنىقلىماق to clarify a problem
ئېنىقلاتقۇزماق. پ [eniklatmak] to have something clarified
ئېنىقلانغۇچى. ئى [eniklanquqi] a word which is modified (in grammar)
ئېنىقلىغۇچى. ئى [enikliqu-qi] a modifier (in grammar), attribute
ئېنىقلىق. ئى [eniklik] clarity, distinctness, vividness
ئېنىقلىما. ئى [eniklima] an explantion, account
ئېھ. ئىم [eh] an expression of wonder, alarm or disappointment
ئېھ، پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويدۇم ـ دە. Oh my, Iwasted my opportunity.
ئېھاتە. سۈپ [eha:tə] protective, sheltering:
ئېھاتە ئورمانلىقى a forest which prevents land erosion
ئېھتىرام. ئى [ehtiram] respect, honour:

ئېھتىرام بىلدۈرمەك. پ to show respect
ئېھتىمال. رەۋ [ehtimal] maybe, possibly:
ئېھتىمال مەن سىزنى بېيجىڭدا ئۇچرىتىپ قالارمەن. Maybe I'll see you in Beijing.
ئېھتىمال ئۇ كېسەل بولۇپ قالغاندۇ. Perhaps he's ill.
ئېھتىمال يامغۇر يېغىشى مۇمكىن. It may rain today.
ئېھتىماللىق. ئى [ehtimallik] probabilty, likelihood
ئېھتىماللىق نەزەرىيىسى probability theory (in maths)
ئېھتىيات. ئى [ehtiyat] care, caution, attention
ئېھتىيات قىلماق. پ to be careful:
سىز ئېھتىيات قىلىڭ! Be careful!
ئېھتىياتچان. سۈپ [ehtiyatqan] careful, cautious:
ئېھتىياتچان بول. Be careful.
ئېھتىياتچانلىق. ئى [ehtiyatqanlik] care, caution

ئىتائەتچان. سۈپ [ita:ət- qan] obedient, submissive

ئىتائەتسىز. سۈپ [ita:ət-siz] disobedient, rebellious

ئىتائەتلىك. سۈپ [ita:ət-lik] obedient, submissive

ئىتائەتمەن. سۈپ [ita:ət-mən] obedient, submissive

ئىتالىيەلىك. ئى [italiyi-lik] an Italian

ئىتالىيان. ئى [italiyan] Italian, from Italy:

ئىتالىيان تىلى the Italian language

ئىتالىيانچە. رەۋ [itali-yanqə] the Italian language; Italian

ئىتتەر - ئىتتەرمەك. پ [ittərmək] to push, shove; to evade, shirk:

بىز پىكاپنى ئىتتىرىشىمىز كېرەك ئىدى.
We had to push the car.

جاۋابكارلىقىنى باشقىلارغا ئىتتەرمەك to blame someone else, shirk responsibility

ئىتتىپاق. ئى [ittipak] unity; union:

ياشلار ئىتتىپاقى the youth league

ئىتتىپاقداش. ئى [ittipak-dax] an ally, supporter:

ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر allied countries

ئىتتىپاقداشلىق. ئى [itti-pakdaxlik] solidarity, unity

ئىتتىپاقلاش - ئىتتىپاقلاشماق. پ [ittipaklax-mak] to unite, unify

ئىتتىپاقلىق. ئى [ittipak-lik] unity, solidarity:

ئىتتىپاقلىق كۈچ دېمەكتۇر.
Unity is strength.

ئىتتىرىش - ئىتتىرىشمەك. پ [ittirixmək] to push, shove together

ئىتتىك. سۈپ [ittik] quick, fast; sharp:

ئىتتىك ماڭماق
to walk fast

ئىتتىك قايرىلماق
to swerve

بىز ئۆڭكۈردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئىتتىكلا قايرىلدۇق.
We swerved to avoid a hole.

ئىتتىك پىچاق
a sharp knife

مىجەزى ئىتتىك
quick - tempered

ئىتتىكلەش - ئىتتىكلەشمەك. پ [ittiklimək] to accelerate, quicken speed; be sharp

ئىتتىكلىك. ئى [ittiklik] acceleration, speed; quick - temperedness

ئىتچىۋىنى. ئى [itqiwini] dog fleas

ئىتلىق. سۈپ [itlik] belonging to a dog:

ئىت ئىتلىق قىلمىسا كۆڭلى تىنماس.
A dog enjoys acting like a dog.

ئىجابەت. ئى [ija:bət] agreement, consent

ئىجابەت بولماق. پ to be accepted, agreed to:

تەلىپى ئىجابەت بولماق to have a request agreed to

ئىجابىي. سۈپ [ija:biy] positive, constructive; active, vigorous:

ئىجابىي پىكىر a constructive suggestion

ئىجاد. ئى [ijad] a creation, invention

ئىجاد قىلماق. پ to compose, invent:

ئۇ يېڭى بىر ناخشا ئىجاد قىلدى.
He composed a new song.

ئىجادچانلىق. ئى [ijad-

ئىبادەت قىلماق. پ
to worship, adore:
بىز مەبۇدقىا ئەمەس، خوداغا ئىبادەت قىلىمىز.
We worship God, not idols.
ئىبادەتخانا. ئى [iba:dət-hana] a temple, place of worship
ئىبارە. ئى [iba:rə] words, speech
ئىبارەت. تەر [iba:rət] see below
بىزنىڭ مەقسىتىمىز سىلىگا ياردەم بېرىشتىن ئىبارەت.
We want to help you.
ئىبرانىي. سۈپ [ibra:niy] Hebrew:
ئىبرانىي تىلى
the Hebrew language
ئىبرەت. ئى [ibrət] a lesson, moral
ئىبرەت ئالماق.
to draw a moral or lesson from
ئىبرەتلىك. سۈپ [ibrət-lik] moralistic, with a moral:
ئىبرەتلىك سۆزلەر
wise counsel
ئىبلىس. ئى [iblis] Satan, the devil
ئىپادە. ئى [ipa:də] verbal or facial expression, speech:
ئۇنىڭ ئىپادىسى ياخشى.
He expresses himself well.
ئالگىبرالىق ئىپادە
an algebraic expression
ئىپادە قىلماق
to express, communicate
ئىپادىلەش - ئىپادىلىمەك. پ [ipa:dilimək] to show, express, communicate:
ھېسسىياتنى ئىپادىلىمەك
to express one's feelings
ئىپار. ئى [ipar] musk:
ئىپار ھىدى
the aroma of musk
ئىپارچاشقان. ئى [ipar-qaxkan] a musk rat
ئىپار - زەپەر. ئى [ipar-zəpər] saffron (a spice)
ئىپارگۈل. ئى [ipargül] a lilac (a species of flower)
ئىپتار. ئى [iptar] the breaking of the fast
ئىپتارغا چاقىرماق. پ
to invite someone to share in breaking the fast
ئىپتىخار. ئى [iptihar] pride, conceit; joy:
ئۇ ۋەتىنىمىزنىڭ ئىپتىخارى.
He's the pride of our country.
ئىپتىخارلاش - ئىپتىخارلاندۇرماق. پ [iptiharlan-mak] to feel proud
ئىپتىخارلىق. ئى [iptihar-lik] lofty sentiments, high ideas
ئىپتىدا. ئى [iptida:] the beginning, genesis
ئىپتىدائىي سۈپ [iptida:-iy] primitive, original:
ئىپتىدائىي ئادەم
primitive man
ئىپتىدائىي جەمئىيەت
primitive society
ئىپتىدائىي مەكتەپ
primary school
ئىپلاس. سۈپ [iplas] dirty; low, mean
ئىت. ئى [it] a dog:
ئوۋ ئىتى
a hunting dog
ئىت ھاۋشىماق
to bark (of a dog)
ئاق ئىت، قارا ئىت، ھەممىسى بىر ئىت.
Black or white, a dog is a dog.
ئىتائەت. رەۋ [ita:ət] see below
ئىتائەت قىلماق. پ
to obey, submit

ئىچى تار
narrow-minded, petty
ئىچى كەڭ
broad minded, tolerant
ئىچ ئاغرىتماق
to have pity on, feel sorry for
ئۇنىڭ ئۇلارغا ئىچى ئاغرىدى.
He felt sorry for them.
بۇ بالىغا ئۇنىڭ ئىچى ئاغرىدى.
He felt compassion for the child.
سومكىنىڭ ئىچىدە نېمە بار؟
What's inside the bag?
ئىچى سۇرمەك
to have diarrhoea
ئىچىم سۇردى.
I have diarrhoea.
ئىچىگە ئالماق
to include, consist of
ئىچى كۆيمەك
to love, like
ئىچ كۆيەر دوست
an intimate friend
ئىچ - ئىچمەك. پ [iqmək]
to drink, consume:
دورا ئىچمەك
to take medicine
چاي ئىچەمسىز؟
Would you like some tea?

ئۇسسۇزلۇق ئىچكۈم بار.
I'd like something to drink.
مەن ئازراق پىۋا ئىچتىم.
I drank some beer.
ئىچ - باغىر. ئى [iq - baqir] inner feelings, inner thoughts:
ئىچ - باغرىنى تۆكمەك
to share one's feelings
ئىچ - تاش ئى [iq - tax] both the inside and the outside:
ئۆينىڭ ئىچ - تېشى
the inside and outside of the house
ئىچكۈزمەك. پ [iqküzmək] to make someone drink:
بالىغا دورا ئىچكۈزمەك
to give a child medicine
ئىچكى. سۈپ [iqki] internal, inner, inside:
ئىچكى ئىشلار
internal affairs
ئىچكى كېسەل
internal (gastric) diseases
ئىچكى بازار
the domestic market
ئىچكى دۇنيا
the inner world
ئىچكى-تاشقى. سۈپ [iqki-taxki] the inside and the outside

ئىچكىرى ئى [iqkiri] inside a house; inland China:
ئىچكىرىدە ھېچكىم يوق.
There's no one inside.
ئۇ ئىچكىرىدىن كەلگەن.
He's come from inland China.
ئىچكىرىلەش - ئىچكىرىلىمەك. پ [iqkirilimək] to go inside, to enter
ئىچى - تېشى. ئى [iqi-texi] the inside and the outside
ئىچكىمەك - ئىچكىكسىمەك. پ [iqikixmək] to be familiar with, know well
ئىچىملىك. ئى [iqimlik] a drink, beverage:
سوغۇق ئىچىملىكلەر
cold drinks
ئىختىرا. ئى [ihtira:] an invention, design
ئىختىرا قىلماق. پ
to invent, devise
ئىختىراچى. ئى [ihtira:qi] an inventor, designer
ئىختىساس. ئى [ihtisas] a special skill, a speciality
ئىختىساسلاش - ئىختىساسلاشماق. پ [ihtisas-laxmak] to be a specialist, an expert

qanlik] creativity, inventiveness

ئىجادكار. ئى [ijadkar] a composer, inventor

ئىجادكارلىق. ئى [ijadkarlik] creativity, inventiveness

ئىجادىي. سۈپ [ija:diy] creative, inventive

ئىجادىيەت. ئى [ija:diyət] creation, composition

بەدىئىي ئىجادىيەت an artistic creation:

ئىجارە. ئى [ija:rə] rent, lease:

ئىجارە ھەققى قانچە پۇل؟ How much is the rent?

ئىجارە ئالماق. پ to hire, rent:

مېنىڭ ئىجارىگە بىر پىكاپ ئالغۇم بار. I'd like to rent a car.

ئىجارە بەرمەك. پ to rent out, hire out

ئىجارىچى. ئى [ija:riqi] a person who rents out to others, one who leases, lends out

ئىجارىكەش. ئى [ija:rikəx] a tenant farmer

ئىجازەت. ئى [ija:zət] permission, leave

ئىجازەت ئالماق. پ to get permission

ئىجازەت بەرمەك. پ to allow, permit

ئىجتىمائىي. سۈپ [ijtima:iy] social, pertaining to society:

ئىجتىمائىي پەن social science

ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت social relations

ئىجتىمائىي ھادىسە a social phenomena

ئىجتىمائىي مەسىلە a social problem

ئىجتىمائىيلاش ـ ئىجتىمائىيلاشماق. پ [ijtima:iylaxmak] to nationalize:

ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرىنىڭ ئىجتىمائىيلاشىشى the nationalisation of the means of production

ئىجتىھات. ئى [ijtihat] perserverance, diligence:

ئىجتىھات بىلەن ئىشلىمەك to work with diligence

ئىجتىھاتلىق. سۈپ [ijtihatlik] diligent, perservering:

ئىجتىھاتلىق ئوقۇغۇچى a diligent student

ئىجرا. ئى [ijra:] execution, implementation

ئىجرا قىلماق. پ to carry out, implement:

بۇيرۇقنى ئىجرا قىلماق to implement an order

خىزمەتنىڭ ئىجراسىنى تەكشۈرمەك to supervise work, progress

ئىجراچى. ئى [ijra:qi] a person who carries out a given rask

ئىجرائىي. سۈپ [ijra:iy] executive:

ئىجرائىي ھەيئەت an executive committee

ئىجرائىيە. سۈپ [ijra:iyə] executive:

ئىجرائىيە ھەيئەت an executive committee

ئىچ. ئى [iq] the inside, inner part; the heart (figurative):

ئىچ كىيىم underwear

ئۆي ئىچى the inside of the house

ئۇ ئىچىدە نېمىلەرنى ئويلاۋاتىدۇ؟ I wonder what he's thinking.

ئىچ ئاغرىقى mental pain, worry, anxiety

ئىز. ئى [iz]
a mark, print
ئاياغ ئىزى
a foot _ print:
ئىزغا چۈشمەك
to follow, be on a trail
يىگىت سۆزىدىن قايتماس، يولۇاس ئىزىدىن.
A good man always keeps his word.

ئىزا. ئى [iza:]
shame, embarrassment
ئىزا تارتماق. پ
to feel shame, be embarrassed
ئىزا _ ئاھانەت. ئى [iza:_aha:nət] shame, humiliation:
ئىزا _ ئاھانەتكە قالدۇرماق. پ
to be shamed, humiliated
ئىزا _ ئاھانەت قىلماق
to humiliate, shame

ئىزاھ. ئى [izah]
a footnote, annotation
ئىزاھ بەرمەك. پ
to annotate, explain
ئىزاھات ئى [izahat]
footnote, explana_ annotation
ئىزاھلا _ ئىزاھلىماق [ak] to anno_

ئىرسىيەتشۇناسلىق. ئى [ir_siyətxunaslik] genetics
ئىرغاڭلا _ ئىرغاڭلىماق. پ [irqaŋlimak] to sway, rock, shake:
ئىرغاڭلاپ ماڭماق
to totter, swagger
ئىرغە _ ئىرغىماق. پ [irqimak] to jump, leap:
ئورنىدىن ئىرغىپ تۇرماق
to jump up

ئىرق. ئى [irk]
race, ethicity:
بۇ يەردە ئوخشىمىغان ئىرقتىكى كىشىلەر بار.
People of different races live here.
ئىرقچى. ئى [irkqi]
a racist
ئىرقچىلىق. ئى [irkqilik]
racism
ئىرقىي. سۈپ [irkiy]
racial, racist:
ئىرقىي كەمسىتىش
racial discrimination
ئىرماش _ چىرماش. سۈپ [irmax _ qirmax]
intertwined, inter_ connected:
ئىرماش _ چىرماش باغلىنىش
inseperable inter_ connections

ئىرىس. ئى [iris]
sweetened milk

to change one's thinking
ئىدىيەۋى. سۈپ [idiyiwi]
mental, intellectual:
ئىدىيەۋى كۈرەش
an intellectual struggle
ئىدىيەۋىلىك. ئى [idiyiwi_lik] ideological content, ideological thinking

ئىرادە. ئى [ira:də]
will, determination; fate, luck:
ئىرادىسى كۈچلۈك
a strong will
ئىرادە بىلەن قالسا، تۇرپانغىمۇ بارارسىز.
With a bit of deter_ mination, you can get a long way.
ئىرادىسىز. سۈپ [ira:disiz]
spineless, without determination
ئىرادىلىك. سۈپ [ira:di_lik] determined, strong _ willed
ئىرادىنامە. ئى [ira:dina_mə] a written pledge
ئىرراتسىئونال. سۈپ [irrat_sional] irrational, illogical

ئىرسىي. سۈپ [irsiy]
hereditary, genetic:
ئىرسىي كېسەللىك
hereditary diseases

ئىختىساسلىق. سۈپ [ihti-saslik] specialist, expert

ئىختىلاپ. ئى [ihtilap] a dispute, disagreement:

ئۇلار ئارىسىدا ئىختىلاپ پەيدا بولدى.
They had a disagreement.

ئىختىيار. ئى [ihtiyar] one's free will, opinion, wish:

ئىختىيارىڭىز!
If you like!

ئۆز ئىختىيارى بىلەن قاتناشماق
to take part voluntarily

ئىختىيار قىلماق. پ
to volunteer

ئىختىيارسىز. سۈپ [ihtiyarsiz] involuntary, forced:

ئىختىيارسىز كۈلۈۋەتمەك
to smile involuntarily

ئىختىيارىي. سۈپ [ihtiyariy] voluntary, voluntarily:

ئىختىيارىي ھەرىكەت
a voluntary activity

ئىخچام. سۈپ [ihqam] compact, convenient; concise, terse:

سۆز ئىخچام بولماق
to speak concisely, tersely

ئىخچاملا - ئىخچاملاشماق. پ [ihqamlimak] to reduce, simplify

سۆز مەزمۇنىنى ئىخچاملىماق
to simplify, summarize

ئىخچاملاش - ئىخچاملاشماق. پ [ihqamlaxmak] to be concise, terse

ئىخچاملاشتۇر - ئىخچاملاشتۇرماق. پ [ihqamlaxturmak] to reduce, simplify, cut back

ئىخچاملىق. ئى [ihqamlik] compactness, conciseness, terseness

ئىخلاس. ئى [ihlas] faith, belief, devotion:

ئىخلاس بىلەن كىتاب ئوقۇماق
to study seriously

ئىخلاس باغلىماق. پ
to believe in, trust

ئىخلاس قايتماق. پ
to lose faith in

ئىخلاس قىلماق. پ
to believe in, trust

ئىخلاسلىق. سۈپ [ihlaslik] sincere, devout; serious, disciplined

ئىخلاسمەن. ئى [ihlasmən] a believer, devotee

ئىدارە. ئى [ida:rə] a unit, place of work:

قايسى ئىدارىدە ئىشلەيسىز؟
Which unit do you work in?

ئىدارە قىلماق. پ
to manage, run:

مەملىكەتنى ئىدارە قىلماق
to manage, rule a country

ئۇ شىنجاڭنى سەككىز يىل ئىدارە قىلدى.
He ruled Xinjiang for 8 years.

ئىددەت. ئى [iddət] a period of 100 days, following her divorce, after which a woman may remarry

ئىدېئال. ئى [ideal] an ideal, utopia

ئىدېئالىزم. ئى [idealizm] idealism, utopianism

ئىدېئالىست. ئى [idealist] an idealist, utopianist

ئىدېئولوگىيە. ئى [ideologiyə] an ideology, a creed

ئىدىش. ئى [idix] a large jar, jug

ئىدىئوم. ئى [idiom] an idiom, a phrase, saying

ئىدىيە. ئى [idiyə] ideas, thoughts, thinking:

ئىدىيە ئۆزگەرتمەك

لىقىنى ئىسپاتلىماق
to demonstrate the truth of one's ideas
سىز ئۇنى ئىسپاتلىيالمايسىز.
You can't prove it.
ئىسپاتلاڭ - ئىسپاتلانماق. پ [ispatlanmak] to have been proved
ئىسپاتلىق. سۈپ [ispatlik] proven, with proof
ئىسپان. ئى [ispan] a Spaniard; Spanish
ئىسپانچە. سۈپ؛ رەۋ [is-panqə] the Spanish language; Spanish
ئىسپىرت. ئى [ispirt] spirit, alcohol:
ئىسپىرت لامپىسى
an alcohol lamp
ئىسپىرتلىق. سۈپ [ispirt-lik] alcoholic, with alcohol:
ئىسپىرتلىق ئىچىملىكلەر
alcoholic drinks
ئىستاكان. ئى [istakan] a glass, beaker, tumbler:
بىر ئىستاكان سۇ
a glass of water
ئىستانسا. ئى [istansa] a station, terminal:
پويىز ئىستانسىسى نەدە؟
Where's the railway station?
رادىئو ئىستانسىسى
radio station
ئېلېكتر ئىستانسىسى
an electricity station
ئىس - تۈتەك. ئى [is-tütək] smoke and fog, air pollution
ئىستېپا. ئى [istepa:] resignation:
ئىستېپاسىنى قوبۇل قىلماق
to accept a resignation
ئىستېپا بەرمەك. پ
to resign:
ئۇ ئىستېپا بەردى.
He resigned.
ئىستېريە. ئى [isteriyə] hysteria, frenzy
ئىستېلا. ئى [istela:] subjugation, domination
ئىستېلا قىلماق. پ
to conquer, subjugate
ئىستېلاچى. ئى [istela:qi] a conqueror, victor, overcomer
ئىستېمال. ئى [istemal] use, consumption:
ئىستېمال بۇيۇملىرى
consumer goods
سۆزنىڭ ئىستېمال مەنىسى
the common meaning of a word
كۈندىلىك ئىستېمال بۇيۇملىرى
articles of everyday use

ئىستېمال قىلماق. پ
to use; to eat, consume
ئىستىراھەت. ئى [istira:hət] rest, relaxation
ئىستىراھەت قىلماق. پ
to relax, rest
ئىستىسنا. ئى [istisna] an exception
ئىستىقامەت. ئى [istika:-mət] see below
ئىستىقامەت قىلماق. پ
to sit in meditation
ئىستىقبال. ئى [istikbal] future prospects, future potential:
ئۇنىڭ ئىستىقبالى چەكسىز پارلاق.
His future is very bright.
ئىستىقبالدىق. سۈپ [istik-ballik] with good future prospects
ئىستىل. ئى [istil] a style, method, way of life:
تۇرمۇش ئىستىلى
a way of life, life-style
ئەدەبىيات ئىستىلى
a literary style
ئىستىھكام. ئى [istihkam] defence works, defences
ئىستىھكام قۇرماق. پ
to build defensive positions
ئىسراپ. رەۋ [israp] waste, extravagance

tate, explain with footnotes

ئىزاھلىق. سۈپ [izahlik] annotated, with explanations

ئىزباسار. ئى [izbasar] a successor, person who relieves another worker

ئىزچى. ئى [izqi] an army scout

ئىزچىل. رەۋ [izqil] consistent, thorough:

ئىزچىل ياخشى
good throughout

ئىزچىللاش - ئىزچىللاشماق. پ [izqillaxmak] to be implemented, carried out

ئىزچىللاشتۇر - ئىزچىللاشتۇرماق. پ [izqillax-turmak] to carry out, implement

ئىزچىللىق. ئى [izqillik] coherence, continuity

ئىزدە - ئىزدىمەك. پ [iz-dimək] to search for, look for:

يول ئىزدىمەك
to try to find one's way somewhere

ھەقىقەت ئىزدىمەك
to seek the truth

سىز نېمە ئىزدەۋاتىسىز؟
What are you looking for?

ئىزدەك - سوراق. ئى [iz-dək - so:rak] news, tidings

ئىزدەنمەك. پ [izdənmək] to be careful, serious:

ئىزدىنىپ ئوقۇغۇنىمەك
to study carefully

ئىز - دېرەك. ئى [iz - derək] news, tidings

ئىز - دېرىكىنى قىلماق. پ
to look for someone

ئىززەت. ئى [izzət] respect, honour; glory

ئىززەتلەمەك. پ [izzətlimək] to respect, honour

ئىززەتلىك. سۈپ [izzətlik] honoured, respected:

ئىززەتلىك مېھمان
an honoured guest

ئىززەت - نەپس. ئى [izzət - nəps] pride, self-esteem

ئىززەت - ھۆرمەت. ئى [izzət - hürmət] respect, honour

ئىزلە - ئىزلىمەك. پ [izlimək] to search for, look for

ئىزمە. ئى [izmə] a button hole

ئىزنا. ئى [izna:] an outline, contour:

ئىزناسىنى چىقارماق
to draw in outline

ئىزناك. ئى [iznak] a badge, emblem:

مەكتەپ ئىزناكى
a school badge

ئىزھار. رەۋ [izhar] see below.

ئىزھار قىلماق. پ
to state, indicate, reveal:

مىننەتدارلىق ئىزھار قىلماق
to express one's thanks

ئىچكى ھېسسىياتنى ئىزھار قىلماق
to reveal one's inner feelings

ئىس. ئى [is] smoke, air pollution:

كۆمۈر ئىسى
coal smoke

كىسكىز ئۆيدىن ئىس چىقىۋاتاتتى.
Smoke was rising from the yurt.

ئىسپات. ئى [ispat] proof, evidence

ئىسپات قىلماق. پ
to prove, verify, demonstrate

ئىسپاتسىز. سۈپ [ispatsiz] groundless, without proof

ئىسپاتلا - ئىسپاتلىماق. پ [ispatlimak] to prove, verify, demonstrate:

ئۆز پىكرىنىڭ توغرىـ

trouble:
نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟
What are you doing?
ئىشتىن چۈشمەك
to stop work, knock off
ئىشقا چۈشمەك
to start work, go to work
مەن سائەت سەككىزدە ئىشقا چۈشىمەن.
I go to work at eight o'clock.
ئىش تاپماق. پ
to look for work
ئىش تاشلىماق. پ
to go on strike:
ئىشچىلار ئىش تاشلىدى.
The workers are on strike.
ئىش قەغىزى
stationery, business stationery
ئىش قەغىزىنى نەدىن سېتىۋالىمەن؟
Where can I buy stationery?
ئىش ھەققى
a wage, salary
ئىشقا ئاشماق
to come true, be realized
ئارزۇيۇم ئىشقا ئاشتى.
My wish has come true.
ئىشارەت. ئى [ixa:rət]
a signal, sign:

name, title:
ئىسمىڭىز نېمە؟
What's your name?
كىتابنىڭ ئىسمى نېمە ئىكەن؟
What's the title of the book?
ئىسمى بار، جىسمى يوق.
All bark, and no bite.
ئىسمى جىسمىغا لايىق.
The name fits the reality.
ئىسىم قويماق. پ
to name, call
ئىسىم 2. ئى [isim]
a noun
ئىسىمداش. ئى [isimdax]
a person sharing the same name
ئىسىملىك. سۈپ [isimlik]
called, named:
ئەمەت ئىسىملىك بىرئادەم
a man named Amat
ئىسيان. ئى [isyan]
a rebellion, revolt:
ئىسيان كۆتۈرمەك
to rebel, revolt
ئىسيانىنى باستۇرماق
to crush a rebellion
ئىسيانچى. ئى [isyanqi]
a rebel, mutineer:
ئىسيانچىلار ئوردىغا ھۇجۇم قىلدى.
The rebels attacked the palace.
ئىش. ئى [ix]
work, job, business;

Islamic, muslim; Islam (a man's name)
ئىسلام دىنى مەكتىپى
an Islamic school
ئىسلامشۇناس. ئى [islam_xunas] an Islamicist
ئىسلامىيەت. ئى [isla:mi_yət] Islam
ئىسلاھ. ئى [islah]
reform, change, improvement
ئىسلاھ قىلماق. پ
to reform
ئىسلاھات. ئى [islahat]
reform, change, improvement:
يەر ئىسلاھاتى
land reform
ئىسلاھات يۈرگۈزمەك. پ
to carry out reform
ئىسلاھاتچى. ئى [islahat_qi] a reformer, crusader
ئىسلىق. سۈپ [islik]
smoky, having smoke:
ئىسلىق كۆمۈر
coa. which gives off smoke
ئىسلىق يېشىل
dark green
ئىسىت. ئىم [isit]
interjection expressing anger or disappointment
ئىسىت! ساڭا قىلغان ئەقىدەم.
I should never have trusted you!
ئىسىم 1 ئى. [isim]

ئىسراپ بولماق. پ to be wasted, dissipated

ئىسراپ قىلماق. پ to waste, be extravagant:

مەن تاماق ئىسراپ قىلىشنى خالىمايمەن. I don't like to waste food.

ۋاقتىنى ئىسراپ قىلما. Don't waste time.

ئىسراپچىلىق. ئى [israpqilik] waste, extravagance

نېمىدېگەن ئىسراپچىلىق - ھە! What a waste!

ئىسراپخور. ئى [israphor] a person who is extravagant or wasteful

ئىسراپخورلۇق. ئى [israphorluq] waste, extravagance

ئىسرىق. ئى fragrance, perfume (made by burning certain plants)

ئىسسە - ئىسسىماق. پ [issimak] to be hot, warm:

ھاۋا ئىسسىدى. The weather has warmed up.

ئىسىتە - ئىسىتماق. پ [issitmak] to heat up, warm up:

تاماقنى ئىسىتىڭ Heat up the food.

ئىسىتما. ئى [issitma] a fever, a temperature:

ئىسىتما ئۆرلىمەك to go up (of a fever)

ئىسىتمىنى قايتۇرماق to go down (of a fever)

ئىسسىق. سۈپ [issik] hot, warm:

ئىسسىق سۇ hot water

بۈگۈن ھاۋا بەك ئىسسىق. It's hot today.

مەن ئىسسىقنى خالىمايمەن. I don't like the heat.

ئۇ بىزنى ئىسسىق (ئۇچۇق) چىراي بىلەن قارشى ئالدى. He welcomed us warmly.

ئىسسىقچان. سۈپ [issikqan] warm blooded (in traditional medicine)

ئىسسىق - سوغۇق. سۈپ [issik — sooquk] the temperature, the heat

ئىسسىقلا - ئىسسىقلىماق. پ [issiklimak] to be, get hot:

ئۇ ئىسسىقلاپ جۇۋىسىنى سېلىۋەتتى. He got hot and took his coat off.

ئىسسىقلىق. ئى [issiklik] heat, warmth:

ئىسسىقلىق مىقدارى heat measuring scale

ئۇلار كۈننىڭ ئىسسىقلىقىغا قارىماستىن ئىشلەۋەردى. They worked on regardless of the heat.

ئىسقات. ئى [iskat] alms given after a person's death

ئىسقىرتە - ئىسقىرتماق. پ [iskirtmak] to whistle

ئىسكەت. ئى [iskət] style, feature:

ئىسكەتلىك چىرايلىق beautiful features

ئىسكەتلىك. سۈپ [iskətlik] stylish, good-looking

ئىسكىرىپكا. ئى [iskiripka] a violin

ئىسكىرىپكىچى. ئى [iskiripkiqi] a violinist

ئىسكىلات. ئى [iskilat] a store, storeroom

ئىسكىلىت. ئى [iskilit] a skeleton

ئىسلا - ئىسلىماق. پ [islimak] to smoke, preserve:

گۆش ئىسلىماق to smoke meat

ئىسلام. ئى [islam]

ئىشخانا. ئى [ixhana] an office

ئىشسىز. سۈپ [ixsiz] unemployed, without work

ئىشسىزلىق. ئى [ixsizlik] unemployment

ئىششىماق. پ [ixximak] to swell, bulge:

كۆز ئىششىماق to bulge (of the eyes)

مېنىڭ پۇتۇم ئىششىپ قالدى. My foot has swollen.

ئىششىتماق. پ [ixxitmak] to cause to swell, bulge:

ئۇ كۆزىنى ئىششىتۋاپتۇ. He made his eyes bulge.

ئىششىق. ئى [ixxik] a swelling:

ئىششىقنى ياندۇرماق to cause a swelling to go down

ئىشقال. ئى [ixqal] see below

ئىشقال قىلماق. پ to capture, occupy, seize

ئىشق. ئى [ixk] love, liking, desire, passion:

ۋەتەنگە بولغان ئىشق love for one's country

ئىشقىنى بەرمەك to love, adore

ئىشق ـ مۇھەببەت. ئى [ixk — muhəbbət] love, liking, desire, passion

ئىشقۋاز. سۈپ [ixkwaz] a lover of, amateur, fan:

سازغا ئىشقۋاز a music lover

ئىشقۋاز ئادەم an amateur, fen

توپ ئويناشقا ئىشقۋاز a sports fan

ئىشقىلا ـ ئىشقىلىماق. پ [ixkilimak] to rub together:

قولنى ئىشقىلىماق to rub one's hands together

ئىشقىلىپ. رەۋ [ixkilip] anyway, well anyway:

ئىشقىلىپ، مۇشۇنداق بولۇپ قالدى. Anyway, that's what happened.

ئىشكاپ. ئى [ixkap] a chest of drawers, wardrobe:

كىيىم ئىشكاپى a clothes cupboard

كىتاب ئىشكاپى a book shelf

ئىشكەل. ئى [ixkəl] shackles, foot chains:

ئىشكەل سېلىپ قويماق to put someone in shackles

ئىشكەللە ـ ئىشكەللىمەك. پ [ixkəllimək] to shackle, put someone in chains

ئىشلە ـ ئىشلىمەك. پ [ix-limək] to work, do, use:

تاپشۇرۇق ئىشلىمەك to do one's homework

سىز نەدە ئىشلەيسىز؟ Where do you work?

مەن كۈچۈمنىڭ بېرىچە ئىشلەيمەن. I will do my best.

ماتور ياخشى ئىشلىمەيۋاتىدۇ. The engine isn't running well.

سېنىڭ ھۈنىرىڭ بۇ يەردە ئىشلىمەيدۇ. Your skill is not needed here.

ئىشلەپ چىقارماق to produce, make

ئۇلار تېلېۋىزور ئىشلەپ چىقىرىدۇ. They produce TV's.

ئىشلەپچىقىرىش. ئى [ixləp-qikirix] production, output:

ئىشلەپچىقىرىشنى راۋاجلاندۇرماق increase output

ئىشلەپچىقىرىش ق

قول ئىشارىتى
a hand signal
ئىشارەت قىلماق. پ
to signal, gesture
ئىشارەتلە - ئىشارەتلىمەك. پ
[ixa:rətlimək] to hint, suggest
ئىشان. ئى [i:xan]
a Sufi leader
ئىشەن - ئىشەنمەك. پ [ixən-mək] to believe, trust:
راست دەپ ئىشەنمەك
to believe something is true
سىز خۇداغا ئىشىنەمسىز؟
Do you believe in God?
مەن(ئۇنىڭغا) ئىشىنىمەن.
I trust him.
ئىشەنچ. ئى [ixənq]
belief, faith, confidence:
مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىشەنچىم بار.
I have faith in him.
سىزنىڭ ئىمتىھانىدىن ئۆتۈشىڭىزگە ئىشەنچىم بار.
I'm confident that you'll pass the exam.
ئىشەنچ قىلماق. پ
to believe, be sure
سىز كۆرگەن كىشىنىڭ ماھىرە ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ قىلالامسىز؟
Are you sure it was Mahira you saw?
ئىشەنچسىز. سۈپ [ixənq-siz] unreliable, untrustworthy
ئىشەنچلىك. سۈپ [ixənq-lik] reliable, trustworthy:
ئۇ ناھايىتى ئىشەنچلىك.
He's very reliable.
سىرتقا چىقىشتىن بۇرۇن ئىشىكنى ئىشەنچلىك قىلىپ تاقاڭ.
Make sure the door is locked before you go out.
ئىشەندۈرمەك - ئىشەندۈرمەك. پ [ixəndurmək] to convince, persuade:
ئۇ مېنى بىر سۆز بىلەنلا ئىشەندۈردى.
He convinced me with a single word.
ئىشپىيون. ئى [ixpiyon] a spy, secret agent
ئىشپىيونلۇق. ئى [ixpiyon-luk] spying, espionage:
ئىشپىيونلۇق قىلماق. پ
to spy on, gather information
ئىشتان. ئى [ixtan] trousers, pants
ئىشتانباغ. ئى [ixtanbaq] a belt
ئىشتانچاق. سۈپ [ixtan-qak] wearing shorts
ئىشتانلىق. سۈپ [ixtan-lik] wearing trousers; trouser material:
ئۇ بازاردىن بىر ئىشتانلىق رەخت ئېلىپ كەلدى.
He went shopping and bought enough cloth for a pair of trousers.
ئىشتىراك. ئى [ixtirak] participation, joining in:
ئىشتىراك قىلماق. پ
to take part in, participate in
ئىشتىھا. ئى [ixtiha:] appetite, hunger:
ئىشتىھايىم ياخشى.
I have a good appetite.
ئىشتىھاسىز. سۈپ [ixtiha:-siz] with no appetite
ئىشتىھالىق. سۈپ [ixtiha:-lik] with a good appetite
ئىشتىياق. ئى [ixtiyak] interest, pleasure:
ئىشتىياق بىلەن ئاڭلىماق
to listen with pleasure
ئىشچان. سۈپ [ixqan] hard-working, diligent
ئىشچى. ئى [ixqi] a worker, labourer

ئىگىدارلىق. سۈپ [igidar-lik] ownership, possession:

ئىگىدارلىق ھوقۇقى laws of ownership

ئىگىلە - ئىگىلىمەك. پ [igiliməк] to master, learn

ئىگىلىك. سۈپ [igilik] property; ownership; possessive:

دۆلەت ئىگىلىكىدىكى state owned property

ئىگىلىك ئالماش a possessive pronoun

ئىگىلىك كېلىش the possessive case

ئىڭە - ئىگە. تەق [iŋə — iŋə] the sound of a baby's cry

ئىڭرا - ئىڭرىماق. پ [iŋ-rimak] to moan, groan

ئىڭراش - ئىڭراشماق. پ [iŋraxmak] to moan, groan

ئىلا - ئىلماق. پ [ilmak] to hang up, suspend, stretch taut:

كىيىمنى كىيىم ئاسقۇچقا ئىلماق to hang clothes on a clothes hanger

ئىلاج. ئى [ilaj] v, method, manner:

ئىلاجى يوي. nothing we

the second floor

ئىككىنچى ئاي Febuary

ئىككىنچى نەشرى the second printing

ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى the second world war

ئىگە. ئى [igə] lord, master; subject:

ئۆي ئىگىسى the master of the house

بۇ ئىش ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. This work is of great significance.

ئىگە، تولدۇرغۇچى، پېئىل subject, object, verb

ئىگە بولماق. پ to obtain, attain, be worthy of:

ھىمايىگە ئىگە بولماق to be worthy of support

ھەركىم ئۆزى قىلغان ئىشقا ئۆزى ئىگە بولىدۇ. Each one is responsible for his actions.

ئىگە - چاقا. ئى [igə - qa:ka] master, lord, host

ئىگە - چاقسىز. سۈ پ [igə - qakisiz] without a master, unminded:

ئىگە - چاقسىز بالا a child without parents or other relatives

مەن ئۇنىڭدىن ئىككى قېتىم سورىدىم. I've asked him twice.

ئىككى خىيال hesitatant, double - minded

ئىككى تىللىق ئادەم a bilingual person

ئىككى كىشىلىك كارىۋات a double bed

ئىككى يۈزلۈك two - faced, two - sided, hypocritical

ئىككى بىسلىق پىچاق double bladed knife

ئىككى تايىن uncertain, unlikely

ئۇنىڭ كېلىشى ئىككى تايىن. He's unlikely to come.

مەسىلىگە ئىككى تەرەپ لىمە قارىماق to look at both sides of a problem

ئىككىقات. سۈپ [ikkikat] double layered; pregnant

ئىككىلەمچى. سۈپ [ikki-ləmqi] secondary, of less importance

ئىككىلەنمەك - ئىككىلەنمەك. پ [ikkiləпmək] to hesitate, falter

ئىككىنچى. سۈپ [ikkinqi] the second:

ئىككىنچى قەۋەت

I am studying economics.

ئىقتىسادىي. سۈپ [iktisa- diy] economic, concerning economics:

ئىقتىسادىي ياردەم economic assistance

ئىقتىسادىي ھەمكارلىق economic cooperation

ئىقرار. ئى [ikrar] a confession, admission

ئىقرار قىلماق. پ to acknowledge, confess, admit:

خاتالىقىڭىزنى ئىقرار قىلامسىز؟ Do you acknowledge you were wrong?

ئۇ بۇ ئىشنى قىلغانلىقىنى ئىقرار قىلمايدۇ. He doesn't admit that he did it.

ئۇ جىنايىتىنى ئىقرار قىلدى. He confessed to his crime.

ئىقرارنامە. ئى [ikrarna:mə] a written confession

ئىقلىم. ئى [iklim] climate, weather

ئىككىزەك. ئى [ikkezək] twins

ئىككى. س [ikki] two; double

a gossip, scandal monger, talebearer

ئىقبال. ئى [ikbal] happiness, joy fortune; the future

ئىقتىدار. ئى [iktidar] ability, power, strength:

ئۇ كۆپ تەرەپلىمە ئىقتىدارغا ئىگە. He has many abilities.

ئىقتىدارسىز. سۈپ [ikti- darsiz] incapable, powerless:

ئۇ ئوقۇشقا ئىقتىدارسىز. He's unable to read.

ئىقتىدارلىق. سۈپ [ikti- darlik] powerful, able, strong

ئىقتىساد. ئى [iktisad] economics; money

ئىقتىساد قىلماق. پ to save, economize

ئىقتىسادچىل. سۈپ [ikti- sadqil] frugal, economical

ئىقتىسادچىللىق. ئى [ikti- sadqillik] frugality, thriftiness:

ئىقتىسادشۇناس. ئى [iktis- adxunas] an economist

ئىقتىسادشۇناسلىق. ئى [ik- tisadxunaslik] economics:

مەن ئىقتىسادشۇناسلىقنى ئۆگىنىۋاتىمەن.

the means of production

ئىشلەتمەك - ئىشلەتتى. پ [ixlətmək] to use, employ, spend:

پۇل ئىشلەتمەك to spend money

كاللا ئىشلەتمەك to use one's brain

ئىشلەمچى. ئى [ixləmqi] a hard working person

ئىشتىمەك - ئىشتىدى. پ [ixitmək] to hear, listen:

ئاۋاز ئىشتىمەك to hear a sound, a voice

تىل ئىشتىمەك to be scorned, cursed

ئىشتىلما - ئىشتىلمەك. پ [ixitilmək] to be heard, reach one's ears

ئىشىك. ئى [ixik] a door, gate, entrance:

ئىشىك باقار a door keeper

ئىشىكنى ئېچىڭ. Open the door.

ئۇ ئىشىكنى قاتتىق ياپتى. He slammed the door.

ئىغۋا. ئى [iqwa:] rumour, hearsay, gossip

ئىغۋا تارقاتماق. پ to spread rumours

ئىغۋاگەر. ئى [iqwa:gər]

ئىلگىرى
five years ago, five years previously
ئىلگىرى سۈرمەك
to advance, carry forward
ئىلگىرى - ئاخىر. رەۋ [ilgiri - a:hir] all in all, altogether:
ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ قالماق
to be out of order, jumbled up
كارتىلار ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ قاپتۇ، قايتىدىن رەتلەش كېرەك.
The cards are out of order, we must put them in order again.
ئىلگىرىكى. سۈپ [ilgiriki] previous, earlier:
ئىلگىرىكى زاماندا
in earlier times
ئىلگىرىلەش - ئىلگىرىلىمەك. پ [ilgirilimək] to progress, advance:
بىز قەدەمسۇ قەدەم ئىلگىرىلەۋاتىمىز
We are advancing step by step.
سىز ياخشى ئىلگىرىلىدىڭىز.
You have made good progress.

ئارمىيە شەھەرگە قاراپ ئىلگىرىلىدى.
The army advanced on the city.
ئىللەت. ئى [illət] a fault, mistake
ئىللەتلىك. سۈپ [illətlik] faulty, bad, with shortcomings
ئىلمەك. ئى [ilmək] a hook, a pin
ئىلمىي. سۈپ [ilmiy] scientific, to do with science; educational:
ئىلمىي مەسىلە
a scientific problem
ئىلمىي ئەسەر
a scientific work
ئىلمىي خادىم
a scientist
ئىلمىيلىق. ئى [ilmiylik] science, knowledge
ئىلھام. ئى [ilham] inspiration, encouragement
ئىلھام ئالماق. پ
to be inspired
ئىلھام بەرمەك. پ
to encourage, inspire:
مەن ئۇنىڭغا يەنە بىر قېتىم سىناپ بېقىش ھەققىدە ئىلھام بەردىم.
I encouraged him to try again.

ئىلھامبەخش. سۈپ [ilham-bəhx] inspiring, inspired:
ئىلھامبەخش ئەتكۈچى ئەدەبىي ئەسەرلەر
inspiring literary works
ئىلھاملاز - ئىلھاملانماق. پ [ilhamlanmak] to be inspired, encouraged
ئىلھاملاندۇر - ئىلھاملاندۇرماق. پ [ilhamlandur-mak] to inspire, encourage
ئىلمىش - ئىلمىشماق. پ [ilix-mak] to hang, suspend:
لەگلەك دەرەخقە ئىلىشىپ قالدى.
The kite is stuck in the tree.
ساندۇققا قولۇمنى تىقسام، ھېچقانداق نەرسە ئىلىشمىدى.
I put my hand into the box but felt nothing.
ئىلمىشتۇر - ئىلمىشتۇرماق. پ [ilixturmak] to hang up, suspend something
ئىلىك. ئى [ilik] the palm of the hand:
ئىلكىدە بار
to be well off financially

accelerate, speed up:
قەدىمى ئىلدامالماق
to quicken one's paces
ئىلدامليق. ئى [ildamlik] speed, haste
ئىلغا ـ ئىلغىماق. پ [iloɣi-mak] to choose, select
ئىلغار. سۈپ [iloɣar] advanced, high-quality, excellent:
ئىلغارلاردىن ئۆگەنمەك
to learn from successful people
ئىلغارلاش ـ ئىلغارلاشماق. پ [iloɣarlaxmak] to advance, develop:
ئىلغاندى. سۈپ [iloɣandi] substandard, deficient:
ئىلغاندى مال
deficient goods
ئىلغۇ. ئى [iloɣu] a meat hook; a pin:
ئىلغۇدا گۆشۈڭ بولسا، بىر كۈنى مېھمانغا يارار.
If you have meat in the larder, you won't worry if guests arrive.
ئىلغۇچ. ئى [iloɣuq] a pin, a hook
ئىلگىرى. رەۋ [ilgiri] before, previously:
بايرامدىن ئىلگىرى
before the holiday
بۇندىن بەش يىل

ئىلەشتۈر ـ ئىلەشتۈرمەك. پ [iləxtürmək] to stir, mix
ئىلەشكەك. سۈپ [iləxkək] modest, unassuming
ئىلتىپات. ئى [iltipat] grace, benevolence, kindness: a gift:
ئىلتىپاتىڭىزغا رەھمەت.
Thank you for your kindness.
ئىلتىپاتلىق. سۈپ [iltipatlik] kind, gracious
ئىلتىجا. ئى [iltija] a request, application:
ئىلتىجاسىنى قوبۇل قىلماق
to accept a request
ئىلتىجا قىلماق. پ
to request, apply
ئىلتىماس. ئى [iltimas] an application:
ئىلتىماس قىلماق. پ
to apply:
پارتىيىگە كىرىشنى ئىلتىماس قىلماق
to apply to join the party
مەن ئامېرىكىدا ئوقۇشقا ئىلتىماس يازدىم.
I've applied to study in America.
ئىلدام رەۋ [ildam] quickly, speedily
ئىلدامالا ـ ئىلدامالماق. پ [ildamlimak] to

can do.
ئىلاج تاپماق. پ
to search for a solution
ئىلاجسىز. سۈپ [ilajsiz] helpless, with no way out:
ئىلاجسىز قالدۇق.
There was nothing we could do.
ئىلاھ. ئى [ilah] God, god
ئىلاھە. ئى [ila:hə] a deity, a god:
ئىلاھسىزلىق. ئى [ilahsizlik] atheism, godlessness:
ئىلاھىي. سۈپ [ila:hiy] divine, spiritual, pertaining to God:
ئىلاھىي كىتاب
a divine book
ئىلاۋە. ئى [ilawə] a note, comment:
تەھرىر ئىلاۋىسى
an editor's comments
ئىلاۋە قىلماق. پ
to make comments on, annotate
ئىلەش ـ ئىلەشمەك. پ [iləxmək] to mix, blend:
شىلىم ياخشى ئىلەشمەپتۇ.
The glue isn't mixed well.

ئىمزاسىز. سۈپ [imza:siz] unsigned, without a signature, anonymous

ئىمكان. سۈپ [imkan] possible, probable:

ئىمكان قەدەر as far as possible

ئىمكان پېئىل a verb expressing ability

ئىمكانىيەت. ئى [imka:niyət] possibility, probability:

ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە as far as possible

ئىمكانىيەت بەرمەك to make something possible

ئىمكانىيەتسىز. سۈپ [imka:niyətsiz] impossible, improbable:

ئىمكانسىيەتسىز قالماق to be impossible

ئىملا. ئى [imla:] spelling, ortography:

ئىملا قائىدىسى spelling rules

ئىملا لۇغىتى a spelling dictionary

ئىملىق. ئى [imlik] onomatopoeic

ئىممۇنىتېت. ئى [immunitet] immunity

ئىمىر ـ چىمىر. تەق ـــ [imir qimir] confused, in turmoil:

كۆز ئىمىر ـ چىمىر بولماق to have blurred sight

خەتنى ئىمىر ـ چىمىر يازماق to write illegibly

ئىن. ئى [in] a lair, den:

بۆرە ئىنى a wolf's lair

ئېيىق ئىنى a bear's den

ئىناق. سۈپ [inak] friendly, amicable

ئىنئام. ئى [in'am] a gift, present, a reward

ئىناۋەت. ئى [ina:wət] prestige, popularity; validity:

ئۇنىڭ خەلق ئىچىدە ئىناۋىتى ئۇستۇن. He's very popular.

دىپلوم ئىمزا بولمىسا ئىناۋەتكە ئېلىنمايدۇ. The diploma is invalid without a signature.

ئىناۋەتسىز. سۈپ [ina:wətsiz] unpopular; invalid, to no avail

بۇ ھۆججەت ئىناۋەتسىز. This document is invalid.

ئۇنىڭ سۆزى ئىناۋەتسىز. His words were to no avail.

ئىناۋەتلىك. سۈپ [ina:wətlik] prestigious; valid, true

ئىنايەت. ئى [ina:yət] kindness, mercy, benevolence

ئىنەك. ئى [inək] a milch cow

ئىنتايىن. رەۋ [inta:yin] very, extremely:

بىزنىڭ بۇگۈن كېتىشىمىز ئىنتايىن مۇھىم. It is vital that we leave today.

ئىنتوناتسىيە. ئى [intonatsiyə] intonation

ئىنتېرناتسىئونالىزم. ئى internationalism

ئىنتېگرال. سۈپ [integral] integral (in maths)

ئىنتىزار. رەۋ [intizar] expectation, longing:

ئىنتىزار بولماق. پ to long for, expect, look forward to

ئىنتىزارلىق. ئى [intizarlik] expectancy, longing:

ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتمەك to wait in expectation

ئىنتىزام. ئى [intizam] discipline, restraint, self ـ control:

faithless, without faith

ئىما - ئىشارەت. ئى - [i:ma - ixarət] a signal, sign:

ئىما - ئىشارەت بىلەن بىلدۈرمەك

to give a signal

ئىما - ئىشارەت قىلماق

to signal, hint

ئىمپورت. ئى [import] an import

ئىمپورت قىلماق. پ

to import

ئىمپېراتور. ئى [impera-tor] an emperor, Caesar

ئىمتىھان. ئى [imtihan] an exam, a test:

ئىمتىھان قەغىزى

an examination paper

كېلەر ھەپتە بىزنىڭ ئىمتىھانىمىز بار.

Next week we have an exam.

ئىمتىھان ئالماق. پ

to give an exam

ئىمتىھان بەرمەك. پ

to take an exam

ئىمزا. ئى [imza:] a signature

ئىمزا قويماق. پ

to sign:

ئىمزا قويۇڭ.

Please sign your name.

The garment got caught on a thorn.

بېلىق قارماققا ئىلىندى.

The fish got hooked.

بۇ قېتىم داشۆگە ئىلىنالمىدىم.

I didn't pass the college exam this time.

تىلىدىن ئىلىنماق

to say something inadvertently

ئىلىندۈر - ئىلىندۈرماق. پ [ilindurmak] to cause to get hooked

ئىمارەت. ئى [ima:rət] a building, construction:

ئىمارەت سالماق

to put up a building

ئىمام. ئى [imam] an Imam, Muslim scholar

ئىمان. ئى [i:man] faith, belief:

ئىمانى سۇس

impious, not very pious

ئۇنىڭ بۇ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشىغا ئىمانىم كامىل.

I am confident he can do this.

ئىمان ئېيتماق. پ

to recite the Muslim creed, believe

ئىمانسىز. سۈپ [i:mansiz]

دۆلەت ئىلكىگە ئۆتمەك

to hand over to the government

ئىلمىك ئالماق. پ

to take notice, pay attention:

مەن ئۇنىڭغا سالام قىلسام، ئۇ ئىلىك ئالمىدى.

I greeted him, but he didn't notice.

ئىلىم. ئى [ilim] knowledge, learning

ئىلىم ئالماق پ.

to pursue one's studies

ئىلىم - بىلىم. ئى - [ilim - bilim] knowledge, learning

ئىلىمپەرۋەر. سۈپ [ilimpər-wər] one who loves learning

ئىلىم - پەن. ئى - [ilim - pən] scientific knowledge

ئىلىملىك. سۈپ [ilimlik] learned, erudite, well-informed

ئىلىم - مەرىپەت. ئى [ilim - mə:ripət] learning, knowledge

ئىلىنىش - ئىلىنماق. پ [ilin-mak] to be hung, get hooked:

كىيىم تىكەنگە ئىلىنىپ قالدى.

an incubator

ئىنگلىز. ئى [in'gliz] English; an English person

ئىنگلىزچە. سۈپ: رەۋ [in'glizqə] the English language; English

ئىنېرت. سۈپ [inert] inert (in chemistry)

ئىنېرتسىيە. ئى [inert'si-yə] inertia (in physics)

ئىنى. ئى [ini] a younger brother

ئىئون. ئى [ion] an ion, an electric particle

ئىۋرىق. ئى [iwrik] a jug used to pour water for hand washing

ئىۋ - ئىۋىمەك. پ [iwi-mək] to be soft after being wettened

ئىۋىتە - ئىۋىتمەك. پ [iwit-mək] to soften with water

ئىيۇل. ئى [iyul] July

ئىيۇن ئى [iyun] June

ئىنقىلابىي. سۈپ [inkila:biy] revolutionary:

ئىنقىلابىي قۇربان a revolutionary martyr

ئىنقىلابىيلاشتۇر - ئىنقىلابىيلاشتۇرماق. پ [inkila:biylaxturmaq] to revolutionize

ئىنقىلابىيلاشتۇرۇل - ئىنقىلابىيلاشتۇرۇلماق. پ [inkila:biylaxturulmak] to be revolutionized

ئىنكار. ئى [inkar] a denial, negation

ئىنكار قىلماق. پ to deny

ئىنكاس. ئى [inkas] a reflection, mirror-image

ئىنكاس قىلماق. پ to reflect, portray, mirror:

ئەھۋالنى ئىنكاس قىلماق to depict, portray the situation

ئىنكۇباتور. ئى [inkubator]

human nature

ئىنسانىيەت. ئى [insa:ni-yət] humanity, mankind:

ئىنسانىيەت تارىخى the history of mankind

ئىنسانىيەتچىلىك. ئى [insa:niyətqilik] humanitarianism

ئىنستىتۇت. ئى [ins'titut] an institute, college

ئىنس-جىن. ئى [ins-jin] people, inhabitants

ئىنشا. ئى [inxa:] a school composition, essay

ئىنشائاللا. ئىم [inxa:alla] God willing; possibly

ئىنقىلاب. ئى [inkilab] a revolution, uprising, rebellion

ئىنقىلاپ قىلماق. ت to take part in a revolution

ئىنقىلابچى. ئى [inkilabqi] a revolutionary

ي

a bow (as in bow and arrow)

ياپ - ياپماق. پ [yapmak] to cover, close:

جىنايەتلىرىنى ياپماق

either ... or:

يا سەن بار، يا مەن باراي.

Either you go or I'll go.

يا 3. ئى [ya:]

يا 1. ئىم [ya:] Oh!, my ...!

يا ئاللا! My God!

يا 2. باغلىل [ya]

ئىنتىزامغا رىئايە قىلماق
to keep discipline
ئىنتىزامنى بۇزماق
to be ill-disciplined
ئىنتىزامچان. سۈپ [intizamqan] disciplined, self-controlled:
سىز ئۆگىنىمەن دەيدىغان ئىنتىزامچان بولۇشىڭىز كېرەك.
You must be disciplined if you wish to learn.
ئىنتىزامچانلىق. ئى [intizamqanlik] discipline, restraint, self-control
ئىنتىزامسىز. سۈپ [intizamsiz] undisciplined, lacking self-control
ئىنتىزاملىق. سۈپ [intizamlik] disciplined, self-controlled
ئىنتىقام، ئى [intikam] hatred, enmity, loathing
ئىنتىقام ئالماق. پ
to take revenge
ئىنتىل - ئىنتىلمەك. پ [intilmək] to seek for; reach out for:
ئەركىنلىككە ئىنتىلمەك
to seek freedom
قىزچاق ئالمىغا ئىنتىلدى.
The girl reached out for the apple.
ئىنجىق. ئى [injik] a vocal sound, a note
ئىنجىقلا - ئىنجىقلىماق. پ [injiklimak] to huff and puff (from strain)
ئىنجىل. ئى [injil] the New Testament, gospel, the Bible
ئىنچىكە. سۈپ [inqikə] slender, delicate, fragile; meticulous:
ئىنچىكە بەل
slender waisted
ئىنچىكە يىپ
fine thread
ئىنچىكە تەكشۈرمەك
to examine closely, scrutinize
ئىنچىكىلە - ئىنچىكىلىمەك. پ [inqikilimək] to be thin, slender, fragile
ئىنچىكىلىك. سۈپ [inqikilik] fine, slender, fragile; sensitive:
ئىنچىكىلىك بىلەن
carefully, meticulously
سەن ئۇنچىلىك ئىنچىكىلىك قىلما.
Don't be over-sensitive.
ئىندىئان. ئى [indian] an Indian
ئىندىن. ئى [indin] in 3 days time
ئىنژېنېر. ئى [inzener] an engineer
ئىنساپ. ئى [insap] a conscience; mercy; contenment:
ئىنساپى يوق
without a conscience
ئىنساپقا كەلمەك
to show kindness, mercy
ئىنساپسىز. سۈپ [insapsiz] heartless, without a conscience
ئىنساپلىق. سۈپ [insaplik] merciful, conscientious
ئىنسان. ئى [insan] man, humanity:
ئىنسان تەبىئىتى
human nature
ئىنسان قەدىمى يەتمىگەن يەر
a place where noone has been before
ئىنسانپەرۋەر. ئى [insanpərwər] a humanitarian person
ئىنسانپەرۋەرلىك. ئى [insanpərwərlik] humanitarianism
ئىنسانچىلىق. ئى [insanqilik] mankind, humanity
ئىنسانىي. سۈپ [insa:niy] human, mortal:
ئىنسانىي خۇسۇسىيەت

ئۇنىڭ كەلگىنى ياخشى بولدى.
It was good he came.
ئەر ـ خوتۇن ئىككىسى ياخشى بولۇشۇپ قالدى.
The man and wife have made up.
ئۇ كېسەل ئىدى، لېكىن ھازىر ئۇنىڭ كېسىلى خېلى ياخشى بولۇپ قالدى.
He was sick, but now he's getting much better.
ياخشى كۆرمەك. پ
to like, love:
مەن مېڭىشنى ياخشى كۆرىمەن.
I like walking.
مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن.
I like him.
ئۇلار ئۇزۇن ئۆتمەي ياخشى كۆرۈشۈپ قالدى.
They soon fell in love.
ياخشى ئىشلىمەك. پ
to work hard
ياخشىچاق. ئى [yahxiqak] one who likes to please others, a yes-yes man
ياخشىچاقلىق. ئى [yahxiqaklik] trying to please others
ياخشىسى. رەۋ [yahxisi] the best thing:
ياخشىسى، بىز بۇ يەردىن

دىن كېتىۋالايلى.
It would be best if we left here.
ياخشىلا ـ ياخشىلىماق. پ [yahxilimak] to improve, get better:
خىزمەتنى ياخشىلىماق
to improve one's work
ياخشىلاش ـ ياخشىلاشماق. پ [yahxilaxmak] to be reconciled to one another
ياخشىلاشتۇر ـ ياخشىلاشتۇرماق. پ [yahxilaxturmak] to bring together, reconcile
ياخشىلاڭ ـ ياخشىلانماق. پ [yahxilanmak] to have improved
ياخشىلىق. ئى [yahxilik] goodness, good deeds:
سىزنىڭ قىلغان ياخشىلىقىڭىزنى ئۇنتۇمايمەن.
I'll never forget your kindness to me.
يامانغا ياخشىلىق قىلما، ئۇنىڭدىن ياخشىلىق كۈتمە.
Don't do good to a bad man, and don't expect kindnesses from him.
ياخشىلىققا ياخشىلىق ھەر كىشىنىڭ ئىشى، يامانلىققا ياخشىلىق ئەر كىشىنىڭ ئىشى.
Anyone can do good in return for good, but only a man can do good in return for evil.
ياخشىلىقچە. رەۋ [yahxilikqə] honestly, properly, well
ياخشىمۇسىز. ئال [yahximusiz] How are you? (a general greeting)
ياد. ئى [yad] memory, mind:
يادىمدا يوق.
I don't remember.
سۆزۈمنى يادىڭدا تۇتقىن.
Don't forget my words.
ياد ئەتمەك
to remember with fondness:
مەن ئۇنى دائىم ياد ئېتىمەن.
I will always cherish the memory of him.
يادىغا كەلمەك. پ
to remember, come to mind
يادىغا كەلتۈرمەك. پ
to recall, bring to mind
يادا ـ يادىماق. پ [yadimak] to be thin, lose weight:
سىز ياداپ كېتىپسىز
e lost weight.

a room, dormitory:
مەن ئوغۇللار ياتىقىدا تۇرىمەن.
I live in the boy's dormitory.
ياتاقخانا. ئى [yataqxana] a room, dormitory, hostel
ياتسىرا - ياتسىرىماق. پ [yatsirimak] to be shy, bashful
ياتسىنا - ياتسىنماق. پ [yatsinmak] to be shy, bashful
ياتقۇز - ياتقۇزماق. پ [yatkuzmak] to put to bed; to lay (bricks):
بالىلارنى ياتقۇزماق
to put the children to bed
خىش ياتقۇزماق
to lay bricks
ياتلىق. سۈپ [yatlik] married, betrothed
ياتلىق بولماق. پ
to be married
ياتلىق قىلماق. پ
to marry off (a daughter)
ياچېيكا. ئى [yaqeyka] a party or league branch
ياخشى. سۈپ [yahxi] good, fine; well:
ياخشى ئادەم
a good man
ياخشى گەپ تاشنى يارار.
Good words can shatter rocks.

to cut up potatoes
ياپياش. سۈپ [yapyax] very young, green
ياپيېشىل. سۈپ [yapyexil] bright green:
ياپيېشىل بوغداي مايسىلىرى
green seedlings
يات. سۈپ [yot] unknown, foreign:
يات ئادەم
a stranger
ياتماق - ياتماق. پ [yatmak] to lie down, be lying down, sleep:
مەن كارىۋاتقا ئۇزۇمنى تاشلاپ ياتتىم.
I lay down on the bed.
تۈرمىدە ياتماق
to be in prison
ئۇنىڭ ياتسىمۇ، قوپسىمۇ كۆڭلى ئارام تاپمىدى.
Whether awake or asleep he felt unhappy.
ئۇ ئاغرىپ يېتىپ قاپتۇ.
He's ill in bed.
نۇرغۇن ياغاچلار يەردە ياتىدۇ.
There is a lot of wood lying on the ground.
ئۇ مەكتەپتە يېتىپ قوپۇۋاتىدۇ.
He lives at school.
ئۇ ئۆيدە بىكار ياتىدۇ.
He's at home doing nothing.
ياتاق. ئى [yatak]

to conceal someone's crimes
يوتقان ياپماق
to cover a quilt
ئىشىكنى ياپماق.
to close the door
دېرىزىنى يېپىڭ.
Close the window.
يىغىن يېپىلىش مۇراسىمى
a closing ceremony (of a conference)
ھېسابنى ياپماق
to close the accounts
ياپتا. سۈپ [yapta] see below:
ياپتا گەپ
satirical, ironic language
ياپسار. ئى [yapsar] a crack, a chink
ياپسار كەلتۈرمەك. پ
to close a crack
ياپقۇچ. ئى [yapquq] a lid, cover
ياپما. سۈپ [yapma] braised, cooked over a low fire in a dish
ياپون. ئى [yapon] a Japanese person
ياپونچە. سۈپ؛ رەۋ [yaponqə] the Japenese language; Japanese
ياپىلاق. سۈپ [yapilak] flat, smooth
ياپىلاقلا - ياپىلاقلىماق. پ [yapilaklimak] to cut up; to smooth out, flatten:
ياغىيۇنى ياپىلاقلىماق

say that.

ئۇلار ئىككىسى يارىشىۋالدى.
They have made up.

ياراشتۇر - ياراشتۇرماق. پ [yaraxturmak] to reconcile, bring together:

ئەر - خوتۇن ئىككىسىنى ياراشتۇرۇپ قويماق
to reconcile a married couple

يارال - يارالماق. پ [yaral-mak] to appear, be created:

دۇنيا يارالغاندىن بېرى
since the beginning of the world

يارامسىز. سۈپ [yaramsiz] unsuitable, useless

ياراملىق. سۈپ [yaramlik] useful, promising, having potential:

ياراملىق يىگىت
a promising young man

يارال - يارانماق. پ [yaranmak] to be created, made

يار - بۇرادەر. ئى [yar-bura:dər] a friend, companion

يارچەن. ئى [yarqən] a silver coin

ياردەم. ئى [yardəm] help, assistance:

ماددىي ياردەم
material assistance

بىزگە بەرگەن ياردىمىڭلارغا تەشەككۈر.
Thank you for your help.

ياردەم قولىنى سۇنماق.
to offer a helping hand

ياردەم قىلماق. پ
to help, assist

ياردەمچى. ئى [yardəmqi] a helper, an assistant:

ياردەمچى سۆز
a helping word

ياردەملەش - ياردەملەشمەك. پ [yardəmləxməк] to help one another, co-operate:

ئىككىمىز ياردەملىشەيلى.
Let's co-operate with each other.

يار - دوست. ئى [yar-dost] a friend, companion

يارلىق. ئى [yarlik] the emperor's edict; a command

يارماق. ئى [yarmak] a copper coin

يارىتىش - يارىتىشماق. پ [yaritixmak] to create, make

يارىتىل - يارىتىلماق. پ [yaritilmak] to be created, made

يارىدار. سۈپ [yaridar] wounded, hurt

يارىدار بولماق. پ
to be wounded

يارىشا. تر [yarixa] according to, appropriate:

ئەمگەككە يارىشا ھەق بەرمەك
to pay a suitable wage

سۆپىتىڭگە يارىشا ئىش قىلساڭچۇ.
Your work should match your status.

يارىشىق. ئى [yarixik] courtesy, etiquette, manners

يارىشىملىق. سۈپ [yarixiмlik] well-fitting, good-looking(clothes):

يارىشىملىق چاپان
a smart jacket

يارىلا - يارىلانماق. پ [yarilanmak] to be injured, to hurt oneself:

ئۇ ئۇرۇشتا يارىلانغان.
He was wounded in battle.

سىز قانداق قىلىپ يارىلاندىڭىز؟
How did you hurt yourself?

يارىلاندۇر - يارلاندۇرماق. پ [yarilandurmak] to injure, hurt:

مەن بىلمىگەنمنى يارىلاندۇرماڭ.
Don't hurt me for what I don't know.

يادات - يـاداتماق. پ [yadatmak] to cause to slim, lose weight

ياداڭ. سۈپ [yadaŋ] thin, emaciated

ياداڭغۇ. سۈپ [yadaŋoqu] thin, emaciated

يادرو. سۈپ [yadro] nuclear:

يادرو ئېنېرگىيىسى
nuclear energy

يادرو كۈچى
nuclear power

يادرو ئۇرۇشى
nuclear warfare

يادرو سىنىقى
a nuclear test

يادلا - يادلىماق. پ [yadlimak] to memorize, learn by heart

يـادلاڭ - يـادلانـماق. پ [yadlanmak] to have been memorized

يادنامه. ئى [yadna:mə] a memorial tablet, inscription

يادىكار. ئى [yadikar] a souvenir, memorial

يادىكارلىق. ئى [yadikarlik] historical relics, cultural relics

يار 1. ئى [yar] lover, sweet_heart, friend

يار 2. ئى [yar] a cliff, precipice; a hole, opening:

تىك يار
a vertical cliff

يار ئېلىپ كەتمەك. پ
to breach, burst (of a dyke etc.)

يار - يارماق. پ [yarmak] to split, cut open:

ئوتۇن يارماق
to chop fire wood

ئۇ ياغاچنى يېرىپ ئىككى قىلدى.
He split the wood in two.

يارا. ئى [yara] a scar, wound; emotional suffering:

ئۇنىڭ ئالقىنىدا يارا بار ئىكەن.
He has a wound on his palm.

پىچاق يارىسى
a knife wound

يارىغا تۇز سەپمەك
to rub salt on a wound

يارا بولماق. پ
to be wounded

يارا - يارىماق. پ [yarimak] to be of use, to apply, be suitable

بۇ نەرسە يارىمايدۇ.
This thing is no use.

ئۇنىڭ قىلغان ئىشى ماڭا يارايدۇ.
I like what he did.

بۇ نەرسە قانچە پۇلغا يارايدۇ؟
What is this worth?

ياراتـ - ياراتماق. پ [yaratmak] to make, create; like, enjoy:

رېكورد ياراتماق
to create a new record

مۆجىزە ياراتماق
to work a miracle

خۇدا دۇنيانى ياراتتى.
God created the world.

ئاتنى ياراتماق
to prepare a horse (for a race)

مەن بۇ يەرنى ياريتىپ قالدىم.
I've come to like this place.

ياراتقۇچى. ئى [yaratkuqi] a creator, maker, author

يـاراش - يـاراشـماق. پ [yaraxmak] to suit, fit; be reconciled:

بۇ شەپكە ساڭا يارا-شىپتۇ.
That hat really suits you.

بۇ ئاياغ ماڭا ياراشمايدۇ.
These shoes don't suit me.

مـۇنداق دېيىـش ساڭا ياراشمايدۇ.
It's not like you to

decorated, adorned

ياسداق ئۆي

a decorated house

ياسما. سۈپ [yasima] man-made, artificial

ياش 1. ئى [yax] age, years; young:

ئۇ قانچه ياشقا كىردى؟

What's his age?

ئۇنىڭ يېشى تېخى كىچىك.

He's still young.

شىنجاڭ ياشلىرى

Xinjiang youth

ياش 2. ئى [yax] a tear:

ياش ئاققۇزغۇچى بومبا

a tear gas bomb

ئۇنىڭ كۆزلىرى ياش يۇقى تۇراتتى.

Her eyes were tear-stained.

ياشا - ياشماق. پ [yaxi-mak] to live, reside, survive:

يۈز يىل ياشىغان

a hundred years old

ياشسۇن ئەركىنلىك!

Long live freedom!

چەتئەللەردە ياشايدىغان مۇھاجىرلار

people living abroad, expatriates

ياشا! ياشاڭ كەت!

Long life to you!

ياشار - ياشارماق. پ [yaxarmak] to become young, youthful:

سىز ياشىرىپ قاپسىزغۇ.

You're looking young!

يامغۇردىن كېيىن زىرائەتلەر ياشىرىپ قالدى.

The crops revived after the rain.

ياشاڭغىرا - ياشاڭغىرىماق. پ [yaxaŋqirimak] to have moist eyes, cry often

ياشاز - ياشانماق. پ [yaxanmak] to become old, age:

مەن خېلى ياشىنىپ قالدىم.

I've aged.

ياشانغان. سۈپ [yaxan-qan] old, aged

ياش - قۇرام ئى [yax-kuram] age, years

ياش - قېرى. ئى [yax-keri] young and old; one's age

ياشلىق. سۈپ [yaxlik] -old, years-old; one's youth:

بەش ياشلىق قىز

a five year-old girl

ياشلىقىنى ۋەتەنگە بېغىشلىماق

to devote one's youth to the country

ياشنا - ياشنماق. پ [yaxnimak] to live, reside; to flourish, prosper

ياغ. ئى [yaq] oil, fat:

قوي يېغى

sheep fat

ياغ - ياغماق. پ [yaqmak] to fall (of rain, snow etc.):

قار ياغماق

to snow

يامغۇر يېغىۋاتىدۇ.

It's raining.

ياغاچ. ئى [yaqaq] wood, timber:

ياغاچ ئات

a wooden horse

ياغاچتەك قېتىپ قالماق

to be dumbstruck, dumbfounded

ياغاچچى. ئى [yaqaqqi] a carpenter, wood-worker

ياغاچچىلىق. ئى [yaqaq-qilik] carpentry, wood-work

ياغاچقۇلاق. سۈپ [yaqaq-kulak] disobedient, naughty

ياغدۇر - ياغدۇرماق. پ [yaqdurmak] to cause it to rain:

دۈشمەن ئۈستىگە ئوق ياغدۇرماق

to rain fire on the enemy

سوئال ياغدۇرماق

to fire questions

دۇرۇۋالدىم.
I injured my arm.
مەن پۇتۇمنى يارىلاندۇ
رۇۋالدىم.
I hurt my leg.
يارىماس. سۈپ [yarimas]
of no use, good-for-nothing
يار - يۆلەك. ئى - [yar - yələk] support, a person providig for another:
بۇ بالا مېنىڭ بىردىن
بىر يار - يۆلىكىم.
This child is my only support.
ياز. ئى [yaz]
the summer:
ياز پەسلى
the summer season
يازنى ئۆتكۈزمەك
to spend the summer
ياز - يازماق. پ [yazmak]
to write:
كۆچۈرۈپ يازماق
to copy, re-write
بۇ سۆزنى قانداق يازىدۇ؟
How do you write this word?
مەن خەت يېزىۋاتىمەن.
I'm writing a letter.
يازغۇچى. ئى [yazoquqi]
an author, a novelist, writer
يازغى. سۈپ [yazoqi]
the spring:
يازغى بۇغداي
spring wheat
يازلىق. سۈپ [yazlik]
summer, belonging to the summer:
يازلىق كىيىم
summer clothes
مەن يازلىق تەتىل جەر-
يانىدا تاشقورغانىنى
زىيارەت قىلدىم.
During the summer holidays I visited Tashkorgan.
يازما. سۈپ [yazma]
hand-written, written:
يازما كىتاب
a hand written book
يازما ئىسپات
written evidence
ياسا - ياسماق. پ [yasi-mak] to build, construct:
يول ياسماق
to build a road
كۆۋرۈك ياسماق
to build a bridge
ياساتـ - ياساتماق. پ [yasat-mak] to have something built:
چېچىڭزنى ياستامسز؟
Do you want a hair-cut?
ياسال - ياسالماق. پ [yasal-mak] to be built, made:
بۇ پەكاپلار نەدە ياسالغان؟
Where are these cars made?
ياسالما. سۈپ [yasalma]
artificial, man-made:
ياسالما چىش
an artificial tooth
ياسالما چاچ
a wig, artificial hair
ياسالمىلىق. ئى [yasalmilik]
affected, artificial
ياسان - ياسانماق. پ [yasan-mak] to make oneself up, dress up:
ئادەملەر ياسىنىپ، يايرام
ئۆتكۈزمەكتە.
People are dressing up for the festival.
ياسانچۇق. سۈپ [yasan-quk] one who enjoys getting made-up
ياساندۇر - ياساندۇرماق. پ [yasandurmak] to make someone up:
كېلىننى ياساندۇرماق
to get the bride made up
ياساۋۇل. ئى [yasa:wul]
a guard, escort, protector
ياستۇق. ئى [yastuk]
a pillow, head-rest:
پەي ياستۇق
a feather pillow
ياسداق. سۈپ [yasidak]

They approve of our request.

ياقۇت. نى [ya:kut] a jewel, diamond, precious stone:

ياقسىز. سۈپ [yakisiz] without a collar:

ياقسىز كۆڭلەك
a shirt without a collar

ياقلا - ياقلىماق. پ [yaki-limak] to keep to, stick to, follow:

ئۆستەڭ ياقلاپ ماڭ- ماق
to walk along following the stream

ياقلىق. سۈپ [yakilik] having a collar:

كەمچەت ياقلىق جۇۋا
a coat with a collar of otter fur

ياكى. باغل [ya:ki] or, either ... or, neither ... nor:

سىز ئۈزۈمنى ياخشى كۆرەمسىز ياكى ئەنجۈر نەمۇ؟
Do you prefer grapes or figs?

ياكى سىز ياكى يۈسۈپ بېرىشى كېرەك.
Either you or Yusup must go.

مەن ياكى ئاياللىم ھېچقايسىمىز تاماق ئېتىشنى ياخشى كۆرمەيمىز.
Neither I nor my wife like cooking.

ياگاۋ. نى [yagaw] toothpaste

ياڭاق 1. نى [yaŋak] a walnut

ياڭاق 2. نى [yaŋak] the temple (a part of the head):

ياڭاق چاچ
hair at the temples

ياڭىرا - ياڭىرىماق. پ [yaŋrimak] to resound, sound loudly:

ناخشا ئاۋازى ياڭراپ كەتمەك
to resound (of a song)

ياڭراتـ - ياڭراتماق. پ [yaŋratmak] to cause to resound:

ناخشىنى ياڭراتماق
to sing a song loudly

ياڭراق. سۈپ [yaŋrak] resounding, loud

ياڭزا. نى [yaŋza] appearance, manner

ياڭيۇ. نى [yaŋyu] a potato, spud

يالا. نى [yala] slander, defamation, vilification:

يالا چاپلىماق. پ to slander, defame

يالا - يالىماق. پ [ya:limak] to lick, lap:

مۇشۇك بالىسىنى يالىدى.
The cat licked it's kitten.

سۇ قىرغاقنى يالاپ كېتىپتۇ.
The water was lapping the shore.

يالاق. نى [yalak] a dog's eating dish

يالاقچى. نى [yalakqi] a lackey, henchman

يالاڭ. سۈپ [yalaŋ] naked, single, alone:

يالاڭ يىپ
a single thread

بۇ قوينىڭ ئېتى بەك يالاڭ ئىكەن.
This sheep is very lean.

يالاڭ ياشلار كەلدى.
All those who came were young.

يالاڭباش. سۈپ [yalaŋbax] shaven-headed, bald

يالاڭباشتاق. سۈپ [yalaŋ-baxtak] bald, not wearing a hat:

ئۇ يالاڭباشتاق ئۆيگە كىرىپ كەلدى.
He entered the house, after removing his hat.

يالاڭتۆش. سۈپ [yalaŋtөx] poor, impoverished

يالپاق. سۈپ [yalpak] flat, smooth:

ياغسرا - ياغسرىماق. پ [yaqsirimak] to be in need of oil

ياغلا - ياغلىماق. پ [yaqlimak] to oil:

چاقنى ياغلىماق
to oil a wheel

گەلنى ياغلىماق. پ
to bribe, grease someone's palm

ياغلاش - ياغلاشماق. پ [yaqlaxmak] to oil

ياغلان - ياغلانماق. پ [yaqlanmak] to have been oiled

ياغلىشاڭغۇ. سۈپ [yaqlixaŋqu] oily, oiled

ياغلىشاڭغۇ قول
a oil-covered hand

ياغلىق. 1. ئى [yaqlik] a scarf or handkerchief:

قول ياغلىق
a handkerchief

باش ياغلىق
a head scarf

ياغلىق 2. سۈپ [yaqlik] oily, fatty, greasy:

ياغلىق نان
bread made with extra oil

ياغلىق گۆش
fatty meat

ياغلىما. سۈپ [yaqlima] pleasant, fine; oiled, oily:

ياغلىما سۆز
pleasant words

ياق 1. ئىم [yak] no (a negative reply):

قورسىقىڭىز ئاچتىمۇ؟
Are you hungry?

ياق، ئاچمىدى.
No, I'm not.

سەن نېمە دېسەڭ، ئۇ ياق دېمەيدۇ.
Whatever you say, he won't refuse you.

ياق 2. رەۋ [yak] side, edge, border:

ئوڭ ياقتا
on the right side

بۇ ياقتا ئۆت.
Come this way.

سىز بىر ياقتا بارمىدىڭىزمۇ؟
Haven't you been anywhere?

ياق - ياقماق 1. پ [yakmak] to kindle, light (a fire):

ئوت ياقماق
to kindle, light a fire

چىراغ ياقماق
to light a lamp

ياقماق 2. پ [yakmak] to please, satisfy, delight:

ئۇنىڭ سۆزى ماڭا ياقمىدى.
I didn't like what he said.

بۇ يەرنىڭ ھاۋاسى ماڭا ياقمايدۇ.
I don't like the weather here.

سۈت ساڭا ياقىدۇ.
Milk is good for you.

ياقماق 3. پ [yakmak] to stick, paste; bake (bread):

ئازراق نان يېقىۋاتىمەن.
I'm baking some nan.

يارىغا دورا ياقماق
to apply medicine to a wound

ياقا. ئى [yaka] side, edge, collar:

جۇۋا ياقىسى
the coat collar

دەريا ياقىسى
the bank of the river

يول ياقىسى
the side of the road

ياقتۇر - ياقتۇرماق. پ [yakturmak] to find pleasure in, enjoy, admire:

مەن كىتاب ئوقۇشنى ياقتۇرىمەن.
I love reading books.

مەن تاماكا چېكىشنى ياقتۇرمايمەن.
I don't approve of smoking.

ياقلا - ياقلىماق. پ [yaklimak] to defend, reply to, endorse:

ئۇلار پىكرىمىزنى ياقلايدۇ.

ئادەم يالىماق
to employ people, hire men
يالاپ ئىشلەتكۈچى
an employer
يالالاز - يالالانماق. پ [yallanmak] to be employed, hired:
يالالانغۇچى
an employee, a worker
يالالانمىغان
unemployed, unhired
يالالانما. سۈپ [yallanma] hired, employed:
يالالانما دېھقان
a hired farm labourer
يالالۇغ. ئى [yalluq] an inflammation, a swelling:
جىگەر يالالۇغى
an inflammation of the liver
يالما - يالمىماق. پ [yalmimak] to eat in large mouthfuls, munch:
كالا ئوتنى يالماپ - يالماپ يېمەكتە.
The cow was munching the grass.
يالماۋۇز. ئى [yalmawuz] a demon, evil spirit
يالۋۇر - يالۋۇرماق. پ [yalwurmak] to entreat, implore
يالىخور. ئى [yalihor] a slanderer, person who vilifies others
يالىخورلۇق. ئى [yalihorluk] slander, defamation
يالىڭاچ. سۈپ [yaliŋaq] naked, bare; single:
يالىڭاچ دەرەخلەر
bare trees
يالىڭاچلا - يالىڭاچلىماق. پ [yaliŋaqlimak] to undress, denude:
بالىنى يالىڭاچلىماق
to undress a child
ئوغرى ئۆينى يالىڭاچلاپ قويۇپتۇ.
The thief completely emptied the house.
يالىڭاچلان - يالىڭاچلانماق. پ [yaliŋaqlanmak] to be naked, undressed:
يالىڭاچلىنىپ سۇغا چۈشمەك
to undress and jump into the water
يالىڭاياغ. سۈپ [yaliŋayaq] barefoot, without shoes:
يالىڭاياغ دوختۇر
a barefoot doctor
يالىڭاياغ سۇدىن قورقماس.
A barefoot person doesn't fear water.
يالىلدا - يالىلدىماق. پ [yalildimak] to flash, gleam, shine:
ئوت يالىلداپ كۆيمەك
to burn brightly (of fire)
ياما - يامىماق. پ [yamimak] to mend, patch (clothes):
سىز بۇ ئىشتاننى يامىيالامسىز؟
Can you mend these trousers?
ياماپ - تۆمەپ. زەۋ [yamap-təməp] patched, mended (of clothes):
ياماتماق - ياماتماق. پ [yamatmak] to have something mended, patched
ياماش - ياماشماق 1. پ [ya:maxmak] to patch, mend
ياماشماق 2. پ [yamaxmak] to climb, scale; to nag, pester:
تاغقا يامىشىپ چىقماق
to climb up a mountain
ئۇ دەرەخقە ياماشتى.
He climbed a tree.
سەن ماڭا يامىشمىغىن.
Don't nag me.
ياماق. ئى [yamaq] a patch (for mending clothes); patched:
كىيىم يامىقى
a patch on a garment
ياماق سالماق. پ

He lives alone.

يالغۇزچىلىق. ئى [yaloquz-qilik] loneliness, solitariness

يالغۇزسىرا - يالغۇزسىرىماق. پ [yaloquzsirimak] to feel lonely, desolate

يالغۇزلۇق. ئى [yaloquzluk] loneliness, solitariness:

يالغۇزلۇق تارتامسىز؟
Do you feel lonely?

يالقاۋ. سۈپ [yalkaw] lazy, indolent

يالقاۋلاش - يالقاۋلاشماق. پ [yalkawlaxmak] to be lazy, indolent

يالقۇن. ئى [yalkun] a flame, a blaze:

ئوت يالقۇنى
a flame of fire

يالقۇنجا - يالقۇنجىماق. پ [yalkunjimak] to blaze, burn fiercely

يالقۇنلا - يالقۇنلىماق. پ [yalkunlimak] to leap up (of flames), to blaze

يالقۇنلۇق. سۈپ [yalkun-luk] fiery, blazing; ardent:

يالقۇنلۇق ئوت
a fierce fire

يالقۇنلۇق مۇھەببەت
ardent love

ياللا - يالليماق. پ [yalli-mak] to hire, employ:

چاقماق يالت - يۇلت قىلىپ چاقتى.
Lightning flashed.

يالغان. سۈپ [yaloqan] untrue, false, fake:

يالغان گەپ
a lie

يالغان مېۋە
fake, plastic fruit

يالغان ئېيتماق
to lie, deceive, fib

يالغان سۆزلىمەك
to lie, deceive, fib

ئۇ يالغاندىن كېسەل بولۇۋالدى.
He pretended to be sick.

ئۇ ماڭا يالغان سۆزلىدى.
He lied to me.

يالغانچى. ئى [yaloqanqi] a liar, a fibber

يالغانچىلىق. ئى lying, falsehood, deceit

يالغان - ياۋىداق. سۈپ [yaloqan - yawidak] untrue, false, fake

يالغۇز. سۈپ [yaloquz] only, alone, solitary:

يالغۇز ئوغۇل
an only son

يالغۇز كىشىلىك ناخشا
a solo, a song for one voice

يالغۇز ئاياغ يول
a small, narrow path

ئۇ يالغۇز ياشايدۇ.

يالپاق تاش
a smooth stone

يالپاقلا - يالپاقلىماق. پ [yapaklimak] to cut into pieces, shred; to smooth:

يالپۇز. ئى [yalpuz] a peppermint plant

يالتاي - يالتايماق. پ [yaltaymak] to go back on one's word:

گەپىدىن يالتىيۋالماق
to goback on one's word

يالتايتا - يالتايتماق. پ [yaltaytmak] to make someone go back on their word

يالتىرا - يالتىرىماق. پ [yatirimak] to gleam, glisten, glitter

يالتىراتا - يالتىراتماق. پ [yaltiratmak] to cause to shine, gleam:

دېرىزە ئەينەكلىرىنى سۈرتۈپ يالتىراتماق
to rub windows till they shine

يالتىراق. سۈپ [yaltirak] gleaming, glittering:

يالتىراق قەغەز
shiny paper, silver paper

يالت - يۇلت. تەق - [yalt - yult] with a flash, a glimmer:

يامغۇر ياغاي دېدىغۇ دەيمەن.
I think it's going to rain.

يامغۇرلۇق. سۈپ [yamqurluk] rainy, wet:

يامغۇرلۇق پەسىل
the rainy season

يان. رەۋ [yar] side, edge; beside:

ماشىنىنىڭ بىر يېنى
one side of the car

ئۆيۈم مەكتەپنىڭ يېنىدا.
My house is near the school.

ئۇ يېنىمدىن ئۆتۈپ كەتتى.
He passed by me.

يان باسماق. پ
to stand by someone

يان- يانماق 1. پ [yanmak]
to lessen, decrease, disappear:

قىزىتما يانىدى.
The fever has gone down.

ئۇنىڭ ئاچچىقى يانىدى.
He's not angry any more.

دەرستىن يانغاندا
after getting out of class

يانماق 2. پ [yanmak]
to light up, blaze, shine:

ئوت يانىدى.
The fire burnt brightly.

يانار. سۈپ [yanar]
fiery:

يانار تاغ. ئى
a volcano

يانتاق. ئى [yantak]
a species of thorn

يانتاي- يانتايماق. پ [yantaymak] to slope, tilt, be at an angle:

تام يانتىيىپ قاپتۇ.
The wall is sloping.

يانتاياق. ئى [yantayak]
an accomplice, accessory

يانتاياقلىق. سۈپ [yantayaklik] accessory, helping, subsidiary:

يانتاياقلىق رول ئويناماق
to play a helping role

يانتۇ. سۈپ [yantu]
sloping, tilting:

يانتۇ يۈز
a sloping surface

يانتۇ قىلماق. پ
to tip up, tip over:

مەن قاچىنى يانتۇ قىلدىم.
I tipped the cup over.

يانتۇلۇق. ئى [yantuluk]
a slope, incline, gradient

يانجى- يانجماق. پ [yanjimak] to pound, beat, smash to pieces:

دورا يانجماق
to grind medicine to powder

بۇغداي يانجماق
to grind wheat

يانچە. رەۋ [yanqa]
sideways, on one's side:

يانچە ئۈزمەك
to swim side-stroke

يانچە چۈشكەن رەسىم
a photo taken sideways on

يانچۇق. ئى [yanquk]
a pocket (in a garment):

يانچۇق سائىتى
a pocket watch

يانچۇقچى. ئى [yanqukqi]
a pick-pocket, petty thief

يانچۇقلۇق. ئى [yanqukluk] with pockets

يانچى. ئى [yanqi]
a serf, a slave

يانداش- يانداشماق. پ [yandaşmak] to be next to, by the side of:

مەن ئۇنىڭ يېنىدىن
يانداپ ئۆتۈپ كەتتىم.
I passed right by him.

يانداش. رەۋ [yandaş]
frank,
side by side:

ياتداش
side
يانداش
side

to put a patch on a garment

یاماقچه. ئی [yamakqə] a small patch (for mending clothes)

یاماقچی. ئی [yamakqi] a person who patches clothes

یامال ـ یامالماق. پ [yamal-mak] to be mended with a patch

یامان. سۈپ [yaman] bad, evil; exceedingly, very:

یامان ئادەم
a bad man

یامان ئەمەس.
Not bad.

هاراق ئىچىش یامان ئادەت.
Drinking is a bad vice.

یامانىڭ ئاغزىدىن یاخشى گەپ چىقمایدۇ.
A bad man can't say anything good.

یامان یولدىن قایتماق
to mend one's ways

یامان كۆرمەك
to dislike, hate

یامان یاخشى
excellent, very good

بازاردا ئادەم یامان كۆپ.
There are a great many people in the bazaar.

بېشىم یامان ئاغرىۋاتىدۇ.
My head feels terrible.

یامانلا ـ یامانلىماق. پ [yamanlimak] to say bad things about someone; be bad; to do something in a fit of anger; to feel wronged:

ئۇ سېنى یامانلاپ بەردى.
He spoke badly of you.

ئۆيدىن یامانلاپ چىقماق
to leave the house in a temper

بالا یامانلاپ كەتتى.
The child is rather naughty.

یامانلاش ـ یامانلاشماق. پ [yamanlaxmak] to become bad, worsen:

ئۇنىڭ كېسلى یامانلىشىپ كەتتى.
His condition is worsening.

ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى یامانلىشىپ قالدى.
Their relationship has worsened.

یامانلىق. ئی [yamanlik] badness, evil deeds:

ئۇنىڭ یامانلىقىنى ئەمدى بىلدىم.
Now I realize he's a bad man.

بىر یاخشىلىق ئۇنتۇلماس، بىر یامانلىق.
A good deed is never forgotten, nor an evil one.

مەن ساڭا نېمە یامانلىق قىلدىم؟
What wrong have I done you?

یامانلىقچە. رەۋ [yaman-likqə] with evil intent, maliciously

یامبۇ. ئی [yambu] an ancient Chinese coin

یامرا ـ یامرىماق. پ [yamrimak] to spread, circulate:

ئوت یامراپ كەتمەك
to spread (of fire)

كېسەللىك یامراپ كەتمەك
to spread (of a disease)

یامراتماق ـ یامراتماق. پ [yamratmak] to spread, cause to circulate:

پىتنە ـ ئىغۋانى یامراتماق
to spread rumours

یامغۇر. ئی [yamqur] rain, precipitation:

یامغۇر سۇیى
rainwater

یامغۇر یاغماق. پ
to rain:

غۇلجىدا یامغۇر كۆپ یاغدۇ.
In Ghulja it rains a lot.

spread open; roll out:

قانات يايماق
to spread one's wings

كييمنى ئاپتاپقا يايماق
to put one's clothes out in the sun

داستخان يايماق
to spread a tablecloth

خېمىر يايماق
to roll out dough

يايماق. سۈپ [yayak] on foot

يايماق ماڭماق. پ to walk, go on foot

يايرا - يايرىماق. پ [yayri-mak] to be happy, rejoice:

يايراڭلار!
Rejoice!

يايسىمان. سۈپ [yaysiman] in an arc, curved

يايلا - يايلىماق. پ [yayli-mak] to eat grass, pasture

يايلاق. ئى [yaylak] a pasture, grassland

يايما. ئى [yayma] a street stall; spread out

يايمىچى. ئى [yaymiqi] a street pedlar

پايمىكەش. ئى [yaymikəx] a street pedlar

يە - يېمەك پ [yemək] to eat:

تاماق يەپ بولدۇم.
I've already eaten.

پارا يېمەك
to take a bribe

تاياق يېمەك
to take a beating

يەت - يەتمەك. پ [yətmək] to arrive at, reach; be enough:

ۋاقىت يەتتى.
The time has come.

يېتىپ كەلدۇق.
We've arrived.

بۇ خەۋەر نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ قۇلىقىغا يەتتى.
This news has reached many people.

بىز لەنجۇغا قاچان يېتىپ بارىمىز؟
When will we reach Lanzhou?

مېنىڭ قولۇم كۇنۇپكىغا يەتمىدى.
I couldn't reach the switch.

ئالغان سەيىمىز بىر قىشقا يېتىدۇ.
We've bought enough vegetables to last a winter.

يەتتە. س [yəttə] seven:

يەتتە ئۆلچەپ، بىر كەس.
Think carefully before you act.

يەتتەيلەن. س [yəttəylən] seven people

يەتتىنچى. س [yəttinqi] the seventh:

يەتتىنچى ئاي
July

يەتكۈز - يەتكۈزمەك. پ [yətküzmək] to pass on, relay, take:

يولۇچىلارنى مەنزىلگە يەتكۈزمەك
to take passengers to their destination

مېنىڭ سالىمىمنى ئائىلىڭىزدىكىلەرگە يەتكۈزۈڭ.
Please give my regards to your family.

يەتكۈزمە. سۈپ [yətküzmə] public, circulated, disseminated:

يەتكۈزمە دوكلات
a public report

يەتكۈزۈش - يەتكۈزۈشمەك. پ [yətküzüxmək] to pass on, relay, take

يەتمىش. س [yətmix] seventy

يەر. ئى [yər] land, ground; a place:

تاغلىق يەر
mountainous land

يەر تېرىماق
to grow crops, cultivate land

يەر شارى
the earth, the globe

يانداش - ياندداشماق. پ [yandaxmak] to be side by side:

ياندىشىپ ماڭماق
to walk abreast

ياخشىغا يانداش، يامانغا دىن قاچ.
Embrace the good, flee from evil.

ياندۇر - ياندۇرماق 1. پ [yandurmak] to return, give back, repeat; vomit:

ياندۇرۇپ سورىماق
to ask repeatedly

ئارىيەتنى ئالغان كىتابنى ياندۇرۇپ بەردىم.
I returned the book I borrowed.

تاماقنى ياندۇرۇۋەتتىم.
I vomited.

ياندۇرماق 2. پ [yandurmak] to turn on, light:

توكنى ياندۇرۇۋېتىڭ.
Put the light on.

ئوت ياندۇر.
Light the fire.

ياندۇرغۇز - ياندۇرغۇزماق. پ [yanduroquzmak] to have something lit; cause to vomit

ياندۇرمىلا - ياندۇرمىلىماق. پ [yandurmilimak] to do something repeatedly:

ياندۇرمىلاپ سورىماق
to ask repeatedly

يانغاق. سۈپ [yanoqak] inflammable, combustible

يانغىن. ئى [yanoqin] a blaze, inferno, prairie fire:

ئۇچقۇن دىن يانغىن چىقىدۇ.
Sparks can start great fires.

يانۋار. ئى [yanwar] January

ياۋ. ئى [yaw] an enemy, foe

ياۋا. سۈپ [yawa] wild, untamed, savage, shy:

ياۋا تۆگە
a wild camel

بۇ بالا بەك ياۋا.
This child is very shy.

ياۋاش. سۈپ [yawax] gentle, mild, introverted

ياۋاشلا - ياۋاشلىماق. پ [yawaxlimak] to be gentle, mild

ياۋاشلىق. ئى [yawaxlik] gentleness, mildness

ياۋايى. سۈپ [yawa:yi] wild, fierce:

ياۋايى ئۆسۈملۈك
wild plants

ياۋايى ھايۋانلار
wild animals

ياۋايىلاش - ياۋايىلاشماق. پ [yawa:yilaxmak] to be wild, fierce:

بۇ بالا ياۋايىلىشىپ كەتتى.
This child behaves wildly.

ياۋايىلىق. ئى [yawa:yilik] wildness, ferocity, savageness

ياۋروپا. ئى [yawropa] Europe:

غەربىي ياۋروپا
Western Europe

ياۋروپالىق. سۈپ [yawropalik] a European; European

ياۋۇز. سۈپ [yawuz] ferocious, brutal:

ياۋۇز دۈشمەن
a ferocious enemy

ياۋۇزلارچە. رەۋ [yawuzlarqə] fiercely, brutally

ياۋۇزلۇق. ئى [yawuzluk] ferocity, brutality

يايداق. سۈپ [yaydak] bare-back, without a saddle:

ئاتنى يايداق مىنمەك
to ride a horse bareback

ياي. ئى [yay] an arc, a half-circle

يايماق. پ [yaymak] to spread out,

to fight alone

يەكلە - يەكلىمەك. پ [yək- limək] to exclude, reject, repel

يەكۈن. ئى [yəkün] a summary, resume

يەكۈنلە - يەكۈنلىمەك. پ [yəkünlimək] to summarize, abridge, precis

يەڭ. ئى [yəŋ] a sleeve:

يەڭ تۈرمەك to roll up one's sleeves

يەڭ شمايلاپ مەيدانغا چىقماق to roll one's sleeves up and go to it

يەڭ سودىسى قىلماق to do secret business

يەڭ - يەڭمەك. پ [yəŋmək] to defeat, overcome:

دۈشمەننى يەڭمەك to defeat one's foes

ئۇلار خوتەن كوماندىسىدىن يېڭىلدى. They were defeated by the Hotan team.

قىيىنچىلىقنى يەڭمەك to overcome difficulties

ئاچچىقنى يەڭمەك to suppress one's anger

يەڭگە. ئى [yəngə] an elder brother's wife; bridesmaid

يەڭگۈشلە - يەڭگۈشلىمەك. پ [yəŋgüxlimək] to change, exchange, switch:

كىيىم يەڭگۈشلىمەك to change clothes

يەڭگە - يەڭگىمەك. پ [yəŋ- gimək] to be relieved; to give birth:

مەن بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ خېلى يەڭگىپ قالدىم. I was very relieved at the news.

ئۇ ساق - سالامەت يەڭگىلىدى. She gave birth successfully.

يەڭگىل. سۈپ [yəŋgil] light, lightweight

يەڭگىللە - يەڭگىللىمەك. پ [yəŋgillimək] to ease, become lighter; be relieved:

ئۇنىڭ كېسىلى يەڭگىللىدى. His sickness has improved.

مەن ھازىر خېلى يەڭگىللەپ قالدىم. I'm very relieved.

يەڭگىلىك. ئى [yəŋgilik] assisting the bride

يەڭلىك. سۈپ [yəŋlik] sleeve cloth; a sleeve covering

يەل. ئى [yəl] air, vapour:

يەل مىلتىقى an air-rifle

يەل كالپۇك a thick lip

يەل بەرمەك. پ to pump up, blow up:

چاققا يەل بېرىڭ. Pump the tyre up.

بۇ كامىرغا يەل بەرسەم بولاتتى. I need to blow the tyres up.

يەلپۇ - يەلپۈمەك. پ [yəl- pümək] to fan, to cool wth a fan

يەلپۈگۈچ. ئى [yəlpügüq] a hand-fan:

يەلپۈگۈچ بىلەن يەلپۈمەك to fan oneself with a fan

يەلپۈنمەك - يەلپۈنمەك. پ [yəlpünmək] to be fanned:

يەلتاپان. ئى [yəltapan] a fast runner

يەلقوق. ئى [yəlkoŋ] a lazy person

يەلكە. ئى [yəlkə] the shoulder:

يەلكىگە ئالماق. پ to put onto one's shoulder

يەلكەن. ئى [yəlkən] a sail (for a boat)

يەلكەن چىقارماق. پ

يەر شارى يۇمىلاق.
The earth is round.
يەر ئاستى
underground
يەر تەۋرەش
an earthquake
يەر ھەيدىمەك
to plough
دېھقان يەرلىرىنى ھەيدەۋاتاتتى.
The farmer was ploughing his field.
مەملىكىتىمىزنىڭ يېرى كەڭ.
Our country covers a large area.
بۇ سۆزنىڭ تۇغرا يېرى بار.
There is some truth in this.
قايسى يېرىڭ ئاغرىيدۇ؟
Where does it hurt?
يەر بولۇپ كەتمەك
to die, pass away
يەردە قويماق
to let down, abandon, disappoint.
جىز خەلقنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويمايمىز.
We won't let the people down.
يەر چىشلەتمەك
to overthrow, cut down
ئۇ بىر ئوق بىلەنلا ئىككى دۈشمەننى يەر چىشلەتتى.
He cut down two of the enemy with a single bullet.

[yər - zemin] يەر - زېمىن. ئى the earth, land
[yərsiz] يەرسىز. سۈپ without land:
يەرسىز دېھقان
a peasant without land of his own
[yərləxmək] يەرلەشمەك. پ - يەرلەش to settle, take up residence
[yərlik] 1. سۈپ يەرلىك local, native, provincial:
يەرلىك دوختۇرخانا
the local hospital
يەرلىك مەھسۇلات
a local speciality
مەن يەرلىك.
I'm a local.
[yərlik] 2. ئى يەرلىك a grave, a tomb:
يەرلىك كولىماق
to dig a grave
[yəsli] ئى يەسلى. a nursery, kindergarten
[yəxmək] پ يەشمەك - يەش to untie, unravel; take off:
ئۇنى يېشىڭلار.
Untie him.
تۇگۇنچىنى يەشمەك
to untie a knot
مەسىلىنى يەشمەك
to get to the bottom of a problem
كىيىم يەشمەك
to undress, take off clothes
[yəkpay] سۈپ يەكپاي. one of a pair:
يەكپاي ئاياغ
a single shoe
[yəkqəxmə] ئى يەكچەشمە. having only one eye
[yəkdil] سۈپ يەكدىل. wholehearted, single-minded
ئى يەكدىللىمك.
wholeheartedness; singlemindedness
يەكدىللىك بىلەن ئىشلىمەك
to work wholeheartedly
[yəkxənbə] ئى يەكشەنبە. Sunday
[yəkkə] سۈپ يەككە. single, individual, alone:
يەككە ئويناش چەمپيونى
the singles champion
[yəkkə - yegə:nə] يەككە - يېگانە. رەۋ lonely, solitary:
يەككە - يېگانە جەڭ قىلماق

كۈن داۋسم يورۇتۇپ تۇرىدۇ.
The sun shines all the time.

يورۇتقۇچ. سۈپ [yo:rut-kuq] flaming, illuminating:
يورۇتقۇچ بومبا
a flare

يورۇق. سۈپ [yo:ruk] light; bright:
ئاي يورۇقى
the light of the moon
كۈن نۇرى ناھايىتى يورۇق.
The sun's light is very bright.
ئىشلىگەننىڭ يۈزى يورۇق، ئىشلىمىگەننىڭ يۈزى چورۇق.
Work makes the face shine, idleness makes it dull.

يورۇقلۇق. ئى [yo:rukluk] brightness, brilliance; light:
چىراغنىڭ يورۇقلۇقى
the brilliance of the lamp
يورۇقلۇق ئېنېرگىيىسى
radiation
يورۇقلۇق يىلى
a light year
يورۇقلۇق دولقۇنى
a light wave

يوسۇن ئى [yosun] manners; rules

يوسۇنلۇق. سۈپ [yosun-luk] well-mannered, polite

يوشۇر - يوشۇرماق. پ [yoxurmak] to hide, conceal:
سىزدىن يوشۇرىدىغان سىرىم يوق.
I have no secrets to hide from you.

يوشۇرۇن. سۈپ [yoxurun] secret, clandestine:
يوشۇرۇن مەجلىس
a secret meeting
يوشۇرۇن ئۆلتۈرمەك
to kill someone secretly

يوشۇرۇن - يوشۇرۇنماق. پ [yoxurunmak] to hide, conceal oneself:
ئۇ نەگە يوشۇرۇندى؟
Where did he hide?
ئاي بۇلۇتلار ئىچىگە يوشۇرۇندى.
The moon is hidden in the clouds.

يوشۇرۇنچە. رەۋ [yoxu-runqə] secretly, furtively:
يوشۇرۇنچە قارىماق
to peep, glance furtively
يوشۇرۇنچە قېچىپ كەتمەك
to escape secretly

يوغان. سۈپ [yoqan] big, large, massive:
يوغان تاش
a huge stone

يوغانچى. ئى [yoqanqi] a person who boasts or exaggerates

يوغانلا - يوغانلىماق. پ [yoqanlimak] to become larger, increase in size:
يارا يوغانلاپ كەتمەك
to get bigger (of a wound)

يوغانلاتقاق - يوغانلاتماق. پ [yoqanlatmak] to cause to increase, enlarge, magnify:
مەسىلىنى يوغانلاتماق
to aggravate the problem

يوغانلىق. ئى [yoqanlik] size, dimension:
يوغانلىقىنى ئۆلچىمەك
to measure the size of something

يوغىنا - يوغىنىماق. پ [yoqi-nimak] to grow, get bigger:
ئوغلى يوغىناپ كېتىپتۇ.
His son has grown.
ۋەقە يوغىناپ كەتتى.
The affair has escalated.

to put the sail up

يەلكەنلىك. سۈپ ـلى [yəl_ kənlik] having a sail:

يەلكەنلىك كېمە

a sailing boat

يەل - يېمىش. ئى ـلى [yəl_ yemix] fruit, dried fruit

يەم. ئى [yəm] animal fodder:

ئات يېمى

horse food

يەم - خەشەك. ئى ـ [yəm_ həxək] animal fodder

يەملە - يەلمەك. پ ـلى [yəmli_ mək] to stick together, paste over, seal:

بىز ئۇلارنى يەملەپ چىقتۇق.

We glued them together.

كونۋېرتنى يەملەك.

Seal the envelope.

يەنە. رەۋ [yənə] again, still, what else, who else:

يەنە ۋاقىت بار.

There's still time.

يەنە كىمنى كۆردىڭىز؟

Who else did you see?

يەنە ئازراق يەمسىز؟

Would you like some more?

يەنى. رەۋ [yə:ni] in other words, that is to say

يەنىمۇ. رەۋ

again, still, a little more

يەھۇدىي. ئى [yəhudiy] Jewish; a Jewish person:

يەھۇدىي دىنى

Judaism

يوبدان. ئى [yobdan] a soup made with corn noodles

يوپكا. ئى [yopka] a skirt

يوپۇر - يوپۇرماق. پ ـ [yo_ purmak] to prick one's ears:

قۇلاق يوپۇرماق

to prick up one's ears

يوپۇرماق. ئى [yopurmak] a leaf:

دەرەخ يوپۇرماق چىقاردى.

The tree is in leaf.

يوپۇرماقلىق. سۈپ ـلىق [yopur_ maklik] leafy, in leaf:

يىڭنە يوپۇرماقلىق دەرەخ

a tree with needle shaped leaves

يوپۇق. ئى [yopuk] a cover, a cloth for wrapping:

ئات يوپۇقى

a horse cloth

يوپيورۇق. سۈپ ـ [yopyo_ ruk] very bright, lit:

يوپيورۇق چىراغ

a bright light

يوتا. ئى [yota] the thigh, upper part of the leg:

يوتا سۆڭىكى

the thigh bone

يوتقان. ئى [yotkan] a quilt:

يوتقان كىرلىكى

a quilt cover

يوتقانلىك تېشىدىن بولغان بالا

an illegitimate child

يوتقان - كۆرپە. ئى ـ [yot_ kan_ kərpə] bedding, bed_clothes

يوچۇق. ئى [yo:quk] a chink, a crack

يوچۇن. سۈپ [yo:qun] strange, peculiar

يود. ئى [yod] iodine:

يود تابلېتكىسى

an iodine tablet

يورغا. ئى

a fast horse

يورغىلا - يورغىلىماق. پ [yorqilimak] to limp, take small steps; flit here and there:

ھەر مۇقامغا يورغىلىماق

to talk nonsense

يورۇت - يورۇتماق. پ [yo:rutmak] to shine, brighten:

يولغا چىقماق
to set out on a journey
بىز چۈشتىن كېيىن ساەت ئىككىدە يولغا چىقىمىز.
We will depart at two pm.
پوچتىخانىغا بارىدىغان ئەڭ ياخشى يول قايسى؟
Which is the best way to the post office?
سېنىڭ تۇتقان يولۇڭ توغرا.
You are doing the right thing.
يول باشلىماق
to guide, lead the way
ئۇلار بىزگە يول باشلاپ مۇزېينى كۆرسەتتى.
They guided us round the museum.
يول كۆرسەتمەك
to advise, recommend
سىز ماڭا يول كۆرسىتەلەمسىز؟
Can you advise me?
يولغا قويماق
to arrange, put into operation
يول قويماق
to allow, permit
يولا - يولىماق. پ [yoli-mak] to stand near, beside; to frequent:
ئۇنىڭغا يېقىن يولىما.
Don't associate with him.
يولاتماق - يولاتماق. پ [yo-latmak] to cause to stand near
يولباشچى. ئى [yolbaxqi] a pioneer, guide:
بىزگە بىر يولباشچى كېرەك.
We need a guide.
يولخەت. ئى [yolhət] travel document
يولداش. ئى [yoldax] comrade;husband, wife
يولداشلىق. ئى [yoldaxlik] companionship, comradeship:
يولسىز. سۈپ [yolsiz] unreasonable, senseless:
يولسىز تەلەپ
an unreasonable demand
يوللا - يوللىماق. پ [yol-limak] to send, dispatch:
خەت يوللىماق
to send a letter
يوللانما. ئى [yollanma] a dispatch:
تېز يوللانما
express mail
يولۇق. سۈپ [yolluk] reasonable, sensible; striped:
مۇنداق قىلىش يولۇق ئەمەس.
That is not reasonable.
يولۇقلارغا ياردەم كۆپ بولىدۇ، يولسىزلارغا ياردەم يوق بولىدۇ.
Reasonable people will get help, unreasonable people will not.
يولۇق كۆينەك
a striped shirt
يولۇچى. ئى [yoluqi] a passenger, traveller
يولۇق - يولۇقماق. پ [yo-lukmak] to meet, bump into; to visit:
مەن ئۇنىڭغا كوچىدا يولۇقۇپ قالدىم.
I met him in the street.
مەن ئۇنىڭغا يولۇقماقچى ئىدىم.
I was planning to visit him.
يولۇقتۇر - يولۇقتۇرماق. پ [yolukturmak] to meet, see someone
يولۋاس. ئى [yolvas] a tiger
يولىورۇق. ئى [yolyo:ruk] a directive, command:
يولىورۇق بەرمەك. پ to issue a command
يونۇ - يونۇماق. پ [yonu-

ئۇنىڭ يۈرىكى يوغىناپ كەتتى.
He plucked up courage.

يوق. سۈپ [yok]
no, none, absent:
تۇرمۇشتا غېمىمىز يوق.
We have all we need.
ئائىلىمىزدە قىز بالا يوق.
There are no girls in our family.
رەشىد بۈگۈن يوق.
Rashid is absent today.
كېرەك يوق.
Never mind, it doesn't matter.
مېجەزىم يوق.
I don't feel well.

يوقا - يوقىماق. پ [yokimak] to get lost, disappear:
پۇلۇم يوقلىپ كەتتى.
My money has disappeared.

يوقاتماق. پ [yokatmak] to lose, destroy, eliminate:
مەن سائىتىمنى يوقاتتىم.
I've lost my watch.
ھەمىيانىمنى يوقىتىپ قويدۇم.
I've lost my wallet.
دۈشمەننى يوقاتماق
to destroy one's enemies

يوقال - يوقالماق. پ [yokalmak] to be lost, to have perished:
بىر پارچە خەت يوقالدى.
We've lost a letter.
يوقال!
Get lost!
يوقالسۇن جاھانگىرلار!
Down with imperialists!

يوقسۇ. ئىم [yoksu] no, not:
تاماقتا باقماي ئولتۇرۇۋسىزغۇ؟
Please don't just sit there. Help yourself!
يوقسۇ، بېقىۋاتىمەن.
Thank you, I will.

يوقسۇللۇق. ئى [yoksulluk] poverty, indigence, need:
ئۇ يوقسۇللۇقتا چوڭ بولغان.
He grew up in poverty.

يوقلا - يوقلىماق. پ [yoklimak] to visit, call on, drop by:
بىز دوستلىرىمىزنى يوقلىدۇق.
We visited our friends.

يوقلاش - يوقلاشماق. پ [yoklaxmak] to visit one another

يوقلۇق. ئى [yokluk] lack of, nonexistence:
يوقلۇقتىن بارلىققا كەلمەك
to come into existence
ۋاقتىمنىڭ يوقلۇقىدىن سىزنىڭكىگە بارالمىدىم.
I didn't have enough time to visit you.

يوقلىما. ئى [yoklima] a roll-call, register:
يوقلىما دەپتىرى
a register, roll-call booklet

يوقىتىش. ئى [yokitix] annihilation, defeat

يوقىتىل - يوقىتىلماق. پ [yokitilmak] to be annihilated, wiped out

يوقلاق. سۈپ [yokilaŋ] groundless, spurious, fabricated:
يوقلاق گەپ
spurious talk

يول. ئى [yol] road, street, way:
يول خىراجىتى
travel expenses
سۇ يولى
a canal, waterway
ئاق يول بولسۇن!
Have a good trip!
يول بەلگىسى
a signpost

يۇقىرى. رەۋ [yukiri] high، above، superior:
يۇقىرى قان بېسىمى high blood pressure
يۇقىرى مەھسۇلاتلىق زىرائەت high-yield crops
يۇقىرىدا ئېيتىلغان مەسىلىلەر the above mentioned problems
ئۇ يۇقىرىغا كەتتى. He's gone upstairs.
يۇقىرىغا قارىماق to look up
يۇقىرى تۇتماق to be aloof، proud، remote

يۇقىرىقى. سۈپ [yukiriki] upper، higher:
بىنانىڭ يۇقىرىقى قەۋىتى the upper storey of the building
يۇقىرىقى نەپەس يولـلىرى the upper respiratory tract

يۇقىرىلا - يۇقىرىلىماق. پ [yukirilimak] to be-come higher، rise:
يول بارغانسېرى يۇقىرىـلاپ كەتتى. The road rose steadily.
ئايروپىلان يۇقىرىلاپ ئۇچماقتا. The aeroplane is gaining height.

يۇقىرىلاتـ - يۇقىرىلاتماق. پ [yukirilatmak] to raise، lift، elevate

يۇڭ. ئى [yuŋ] wool، fleece:
قوي يۇڭى sheep's wool
يۇڭ ئەدىيال. ئى a wool blanket

يۇڭدا - يۇڭدىماق. پ [yuŋ-dimak] to pluck:
غازنى يۇڭدىماق to pluck a goose

يۇڭسىز. سۈپ [yuŋsiz] without wool

يۇڭلۇق. سۈپ [yuŋluk] woollen، woolly:
يۇڭلۇق قوي a woolly sheep

يۇلا - يۇلماق. پ [yulmak] to pull up، pull out; to extort:
ئوت يۇلماق to pull up grass
چىش يۇلماق to pull teeth

يۇلتۇز. ئى [yultuz] a star (in the sky):
قۇتۇپ يـۇلتۇزى the polar star
ئاسماننى قاپلىغان يۇلـتۇزلار myriad stars filling the sky
چىشىم ئاغرىپ كېچىچە يۇلتۇز ساناپ چىقتىم. I had toothache and didn't sleep a wink.

يۇلتۇزسىمان. سۈپ [yul-tuzsiman] star-like

يۇلتۇزلۇق. سۈپ [yultuz-luk] starry، full of stars

يۇلدۇر - يۇلدۇرماق. پ [yuldurmak] to have something pulled up، extracted

يۇلغۇن. ئى [yulqun] a tamarisk plant

يۇلۇن. ئى [yulun] the spinal cord

يۇم - يۇممـاق. پ [yummak] to close، shut:
ئاغزىڭنى يۇم. Shut your mouth.

يۇمدۇر - يۇمدۇرماق. پ [yumdurmak] to cause to shut، close

يۇمران. سۈپ [yumran] delicate، soft:
يۇمران مايسا delicate seedlings

يۇمشا - يۇمشىماق. پ [yumximak] to be-come soft، gentle:
تېرە يۇمشىدى. The (animal) skin has become soft.
ئۇ خېلى يـۇمشاپ قالـدى.

mak] to pare, cut, peel

يېنىق. سۈپ [yenik] pared, cut, peeled

يۇ - يۇماق. پ [yumak] to wash, rinse:

يۈز يۇماق
to wash one's face

بۇ كىيىمنى يۇيۇڭ.
Rinse these clothes.

قولىڭىزنى يۇيامسىز؟
Would you like to wash your hands?

مەن بۇ ئىشتىن قولۇمنى يۇدۇم.
I've washed my hands of this affair.

يۇپيۇمىلاق. سۈپ [yupyu-milak] round, circular

يۇت - يۇتماق. پ [yutmak] to swallow, gulp:

ئاچچىقىنى يۇتماق
to suppress one's anger

مەن يۇتالمايمەن.
I can't swallow.

يۇتازا. ئى [yutaza] a type of steamed bread

يۇتقۇز - يۇتقۇزماق. پ [yutkuzmak] to make someone swallow something:

يۇتۇم. م [yutum] a mouthful; a measure word:

بىر يۇتۇم سۇ
a mouthful of water

يۇرت. ئى [yurt] hometown, home:

يۇرتىڭىز نەدە؟
Where do you come from?

مەدەنىيەت يۇرتى
a cultural centre

يۇرتداش. ئى [yurtdax] a person from the same town

يۇرتۋاز. ئى [yurtwaz] a person who looks after people from his own locality

يۇغۇچ. ئى [yuquq] a plant; a rag used for washing dishes

يۇغۇر - يۇغۇرماق. پ [yuqurmak] to knead (dough):

خېمىر يۇغۇرماق
to knead dough

يۇغۇز - يۇغۇزماق. پ [yuquzmak] to develop (a film):

لىنتا ئەتە يۇغۇزۇلىدۇ.
The film will be developed tommorrow.

يۇق. ئى [yuk] scum, dirt (on a liquid or solid):

ماي يۇقى
the scum floating on oil

يۇقـ - يۇقماق. پ [yukmak] to be infected, contagious, soiled:

كېسەل يۇقماق
to contract a disease

بۇ ئۆتۈكنى سۇ يۇقماي.
These boots are waterproof.

پەلتۇغا لاي يۇقۇپ قاپتۇ.
The coat has got muddy.

يۇقتۇر - يۇقتۇرماق. پ [yukturmak] to infect; make dirty:

كېسەل يۇقتۇرماق
to pass on a disease

كىيىمگە كىر يۇقتۇرماسلىق
to keep one's clothes clean

يۇقما. سۈپ [yukma] infectious, contagious (of a disease)

يۇقۇمسىز. سۈپ [yukumsiz] not infectious (of a disease)

يۇقۇملۇق. سۈپ [yukumluk] infectious, contagious:

يۇقۇملۇق كېسەللىك
infectious patients

يۇقۇندى. ئى [yukundi] dirt, contamination, scum:

ماي يۇقۇندىسى
the dirt floating on oil

سەن يۇيۇندۇڭمۇ؟
Have you showered?
يۆتەل. نى [yətəl]
a cough, splutter:
قۇرۇق يۆتەل
a dry cough
يۆتەل - يۆتەلمەك. پ [yə- təlmək] to cough, clear the throat
يۆتكە - يۆتكىمەك. پ [yətkimək] to remove, move, carry away:
جوزىنى يۆتكىمەك
to move the table
ئۇ چامادانىنى يۆتكەۋاتاتتى.
He was carrying a suitcase.
ئۇلار ھەيكەلنى يۆتكىدى.
They removed the statue.
بىز تاشنى يۆتكىيەلمىدۇق.
We couldn't move the stone.
يۆتكەل - يۆتكەلمەك. پ [yətkəlmək] to be moved, changed; to transfer:
جوزا ئورنىدىن يۆتكىلىپ كېتىپتۇ.
The table has moved.
مەن باشقا ئىدارىغا يۆتكەلسەم دەيمەن.
I'd like to transfer to another unit.
ئۇلار باشقا بىر ئۆيگە يۆتكەلدى.
They have moved to another house.
يۆگە - يۆگىمەك. پ [yə:gi- mək] to wrap up, cover; wind up:
بالىنى ئەدىيالغا يۆگىمەك.
Wrap the baby in a blanket.
يىپ يۆگىمەك
to wind thread
يۆگەت - يۆگەتمەك. پ [yə:- gətmək] to have something wrapped up:
بۇنى يۆگۈەتسىڭىز.
Please wrap it up.
يۆگەش - يۆگەشمەك. پ [yə:gəxmək] to be wound round, knotted:
دەرەخكە يۆگىشىۋالغان يىلان
a snake, wrapped round a tree
يۆگىشىپ قالغان يىپ
knotted thread
يۆگەك. ئى [yə:gək] swaddling clothes:
بالىنى يۆگەككە يۆگىمەك
to wrap a baby in swaddling clothes
يۆگەلمە. سۈپ [yə:gəlmə] wound up, coiled, curled:
يۆگەلمە سانتىمېتر
a measuring coil
يۆگەم. م [yə:gəm] a ball (of thread):
يۆلە - يۆلىمەك. پ [yəli- mək] to support, lean against:
ئۇنى يۆلەپ ماڭ.
Lean on him and walk.
ۋېلسىپىتنى تامغا يۆلەپ قويماق
to lean a bike against a wall
ئۇ سېنى دائىم يۆلەيدۇ.
He always helps you,
يۆلەش - يۆلەشمەك. پ [yələxmək] to support one another, help one another:
ئۇ ئۇلارنىڭ يۆلىشىگە تايىنىدۇ.
He relies on their support.
يۆلەك. ئى [yələk] a pillar, support; backing, support
يۆلەكچى. ئى [yələkqi] a backer, sponsor
يۆلەن - يۆلەنمەك. پ [yə- lənmək] to lean against; to depend on, rely on:
ئۇ تامغا يۆلىنىپ تۇراتتى.
He was leaning against the wall.
يۆلەنچۈك. ئى [yələnqük]

The barrel rolled away.
ئۇ ئاغرىقتا چىدىمايۇملىنىپ كەتتى.
He was rolling around from the pain.
يۇم-يۇم. تەق [yum - yum] see below:
يۇم - يۇم يىغلىماق.
to cry, to sob
يۇندا. ئى [yunda] dirty water, waste, sewage
يۇندىپۇرۇش. ئى [yundi-purux] a beggar, a person who eats leftovers
يۇندىخور. ئى [yundihor] a beggar, a person who eats leftovers
يۇيۇش - يۇيۇشماق. پ [yuyuxmak] to wash together:
يۇيۇقسىز. سۈپ [yuyuksiz] unwashed, dirty:
يۇيۇقلۇق. سۈپ [yuyukluk] washed, cleaned:
يۇيۇقلۇق چىنە
a washed bowl
يۇيۇل - يۇيۇلماق. پ [yuyulmak] to have been washed:
يۇيۇلغان ئىشتان
clean trousers
يۇيۇنۇ - يۇيۇنماق. پ [yuyunmak] to bathe, shower oneself:

[yumilimak] to roll around:
يەردە يۇمىلىماق
to roll around on the ground
يۇمىلاتقۇ - يۇمىلاتماق. پ [yumilatmak] to make something roll:
تاغ ئۇستىدىن تاشنى يۇمىلاتماق
to roll stones down a mountain
يۇمىلاشقۇ - يۇمىلاشماق. پ [yumilaxmak] to roll around:
بالىلار قۇمدا يۇمىلىشىپ ئويناۋاتىدۇ.
The children are rolling around in the sand.
يۇمىلاق. سۈپ [yumilak] round, circular:
يۇمىلاق يۈز
a round face
يۇمىلاق جەدۋەل
a round table
يۇمىلاقلا - مۇمىلاقلىماق. پ [yumilaklimak] to make something circular:
خېمىرنى يۇمىلاقلىماق
to roll dough into a ball
يۇمىلاڭ - يۇمىلانماق. پ [yumilanmak] to roll, roll around:
تۆگە يۇمىلىنىپ كەتتى.

He's really become softer.
يۇمشاتقۇ - يۇمشاتماق. پ [yumxatmak] to soften:
يۇمشاق. سۈپ [yumxak] soft, gentle:
كۆڭلى يۇمشاق
soft-hearted
يۇمشاق قوللۇق
lenient, soft
يۇمشاق نان
fresh bread
يۇمشاق ئورۇن
a soft seat
يۇمشاقباش. سۈپ [yumxakbax] obedient, compliant
يۇمشاقلىق. ئى [yumxaklik] softness, gentleness
يۇمغاقسۈت. ئى [yumoqak-süt] coriander (a seasoner)
يۇمۇر. ئى [yumur] humour, fun
يۇمۇرلۇق. سۈپ [yumurluk] humourous, funny
يۇمۇق. سۈپ [yumuk] narrow, half-shut, slit:
يۇمۇق كۆز
slit eyes
يۇمۇل - يۇمۇلماق. پ [yumulmak] to be closed, shut
يۇملا - يۇملىماق. پ

يۈزئاچقۇ. ئى [yüzaqku] the unveiling of the bride;

يۈزە. رەۋ [yüzə:] superficially, shallowly:

يۈزە بىلمەك to know superficially

مەسىلىگە يۈزە قارىماق to tackle a problem superficially

يۈزەكى. سۈپ [yüzə:ki] superficial, shallow:

يۈزەكى بىلىم superficial knowledge

يۈزبېشى. ئى [yüzbexi] a centurion

يۈزتۇرا. رەۋ [yüztura] face to face

يۈز ـ خاتىر. ئى [yüz:ha:ـtir] feelings, face, reputation:

يۈز ـ خاتىر قىلماق. پ to plead for, intercede for someone

يۈزدەيۈز. رەۋ [yüzdə:yüz] a hundred percent:

يۈزسىز. سۈپ [yüzsiz] shameless, brazen

يۈزسىزلىك. ئى [yüzsizlik] shamelessness, brazenness

يۈزلەپ. پ [yüzləp] hundreds, hundreds upon hundreds

يۈزلەپ ـ مىڭلاپ. رەۋ a fast horse

يۈز 1. س [yüz] a hundred:

يۈز كىشى a hundred people

يۈز بېشى a centurion

يۈز 2. ئى [yüz] face, side, suface:

يۈزۈڭنى يۇغىن. Wash your face.

ئۇ يۈزىگە چۈمبەل تارتىۋاپتۇ. She wore a veil over her face.

قەغەزنىڭ ئىككى يۈزى both sides of the paper

سۇ يۈزى the surface of the water

يۈز بەرمەك to occur, happen

بۇ ئۆتكەن ئايدا يۈز بەردى. It happened last month.

يۈزى ئېچىلمىغان قىز a maiden, a virgin

مەكتەپ يۈزى كۆرمىگەن ئادەم an unschooled person

پەرزەنت يۈزى كۆرمىگەن ئادەم a childless man

يۈز ـ ئابروي. ئى [yüz ـ abroy] reputation, respect

يۈرۈش 2. ئى [yürüx] an expedition, crusade

سەلىپ يۈرۈشى the Crusades

يۈرۈش ـ يۈرۈشمەك. پ [yürüxmək] to get on, carry on:

ئىشلىرىم خېلى يۈرۈشۈۋاتىدۇ. Things are going well for me.

يۈرۈش ـ تۇرۇش ئى [yürüx ـ turux] bearing, manner, behaviour:

يۈرۈش ـ تۇرۇشى ساغلام

graceful behaviour

يۈرۈشلەش ـ يۈرۈشلەشمەك. [yürüxləxmək] to form a set, to match:

يۈرۈشلەشتۈر ـ يۈرۈشلەشتۈرمەك. پ [yürüxləxtürmək] to make into a set, to integrate:

يۈرۈشلەشتۈرۈلگەن قۇرۇلۇش a conveyance system

يۈرۈشلۈك. سۈپ [yürüxlük] whole, complete; fast, efficient:

پۈتۈن يۈرۈشلۈك ئۈسكۈنە a complete set of equipment

يۈرۈشلۈك ئات

to become frightened, alarmed

يۈرىكى ئويناپ كەتمەك

to be excited, over-joyed

ئۇنىڭ يۈرىكى چوڭ.

He's very brave.

توخۇ يۈرەك

timid, cowardly

يۈرەكئالدى. رەۋ- [yürək-aldi] see below

يۈرەكئالدى بولماق. پ

to be worried, fearful

يۈرەك - باغىر. ئى- [yürək-baqir] the heart, conscience; darling, my dearest

يۈرەكزادە. رەۋ- [yürək-za:də] see below

يۈرەكزادە بولماق. پ

to tremble with fear

يۈرەكسىز. سۈپ [yüräksiz] timid, cowardly

يۈرەكلىك. سۈپ [yüräklik] brave, courageous

يۈرگۈز - يۈرگۈزمەك [yürgüzmək] to make something go; to carry forward:

پىكىر يۈرگۈزمەك

to make oneself think

يۈزۈش 1. م [yürüx] a set, series, collection:

بىر يۈرۈش كىتاب

a set of books

university etc.

يۈەنلىك. سۈپ [yüənlik] yuan:

ئوتتۇز يۈەنلىك ئىشتان

a pair of trousers worth thirty yuan

يۈدۈ - يۈدۈمەك. پ [yü-dümək] to carry on one's back:

بالىنى يۈدۈۋالماق

to carry a baby on one's back

يۈز - يۈزمەك. پ [yür-mək] to, go; leave; roam around; associate with:

يۈرۈڭلار!

Let's go!

سەن نەدە يۈرىسەن؟

Where are you going?

يامان ئادەملەر بىلەن يۈرمە.

Don't associate with bad folk.

ئۇ بىزنىڭكىگە كېلىپ يۈرىدۇ.

He often visits us.

يۈرەك ئى. [yürək] the heart:

يۈرەك كېسىلى

heart disease

يۈرەك سىرلىرى

secrets of the heart

يۈرەك سوقماق

to beat (of the heart)

يۈرىكى سۇ بولماق

the back - rest (of a chair); a patron, sponsor

يۆلەنچۈكلۈك. سۈپ- [yələn-qüklük] with a back - rest:

يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق

a chair with a back-rest

يۆمە - يۆممەك. پ [yə:-mimək] to hem, stitch

يۆمەپ - چۆمەپ. پ [yə:-məp-qə:məp] here a stitch, there a stitch:

يۆمەپ - چۆمەپ تىكمەك

to stitch up, mend

يۆنەل - يۆنەلمەك. پ [yə-nəlmək] to head in a certain direction:

شىمال تەرەپكە يۆنەلمەك

to head north

يۆنەلدۈر - يۆنەلدۈرمەك. پ [yənəldürmək] to head, steer someone in a certain direction

يۆنىلىش. ئى [yənilix] side, direction, orientation

يۈەن. ئىسىم [yüən] a yuan, Chinese currency unit

يۈەنجاڭ. ئى [yüənjaŋ] a president, head-master of a college,

They rushed to help.
باللار مەيداندا يۈگۈ-
رۈشۈپ يۈرىدۇ.
The children are running in the play-ground.
يۈگۈرت - يۈگۈرتمەك. پ
to send someone running:
ئۇنى چاقىرىپ كېلىشكە
بىر بالىنى يۈگۈرتۈۋەتـ
تىم.
I sent a boy to run and call him.
يۈگۈرۈش. پ [yügürüx]
running, sprinting, jogging:
يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى
a running race
مەن ھەر كۈنى ئەتىـ
گەندە يۈگۈرۈشكە بارـ
مەن.
I go running every morning.
يۈگۈرۈك. سۈپ [yügürük]
good at running:
يۈگۈرۈك ئات
a fast horse
يۈگۈر - يېتىم. ئى [yügür yetim] running here and there:
يۈگۈر - يېتىمگە ماڭماق
to be busy running errands
يېپىش - يېپىشماق. پ [ye-pixmak] to stick to, adhere to; to pester:
لاي بەدىنىمگە يېپىشپ
قالدى.
The mud is stuck to me.
سەن نېمىشقا ماڭا يېـ
پىشىسەن؟
Why are you pestering me?
ئۇ بىزگە يېپىشماي
تۇرىدۇ.
He does't hang around with us.
يېپىشتۇر - يېپىشتۇرماق. پ [yepiturmak] to stick to, adhere to
يېپىشقاق. سۈپ [yepixkak] sticky; clingy:
يېپىشقاق لاي
sticky mud
يېپىشقاق بالا
a clingy child
يېپىق. سۈپ [yepik] closed; restricted, secret:
يېپىق ئىشىك
a closed door
يېپىق خەت
a confidential letter
يېپىق يىغىن
a closed ,secret meeting
يېپىقلىق. سۈپ [yepiklik] closed; secret
يېپىل - يېپىلماق. پ [ye-pilmak] to close, shut, finish:
ئىشىك يېپىلمايۋاتىدۇ.
The door won't close.
ماگىزىن يېپىلدى.
The store is closed.
يېپىن - يېپىنماق. پ [ye-pinmak] to wrap around oneself:
چاپان يېپىنماق
to wrap a coat around oneself
يېپىنچا. ئى [yepinqa] a cloak, a shawl
يېپىنچاقلا - يېپىنچاقلىماق. پ [yepinqaklimak] to wrap around oneself:
يوتقاننى يېپىنچاقلىماق
to wrap a quilt around oneself
يېتەرسىز. سۈپ [yetərsiz] insufficient, not enough
يېتەرلىك. سۈپ [yetərlik] sufficient, enough:
مۇشۇ يېتەرلىكمۇ؟
Is that enough?
ياق، يېتەرلىك ئەمەس.
No,it isn't.
بۇ يەردە يېتەرلىك تاـ
ماق بار:
There's enough food here.
يېتەكچى. ئى [yetəkqi] a leader, guide
يېتەكچىلىك. ئى [yetekqi-lik] leading, guiding, assisting:
يېتەكچىلىك رولى

hundreds and thousands

يۈزلەش - يۈزلەشمەك. پ [yüzləxmək] to confront (in court)

يۈزلەن - يۈزلەنمەك. پ [yüzlənmək] to face, be facing:

يۈزلۈك. سۈپ [yüzlük] -faced; prestigious, respected:

ئاق يۈزلۈك قىز
a pale - faced girl

يۈزلىنىش. ئى [yüzlinix] trend, tendency:

يۈزمۇيۈز. رەۋ [yüzmuyüz] face to face:

يۈزمۇيۈز تۇرۇپ سۆزلەشمەك
to talk face to face

يۈزىسىدىن. باغل
because of, on account of

يۈك. ئى [yük] a load, burden; responsibility:

يۈك پاراخوتى
a cargo ship

يۈك ماشىنىسى
a truck, lorry

ئېغىر يۈك
a heavy load, a heavy responsibility

يۈك - تاق. ئى [yük - tak] baggage, luggage:

سىزنىڭ يۈك - تاقلىرى
كۆز قەيەردە؟
Where's your baggage?

يۈكسەك. سۈپ [yüksək] high, lofty:

يۈكسەك مەجبۇرىيەت
a lofty obligation

يۈكسەك پەزىلەت
a noble character

يۈكسەل - يۈكسەلمەك. پ [yüksəlmək] to rise, increase:

ئاممىنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسى يۈكسەلدى.
The general level of civilisation has risen.

يۈكسەلدۈر - يۈكسەلدۈرمەك. پ [yüksəldürmək] to cause to increase, to raise

يۈكلە - يۈكلىمەك. پ [yük-limək] to load up; ask someone to be responsible for:

ئېشەككە ئوتۇن يۈكلىمەك
to load a donkey with firewood

ئىشنى بىراۋغا يۈكلىمەك
to make someone responsible for something

يۈكلەن - يۈكلەنمەك. پ [yüklənmək] to be loaded; to become someone's responsibility:

ئېشەككە يۈكلەنگەن ئوتۇن
the firewood loaded on the donkey

بۇ ئىش ماڭا يۈكلەندى.
This work has now become my responsibility.

يۈكلىمە. ئى [yüklimə] an intensifier, particle (see below)

كۆرۈنمەيسىزغۇ!
I haven't seen you for quite a while!

يۈكۈن - يۈكۈنمەك. پ [yükunmək] to kneel

يۈكۈنۈپ ئولتۇرماق. پ to squat, sit on one's haunches

يۈگەن. ئى [yügən] a bridle:

ئاتقا يۈگەن سالماق
to bridle a horse

يۈگەنسىز. سۈپ [yügənsiz] without a bridle

يۈگەنلە - يۈگەنلىمەك. پ [yügənlimək] to bridle (a horse)

يۈگۈر - يۈگۈرمەك. پ [yügürmək] to run, hurry, rush, dash:

ئۇ ئاپتوبۇسقا ئولگۈرۈش ئۈچۈن يۈگۈردى.
He ran to catch the bus.

ئۇلار ياردەم بەرىش ئۈچۈن يۈگۈرۈشۈپ كەلدى.

يېرىلمىق] to split, crack, burst

مۇز يېرىلىپ كەتتى.
The ice has cracked.

قورقانلىقىمدىن يۈرىكىم يېرىلىپ كەتكۈدەك بولدى.
I was petrified.

يېرىم. سۈپ [yerim] half, semi-:

يېرىم كىلو
half a kilo

بىر يېرىم
one and a half

يېرىم كېچە
midnight, the dead of night

يېرىم چەمبەر
a semi - circle

بىز ئۇنى يېرىم يولدا ئۇچراتتۇق.
We met him halfway.

يېرىملا - يېرىملىماق. پ [yerimlimak] to halve, bisect:

ساماۋاردىكى سۇ يېرىملاپ كەتتى.
The samovar is half empty.

قاپتىكى ئۇن يېرىملاپ كەتتى.
The flour sack is half empty.

يېرىم - يارتا. سۈپ [yerim-yarta] incomplete, half - baked

يېرىم - يارتا گەپ
nonsense, half-baked ideas

يېرىم - يارتا ئىشلىمەك
to leave a job half done

يېرىندى. ئى [yerindi] wood choppings

يېزا. ئى [yeza] a village, the countryside:

يېزىدا ماكانلاشماق
to live in the countryside

يېزا - قىشلاق. ئى [yeza-kixlak] a village, a hamlet

يېزا - كەنت. ئى [yeza-kənt] a village, the countryside

يېزىش - يېزىشماق. پ [yezixmak] to correspond, to write to each other:

بىز خەت يېزىشىپ تۇرىمىز.
We correspond.

يېزىق. ئى [yezik] writing, script, letters:

ئۇيغۇر يېزىقى
Uighur script

يېزىق ئىسلاھ قىلىش
script reform

يېزىق تىلى
the written language

يېزىقچىلىق. ئى [yezikqilik] writing, composition

يېزىلا - يېزىلىماق. پ [yezilmak] to be written

يېزىلىق. سۈپ [yezilik] rural, of the countryside:

يېزىلىق ھۆكۈمەت
the rural government

ئىككىمىز بىر يېزىلىق.
We are from the same village.

يېسىلا - يېسىلىماق. پ [yessilimak] to flatten, compress:

تۆمۈرنى يېسىلىماق
to flatten iron

يېشىل. سۈپ [yexil] green (the colour):

يېشىل ئوت
green grass

يېشىلا - يېشىلمەك. پ [yexilmək] to open, burst, snap:

ئارغامچا يېشىلىپ كەتتى.
The rope has broken.

تۈگۈن يېشىلدى.
The knot has come undone.

مەسىلە يېشىلدى.
The problem has been resolved.

يېغا. ئى [yeqa] an enemy; turmoil, upheaval

a leading role

يېتەكلە - يېتەكلىمەك. پ [yetəklimək] to lead, guide:

ئات يېتەكلىمەك

to lead a horse

يېتىپ - قوپۇپ. - [yetip - kopup] *see below*

نەدە يېتىپ - قوپۇۋاتسىز؟

Where do you live?

يېتىرقا - يېتىرقىماق. پ [yetirkimak] to be shy, bashful:

بۇ بالا يېتىرقايدۇ.

This child is shy.

يېتىش - يېتىشماق. پ [yetixmak] to sleep together

يېتىشمەك. پ [yetixmək] to catch up with, be enough:

دەرسته يېتىشمەك

to make up classes which one has missed

بىز بەختلىك كۈنلەرگە يېتىشتۇق.

We have everything we need now.

بۇ يەردە سۇ يېتىشمەيدۇ.

There is a shortage of water.

مېنىڭ بالام جەڭچى بولۇپ يېتىشتى.

My boy has become a soldier.

سەن يېتىشىپ قاپسەن.

You're good enough. You'll do!

يېتىشتۇر - يېتىشتۇرمەك. پ [yetixtürmək] to cause to catch up with; to nurture

ئارقىدا قالغان ئوقۇغۇچىلارنى ئالدىنقىلارغا يېتىشتۇرمەك

to help slower students catch up with faster ones

بىر ئايلىق مائاشنى يېتىشتۇرۇپ خىراجەت قىلماق

to budget one's wage carefully

كادىرلارنى يېتىشتۇرمەك

to foster, train cadres

يېتىشسىز. سۈپ [yetixsiz] insufficient, inadequate

بۇ ماقالىنىڭ يېتىشسىز يەرلىرى خېلى بار.

This article has a number of inadequacies.

يېتىشسىزلىك. ئى [yetixsizlik] inadequacy, shortcoming

يېتىل - يېتىلمەك. پ [yetilmək] to grow, ripen

مېۋىلەر ياخشى يېتىلدى.

The fruit has ripened well.

يېتىلە - يېتىلمەك. پ [yetilimək] to lead, guide

بالىنى يېتىلىمەك

to lead a child

بۇرنىدىن يېتىلىمەك

to lead by the nose

يېتىلەك. ئى [yetilək] leading, guiding:

يېتىلەككە كۆنگەن ئات

a horse which is used to being led

يېتىم. ئى [yetim] an orphan, motherless child or animal:

يېتىم بالا

an orphan

يېتىمچى. ئى [yetimqi] solitary hard labour

يېتىمچىلىك. ئى [yetimqilik] solitariness, loneliness, abandonment

يېتىمسىرە - يېتىمسىرىمەك. پ [yetimsirimək] to feel lonely, solitary

يېتىملىق. ئى [yetimlik] solitariness, loneliness

يېتىمئوغلاق. ئى [yetimoqlak] an orphan

يېرىق. ئى [yerik] a crack, a gap, a hole:

تام يېرىقى

a crack in the wall

تاختاي يېرىقى

a crack in a plank of wood

يېرىل - يېرىلماق. پ [ye-

fresh vegetables

يېڭى يىلىڭىزغا مۇبارەك بولسۇن!
Happy New Year!

ئۇ يېڭى كىيىم كىيىپتۇ.
He's wearing new clothes.

مەن يېڭى كەلدىم.
I arrived recently.

يېڭى ئەزا
a new recruit

يېڭىباشتىن رەۋ [yeŋibaxtin] all over again, from the beginning:

يېڭىباشتىن يازماق
to rewrite from scratch

يېڭىچە رەۋ [yeŋiqə] in a new style, modern:

يېڭىچە مەكتەپ
a new style school

يېڭىدىن رەۋ [yeŋidin] recently, just recently:

بۇ كىتاب يېڭىدىن نەشىردىن چىقتى.
This book has just been published.

يېڭىلا - يېڭىلىمەك. پ [ye-ŋilimək] to fail, be defeated:

دۈشمەن يېڭىلىدى.
The enemies were defeated.

يېڭىلا - يېڭىلىماق. پ [ye-ŋilimak] to renew, change, update:

كونا كىيىمنى يېڭىلىماق
to exchange old clothes for new

يېڭىلاڭ - يېڭىلانماق. پ [yeŋilanmak] to be renewed, updated:

مەكتەپنىڭ قىياپىتى يېڭىلاندى.
The school has had a face - lift.

يېڭىلمەس. پ [yeŋilməs] unconquerable, invincible:

يېڭىلمەس ئارمىيە
an invincible army

يېڭىلىش - يېڭىلىشماق. پ [yeŋilixmak] to make a mistake, to err:

يېڭىلىق. ئى [yeŋilik] new goods, new products, news:

بازاردا قانداق يېڭىلىقلار بار؟
What's new in the bazaar?

يېڭىياچە. رەۋ [yeŋiya:qə] recently, newly

يېلىم. ئى [yelim] gum, resin (from a tree)

يېلىن. ئى [yelin] an udder (of a mammal):

يېلىن سالماق. پ
to have milk in the udders

يېلىنىش - يېلىنماق. پ [ye-linmak] to implore, entreat

يېلىنجا - يېلىنجىماق. پ [yelinjimak] to burn fiercely:

ئوت يېلىنجاپ كەتتى.
The fire burnt fiercely.

يېلىنلا - يېلىنلىماق. پ [yelinlimak] to have enlarged udders (of a mammal)

يېلىنلىق. سۈپ [yelinlik] with enlarged udders

يېمەك. ئى [yeməк] food, nourishment

يېمەكلىك. ئى [yeməklik] foodstuffs

يېمەك - ئىچمەك. ئى [ye-mək-iqmək] food and drink

يېمىش. ئى [yemix] fruit, dried fruit

يېنىچىلاپ. رەۋ [yeniqilap] sideways, on one's side:

يېنىچىلاپ ياتماق
to lie on one's side

يېنىش - يېنىشماق. پ [ye-nixmak] to return, to be reconciled:

ئۇلار كىنودىن يېنىشتى.
They have come back from the cinema.

ئەر - خوتۇن ئىككىسى

يېغىر. ئى [yeqir]
a saddle wound; a scar, a tender spot:
يېغىرىغا تەگمەك .پ
to touch a sore spot
يېغىن. ئى [yeqin]
rainfall, precipitation:
بۇ يىل يېغىن كۆپ بولدى.
We've had a lot of rain this year.
يېقىل - يېقىلماق. پ [ye-kilmak] to be lit (of a fire, light etc.):
ئوت يېقىلدى.
The fire was lit.
يېقىلغۇ. ئى [yekiloqu]
fuel, energy
يېقىمسىز. سۈپ [yekimsiz]
boring, unpleasant:
يېقىمسىز ئادەم
a boring person
يېقىمسىز پۇراق
an unpleasant smell
يېقىملىق. سۈپ [yekimlik]
good - natured, cordial; beautiful:
يېقىملىق ئادەم
a cordial person
يېقىملىق ناخشا
a beautiful song
يېقىملىق پۇراق
a wonderful smell
يېقىن. رەۋ [yekin]
near, close, approximate:

يېقىن قوشنا
a close neighbour
يېقىن دوستلار
close, friends
كۆڭلىمىز يېقىن.
We're very close.
بۇ يەر ناھايىتى يېقىن.
It's very close.
ئۇ مەكتەپكە يېقىن جايدا تۇرىدۇ.
He lives near the school.
ئۇرۇمچىگە يېقىن قالدى.
We're getting near Urumqi.
يېقىندا
recently
يېقىندىن بۇيان مەن بەك ئالدىراش.
I've been very busy recently.
يېقىنچىلىق. ئى [yekinqilik]
proximity, closeness
يېقىنقى. سۈپ [yekinki]
recent, late:
يېقىنقى يىللاردا
in recent years
يېقىنقى گەپ
what has just been said
يېقىنلا - يېقىنلىماق. پ [yekinlimak] to be close, get close to, approach:
خوتەنگە يېقىنلاپ قالدۇق.
We're approaching Hotan.
يېقىنلاش - يېقىنلاشماق. پ [yekinlaxmak] to be close to, approach:
باھار يېقىنلاشماقتا.
Spring is approaching.
يېقىنلاشتۇر - يېقىنلاستۇرماق. پ [yekinlaxturmak]
to bring together, cause to approach:
كىتابنى كۆزگە يېقىنلاشتۇرماق
to bring the book up to one's eyes
يېقىنلىق. ئى [yekinlik]
proximity, closeness
يېكەن. ئى [yekən]
catta'il, a plant species
يېگانە. سۈپ [yega:nə]
alone, solitary:
يېگانە ياشىماق. پ
to live alone
يېگۈز - يېگۈزمەك. پ [ye-güzmək] to feed, nurture:
بالىنى تاماق يېگۈزمەك
to feed a child
يېگۈلۈك. ئى [yegülük]
consumed food, nourishment
يېڭى. سۈپ [yeŋi]
new, fresh; recently:
يېڭى سەي

يىپەك قۇرتى
a silk – worm
يىپەك يولى
the Silk Road
يىپەكچى. ئى [yipəkqi]
a silk–grower, silk merchant
يىپەكچىلىك. ئى [yipəkqilik] silk–growing, silk–selling
يىپەكلىك. سۈپ [yipəklik] silky, made of silk
يىپسىمان. سۈپ [yipsiman] thread–like, resembling string
يىتمە ـ يىتمەك. پ [yitmək] to get lost, to be misplaced:
كىتاب يىتىپ كەتتى.
The book is lost.
يىتتۈر ـ يىتتۈرمەك. پ [yittürmək] to lose, misplace:
ئۇ ئاچقۇچنى يىتتۈرۈۋەتتى.
He has lost the key.
يىر ـ يىرماق. پ [yirmak] to tear off, break off; interrupt:
دەرەخ شېخىنى يىرماق
to tear a branch off a tree
ئۇ مېنىڭگېپىمنى يىردى.
He interrupted me.
يىراق سۈپ [yirak] distant, far away:

يىراق تاغلار
distant mountains
يىراق شەرق
the Far East
ئۇ بەك يىراق يول.
It's a long way away.
بازار بۇ يەردىن كۆپ يىراق.
The market is a long distance from here.
قانچىلىك يىراق؟
How far is it?
يىراق تۇغقان
a distant relative
يىراقلا ـ يىراقلىماق. پ [yiraklimak] to be far away from
يىراقلاش ـ يىراقلاشماق. پ [yiraklaxmak] to become distant, move away from:
پاراخوت قىرغاقتىن يىراقلاشتى.
The boat moved away from the shore.
بۇ يول بىلەن ماڭساق، يولىمىز يىراقلىشىپ كېتىدۇ.
It will take longer if we take this road.
يىراقلىق. ئى [yiraklik] length, distance, distant places
يولنىڭ يىراقلىقى
the distance

يىرت ـ يىرتماق. پ [yirtmak] to tear, rip, rend:
ئۇ كىتابنى يىرتىپ پارچە ـ پارچە قىلىۋەتتى.
He tore the book to pieces.
يىرتقۇچ. سۈپ [yirtkuq] fierce, ferocious:
يىرتقۇچ ھايۋانلار
animals of prey
يىرتقۇچ دۈشمەن
a fierce enemy
يىرتىق. سۈپ [yirtik] torn, ripped:
يىرتىق چاپان
a torn coat
يىرتىل ـ يىرتىلماق. پ [yirtilmak] to be torn, ripped, split:
كىيىم يىرتىلىپ كەتتى.
My clothes are torn.
يىرگەنمەك. پ [yirgənmək] to detest, abhor, be disgusted with
يىرگىنچىلىك. سۈپ [yirginqlik] abhorrent, disgusting, detestable
يىرگىنىش ـ يىرگىنىشمەك. پ [yirginixmək] to abhor, detest
يىرىق. ئى [yirik] the groin
يىرىك. سۈپ [yirik] thick, rough, coarse; large:

يېنىشۇاپتۇ.
The couple are back together again.
يېنىشلاپ. رەۋ [yenixlap] again and again, repeatedly:
يېنىشلاپ سورىماق
to ask again and again
يېنىقلىق. سۈپ [yeniklik] on, alight:
چىراغ يېنىقلىقمۇ؟
Is the light on?
يېنىك. سۈپ [yenik] light; frivolous:
يېنىك سانائەت
light industry
ئاۋۇ چامادان بەك يېنىك.
That suitcase is very light.
يېنىك ئادەم
a frivolous person
يېنىكلە - يېنىكلىمەك. پ [yeniklimək] to be light, to improve:
يۈك يېنىكلىدى.
The load is lighter now.
يېنىكلەت - يېنىكلەتمەك. پ [yeniklətmək] to lighten, lift:
يۈكنى يېنىكلەتمەك
to lighten a load
يېنىكلەش - يېنىكلەشمەك. پ [yenikləxmək] to become light, to improve

هارۇننىڭ يۈكى خېلى يېنىكلەشتى.
The cart load is much lighter now.
ئۇنىڭ كېسىلى يېنىكلىشىپ قاپتۇ.
His illness has improved.
يېنىكلىك. ئى [yeniklik] lightness, buoyancy; levity:
يېنىكلىك قىلماق. پ
to be frivolous
يېيىتە - يېيىتماق. پ [yeyitmək] to spread, scatter:
يەرگە قۇم يېيىتماق
to scatter sand on the ground
يېيىش - يېيىشمەك. پ [yeyixmək] to eat, dine together:
يېيىشلىك. سۈپ [yeyixlik] delicious, good to eat:
يېيىشلىك تاماق
delicious food
يېيىق. سۈپ [yeyik] spread out, unfolded:
يېيىق قەغەز
unfolded paper
يېيىق كىر
clothes spread out (in the sun)
يېيىلما - يېيىلماق. پ [yeyilmak] to be spread out, scattered, dispersed:
بۇلۇت يېيىلدى.
The clouds dispersed.
قويلار تاغ باغرىدا يېيىلىپ ئوتلىماقتا.
The sheep are grazing, scattered over the hillside.
سىياھ قەغەزگە يېيىلىپ كەتتى.
Ink has spilled onto the paper.
يېيىلىپ - ئېچىلىپ. رەۋ [yeyilip-eqilip] carelessly, immodestly:
يېيىلىپ - ئېچىلىپ ئولتۇرماق.
to sit immodestly
يېيىم. م [yeyim] a measure word:
بىر يېيىم خېمىر
a lump of dough
يىپ. ئى [yip] string, thread:
يىپ تۇرمەك.
to wind thread
يىگىنگە يىپ ئوتكۈزمەك
to thread a needle
يىپىدىن يىگىنسىگىچە قارىماق
to examine carefully, scrutinize
يىپەك. ئى [yipək] silk:
خام يىپەك
natural silk

يىل. ئى [yil]
a year:
كېلەر يىل
next year
بەش يىل ئىلگىرى
five years ago
يىلدىن يىلغا
from year to year
يىلان. ئى [yilan]
a snake:
سۇ يىلنى
a water snake
جىم ياتقان يىلاننىڭ بېشىنى تەۋرەتمەك
to awaken a sleeping snake
يىلانبېلىق. ئى [yilanbelik]
an eel
يىلپىز. ئى [yilpiz]
a leopard
يىلتىز. ئى [yiltiz]
the root (of a plant):
دەرەخ يىلتىزى
the root of the tree
يىلدىن - يىلغا. رەۋ [yil-din-yilqa] from year to year
يىلسېرى. رەۋ [yilseri]
from year to year:
يىلقا. ئى [yilka]
a horse:
يىلقىچى. ئى [yilkiqi]
a keeper of horses:
يىللاپ. پ [yillap]
years and years, of long standing:

smooth:
يىڭتەك تۈز يول
a very smooth road
يىگلە - يىگلىمەك. پ [yigilimək] to wither, wilt, fade:
كاۋا يىگلەپ كەتتى.
The marrow has withered up.
يىگلەپ قالغان بالا
an emaciated child
يىگىت. ئى [yigit]
a young man, bridegroom:
يىگىت قولدىشى
the best man (at a wedding)
بىر يىگىت مەن تەرەپكە كەلدى.
A youth came up to me.
يىگىتلىك. سۈپ [yigitlik]
youthful, young:
يىگىتلىك چېغىمدا
in my youth
يىگىرمە. س [yigirmə]
twenty, a score
يىگىرمىنچى. س [yigirminqi] the twentieth
يىڭناسۇ. ئى [yiŋnasu]
a pin prick
يىڭنە. ئى [yiŋnə]
a needle, pin:
يىڭنە كۆزى
the eye of a needle
يىڭنە سانجىماق. پ
to prick with a needle

concise, brief:
يىغىنچاق يېزىلغان ماقالە
a concise article
يىغىنچاقلا . يىغىنچاقلىماق. پ [yiɣinqaklimak]
to summarize, sum up
يىغىنچاقلىق. ئى - [yiɣin-qaklik]a summary, brief, abstract
يىغىندى. ئى [yiɣindi]
a collection, compilation; the total:
يىقىتما - يىقىتماق. پ [yiqitmak] to throw down, overturn:
ئۇ ئىككى چېلىشچىنى يىقىتتى.
He threw two wrestlers.
شامال دەرەخلەرنى يىقىتىپ تاشلىدى.
The wind blew the trees over.
يىقىل - يىقىلماق. پ [yiqilmak] to fall over, be pulled down:
ئۇ يىقىلىپ دۇم چۈشتى.
He fell over with a bang.
كۈلۈپ يىقىلىپ چۈشمەك
to fall over laughing
تەختتىن يىقىلماق
to fall from power
يىك. ئى [yik]
a spindle; straight,

يىرىك چاچ
Thick hair
گاكپەن يىرىك بولۇپ قاپتۇ.
The rice is rather stodgy.
يىرىك قۇم
large – grained sand
يىرىكلەش - يىرىكلەشمەك. پ [yirikləxmək] to be coarse; to fall out (of relationships):
بىر - بىرى بىلەن يىرىكلەشمەك
to fall out
يىرىك. ئى [yiriŋ] pus
يىرىڭلا - يىرىڭلىماق. پ [yiriŋlimak] to become infected
يىرىڭلىق. سۈپ [yiriŋlik] infected, pussy:
يىرىڭلىق يارا
an infected wound
يىرىل - يىرىلماق. پ [yi-rilmak] to be torn; to burst, split
شاخ يىرىلىپ كەتتى.
The branch has cracked.
يىغ - يىغماق. پ [yiɣmak] to collect, gather:
مەن ماركا يىغىمەن.
I collect stamps.
ئۇ يېتەرلىك كىتاب يىغدى.
He gathered enough books.
باج يىغماق
to collect taxes
يىغا. ئى [yiɣa] crying, weeping
يىغا - زار. ئى [yiɣa-zar] crying, sobbing
يىغدۇر - يىغدۇزماق. پ [yiɣdurmak] to make someone collect something
يىغلا - يىغلىماق. پ [yiɣ-limak] to cry, weep:
بوۋاق يىغلاۋاتىدۇ.
The baby's crying.
بالا يىغلىمىسا ئانا ئەمچەك سالماپتۇ.
If the baby didn't cry, it's mother wouldn't feed it.
يىغلاش - يىغلاشماق. پ [yiɣlaxmak] to cry together
يىغلاڭغۇ. سۈپ [yiɣlaŋɣu] tearful, often crying:
يىغلاڭغۇ بالا
a cry – baby
يىغلامسىرا - يىغلامسىرىماق. پ [yiɣlamsirimak] to be about to cry:
يىغلامسىراپ سۆزلىمەك
to speak emotionally about something
يىغىش. ئى [yiɣix] a financial contribution
يىغىش قىلماق. پ
to collect money to buy something
يىغىش - يىغىشماق. پ
to collect, save (money):
پۇل يىغىشماق
to save money
يىغىل - يىغىلماق. پ [yi-ɣilmak] to be collected, gathered:
كۆپ ئادەم يىغىلدى.
A lot of people gathered.
يىغىم. ئى [yiɣim] the harvest:
كۈزلۈك يىغىم
the autumn harvest
يىغىم - تېرىم. ئى [yiɣim-terim] harvesting and ploughing:
يىغىم - تېرىم مەزگىلى
the harvesting and ploughing season
يىغىن. ئى [yiɣin] a meeting, conference:
يىغىن ئاچماق
to hold a meeting
يىغىنغا قاتناشماق
to attend a meeting
يىغىنغا كەلمىدىڭىزمۇ؟
Didn't you come to the meeting?
يىغىنچاق. سۈپ [yiɣinqak]

CONTENTS OF THE APPENDIXES

APPENDIX I

Word building Suffixes.

APPENDIX II

Inflecting Suffixes:

Case Suffixes
Possessive Suffixes
Plural Suffix
Predicate Suffixes
Adjective Modifiers
Verbal Suffixes: Voice
Participles and Gerunds
Particles

APPENDIX III

Verb Tables

Past Tense Constructions ..... 1 – 5
Past Tense Constructions Expressing Regret ..... 1 – 6
Past Abilitative Constructions ..... 1 – 2
Past Tense Constructions Expressing Frequent Action ..... 1 – 3
Past Continuous Tense Constructions ..... 1 – 6
Uncertain Past Tense Constructions ..... 1 – 13
Past Tense Constructions Expressing Desire / Intention ..... 1 – 8
Past Tense Constructions Expressing Recollection ..... 1 – 7
Past Tense Constructions Expressing Sarcasm or Unbelief ..... 1 – 5
Present Tense Constructions ..... 1 – 5
Present Continuous Tense Constructions ..... 1 – 2
Present Abilitative Tense Construction 1
Simple Future Constructions ..... 1 – 10
Uncertain Future Constructions ..... 1 – 11
Future Abilitative Tense Constructions 1
Future Tense Constructions Expressing Desire..... 1 – 3

يىللىق 1. سۆپ [yillik] anniversary, yearly:
ئونىنچى يىللىق
the tenth anniversary
بىر يىللىق مۇددەت
for a period of a year
بەش يىللىق پىلان
a five year plan
يىللىق 2. سۆپ
warm, luke - warm, tepid:
يىللىق ھاۋا
warm weather
يىللىقچى. ئى [yillikqi]
a hired farmhand, a servant
يىلمان. سۆپ [yilman] warm, luke - warm;
يىلمان سۇ
luke - warm water
يىلنامە. ئى [yilna:mə]
a year book
يىلە - يىلماق. پ [yili-mak] to warm up, to get hotter:
ھاۋا يىلىپ قالدى.
The weather has warmed up.
يىلىتە - يىلىتماق. پ [yilit mak] to heat, warm:
سۇنى يىلىتماق
to heat water
يىمىر - يىمىرمەك. پ [yi-mirmək] to twist between one's fingers; to rout:
قەغەزنى يىمىرمەك
to roll paper
دۇشمەننى يىمىرىپ تاشلىماق
to annihilate the enemy
يىمىرىل - يىمىرىلمەك. پ [yimirilmək] to be twisted; routed; split:
ئاتومنىڭ يىمىرىلىشى
the splitting of the atom
ئىستىبدات ھاكىمىيەت يىمىرىلدى.
The autocratic government has been destroyed.

singer	ناخشىچى
	6. ـ چىلىق، ـ چىلىك
kinship	تۇغقانچىلىق
friendship, comradeship	ئۇلپەتچىلىك
agriculture	دېھقانچىلىق
	7. ـ خان
a reader	كىتابخان
a folk healer	دوختاخان
a host	ساھىبخان
	8. ـ خانا
a kitchen, restaurant	ئاشخانا
a tax office	باجخانا
a guest house, hotel	مېھمانخانا
	9. ـ خور
a cannibal, man eater	ئادەمخور
a trouble maker	بالاخور
a violent man	قانخور
	10. ـ دار
an oppressor	بېسىمدار
an official	ئەمەلدار
a debtor	قەرزدار
	11. ـ دارچىلىق
a father's love	ئاتىدارچىلىق
hospitality	مېھماندارچىلىق
friendship	ئاغىنىدارچىلىق
	12. ـ داش
workmate	خىزمەتداش
smate	ساۋاقداش
husband	يولداش

قوشۇمچە I
APPENDIX I

سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Derivative Affixes

ئىسىمغا قوشۇلۇپ ئىسىم ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Affixes Added to Nouns Resulting in Nouns

	1. - پەز
a cook, chef	ئاشپەز
a hypocrite	ساختىپەز
a samsa maker	سامسىپەز
	2. - پۇرۇش
a tea seller	چايپۇرۇش
a book seller	كىتابپۇرۇش
a medicine seller	دورىپۇرۇش
	3. - چا، - چە
a drip, a drop	تامچا
a garden	باغچە
a concept	چۈشەنچە
	4. - چاق، - چەك، - چۇق، - چۈك
a pocket	يانچۇق
thoughtful	كۆڭۈلچەك
a toy	ئويۇنچۇق
	5. - چى
a worker	ئىشچى
a carpenter	ياغاچچى

هاراقكەش	a drunkard
هارۋىكەش	a cart driver

21. ـ گاھ

ئارامگاھ	a resting place
جەڭگاھ	a battlefield
دەرگاھ	a palace

22. ـ گەر، ـ كەر

جادۇگەر	a sorcerer
دەۋاگەر	a plaintiff
سودىگەر	a businessman
ئىغۋاگەر	a gossip

23. ـ گەرچىلىك

ئادەمگەرچىلىك	humanitarianism
سىپايىگەرچىلىك	gentleness

24. ـ لىق، ـ لىك، ـ لۇق، ـ لۇك

ياشلىق	a youth
كۇنلۇك	an umbrella
دەرەخلىك	a grove
قوغۇنلۇق	a melon field

25. ـ مان، ـ مەن

دەردمەن	one who has suffered
زوقمەن	a fan, enthusiast
ھاجەتمەن	a poor person

26. ـ نامە

بايانناما	a petition
تەكلىپنامە	a invitation
گۇۋاھنامە	a certificate

27. ھەم ـ

ھەمسەپەر	a fellow traveller

13. ـ دان

a thermos	چايدان
a candlestick	شامدان
an ash tray	كۈلدان

14. ـ داڭ، ـ تاڭ

a salt flat	شورتاڭ
a gully	يارداڭ
the sole of a shoe	ئۇلتاڭ

15. ـ دۇرۇق، ـ دۇرۇك، ـ تۇرۇق

a bit (of a bridle)	ئېغىزدۇرۇق
a bib, apron	شالدۇرۇق
a yoke	بويۇنتۇرۇق

16. ـ زار

an orchard, field of seedlings	كۆچەتزار
a garden, flowerbed	گۈلزار
a nursery	ئېكىنزار

17. ـ ساز

a locksmith	قۇلۇپساز
a boat builder	كېمىساز
a mechanic	ماشىنىساز

18. ـ شۇناس

a historian	تارىخشۇناس
a linguist	تىلشۇناس
a Mongolist	موڭغۇلشۇناس

19. ـ كار

a cotton grower	پاختىكار
a sinner	گۇناھكار
a defendant, responsible person	جاۋابكار

20. ـ كەش

an opium addict	ئەپيۇنكەش

باشقۇرماق	to lead, to control
سۇغارماق	to water, irrigate

3. ـ لا، ـ له، ـ دا، ـ ده

ئىشلىمەك	to work, irrigate
ئالقىشلىماق	to applaud
شامالدىماق	to get fresh air, to dry out

4. ـ لاش، ـ لەش

قانۇنلاشماق	to legalize
كېپەكلەشمەك	to flake

5. ـ لان، ـ لەن

قوراللانماق	to be armed
گۇمانلانماق	to be suspicious
هاياجانلانماق	to be suprised

ئىسمغا قوشۇلۇپ سۈپەت ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Affixes Added to Nouns Resulting in Adjectives

1. ـ انه

ئاقىلانه	sensible
دوستانه	friendly
غالىبانه	victorious

2. بەت ـ

بەتپۇراق	bad smelling
بەتنام	infamous
بەتتەم	bad tasting

3. بە ـ

بىئارام	ill at ease
بىئەدەب	impolite
بىھىساب	innumerable
بىتەلەي	unlucky

4. ـ پەرەس

ئابرويپەرەس	pompous

a purse	همیان
a soulmate, one with identical goals	همنه‌پەس

28. - ژاز، - باز

a factionalist	تەرەپباز
one who is bookish	کتابباز
a gambler	قمارژاز

29. - ژەن،

a gardener	باغژەن
a gate keeper	دەرژازىژەن
an inn keeper	سارايژەن

30. - زم

realism	رېئالزم
Marxism	ماركسزم
materialism	ماتېريالزم

31. - ستان، - ستان

graveyard	گۆرستان
Kazakhstan	قازاقستان
flower garden	گۈلستان

32. - نيه

Japan	ياپونيه
Bulgaria	بۇلغاريه
Germany	گېرمانيه

ئىسمغا قوشۇلۇپ پېئىل ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

Affixes Added to Nouns Resulting in Verbs

1. - سىرا، - سىرە

to be short of salt	تۇزسىرىماق
to be short of blood	قانسىرىماق
to be short of water	سۇسىرىماق

2. - غۇر-، - قۇر: - غار، - قار

to realize, to know	ئاڭقارماق

12. ـ نا

ئۈمىد	hopeless
ئىنساپ	merciless, heartless
ئاكار	maimed, crippled

13. ـ ۋى، ـ مي، ـ يى

ئەنئەنىۋى	traditional
قانۇنىي	legal
سەھرايى	rural

ئىسىمغا قوشۇلۇپ رەۋىش ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

Suffixes Added to Nouns Resulting in Adverb:

1. ـ انە

دوستانە	in a friendly manner
خالىسانە	unselfishly, willingly
غالىبانە	victoriously

2. ـ ەن

شەكلەن	ostensibly, apparently
ئومۇمەن	generally
تامامەن	entirely, completely

3. ـ چە

ئېغىزچە	oral
بۇ يىلچە	for this year
يېزىقچە	literary

4. ـ چىسىغا، ـ چىسىگە

دېھقانچىسىغا	in a rural manner
ئەسكەرچىسىگە	in a soldierly manner
مەدداھچىسىغا	long ـ winded, talkative

5. ـ دە

پالاقتىدە	with a bang
غىپتىدە	quickly, suddenly
جىمىدە	quietly, silently

given to womanizing	خوتۇنپەرەس
aggressive, hostile	ئۇرۇشپەرەس
	5. - پەرۋەر
fair, just	ئادالەتپەرۋەر
knowledgeable	مەرىپەتپەرۋەر
patriotic	ۋەتەنپەرۋەر
	6. - چان
sickly, weak	ئاغرىقچان
hard-working	ئەمگەكچان
caring, concerned	كۆيۈمچان
	7. - چى
conceited, boastful	پوچى
a rash, hasty person	تەۋەككۈلچى
a trouble maker	چاتاقچى
	8. - چىل
dexterous, skilled	ئەپچىل
honest	راستچىل
leftist	سولچىل
	9. - سىز
stupid, dull	ئەقىلسىز
invaluable	باھاسىز
ignorant, uninformed	خەۋەرسىز
	10. - سىمان
human-like	ئادەمسىمان
wave-like	دولقۇنسىمان
chain-like	زەنجىرسىمان
	11. - لىق، - لىك؛ - لۇق - لۈك
armed	قوراللىق
wise, well-informed	بىلىملىك
salty	تۇزلۇق

ئۆگىنىش	study
تونۇش	an acquaintance

5. ـغاق، ـقاك؛ ـگەك، ـكەك

پاتقاق	muddiness
توزغاق	cattail wool
ئىلگەك	pin, hook

6. ـ غۇ، ـ قۇ، ـ گۇ، ـ كۇ، (ـ غا، ـ قا، ـ گە، ـ كە)

تېرىلغۇ	planting, sowing
ئاچقۇ	opening
سۈپۈرگە	broom

7. ـ غۇچ، ـ قۇچ، ـ گۇچ، ـ كۇچ

سىزغۇچ	ruler, straight-edge
ئاچقۇچ	key
ئۆچۈرگۈچ	eraser

8. ـ غۇچى، ـ قۇچى؛ ـ گۇچى، ـ كۇچى

ئوقۇغۇچى	student
يازغۇچى	writer
كۈتكۈچى	waiter

9. ـ غۇلۇق، ـ قۇلۇق؛ ـ گۇلۇك

كۆرگۈلۈك	hardship, suffering
تارتقۇلۇق	hardship, suffering
قىلغۇلۇق	task, duty

10. ـ غىن، ـ قىن، ـ قۇن، ـ گۇن، ـ كۇن

تاشقىن	flood
قاچقۇن	escaper, deserter
تۇتقۇن	prisoner

11. ـ ق، ـ ك، ـ اق؛ ـ ەك، ـ ۇق، ـ ۈك

سوراق	interrogation
تاپشۇرۇق	homework, task
بۇيرۇق	order, command

6. ـ چىلاپ؛ ـ چىلەپ

خوراز چىلاپ — like a rooster
پاقا چىلاپ — like a frog
ئۆچكە چىلەپ — like a goat

7. ـ لاپ، ـ لەپ

كۈنلەپ — for days
يىللاپ — for years

8. ـ لارچە، ـ لەرچە

ئاكىلارچە — in a brotherly manner
ئەخمەقلەرچە — in a foolish manner
قېرىنداشلارچە — in a comradely manner

9. ـ مچە،

قىشمچە — all winter
يازمچە — all summer

پېئىلغا قوشۇلۇپ ئىسىم ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Verbs Resulting in Nouns

1. ـ ت، ـ ىت، ـ ەت، ـ ۇت، ـ ۈت

تۇغۇت — birth
كۆچەت — sapling
چېكىت — full stop, period

2. ـ داق، ـ دەك

قوزداق — dish of meat and vegetables
قوندداق — roost
كېكىردەك — throat

3. ـ دۇق

قالدۇق — remains, remnant
تاشلاندۇق — refuse, trash
ھاردۇق — rest, leisure

4. ـ ش، ـ مش، ـ ۇش، ـ ۈش

بىلىش — knowledge

20. - مچی

باشلامچی — leader
تىلەمچى — beggar
ئالدامچى — a cheat, imposter

21. - مىش، - مۇش - مۈش

ئۆتمۈش — the past
قىلمىش — a wicked deed
تۇرمۇش — life

22. - ن، - مىن، - ۇن، - ۈن

يىغىن — meeting
تۈگۈن — a knot
يېغىن — precipitation, rain

23. - مندى، - ۇندى، - ۈندى

چېپىندى — wood chips
قىرىندى — shavings, scrapings
ئۈزۈندى — excerpt, extract

24. - چە؛ - چا

چۈشەنچە — concept ,thought
سېلىنچا — mat, floor or bed covering
يېپىنچا — a cape

يېتىلغا قوشۇلۇپ سۈپەت ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Verbs Resulting in Adjectives

1. - چاق، - چەك، - چۇق، - چۈك

تارتىنچاق — shy
ياسانچۇق — fashionable, fastidious
ماختانچاق — conceited, boastful

2. - غاق، - قاق، - گەك، - كەك

توڭغاق — afraid of the cold
ئۇرۇشقاق — aggressive
چىقىشقاق — sociable, friendly

12. -ك، -اك، -ەك

بوشاك — indecisive, irresolute
ئاھاڭ — sound, tune
قىستاك — crowded

13. -ل

قامال — blockade, siege
تۆگەل — complete, enough

14. -لغۇ، -الغۇ، -ەلگۇ

ئۇنئالغۇ — cassette recorder
ئاتالغۇ — term, name

15. -ىم، -ام، -ەم، -ۇم، -ۈم

بىلىم — knowledge
ئۆلۈم — death
توختام — contract

16. -ما، -مە

ئەسلىمە — memories, recollections
كۆرسەتمە — instructions
كۆنۈكمە — exercise, drill

17 -ماچ، -مەچ

چۆگىلىمەچ — a circle, oval
قوماچ — popcorn
تەرمەچ — firewood, brushwood

18. -ماق، -مەك

چاقماق — lightning
تېپىشماق — quiz, riddle
يېمەك - ئىچمەك — food and drink

19. -مان، -مەن

كۆچمەن — nomad
ئويمان — a hollow, depression
ئۆلەرمەن — weak, half-dead

سۈپەتكە قوشۇلۇپ ئىسىم ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Adjectives Resulting in Nouns

1. ـ چىلىق، ـ چىلىك

busyness	ئالدىراشچىلىق
filthiness	پاسكىنىچىلىق
ugliness	سەتچىلىك

ـ لىق، ـ لىك، ـ لۇق، ـ لۈك

stupidity	دۆتلۈك
hypocrisy	ساختىپەزلىك

سۈپەتكە قوشۇلۇپ پېئىل ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Affixes Added to Adjectives Resulting in Verbs

1. ـ سىت ـ

to look down on	كەمسىتمەك
to look up to, admire	مەنسىتمەك

2. ـ سىن ـ

to worry, fear	خۇدۇكسىنماق
to feel alone	غېرىبسىنماق
to feel that something is insufficient	ئازسىنماق

3. ـ لا، ـ لە، ـ دا، ـ دە، ـ شا، ـ شە ـ

to go slow	ئاستىلىماق
to go black	قارىداشماق
to repair, put right	ئوڭشىماق

4. ـ لاش، ـ لەش ـ

to be easy	ئاسانلاشماق
to be weak	زەئىپلەشمەك
to be mixed	ئارىلاشماق

5. ـ لان، ـ لەن

شادلانماق

3. - غۇر، - قۇر؛ - گۇر، - كۇر

جىمغۇر	shy, quiet
چاپقۇر	quick, fast
ئۆتكۇر	sharp (for knives and instruments)

4. - غۇن، - قۇن؛ - گۇن، - كۇن

تۇيغۇن	sensitive, alert
تۇرغۇن	stable, unchanging
چۈشكۈن	depressed, hopeless

5. - غىن، - قىن؛ - گىن، - كىن

كەسكىن	decisive
قىزغىن	enthusiastic

6. - ق؛ - ك

ئاغرىق	sick, ill
چىرىك	rotten, spoiled
قۇرۇق	dry

- ڭغۇ، - ڭگۇ؛ - اڭغۇ، - ەڭگۇ

يىغلاڭغۇ	give to crying
كۆتۈرەڭگۇ	high-spirited, high
چېچىلاڭغۇ	untidy, careless

8. - لىق، - لىك؛ - لۇق، - لۈك

يېيىشلىك	tasty
مىنىشلىك	easy to ride, obedient (of a horse)
ئولتۇرۇشلۇق	settled, resident

9. - ما، - مە

ئاسما	suspended, hanging
پۈكلىمە	folding, collapsible
كۆتۈرمە	raised

رەۋىشكە قوشۇلۇپ سۈپەت ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Adverbs Resulting in Adjectives

1. ـ قى، ـ كى

ئاخشامقى	yesterday evening's ...
بۇلتۇرقى	last year's ...
تۇنۇگۈنكى	yesterday's...

سانغا قوشۇلۇپ ئىسىم ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Numbers Resulting in Nouns

1. ـ يلەن، ـ يەيلەن

ئالتەيلەن	six people
ئونەيلەن	ten people
تۆتەيلەن	four people

سانغا قوشۇلۇپ سۈپەت ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Numbers Resulting in Adjectives.

1. ـ چە

بەشچە	about five
ئونچە	about ten
ئوتتۇزچە	about thirty

2. ـ نچى، ـ ىنچى

بىرىنچى	first
ئالتىنچى	sixth
مىڭىنچى	thousandth

سانغا قوشۇلۇپ رەۋىش ياسىغۇچى قوشۇمچىلار
Suffixes Added to Numbers Resulting in Adverbs

1. ـ لاپ، ـ لەپ

ئونلاپ	by the tens
يۈزلەپ	by the hundreds
مىليونلاپ	by the millions

to be exhausted	هالسزلانماق
to be unconscious	هوشسزلانماق

6. ـ سرقا ـ

to be famished	ئېچىرقىماق
to be shy	يېتىرقىماق
to be in a daze	تېڭىرقىماق

سۆپەتكە قوشۇلۇپ يەنە سۆپەت ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

Affixes Added to Adjectives Resultting in Adjectives

1. ـ چاق، ـ چەك، ـ چۇق، ـ چۈك

shy, bashful	تارتىنچاق
oval shaped	ئۇزۇنچاق
timid, fearful	قورقۇنچاق

2. ـ ۇچ، ـ ۈچ،

bluish	كۆكۈچ
whitish	ئاقۇچ
sallow, yellowish	سارغۇچ

3. نا ـ

unclean	ناپاك
incorrect	ناتوغرا
strange, unfamiliar	ناتونۇش

سۆپەتكە قوشۇلۇپ رەۋىش ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

Suffixes Added to Adjectives Resulting in Adverbs

1. ـ لاپ، ـ لەپ

one_by_one	بىر ـ بىرلەپ
in large numbers	كۆپلەپ
well, properly	ياخشىلاپ

2. ـ لارچە، ـ لەرچە

bravely	باتۇرلارچە
foolishly	ئەخمەقلەرچە
humanly	ئىنسانلارچە

3. چىقىش كېلىش
Ablative Case

ـدىن، ـتىن

مىسال:
Example:

ئۇ ئۈرۈمچىدىن تۈنۈگۈن قايتىپ كەلدى.
He returned from Urumqi yesterday.

بۇنىڭدىن ئۇنىڭ مۇددىئاسى ئېنىق بىلىنىدى.
From this, his motive can be clearly understood.

4. ئورۇن كېلىش
Locative Case

ـدا، ـدە، ـتا، ـتە

مىسال:
Example:

ئۇ 1956 ـ يىلدىن بۇيان قەشقەردە تۇرغانىدى.
He has lived in Kashkar since 1956.

شۇ چاغدا ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى يۈز بەردى.
At that time the Three District Insurrection occurred.

5. ئورۇن ـ پەلگە كېلىش
Spatial-Temporal Case

ـدىكى، ـتىكى

مىسال:
Example:

ئۈرۈمچىدىكى كىشىلەر
people from Urumqi

APPENDIX II

سۆز تۈرلىگۈچى قوشۇمچىلار

Inflective Affixes

كېلىش كاتېگورىيىسى

Case Suffixes

1. يۆنىلىش كېلىش

Dative Case

ـ غا، ـ قا، ـ گە، ـ كە

مىسال:

Example:

مەن 5 ـ ئايدا يەركەنگە بارغانىدىم.

I went to Yarkand in May.

سىز يۈسۈپكە خەت يازدىڭىزمۇ؟

Have you written to Yusup?

2. چۈشۈم كېلىش

Accusative Case

ـ نى

مىسال:

Example:

مۇشۇ كىتابنى كىم يازغان؟

Who wrote this book?

سىلەرنى ئاۋارە قىلدىم.

I've troubled you.

ئۇنىڭ بالىسى بەكمۇ ئوماق ئىكەن.
Her child is certainly lovely.

سېنىڭ خىزمەت پوزىتسىيەڭ ئانچە ياخشى ئەمەس.
Your work attitude isn't very good.

ئىگىلىك كاتېگورىيىسى
Possessive Suffixes

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـم، ـم، ـۇم، ـۈم	ـمىز، ـمىز
II	ـڭ، ـ ڭ، ـ ۇڭ، ـ ۈڭ	لار، ـ لەر،
		ـ ۇڭلار، ـ ۈڭلار
	ـڭىز، ـ ڭىز	ـ لىرى
III	ـى، ـ سى	

مىسال:
Example:

مېنىڭ دادام موللا ئىدى.
My father was a mollah.

جۇڭگونىڭ شىمالىي قىسمى
northern China

ئەتە دەرسكە دەپتىرىڭلارنى ئېلىپ كېلىڭلار.
Please bring your notebooks to class tomorrow.

كۆپلۈك كاتېگورىيىسى
Plural Suffix

ـلار، ـلەر

مىسال:
Example:

بۇ باغدىكى گۈللەر ئىنتايىن خۇش پۇراقلىق.
The flowers of this garden are particularly fragrant.

6. چەك كېلىش
Delimiting Case

ـ غىچە، ـ قىچە، ـ كىچە

مىسال:

جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ تۆمۈر يولى كورلىغىچە كەلدى.
The Southern Xinjiang Railway has come as far as Korla.

ئۇ ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە خەلق ئۈچۈن ئىشلىدى.
He worked for the people until the end of his life.

7. ئوخشاتما كېلىش
Case of Similitude

ـ دەك، ـ تەك

مىسال:
Example:

ئۇنىڭ كۆڭلى تاشتەك قاتتىق ئىكەن.
Her heart is as hard as stone.

زىياپەتكە ئوندەك كىشى قاتناشتى.
About ten people came to the party.

8. ئىگىلىك كېلىش
Genitive Case

ـ نىڭ

مىسال:
Example:

ـراق، ـرەك

مىسال:
Example:

بۇ پىچاق ئۇنىڭدىن ياخشىراق.
This knife is better than that one.

قايسى تاياق ئۇزۇنراق؟
Which stick is longer?

2. ئەركىلەتمە دەرىجە
Diminutive

ـغىنا، ـقىنا، ـگىنە، ـكىنە

مىسال:
Example:

بۇ ئوماققىنا بالا ئىكەن!
This child is really cute.

بۇ كۆچۈك يوغانغىنا بولۇپ قاپتۇ.
This puppy is getting awfully big.

پېئىل دەرىجىلىرى
Voice

1. مەجھۇل دەرىجە
Passive Voice

ـل، ـىل، ـۇل، ـۈل

ـن، ـىن، ـۇن، ـۈن (سۆز تومۇرىنىڭ ئاخىرىقى ھەرپى «ل» بولسا)
(If the word root ends in "L".)

ئەسكەرلەر تۈنۈگۈن يېتىپ باردى.
The soldiers arrived yesterday.

سۇ بالىلارنى تونامسىز؟
Do you know those children?

خەۋەر كاتېگورىيەسى
Predicate Suffixes

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
	ـ مەن	ـ مىز
II	ـ سەن ـ سىز ـ سىلى	ـ سىلەر
III	ـ دۇر، ـ تۇر	ـ دۇر، ـ تۇر

مىسال:
Example:

ئۇ چوڭ باشلىقتۇر.
He is an important leader.

1988 - يىلدىن بۇيان مەن ئوقۇغۇچىمەن.
I've been a student since 1988.

سۈپەت دەرىجىلىرى
Adjective Modifiers

1. ئاشۇرما دەرىجە
Comparative Degree

4. مەجبۇرىي دەرىجە
Causative Voice

غۇز ـ ، قۇز ، ـ گۇز ، كۇز — (سۆز تومۇرىنىك ئەڭ ئاخىرىقى ھەرپى «ر» ياكى «ت» بولسا)
(If the word root ends in "R" or "T".)

ـ ار ، ـ ۇر — (سۆز تومۇرىنىك ئەڭ ئاخىرىقى ھەرپى «ش» ياكى «چ» بولسا)
(If the word root ends in "X" or "Q".)

ـ دۇر ، ـ تۇر — (سۆز تومۇرىنىك ئەڭ ئاخىرىقى ھەرپى «ر»، «ت» ، «ش» ، ياكى «چ» دىن باشقا ئۈزۈك تاۋۇش بولسا)
(If the word root ends in any consonant other than "R", "T", "X", or "Q")

ـ ت — (سۆز تومۇرىنىك ئەڭ ئاخىرىقى ھەرپى سوزۇق تاۋۇش بولسا)
(If the word root ends in a vowel.)

مىسال:
Example:

ئۇ بۇ خەتنى ماڭا يازدۇردى.
He made me write this letter.

بايراملىق كىيىم تىككۈزدىڭىزمۇ؟
you having clothes made for the festival?

مىسال:
Example:

بۇ ماشىنا قايسى دۆلەتتە ياسالغان؟
In which country was this truck made?

يىغىن سائەت بەشتە باشلاندى.
The meeting was started at five o'clock.

2. ئۆزلۈك دەرىجە
Reflexive Voice

ـن، ـىن، ـۇن، ـ ۇن، ـل، ـل، ـۇل، ـۈل

مىسال:
Example:

ئۇ ياتاقتا تەييارلىنىۋاتىدۇ.
He is preparing himself in the room.

مەن تۈنۈگۈن كەچتە يۇيۇندۇم.
I washed (myself) last night.

3. ئۆملۈك دەرىجە
Reciprocal Voice

ـش، ـىش، ـۇش ، ـۈش

مىسال:
Example:

بىز سائەت 12 گىچە سۆزلەشتۇق.
We spoke together until twelve o'clock.

بۈگۈن ئەتىگەندە ئۇلار تۇنچى قېتىم كۆرۈشتى.
This morning they saw each other for the first time.

	ـ ماڭ، ـ مەڭ	ـ ماڭلار، ـ مەڭلەر
	ـ مسلا، ـ مسلە	ـ ماڭلار، ـ مەڭلەر
III	ـ مسۇن	ـ مسۇن

مسال:
Example:

مەن سزگە سۆزلىگەندە ماڭا قاراڭ.
Please look at me when I speak to you.
ئۇ ئۆيدىن چىقمسۇن.
He must not leave the house.

شەرت شەكلى 1
Conditional

بولۇشلۇق:
Positive

شەخس Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـ سام، ـ سەم	ـ ساق، سەك
II	ـ ساڭ، ـ سەڭ	ـ ساڭلار، سەڭلار
	ـ سىڭز	ـ ساڭلار، ـ سەڭلار
	ـ سلا، سلە	ـ ساڭلار، ـ سەڭلار
III	ـ سا، ـ سە	ـ سا، ـ سە

بولۇشسىز:
Negative

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural

بۇيرۇق ۋە ئۆتۈنۈش شەكلى
Imperative and Optative Voice

بولۇشلۇق:
Positive

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـ ي، ـاي، ـەي	ـيلى، ـايلى، ـەيلى
II	ـ غىن، ـ قىن، ـ گىن، ـ كىن	ـ ڭلار، ـ ڭلار، ـ ۇڭلار، ـ ۇڭلار
	ـ غىنا، ـ قىنا، ـ گىنە، ـ كىنە	ـ ڭلار، ـ ڭلار، ـ ۇڭلار، ـ ۇڭلار
	ـ ڭ، ـ ىڭ، ـ ۇڭ، ـ ۇڭ	ـ ڭلار، ـ ڭلار، ـ ۇڭلار، ـ ۇڭلار
	ـ سىلا، ـ سىلە	ـ ڭلار، ـ ڭلار، ـ ۇڭلار، ـ ۇڭلار
III	ـ سۇن	ـ سۇن

بولۇشسىز:
Negative

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـ ماي، ـ مەي	ـ مايلى، ـ مەيلى
II	ـ مىغىن، ـ مىگىن	ـ ماڭلار، ـ مەڭلەر
	ـ مىغىنا، ـ مىگىنە	ـ ماڭلار، ـ مەڭلەر
	ـ ما، ـ مە	ـ ماڭلار، ـ مەڭلەر

	ـ سىڭىزمۇ	ـ ساڭلارمۇ، ـ سەڭلارمۇ
	ـ سىلىمۇ	ـ ساڭلارمۇ ـ سەڭلارمۇ
III	ـ سىمۇ	ـ سىمۇ

بولۇشسىز:
Negative

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـ مىسامۇ، ـ مىسەممۇ	ـ مىساق، ـ مىسەك
II	ـ مىساڭمۇ، ـ مىسەڭمۇ	ـ مىساڭلارمۇ، ـ مىسەڭلارمۇ
	ـ مىسىڭىزمۇ	ـ مىساڭلارمۇ، ـ مىسەڭلارمۇ
	ـ مىسىلىمۇ	ـ مىساڭلارمۇ، ـ مىسەڭلارمۇ
III	ـ مىسىمۇ	ـ مىسىمۇ

مىسال:
Example:

يامغۇر ياغسىمۇ، مەن بازارغا بېرىشىم كېرەك.
Although it is raining, I must go to the bazar.

ئۇ كەلمىسىمۇ، زىياپەتنى ياخشى ئۆتكۈزدۇق.
Although he didn't come, we enjoyed the banquet.

I	ـ مسام، ـ مسەم	ـ مساق، ـ مسەك
II	ـ مساڭ، ـ مسەڭ	ـ مساڭلار، ـ مسەڭلار
	ـ مسەڭنر	ـ مساڭلار، ـ مسەڭلار
	ـ مسلا، ـ مسله	ـ مساڭلار، ـ مسەڭلار
III	ـ مسا، ـ مسه	ـ مسا، ـ مسه

مسال:
Example:

ئۇ كەلگەن بولسا، مەن ناھايىتى خۇشال بولاتتىم.

If he had come, I would have been very happy.

سز پوچتىخانىغا بارمىسڭز، بۇ خەتنى ئۆزۈم بېرىپ سالىمەن.

If you are not going to go to the post office, I will post this letter myself.

شەرت شەكلى II

Conditional

بولۇشلۇق:
Positive

شەخس: Person	بىرلىك: Singular	كۆپلۈك: Plural
I	ـ ساممۇ، ـ سەممۇ	ـ ساقمۇ، سەكمۇ
II	ـ ساڭمۇ، ـ سەڭمۇ	ـ ساڭلارمۇ، ـ سەڭلارمۇ

Example:

تۈنۈگۈن كەلگەن كىشى پەرھات ئىكەن.
The person who came yesterday was Parhat.

كەلمىگەن ئادەمگە ساقلىمايلى.
Let's not wait for those who haven't come.

بىز ھازىر ئويناۋاتقان ئويۇن «پۇتبول» دەپ ئاتىلىدۇ.
The game we are playing now is called "football".

رەۋىشداشلار:

Gerunds

1. ئۆتكەن زامان رەۋىشداش:
Past Tense Gerund

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ غىن ـ، ـ قىن ـ	ـ مىغىن ـ،
ـ گىن ـ، كىن ـ	ـ مىگىن ـ

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ غانلىق ـ ، ـ قانلىق ـ،	ـ مىغانلىق ـ ،
ـ گەنلىك ـ ، ـ كەنلىك ـ	ـ مىگەنلىك ـ

مىسال:
Example:

كەلگىنىم ياخشى بولدى.
It was good that I came.

ئۇنىڭ ئىشنى پۈتتۈرگەنلىكىنى بىلمىدىڭىزمۇ؟
Didn't you know that he had finished?

سۈپەتداش ۋە رەۋىشداشلار

Participles and Gerunds

سۈپەتداشلار:
Participles

1. ھازىرقى زامان سۈپەتداش:
Present Participle

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
- ۋاتقان، - ىۋاتقان، - ئۇۋاتقان، - ئۈۋاتقان	- مايۋاتقان، - مەيۋاتقان

2. كەلگۈسى زامان سۈپەتداش:
Future Participle

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
- يدىغان، - دىغان	- مايدىغان، - مەيدىغان
- ر، - ئار، - ئەر	- ماس، - مەس

3. ئۆتكەن زامان سۈپەتداش:
Past Participle

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
- غان، - قان، - گەن، - كەن	- مىغان، - مىگەن

- ىدىغانلىق - ، - مايدىغانلىق - .
- يدىغانلىق - - مەيدىغانلىق -

مىسال:
Example:

ئۇ ئۆزىنىڭ سۆزلەيدىغانلىقىنى بىلەمدۇ؟
Does he know that he will speak?

ئۇنىڭ تاماكا چەكمەيدىغانلىقى راست!
It's true, he doesn't smoke!

4. چېتىلما رەۋىشداش:
Gerund of Association

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
- پ، - ىپ، - ۇپ، ۈپ	- ماي، - مەي

مىسال:
Example:

ئولتۇرۇپ، ئاڭلاپ يازـ.
Sit down, listen and write.

سۆزلەۋاتقاندا كۈلمەي سۆزلەـ.
Don't smile while you talk.

5. چەك رەۋىشداش:
Gerund of Limitation

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
- غۇچە، - قۇچە،	- مىغۇچە، - مىگۇچە
- گۈچە، - كۈچە،	- مىگۈچە،

2. هازىرقى زامان رەۋىشداش:
Present Tense Gerund

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ ۋاتقىن ـ	ـ مايۋاتقىن ـ، ـ مەيۋاتقىن ـ

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ ۋاتقانلىق ـ	ـ مايۋاتقانلىق ـ ـ مەيۋاتقانلىق ـ

مىسال:
Example:

ئۇنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلىمەن.
I know that he is coming.

ئۇ مېنىڭ كېلىۋاتقانلىقىمنى ئويلاۋاتىدۇ.
She thinks that I am coming.

3. كەلگۈسى زامان رەۋىشداش:
Future Tense Gerund

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ يدىغىن ـ، ـ يدىغىن ـ	ـ مايدىغىن ـ، ـ مەيدىغىن ـ

بولۇشلۇق: Positive	بولۇششىز: Negative

مىسال:
Example:

يامغۇر ياغقاچقا، بازارغا چىقمايمىكىن دەيمەن.
Because it's raining, I won't go to the bazar.

ئۇ كەلمىگەچكە، مەن زىياپەتكە بارالمىدىم.
Because she didn't come, I couldn't go to the banquet.

8. ئىزچىل رەۋىشداش:
Gerund of Progression

- غانسېرى، - قانسېرى،
- گەنسېرى، - كەنسېرى

مىسال:
Example:

ئۇلارنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسى بارغانسېرى ياخشىلىنىۋاتىدۇ.
Their living standard is gradually improving.

مەن ئاڭلىغانسېرى قىزىقارلىق هېس قىلدىم.
The more I listened, the more I felt amused.

9. بىردەك ۋاقىت رەۋىشداش:
Gerund of Concurrence

- غاچ، - قاچ، - گەچ، - مىغاچ، - مىگەچ
- كەچ

مىسال:
Example:

دەرسىمنى تەكرارلىغاچ تەلئەتنى ساقلايمەن.
I'll wait for Tal'at while I review for class.

تېلېۋىزور كۆرگەچ تاماق يەيلى.
Let's eat while we watch television.

مىسال:
Example:

مەن قايتىپ كەلگۈچە مەشق قىلىڭلار.
Please practice until I return.

ئازاتنى كۆرمىگۈچە كەتمەيمەن.
I won't leave until I see Azat.

6. مەقسەت ۋە ئۆتكەن زامان رەۋىشداش:
Gerund of Purpose and Elapsed Time

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ غىلى، ـ قىلى، ـ گىلى، ـ كىلى	ـ مىغىلى، ـ مىگىلى

مىسال:
Example:

مەن ئىشتان ئالغىلى ماگىزىنغا بارغانىدىم.
I went to the store to buy trousers.

مەن قەشقەرگە كەلگىلى ئىككى يىل بولدى.
It's been two years since I came to Kashkar.

7. سەۋەب رەۋىشداش:
Causative Gerund

بولۇشلۇق: Positive	بولۇشسىز: Negative
ـ غاچقا، ـ قاچقا، ـ گەچكە، ـ كەچكە	ـ مىغاچقا، مىگەچكە

مسال:
Example:

بۇ ئىمتىھاندىن ئۆتۈش تەس.
It's difficult to pass this test.

مۇشۇنداق خەتنى يېزىۋەرمەسلىكىڭىز كېرەك.
You mustn't write this kind of letter.

ئەسكەرتىش:
Note:

بەزىدە، يۆنىلىش ياكى چۈشۈم كېلىشتىمۇ «ش» قوشۇمچىسى ئىشلىتىلىدۇ.
Sometimes the Dative or Accusative Case suffixes are used with the "ش" suffix.

مسال:
Example:

بىزنىڭ ئاشخانىمىزدا ھاراق ئىچىشكە بولمايدۇ.
Drinking alcohol in our restaurant is not allowed.

- ماق - ، - مەك -

مسال:
Example:

سۆزلىمەك
to speak

دېمەك يازماقتىن ئاسان.
It's easier to speak than to write.

- غۇ -، - قۇ -، - گۇ -، - كۇ -

ئەسكەرتىش:
Note:

10. داۋام رەۋىشداش:
Continuous Gerund

بولۇشلۇق: Positive

- ئا... - ئا، - ئە... - ئە، - ماي... - ماي، - مەي... - مەي
- ي... - ي

بولۇشسىز: Negative

مىسال:
Example:

يازا - يازا قولۇم ئاغرىپ كەتتى.
I wrote wrote and until my hand hurt.

ئۇ كەلمەي - كەلمەي بۇگۈن تۇيۇقسىز كەلدى.
After not coming for a long time, he suddenly came today.

11. دەرھال ھەرىكەت شەكىل:
Immediate Action Form

- ئا... - مايلا، - ئە... - مەيلا،
- ي... - مايلا، - ي... - مايلا

مىسال:
Example:

ئۇ بۇگۈن تاڭ ئاتا - ئاتمايلا يۇرۇپ كەتتى.
He left before dawn today.

12. ھەرىكەتنامە
Nomen Actionum (Infinitive)

بولۇشلۇق: Positive

- ش - ، - ىش -، - ماسلىق -
- ۇش - ، -، ۇش - - مەسلىك -

بولۇشسىز: Negative

2. - چۇ

قوشۇش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ:
Expressing "in addition" or "also":

مىسال:
Example:

مەن كەچتە كىنوغا بارىمەن، سىزچۇ؟
I'm going to a film in the evening, what about you?

بىز ھەممىمىز ئىمتىھاندىن ئۆتتۇق، ئازاتچۇ؟
We all passed the examination. Did Azat also pass?

ئىزاھات:
Note

- چۇ ئۇلانمىسى بەزىدە ئۆتۈنۈش ياكى تىلەك مەنىسىنمۇ بىلدۈرىدۇ.
Sometimes the particle چۇ - expresses a request or plea.

مىسال:
Example:

ھە ئاداش، مۇشۇ ئېلاننى ماڭا ئوقۇپ بەرسەڭچۇ!
Excuse me, would you read this announcement to me?

ئاۋۇ كىتابنى ئەكىلىپ بەرسەڭچۇ!
Would you give me that book?

3. - مۇ

قوشۇش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ:
Expressing "in addition" or "also":

مىسال:
Example:

ھەئە، دادامۇ چىقىدۇ.
Yes, my father is also going.

شۇ كىتابنىمۇ ئوقۇغانىدىم.
I've also read this book.

بۇ قوشۇمچىلار «كەل ـ» پېئىلى ياكى «بار»، «يوق» دېگەن سۆزلەر بىلەن قوشۇپ ئىشلىتىلىدۇ.
This suffix is used with a verb and the words "بار" and "يوق" to express a desire.

مىسال:
Example:

كەتكۈم يوق.
I don't wish to go.

ئۇنىڭ موسكۋاغا بارغۇسى بار.
He doesn't want to go to Moscow.

ئۇلانمىلار
Particles

١. - مۇ

سوئال مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ:
Indicating Questions:

مىسال:
Example:

ئىبراھىم كەلدىمۇ؟
Did Ibrahim come?

كىتابنى ئوقۇپ بولدىڭىزمۇ؟
Did you finish reading that book?

سىز چۈشتىن كېيىن چىقتىڭىزمۇ؟
Did you go out in the afternoon?

ئۇ قەشقەرلىك ئەمەسمۇ؟
Isn't he a Kashkari?

مىسال:
Example:

ئابدۇل بېيجىڭگە بارغانغۇ!
Abdul's gone to Beijing!

ئۇلار پاكىستانلىقتۇ دەيمەن.
They are Pakistani, I think.

8. -كى

تەكىتلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ:
Indicating Emphasis

مىسال:
Example:

يامغۇر شۇنداق قاتتىق ياغدىكى، خۇددى چېلەكلەپ قۇيغاندەك.
It rained so hard, it was like buckets being poured out.

مېۋىلەر شۇنداق ئوخشىدىكى، شاخلارنى كۆتۈرەلمەي قالدى.
The fruit was so abundant that the branches were bowed down.

9. -زە، -مزە

تەكىتلەش ياكى تەنە قىلىش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ:
Indicating Emphasis, Irony or Sarcasm

مىسال:
Example:

سەنزە تېخىچە يېزىپ بولمىدىڭما؟
Haven't you finished writing yet?

دىلشاتزە بۇ ئىشنى ياخشى قىلمىدى.
Dilshat didn't do this very well.

4. ـ دۇ، ـ تۇ

گۇماننى بىلدۇرىدۇ:

Expressing Doubt:

مسال:
Example:

ئۇلار يېتىپ كەلگەندۇ؟
I wonder if have they arrived?

ئۇ بويتاقتۇ، بەلكى.
I wonder if he's single.

5. ـدە، ـتە

ئەجەبلىنىش ياكى تەكىتلەش مەنىسىنى بىلدۇرىدۇ:
Indicating Emphasis or Suprise

مسال:
Example:

بۇ يىل ئاشلىق راسا ئوخشاپتۇ ـ دە!
This year the grain is really excellent!

"ئايگۈل ناھايىتى چىرايلىق قىز ـ دە" دەپ كۈلۈپ كەتتى ھاجى!
"Aygul is a very beautiful girl" said Haji, laughing.

6. ـلا

تەكىتلەش ياكى تۇيۇقسىز يۈز بېرىش مەنىسىنى بىلدۇرىدۇ:
Indicating Emphasis or Sudden Occurrence:

مسال:
Example:

بىرلا ئادەم كەلدى.
Only one man came.

مەن يېتىپلا ئۇخلاپ قالدىم.
I fell asleep as soon as I lay down.

7. ـمۇ، ـغۇ

ئەجەبلىنىش ياكى تەكىتلەش مەنىسىنى بىلدۇرىدۇ:
Indicating Emphasis or Suprise

سىلەر ئۆتكەن ھەپتە كەلدىڭلارمۇ؟
Did you come last week?

2

ـ ۋىدىم	ـ پىمدىم	ـ مۇندىم	ـ ماپىمدىم ـ مەپىمدىم
ـ ۋىدۇق	ـ پىمدۇق	ـ مۇندۇق	ـ ماپىمدۇق ـ مەپىمدۇق
ـ ۋىدىڭ	ـ پىمدىڭ	ـ مۇندىڭ	ـ ماپىمدىڭ ـ مەپىمدىڭ
ـ ۋىدىڭىز	ـ پىمدىڭىز	ـ مۇندىڭىز	ـ ماپىمدىڭىز ـ مەپىمدىڭىز
ـ ۋىدىلا	ـ پىمدىلا	ـ مۇندىلا	ـ ماپىمدىلا ـ مەپىمدىلا
ـ ۋىدىڭلار	ـ پىمدىڭلار	ـ مۇندىڭلار	ـ ماپىمدىڭلار ـ مەپىمدىڭلار
ـ ۋىدى	ـ پىمدى	ـ مۇندى	ـ ماپىمدى ـ مەپىمدى

مىسال:
Example:

تۈنۈگۈن شەھەرگە بېرىۋىدىم، نامايىشچىلارنى كۆردۈم.
Yesterday I went to town and saw the demonstrators.

بىز دەرسكە بارمىۋىدۇق، شۇڭا نېمە تاپشۇرۇق بېرىلگەنلىكىنى ئۇقالمىدۇق.
We didn't go to class, so we don't know what homework was given.

3

ـ غانىدىم ـ قانىدىم	ـ غانمىدىم ـ قانمىدىم	ـ مىغانىدىم ـ مىغانىدىم	ـ مىغانمىدىم ـ مىغانمىدىم

قوشۇمچە III

APPENDIX III

پېئىللارنىڭ زامان قوشۇمچىلىرى

VERB TABLES

ئۆتكەن زامان پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Past Tense suffixes

1

ـ دىم ـ تىم	ـ دىممۇ ـ تىممۇ	ـ مىدىم	ـ مىدىممۇ
ـ دۇم ـ تۇم	ـ دۇممۇ ـ تۇممۇ	ـ مىدىم	ـ مىدىممۇ
ـ دۇم ـ تۇم	ـ دۇممۇ ـ تۇممۇ	ـ مىدىم	ـ مىدىممۇ
ـ دۇق ـ تۇق	ـ دۇقمۇ ـ تۇقمۇ	ـ مىدۇق	ـ مىدقمۇ
ـ دىڭ ـ تىڭ	ـ دىڭمۇ ـ تىڭمۇ	ـ مىدىڭ	ـ مىدىڭمۇ
ـ دۇڭ ـ تۇڭ	ـ دۇڭمۇ ـ تۇڭمۇ	ـ مىدىڭ	ـ مىدىڭمۇ
ـ دۇڭ ـ تۇڭ	ـ دۇڭمۇ ـ تۇڭمۇ	ـ مىدىڭ	ـ مىدىڭمۇ
ـ دىڭىز ـ تىڭىز	ـ دىڭىزمۇ ـ تىڭىزمۇ	ـ مىدىڭىز	ـ مىدىڭىزمۇ
ـ دىلا ـ تىلا	ـ دىلىمۇ ـ تىلىمۇ	ـ مىدىلا	ـ مىدىلىمۇ
ـ دىلە ـ تىلە	ـ دىلىمۇ ـ تىلىمۇ	ـ مىدىلە	ـ مىدىلىمۇ
ـ دىڭلار ـ تىڭلار	ـ دىڭلارمۇ ـ تىڭلارمۇ	ـ مىدىڭلار	ـ مىدىڭلارمۇ
ـ دى ـ تى	ـ دىمۇ ـ تىمۇ	ـ مىدى	ـ مىدىمۇ

مىسال:

Example:

مەن تۇنۇگۈن ئەنزەرنى كۆردۈم.

I saw Anzar yesterday.

بۇ موتسكلىتنى ئۇ 1985 - يىلى ئالغانمىدى؟
Did he buy this motorcycle in 1985?

4

- غىنىم قاملاشتى - غىنىم قاملاشتىمۇ - غىنىم قاملاشمىدى - غىنىم قاملاشمىدىمۇ
- قىنىم قاملاشتى - قىنىم قاملاشتىمۇ - قىنىم قاملاشمىدى - قىنىم قاملاشمىدىمۇ
- گىنىم قاملاشتى - گىنىم قاملاشتىمۇ - گىنىم قاملاشمىدى - گىنىم قاملاشمىدىمۇ
- كىنىم قاملاشتى - كىنىم قاملاشتىمۇ - كىنىم قاملاشمىدى - كىنىم قاملاشمىدىمۇ

- غىنىمىز قاملاشتى - غىنىمىز قاملاشتىمۇ - غىنىمىز قاملاشمىدى - غىنىمىز قاملاشمىدىمۇ
- قىنىمىز قاملاشتى - قىنىمىز قاملاشتىمۇ - قىنىمىز قاملاشمىدى - قىنىمىز قاملاشمىدىمۇ
- گىنىمىز قاملاشتى - گىنىمىز قاملاشتىمۇ - گىنىمىز قاملاشمىدى - گىنىمىز قاملاشمىدىمۇ
- كىنىمىز قاملاشتى - كىنىمىز قاملاشتىمۇ - كىنىمىز قاملاشمىدى - كىنىمىز قاملاشمىدىمۇ

- غىنىڭ قاملاشتى - غىنىڭ قاملاشتىمۇ - غىنىڭ قاملاشمىدى - غىنىڭ قاملاشمىدىمۇ
- قىنىڭ قاملاشتى - قىنىڭ قاملاشتىمۇ - قىنىڭ قاملاشمىدى - قىنىڭ قاملاشمىدىمۇ
- گىنىڭ قاملاشتى - گىنىڭ قاملاشتىمۇ - گىنىڭ قاملاشمىدى - گىنىڭ قاملاشمىدىمۇ
- كىنىڭ قاملاشتى - كىنىڭ قاملاشتىمۇ - كىنىڭ قاملاشمىدى - كىنىڭ قاملاشمىدىمۇ

- غىنىڭىز قاملاشتى - غىنىڭىز قاملاشتىمۇ - غىنىڭىز قاملاشمىدى - غىنىڭىز قاملاشمىدىمۇ
- قىنىڭىز قاملاشتى - قىنىڭىز قاملاشتىمۇ - قىنىڭىز قاملاشمىدى - قىنىڭىز قاملاشمىدىمۇ
- گىنىڭىز قاملاشتى - گىنىڭىز قاملاشتىمۇ - گىنىڭىز قاملاشمىدى - گىنىڭىز قاملاشمىدىمۇ
- كىنىڭىز قاملاشتى - كىنىڭىز قاملاشتىمۇ - كىنىڭىز قاملاشمىدى - كىنىڭىز قاملاشمىدىمۇ

- غىنىلا قاملاشتى - غىنىلا قاملاشتىمۇ - غىنىلا قاملاشمىدى - غىنىلا قاملاشمىدىمۇ
- قىنىلا قاملاشتى - قىنىلا قاملاشتىمۇ - قىنىلا قاملاشمىدى - قىنىلا قاملاشمىدىمۇ
- گىنىلا قاملاشتى - گىنىلا قاملاشتىمۇ - گىنىلا قاملاشمىدى - گىنىلا قاملاشمىدىمۇ
- كىنىلا قاملاشتى - كىنىلا قاملاشتىمۇ - كىنىلا قاملاشمىدى - كىنىلا قاملاشمىدىمۇ

- غىنىلار قاملاشتى - غىنىلار قاملاشتىمۇ - غىنىلار قاملاشمىدى - غىنىلار قاملا
- قىنىلار قاملاشتى - قىنىلار قاملاشتىمۇ - قىنىلار قاملاشمىدى - قىنىلار قا
- گىنىلار قاملاشتى - گىنىلار قاملاشتىمۇ - گىنىلار قاملاشمىدى - گىنىلار
- كىنىلار قاملاشتى - كىنىلار قاملاشتىمۇ - كىنىلار قاملاشمىدى - كىنىلا

- غىنى قاملاشتى - غىنى قاملاشتىمۇ - غىنى قاملاشمىدى - غ
- قىنى قاملاشتى - قىنى قاملاشتىمۇ - قىنى قاملاشمىدى -

ـ گەنىدىم	ـ گەنمىدىم	ـ مىگەنىدىم	ـ مىگەنمىدىم
ـ كەنىدىم	ـ كەنمىدىم	ـ مىگەنىدىم	ـ مىگەنمىدىم
ـ غانىدۇق	ـ غانمىدۇق	ـ مىغانىدۇق	ـ مىغانمىدۇق
ـ قانىدۇق	ـ قانمىدۇق	ـ مىغانىدۇق	ـ مىغانمىدۇق
ـ گەنىدۇق	ـ گەنمىدۇق	ـ مىگەنىدۇق	ـ مىگەنمىدۇق
ـ گەنىدۇق	ـ كەنمىدۇق	ـ مىگەنىدۇق	ـ مىگەنمىدۇق
ـ غانىدىك	ـ غانمىدىك	ـ مىغانىدىك	ـ مىغانمىدىك
ـ قانىدىك	ـ قانمىدىك	ـ مىغانىدىك	ـ مىغانمىدىك
ـ گەنىدىك	ـ گەنمىدىك	ـ مىگەنىدىك	ـ مىگەنمىدىك
ـ كەنىدىك	ـ كەنمىدىك	ـ مىگەنىدىك	ـ مىگەنمىدىك
ـ غانىدىڭىز	ـ تانمىدىڭىز	ـ مىغانىدىڭىز	ـ مىغانمىدىڭىز
ـ قانىدىڭىز	ـ قانمىدىڭىز	ـ مىغانىدىڭىز	ـ مىغانمىدىڭىز
ـ گەنىدىڭىز	ـ گەنمىدىڭىز	ـ مىگەنىدىڭىز	ـ مىگەنمىدىڭىز
ـ كەنىدىڭىز	ـ كەنمىدىڭىز	ـ مىگەنىدىڭىز	ـ مىگەنمىدىڭىز
ـ غانىدىلە	ـ غانمىدىلە	ـ مىغانىدىلە	ـ مىغانمىدىلە
ـ قانىدىلە	ـ قانمىدىلە	ـ مىغانىدىلە	ـ مىغانمىدىلە
ـ گەنىدىلە	ـ گەنمىدىلە	ـ مىگەنىدىلە	ـ مىگەنمىدىلە
ـ كەنىدىلە	ـ كەنمىدىلە	ـ مىگەنىدىلە	ـ مىگەنمىدىلە
ـ غانىدىڭلار	ـ غانمىدىڭلار	ـ مىغانىدىڭلار	ـ مىغانمىدىڭلار
ـ قانىدىڭلار	ـ قانمىدىڭلار	ـ مىغانىدىڭلار	ـ مىغانمىدىڭلار
ـ گەنىدىڭلار	ـ گەنمىدىڭلار	ـ مىگەنىدىڭلار	ـ مىگەنمىدىڭلار
ـ كەنىدىڭلار	ـ كەنمىدىڭلار	ـ مىگەنىدىڭلار	ـ مىگەنمىدىڭلار
ـ غانىدى	ـ غانمىدى	ـ مىغانىدى	ـ مىغانمىدى
ـ قانىدى	ـ قانمىدى	ـ مىغانىدى	ـ مىغانمىدى
ـ گەنىدى	ـ گەنمىدى	ـ مىگەنىدى	ـ مىگەنمىدى
ـ كەنىدى	ـ كەنمىدى	ـ مىگەنىدى	ـ مىگەنمىدى

مىسال:

Example:

ئۆتكەن يىلى قەشقەرگە كەلگەنىدۇق.

We came to Kashkar last year.

ـ غنىڭز ياخشى لدلدى	ـ غنىڭز ياخشى بولدىمۇ	ـ غنىڭز ياخشى بولمىدى
ـ قنىڭز ياخشى بولدى	ـ قنىڭز ياخشى بولدىمۇ	ـ قنىڭز ياخشى بولمىدى
ـ گنىڭز ياخشى بولدى	ـ گنىڭز ياخشى بولدىمۇ	ـ گنىڭز ياخشى بولمىدى
ـ كنىڭز ياخشى بولدى	ـ كنىڭز ياخشى بولدىمۇ	ـ كنىڭز ياخشى بولمىدى
		ـ غنىڭز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قنىڭز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گنىڭز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كنىڭز ياخشى بولمىدىمۇ
ـ غنىلا ياخشى بولدى	ـ غنىلا ياخشى بولدىمۇ	ـ غنىلا ياخشى بولمىدى
ـ قنىلا ياخشى بولدى	ـ قنىلا ياخشى بولدىمۇ	ـ قنىلا ياخشى بولمىدى
ـ گنىلا ياخشى بولدى	ـ گنىلا ياخشى بولدىمۇ	ـ گنىلا ياخشى بولمىدى
ـ كنىلا ياخشى بولدى	ـ كنىلا ياخشى بولدىمۇ	ـ كنىلا ياخشى بولمىدى
		ـ غنىلا ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قنىلا ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گنىلا ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كنىلا ياخشى بولمىدىمۇ
ـ غنىڭلار ياخشى بولدى	ـ غنىڭلار ياخشى بولدىمۇ	ـ غنىڭلار ياخشى بولمىدى
ـ قنىڭلار ياخشى بولدى	ـ قنىڭلار ياخشى بولدىمۇ	ـ قنىڭلار ياخشى بولمىدى
ـ گنىڭلار ياخشى بولدى	ـ گنىڭلار ياخشى بولدىمۇ	ـ گنىڭلار ياخشى بولمىدى
ـ كنىڭلار ياخشى بولدى	ـ كنىڭلار ياخگى بولدىمۇ	ـ كنىڭلار ياخشى بولمىدى
		ـ غنىڭلار ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قنىڭلار ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گنىڭلار ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كنىڭلار ياخشى بولمىدىمۇ
ـ غنى ياخشى بولدى	ـ غنى ياخشى بولدىمۇ	ـ غنى ياخشى بولمىدى
ـ قنى ياخشى بولدى	ـ قنى ياخشى بولدىمۇ	ـ قنى ياخشى بولمىدى
ـ گنى ياخشى بولدى	ـ گنى ياخشى بولدىمۇ	ـ گنى ياخشى بولمىدى
ـ كنى ياخشى بولدى	ـ كنى ياخشى بولدىمۇ	ـ كنى ياخشى بولمىدى
		ـ غنى ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قنى ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گنى ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كنى ياخشى بولمىدىمۇ

ـ گىنى قاملاشتى	ـ گىنى قاملاشتىمۇ	ـ گىنى قاملاشمىدى	ـ گىنى قاملاشمىدىمۇ
ـ كىنى قاملاشتى	ـ كىنى قاملاشتىمۇ	ـ كىنى قاملاشمىدى	ـ كىنى قاملاشمىدىمۇ

مسال:

كارىۋاتنى بۇلۇڭغا قويغىنىڭىز قاملاشتى.
It's good that you put the bed in the corner.
ئۇنىڭ گالستۇك تاقىغىنى قاملاشتى.
It's good that he's wearing a tie.

5

ـ غىنىم ياخشى بولدى	ـ غىنىم ياخشى بولدىمۇ	ـ غىنىم ياخشى بولمىدى
ـ قىنىم ياخشى بولدى	ـ قىنىم ياخشى بولدىمۇ	ـ قىنىم ياخشى بولمىدى
ـ گىنىم ياخشى بولدى	ـ گىنىم ياخشى بولدىمۇ	ـ گىنىم ياخشى بولمىدى
ـ كىنىم ياخشى بولدى	ـ كىنىم ياخشى بولدىمۇ	ـ كىنىم ياخشى بولمىدى
		ـ غىنىم ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قىنىم ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گىنىم ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كىنىم ياخشى بولمىدىمۇ

ـ غىنىمىز ياخشى بولدى	ـ غىنىمىز ياخشى بولدىمۇ	ـ غىنىمىز ياخشى بولمىدى
ـ قىنىمىز ياخشى بولدى	ـ قىنىمىز ياخشى بولدىمۇ	ـ قىنىمىز ياخشى بولمىدى
ـ گىنىمىز ياخشى بولدى	ـ گىنىمىز ياخشى بولدىمۇ	ـ گىنىمىز ياخشى بولمىدى
ـ كىنىمىز ياخشى بولدى	ـ كىنىمىز ياخشى بولدىمۇ	ـ كىنىمىز ياخشى بولمىدى
		ـ غىنىمىز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قىنىمىز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گىنىمىز ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كىنىمىز ياخشى بولمىدىمۇ

ـ غىنىڭ ياخشى بولدى	ـ غىنىڭ ياخشى بولدىمۇ	ـ غىنىڭ ياخشى بولمىدى
ـ قىنىڭ ياخشى بولدى	ـ قىنىڭ ياخشى بولدىمۇ	ـ قىنىڭ ياخشى بولمىدى
ـ گىنىڭ ياخشى بولدى	ـ گىنىڭ ياخشى بولدىمۇ	ـ گىنىڭ ياخشى بولمىدى
ـ كىنىڭ ياخشى بولدى	ـ كىنىڭ ياخشى بولدىمۇ	ـ كىنىڭ ياخشى بولمىدى
		ـ غىنىڭ ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ قىنىڭ ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ گىنىڭ ياخشى بولمىدىمۇ
		ـ كىنىڭ ياخشى بولمىدىمۇ

ئۇ دائىم دەريا بويدا ئويناپدىكەن.
He always did play by the river.

2

- سام بوپتىكەن - سام بوپتىكەنمۇ - مسام بوپتىكەن - مسام بوپتىكەنمۇ
- سەم بوپتىكەن - سەم بوپتىكەنمۇ - مسەم بوپتىكەن - مسەم بوپتىكەنمۇ

- ساق بوپتىكەن - ساق بوپتىكەنمۇ - مساق بوپتىكەن - مساق بوپتىكەنمۇ
- سەك بوپتىكەن - سەك بوپتىكەنمۇ - مسەك بوپتىكەن - مسەك بوپتىكەنمۇ

- ساڭ بوپتىكەن - ساڭ بوپتىكەنمۇ - مساڭ بوپتىكەن - مساڭ بوپتىكەممۇ
- سەڭ بوپتىكەن - سەڭ بوپتىكەنمۇ - مسەڭ بوپتىكەن - مسەڭ بوپتىكەنمۇ

- سڭز بوپتىكەن - سڭز بوپتىكەنمۇ - مسڭز بوپتىكەن - مسڭز بويتىكەنمۇ

- سلا بوپتىكەن - سلا بوپتىكەنمۇ - مسلا بوپتىكەن - مسلا بوپتىكەنمۇ
- سلە بوپتىكەن - سلە بوپتىكەنمۇ - مسلە بوپتىكەن - مسلە بوپتىكەنمۇ

- ساڭلار بوپتىكەن - ساڭلار بوپتىكەنمۇ - مساڭلار بوپتىكەن - مساڭلار بوپتىكەنمۇ
- سەڭلار بوپتىكەن - سەڭلار بوپتىكەنمۇ - مسەڭلار بوپتىكەن - مسەڭلار بوپتىكەنمۇ

- سا بوپتىكەن - سا بوپتىكەنمۇ - مسا بوپتىكەن - مسا بوپتىكەنمۇ
- سە بوپتىكەن - سە بوپتىكەن - مسە بوپتىكەن - مسە بوپتىكەنمۇ

مىسال:
Example:

سائەت ئوندا كەلسەم بوپتىكەن.
I should have come at ten o'clock.
ئەتىگەن دەرسكە قاتناشمىسڭز بوپتىكەن.
You shouldn't have gone to class in the morning.

3

- سام بولاتتى - سام بولاتتىمۇ - مسام بولاتتى - مسام بولاتتىمۇ
- سەم بولاتتى - سەم بولاتتىمۇ - مسەم بولاتتى - مسەم بولاتتىمۇ

مسال:
Example:

كەلگىنىڭىز ياخشى بوٴلدى.
It is good that you came.
ئۇنىڭ بارغىنى ياخشى بولدىمۇ؟
Was it good that he went?

پۇشايمان قىلغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئۆتكەن زامان پېئىل قوشۇمچىلىرى
Past Tense Suffix Expressing Regret

1

ـ دىكەنمەن	ـ ئامدىكەنمەن ـ ئەمدىكەنمەن	ـ مايدىكەنمەن ـ مەيدىكەنمەن	ـ مامدىكەنمەن ـ مەمدىكەنمەن
ـ دىكەنمىز	ـ ئامدىكەنمىز ـ ئەمدىكەنمىز	ـ مايدىكەنمىز ـ مەيدىكەنمىز	ـ مامدىكەنمىز ـ مەمدىكەنمىز
ـ دىكەنسەن	ـ ئامدىكەنسەن ـ ئەمدىكەنسەن	ـ مايدىكەنسەن ـ مەيدىكەنسەن	ـ مامدىكەنسەن ـ مەمدىكەنسەن
ـ دىكەنسىز	ـ ئامدىكەنسىز ـ ئەمدىكەنسىز	ـ مايدىكەنسىز ـ مەيدىكەنسىز	ـ مامدىكەنسىز ـ مەمدىكەنسىز
ـ دىكەنلا	ـ ئامدىكەنلا ـ ئەمدىكەنلە	ـ مايدىكەنلا ـ مەيدىكەنلە	ـ مامدىكەنلا ـ مەمدىكەنلە
ـ دىكەنسلەر	ـ ئامدىكەنسلەر ـ ئەمدىكەنسلەر	ـ مايدىكەنسلەر ـ مەيدىكەنسلەر	ـ مامدىكەنسلەر ـ مەمدىكەنسلەر
ـ دىكەن	ـ ئامدىكەن ـ ئەمدىكەن	ـ مايدىكەن ـ مەيدىكەن	ـ مامدىكەن ـ مەمدىكەن

مسال:
Example:

يۈسۈپجاننىڭ كېلىشىنى بىلگەن بولسام، بازارغا بارمايدىكەنمەن.
If I had known Yusup Jan was coming, I wouldn't have gone to the bazar.

- گىنىمىز ياخشى ئىدى - گىنىمىز ياخشى ئىدىمۇ - گىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنىمىز ياخشى ئىدى - كىنىمىز ياخشى ئىدىمۇ - كىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

- غىنىك ياخشى ئىدى - غىنىك ياخشى ئىدىمۇ - غىنىك ياخشى ئەمەس ئىدى
- قىنىك ياخشى ئىدى - قىنىك ياخشى ئىدىمۇ - قىنىك ياخشى ئەمەس ئىدى
- گىنىك ياخشى ئىدى - گىنىك ياخشى ئىدىمۇ - گىنىك ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنىك ياخشى ئىدى - كىنىك ياخشى ئىدىمۇ - كىنىك ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنىك ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنىك ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنىك ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنىك ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

- غىنىڭز ياخشى ئىدى - غىنىڭز ياخشى ئىدىمۇ - غىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدى
- قىنىڭز ياخشى ئىدى - قىنىڭز ياخشى ئىدىمۇ - قىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدى
- گىنىڭز ياخشى ئىدى - گىنىڭز ياخشى ئىدىمۇ - گىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنىڭز ياخشى ئىدى - كىنىڭز ياخشى ئىدىمۇ - كىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنىڭز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

- غىنىلا ياخشى ئىدى - غىنىلا ياخشى ئىدىمۇ - غىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدى
- قىنىلا ياخشى ئىدى - قىنىلا ياخشى ئىدىمۇ - قىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدى
- گىنىلا ياخشى ئىدى - گىنىلا ياخشى ئىدىمۇ - گىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنىلا ياخشى ئىدى - كىنىلا ياخشى ئىدىمۇ - كىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنىلا ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

- غىنىڭلار ياخشى ئىدى - غىنىڭلار ياخشى ئىدىمۇ - غىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدى
- قىنىڭلار ياخشى ئىدى - قىنىڭلار ياخشى ئىدىمۇ - قىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدى

ـ ساق بولاتتى	ـ ساق بولاتتىمۇ	ـ مساق بولاتتى	ـ مساق بولاتتىمۇ
ـ سەك بولاتتى	ـ سەك بولاتتىمۇ	ـ مسەك بولاتتى	ـ مسەك بولاتتىمۇ
ـ ساڭ بولاتتى	ـ ساڭ بولاتتىمۇ	ـ مساڭ بولاتتى	ـ مساڭ بولاتتىمۇ
ـ سەڭ بولاتتى	ـ سەڭ بولاتتىمۇ	ـ مسەڭ بولاتتى	ـ مسەڭ بولاتتىمۇ
ـ سىڭىز بولاتتى	ـ سىڭىز بولاتتىمۇ	ـ مسىڭىز بولاتتى	ـ مسىڭىز بولاتتىمۇ
ـ سىلا بولاتتى	ـ سىلا بولاتتىمۇ	ـ مسىلا بولاتتى	ـ مسىلا بولاتتىمۇ
ـ سىلە بولاتتى	ـ سىلە بولاتتىمۇ	ـ مسىلە بولاتتى	ـ مسىلە بولاتتىمۇ
ـ ساڭلار بولاتتى	ـ ساڭلار بولاتتىمۇ	ـ مساڭلار بولاتتى	ـ مساڭلار بولاتتىمۇ
ـ سەڭلار بولاتتى	ـ سەڭلار بولاتتىمۇ	ـ مسەڭلار بولاتتى	ـ مسەڭلار بولاتتىمۇ
ـ سا بولاتتى	ـ سا بولاتتىمۇ	ـ مسا بولاتتى	ـ مسا بولاتتىمۇ
ـ سە بولاتتى	ـ سە بولاتتىمۇ	ـ مسە بولاتتى	ـ مسە بولاتتىمۇ

مسال:

Example:

بۈگۈن ئەتىگەندىلا كەلگەن بولسىڭىز بولاتتى.

You should have come this morning.

ئۇ بۇلتۇر خوتەنگە كەتمىگەن بولسا بولاتتى.

He shouldn't have gone to Hotan last year.

4

ـ غىنىم ياخشى ئىدى	ـ غىنىم ياخشى ئىدىمۇ	ـ غىنىم ياخشى ئەمەس ئىدى
ـ قىنىم ياخشى ئىدى	ـ قىنىم ياخشى ئىدىمۇ	ـ قىنىم ياخشى ئەمەس ئىدى
ـ گىنىم ياخشى ئىدى	ـ گىنىم ياخشى ئىدىمۇ	ـ گىنىم ياخشى ئەمەس ئىدى
ـ كىنىم ياخشى ئىدى	ـ كىنىم ياخشى ئىدىمۇ	ـ كىنىم ياخشى ئەمەس ئىدى
		ـ غىنىم ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
		ـ قىنىم ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
		ـ گىنىم ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
		ـ كىنىم ياخشى ئەمەس ئىدى

ـ غىنىمىز ياخشى ئىدى	ـ غىنىمىز ياخشى ئىدىمۇ	ـ غىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
ـ قىنىمىز ياخشى ئىدى	ـ قىنىمىز ياخشى ئىدىمۇ	ـ غىنىمىز ياخشى ئەمەس ئىدى

ـ ئاتتىڭىز	ـ ئاتتىڭىزمۇ	ـ مايتتىڭىز	ـ مايتتىڭىزمۇ
ـ ئەتتىڭىز	ـ ئەتتىڭىزمۇ	ـ مەيتتىڭىز	ـ مەيتتىڭىزمۇ
ـ ئاتتىلا	ـ ئاتتىلىمۇ	ـ مايتتىلە	ـ مايتتىلىمۇ
ـ ئەتتىلە	ـ ئەتتىلىمۇ	ـ مەيتتىلە	ـ مەيتتىلىمۇ
ـ ئاتتىڭلار	ـ ئاتتىڭلارمۇ	ـ مايتتىڭلار	ـ مايتتىڭلارمۇ
ـ ئەتتىڭلار	ـ ئەتتىڭلارمۇ	ـ مەيتتىڭلار	ـ مەيتتىڭلارمۇ
ـ ئاتتى	ـ ئاتتىمۇ	ـ مايتتى	ـ مايتتىمۇ
ـ ئەتتى	ـ ئەتتىمۇ	ـ مەيتتى	ـ مەيتتىمۇ

مسال.
Example:

ماڭا بۇ ئىشنى تاپشۇرغان بولسىڭىز، قىلالايتتىم.
If you had asked me to do this, I could have done it.

ئەگەر يېتەرلىك پۇلىڭىز بولغان بولسا، سىزمۇ ساياھەتكە چىقالايتتىڭىز.
If you had had enough money, you too could have gone sightseeing.

6

ـ ۋەتكەن بولاتتىم	ـ ۋەتكەن بولاتتىممۇ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىم	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىممۇ
		ـ ۋەتمىگەن بولاتتىم	ـ ۋەتمىگەن بولاتتىممۇ
ـ ۋەتكەن بولاتتۇق	ـ ۋەتكەن بولاتتۇقمۇ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدۇق	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدۇقمۇ
		ـ ۋەتمىگەن بولاتتۇق	ـ ۋەتمىگەن بولاتتۇقمۇ
ـ ۋەتكەن بولاتتىڭ	ـ ۋەتكەن بولاتتىڭمۇ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىڭ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىڭمۇ
		ـ ۋەتمىگەن بولاتتىڭ	ـ ۋەتمىگەن بولاتتىڭمۇ
ـ ۋەتكەن بولاتتىڭلار	ـ ۋەتكەن بولاتتىڭلارمۇ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىڭلار	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىڭلارمۇ
		ـ ۋەتمىگەن بولاتتىڭلار	ـ ۋەتمىگەن بولاتتىڭلارمۇ
ـ ۋەتكەن بولاتتىلا	ـ ۋەتكەن بولاتتىلىمۇ	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىلا	ـ ۋەتكەن بولماس ئىدىلىمۇ
		ـ ۋەتمىگەن بولاتتىلا	ـ ۋەتمىگەن بولاتتىلىمۇ

- گىنىڭلار ياخشى ئىدى - گىنىڭلار ياخشى ئىدىمۇ - گىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنىڭلار ياخشى ئىدى - كىنىڭلار ياخشى ئىدىمۇ - كىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنىڭلار ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

- غىنى ياخشى ئىدى - غىنى ياخشى ئىدىمۇ - غىنى ياخشى ئەمەس ئىدى
- قىنى ياخشى ئىدى - قىنى ياخشى ئىدىمۇ - قىنى ياخشى ئەمەس ئىدى
- گىنى ياخشى ئىدى - گىنى ياخشى ئىدىمۇ - گىنى ياخشى ئەمەس ئىدى
- كىنى ياخشى ئىدى - كىنى ياخشى ئىدىمۇ - كىنى ياخشى ئەمەس ئىدى

- غىنى ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- قىنى ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- گىنى ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ
- كىنى ياخشى ئەمەس ئىدىمۇ

مىسال:

Example:

شۇ چاغدا بۇ يەردە بولغىنىڭىز ياخشى ئىدى.

It would have been good if you had been here at that time.

مۇشۇنداق خۇشاللىق كۈنلەردە ئائىلەم بىلەن بىرگە بولغىنىم ياخشى ئىدى.

In such happy days as these, it would be good to be with my family.

5

- ئاتتىم	- ئاتتىممۇ	- مايتتىم	- مايتتىممۇ
- ئەتتىم	- ئەتتىممۇ	- مەيتتىم	- مەيتتىممۇ
- ئاتتۇق	- ئاتتۇقمۇ	- مايتتۇق	- مايتتۇقمۇ
- ئەتتۇق	- ئەتتۇقمۇ	- مەيتتۇق	- مەيتتۇقمۇ
- ئاتتىڭ	- ئايتتىڭمۇ	- مايتتىڭ	- مايتتىڭمۇ
- ئەتتىڭ	- ئەتتىڭمۇ	- مەيتتىڭ	- مەيتتىڭمۇ

ـ ئالايتتىڭلار	ـ ئالايتتىڭلارمۇ	ـ ئالمايتتىڭلار	ـ ئالمايتتىڭلارمۇ
ـ ئەلەيتتىڭلار	ـ ئەلەيتتىڭلارمۇ	ـ ئەلمەيتتىڭلار	ـ ئەلمەيتتىڭلارمۇ
ـ ئالايتتى	ـ ئالايتتىمۇ	ـ ئالمايتتى	ـ ئالمايتتىمۇ
ـ ئەلەيتتى	ـ ئەلەيتتىمۇ	ـ ئەلمەيتتى	ـ ئەلمەيتتىمۇ

مىسال:
Example:

مەن كىچىكىمدە سۇ ئۈزەلەيتتىم.
When I was small I could swim.

ئۇ بۇرۇن خەنزۇچە كىتابلارنى ئوقۇيالمايتتى.
He used to be unable to read Chinese books.

2

ـ ئالىدىم	ـ ئالىدىمۇ	ـ ئالمىدىم	ـ ئالمىدىمۇ
ـ ئەلىدىم	ـ ئەلىدىمۇ	ـ ئەلمىدىم	ـ ئەلمىدىمۇ
ـ ئالىدۇق	ـ ئالىدۇقمۇ	ـ ئالمىدۇق	ـ ئالمىدۇقمۇ
ـ ئەلىدۇق	ـ ئەلىدۇقمۇ	ـ ئەلمىدۇق	ـ ئەلمىدۇقمۇ
ـ ئالىدىڭ	ـ ئالىدىڭمۇ	ـ ئالمىدىڭ	ـ ئالمىدىڭمۇ
ـ ئەلىدىڭ	ـ ئەلىدىڭمۇ	ـ ئەلمىدىڭ	ـ ئەلمىدىڭمۇ
ـ ئالىدىڭىز	ـ ئالىدىڭىزمۇ	ـ ئالمىدىڭىز	ـ ئالمىدىڭىزمۇ
ـ ئەلىدىڭىز	ـ ئەلىدىڭىزمۇ	ـ ئەلمىدىڭىز	ـ ئەلمىدىڭىزمۇ
ـ ئالىدىلا	ـ ئالىدىلىمۇ	ـ ئالمىدىلا	ـ ئالمىدىلىمۇ
ـ ئەلىدىلە	ـ ئەلىدىلىمۇ	ـ ئەلمىدىلە	ـ ئەلمىدىلىمۇ
ـ ئالىدىلار	ـ ئالىدىلارمۇ	ـ ئالمىدىلار	ـ ئالمىدىلارمۇ
ـ ئەلىدىلار	ـ ئەلىدىلارمۇ	ـ ئەلمىدىلار	ـ ئەلمىدىلارمۇ
ـ ئالىدى	ـ ئالىدىمۇ	ـ ئالمىدى	ـ ئالمىدىمۇ
ـ ئەلىدى	ـ ئەلىدىمۇ	ـ ئەلمىدى	ـ ئەلمىدىمۇ

-ۋەتكەن بولاتتىڭلار -ۋەتكەن بولاتتىڭلارمۇ -ۋەتكەن بولماس ئىدىڭلار -ۋەتكەن بولماس ئىدىڭلارمۇ
- ۋەتمىگەن بولاتتىڭلار - ۋەتمىگەن بولاتتىڭلارمۇ

-ۋەتكەن بولاتتى -ۋەتكەن بولاتتىمۇ -ۋەتكەن بولماس ئىدى -ۋەتكەن بولماس ئىدىمۇ
- ۋەتمىگەن بولاتتى - ۋەتمىگەن بولاتتىمۇ

مىسال:

Example:

ئاتنىڭ ئۆلۈپ قېلىشىنى بىلگەن بولسام سېتىۋەتكەن بولاتتىم.

If I had known that the horse would die, I would have sold it.

ئۇ ئەسكى سومكىنىڭ ئىچىدە پۇل بارلىقىنى بىلسىڭىز تاشلىۋەتمىگەن بولاتتىڭىز.

If you had known that there was money in that old bag, you wouldn't have thrown it away.

ئۆتكەن زامان ئىمكان پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Past Abilitative Tense Suffixes

1

- ئالايتتىم	- ئالايتتىممۇ	- ئالمايتتىم	- ئالمايتتىممۇ
- ئەلەيتتىم	- ئەلەيتتىممۇ	- ئەلمەيتتىم	- ئەلمەيتتىممۇ
- ئالايتتۇق	- ئالايتتۇقمۇ	- ئالمايتتۇق	- ئالمايتتۇقمۇ
- ئەلەيتتۇق	- ئەلەيتتۇقمۇ	- ئەلمەيتتۇق	- ئەلمەيتتۇقمۇ
- ئالايتتىڭ	- ئالايتتىڭمۇ	- ئالمايتتىڭ	- ئالمايتتىڭمۇ
- ئەلەيتتىڭ	- ئەلەيتتىڭمۇ	- ئەلمەيتتىڭ	- ئەلمەيتتىڭمۇ
- ئالايتتىڭىز	- ئالايتتىڭىزمۇ	- ئالمايتتىڭىز	- ئالمايتتىڭىزمۇ
- ئەلەيتتىڭىز	- ئەلەيتتىڭىزمۇ	- ئەلمەيتتىڭىز	- ئەلمەيتتىڭىزمۇ
- ئالايتتىلا	- ئالايتتىلمۇ	- ئالمايتتىلا	- ئالمايتتىلمۇ
- ئەلەيتتىلە	- ئەلەيتتىلمۇ	- ئەلمەيتتىلە	- ئەلمەيتتىلمۇ

ـ يتتىلا	ـ متىلا	ـ مايتتىلا	ـ مامتىلا
ـ يتتىلە	ـ متىلە	ـ مەيتتىلە	ـ مەمتىلە
ـ ئاتتىڭلار	ـ ئامتىڭلار	ـ مايتتىڭلار	ـ مامتىڭلار
ـ ئەتتىڭلار	ـ ئەمتىڭلار	ـ مەيتتىڭلار	ـ مەمتىڭلار
ـ يتتىڭلار	ـ متىڭلار	ـ مايتتىڭلار	ـ مامتىڭلار
		ـ مەيتتىڭلار	ـ مەمتىڭلار
ـ ئاتتى	ـ ئامتى	ـ مايتتى	ـ مامتى
ـ ئەتتى	ـ ئەمتى	ـ مەيتتى	ـ مەمتى
ـ يتتى	ـ متى	ـ مايتتى	ـ مامتى
		ـ مەيتتى	ـ مەمتى

مىسال:
Example:

مەن كىچىكىمدە دائىم سۇ ئۈزۈشكە باراتتىم.
When I was small I often went swimming.
ئۇ تېلېۋىزور كۆرۈشنى ياخشى كۆرمەيتتى.
She didn't enjoy watching television.

2

ـ دېغاندىمەن	ـ دېغاندىمەنمۇ	ـ مايدېغاندىمەن	ـ مايدېغاندىمەنمۇ
		ـ مەيدېغاندىمەن	ـ مەيدېغاندىمەنمۇ
ـ دېغاندىمىز	ـ دېغاندىمىز	ـ مايدېغاندىمىز	ـ مايدېغاندىمىزمۇ
		ـ مەيدېغاندىمىز	ـ مەيدېغاندىمىزمۇ
ـ دېغانسەن	ـ دېغانسەنمۇ	ـ مايدېغانسەن	ـ مايدېغانسەنمۇ
		ـ مەيدېغانسەن	ـ مەيدېغانسەنمۇ
ـ دېغانسىز	ـ دېغانسىزمۇ	ـ مايدېغانسىز	ـ مايدېغانسىزمۇ
		ـ مەيدېغانسىز	ـ مەيدېغانسىزمۇ
ـ دېغانلا	ـ دېغانلىمۇ	ـ مايدېغانلا	ـ مايدېغانلىمۇ
		ـ مەيدېغانلا	ـ مەيدېغانلىمۇ

مىسال:
Example:

مەن ھەممىنىڭ ئالدىدا تۇرغاچقا ئۇنىڭ گېپىنى ئېنىق ئاڭلىيالىدىم.
Because I was sitting in front of everyone else, I could hear clearly what he said.

تۈنۈگۈن سىز ياخشى ئۇخلىيالىدىڭىزمۇ؟
Did you sleep well yesterday?

دائىملىق ئۆتكەن زامان پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Past Tense Suffixes Expressing Frequent Action

1

- ئاتتىم	- ئامتىم	- مايتتىم	- مامتىم
- ئەتتىم	- ئەمتىم	- مەيتتىم	- مەمتىم
- يتتىم	- متىم	- مايتتىم	- مامتىم
		- مەيتتىم	- مەمتىم
- ئاتتۇق	- ئامتۇق	- مايتتۇق	- مامتۇق
- ئەتتۇق	- ئەمتۇق	- مەيتتۇق	- مەمتۇق
- يتتۇق	- متۇق	- مايتتۇق	- مامتۇق
		- مەيتتۇق	- مەمتۇق
- ئاتتىڭ	- ئامتىڭ	- مايتتىڭ	- مامتىڭ
- ئەتتىڭ	- ئەمتىڭ	- مەيتتىڭ	- مەمتىڭ
- يتتىڭ	- متىڭ	- مايتتىڭ	- مامتىڭ
		- مەيتتىڭ	- مەمتىڭ
- ئاتتىڭىز	- ئامتىڭىز	- مايتتىڭىز	- مامتىڭىز
- ئەتتىڭىز	- ئەمتىڭىز	- مەيتتىڭىز	- مەمتىڭىز
- يتتىڭىز	- متىڭىز	- مايتتىڭىز	- مامتىڭىز
		- مەيتتىڭىز	- مەمتىڭىز
- ئاتتىلا	- مامتىلا	- مايتتىلا	- مامتىلا
- ئەتتىلە	- ئەمتىلە	- مەيتتىلە	- مەمتىلە

مسال:
Example:

كۇرەش كىچىكىدە دائىم يىغلايدىغانىدى.
When Kurash was young he would always cry.

سىلەر بۇرۇنقى زاماندا دائىم سەيلىگە بارىدىغان ئىدىڭلارمۇ؟
In the past did you often go touring?

ئۆتكەن زامان داۋام پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Past Continuous Tense Suffixes

1

- ماقتا ئىدىم - ماقتا ئىدىممۇ - ماقتا ئەمەس ئىدىم - ماقتا ئەمەس ئىدىممۇ
- مەكتە ئىدىم - مەكتە ئىدىممۇ - مەكتە ئەمەس ئىدىم - مەكتە ئەمەس ئىدىممۇ

- ماقتا ئىدۇق - ماقتا ئىدۇقمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدۇق - ماقتا ئەمەس ئىدۇقمۇ
- مەكتە ئىدۇق - مەكتە ئىدۇقمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدۇق - مەكتە ئەمەس ئىدۇقمۇ

- ماقتا ئىدىڭ - ماقتا ئىدىڭمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدىڭ - ماقتا ئەمەس ئىدىڭمۇ
- مەكتە ئىدىڭ - مەكتە ئىدىڭمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدىڭ - مەكتە ئەمەس ئىدىڭمۇ

- ماقتا ئىدىڭىز - ماقتا ئىدىڭىزمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدىڭىز - ماقتا ئەمەس ئىدى
- مەكتە ئىدىڭىز - مەكتە ئىدىڭىزمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدىڭىز - مەكتە ئەمەس ئ

- ماقتا ئىدىلە - ماقتا ئىدىلەمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدىلە - ماقتا ئەمە
- مەكتە ئىدىلە - مەكتە ئىدىلەمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدىلە - مەكتە ئە

- ماقتا ئىدىڭلار - ماقتا ئىدىڭلارمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدىڭلار - ماقتا
- مەكتە ئىدىڭلار - مەكتە ئىدىڭلارمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدىڭلار - م

- ماقتا ئىدى - ماقتا ئىدىمۇ - ماقتا ئەمەس ئىدى
- مەكتە ئىدى - مەكتە ئىدىمۇ - مەكتە ئەمەس ئىدى

ـدىغانسلەر	ـ دىغانسلەرمۇ	ـ مايدىغانسلەر	ـ مايدىغانسلەمۇ
		ـ مەيدىغانسلەر	ـ مەيدىغانسلەرمۇ
ـ دىغان	ـ دىغانمۇ	ـ مايدىغان	ـ مايدىغانمۇ
		ـ مەيدىغان	ـ مەيدىغانمۇ

مسال:
Example:

كىچىكىمده دائىم دادام بىلەن بىللە ئوۋغا چىقىدىغانمەن.
When I was young I always went hunting with my father.

بۇلتۇر تۇرسۇن دائىم بىزنىڭ ئويگە كېلىپ تۇرىدىغان.
Last year Tursun always used to come to our house.

3

ـ دىغانىدىم	ـ دىغانمىدىم	ـ مايدىغانىدىم	ـ مايدىغانمىدىم
		ـ مەيدىغانىدىم	ـ مەيدىغانمىدىم
ـ دىغانىدۇق	ـ دىغانمىدۇق	ـ مايدىغانىدۇق	ـ مايدىغانمىدۇق
		ـ مەيدىغانىدۇق	ـ مەيدىغانمىدۇق
ـ دىغانىدىڭ	ـ دىغانمىدىڭ	ـ مايدىغانىدىڭ	ـ مايدىغانمىدىڭ
		ـ مەيدىغانىدىڭ	ـ مەيدىغانمىدىڭ
ـ دىغانىدىڭىز	ـ دىغانمىدىڭىز	ـ مايدىغانىدىڭىز	ـ مايدىغانمىدىڭىز
		ـ مەيدىغانىدىڭىز	ـ مەيدىغانمىدىڭىز
ـ دىغانىدىلە	ـ دىغانمىدىلە	ـ مايدىغانىدىلە	ـ مايدىغانمىدىلە
		ـ مەيدىغانىدىلە	ـ مەيدىغانمىدىلە
ـ دىغانىدىڭلار	ـ دىغانمىدىڭلار	ـ مايدىغانىدىڭلار	ـ مايدىغانمىدىڭلار
		ـ مەيدىغانىدىڭلار	ـ مەيدىغانمىدىڭلار
ـ دىغانىدى	ـ دىغانمىدى	ـ مايدىغانىدى	ـ مايدىغانمىدى
		ـ مەيدىغانىدى	ـ مەيدىغانمىدى

- ۋاتاتتى	- ۋاتامتۇ	- ۋاتمايتتى - مايۋاتاتتى - مەيۋاتاتتى	- ۋاتمامتى - مايۋاتامتى - مەيۋاتامتى

مىسال:
Example:

مەن ئاخشام كەلگەن چاغدا، سىلەر ئۇخلاۋاتاتتىڭلار.
When I came in the evening you were sleeping.

بۇلتۇر مۇشۇ چاغدا، مەن قەشقەردە ئوقۇۋاتاتتىم.
At this time last year I was studying in Kashkar.

3

- ۋاتقانىدىم	- ۋاتقانمىدىم	- مايۋاتقانىدىم - مەيۋاتقانىدىم	- مايۋاتقانمىدىم - مەيۋاتقانمىدىم
- ۋاتقانىدۇق	- ۋاتقانمىدۇق	- مايۋاتقانىدۇق - مەيۋاتقانىدۇق	- مايۋاتقانمىدۇق - مەيۋاتقانمىدۇق
- ۋاتقانىدىڭ	- ۋاتقانمىدىڭ	- مايۋاتقانىدىڭ - مەيۋاتقانىدىڭ	- مايۋاتقانم - مەيۋاتقا
- ۋاتقانىدىڭىز	- ۋاتقانمىدىڭىز	- مايۋاتقانىدىڭىز - مەيۋاتقانىدىڭىز	- ما - م
- ۋاتقانىدىلە	- ۋاتقانمىدىلە	- مايۋانقانىدىلە - مەيۋاتقانىدىلە	
- ۋاتقانىدىڭلار	- ۋاتقانمىدىڭلار	- مايۋاتقانىدىڭلار - مەيۋاتقانىدىڭ	
- ۋاتقانىدى	- ۋاتقانمىدى	- مايۋاتقان - مەيۋاتق	

مسال:
Example:

دەريا بويىدا ئاستا كېتىۋاتماقتا ئىدىم، تۇيۇقسىز يامغۇر يېغىپ كەتتى.
As I was walking slowly along the river it suddenly began to rain.

بايانتىن ئۆيگە كىرسەم، ئاكام تېلېۋىزور كۆرمەكتە ئىدى.
When I entered the house a while ago my brother was watching television.

2

ـ ۋاتاتتىم	ـ ۋاتامتىم	ـ ۋاتمايتتىم	ـ ۋاتمامتىم
		ـ مايۋاتاتتىم	ـ مايۋاتامتىم
		ـ مەيۋاتاتتىم	ـ مەيۋاتامتىم
ـ ۋاتاتتۇق	ـ ۋاتامتۇق	ـ ۋاتمايتتۇق	ـ ۋاتمامتۇق
		ـ مايۋاتاتتۇق	ـ مايۋاتامتۇق
		ـ مەيۋاتاتتۇق	ـ مەيۋاتامتۇق
ـ ۋاتاتتىڭ	ـ ۋاتامتىڭ	ـ ۋاتمايتتىڭ	ـ ۋاتمامتىڭ
		ـ مايۋاتاتتىڭ	ـ مايۋاتامتىڭ
		ـ مەيۋاتاتتىڭ	ـ مەيۋاتامتىڭ
ـ ۋاتاتتىڭىز	ـ ۋاتامتىڭىز	ـ ۋاتمايتتىڭىز	ـ ۋاتمامتىڭىز
		ـ مايۋاتاتتىڭىز	ـ مايۋاتامتىڭىز
		ـ مەيۋاتاتتىڭىز	ـ مەيۋاتامتىڭىز
ـ ۋاتاتتىلا	ـ ۋاتامتىلا	ـ ۋاتمايتتىلا	ـ ۋاتمامتىلا
		ـ مايۋاتاتتىلا	ـ مايۋاتامتىلا
		ـ مەيۋاتاتتىلا	ـ مەيۋاتامتىلا
ـ ۋاتاتتىلار	ـ ۋاتامتىلار	ـ ۋاتمايتتىلار	ـ ۋاتمامتىلار
		ـ مايۋاتاتتىلار	ـ مايۋاتامتىلار
		ـ مەيۋاتاتتىلار	ـ مەيۋاتامتىلار

- ؤاتقۇدەكمىز	- ؤاتقۇدەكمزمۇ	- مايؤاتقۇدەكمىز	- مايؤاتقۇدەكمزمۇ
- ؤەتكۇدەكمىز	- ؤەتمگۇدەكمىز	- مەيؤاتقۇدەكمىز	- مەيؤاتقۇدەكمزمۇ
- ؤاتقۇدەكسەن	- ؤاتقۇدەكسەنمۇ	- مايؤاتقۇدەكسەن	- مايؤاتقۇدەكسەنمۇ
- ؤەتكۇدەكسەن	- ؤەتكۇدەكسەنمۇ	- مەيؤاتقۇدەكسەن	- مەيؤاتقۇدەكسەنمۇ
- ؤاتقۇدەكسىز	- ؤاتقۇدەكسزمۇ	- مايؤاتقۇدەكسىز	- مايؤاتقۇدەكسزمۇ
- ؤەتكۇدەكسىز	- ؤەتكۇدەكسزمۇ	- مەيؤاتقۇدەكسىز	- مەيؤاتقۇدەكسزمۇ
- ؤاتقۇدەكلا	- ؤاتقۇدەكلمۇ	- مايؤاتقۇدەكلا	- مايؤاتقۇدەكلمۇ
- ؤەتكۇدەكلا	- ؤەتكۇدەكلمۇ	- مەيؤاتقۇدەكلا	- مەيؤاتقۇدەكلمۇ
- ؤاتقۇدەكسلەر	- ؤاتقۇدەكسلەرمۇ	- مايؤاتقۇدەكسلەر	- مايؤاتقۇدەكسلەرمۇ
- ؤەتكۇدەكسلەر	- ؤەتكۇدەكسلەرمۇ	- مەيؤاتقۇدەكسلەر	- مەيؤاتقۇدەكسلەمۇ
- ؤاتقۇدەك	- ؤاتقۇدەكمۇ	- مايؤاتقۇدەك	- مايؤاتقۇدەكمۇ
- ؤەتكۇدەك	- ؤەتكۇدەكمۇ	- مەيؤاتقۇدەك	- مەيؤاتقۇدەكمۇ

مسال:
Example:

ئۇ كىرگەندە ئۇخلاؤاتقۇدەكمەن.
When he entered I guess I was sleeping.

للمنك ئېيتقانىغا قارىغاندا قاسىم دەرسگە كەلمەيؤاتقۇدەك.
According to the teacher Kasim hasn't be ing to c

6

ؤاتمايدىكەنمەن	- ؤاتمايدىكەنمۇ
مايؤاتىدىكەنمەن	- مايؤاتىدىكەنمەنمۇ
مەيؤاتىدىكەنمەن	- مەيؤاتىدىكەنمەنمۇ
مايدىكەنمز	- ؤاتمايدىكەنمزمۇ
اتىدىكەنمز	- مايؤاتىدىكەنمزمۇ
اتىدىكەنمز	- مەيؤاتىدىكەنمزمۇ

مسال:
Example:

ئىشك چېكىلگەندە بىز كەچلىك تاماق يەۋاتقانىدۇق.
There was a knock at the door as we were eating supper.

مەن توي قىلغان چېغىمدا خىزمەت قىلمايۋاتقانىدىم.
At the time of my marriage I wasn't working.

4

ـ ۋاتقانىكەنمەن	ـ ۋاتقانىكەنمەنمۇ	ـ مايۋاتقانىكەنمەن ـ مەيۋاتقانىكەنمەن	ـ مايۋاتقانىكەنمەنمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنمەنمۇ
ـ ۋاتقانىكەنمىز	ـ ۋاتقانىكەنمىزمۇ	ـ مايۋاتقانىكەنمىز ـ مەيۋاتقانىكەنمىز	ـ مايۋاتقانىكەنمىزمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنمىزمۇ
ـ ۋاتقانىكەنسەن	ـ ۋاتقانىكەنسەن	ـ مايۋاتقانىكەنسەن ـ مەيۋاتقانىكەنسەن	ـ مايۋاتقانىكەنسەنمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنسەنمۇ
ـ ۋاتقانىكەنسىز	ـ ۋاتقانىكەنسىزمۇ	ـ مايۋاتقانىكەنسىز ـ مەيۋاتقانىكەنسىز	ـ مايۋاتقانسىزمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنسىزمۇ
ـ ۋاتقانىكەنلا	ـ ۋاتقانىكەنلىمۇ	ـ مايۋاتقانىكەنلا ـ مەيۋاتقانىكەنلە	ـ مايۋاتقانىكەنلىمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنلىمۇ
ـ ۋاتقانىكەنسلەر	ـ ۋاتقانىكەنسلەرمۇ	ـ مايۋاتقانىكەنلسەر ـ مەيۋاتقانىكەنسلەر	ـ مايۋاتقانىكەنسلەرمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنسلەرمۇ
ـ ۋاتقانىكەن	ـ ۋاتقانىكەنمۇ	ـ مايۋاتقانىكەن ـ مەيۋاتقانىكەن	ـ مايۋاتقانىكەنمۇ ـ مەيۋاتقانىكەنمۇ

مسال:
Example:

ـ ئۇ چاغدا مەن ئۆيگە كېتىۋاتقانىكەنمەن.
At that time I was going to my house.

1967 ـ يىلى ئۇ ئوقۇتقۇچىلىق قىلىۋاتقانىكەنمۇ؟
Was he teaching in 1967?

5

ـ ۋاتقۇدەكمەن	ـ ۋاتقۇدەكمەنمۇ	ـ مايۋاتقۇدەكمەن ـ مەيۋاتقۇدەكمەن
ـ ۋەتكۇدەكمەن	ـ ۋەتكۇدەكمەنمۇ	

		ـ ۋاتماپتىكەنسەن	ـ ۋاتماپتىكەنسەنمۇ
ـ ۋېتىپتىكەنسەن	ـ ۋېتىپتىكەنسەنمۇ	ـ مايۇېتىپتىكەنسەن	ـ مايۇېتىپتىكەنسەنمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىكەنسەن	ـ مەيۇېتىپتىكەنسەنمۇ
		ـ ۋاتماپتىكەنلا	ـ ۋاتماپتىكەنلىمۇ
ـ ۋېتىپتىكەنلا	ـ ۋېتىپتىكەنلىمۇ	ـ مايۇېتىپتىكەنلا	ـ مايۇېتىپتىكەنلىمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىگەنلە	ـ مەيۇېتىپتىكەنلىمۇ
		ـ ۋاتماپتىكەنسلەر	ـ ۋاتماپتىكەنسلەرمۇ
ـ ۋېتىپتىكەنسلەر	ـ ۋېتىپتىكەنسلەرمۇ	ـ مايۇېتىپتىكەنسلەر	ـ مايۇېتىپتىكەنسلەرمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىكەنسلەر	ـ مەيۇېتىپتىكەنسلەرمۇ
		ـ ۋاتماپتىكەن	ـ ۋاتماپتىكەنمۇ
ـ ۋېتىپتىكەن	ـ ۋېتىپتىكەنمۇ	ـ مايۇېتىپتىكەن	ـ مايۇېتىپتىكەنمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىكەن	ـ مەيۇېتىپتىكەنمۇ

مسال:
Example:

بۈگۈن ئەتىگەنده گۈللۈكنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرۈۋېتىپتىكەنسز.
This morning I thought I saw you walking around the flower beds.

سز كىرگەن چاغدا ئۇخلاۋېتىپتىكەنمەنمۇ؟
When you came in was I asleep?

8

		ـ ۋاتماپتىمەن	ـ ۋاتماپتىممەنمۇ
ـ ۋېتىپتىمەن	ـ ۋېتىپتىممەنمۇ	ـ مايۇېتىپتىمەن	ـ مايۇېتىپتىممەنمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىمەن	ـ مەيۇېتىپتىممەنمۇ
		ـ ۋاتماپتىمىز	ـ ۋاتماپتىمىزمۇ
ـ ۋېتىپتىمىز	ـ ۋېتىپتىمىزمۇ	ـ مايۇېتىپتىمىز	ـ مايۇېتىپتىمىزمۇ
		ـ مەيۇېتىپتىمىز	ـ مەيۇېتىپتىمىزمۇ

		ـ ۋاتمايدىكەنسەن	ـ ۋاتمايدىكەنسەنمۇ
ـ ۋاتىدىكەنسەن	ـ ۋاتىدىكەنسەنمۇ	ـ مايۋاتىدىكەنسەن	ـ مايۋاتىدىكەنسەنمۇ
		ـ مەيۋاتىدىكەنسەن	ـ مەيۋاتىدىكەنسەنمۇ
		ـ ۋاتمايدىكەنسىز	ـ ۋاتمايدىكەنسىزمۇ
ـ ۋاتىدىكەنسىز	ـ ۋاتىدىكەنسىزمۇ	ـ مايۋاتىدىكەنسىز	ـ مايۋاتىدىكەنسىزمۇ
		ـ مەيۋاتىدىكەنسىز	ـ مەيۋاتىدىكەنسىزمۇ
		ـ ۋاتمايدىكەنلا	ـ ۋاتمايدىكەنلىمۇ
ـ ۋاتىدىكەنلا	ـ ۋاتىدىكەنلىمۇ	ـ مايۋاتىدىكەنلا	ـ مايۋاتىدىكەنلىمۇ
		ـ مەيۋاتىدىكەنلە	ـ مەيۋاتىدىكەنلىمۇ
		ـ ۋاتمايدىكەنسلەر	ـ ۋاتماتدىكەنسلەرمۇ
ـ ۋاتىدىكەنسلەر	ـ ۋاتىدىكەنسلەرمۇ	ـ مايۋاتىدىكەنسلەر	ـ مايۋاتىدىكەنسلەرمۇ
		ـ مەيۋاتىدىكەنسلەر	ـ مەيۋاتىدىكەنسلەرمۇ
		ـ ۋاتماتدىكەن	ـ ۋاتمايدىكەنمۇ
ـ ۋاتىدىكەن	ـ ۋاتىدىكەنمۇ	ـ مايۋاتىدىكەن	ـ مايۋاتىدىكەنمۇ
		ـ مەيۋاتىدىكەن	ـ مەيۋاتىدىكەنمۇ

مىسال:
Example:

تۇرسۇن مېنى كۆرگەندە ئىشلەۋاتىدىكەنمەن.
When Tursun saw me, I was working in the fields.

مەن تۇنۇگۈن كەچتە ئۆيگە كىرسەم ئايالىم كىتاب ئوقۇۋاتىدىكەن.
When I came home last night my wife was reading a book.

7

		ـ ۋاتماپتىكەنمەن	ـ ۋاتماپتىكەنمەنمۇ
ـ ۋېتىپتىمەنمەن	ـ ۋېتىپتىكەنمۇ	ـ مايۋېتىپتىكەنمەن	ـ مايۋېتىپتىكەنمەنمۇ
		ـ مەيۋېتىپتىكەنمەن	ـ مەيۋېتىپتىكەنمەنمۇ
		ـ ۋاتماپتىكەنمىز	ـ ۋاتماپتىكەنمىزمۇ
ـ ۋېتىپتىكەنمىز	ـ ۋېتىپتىكەنمىزمۇ	ـ مايۋېتىپتىكەنمىز	ـ مايۋېتىپتىكەنمىزمۇ
		ـ مەيۋېتىپتىكەنمىز	ـ مەيۋېتىپتىكەنمىزمۇ

		ـ ۋاتمۇدىك	ـ ۋاتمۇدىگمۇ
ـ ۋېتىۋدىك	ـ ۋېتىۋدىگمۇ	ـ مايۇېتىۋدىك	ـ مايۇېتىۋدىگمۇ
		ـ مەيۇېتىۋدىك	ـ مەيۇېتىۋدىگمۇ
		ـ ۋاتمۇدىگز	ـ ۋاتمۇدىگزمۇ
ـ ۋېتىۋدىگز	ـ ۋېتىۋدىگزمۇ	ـ مايۇېتىۋدىگز	ـ مايۇېتىۋدىگزمۇ
		ـ مەيۇېتىۋدىگز	ـ مەيۇېتىۋدىگزمۇ
		ـ ۋاتمۇدىلە	ـ ۋاتمۇدىلمۇ
ـ ۋېتىۋدىلە	ـ ۋېتىۋدىلمۇ	ـ مايۇېتىۋدىلە	ـ مايۇېتىۋدىلمۇ
		ـ مەيۇېتىۋدىلە	ـ مەيۇېتىۋدىلمۇ
		ـ ۋاتمۇدىگلار	ـ ۋاتمۇدىگلارمۇ
ـ ۋېتىۋدىگلار	ـ ۋېتىۋدىگلارمۇ	ـ مايۇېتىۋدىگلار	ـ مايۇېتىۋدىگلارمۇ
		ـ مەيۇېتىۋدىگلەر	ـ مەيۇېتىۋدىگلەرمۇ
		ـ ۋاتمۇدى	ـ ۋاتمۇدىمۇ
ـ ۋېتىۋدى	ـ ۋېتىۋدىمۇ	ـ مايۇېتىۋدى	ـ مايۇېتىۋدىمۇ
		ـ مەيۇېتىۋدى	ـ مەيۇېتىۋدىمۇ

مىسال:

Example:

ئۆيدە كىتاب ئوقۇۋاتىۋدىم، ئۇ كىرىپ كەلدى.

As I was reading in the room he entered.

تۈنۈگۈن ئاخشام يەر تەۋرىگەن چاغدا تېلېۋىزور كۆرۈۋاتىۋدىگزمۇ؟

he time of the earthquake yesterday evening were you watching
ion?

ئۆتكەن زامان ئېنىقسىز پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Uncertain Past Tense

1

ـ ئاتتىمغۇ دەيمەن	ـ مايتتىمغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىمغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىمغۇ دەيمەن

		- ۋاتماپسەن	- ۋاتماپسەنمۇ
- ۋېتىپسەن	- ۋېتىپسەنمۇ	- مايۇېتىپسەن	- مايۇېتىپسەنمۇ
		- مەيۇېتىپسەن	- مەيۇېتىپسەنمۇ
		- ۋاتماپسىز	- ۋاتماپسىزمۇ
- ۋېتىپسىز	- ۋېتىپسىزمۇ	- مايۇېتىپسىز	- مايۇېتىپسىزمۇ
		- مەيۇېتىپسىز	- مەيۇېتىپسىزمۇ
		- ۋاتماپتىلا	- ۋاتماپتىلمۇ
- ۋېتىپتىلا	- ۋېتىپتىلمۇ	- مايۇېتىپتىلا	- مايۇېتىپتىلمۇ
		- مەيۇېتىپتىلا	- مەيۇېتىپتىلمۇ
		- ۋاتماپسلەر	- ۋاتماپسلەرمۇ
- ۋېتىپسلەر	- ۋېتىپسلەرمۇ	- مايۇېتىپسلەر	- مايۇېتىپسلەرمۇ
		- مەيۇېتىپسلەر	- مەيۇېتىپسلەرمۇ
		- ۋاتماپتۇ	- ۋاتماپتىمۇ
- ۋېتىپتۇ	- ۋېتىپتىمۇ	- مايۇېتىپتۇ	- مايۇېتىپتىمۇ
		- مەيۇېتىپتۇ	- مەيۇېتىپتىمۇ

مسال:
Example:

ئۇلار مەيدانغا كەلگەندە بىز پۇتبول ئويناۋاتقتىمىز.
When they came to the field we were playing football.

بىر قانچە كۈندىن بېرى خىزمەتكە كەلمەيۋاتىسىز.
You haven't come to work for a few days.

9

		- ۋاتمۇدىم	- ۋاتمۇدىمۇ
- ۋېتۇدىم	- ۋېتۇدىمۇ	- مايۇېتۇدىم	- مايۇېتۇدىمۇ
		- مەيۇېتۇدىم	- مەيۇېتۇدىمۇ
		- ۋاتمۇدۇق	- ۋاتمۇدۇقمۇ
- ۋېتۇدۇق	- ۋېتۇدۇقمۇ	- مايۇېتۇدۇق	- مايۇېتۇدۇقمۇ
		- مەيۇېتۇدۇق	- مەيۇېتۇدۇقمۇ

ـ ئار ئىدىگىزغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىگىزغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىگىزغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىگىزغۇ دەيمەن
ـ ئار ئىدىلاغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىلاغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىلاغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىلاغۇ دەيمەن
ـ ئار ئىدىگىلارغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىگىلارغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىگىلارغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىگىلارغۇ دەيمەن
ـ ئار ئىدىغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىغۇ دەيمەن

مسال:
Example:

ئېيتىپ قويغان بولسىڭىز بارار ئىدىمغۇ دەيمەن.
If you had told me I probably would have gone.

مەن بۇ يەردە بولمىسام كەلمەس ئىدىگىزغۇ دەيمەن.
here, I don't think you would have come.

3

ـ دىمغۇ دەيمەن	ـ مىدىمغۇ
ـ دۇققۇ دەيمەن	ـ مە
ـ دىگۈغۇ دەيمەن	ـ
ـ دىگىزغۇ دەيمەن	
ـ دىلاغۇ دەيمەن	
ـ دىگىلارغۇ دەيمەن	
ـ دىغۇ دەيمەن	

ـ ئاتتۇققۇ دەيمەن	ـ مايتتۇققۇ دەيمەن
ـ ئەتتۇققۇ دەيمەن	ـ مەيتتۇققۇ دەيمەن
ـ ئاتتىڭغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىڭزغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭزغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭزغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭزغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىلاغۇ دەيمەن	ـ مايتتىلاغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىلەغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىلەغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىڭلارغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭلارغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭلارغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭلارغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىغۇ دەيمەن	ـ مايتتىغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىغۇ دەيمەن

مسال:
Example:

زىياۋۇدۇن خەۋەر تاپقان بولسا كېلەتتىغۇ دەيمەن.
If Ziyawudun had received the news he would have come.

تۇنۇگۈن زىياپەتكە تەكلىپ قىلغان بولسام بارمايتتىڭغۇ دەيمەن.
If I had invited you to the banquet yesterday, I don't think you would have come, would you?

2

ـ ئار ئىدىمغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىمغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىمغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىمغۇ دەيمەن
ـ ئار ئىدۇققۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدۇققۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدۇققۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدۇققۇ دەيمەن
ـ ئار ئىدىڭغۇ دەيمەن	ـ ماس ئىدىڭغۇ دەيمەن
ـ ئەر ئىدىڭغۇ دەيمەن	ـ مەس ئىدىڭغۇ دەيمەن

ـ غان بولساڭلار كېرەك	ـ مىغان بولساڭلار كېرەك
ـ قان بولساڭلار كېرەك	ـ مىغان بولساڭلار كېرەك
ـ گەن بولساڭلار كېرەك	ـ مىگەن بولساڭلار كېرەك
ـ كەن بولساڭلار كېرەك	ـ مىگەن بولساڭلار كېرەك

ـ غان بولسا كېرەك	ـ مىغان بولسا كېرەك
ـ قان بولسا كېرەك	ـ مىغان بولسا كېرەك
ـ گەن بولسا كېرەك	ـ مىگەن بولسا كېرەك
ـ كەن بولسا كېرەك	ـ مىگەن بولسا كېرەك

مىسال:

Example:

بايا تىن ئۇخلىغان بولسىڭىز كېرەك.

You must have just been asleep.

ئۇ بۈگۈن مەكتەپكە بارمىغان بولسا كېرەك.

He must not have gone to school today.

5

ـ غان بولغىدىم	ـ غان بولغىدىمۇ	ـ مىغان بولغىدىم	ـ مىغان بولغىدىمۇ
ـ قان بولغىدىم	ـ قان بولغىدىمۇ	ـ مىغان بولغىدىم	ـ مىغان بولغىدىمۇ
ـ گەن بولغىدىم	ـ گەن بولغىدىمۇ	ـ مىگەن بولغىدىم	ـ مىگەن بولغىدىمۇ
ـ كەن بولغىدىم	ـ كەن بولغىدىمۇ	ـ مىگەن بولغىدىم	ـ مىگەن بولغىدىمۇ

ـ غان بولغىدۇق	ـ غان بولغىدۇقمۇ	ـ مىغان بولغىدۇق	ـ مىغان بولمىغىدۇقمۇ
ـ قان بولغىدۇق	ـ قان بولغىدۇقمۇ	ـ مىغان بولمىغىدۇق	ـ مىغان بولمىغىدۇقمۇ
ـ گەن بولغىدۇق	ـ گەن بولغىدۇقمۇ	ـ مىگەن بولغىدۇق	ـ مىگەن بولغىدۇقمۇ
ـ كەن بولغىدۇق	ـ كەن بولغىدۇقمۇ	ـ مىگەن بولغىدۇق	ـ مىگەن بولغىدۇقمۇ

ـ غان بولغىدىڭ	ـ غان بولغىدىڭمۇ	ـ مىغان بولغىدىڭ	ـ مىغان بولغىدىڭمۇ
ـ قان بولغىدىڭ	ـ قان بولغىدىڭمۇ	ـ مىغان بولغىدىڭ	ـ مىغان بولغىدىڭمۇ
ـ گەن بولغىدىڭ	ـ گەن بولغىدىڭمۇ	ـ مىگەن بولغىدىڭ	ـ مىگەن بولغىدىڭمۇ

مسال:
Example;

بۇ خەۋەرنى كوچىدىن ئاڭلىدىڭىزغۇ دەيمەن.
You must have heard this news on the street.

تۇنۇگۈن دورا يېدىمغۇ دەيمەن.
I think I took the medicine yesterday.

4

ـ غان بولسام كېرەك	ـ مغان بولسام كېرەك
ـ قان بولسام كېرەك	ـ مغان بولسام كېرەك
ـ گەن بولسام كېرەك	ـ مگەن بولسام كېرەك
ـ كەن بولسام كېرەك	ـ مگەن بولسام كېرەك
ـ غان بولساق كېرەك	ـ مغان بولساق كېرەك
ـ قان بولساق كېرەك	ـ مغان بولساق كېرەك
ـ گەن بولساق كېرەك	ـ مگەن بولساق كېرەك
ـ كەن بولساق كېرەك	ـ مگەن بولساق كېرەك
ـ غان بولساڭ كېرەك	ـ مغان بولساڭ كېرەك
ـ قان بولساڭ كېرەك	ـ مغان بولساڭ كېرەك
ـ گەن بولساڭ كېرەك	ـ مگەن بولساڭ كېرەك
ـ كەن بولساڭ كېرەك	ـ مگەن بولساڭ كېرەك
ـ غان بولسىڭىز كېرەك	ـ مغان بولسىڭىز كېرەك
ـ قان بولسىڭىز كېرەك	ـ مغان بولسىڭىز كېرەك
ـ گەن بولسىڭىز كېرەك	ـ مگەن بولسىڭىز كېرەك
ـ كەن بولسىڭىز كېرەك	ـ مگەن بولسىڭىز كېرەك
ـ غان بولسلا كېرەك	ـ مغان بولسلا كېرەك
ـ قان بولسلا كېرەك	ـ مغان بولسلا كېرەك
ـ گەن بولسلا كېرەك	ـ مگەن بولسلا كېرەك
ـ كەن بولسلا كېرەك	ـ مگەن بولسلا كېرەك

6

ـ غان چېغسم بار	ـ مىغان چېغسم بار
ـ قان چېغسم بار	ـ مىغان چېغسم بار
ـ گەن چېغسم بار	ـ مىگەن چېغسم بار
ـ كەن چېغسم بار	ـ مىگەن چېغسم بار
ـ غان چېغسمز بار	ـ مىغان چېغسمز بار
ـ قان چېغسمز بار	ـ مىغان چېغسمز بار
ـ گەن چېغسمز بار	ـ مىگەن چېغسمز بار
ـ كەن چېغسمز بار	ـ مىگەن چېغسمز بار
ـ غان چېغىڭ بار	ـ مىغان چېغىڭ بار
ـ قان چېغىڭ بار	ـ مىغان چېغىڭ بار
ـ گەن چېغىڭ بار	ـ مىگەن چېغىڭ بار
ـ كەن چېغىڭ بار	ـ مىگەن چېغىڭ بار
ـ غان چېغىڭز بار	ـ مىغان چېغىڭز بار
ـ قان چېغىڭز بار	ـ مىغان چېغىڭز بار
ـ گەن چېغىڭز بار	ـ مىگەن چېغىڭز بار
ـ كەن چېغىڭز بار	ـ مىگەن چېغىڭز بار
ـ غان چاغلىرى بار	ـ مىغان چاغلىرى بار
ـ قان چاغلىرى بار	ـ مىغان چاغلىرى بار
ـ گەن چاغلىرى بار	ـ مىگەن چاغلىرى بار
ـ كەن چاغلىرى بار	ـ مىگەن چاغلىرى بار
ـ غان چېغىڭلار بار	ـ مىغان چېغىڭلار بار
ـ قان چېغىڭلار بار	ـ مىغان چېغىڭلار بار
ـ گەن چېغىڭلار بار	ـ مىگەن چېغىڭلار بار
ـ كەن چېغىڭلار بار	ـ مىگەن چېغىڭلار بار
ـ غان چېغى	ـ مىغان چېغى
ـ قان چېغى	ـ مىغان چېغى
ـ گەن چېغى	ـ مىگەن چېغ
ـ كەن چېغى	ـ مىگەن ج

ـ كەن بولغىدىك	ـ كەن بولغىدىكمۇ	ـ مىگەن بولغىدىك	ـ مىگەن بولغىدىكمۇ
ـ غان بولغىدىكسىز	ـ غان بولغىدىكسىزمۇ	ـ مىغان بولغىدىكسىز	ـ مىغان بولغىدىكسىزمۇ
ـ قان بولغىدىكسىز	ـ قان بولغىدىكسىزمۇ	ـ مىغان بولغىدىكسىز	ـ مىغان بولغىدىكسىزمۇ
ـ گەن بولغىدىكسىز	ـ گەن بولغىدىكسىزمۇ	ـ مىگەن بولغىدىكسىز	ـ مىگەن بولغىدىكسىزمۇ
ـ كەن بولغىدىكسىز	ـ كەن بولغىدىكسىزمۇ	ـ مىگەن بولغىدىكسىز	ـ مىگەن بولغىدىكسىزمۇ
ـ غان بولغىدىلا	ـ غان بولغىدىلىمۇ	ـ مىغان بولغىدىلا	ـ مىغان بولغىدىلىمۇ
ـ قان بولغىدىلا	ـ قان بولغىدىلىمۇ	ـ مىغان بولغىدىلا	ـ مىغان بولغىدىلىمۇ
ـ گەن بولغىدىلا	ـ گەن بولغىدىلىمۇ	ـ مىگەن بولغىدىلا	ـ مىگەن بولغىدىلىمۇ
ـ كەن بولغىدىلا	ـ كەن بولغىدىلىمۇ	ـ مىگەن بولغىدىلا	ـ مىگەن بولغىدىلىمۇ
ـ غان بولغىدىكلار	ـ غان بولغىدىكلارمۇ	ـ مىغان بولغىدىكلار	ـ مىغان بولغىدىكلارمۇ
ـ قان بولغىدىكلار	ـ قان بولغىدىكلارمۇ	ـ مىغان بولغىدىكلار	ـ مىغان بولغىدىكلارمۇ
ـ گەن بولغىدىكلار	ـ گەن بولغىدىكلارمۇ	ـ مىگەن بولغىدىكلار	ـ مىگەن بولغىدىكلارمۇ
ـ كەن بولغىدىكلار	ـ كەن بولغىدىكلارمۇ	ـ مىگەن بولغىدىكلار	ـ مىگەن بولغىدىكلارمۇ
ـ غان بولغىدى	ـ غان بولغىدىمۇ	ـ مىغان بولغىدى	ـ مىغان بولغىدىمۇ
ـ قان بولغىدى	ـ قان بولغىدىمۇ	ـ مىغان بولغىدى	ـ مىغان بولغىدىمۇ
ـ گەن بولغىدى	ـ گەن بولغىدىمۇ	ـ مىگەن بولغىدى	ـ مىگەن بولغىدىمۇ
ـ كەن بولغىدى	ـ كەن بولغىدىمۇ	ـ مىگەن بولغىدى	ـ مىگەن بولغىدىمۇ

Example:

مىسال:

تۈنۈگۈن سىز قاۋاقخانىغا بارمىغان بولغىدىكسىز.

I trust you didn't go to the bar yesterday.

ئىشىكنى تاقىغان بولغىدىم.

I think I locked the door.

ـ گەنسلەر	ـ گەنسلەرمۇ	ـ مىغانسلەر	ـ مىگەنسلەرمۇ
ـ كەنسلەر	ـ كەنسلەرمۇ	ـ مىگەنسلەر	ـ مىگەنسلەرمۇ
ـ غاندۇ	ـ غاندىمۇ	ـ مىغاندۇ	ـ مىغاندىمۇ
ـ قاندۇ	ـ قاندىمۇ	ـ مىغاندۇ	ـ مىغاندىمۇ
ـ گەندۇ	ـ گەندىمۇ	ـ مىگەندۇ	ـ مىگەندىمۇ
ـ كەندۇ	ـ كەندىمۇ	ـ مىگەندۇ	ـ مىگەندىمۇ

مىسال:
Example:

بۇ جايغا بۇرۇن كەلگەندىمەن.
I think I've been here before.

تۇرسۇن بەلكى ئوغرىلىق جىنايىتى ئۆتكۈزگەندۇ.
Perhaps Tursun stole some things.

8

ـ غانمەنغۇ دەيمەن	ـ مىغانمەنغۇ دەيمەن
ـ قانمەنغۇ دەيمەن	ـ مىغانمەنغۇ دەيمەن
ـ گەنمەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنمەنغۇ دەيمەن
ـ كەنمەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنمەنغۇ دەيمەن
ـ غانمىزغۇ دەيمەن	ـ مىغانمىزغۇ دەيمەن
ـ قانمىزغۇ دەيمەن	ـ مىغانمىزغۇ دەيمەن
ـ گەنمىزغۇ دەيمەن	ـ مىگەنمىزغۇ دەيمەن
ـ كەنمىزغۇ دەيمەن	ـ مىگەنمىزغۇ دەيمەن
ـ غانسەنغۇ دەيمەن	ـ مىغانسەنغۇ دەيمەن
ـ قانسەنغۇ دەيمەن	ـ مىغانسەنغۇ دەيمەن
ـ گەنسەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسەنغۇ دەيمەن
ـ كەنسەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسەنغۇ دەيمەن
ـ غانسىزغۇ دەيمەن	ـ مىغانسىزغۇ دەيمەن
ـ قانسىزغۇ دەيمەن	ـ مىغانسىزغۇ دەيمەن

مسال:
Example:

بۇ كىنونى كۆرگەن چېغىم بار.
I think I've seen this film.
ئۇ تېخى كەتمىگەن چېغى.
I don't think he has gone yet.

7

ـ غاندىمەن	ـ غاندىمەنمۇ	ـ مىغاندىمەن	ـ مىغاندىمەنمۇ
ـ قاندىمەن	ـ قاندىمەنمۇ	ـ مىغاندىمەن	ـ مىغاندىمەنمۇ
ـ گەندىمەن	ـ گەندىمەنمۇ	ـ مىگەندىمەن	ـ مىگەندىمەنمۇ
ـ كەندىمەن	ـ كەندىمەنمۇ	ـ مىگەندىمەن	ـ مىگەندىمەنمۇ
ـ غاندىمىز	ـ غاندىمىزمۇ	ـ مىغاندىمىز	ـ مىغاندىمىزمۇ
ـ قاندىمىز	ـ قاندىمىزمۇ	ـ مىغاندىمىز	ـ مىگەندىمىزمۇ
ـ گەندىمىز	ـ گەندىمىزمۇ	ـ مىگەندىمىز	ـ مىگەندىمىزمۇ
ـ كەندىمىز	ـ كەندىمىزمۇ	ـ مىگەندىمىز	ـ مىگەندىمىزمۇ
ـ غانسەن	ـ غانسەنمۇ	ـ مىغانسەن	ـ مىغانسەنمۇ
ـ قانسەن	ـ قانسەنمۇ	ـ مىغانسەن	ـ مىغانسەنمۇ
ـ گەنسەن	ـ گەنسەنمۇ	ـ مىگەنسەن	ـ مىگەنسەنمۇ
ـ كەنسەن	ـ كەنسەنمۇ	ـ مىگەنسەن	ـ مىگەنسەنمۇ
ـ غانسىز	ـ غانسىزمۇ	ـ مىغانسىز	ـ مىغانسىزمۇ
ـ قانسىز	ـ قانسىزمۇ	ـ مىغانسىز	ـ مىغانسىزمۇ
ـ گەنسىز	ـ گەنسىزمۇ	ـ مىگەنسىز	ـ مىگەنسىزمۇ
ـ كەنسىز	ـ كەنسىزمۇ	ـ مىگەنسىز	ـ مىگەنسىزمۇ
ـ غانلا	ـ غانلىمۇ	ـ مىغانلا	ـ مىغانلىمۇ
ـ قانلا	ـ قانلىمۇ	ـ مىغانلا	ـ مىغانلىمۇ
ـ گەنلە	ـ گەنلىمۇ	ـ مىگەنلە	ـ مىگەنلىمۇ
ـ كەنلە	ـ كەنلىمۇ	ـ مىگەنلە	ـ مىگەنلىمۇ
ـ غانسىلەر	ـ غانسىلەرمۇ	ـ مىغانسىلەر	ـ مىغانسىلەرمۇ
ـ قانسىلەر	ـ قانسىلەرمۇ	ـ مىغانسىلەر	ـ مىغانسىلەرمۇ

ـ گەن ئوخشايمز	ـ گەن ئوخشايمزمۇ	ـ مىگەن ئوخشايمز	ـ مىگەن ئوخشايمزمۇ
ـ كەن ئوخشايمز	ـ كەن ئوخشايمزمۇ	ـ مىگەن ئوخشايمز	ـ مىگەن ئوخشايمزمۇ
ـ غان ئوخشايسەن	ـ غان ئوخشايسەنمۇ	ـ مىغان ئوخشايسەن	ـ مىغان ئوخشايسەنمۇ
ـ قان ئوخشايسەن	ـ قان ئوخشايسەنمۇ	ـ مىغان ئوخشايسەن	ـ مىغان ئوخشايسەنمۇ
ـ گەن ئوخشايسەن	ـ گەن ئوخشايسەنمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسەن	ـ مىگەن ئوخشايسەنمۇ
ـ كەن ئوخشايسەن	ـ كەن ئوخشايسەنمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسەن	ـ مىگەن ئوخشايسەنمۇ
ـ غان ئوخشايسىز	ـ غان ئوخشايسىزمۇ	ـ مىغان ئوخشايسىز	ـ مىغان ئوخشايسىزمۇ
ـ قان ئوخشايسىز	ـ قان ئوخشايسىزمۇ	ـ مىغان ئوخشايسىز	ـ مىغان ئوخشايسىزمۇ
ـ گەن ئوخشايسىز	ـ گەن ئوخشايسىزمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسىز	ـ مىگەن ئوخشايسىزمۇ
ـ كەن ئوخشايسىز	ـ كەن ئوخشايسىزمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسىز	ـ مىگەن ئوخشايسىزمۇ
ـ غان ئوخشايلا	ـ غان ئوخشايلىمۇ	ـ مىغان ئوخشايلا	ـ مىغان ئوخشايلىمۇ
ـ قان ئوخشايلا	ـ قان ئوخشايلىمۇ	ـ مىغان ئوخشايلا	ـ مىغان ئوخشايلىمۇ
ـ گەن ئوخشايلا	ـ گەن ئوخشايلىمۇ	ـ مىگەن ئوخشايلا	ـ مىگەن ئوخشايلىمۇ
ـ كەن ئوختايلا	ـ كەن ئوخشايلىمۇ	ـ مىگەن ئوخشايلا	ـ مىگەن ئوخشايلىمۇ
ـ غان ئوخشايسىلەر	ـ غان ئوخشايسىلەرمۇ	ـ مىغان ئوخشايسىلەر	ـ مىغان ئوخشايسىلەرمۇ
ـ قان ئوخشايسىلەر	ـ قان ئوخشايسىلەرمۇ	ـ مىغان ئوخشايسىلەر	ـ مىغان ئوخشايسىلەرمۇ
ـ گەن ئوخشايسىلەر	ـ گەن ئوخشايسىلەرمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسىلەر	ـ مىگەن ئوخشايسىلەرمۇ
ـ كەن ئوخشايسىلەر	ـ كەن ئوخشايسىلەرمۇ	ـ مىگەن ئوخشايسىلەر	ـ مىگەن ئوخشايسىلەرمۇ
ـ غان ئوخشايدۇ	ـ غان ئوخشايدىمۇ	ـ مىغان ئوخشايدۇ	ـ مىغان ئوخشايدىمۇ
ـ قان ئوخشايدۇ	ـ قان ئوخشايدىمۇ	ـ مىغان ئوخشايدۇ	ـ مىغان ئوخشايدىمۇ
ـ گەن ئوخشايدۇ	ـ گەن ئوخشايدىمۇ	ـ مىگەن ئوخشايدۇ	ـ مىگەن ئوخشايدىمۇ
ـ كەن ئوخشايدۇ	ـ كەن ئوخشايدىمۇ	ـ مىگەن ئوخشايدۇ	ـ مىگەن ئوخشايدىمۇ

مىسال:

Example:

ئۇ كەتكەن ئوخشايدۇ.

It seems that he has left.

ئەركىنگە تۈنۈگۈن خەت سالغان ئوخشايمەن.

I think I posted a letter to Erkin yesterday.

ـ گەنسزغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسزغۇ دەيمەن
ـ كەنسزغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسزغۇ دەيمەن
ـ غانغۇ دەيمەن	ـ مىغانغۇ دەيمەن
ـ قانغۇ دەيمەن	ـ مىغانغۇ دەيمەن
ـ گەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنغۇ دەيمەن
ـ كەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنغۇ دەيمەن
ـ غانسلەرغۇ دەيمەن	ـ مىغانسلەرغۇ دەيمەن
ـ قانسلەرغۇ دەيمەن	ـ مىغانسلەرغۇ دەيمەن
ـ گەنسلەرغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسلەرغۇ دەيمەن
ـ كەنسلەرغۇ دەيمەن	ـ مىگەنسلەرغۇ دەيمەن
ـ غانغۇ دەيمەن	ـ مىغانغۇ دەيمەن
ـ قانغۇ دەيمەن	ـ مىغانغۇ دەيمەن
ـ گەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنغۇ دەيمەن
ـ كەنغۇ دەيمەن	ـ مىگەنغۇ دەيمەن

مسال:
Example.

بىز بۇرۇن كۆرۈشكەنغۇ دەيمەن.
I think we've seen each other before.
ئۇ قايتىپ كەتكەنغۇ دەيمەن.
I think he's left.

9

ـغان ئوخشايمەن	ـغان ئوخشايمەنمۇ	ـمىغان ئوخشايمەن	ـمىغان ئوخشايمەنمۇ
ـقان ئوخشايمەن	ـقان ئوخشايمەنمۇ	ـمىغان ئوخشايمەن	ـمىغان ئوخشايمەنمۇ
ـگەن ئوخشايمەن	ـگەن ئوخشايمەنمۇ	ـمىگەن ئوخشايمەن	ـمىگەن ئوخشايمەنمۇ
ـكەن ئوخشايمەن	ـكەن ئوخشايمەنمۇ	ـمىگەن ئوخشايمەن	ـمىگەن ئوخشايمەنمۇ
ـغان ئوخشايمز	ـغان ئوخشايمزمۇ	ـمىغان ئوخشايمز	ـمىغان ئوخشايمزمۇ
ـقان ئوخشايمز	ـقان ئوخشايمزمۇ	ـمىغان ئوخشايمز	ـمىغان ئوخشايمزمۇ

-ۋاتقان بولغىدۇق -ۋاتقان بولغىدۇقمۇ -مايۋاتقان بولغىدۇق -مايۋاتقان بولغىدۇقمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدۇق -مەيۋاتقان بولغىدۇقمۇ

-ۋاتقان بولغىدىك -ۋاتقان بولغىدىكمۇ -مايۋاتقان بولغىدىك -مايۋاتقان بولغىدىكمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدىك -مەيۋاتقان بولغىدىكمۇ

-ۋاتقان بولغىدىكىز -ۋاتقان بولغىدىكىزمۇ -مايۋاتقان بولغىدىكىز -مايۋاتقان بولغىدىكىزمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدىكىز -مەيۋاتقان بولغىدىكىزمۇ

-ۋاتقان بولغىدىلا -ۋاتقان بولغىدىلمۇ -مايۋاتقان بولغىدىلا -مايۋاتقان بولغىدىلمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدىلا -مەيۋاتقان بولغىدىلمۇ

-ۋاتقان بولغىدىكلار -ۋاتقان بولغىدىكلارمۇ -مايۋاتقان بولغىدىكلار -مايۋاتقان بولغىدىكلارمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدىكلار -مەيۋاتقان بولغىدىكلارمۇ

-ۋاتقان بولغىدى -ۋاتقان بولغىدىمۇ -مايۋاتقان بولغىدى -مايۋاتقان بولغىدىمۇ
-مەيۋاتقان بولغىدى -مەيۋاتقان بولغىدىمۇ

مىسال:

Example:

بۈگۈن چۈشتە ئۇخلاۋاتقان بولغىدىكىزمۇ؟

Were you sleeping at noon today?

ئۇ چاغدا تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتقان بولغىدىم.

At that time I think I was doing my homework.

12

- ۋىدىمغۇ دەيمەن - مۇىدىمغۇ دەيمەن
- ۋىدۇققۇ دەيمەن - مۇىدۇققۇ دەيمەن
- ۋىدىكغۇ دەيمەن - مۇىدىكغۇ دەيمەم
- ۋىدىكىزغۇ دەيمەن - مۇىدىكىزغۇ دەيمەن
- ۋىدىلاغۇ دەيمەن - مۇىدىلاغۇ دەيمەن

10

ـ ۋاتاتتىمغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىمۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتىمغۇ دەيمەن
ـ ۋاتاتتۇققۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتۇققۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتۇققۇ دەيمەن
ـ ۋاتاتتىڭغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىڭغۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتىڭغۇ دەيمەن
ـ ۋاتاتتىڭمزغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىڭمزغۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتىڭمزغۇ دەيمەن
ـ ۋاتاتتىلىغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىلىغۇ دەيكەن ـ مەيۇاتاتتىلىغۇ دەيمەن
ـ ۋاتتىڭلارغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىڭلارغۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتىڭلارغۇ دەيمەن
ـ ۋاتاتتىغۇ دەيمەن	ـ مايۇاتاتتىغۇ دەيمەن ـ مەيۇاتاتتىغۇ دەيمەن

مىسال:

Example:

مەن كەلگەندە ئۇخلاۋاتاتتىلىغۇ دەيمەن.

I think you were sleeping when I came.

ئۇنۇڭۇن ئاخشام مۇشۇ چاغدا تېلېۋىزور كۆرمەيۇاتاتتىمغۇ دەيمەن.

I don't think that I was watching television at this time last night.

11

ـۋاتقان بولغىدىم ـۋاتقان بولغىدىمۇ ـمايۇاتقان بولغىدىم ـمايۇاتقان بولغىدىمۇ
ـمەيۇاتقان بولغىدىم ـمەيۇاتقان بولغىدىمۇ

تۈنۈگۈن مەجلىسنە سېنى كۆرۈپتىمەنغۇ دەيمەن.
I think I saw you at the meeting yesterday.

ئۆتكەن زامان ئومىد پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Past Tense Expressing Desire

1

ـ ئار ئىدىم	ـ ئار ئىدىمۇ	ـ ماس ئىدىم	ـ ماس ئىدىمۇ
ـ ئەر ئىدىم	ـ ئەر ئىدىمۇ	ـ مەس ئىدىم	ـ مەس ئىدىمۇ
ـ ئار ئىدۇق	ـ ئار ئىدۇقمۇ	ـ ماس ئىدۇق	ـ ماس ئىدۇقمۇ
ـ ئەر ئىدۇق	ـ ئەر ئىدۇقمۇ	ـ مەس ئىدۇق	ـ مەس ئىدۇقمۇ
ـ ئار ئىدىك	ـ ئار ئىدىكمۇ	ـ ماس ئىدىك	ـ ماس ئىدىكمۇ
ـ ئەر ئىدىك	ـ ئەر ئىدىكمۇ	ـ مەس ئىدىك	ـ مەس ئىدىكمۇ
ـ ئار ئىدىكىز	ـ ئار ئىدىكىزمۇ	ـ ماس ئىدىكىز	ـ ماس ئىدىكىزمۇ
ـ ئەر ئىدىكىز	ـ ئەر ئىدىكىزمۇ	ـ مەس ئىدىكىز	ـ مەس ئىدىكىزمۇ
ـ ئار ئىدىلا	ـ ئار ئىدىلمۇ	ـ ماس ئىدىلا	ـ ماس ئىدىلمۇ
ـ ئەر ئىدىلە	ـ ئەر ئىدىلمۇ	ـ مەس ئىدىلە	ـ مەس ئىدىلمۇ
ـ ئار ئىدىكلار	ـ ئار ئىدىكلارمۇ	ـ ماس ئىدىكلار	ـ ماس ئىدىكلارمۇ
ـ ئەر ئىدىكلار	ـ ئەر ئىدىكلارمۇ	ـ مەس ئىدىكلار	ـ مەس ئىدىكلارمۇ
ـ ئار ئىدى	ـ ئار ئىدىمۇ	ـ ماس ئىدى	ـ ماس ئىدىمۇ
ـ ئەر ئىدى	ـ ئەر ئىدىمۇ	ـ مەس ئىدى	ـ مەس ئىدىمۇ

مىسال:
Exampl:

دەپ قويغان بولسىڭىز، مەنمۇ بارار ئىدىم.
If you had told me, I might have gone too.

- ۋىدىكىلارغۇ دەيمەن — مۇىدىكىلار دەيمەن
- ۋىدىغۇ دەيمەن — مۇىدىغۇ دەيمەن

مىسال:

Example:

ئۆتكەن يەكشەنبە كۈنى ئەركىن بازارغا بېرىۋىدىغۇ دەيمەن.

I think that Erkin went to the bazar last Sunday.

ئۈلۈشكۈن ئاخشام تېلېۋىزور كۆرمىۇىدىمغۇ دەيمەن.

I don't think I watched television the night before last.

13

- پتىمەنغۇ دەيمەن — ماپتىمەنغۇ دەيمەن / مەپتىمەنغۇ دەيمەن
- پتىمزغۇ دەيمەن — ماپتىمزغۇ دەيمەن / مەپتىمزغۇ دەيمەن
- پسەنغۇ دەيمەن — ماپسەنغۇ دەيمەن / مەپسەنغۇ دەيمەن
- پسزغۇ دەيمەن — ماپسزغۇ دەيمەن / مەپسزغۇ دەيمەن
- پتلاغۇ دەيمەن — ماپتلاغۇ دەيمەن / مەپتلاغۇ دەيمەن
- پسلەرغۇ دەيمەن — ماپسلەرغۇ دەيمەن / مەپسلەرغۇ دەيمەن
- پتىغۇ دەيمەن — ماپتىغۇ دەيمەن / مەپتىغۇ دەيمەن

مىسال:

Example:

ئۈلار تۈنۈگۈن چۈشتىن كېيىن خىزمەتكە كەلمەپتىغۇ دەيمەن.

I don't think they came to work yesterday afternoon.

3

- غان بولاتتم - غان بولاتتممۇ - مىغان بولاتتم - مىغان بولاتتممۇ
- قان بولاتتم - قان بولاتتممۇ - مىغان بولاتتم - مىغان بولاتتممۇ
- گەن بولاتتم - گەن بولاتتممۇ - مىگەن بولاتتم - مىگەن بولاتتممۇ
- كەن بولاتتم - كەن بولاتتممۇ - مىگەن بولاتتم - مىگەن بولاتتممۇ

- غان بولاتتۇق - غان بولاتتۇقمۇ - مىغان بولاتتۇق - مىغان بولاتتۇقمۇ
- قان بولاتتۇق - قان بولاتتۇقمۇ - مىغان بولاتتۇق - مىغان بولاتتۇقمۇ
- گەن بولاتتۇق - گەن بولاتتۇقمۇ - مىگەن بولاتتۇق - مىگەن بولاتتۇقمۇ
- كەن بولاتتۇق - كەن بولاتتۇقمۇ - مگەن بولاتتۇق - مىگەن بولاتتۇقمۇ

- غان بولاتتىك - غان بولاتتىكمۇ - مىغان بولاتتىك - مىغان بولاتتىكمۇ
- قان بولاتتىك - قان بولاتتىكمۇ - مىغان بولاتتىك - مىغان بولاتتىكمۇ
- گەن بولاتتىك - گەن بولاتتىكمۇ - مىگەن بولاتتىك - مىگەن بولاتتىكمۇ
- كەن بولاتتىك - كەن بولاتتىكمۇ - مىگەن بولاتتىك - مىگەن بولاتتىكمۇ

- غان بولاتتىكىز - غان بولاتتىكىزمۇ - مىغان بولاتتىكىز - مىغان بولاتتىكىزمۇ
- قان بولاتتىكىز - قان بولاتتىكىزمۇ - مىغان بولاتتىكىز - مىغان بولاتتىكىزمۇ
- گەن بولاتتىكىز - گەن بولاتتىكىزمۇ - مىگەن بولاتتىكىز - مىگەن بولاتتىكىزمۇ
- كەن بولاتتىكىز - كەن بولاتتىكىزمۇ - مىگەن بولاتتىكىز - مىگەن بولاتتىكىزمۇ

- غان بولاتتىلا - غان بولاتتىلمۇ - مىغان بولاتتىلا - مىغان بولاتتىلمۇ
- قان بولاتتىلا - قان بولاتتىلمۇ - مىغان بولاتتىلا - مىغان بولاتتىلمۇ
- گەن بولاتتىلا - گەن بولاتتىلمۇ - مىگەن بولاتتىلا - مىگەن بولاتتىلمۇ
- گەن بولاتتىلا - كەن بولاتتىلمۇ - مىگەن بولانتىلا - مىگەن زولاتتىلمۇ

- غان بولاتتىكلار - غان بولاتتىكلارمۇ - مىغان بولاتتىكلار - مىغان بولاتتىكلارمۇ
- قان بولاتتىكلار - قان بولاتتىكلارمۇ - مىغان بولاتتىكلار - مىغان بولاتتىكلارمۇ
- گەن بولاتتىكلار - گەن بولاتتىكلارمۇ - مىگەن بولاتتىكلار - مىگەن بولاتتىكلارمۇ
- كەن بولاتتىكلار - كەن بولاتتىكلارمۇ - مىگەن بولاتتىكلار - مىگەن بولاتتىكلارمۇ

- غان بولاتتى - غان بولاتتىمۇ - مىغان بولاتتى - مىغان بولاتتىمۇ
- قان بولاتتى - غان بولاتتىمۇ - مىغان بولاتتى - مىغان بولاتتىمۇ
- گەن بولاتتى - گەن بولاتتىمۇ - مىگەن بولاتتى - مىگەن بولاتتىمۇ
- كەن بولاتتى - كەن بولاتتىمۇ - مىگەن بولاتتى - مىگەن بولاتتىمۇ

بۇ زىياپەتتە ئادەمنىڭ مۇنچىۋالا كۆپ ئىكەنلىكىنى بىلگەن بولساق، كەلمەس ئىدۇق.

If we had known that there would be so many people at this banquet we might not have come.

2

- ئار ئىكەنمەن - ئار ئىكەنمەنمۇ - ماس ئىكەنمەن - ماس ئىكەنمەنمۇ
- ئەر ئىكەنمەن - ئەر ئىكەنمەنمۇ - مەس ئىكەنمەن - مەس ئىكەنمەنمۇ

- ئار ئىكەنمىز - ئار ئىكەنمىزمۇ - ماس ئىكەنمىز - ماس ئىكەنمىزمۇ
- ئەر ئىكەنمىز - ئەر ئىكەنمىزمۇ - مەس ئىكەنمىز - مەس ئىكەنمىزمۇ

- ئار ئىكەنسەن - ئار ئىكەنسەنمۇ - ماس ئىكەنسەن - ماس ئىكەنسەنمۇ
- ئەر ئىكەنسەن - ئەر ئىكەنسەنمۇ - مەس ئىكەنسەن - مەس ئىكەنسەنمۇ

- ئار ئىكەنسىز - ئار ئىكەنسىزمۇ - ماس ئىكەنسىز - ماس ئىكەنسىزمۇ
- ئەر ئىكەنسىز - ئەر ئىكەنسىزمۇ - مەس ئىكەنسىز - مەس ئىكەنسىزمۇ

- ئار ئىكەنلا - ئار ئىكەنلىمۇ - ماس ئىكەنلا - ماس ئىكەنلىمۇ
- ئەر ئىكەنلا - ئەر ئىكەنلىمۇ - مەس ئىكەنلا - مەس ئىكەنلىمۇ

- ئار ئىكەنسلەر - ئار ئىكەنسلەرمۇ - ماس ئىكەنسلەر - ماس ئىكەنسلەرمۇ
- ئەر ئىكەنسلەر - ئار ئىكەنسلەرمۇ - مەس ئىكەنسلەر - مەس ئىكەنسلەرمۇ

- ئار ئىكەن - ئار ئىكەنمۇ - ماس ئىكەن - ماس ئىكەنمۇ
- ئەر ئىكەن - ئەر ئىكەنمۇ - مەس ئىكەن - مەس ئىكەنمۇ

مىسال:

Example:

ئۇخلاپ قالمىغان بولسام، كەچلىك خەۋەرنى كۆرەر ئىكەنمەن.

If I hadn't fallen asleep, I might have heard the evening news.

تۈنۈگۈن خەۋەر تاپقان بولسىڭىز، زىياپىتىمىزگە كېلەر ئىكەنسىزمۇ؟

If you had found out yesterday, would you have come to our banquet?

- غۇڭلار بار ئىدى - غۇڭلار بار ئىدىمۇ - غۇڭلار يوق ئىدى - غۇڭلار يوق ئىدىمۇ
- قۇڭلار بار ئىدى - قۇڭلار بار ئىدىمۇ - قۇڭلار يوق ئىدى - قۇڭلار يوق ئىدىمۇ
- گۈڭلار بار ئىدى - گۈڭلار بار ئىدىمۇ - گۈڭلار يوق ئىدى - گۈڭلار يوق ئىدىمۇ
- كۈڭلار بار ئىدى - كۈڭلار بار ئىدىمۇ - كۈڭلار يوق ئىدى - كۈڭلار يوق ئىدىمۇ

- غۇسى بار ئىدى - غۇسى بار ئىدىمۇ - غۇسى يوق ئىدى - غۇسى يوق ئىدىمۇ
- قۇسى بار ئىدى - غۇسى بار ئىدىمۇ - قۇسى يوق ئىدى - قۇسى يوق ئىدىمۇ
- گۈسى بار ئىدى - گۈسى بار ئىدىمۇ - گۈسى يوق ئىدى - گۈسى يوق ئىدىمۇ
- كۈسى بار ئىدى - كۈسى بار ئىدىمۇ - كۈسى يوق ئىدى - كۈسى يوق ئىدىمۇ

مىسال:
Example:

ئاخشامدا تېلېۋىزور كۆرگۈم بار ئىدى.
I had wanted to watch television in the evening.

—

ئۆتكەن يەكشەنبە كۈنى كەلگۈڭىز بار ئىدىمۇ؟
Had you wanted to come last Sunday?

5

- غۇم بار ئىكەن - غۇم بار ئىكەنمۇ - غۇم يوق ئىكەن - غۇم يوق ئىكەنمۇ
- قۇم بار ئىكەن - قۇم بار ئىكەنمۇ - قۇم يوق ئىكەن - قۇم يوق ئىكەنمۇ
- گۇم بار ئىكەن - گۇم بار ئىكەنمۇ - گۇم يوق ئىكەن - گۇم يوق ئىكەنمۇ
- كۇم بار ئىكەن - كۇم بار ئىكەنمۇ - كۇم يوق ئىكەن - كۇم يوق ئىكەنمۇ

- غۇمىز بار ئىكەن - غۇمىز بار ئىكەنمۇ - غۇمىز يوق ئىكەن - غۇمىز يوق ئىكەنمۇ
- قۇمىز بار ئىكەن - قۇمىز بار ئىكەنمۇ - قۇمىز يوق ئىكەن - قۇمىز يوق ئىكەنمۇ
- گۇمىز بار ئىكەن - گۇمىز بار ئىكەنمۇ - گۇمىز يوق ئىكەن - گۇمىز يوق ئىكەنمۇ
- كۇمىز بار ئىكەن - كۇمىز بار ئىكەنمۇ - كۇمىز يوق ئىكەن - كۇمىز يوق ئىكەنمۇ

- غۇڭ بار ئىكەن - غۇڭ بار ئىكەنمۇ - غۇڭ يوق ئىكەن - غۇڭ يوق ئىكەنمۇ
- قۇڭ بار ئىكەن - قۇڭ بار ئىكەنمۇ - قۇڭ يوق ئىكەن - قۇڭ يوق ئىكەنمۇ
- گۇڭ بار ئىكەن - گۇڭ بار ئىكەنمۇ - گۇڭ يوق ئىكەن - گۇڭ يوق ئىكەنمۇ
- كۇڭ بار ئىكەن - كۇڭ بار ئىكەنمۇ - كۇڭ يوق ئىكەن - كۇڭ يوق ئىكەنمۇ

مسال:
Example:

بۈگۈن كېلىشىڭىزنى بىلگەن بولسام، ئالدىڭىزغا چىققان بولاتتىم.
If I had known you were coming today, I would have gone to meet you.

بۈرۈنراق بىلگەن بولسىڭىز، بارمىغان بولاتتىڭىز.
If you had known earlier, you would not have gone.

4

- غۇم بار ئىدى - غۇم بار ئىدىمۇ - غۇم يوق ئىدى - غۇم يوق ئىدىمۇ
- قۇم بار ئىدى - قۇم بار ئىدىمۇ - قۇم يوق ئىدى - قۇم يوق ئىدىمۇ
- گۇم بار ئىدى - گۇم بار ئىدىمۇ - گۇم يوق ئىدى - گۇم يوق ئىدىمۇ
- كۇم بار ئىدى - كۇم بار ئىدىمۇ - كۇم يوق ئىدى - كۇم يوق ئىدىمۇ

- غۈمز بار ئىدى - غۈمز بار ئىدىمۇ - غۈمز يوق ئىدى - غۈمز يوق ئىدىمۇ
- قۈمز بار ئىدى - قۈمز بار ئىدىمۇ - قۈمز يوق ئىدى - قۈمز يوق ئىدىمۇ
- گۈمز بار ئىدى - گۈمز بار ئىدىمۇ - گۈمز يوق ئىدى - گۈمز يوق ئىدىمۇ
- كۈمز بار ئىدى - كۈمز بار ئىدىمۇ - كۈمز يوق ئىدى - كۈمز يوق ئىدىمۇ

- غۇك بار ئىدى - غۇك بار ئىدىمۇ - تۇك يوق ئىدى - غۇك يوق ئىدىمۇ
- قۇك بار ئىدى - قۇك بار ئىدىمۇ - قۇك يوق ئىدى - قۇك يوق ئىدىمۇ
- گۇك بار ئىدى - گۇك بار ئىدىمۇ - گۇك يوق ئىدى - گۇك يوق ئىدىمۇ
- كۇك بار ئىدى - كۇك بار ئىدىمۇ - كۇك يوق ئىدى - كۇك يوق ئىدىمۇ

- غۇڭمز بار ئىدى - غۇڭمز بار ئىدىمۇ - غۇڭمز يوق ئىدى - غۇڭمز يوق ئىدىمۇ
- قۇڭمز بار ئىدى - قۇڭمز بار ئىدىمۇ - قۇڭمز يوق ئىدى - قۇڭمز يوق ئىدىمۇ
- گۇڭمز بار ئىدى - گۇڭمز بار ئىدىمۇ - گۇڭمز يوق ئىدى - گۇڭمز يوق ئىدىمۇ
- كۇڭمز بار ئىدى - كۇڭمز بار ئىدىمۇ - كۇڭمز يوق ئىدى - كۇڭمز يوق ئىدىمۇ

- غۇللرى بار ئىدى - غۇللرى بار ئىدىمۇ - غۇللرى يوق ئىدى - غۇللرى يوق ئىدىمۇ
- قۇللرى بار ئىدى - قۇللرى بار ئىدىمۇ - قۇللرى يوق ئىدى - قۇللرى يوق ئىدىمۇ
- گۇللرى بار ئىدى - گۇللرى بار ئىدىمۇ - گۇللرى يوق ئىدى - گۇللرى يوق ئىدىمۇ
- كۇللرى بار ئىدى - كۇللرى بار ئىدىمۇ - كۇللرى يوق ئىدى - كۇللرى يوق ئىدىمۇ

ـ ماقچى بولغانىدىڭىز	ـ ماقچى بولغانىدىڭىزمۇ	ـ ماقچى بولمىغانىدىڭىز ـ ماقچى بولمىغانىدىڭىزمۇ
ـ مەكچى بولغانىدىڭىز	ـ مەكچى بولغانىدىڭىزمۇ	ـ مەكچى بولمىغانىدىڭىز ـ مەكچى بولمىغانىدىڭىزمۇ
ـ ماقچى بولغانىدىلا	ـ ماقچى بولغانىدىلىمۇ	ـ ماقچى بولمىغانىدىلا ـ ماقچى بولمىغانىدىلىمۇ
ـ مەكچى بولغانىدىلا	ـ مەكچى بولغانىدىلىمۇ	ـ مەكچى بولمىغانىدىلا ـ مەكچى بولمىغانىدىلىمۇ
ـ ماقچى بولغانىدىكىلار	ـ ماقچى بولغانىدىكىلارمۇ	ـ ماقچى بولمىغانىدىكىلار ـ ماقچى بولمىغانىدىكىلارمۇ
ـ مەكچى بولغانىدىكىلار	ـ مەكچى بولغانىدىكىلارمۇ	ـ مەكچى بولمىغانىدىكىلار ـ مەكچى بولمىغانىدىكىلارمۇ
ـ ماقچى بولغانىدى	ـ ماقچى بولغانىدىمۇ	ـ ماقچى بولمىغانىدى ـ ماقچى بولمىغانىدىمۇ
ـ مەكچى بولغانىدى	ـ مەكچى بولغانىدىمۇ	ـ مەكچى بولمىغانىدى ـ مەكچى بولمىغانىدىمۇ

مىسال:

Example:

ئۇرۇمچىگە ئايروپىلان بىلەن بارماقچى بولغانىدىم.

I had wanted to go to Urumqi by airplane.

تۇرسۇن ئۆلۈشكۈن كەلمەكچى بولغانىدى.

Tursun had wanted to come the day before yesterday.

7

ـ ماقچى بولۇۋاتقانىدىم	ـ ماقچى بولۇۋاتقانىدىمۇ	ـ ماقچى بولمايۋاتقانىدىم ـ ماقچى بولمايۋاتقانىدىمۇ
ـ مەكچى بولۇۋاتقانىدىم	ـ مەكچى بولۇۋاتقانىدىمۇ	ـ مەكچى بولمايۋاتقانىدىم ـ مەكچى بولمايۋاتقانىدىمۇ
ـ ماقچى بولۇۋاتقانىدۇق	ـ ماقچى بولۇۋاتقانىدۇقمۇ	ـ ماقچى بولمايۋاتقانىدۇق ـ ماقچى بولمايۋاتقانىدۇقمۇ
ـ مەكچى بولۇۋاتقانىدق	ـ مەكچى بولۇۋاتقانىدۇقمۇ	ـ مەكچى بولمايۋاتقانىدق ـ مەكچى بولمايۋاتقانىدۇقمۇ

- غۇڭمز بار ئىكەن - غۇڭمز بار ئىكەنمۇ - غۇڭمز يوق ئىكەن - غۇڭمز يوق ئىكەنمۇ
- قۇڭمز بار ئىكەن - قۇڭمز بار ئىكەنمۇ - قۇڭمز يوق ئىكەن - گۇڭمز يوق ئىكەنمۇ
- گۇڭمز بار ئىكەن - گۇڭمز بار ئىكەنمۇ - گۇڭمز يوق ئىكەن - گۇڭمز يوق ئىكەنمۇ
- كۇڭمز بار ئىكەن - كۇڭمز بار ئىكەنمۇ - كۇڭمز يوق ئىكەن - كۇڭمز يوق ئىكەنمۇ

- غۇللرى بار ئىكەن - غۇللرى بار ئىكەنمۇ - غۇللرى يوق ئىكەن - غۇللرى يوق ئىكەنمۇ
- قۇللرى بار ئىكەن - قۇللرى بار ئىكەنمۇ - قۇللرى يوق ئىكەن - قۇللرى يوق ئىكەنمۇ
- گۇللرى بار ئىكەن - گۇللرى بار ئىكەنمۇ - گۇللرى يوق ئىكەن - گۇللرى يوق ئىكەنمۇ
- كۇللرى بار ئىكەن - كۇللرى بار ئىكەنمۇ - كۇللرى يوق ئىكەن - كۇللرى يوق ئىكەنمۇ

- غۇڭلار بار ئىكەن - غۇڭلار بار ئىكەنمۇ - غۇڭلار يوق ئىكەن - غۇڭلار يوق ئىكەنمۇ
- قۇڭلار بار ئىكەن - قۇڭلار بار ئىكەنمۇ - قۇڭلار يوق ئىكەن - قۇڭلار يوق ئىكەنمۇ
- گۇڭلار بار ئىكەن - گۇڭلار بار ئىكەنمۇ - گۇڭلار يوق ئىكەن - گۇڭلار يوق ئىكەنمۇ
- كۇڭلار بار ئىكەن - كۇڭلار بار ئىكەنمۇ - كۇڭلار يوق ئىكەن - كۇڭلار يوق ئىكەنمۇ

- غۇسى بار ئىكەن - غۇسى بار ئىكەنمۇ - غۇسى يوق ئىكەن - غۇسى يوق ئىكەنمۇ
- قۇسى بار ئىكەن - قۇسى بار ئىكەنمۇ - قۇسى يوق ئىكەن - قۇسى يوق ئىكەنمۇ
- گۇسى بار ئىكەن - گۇسى بار ئىكەنمۇ - گۇسى يوق ئىكەن - گۇسى يوق ئىكەنمۇ
- كۇسى بار ئىكەن - كۇسى بار ئىكەنمۇ - كۇسى يوق ئىكەن - كۇسى يوق ئىكەنمۇ

مسال:
Example:

تۇنۇگۈن ئۇنىڭ كەلگۈسى بار ئىكەن.
She wanted to come yesterday.

ئۇنىڭ بىز بىلەن بىللە كەلگۈسى بار ئىكەن.
He wanted to come with us.

6

- ماقچى بولغانىدىم - ماقچى بولغانىدىممۇ - ماقچى بولمىغانىدىم - ماقچى بولمىغانىدىممۇ
- مەكچى بولغانىدىم - مەكچى بولغانىدىممۇ - مەكچى بولمىغانىدىم - مەكچى بولمىغانىدىممۇ

- ماقچى بولغانىدۇق - ماقچى بولغانىدۇقمۇ - ماقچى بولمىغانىدۇق - ماقچى بولمىغانىدۇقمۇ
- مەكچى بولغانىدۇق - مەكچى بولغانىدۇقمۇ - مەكچى بولمىغانىدۇق - مەكچى بولمىغانىدۇقمۇ

- ماقچى بولغانىدىڭ - ماقچى بولغانىدىڭمۇ - ماقچى بولمىغانىدىڭ - ماقچى بولمىغانىدىڭمۇ
- مەكچى بولغانىدىڭ - مەكچى بولغانىدىڭمۇ - مەكچى بولمىغانىدىڭ - مەكچى بولمىغانىدىڭمۇ

ـ ماقچىدۇق	ـ ماقچىمىدۇق	ـ ماقچى ئەمەسدۇق	ـ ماقچى ئەمەسمىدۇق
ـ مەكچىدۇق	ـ مەكچىمىدۇق	ـ مەكچى ئەمەسدۇق	ـ مەكچى ئەمەسمىدۇق
ـ ماقچىدىك	ـ ماقچىمىدىك	ـ ماقچى ئەمەسدىك	ـ ماقچى ئەمەسمىدىك
ـ مەكچىدىك	ـ مەكچىمىدىك	ـ مەكچى ئەمەسدىك	ـ مەكچى ئەمەسمىدىك
ـ ماقچىدىڭىز	ـ ماقچىمىدىڭىز	ـ ماقچى ئەمەسدىڭىز	ـ ماقچى ئەمەسمىدىڭىز
ـ مەكچىدىڭىز	ـ مەكچىمىدىڭىز	ـ مەكچى ئەمەسدىڭىز	ـ مەكچى ئەمەسمىدىڭىز
ـ ماقچىدىلە	ـ ماقچىمىدىلە	ـ ماقچى ئەمەسدىلە	ـ ماقچى ئەمەسمىدىلە
ـ مەكچىدىلە	ـ مەكچىمىدىلە	ـ مەكچى ئەمەسدىلە	ـ مەكچى ئەمەسمىدىلە
ـ ماقچىدىلار	ـ ماقچىمىدىلار	ـ ماقچى ئەمەسدىلار	ـ ماقچى ئەمەسمىدىلار
ـ مەكچىدىلار	ـ مەكچىمىدىلار	ـ مەكچى ئەمەسدىلار	ـ مەكچى ئەمەسمىدىلار
ـ ماقچىدى	ـ ماقچىمىدى	ـ ماقچى ئەمەس ئىدى	ـ ماقچى ئەمەسمىدى
ـ مەكچىدى	ـ مەكچىمىدى	ـ مەكچى ئەمەس ئىدى	ـ مەكچى ئەمەسمىدى

مىسال:

Example:

ئۇ ئۆتكەن ئايدا توي قىلماقچىدى.

He had wanted to get married last month.

ئەسلىدە مەن ئۈرۈمچىگە بارماقچى ئەمەس ئىدىم.

I originally didn't want to go to Urumqi.

ئۆتكەن زامان ئەسلىمە پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Past Tense Suffixes Expressing Recollection

1

ـ ئار ئىكەنمەن	ـ ئار ئىكەنمىمەنمۇ	ـ ماس ئىكەنمەمەن	ـ ماس ئىكەنمىمەنمۇ
ئەر ئىكەنمەن	ـ ئەر ئىكەنمىمەنمۇ	ـ مەس ئىكەنمەمەن	ـ مەس ئىكەنمىمەنمۇ
ـ ئار ئىكەنمىز	ـ ئار ئىكەنمىمىزمۇ	ـ ماس ئىكەنمىمىز	ـ ماس ئىكەنمىمىزمۇ
ـ ئەر ئىكەنمىز	ـ ئەر ئىكەنمىمىزمۇ	ـ مەس ئىكەنمىمىز	ـ مەس ئىكەنمىمىزمۇ

ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەك	ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەكمۇ	ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەك ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەكمۇ
ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەك	ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەكمۇ	ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكمۇ ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكمۇ
ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەكمز	ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەكمزمۇ	ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەكمز ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەكمزمۇ
ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەكمز	ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەكمزمۇ	ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكمز ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكمزمۇ
ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەلا	ـ ماقچی بولۇتقاندەلمۇ	ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەلە ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەلمۇ
ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەلا	ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەلمۇ	ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەلە ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەلمۇ
ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەكلار	ـ ماقچی بولۇۋاتقاندەكلارمۇ	ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەكلار ـ ماقچی بولمايۋاتقاندەكلارمۇ
ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەكلار	ـ مەكچی بولۇۋاتقاندەكلارمۇ	ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكلار ـ مەكچی بولمايۋاتقاندەكلارمۇ
ـ ماقچی بولۇۋاتقاندی	ـ ماقچی بولۇۋاتقاندىمۇ	ـ ماقچی بولمايۋاتقاندی ـ ماقچی بولمايۋاتقاندىمۇ
ـ مەكچی بولۇۋاتقاندی	ـ مەكچی بولۇۋاتقاندىمۇ	ـ مەكچی بولمايۋاتقاندی ـ مەكچی بولمايۋاتقاندىمۇ

مسال:
Example:

يولغا چىقماقچی بولۇۋاتقاندىم، دادام كېلىپ قالدی.
Just as I was wanting to leave, my father arrived.

ئۇخلىماقچی بولۇۋاتقاندەكمزمۇ؟
Were you wanting to go to sleep?

8

ـ ماقچىمدىم	ـ ماقچىمدىم	ـ ماقچی ئەمەسمدىم	ـ ماقچی ئەمەسمدىم
ـ مەكچىمدىم	ـ مەكچىمدىم	ـ مەكچی ئەمەسمدىم	ـ مەكچی ئەمەسمدىم

- دېغانىكەنلا - دېغانىكەنلمۇ - مايدېغانىكەنلا - مايدېغانىكەنلمۇ
- مەيدېغانىكەنلە - مەيدېغانىكەنلمۇ

- دېغانىكەنسلەر - دېغانىكەنسلەرمۇ - مايدېغانىكەنسلەر - مايدېغانىكەنسلەرمۇ
- مەيدېغانىكەنسلەر - مەيدېغانىكەنسلەرمۇ

- دېغانىكەن - دېغانىكەنمۇ - مايدېغانىكەن - مايدېغانىكەنمۇ
- مەيدېغانىكەن - مەيدېغانىكەنمۇ

مسال:

Example:

ئۇقۇشۇمچە، دادىڭىز كەچتە ئۇخلىمايدىغانىكەن.

As far as I know, your father didn't sleep at night.

دادامنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، مەن دائىم كىچىك بالىلار بىلەن ئۇرۇشۇپ قالىدىغانىكەنمەن.

According to my father, I was always fighting with young children.

3

- دېغانىكەنمىمەن - دېغانىكەنمىمەنمۇ - مايدېغانىكەنمىمەن - مايدېغانىكەنمىمەنمۇ
- مەيدېغانىكەنمىمەن - مەيدېغانىكەنمىمەنمۇ

- دېغانىكەنمىمىز - دېغانىكەنمىمىزمۇ - مايدېغانىكەنمىمىز - مايدېغانىكەنمىمىزمۇ
- مەيدېغانىكەنمىمىز - مەيدېغانىكەنمىمىزمۇ

- دېغانىكەنمىشەن - دېغانىكەنمىشەنمۇ - مايدېغانىكەنمىشەن - مايدېغانىكەنمىشەنمۇ
- مەيدېغانىكەنمىشەن - مەيدېغانىكەنمىشەنمۇ

- دېغانىكەنمىشسىز - دېغانىكەنمىشسىزمۇ - مايدېغانىكەنمىشسىز - مايدېغانىكەنمىشسىزمۇ
- مەيدېغانىكەنمىشسىز - مەيدېغانىكەنمىشسىزمۇ

- دېغانىكەنمىشلا - دېغانىكەنمىشلمۇ - مايدېغانىكەنمىشلا - مايدېغانىكەنمىشلمۇ
- مەيدېغانىكەنمىشلە - مەيدېغانىكەنمىشلمۇ

- دېغانىكەنمىشسلەر - دېغانىكەنمىشسلەرمۇ - مايدېغانىكەنمىشسلەر - مايدېغانىكەنمىشسلەرمۇ
- مەيدېغانىكەنمىشسلەر - مەيدېغانىكەنمىشسلەرمۇ

- دېغانىكەنمىش - دېغانىكەنمىشمۇ - مايدېغانىكەنمىش - مايدېغانىكەنمىشمۇ
- مەيدېغانىكەنمىش - مەيدېغانىكەنمىشمۇ

مسال:

Example:

مەن بىرىنچى سىنىپتىكى چېغىمدا دائىم مەكتەپكە يۈگۈرۈپ بارىدىغانىكەنمىمەن.

When I was in first grade, I would always run to school.

ـ ئار ئىكەنمىشسەن	ـ ئار ئىكەنمىشسەنمۇ	ـ ماس ئىكەنمىشسەن	ـ ماس ئىكەنمىشسەنمۇ
ـ ئەر ئىكەنمىشسەن	ـ ئەر ئىكەنمىشسەنمۇ	ـ مەس ئىكەنمىشسەن	ـ مەس ئىكەنمىشسەنمۇ
ـ ئار ئىكەنمىشسىز	ـ ئار ئىكەنمىشسىزمۇ	ـ ماس ئىكەنمىشسىز	ـ ماس ئىكەنمىشسىزمۇ
ـ مەر ئىكەنمىشسىز	ـ مەر ئىكەنمىشسىزمۇ	ـ مەس ئىكەنمىشسىز	ـ مەس ئىكەنمىشسىزمۇ
ـ ئار ئىكەنمىشلا	ـ ئار ئىكەنمىشلىمۇ	ـ ماس ئىكەنمىشلا	ـ ماس ئىكەنمىشلىمۇ
ـ ئەر ئىكەنمىشلە	ـ ئەر ئىكەنمىشلىمۇ	ـ مەس ئىكەنمىشلا	ـ مەس ئىكەنمىشلىمۇ
ـ ئار ئىكەنمىشسلەر	ـ ئار ئىكەنمىشسلەرمۇ	ـ ماس ئىكەنمىشسلەر	ـ ماس ئىكەنمىشسلەرمۇ
ـ ئەر ئىكەنمىشسلەر	ـ ئەر ئىكەنمىشسلەرمۇ	ـ مەس ئىكەنمىشسلەر	ـ مەس ئىكەنمىشسلەرمۇ
ـ ئار ئىكەنمىش	ـ ئار ئىكەنمىشمۇ	ـ ماس ئىكەنمىش	ـ ماس ئىكەنمىشمۇ
ـ ئەر ئىكەنمىش	ـ ئەر ئىكەنمىشمۇ	ـ مەس ئىكەنمىش	ـ مەس ئىكەنمىشمۇ

مىسال:

Example:

دوستلىرىنىڭ گېپىگە قارىغاندا، ياسىن دائىم دەرس ۋاقتىدا ئۇخلاپ قالار ئىكەنمىش.

According to his friends, Yasin always slept during class.

كىچىكىمدە ئانامنى بەك خاپا قىلار ئىكەنمەن.

When I was small, I used to make my mother very angry.

2

ـ دېغانىكەنمەن	ـ دېغانىكەنمەنمۇ	ـ مايدېغانىكەنمەن	ـ مايدېغانىكەنمەنمۇ
		ـ مەيدېغانىكەنمەن	ـ مەيدېغانىكەنمەنمۇ
ـ دېغانىكەنمىز	ـ دېغانىكەنمىزمۇ	ـ مايدېغانىكەنمىز	ـ مايدېغانىكەنمىزمۇ
		ـ مەيدېغانىكەنمىز	ـ مەيدېغانىكەنمىزمۇ
ـ دېغانىكەنسەن	ـ دېغانىكەنسەنمۇ	ـ مايدېغانىكەنسەن	ـ مايدېغانىكەنسەنمۇ
		ـ مەيدېغانىكەنسەن	ـ مەيدېغانىكەنسەنمۇ
ـ دېغانىكەنسىز	ـ دېغانىكەنسىزمۇ	ـ مايدېغانىكەنسىز	ـ مايدېغانىكەنسىزمۇ
		ـ مەيدېغانىكەنسىز	ـ مەيدېغانىكەنسىزمۇ

- غانكەن	- غانكەنمۇ	- مىغانكەن	- مىغانكەنمۇ
- قانكەن	- قانكەنمۇ	- مىغانكەن	- مىغانكەنمۇ
- گەنكەن	- گەنكەنمۇ	- مىگەنكەنمۇ	- مىگەنكەنمۇ
- كەنكەن	- كەنكەنمۇ	- مىگەنكەن	- مىگەنكەنمۇ

مىسال:
Example:

بۇ كىنونى كۆرۈپ بولغانكەنسىزمۇ؟
Have you seen this film?

ئويلىسام بۇ ئادەمنى بۇرۇن كۆرگەنكەنمەن.
I think I've seen this man before.

5

- ۋىكەنمەن	- ۋىكەنمەنمۇ	- مۇىكەنمەن	- مۇىكەنمەنمۇ
- ۋىكەنمىز	- ۋىكەنمىزمۇ	- مۇىكەنمىز	- مۇىكەنمىزمۇ
- ۋىكەنسەن	- ۋىكەنسەنمۇ	- مۇىكەنسەن	- مۇىكەنسەنمۇ
- ۋىكەنسىز	- ۋىكەنسىزمۇ	- مۇىكەنسىز	- مۇىكەنسىزمۇ
- ۋىكەنلا	- ۋىكەنلىمۇ	- مۇىكەنلا	- مۇىكەنلىمۇ
- ۋىكەنلە	- ۋىكەنلىمۇ	- مۇىكەنلە	- مۇىكەنلىمۇ
- ۋىكەنسلەر	- ۋىكەنسلەرمۇ	- مۇىكەنسلەر	- مۇىكەنسلەرمۇ
- ۋىكەن	- ۋىكەنمۇ	- مۇىكەن	- مۇىكەنمۇ

مىسال:
Example:

مەن دوستۇمغا خەت يېزىۋىكەنمەن.
I wrote my friend a letter.

تۇنۇگۈن سىز شەھەرگە بېرىۋىكەنسىز.
You went to the city yesterday.

سلی بۇرۇن سودىگەرلىك قىلمايدىغانىكەنمىشلا.
You weren't doing business before.

4

- غانىكەنمەن	- غانىكەنمەنمۇ	- مىغانىكەنمەن	- مىغانىكەنمەنمۇ
- قانىكەنمەن	- قانىكەنمەنمۇ	- مىغانىكەنمەن	- مىغانىكەنمەنمۇ
- گەنىكەنمەن	- گەنىكەنمەنمۇ	- مىگەنىكەنمەن	- مىگەنىكەنمەنمۇ
- كەنىكەنمەن	- كەنىكەنمەنمۇ	- مىگەنىكەنمەن	- مىگەنىكەنمەنمۇ
- غانىكەنمىز	- غانىكەنمىزمۇ	- مىغانىكەنمىز	- مىغانىكەنمىزمۇ
- قانىكەنمىز	- قانىكەنمىزمۇ	- مىغانىكەنمىز	- مىغانىكەنمىزمۇ
- گەنىكەنمىز	- گەنىكەنمىزمۇ	- مىگەنىكەنمىز	- مىگەنىكەنمىزمۇ
- كەنىكەنمىز	- كەنىكەنمىزمۇ	- مىگەنىكەنمىز	- مىگەنىكەنمىزمۇ
- غانىكەنسەن	- غانىكەنسەنمۇ	- مىغانىكەنسەن	- مىغانىكەنسەنمۇ
- قانىكەنسەن	- قانىكەنسەنمۇ	- مىغانىكەنسەن	- مىغانىكەنسەنمۇ
- گەنىكەنسەن	- گەنىكەنسەنمۇ	- مىگەنىكەنسەن	- مىگەنىكەنسەنمۇ
- كەنىكەنسەن	- كەنىكەنسەنمۇ	- مىگەنىكەنسەن	- مىگەنىكەنسەنمۇ
- غانىكەنسىز	- غانىكەنسىزمۇ	- مىغانىكەنسىز	- مىغانىكەنسىزمۇ
- قانىكەنسىز	- قانىكەنسىزمۇ	- مىغانىكەنسىز	- مىغانىكەنسىزمۇ
- گەنىكەنسىز	- گەنىكەنسىزمۇ	- مىگەنىكەنسىز	- مىگەنىكەنسىزمۇ
- كەنىكەنسىز	- كەنىكەنسىزمۇ	- مىگەنىكەنسىز	- مىگەنىكەنسىزمۇ
- غانىكەنلا	- غانىكەنلىمۇ	- مىغانىكەنلا	- مىغانىكەنلىمۇ
- قانىكەنلا	- قانىكەنلىمۇ	- مىغانىكەنلا	- مىغانىكەنلىمۇ
- گەنىكەنلە	- گەنىكەنلىمۇ	- مىگەنىكەنلە	- مىگەنىكەنلىمۇ
- كەنىكەنلە	- كەنىكەنلىمۇ	- مىگەنىكەنلە	- مىگەنىكەنلىمۇ
- غانىكەنسلەر	- غانىكەنسلەرمۇ	- مىغانىكەنسلەر	- مىغانىكەنسلەرمۇ
- قانىكەنسلەر	- قانىكەنسلەرمۇ	- مىغانىكەنسلەر	- مىغانىكەنسلەرمۇ
- گەنىكەنسلەر	- گەنىكەنسلەرمۇ	- مىگەنىكەنسلەر	- مىگەنىكەنسلەرمۇ
- كەنىكەنسلەر	- كەنىكەنسلەرمۇ	- مىگەنىكەنسلەر	- مىگەنىكەنسلەرمۇ

- پسەن	- پسەنمۇ	- ماپسەن - مەپسەن	- ماپسەنمۇ - مەپسەنمۇ
- پسز	- پسزمۇ	- ماپسز - مەپسز	- ماپسزمۇ - مەپسزمۇ
- پتىلا - پتىلە	- پتىلىمۇ - پتىلىمۇ	- ماپتىلا - مەپتىلە	- ماپتىلىمۇ - مەپتىلىمۇ
- پسلەر	- پسلەرمۇ	- ماپسلەر - مەپسلەر	- ماپسلەرمۇ - مەپسلەمۇ
- پتۇ	- پتىمۇ	- ماپتۇ - مەپتۇ	- ماپتىمۇ

مىسال:

Example:

ئۆتكەن ھەپتە پارھاتقا خەت يېزىپسزمۇ؟

Did you write a letter to Parhat last week?

ھەئە، پارھاتقا خەت يېزىپتىمەن!

Yes, I wrote to Parhat.

ئۆتكەن زامان مەسخىرە پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Past Tense Suffixes Expressing Sarcasm

ئىزاھات: سۆزلىگۈچىنىڭ ئاھاڭىغا ياكى كەيپىياتىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ مەسخ
قىلغانلىقنى ياكى بۇرۇنقى ئىشلارنى ئەسلىگەنلىكنى بىلدۈرىدۇ.

By tone and expression it can be determined whether the sentence
sing sarcasm or merely recollection.

1

-ۇبتىپتىكەنمىشمەن -ۇبتىپتىكەنمىشمەنمۇ- مايۇبتىپتىكەنمىشمەن -مايۇ
-مەيۇبتىپتىكەنمىشمەن -مە

-ۇبتىپتىكەنمىشمىز -ۇبتىپتىكەنمىشمزمۇ -مايۇبتىپتىكەنمىشمز
-مەيۇبتىپتىكەنمىشمز

-ۇبتىپتىكەنمىشسەن -ۇبتىپتىكەنمىشسەنمۇ -مايۇبتىپتىك

- پتکەنمەن	- پتکەنمەنمۇ	- ماپتکەنمەن - مەپتکەنمەن	- ماپتکەنمەنمۇ - مەپتکەنمەنمۇ
- پتکەنمىز	- پتکەنمىزمۇ	- ماپتکەنمىز - مەپتکەنمىز	- ماپتکەنمىزمۇ - مەپتکەنمىزمۇ
- پتکەنسەن	- پتکەنسەنمۇ	- ماپتکەنسەن - مەپتکەنسەن	- ماپتکەنسەنمۇ - مەپتکەنسەمۇ
- پتکەنسىز	- پتکەنسىزمۇ	- ماپتکەنسىز - مەپتکەنسىز	- ماپتکەنسىزمۇ - مەپتکەنسىزمۇ
- پتکەنلا	- پتکەنلىمۇ	- ماپتکەنلا - مەپتکەنلا	- ماپتکەنلىمۇ - مەپتکەنلىمۇ
- پتکەنسلەر	- پتکەنسلەرمۇ	- ماپتکەنسلەر - مەپتکەنسلەر	- ماپتکەنسلەرمۇ - مەپتکەنسلەرمۇ
- پتکەن	- پتىدەنمۇ	- ماپتکەن - مەپتکەن	- ماپتکەنمۇ - مەپتکەنمۇ

مسال:

Example:

سەن ئۇنداق دېمەپتکەنسەن.

You surely didn't say that.

مەن بۇ كىتابنى ئوقۇپتکەنمەن.

I think I have read this book.

- پتىمەن	- پتىمەنمۇ	- ماپتىمەن - مەپتىمەن	- ماپتىمەنمۇ - مەپتىمەنمۇ
- پتىمىزمۇ	- پتىمىزمۇ	- ماپتىمىز - مەپتىمىز	- ماپتىمىزمۇ - مەپتىمىزمۇ

ـ غانمشسز	ـ غانمشسزمۇ	ـ مغانمشسز	ـ مغانمشسزمۇ
ـ قانمشسز	ـ قانمشسزمۇ	ـ مغانمشسز	ـ مغانمشسزمۇ
ـ گەنمشسز	ـ گەنمشسزمۇ	ـ مگەنمشسز	ـ مگەنمشسزمۇ
ـ كەنمشسز	ـ كەنمشسزمۇ	ـ مگەنمشسز	ـ مگەنمشسزمۇ
ـ غانمشلا	ـ غانمشلىمۇ	ـ مغانمشلا	ـ مغانمشلىمۇ
ـ قانمشلا	ـ قانمشلىمۇ	ـ مغانمشلا	ـ مغانمشلىمۇ
ـ گەنمشله	ـ گەنمشلىمۇ	ـ مگەنمشله	ـ مگەنمشلىمۇ
ـ كەنمشله	ـ كەنمشلىمۇ	ـ مگەنمشله	ـ مگەنمشلىمۇ
ـ غانمشسلەر	ـ غانمشسلەرمۇ	ـ مغانمشسلەر	ـ مغانمشسلەرمۇ
ـ قانمشسلەر	ـ قانمشسلەرمۇ	ـ مغانمشسلەر	ـ مغانمشسلەرمۇ
ـ گەنمشسلەر	ـ گەنمشسلەرمۇ	ـ مگەنمشسلەر	ـ مگەنمشسلەرمۇ
ـ كەنمشسلەر	ـ كەنمشسلەرمۇ	ـ مگەنمشسلەر	ـ مگەنمشسلەرمۇ
ـ غانمش	ـ غانمشمۇ	ـ مغانمش	ـ مغانمشمۇ
ـ قانمش	ـ قانمشمۇ	ـ مغانمش	ـ مغانمشمۇ
ـ گەنمش	ـ گەنمشمۇ	ـ مگەنمش	ـ مگەنمشمۇ
ـ كەنمش	ـ كەنمشمۇ	ـ مگەنمش	ـ مگەنمشمۇ

مىسال:

Example:

مەن زاھىدەنىڭ قەلىمىنى ئوغرىلىۋالغانمىشمەن.

Sure, I stole Zahide's pen! (Sarcastic)

چۈشۈمدە سىز مەن بىلەن ئۈرۈمچىگە بارغانمىسىز.

In my dream, you went with me to Urumqi.

3

ـ پتۈدەكمەن	ـ پتۈدەكمەنمۇ	ـ ماپتۈدەكمەن ـ مەپتۈدەكمەن	ـ ماپتۈدەكمەنمۇ ـ مەپتۈدەكمەنمۇ
ـ پتۈدەكمىز	ـ پتۈدەكمىزمۇ	ـ ماپتۈدەكمىز ـ مەپتۈدەكمىز	ـ ماپتۈدەكمىزمۇ ـ مەپتۈدەكمىزمۇ
ـ پتۈدەكسەن	ـ پتۈدەكسەنمۇ	ـ ماپتۈدەكسەن ـ مەپتۈدەكسەن	ـ ماپتۈدەكسەنمۇ ـ مەپتۈدەكسەنمۇ

ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسەن ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسەنمۇ

ـ ۋبتىپتىكەنمىشسىز ـ ۋبتىپتىكەنمىشسىزمۇ ـ مايۇبتىپتىكەنمىشسىز ـ مايۇبتىپتىكەنمىشسىزمۇ
ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسىز ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسىزمۇ

ـ ۋبتىپتىكەنمىشلا ـ ۋبتىپتىكەنمىشلىمۇ ـ مايۇبتىپتىكەنمىشلا ـ مايۇبتىپتىكەنمىشلىمۇ
ـ مەيۇبتىپتىكەنشىشلە ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشلىمۇ

ـ ۋبتىپتىكەنمىشسىلەر ـ ۋبتىپتىكەنمىشسىلەرمۇ ـ مايۇبتىپتىكەنمىشسىلەر ـ مايۇبتىپتىكەنمىشسىلەرمۇ
ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسىلەر ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشسىلەرمۇ

ـ ۋبتىپتىكەنىش ـ ۋبتىپتىكەنمىشمۇ ـ مايۇبتىپتىكەنمىش ـ مايۇبتىپتىكەنمىشمۇ
ـ مەيۇبتىپتىكەنمىش ـ مەيۇبتىپتىكەنمىشمۇ

مسال:

Example:

تۇنۇگۈن كەچتە ئاكام ياتقىمغا كىرگەندە ئۇخلاۋبتىپتىكەنمىشمەن.

When my brother came into my room last night I was supposedly sleeping! (Sarcastic)

چارشەنبە كۈنى ئەتىگەندە، بازارغا كېتىۋبتىپتىكەنمىشسىز، راستمۇ؟

You went to the bazar on Wednesday morning, right? (Sarcastic)

2

ـ غانمىشمەن	ـ غانمىشمەنمۇ	ـ مىغانمىشمەن	ـ مىغانمىشمەنمۇ
ـ قانمىشمەن	ـ قانمىشمەنمۇ	ـ مىغانمىشمەن	ـ مىغانمىشمەنمۇ
ـ گەنمىشمەن	ـ گەنمىشمەنمۇ	ـ مىگەنمىشمەن	ـ مىگەنمىشمەنمۇ
ـ كەنمىشمەن	ـ كەنمىشمەنمۇ	ـ مىگەنمىشمەن	ـ مىگەنمىشمەنمۇ
ـ غانمىشمىز	ـ غانمىشمىزمۇ	ـ مىغانمىشمىز	ـ مىغانمىشمىزمۇ
ـ قانمىشمىز	ـ قانمىشمىزمۇ	ـ مىغانمىشمىز	ـ مىغانمىشمىزمۇ
ـ گەنمىشمىز	ـ گەنمىشمىزمۇ	ـ مىگەنمىشمىز	ـ مىگەنمىشمىزمۇ
ـ كەنمىشمىز	ـ كەنمىشمىزمۇ	ـ مىگەنمىشمىز	ـ مىگەنمىشمىزمۇ
ـ غانمىشسەن	ـ غانمىشسەنمۇ	ـ مىغانمىشسەن	ـ مىغانمىشسەنمۇ
ـ قانمىشسەن	ـ قانمىشسەنمۇ	ـ مىغانمىشسەن	ـ مىغانمىشسەنمۇ
ـ گەنمىشسەن	ـ گەنمىشسەنمۇ	ـ مىگەنمىشسەن	ـ مىگەنمىشسەنمۇ
ـ كەنمىشسەن	ـ كەنمىشسەنمۇ	ـ مىگەنمىشسەن	ـ مىگەنمىشسەنمۇ

- پتىكەنمىش - پتىكەنمىشمۇ - ماپتىكەنمىش - ماپتىكەنمىشمۇ
- مەپتىكەنمىش - مەپتىكەنمىشمۇ

مىسال:

Example:

ھە، مەن ئەركىنگە ئۇيتماپتىكەنمىشمەن.

Sure, I didn't speak to Erkin. (Sarcastic)

شۇنداق، سىز ئانىڭىزنى ئۇرۇپتىكەنمىسىز.

Sure, you hit your mother. (Sarcastic)

5

- پتىمىشمەن - پتىمىشمەنمۇ - ماپتىمىشمەن - ماپتىمىشمەنمۇ
- مەپتىمىشمەن - مەپتىمىشمەنمۇ

- پتىمىشمىز - پتىمىشمىزمۇ - ماپتىمىشمىز - ماپتىمىشمىزمۇ
- مەپتىمىشمىز - مەپتىمىشمىزمۇ

- پتىمىشسەن - پتىمىشسەنمۇ - ماپتىمىشسەن - ماپتىمىشسەنمۇ
- مەپتىمىشسەن - مەپتىمىشسەنمۇ

- پتىمىشسىز - پتىمىشسىزمۇ - ماپتىمىشسىز - ماپتىمىشسىزمۇ
- مەپتىمىشسىز - مەپتىمىشسىزمۇ

- پتىمىشلا - پتىمىشلىمۇ - ماپتىمىشلا - ماپتىمىشلىمۇ
- پتىمىشلە - پتىمىشلىمۇ - مەپتىمىشلە - مەپتىشلىمۇ

- پتىمىشسلەر - پتىمىشسلەرمۇ - ماپتىمىشسلەر - ماپتىمىشسلەرمۇ
- مەپتىمىشسلەر - مەپتىمىشسلەرمۇ

- پتىمىش - پتىمىشمۇ - ماپتىمىش - ماپتىمىشمۇ
- مەپتىمىش - مەپتىمىشمۇ

مىسال:

Example:

ئۇ بۇ لۇغەتنى پۈتۈنلەي يادلاپ بولۇپتىمىش.

He has memorized this entire dictionary. (Sarcastic)

- پتۇدەكسىز	- پتۇدەكسىزمۇ	- ماپتۇدەكسىز - مەپتۇدەكسىز	- ماپتۇدەكسىزمۇ - مەپتۇدەكسىزمۇ
- پتۇدەكلا - پتۇدەكلە	- پتۇدەكلىمۇ - پتۇدەكلىمۇ	- ماپتۇدەكلا - مەپتۇدەكلە	- ماپتۇدەكلىمۇ - مەپتۇدەكلىمۇ
- پتۇدەكسلەر	- پتۇدەكسلەرمۇ	- ماپتۇدەكسلەر - مەپتۇدەكسلەر	- ماپتۇدەكسلەرمۇ - مەپتۇدەكسلەرمۇ
- پتۇدەك	- پتۇدەكمۇ	- ماپتۇدەك - مەپتۇدەك	- ماپتۇدەكمۇ - مەپتۇدەكمۇ

مىسال:

Example:

ساچىر خانىم ئۈرۈمچىگە زىيارەتكە كەپتۇدەك.

Supposedly, Mrs. Thatcher came to Urumqi on an official visit.

تۈنۈگۈن خىزمەتكە كەلمەپتۇدەكسلەر.

Yesterday you didn't come to work, did you?

4

- پتىكەنمىشمەن	- پتىكەنمىشمەنمۇ	- ماپتىكەنمىشمەن - مەپتىكەنمىشمەن	- ماپتىكەنمىشمەنمۇ - مەپتىكەنمىشمەنمۇ
- پتىكەنمىشمىز	- پتىكەنمىشمىزمۇ	- ماپتىكەنمىشمىز - مەپتىكەنمىشمىز	- ماپتىكەنمىشمىزمۇ - مەپتىكەنمىشمىزمۇ
- پتىكەنمىشسەن	- پتىكەنمىشسەنمۇ	- ماپتىكەنمىشسەن - مەپتىكەنمىشسەن	- ماپتىكەنمىشسەنمۇ - مەپتىكەنمىشسەنمۇ
- پتىكەنمىشسىز	- پتىكەنمىشسىزمۇ	- ماپتىكەنمىشسىز - مەپتىكەنمىشسىز	- ماپتىكەنمىشسىزمۇ - مەپتىكەنمىشسىزمۇ
- پتىكەنمىشلا	- پتىكەنمىشلىمۇ	- ماپتىكەنمىشلا - مەپتىكەنمىشلا	- ماپتىكەنمىشلىمۇ - مەپتىكەنمىشلىمۇ
- پتىكەنمىشسلەر	- پتىكەنمىشسلەرمۇ	- ماپتىكەنمىشسلەر - مەپتىكەنمىشسلەر	- ماپتىكەنمىشسلەرمۇ - مەپتىكەنمىشسلەرمۇ

بازارغا چىقامسز؟

Are you going to the bazar?

2

- ئىمىشمەن	- ئامدىمىشمەن	- مايمشمەن	- مامـ
- ئايمىشمەن	- ئەمدىمىشمەن	- مەيمىشمەن	- مـ
- ئەيمشمەن			
- ئىمىشمىز	- ئامدىمىشمىز	- مايمشمىز	-
- ئايمىشمىز	- ئەمدىمىشمىز	- مەيمىشمىز	
- ئەيمشمىز			
- ئىمىشسەن	- ئاممىشسەن	- مايمشسەن	
- ئايمىشسەن	- ئەممىشسەن	- مەيمىشسە	
- ئەيمىشسەن			
- ئىمىشسىز	- ئامسىز	- مايسىز	
- ئايمىشسىز	- ئەممىشسىز	- مەيـ	
- ئەيمشسىز			
- ئىمىشلا	- ئاممىشد	-	
- ئايمىشلا	- ئەممىشلا		
- ئەيمىش			
- ئىمىشسلەر	- ئاممىشسلەر		
- ئايمىشسلەر	- ئەممىشسلەر		
- ئەيمىشسلەر			
- ئىمىش	- ئاممىش		
- ئايمىش	- ئەممىش		
- ئەيمىش			

مسال:

Example:

سەن گىتارنى بەك ياخشى
ard that you can play
itar very well.

سىز بىزنىڭ ئۆيىمىزگە مېھمان بولۇپ كەپتىمىشسىز! (چۈشىدە)
You came and were a guest in our house! (In a dream)

ھازىرقى زامان پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Present Tense Suffixes

I

- ئىمەن	- ئامدىمەن	- مايمەن	- مامدىمەن
- ئايمەن	- ئەمدىمەن	- مەيمەن	- مەمدىمەن
- ئەيمەن			
- ئىمىز	- ئامدىمىز	- مايمىز	- مامدىمىز
- ئايمىز	- ئەمدىمىز	- مەيمىز	- مەمدىمىز
- ئەيمىز			
- ئىسەن	- ئامسەن	- مايسەن	- مامسەن
- ئايسەن	- ئەمسەن	- مەيسەن	- مەمسەن
- ئەيسەن			
- ئىسىز	- ئامسىز	- مايسىز	- مامسىز
- ئايسىز	- ئەمسىز	- مەيسىز	- مەمسىز
- ئەيسىز			
- ئىدىلا	- ئەمدىلا	- مايدىلا	- مامدىلا
- ئايدىلا	- ئەمدىلا	- مەيدىلا	- مەمدىلا
- ئەيدىلا			
- ئىسلەر	- ئامسلەر	- مايسلەر	- مامسلەر
- ئايسلەر	- ئەمسلەر	- مەيسلەر	- مەمسلەر
- ئەيسلەر			
- ئىدۇ	- ئامدۇ	- مايدۇ	- مامدۇ
- ئايدۇ	- ئەمدۇ	- مەيدۇ	- مەمدۇ
- ئەيدۇ			

مىسال:
Example:
مەن تاپشۇرۇق ئىشلەيمەن.
I'm doing my homework.

4

- دىكەنمىشمەن	- ئامدىكەنمىشمەن	- مايدىكەنمىشمەن - مامدىكەنمىشمەن
	- ئەمدىكەنمىشمەن	- مەيدىكەنمىشمەن - مەمدىكەنمىشمەن
- دىكەنمىشمىز	- ئامدىكەنمىشمىز	- مايدىكەنمىشمىز - مامدىكەنمىشمىز
	- ئەمدىكەنمىشمىز	- مەيدىكەنمىشمىز - مەمدىكەنمىشمىز
- دىكەنمىشسەن	- ئامدىكەنمىشسەن	- مايدىكەنمىشسەن - مامدىكەنمىشسەن
	- ئەمدىكەنمىشسەن	- مەيدىكەنمىشسەن - مەمدىكەنمىشسەن
- دىكەنمىشسىز	- ئامدىكەنمىشسىز	- مايدىكەنمىشسىز - مامدىكەنمىشسىز
	- ئەمدىكەنمىشسىز	- مەيدىكەنمىشسىز - مەمدىكەنمىشسىز
- دىكەنمىشلا	- ئامدىكەنمىشلا	- مايدىكەنمىشلا - مامدىكەنمىشلا
- دىكەنمىشلە	- ئەمدىكەنمىشلە	- مەيدىكەنمىشلە - مەمدىكەنمىشلە
- دىكەنمىشسلەر	- ئامدىكەنمىشسلەر	- مايدىكەنمىشسلەر - مامدىكەنمىشسلەر
	- ئەمدىكەنمىشسلەر	- مەيدىكەنمىشسلەر - مەمدىكەنمىشسلەر
- دىكەنمىش	- ئامدىكەنمىش	- مايدىكەنمىش - مامدىكەنمىش
	- ئەمدىكەنمىش	- مەيدىكەنمىش - مەمدىكەنمىش

مىسال:

Example:

ئۇ نېمىسچىنى ياخشى سۆزلىيەلمەيدىكەنمىش.

Apparently he can't speak German very well.

بۇ ئىشنى مەن تېخى ياخشى قىلىدىكەنمىشمەن.

Some people think that I can do this really well.

5

- غۇدەكمەن	- غۇدەكمەنمۇ	- مىغۇدەكمۇ
- قۇدەكمەن	- قۇدەكمەنمۇ	- مىغۇد

ئۇ قوشۇلمايمىش.
I doubt he will agree.

3

ـ دىكەنمەن	ـ ئامدىكەنمەن	ـ مايدىكەنمەن ـ مامدىكەنمەن
	ـ ئەمدىكەنمەن	ـ مەيدىكەنمەن ـ مەمدىكەنمەن
ـ دىمەنمىز	ـ ئامدىكەنمىز	ـ مايدىكەنمىز ـ مامدىكەنمىز
	ـ ئەمدىكەنمىز	ـ مەيدىكەنمىز ـ مەمدىكەنمىز
ـ دىكەنسەن	ـ ئامدىكەنسەن	ـ مايدىكەنسەن ـ مامدىكەنسەن
	ـ ئەمدىكەنسەن	ـ مەيدىكەنسەن ـ مەمدىكەنسەن
ـ دىكەنسىز	ـ ئامدىكەنسىز	ـ مايدىكەنسىز ـ مامدىكەنسىز
	ـ ئەمدىكەنسىز	ـ مەيدىكەنسىز ـ مەمدىكەنسىز
ـ دىكەنلا	ـ ئامدىكەنلا	ـ مايدىكەنلا ـ مامدىكەنلا
ـ دىكەنلە	ـ ئەمدىكەنلە	ـ مەيدىكەنلە ـ مەمدىكەنلە
ـ دىكەنسلەر	ـ ئامدىكەنسلەر	ـ مايدىكەنسلەر ـ مامدىكەنسلەر
	ـ ئەمدىكەنسلەر	ـ مەيدىكەنسلەر ـ مەمدىكەنسلەر
ـ دىكەن	ـ ئامدىكەن	ـ مايدىكەن ـ مامدىكەن
	ـ ئەمدىكەن	ـ مەيدىكەن ـ مەمدىكەن

مىسال:
Example:

ئۇ نېمىسچىنى بەك ياخشى سۆزلەيدىكەن.
He speaks German very well.

جىق تاماق يەيدىكەنسىز!
What a lot you eat!

غوپۇر بۈگۈن شەھەرگە بارغۇدەك.
Gopur is going to town today.

هازرقى داۋام زامان پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Present Continuous Tense

1

- ۋاتىمەن	- ۋاتامدىمەن	- مايۋاتىمەن - مەيۋاتىمەن - ۋاتىمايمەن	- مايۋاتامدىمەن - مەيۋاتامدىمەن - ۋاتامدىمەن
- ۋاتىمىز	- ۋاتامدىمىز	- مايۋاتىمىز - مەيۋاتىمىز - ۋاتىمايمىز	- مايۋاتامدىمىز - مەيۋاتامدىمىز - ۋاتامدىمىز
- ۋاتىسەن	- ۋاتامسەن	- مايۋاتىسەن - مەيۋاتىسەن - ۋاتىمايسەن	- مايۋتامسەن - مەيۋتامسەن - ۋاتامسەن
- ۋاتىسىز	- ۋاتامسىز	- مايۋاتىسىز - مەيۋاتىسىز - ۋاتىمايسىز	- مايۋاتامسىز - مەيۋاتامسىز - ۋاتامسىز
- ۋاتىدىلا	- ۋاتامدىلا	- مايۋاتىدىلا - مەيۋاتىدىلا - ۋاتىمايدىلا	- مايۋاتامدىلا - مەيۋاتامدىلا - ۋاتامدىلا
- ۋاتىسلەر	- ۋاتامسلەر	- مايۋاتىسلەر - مەيۋاتىسلەر - ۋاتىمايسلەر	- مايۋاتامسلەر - مەيۋاتامسلەر - ۋاتامسلەر
- ۋاتىدۇ	- ۋاتامدۇ	- مايۋاتىدۇ - مەيۋاتىدۇ - ياتمايدۇ	- مايۋاتامدۇ - مەيۋاتامدۇ - ۋاتامدۇ

مسال:
Example:
تۇرسۇن خەت يېزىۋاتامدۇ؟
Is Tursun writing a letter?

ـ گۇدەكمەن	ـ گۇدەكمەنمۇ	ـ مىگۇدەكمەن	ـ مىگۇدەكمەنمۇ
ـ كۇدەكمەن	ـ كۇدەكمەنمۇ	ـ مىكۇدەكمەن	ـ مىكۇدەكمەنمۇ
ـ غۇدەكمىز	ـ غۇدەكمىزمۇ	ـ مىغۇدەكمىز	ـ مىغۇدەكمىزمۇ
ـ قۇدەكمىز	ـ قۇدەكمىزمۇ	ـ مىغۇدەكمىز	ـ مىغۇدەكمىزمۇ
ـ گۇدەكمىز	ـ گۇدەكمىزمۇ	ـ مىگۇدەكمىز	ـ مىگۇدەكمىزمۇ
ـ كۇدەكمىز	ـ كۇدەكمىزمۇ	ـ مىگۇدەكمىز	ـ مىگۇدەكمىزمۇ
ـ غۇدەكسەن	ـ غۇدەكسەنمۇ	ـ مىغۇدەكسەن	ـ مىغۇدەكسەنمۇ
ـ قۇدەكسەن	ـ قۇدەكسەنمۇ	ـ مىغۇدەكسەن	ـ مىغۇدەكسەنمۇ
ـ گۇدەكسەن	ـ گۇدەكسەنمۇ	ـ مىگۇدەكسەن	ـ مىگۇدەكسەنمۇ
ـ كۇدەكسەن	ـ كۇدەكسەنمۇ	ـ مىگۇدەكسەن	ـ مىگۇدەكسەنمۇ
ـ غۇدەكسىز	ـ غۇدەكسىزمۇ	ـ مىغۇدەكسىز	ـ مىغۇدەكسىزمۇ
ـ قۇدەكسىز	ـ قۇدەكسىزمۇ	ـ مىغۇدەكسىز	ـ مىغۇدەگسىزمۇ
ـ گۇدەكسىز	ـ گۇدەكسىزمۇ	ـ مىگۇدەكسىز	ـ مىگۇدەكسىزمۇ
ـ كۇدەكسىز	ـ كۇدەكسىزمۇ	ـ مىگۇدەكسىز	ـ مىگۇدەكسىزمۇ
ـ غۇدەكلا	ـ غۇدەكلىمۇ	ـ مىغۇدەكلا	ـ مىغۇدەكلىمۇ
ـ قۇدەكلا	ـ قۇدەكلىمۇ	ـ مىغۇدەكلا	ـ مىغۇدەكلىمۇ
ـ گۇدەكلە	ـ گۇدەكلىمۇ	ـ مىگۇدەكلە	ـ مىگۇدەكلىمۇ
ـ كۇدەكلە	ـ كۇدەكلىمۇ	ـ مىگۇدەكلە	ـ مىگۇدەكلىمۇ
ـ غۇدەكسلەر	ـ غۇدەكسلەرمۇ	ـ مىغۇدەكسلەر	ـ مىغۇدەكسلەرمۇ
ـ قۇدەكسلەر	ـ قۇدەكسلەرمۇ	ـ مىغۇدەكسلەر	ـ مىغۇدەكسلەرمۇ
ـ گۇدەكسلەر	ـ گۇدەكسلەرمۇ	ـ مىگۇدەكسلەر	ـ مىگۇدەكسلەرمۇ
ـ كۇدەكسلەر	ـ كۇدەكسلەرمۇ	ـ مىگۇدەكسلەر	ـ مىگۇدەكسلەرمۇ
ـ غۇدەك	ـ غۇدەكمۇ	ـ مىغۇدەك	ـ مىغۇدەكمۇ
ـ قۇدەك	ـ قۇدەكمۇ	ـ مىغۇدەك	ـ مىغۇدەكمۇ
ـ گۇدەك	ـ گۇدەكمۇ	ـ مىگۇدەك	ـ مىگۇدەكمۇ
ـ كۇدەك	ـ كۇدەكمۇ	ـ مىگۇدەك	ـ مىگۇدەكمۇ

مىسال:

Example:

ئاڭلىسام هازىر قايتىپ كەتكۇدەكسىز.

I hear that you are going back now.

هازىرقى زامان ئىمكان بېشىمى
Present Abilitative Tense

1

ـ ئالمايۇاتىمەن	ـ ئالمايۇاتامدىمەن
ـ ئەلمەيۇاتىمەن	ـ ئەلمەيۇاتامدىمەن
ـ ئالمايۇاتىمىز	ـ ئالمايۇاتامدىمىز
ـ ئەلمەيۇاتىمىز	ـ ئەلمەيۇاتامدىمىز
ـ ئالمايۇاتسەن	ـ ئالمايۇاتامسەن
ـ ئەلمەيۇاتسەن	ـ ئەلمەيۇاتامسەن
ـ ئالمايۇاتسىز	ـ ئالمايۇاتامسىز
ـ ئەلمەيۇاتسىز	ـ ئەلمەيۇاتامسىز
ـ ئالمايۇاتىدىلا	ـ ئالمايۇاتامدىلا
ـ ئەلمەيۇاتىدىلا	ـ ئەلمەيۇاتامدىلا
ـ ئالمايۇاتىسلەر	ـ ئالمايۇاتامسلەر
ـ ئەلمەيۇاتىسلەر	ـ ئەلمەيۇاتامسلەر
ـ ئالمايۇاتىدۇ	ـ ئالمايۇاتامدۇ
ـ ئەلمەيۇاتىدۇ	ـ ئەلمەيۇاتامدۇ

مىسال:
Example:

مېنى كۆرەلمەيۇاتامسىز؟
Can't you see me?

بۇ ئىش ياخشىراق بولالمايۇاتىدۇ.
This situation is not going to get any better.

بىز توپ ئويناۋاتىمىز.
We are playing ball.

2

- ماقتىمەن
- مەكتىمەن

- ماقتىمىز
- مەكتىمىز

- ماقتىسەن
- مەكتىمىز

- ماقتىسىز
- مەكتىسىز

- ماقتىلا
- مەكتىلا

- ماقتىسلەر
- مەكتىسلەر

- ماقتا
مەكتە

مىسال:

Example:

دۇنيانىڭ نوپۇسى بارغانسېرى كۆپەيمەكتە.
The world's population is gradually increasing.

بىز ھازىر كىنو كۆرمەكتىمىز.
We are watching a film now.

2

ـ دىغان بولدۇم	ـ دىغان بولدۇمۇ	ـ مايدىغان بولدۇم	ـ مايدىغان بولدۇمۇ
		ـ مەيدىغان بولدۇم	ـ مەيدىغان بولدۇمۇ
ـ دىغان بولدۇق	ـ دىغان بولدۇقمۇ	ـ مايدىغان بولدۇق	ـ مايدىغان بولدۇقمۇ
		ـ مەيدىغان بولدۇق	ـ مەيدىغان بولدۇقمۇ
ـ دىغان بولدۇڭ	ـ دىغان بولدۇڭمۇ	ـ مايدىغان بولدۇڭ	ـ مايدىغان بولدۇڭمۇ
		ـ مەيدىغان بولدۇڭ	ـ مەيدىغان بولدۇڭمۇ
ـ دىغان بولدىڭىز	ـ دىغان بولدىڭىزمۇ	ـ مايدىغان بولدىڭىز	ـ مايدىغان بولدىڭىزمۇ
		ـ مەيدىغان بولدىڭىز	ـ مەيدىغان بولدىڭىزمۇ
ـ دىغان بولدىلا	ـ دىغان بولدىلمۇ	ـ مايدىغان بولدىلا	ـ مايدىغان بولدىلمۇ
		ـ مەيدىغان بولدىلا	ـ مەيدىغان بولدىلمۇ
ـ دىغان بولدىڭلار	ـ دىغان بولدىڭلارمۇ	ـ مايدىغان بولدىڭلار	ـ مايدىغان بولدىڭلارمۇ
		ـ مەيدىغان بولدىڭلار	ـ مەيدىغان بولدىڭلارمۇ
ـ دىغان بولدى	ـ دىغان بولدىمۇ	ـ مايدىغان بولدى	ـ مايدىغان بولدىمۇ
		ـ مايدىغان بولدى	ـ مەيدىغان بولدىمۇ

مىسال:
Example:

بۈندىن كېيىن چوڭ سورۇندا سۆزلىمەيدىغان بولدۇم.
From now on, I won't speak in large gatherings.

نېمە ئۈچۈن مەجلىسكە قاتنىشىدىغان بولدىڭىز؟
Why are you going to attend the meeting?

3

ـ غۇم بار	ـ غۇم بارمۇ	ـ غۇم يوق	ـ غۇم يوقمۇ
ـ قۇم بار	ـ قۇم بارمۇ	ـ قۇم يوق	ـ قۇم يوقمۇ

ئادەتتىكى كەلگۈسى زامان پېئىللى قوشۇمچىلىرى
Simple Future Tense Suffixes

1

ـ دىكەنمەن	ـ ئامدىكەنمەن ـ ئەمدىكەنمەن	ـ مايدىكەنمەن ـ مەيدىكەنمەن	ـ مامدىكەنمەن ـ مەمدىكەنمەن
دىكەنمىز	ـ ئامدىكەنمىز ـ ئەمدىكەنمىز	ـ مايدىكەنمىز ـ مەيدىكەنمىز	ـ مامدىكەنمىز ـ مەمدىكەنمىز
دىكەنسەن	ـ ئامدىكەنسەن ـ ئەمدىكەنسەن	ـ مايدىكەنسەن ـ مەيدىكەنسەن	ـ مامدىكەنسەن ـ مەمدىكەنسەن
ـ دىكەنسىز	ـ ئامدىكەنسىز ـ ئەمدىكەنسىز	ـ مايدىكەنسىز ـ مەيدىكەنسىز	ـ مامدىكەنسىز ـ مەمدىكەنسىز
ـ دىكەنلا ـ دىكەنلە	ـ ئامدىكەنلا ـ ئەمدىكەنلە	ـ مايدىكەنلا ـ مەيدىكەنلە	ـ مامدىكەنلا ـ مەمدىكەنلە
ـ دىكەنسلەر	ـ ئامدىكەنسلە ـ ئەمدىكەنسلەر	ـ مايدىكەنسلەر ـ مەيدىكەنسلەر	ـ مامدىكەنسلەر ـ مەمدىكەنسلەر
ـ دىكەن	ـ ئامدىكەن ـ ئەمدىكەن	ـ مايدىكەن ـ مەيدىكەن	ـ مامدىكەن ـ مەمدىكەن

مىسال:
Example:

ئەتە ئىمتىھان بېرىدىكەنمەن.
They say I will take an examination tomorrow.

بۈگۈن كەچتە يامغۇر ياغمايدىكەن.
They say it won't rain tonight.

4

ـ غۇم بار ئىكەن	ـ غۇم بارمۇ ئىكەن	ـ غۇم يوق ئىكەن	ـ غۇم يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇم بار ئىكەن	ـ قۇم بارمۇ ئىكەن	ـ قۇم يوق ئىكەن	ـ قۇم يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇم بار ئىكەن	ـ گۇم بارمۇ ئىكەن	ـ گۇم يوق ئىكەن	ـ گۇم يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇم بار ئىكەن	ـ كۇم بارمۇ ئىكەن	ـ كۇم يوق ئىكەن	ـ كۇم يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇمز بار ئىكەن	ـ غۇمز بارمۇ ئىكەن	ـ غۇمز يوق ئىكەن	ـ غۇمز يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇمز بار ئىكەن	ـ قۇمز بارمۇ ئىكەن	ـ قۇمز يوق ئىكەن	ـ قۇمز يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇمز بار ئىكەن	ـ گۇمز بارمۇ ئىكەن	ـ گۇمز يوق ئىكەن	ـ گۇمز يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇمز بار ئىكەن	ـ كۇمز بارمۇ ئىكەن	ـ كۇمز يوق ئىكەن	ـ كۇمز يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇك بار ئىكەن	ـ غۇك بارمۇ ئىكەن	ـ غۇك يوق ئىكەن	ـ غۇك يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇك بار ئىكەن	ـ قۇك بارمۇ ئىكەن	ـ قۇك يوق ئىكەن	ـ قۇك يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇك بار ئىكەن	ـ گۇك بارمۇ ئىكەن	ـ گۇك يوق ئىكەن	ـ گۇك يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇك بار ئىكەن	ـ كۇك بارمۇ ئىكەن	ـ كۇك يوق ئىكەن	ـ كۇك يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇڭمز بار ئىكەن	ـ غۇڭمز بارمۇ ئىكەن	ـ غۇڭمز يوق ئىكەن	ـ غۇڭمز يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇڭمز بار ئىكەن	ـ قۇڭمز بارمۇ ئىكەن	ـ قۇڭمز يوق ئىكەن	ـ قۇڭمز يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇڭمز بار ئىكەن	ـ گۇڭمز بارمۇ ئىكەن	ـ گۇڭمز يوق ئىكەن	ـ گۇڭمز يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇڭمز بار ئىكەن	ـ كۇڭمز بارمۇ ئىكەن	ـ كۇڭمز يوق ئىكەن	ـ كۇڭمز يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇللىرى بار ئىكەن	ـ غۇللىرى بارمۇ ئىكەن	ـ غۇللىرى يوق ئىكەن	ـ غۇللىرى يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇللىرى بار ئىكەن	ـ قۇللىرى بارمۇ ئىكەن	ـ قۇللىرى يوق ئىكەن	ـ قۇللىرى يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇللىرى بار ئىكەن	ـ گۇللىرى بارمۇ ئىكەن	ـ گۇللىرى يوق ئىكەن	ـ گۇللىرى يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇللىرى بار ئىكەن	ـ كۇللىرى بارمۇ ئىكەن	ـ كۇللىرى يوق ئىكەن	ـ كۇللىرى يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇڭلار بار ئىكەن	ـ غۇڭلار بارمۇ ئىكەن	ـ غۇڭلار يوق ئىكەن	ـ غۇڭلار يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇڭلار بار ئىكەن	ـ قۇڭلار بارمۇ ئىكەن	ـ قۇڭلار يوق ئىكەن	ـ قۇڭلار يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇڭلار بار ئىكەن	ـ گۇڭلار بارمۇ ئىكەن	ـ گۇڭلار يوق ئىكەن	ـ گۇڭلار يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇڭلار بار ئىكەن	ـ كۇڭلار بارمۇ ئىكەن	ـ كۇڭلار يوق ئىكەن	ـ كۇڭلار يوقمۇ ئىكەن

ـ غۇسى بار ئىكەن	ـ غۇسى بارمۇ ئىكەن	ـ غۇسى يوق ئىكەن	ـ غۇسى يوقمۇ ئىكەن
ـ قۇسى بار ئىكەن	ـ قۇسى بارمۇ ئىكەن	ـ قۇسى يوق ئىكەن	ـ قۇسى يوقمۇ ئىكەن
ـ گۇسى بار ئىكەن	ـ گۇسى بارمۇ ئىكەن	ـ گۇسى يوق ئىكەن	ـ گۇسى يوقمۇ ئىكەن
ـ كۇسى بار ئىكەن	ـ كۇسى بارمۇ ئىكەن	ـ كۇسى يوق ئىكەن	ـ كۇسى يوقمۇ ئىكەن

ـ گۇم بار	ـ گۇم بارمۇ	ـ گۇم يوق	ـ گۇم يوقمۇ
ـ كۇم بار	ـ كۇم بارمۇ	ـ كۇم يوق	ـ كۇم يوقمۇ
ـ غۇمىز بار	ـ غۇمىز بارمۇ	ـ غۇمىز يوق	ـ غۇمىز يوقمۇ
ـ قۇمىز بار	ـ قۇمىز بارمۇ	ـ قۇمىز يوق	ـ قۇمىز يوقمۇ
ـ گۇمىز بار	ـ گۇمىز بارمۇ	ـ گۇمىز يوق	ـ گۇمىز يوقمۇ
ـ كۇمىز بار	ـ كۇمىز بارمۇ	ـ كۇمىز يوق	ـ كۇمىز يوقمۇ
ـ غۇك بار	ـ غۇك بارمۇ	ـ غۇك يوق	ـ غۇك يوق
ـ قۇك بار	ـ قۇك بارمۇ	ـ قۇك يوق	ـ قۇك يوق
ـ گۇك بار	ـ گۇك بارمۇ	ـ گۇك يوق	ـ گۇك يوق
ـ كۇك بار	ـ كۇك بارمۇ	ـ كۇك يوق	ـ كۇك يوق
ـ غۇڭىز بار	ـ غۇڭىز بارمۇ	ـ غۇڭىز يوق	ـ غۇڭىز يوقمۇ
ـ قۇڭىز بار	ـ قۇڭىز بارمۇ	ـ قۇڭىز يوق	ـ قۇڭىز يوقمۇ
ـ گۇڭىز بار	ـ گۇڭىز بارمۇ	ـ گۇڭىز يوق	ـ گۇڭىز يوقمۇ
ـ كۇڭىز بار	ـ كۇڭىز بارمۇ	ـ كۇڭىز يوق	ـ كۇڭىز يوقمۇ
ـ غۇللرى بار	ـ غۇللرى بارمۇ	ـ غۇللرى يوق	ـ غۇللرى يوقمۇ
ـ قۇللرى بار	ـ قۇللرى بارمۇ	ـ قۇللرى يوق	ـ قۇللرى بوقمۇ
ـ گۇللرى بار	ـ گۇللرى بارمۇ	ـ گۇللرى يوق	ـ گۇللرى يوقمۇ
ـ كۇللرى بار	ـ كۇللرى بارمۇ	ـ كۇللرى يوق	ـ كۇللرى يوقمۇ
ـ غۇڭلار بار	ـ غۇڭلار بارمۇ	ـ غۇڭلار يوق	ـ غۇڭلار يوقمۇ
ـ قۇڭلار بار	ـ قۇڭلار بارمۇ	ـ قۇڭلار يوق	ـ قۇڭلار يوقمۇ
ـ گۇڭلەر بار	ـ گۇڭلەر بارمۇ	ـ گۇڭلەر يوق	ـ گۇڭلەر يوقمۇ
ـ كۇڭلەر بار	ـ كۇڭلەر بارمۇ	ـ كۇڭلەر يوق	ـ گۇڭلەر يوقمۇ
ـ غۇسى بار	ـ غۇسى بارمۇ	ـ غۇسى يوق	ـ غۇسى يوقمۇ
ـ قۇسى بار	ـ قۇسى بارمۇ	ـ قۇسى يوق	ـ قۇسى يوقمۇ
ـ گۇسى بار	ـ گۇسى بارمۇ	ـ گۇسى يوق	ـ گۇسى يوقمۇ
ـ كۇسى بار	ـ كۇسى بارمۇ	ـ كۇسى يوق	ـ كۇسى يوقمۇ

مسال:

Example:

بۈگۈن چۈشته مېنىڭ پولو يېگۈم بار.

I want to eat polo at noon.

بىز بىلەن بىرگه سايامەت قىلغۇڭىز بارمۇ؟

Are you planning to come sightseeing with us?

- غۇلار بار ئىمىش - غۇلار بار ئىمىشمۇ - غۇلار يوق ئىمىش - غۇلار يوق ئىمىشمۇ
- قۇلار بار ئىمىش - قۇلار بار ئىمىشمۇ - قۇلار يوق ئىمىش - قۇلار يوق ئىمىشمۇ
- گۇلار بار ئىمىش - گۇلار بار ئىمىشمۇ - گۇلار يوق ئىمىش - گۇلار يوق ئىمىشمۇ
- كۇلار بار ئىمىش - كۇلار بار ئىمىشمۇ - كۇلار يوق ئىمىش - كۇلار يوق ئىمىشمۇ

- غۇسى بار ئىمىش - غۇسى بار ئىمىشمۇ - غۇسى يوق ئىمىش - غۇسى يوق ئىمىشمۇ
- قۇسى بار ئىمىش - قۇسى بار ئىمىشمۇ - قۇسى يوق ئىمىش - قۇسى يوق ئىمىشمۇ
- گۇسى بار ئىمىش - گۇسى بار ئىمىشمۇ - گۇسى يوق ئىمىش - گۇسى يوق ئىمىشمۇ
- كۇسى بار ئىمىش - كۇسى بار ئىمىشمۇ - كۇسى يوق ئىمىش - كۇسى يوق ئىمىشمۇ

ئىزاهات: بەزىدە ياخشى كۆرۈش ياكى ئارزۇنى بىلدۈرىدۇ.
Note: Sometimes this expresses like or desire.
مىسال:
Example:
باشلىقىمىز بىز بىلەن پاراڭلاشقۇسى بار ئىمىش.
The leader wants to talk to us.
ئۇلارنىڭ مەجلىسكە قاتناشقۇسى يوق ئىمىش.
They don't want to attend the meeting.

6

- غۇم كېلىدۇ - غۇم كېلەمدۇ - غۇم كەلمەيدۇ - غۇم كەلمەمدۇ
- قۇم كېلىدۇ - قۇم كېلەمدۇ - قۇم كەلمەيدۇ - قۇم كەلمەمدۇ
- گۇم كېلىدۇ - گۇم كېلەمدۇ - گۇم كەلمەيدۇ - گۇم كەلمەمدۇ
- كۇم كېلىدۇ - كۇم كېلەمدۇ - كۇم كەلمەيدۇ - كۇم كەلمەمدۇ

- غۇمىز كېلىدۇ - غۇمىز كېلەمدۇ - غۇمىز كەلمەيدۇ - غۇمىز كەلمەمدۇ
- قۇمىز كېلىدۇ - قۇمىز كېلەمدۇ - قۇمىز كەلمەيدۇ - قۇمىز كەلمەمدۇ
- گۇمىز كېلىدۇ - گۇمىز كېلەمدۇ - گۇمىز كەلمەيدۇ - گۇمىز كەلمەمدۇ
- كۇمىز كېلىدۇ - كۇمىز كېلەمدۇ - كۇمىز كەلمەيدۇ - كۇمىز كەلمەمدۇ

- غۇڭ كېلىدۇ - غۇڭ كېلەمدۇ - غۇڭ كەلمەيدۇ - غۇڭ كەلمەمدۇ
- قۇڭ كېلىدۇ - قۇڭ كېلەمدۇ - قۇڭ كەلمەيدۇ - قۇڭ كەلمەمدۇ
- گۇڭ كېلىدۇ - گۇڭ كېلەمدۇ - گۇڭ كەلمەيدۇ - گۇڭ كەلمەمدۇ
- كۇڭ كېلىدۇ - كۇڭ كېلەمدۇ - كۇڭ كەلمەيدۇ - كۇڭ كەلمەمدۇ

ئىزاهات: بەزىدە ياخشى كۆرۈش ياكى ئارزۇنى بىلدۈرىدۇ.
Note: Sometimes this expresses like or desire.

مسال:
Example:
ئەتە كىنو كۆرگۈم بار ئىكەن.
I'd like to see a film tomorrow.
ئۇنىڭ بىز بىلەن بىللە كەلگۈسى بار ئىكەن.
He'd like to come with us.

5

ـ غۇم بار ئىمىش	ـ غۇم بار ئىمىشمۇ	ـ غۇم يوق ئىمىش	ـ غۇم يوق ئىمىشمۇ
ـ قۇم بار ئىمىش	ـ قۇم بار ئىمىشمۇ	ـ قۇم يوق ئىمىش	ـ قۇم يوق ئىمىشمۇ
ـ گۈم بار ئىمىش	ـ گۈم بار ئىمىشمۇ	ـ گۈم يوق ئىمىش	ـ گۈم يوق ئىمىشمۇ
ـ كۇم بار ئىمىش	ـ كۇم بار ئىمىشمۇ	ـ كۇم يوق ئىمىش	ـ كۇم يوق ئىمىشمۇ

ـ غۇمىز بار ئىمىش	ـ غۇمىز بار ئىمىشمۇ	ـ غۇمىز يوق ئىمىش	ـ غۇمىز يوق ئىمىشمۇ
ـ قۇمىز بار ئىمىش	ـ قۇمىز بار ئىمىشمۇ	ـ قۇمىز يوق ئىمىش	ـ قۇمىز يوق ئىمىشمۇ
ـ گۈمىز بار ئىمىش	ـ گۈمىز بار ئىمىشمۇ	ـ گۈمىز يوق ئىمىش	ـ گۈمىز يوق ئىمىشمۇ
ـ كۇمىز بار ئىمىش	ـ كۇمىز بار ئىمىشمۇ	ـ كۇمىز يوق ئىمىش	ـ كۇمىز يوق ئىمىشمۇ

ـ غۇك بار ئىمىش	ـ غۇك بار ئىمىشمۇ	ـ غۇك يوق ئىمىش	ـ غۇك يوق ئىمىشمۇ
ـ قۇك بار ئىمىش	ـ قۇك بار ئىمىشمۇ	ـ قۇك يوق ئىمىش	ـ قۇك يوق ئىمىشمۇ
ـ گۈك بار ئىمىش	ـ گۈك بار ئىمىشمۇ	ـ گوك يوق ئىمىش	ـ گۈك يوق ئىمىشمۇ
ـ كۇك بار ئىمىش	ـ كۇك بار ئىمىشمۇ	ـ كۇك يوق ئىمىش	ـ كۇك يوق ئىمىشمۇ

ـ غۇگىز بار ئىمىش	ـ غۇگىز بار ئىمىشمۇ	ـ غۇگىز يوق ئىمىش	ـ غۇگىز يوق ئىمىشمۇ
ـ قۇگىز بار ئىمىش	ـ قۇگىز بار ئىمىشمۇ	ـ قۇگىز يوق ئىمىش	ـ قۇگىز يوق ئىمىشمۇ
ـ گۈگىز بار ئىمىش	ـ گۈگىز بار ئىمىشمۇ	ـ گۈگىز يوق ئىش	ـ گۈگىز يوق ئىمىشمۇ
ـ كۇگىز بار ئىمىش	ـ كۇگىز بار ئىمىشمۇ	ـ كۇگىز يوق ئىش	ـ كۇگىز يوق ئىمىشمۇ

ـ غۇللىرى بار ئىمىش ـ غۇللىرى بار ئىمىشمۇ ـ غۇللىرى يوق ئىمىش ـ غۇللىرى يوق ئىمىشمۇ
ـ قۇللىرى بار ئىمىش ـ غۇللىرى بار ئىمىشمۇ ـ قۇللىرى يوق ئىمىش ـ قۇللىرى يوق ئىمىشمۇ
ـ گۈللىرى بار ئىمىش ـ گۈللىرى بار ئىمىشمۇ ـ گۈللىرى يوق ئىمىش ـ گۈللىرى يوق ئىمىشمۇ
ـ كۇللىرى بار ئىمىش ـ كۇللىرى بار ئىمىشمۇ ـ كۇللىرى يوق ئىمىش ـ كۇللىرى يوق ئىمىشمۇ

ـ مەكچى بولۇۋاتىمىز ـ مەكچى بولۇۋاتامدىمىز ـ مەكچى بولۇۋاتمالىمىز ـ مەكچى بولمايۋاتامدىمىز
ـ مەكچى بولۇۋاتمايمىز ـ مەكچى بولۇۋاتمامدىمىز

ـ ماقچى بولۇۋاتىسەن ـ ماقچى بولۇۋاتامسەن ـ ماقچى بولمايۋاتىسەن ـ ماقيى بولمايۋاتامسەن
ـ ماقچى بولۇۋاتايسەن ـ ماقچى بولۇۋاتمامسەن
ـ مەكچى بولۇۋاتىسەن ـ مەكچى بولۇۋاتامسەن ـ مەكچى بولمايۋاتىسەن ـ مەكچى بولمايۋاتامسەن
ـ مەكچى بولۇۋاتمايسەن ـ مەكچى بولۇۋاتمامسەن

ـ ماقچى بولۇۋاتىمسىز ـ ماقچى بولۇۋاتامسىز ـ ماقچى بولمايۋاتىمسىز ـ ماقچى بولمايۋاتامسىز
ـ ماقچى بولۇۋاتمايسىز ـ ماقچى بولۇۋاتمامسىز
ـ مەكچى بولۇۋاتىمسىز ـ مەكچى بولۇۋاتامسىز ـ مەكچى بولمايۋاتىمسىز ـ مەجچى بولمايۋاتامسىز
ـ مەكچى بولۇۋاتمايسىز ـ مەكچى بولۇۋاتمايسىز

ـ ماقچى بولۇۋاتىلا ـ مەكشى بولۇۋاتامسىز ـ ماقچى بولمايۋاتىلا ـ ماقچى بولمايۋاتامدىلا
ـ ماقچى بولۇۋاتمامدىلا ـ ماقچى بولۇۋاتمامدىلا
ـ مەكچى بولۇۋاتىلا ـ مەكچى بولۇۋاتامدىلا ـ مەكچى بولمايۋاتىلا ـ مەكچى بولمايۋاتامدىلا
ـ مەكچى بولۇۋاتمايدىلا ـ مەكچى بولۇۋاتمامدىلا

ـ ماقچى بولۇۋاتىسلەر ـ ماقچى بولۇۋاتامسلەر ـ ماقچى بولمايۋاتىسلەر ـ ماقچى بولمايۋاتامسلەر
ـ ماقچى بولۇۋاتمايسلەر ـ ماقچى بولۇۋاتمامسلەر
ـ مەكچى بولۇۋاتىسلەر ـ مەكچى بولۇۋاتامسلەر ـ مەكچى بولمايۋاتىسلەر ـ مەكچى بولمايۋاتامسلەر
ـ مەكچى بولۇۋاتمايسلەر ـ مەكچى بولۇۋاتمامسلەر

ـ ماقچى بولۇۋاتىمدۇ ـ ماقچى بولۇۋانامدۇ ـ ماقچى بولمايۋاتىمدۇ ـ ماقچى بولمايۋاتامدۇ
ـ ماقچى بولۇۋاتمايدۇ ـ ماقچى بولۇۋاتمامدۇ
ـ مەكچى بولۇۋاتىمدۇ ـ مەكچى بولۇۋاتامدۇ ـ مەكچى بولمايۋاتىمدۇ ـ مەكچى بولمايۋاتامدۇ
ـ مەكچى بولۇۋاتمايدۇ ـ مەكچى بولۇۋاتمامدۇ

مىسال:

Example:

دوستۇمغا خەت يازماقچى بولۇۋاتىمەن.

I am planning to write my friend a letter.

كېلەر يىلى ئۈرۈمچىدە تۇرماقچى بولۇۋاتامسىز؟

Are you planning to live in Urumqi next year?

ـ غۇڭىز كېلىدۇ	ـ غۇڭىز كېلەمدۇ	ـ غۇڭىز كەلمەيدۇ	ـ غۇڭىز كەلمەمدۇ
ـ قۇڭىز كېلىدۇ	ـ قۇڭىز كېلەمدۇ	ـ قۇڭىز كەلمەيدۇ	ـ قۇڭىز كەلمەمدۇ
ـ گۈڭىز كېلىدۇ	ـ گۈڭىز كېلەمدۇ	ـ گۈڭىز كەلمەيدۇ	ـ گۈڭىز كەلمەمدۇ
ـ كۈڭىز كېلىدۇ	ـ كۈڭىز كېلەمدۇ	ـ كۈڭىز كەلمەيدۇ	ـ كۈڭىز كەلمەمدۇ

ـ غۇڭىز كېلىدۇ	ـ غۇلىرى كېلەمدۇ	ـ غۇلىرى كەلمەيدۇ	ـ غۇلىرى كەلمەمدۇ
ـ قۇڭىز كېلىدۇ	ـ قۇلىرى كېلەمدۇ	ـ قۇلىرى كەلمەيدۇ	ـ قۇلىرى كەلمەمدۇ
ـ گۈڭىز كېلىدۇ	ـ گۈلىرى كېلەمدۇ	ـ كۈلىرى كەلمەيدۇ	ـ كۈلىرى كەلمەمدۇ
ـ كۈڭىز كېلىدۇ	ـ كۈلىرى كېلەمدۇ	ـ كۈلىرى كەلمەيدۇ	ـ كۈلىرى كەلمەمدۇ

ـ غۇڭلار كېلىدۇ	ـ غۇڭلار كېلەمدۇ	ـ غۇڭلار كەلمەيدۇ	ـ غۇڭلار كەلمەمدۇ
ـ قۇڭلار كېلىدۇ	ـ قۇڭلار كېلەمدۇ	ـ قۇڭلار كەلمەيدۇ	ـ قۇڭلار كەلمەمدۇ
ـ گۈڭلار كېلىدۇ	ـ گۈڭلار كېلەمدۇ	ـ گۈڭلار كەلمەيدۇ	ـ گۈڭلار كەلمەمدۇ
ـ كۈڭلار كېلىدۇ	ـ كۈڭلار كېلەمدۇ	ـ كۈڭلار كەلمەيدۇ	ـ كۈڭلار كەلمەمدۇ

ـ غۇسى كېلىدۇ	ـ غۇسى كېلەمدۇ	ـ غۇسى كەلمەيدۇ	ـ غۇسى كەلمەمدۇ
ـ قۇسى كېلىدۇ	ـ قۇسى كېلەمدۇ	ـ قۇسى كەلمەيدۇ	ـ قۇسى كەلمەمدۇ
ـ گۈسى كېلىدۇ	ـ گۈسى كېلەمدۇ	ـ گۈسى كەلمەيدۇ	ـ گۈسى كەلمەمدۇ
ـ كۈسى كېلىدۇ	ـ كۈسى كېلەمدۇ	ـ كۈسى كەلمەيدۇ	ـ كۈسى كەلمەمدۇ

مىسال:

Example:

مىنىڭ تېلېۋىزور كۆرگۈم كېلىدۇ، بىراق ۋاقتىم يوق.

I want to watch television but I have no time.

تاماق يېگۈڭىز كېلەمدۇ؟

Would you like something to eat?

7

ـ ماقچى بولۇۋاتىمەن ـ ماقچى بولۇۋاتامدىمەن ـ ماقچى بولمايۋاتامدىمەن ـ ماقچى بولمايۋاتامدىمەن ـ ماقچى بولۇۋاتمايمەن ـ ماقچى بولۇۋاتامدىمەن ـ مەكچى بولۇۋاتىمەن ـ مەكچى بولۇۋاتامدىمەن ـ مەكچى بولمايۋاتامدىمەن ـ مەكچى بولۇۋاتمايمەن ـ مەكچى بولۇۋاتامدىمەن

ـ ماقچى بولۇۋاتىمىز ـ ماقچى بولۇۋاتامدىمىز ـ ماقچى بولمايۋاتىمىز ـ ماقچى بولمايۋاتامدىمىز ـ ماقچى بولۇۋاتمايمىز ـ ماقچى بولۇۋاتامدىمىز

ـ ئىسەن	ـ ئامسەن	ـ مايسەن	ـ مامسەن
ـ ئايسەن	ـ ئەمسەن	مەيسەن	ـ مەمسەن
ـ ئەيسەن			
ـ ئىسىز	ـ ئامسىز	مايسىز	ـ مامسىز
ـ ئايسىز	ـ ئەمسىز	ـ مەيسىز	ـ مەمسىز
ـ ئەيسىز			
ـ ئىمدىلا	ـ ئامدىلا	ـ مامدىلا	ـ مامدىلا
ـ ئايدىلا	ـ ئەمدىلا	ـ مەيدىلا	ـ مەمدىلا
ـ ئەيدىلا			
ـ ئىسلەر	ـ ئامسلەر	مايسلەر	ـ مامسلەر
ـ ئايسلەر	ـ ئەمسلەر	مەيسلەر	ـ مەمسلەر
ـ ئەيسلەر			
ـ ئىمدۇ	ـ ئامدۇ	ـ مايدۇ	ـ مامدۇ
ـ ئايدۇ	ـ ئەمدۇ	مەيدۇ	ـ مەمدۇ
ـ ئەيدۇ			

مىسال:

Example:

مەن كەچتە تاپشۇرۇق ئىشلەيمەن.

I'll do the homework tonight.

ئەتە يولغا چىقامسىز؟

Are you setting off tomorrow?

10

ـ ئىمىشمەن	ـ ئامدىمىشمەن	ـ مايمىشمەن	ـ مامدىمىشمەن
ـ ئايمىشمەن	ـ ئەمدىمىشمەن	ـ مەيمىشمەن	ـ مەمدىمىشمەن
ـ ئەيمىشمەن			
ـ ئىمىشمىز	ـ ئامدىمىشمىز	ـ مايمىشمىز	ـ مامدىمىشمىز
ـ ئىمىشمىز	ـ ئامدىمىشمىز	ـ مەيدىمىشمىز	ـ مەمدىمىشمىز
ـ ئەيمىشمىز			

8

ـ ماقچىمەن	ـ ماقچىمەنمۇ	ـ ماقچى ئەمەسمەن	ـ ماقچى ئەمەسمەنمۇ
ـ مەكچىمەن	ـ مەكچىمەنمۇ	ـ مەكچى ئەمەسمەن	ـ مەكچى ئەمەسمەنمۇ
ـ ماقچىسەن	ـ ماقچىسەنمۇ	ـ ماقچى ئەمەسسەن	ـ ماقچى ئەمەسسەنمۇ
ـ مەكچىسەن	ـ مەكچىسەنمۇ	ـ مەكچى ئەمەسسەن	ـ ماكچى ئەمەسسەنمۇ
ـ ماقچىسىز	ـ ماكچىسىزمۇ	ـ ماقچى ئەمەسسىز	ـ ماقچى ئەمەسسىزمۇ
ـ مەكچىسىز	ـ مەكچىسىزمۇ	ـ ماقچى ئەمەسسىز	ـ مەكچى ئەمەسسىزمۇ
ـ ماقچىلا	ـ ماقچىلىمۇ	ـ ماقچى ئەمەسلا	ـ ماقچى ئەمەسلىمۇ
ـ مەكچىلە	ـ مەكچىلىمۇ	ـ مەكچى ئەمەسلە	ـ مەكچى ئەمەسلىمۇ
ـ ماقچىسلەر	ـ ماقچىسلەرمۇ	ـ ماقچى ئەمەسسلەر	ـ مەقچى ئەمەسسلەرمۇ
ـ مەكچىسلەر	ـ مەكچىسلەرمۇ	ـ مەكچى ئەمەسسلەر	ـ مەكچى ئەمەسسلەرمۇ
ـ ماقچى	ـ ماقچىمۇ	ـ ماقچى ئەمەس	ـ ماقچى ئەمەسمۇ
ـ مەكچى	ـ مەكچىمۇ	ـ مەكچى ئەمەس	ـ مەكچى ئەمەسمۇ

مىسال:

Example:

بۇ كىنونى كۆرمەكچىمەن.

I plan to see this film.

ئۇ ئۈرۈمچىگە بارماقچى ئەمەس.

She doesn't intend to go to Urumqi.

9

ـ ئىمەن	ـ ئامدىمەن	ـ مايمەن	ـ مامدىمەن
ـ ئايمەن	ـ ئەمدىمەن	ـ مەيمەن	ـ مەمدىمەن
ـ ئەيمەن			
ـ ئىمىز	ـ ئامدىمىز	ـ مايمىز	ـ مامدىمىز
ـ ئايمىز	ـ ئىمدىمىز	ـ مەيمىز	ـ مەمدىمىز
ـ ئەيمىز			

ـ ئاتتىڭىزغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭىزغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭىزغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭىزغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىلاغۇ دەيمەن	ـ مايتتىلاغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىلەغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىلەغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىڭلارغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭلارغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭلارغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭلارغۇ دەيمەن
ـ ئاتتىغۇ دەيمەن	ـ مايتتىغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىغۇ دەيمەن

مسال:

Example:

كېلەر ھەپتە ئۇلار كېلەتتىغۇ دەيمەن.

I think they'll probably come next week.

5 ـ ئايدا تاشقورغانغا چىقمايتتىڭىزغۇ دەيمەن.

I don't think you will go to Tashkurgan in May.

2

ـ ئارمەن	ـ ئارمەنمۇ	ـ ماسمەن	ـ ماسمەنمۇ
ـ ئەرمەن	ـ ئەرمەنمۇ	ـ مەسمەن	ـ مەسمەنمۇ
ـ ئارمىز	ـ ئەرمىزمۇ	ـ ماسىز	ـ ماسمىزمۇ
ـ ئەرمىز	ـ ئامىزمۇ	ـ مەسمىز	ـ مەسمىزمۇ
ـ ئارسەن	ـ ئارسەنمۇ	ـ ماسسەن	ـ ماسسەنمۇ
ـ ئەرسەن	ـ ئەرسەنمۇ	ـ مەسسەن	ـ مەسسەنمۇ
ـ ئارسىز	ـ ئارسىزمۇ	ـ ماسسىز	ـ ماسسىزمۇ
ـ ئەرسىز	ـ ئەسىزمۇ	ـ مەسسىز	ـ مەسسىزمۇ
ـ ئارلا	ـ ئارلىمۇ	ـ ماسلا	ـ ماسلىمۇ
ـ ئەرلە	ـ ئەرلىمۇ	ـ مەسلە	ـ مەسلىمۇ

ـ ئىمىشەن	ـ ئامىشەن	ـ مايمىشەن	ـ مامىمشەن
ـ ئايمىشەن	ـ ئەمىشەن	ـ مەيمىشەن	ـ مەمىمشەن
ـ ئەيمىشەن			
ـ ئىمىشسز	ـ ئامسز	ـ مايسز	ـ مامىمشسز
ـ ئايمىشسز	ـ ئەمىشسز	ـ مەيمىشسز	ـ مەمىمشسز
ـ ئەيمىشسز			
ـ ئىمىشلا	ـ ئامىمشلا	ـ مايمىشلا	ـ مامىمشلا
ـ ئايمىشلا	ـ ئەمىشلا	ـ مەيمىشلا	ـ مەمىمشلا
ـ ئەيمىشلا			
ـ ئىمىشسلەر	ـ ئامىمشسلەر	ـ مايمىشسلەر	ـ مامىمشسلەر
ـ ئايمىشسلەر	ـ ئەمىشسلەر	ـ مەيمىشسلەر	ـ مەمىمشسلەر
ـ ئەيمىشسلەر			
ـ ئىمىش	ـ ئامىمش	ـ مايمىش	ـ مامىمش
ـ ئايمىش	ـ ئەمىمش	ـ مەيمىش	ـ مەمىمش
ـ ئەيمىش			

مسال:

Example

مەن بۈگۈن تېخى بارىمىشمەن.

I suppose I will go today. (with reluctance)

ئۇ بۇ ئىشنى قىلمايمىش.

I don't think he can do this.

ئېنىقسز كەلگۈسى زامان پېئىلى قوشۇمچىلىرى

Uncertain Future Tense Suffixes

1

ـ ئاتتىمغۇ دەيمەن	ـ مايتتىمغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىمغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىمغۇ دەيمەن
ـ ئاتتۇققۇ دەيمەن	ـ مايتۇققۇ دەيمەن
ـ ئەتتۇققۇ دەيمەن	ـ مەيتتۇققۇ دەيمەن
ـ ئاتتىڭغۇ دەيمەن	ـ مايتتىڭغۇ دەيمەن
ـ ئەتتىڭغۇ دەيمەن	ـ مەيتتىڭغۇ دەيمەن

مسال:
Example:
يەكشەنبە كۈنىگىچە بۇ ئىشنى تۈگىتىپ بولار ئىمىشمەن.
I'll probably be done with this by Sunday.
ئۇ سىلەر بىلەن بىللە بارماس ئىمىش.
He probably won't go with you.

4

- دېغان چېغىم بار - دېغان‌چېغىم بارمۇ - مايدېغان چېغىم بار - مايدېغان چېغىم بارمۇ
- مەيدېغان چېغىم بار - مەيدېغان چېغىم بارمۇ

- دېغان چېغىمزبار - دېغان چېغىمزبارمۇ - مايدېغان چېغىمزبار - مايدېغان چېغىمزبارمۇ
- مەيدېغان چېغىمزبار - مەيدېغان چېغىمزبارمۇ

- دېغان چېغىڭزبار - دېغان چېغىڭزبارمۇ - مايدېغان چېغىكزبار - مايدېغان چېغىڭزبارمۇ
- مەيدېغان چېغىڭزبار - مەيدېغان‌چېغىڭزبارمۇ

- دېغان چاغلىرى بار - دېغان چاغلىرى‌بارمۇ -مايدېغان‌چاغلىرى‌بار - مايدېغان چاغلىرى‌بارمۇ
-مەيدېغان‌چاغلىرى‌بار - مەيدېغان چاغلىرى‌بارمۇ

- دېغان‌چېغىڭلاربار - دېغان‌چېغىڭلاربارمۇ - مايدېغان چېغىڭلاربار -مايدېغان چېغىڭلاربارمۇ
- مەيدېغان چېغىڭلاربار -مەيدېغان‌چېغىڭلاربارمۇ

- دېغان چېغى‌بار - دېغان چېغى‌بارمۇ - مايدېغان چېغى‌بار - مايدېغان چېغى بارمۇ
- مەيدېغان چېغى‌بار - مەيدېغان چېغى بارمۇ

مسال:
Example:
بۈگۈن ئۇ شەھەرگە باردېدېغان چېغى بار.
He's planning to go to the city today.
مەن كېلەلمەيدېغان چېغىم بار.
I think I won't be able to come.

- دېغاندەك ئۇرىمەن-دېغاندەك ئۇرامدىمەن - مايدېغاندەك ئۇرىمەن - مايدېغاندەك ئۇرامدىمەن
- مەيدېغاندەك ئۇرىمەن - مەيدېغاندەك ئۇرامدىمەن
- دېغاندەك ئۇرمايمەن - دېغاندەك ئۇرمامدىمەن

ـ ئارسلەر	ـ ئارسلەرمۇ	ـ ماسسلەر	ـ ماسسلەرمۇ
ـ ئەرسلەر	ـ ئەرسلەرمۇ	ـ مەسسلەر	ـ مەسسلەرمۇ
ـ ئار	ـ ئارمۇ	ـ ماس	ـ ماسمۇ
ـ ئەر	ـ ئەرمۇ	ـ مەس	ـ مەسمۇ

مسال:

Example:

ئەتە سىزنى يوقلاپ كېلەرمەن.

I'll try and visit you tomorrow.

تويۇمغا تەكلىپ قىلسام كېلەرسلەرمۇ؟

If I invite you to my wedding, will you come?

3

ـ ئار ئىمىشمەن	ـ ئار ئىمىشمەنمۇ	ـ ماس ئىمىشمەن	ـ ماس ئىمىشمەنمۇ
ـ ئەر ئىمىشمەن	ـ ئەر ئىمىشمەنمۇ	ـ مەس ئىمىشمەن	ـ مەس ئىمىشمەنمۇ
ـ ئار ئىمىشمىز	ـ ئار ئىمىشمىزمۇ	ـ ماس ئىمىشمىز	ـ ماس ئىمىشمىزمۇ
ـ ئەر ئىمىشمىز	ـ ئەر ئىمىشمىزمۇ	ـ مەس ئىمىشمىز	ـ مەس ئىمىشمىزمۇ
ـ ئار ئىمىشسەن	ـ ئار ئىمىشسەنمۇ	ـ ماس ئىمىشسەن	ـ ماس ئىمىشسەنمۇ
ـ ئەر ئىمىشسەن	ـ ئەر ئىمىشسەنمۇ	ـ مەس ئىمىشسەن	ـ مەس ئىمىشسەنمۇ
ـ ئار ئىمىشسىز	ـ ئار ئىمىشسىزمۇ	ـ ماس ئىمىشسىز	ـ ماس ئىمىشسىزمۇ
ـ ئەر ئىمىشسىز	ـ ئەر ئىمىشسىزمۇ	ـ مەس ئىمىشسىز	ـ مەس ئىمىشسىزمۇ
ـ ئار ئىمىشلا	ـ ئار ئىمىشلىمۇ	ـ ماس ئىمىشلا	ـ ماس ئىمىشلىمۇ
ـ ئەر ئىمىشلە	ـ ئەر ئىمىشلىمۇ	ـ مەس ئىمىشلە	ـ مەس ئىمىشلىمۇ
ـ ئار ئىمىشسلەر	ـ ئار ئىمىشسلەرمۇ	ـ ماس ئىمىشسلەر	ـ ماس ئىمىشسلەرمۇ
ـ ئەر ئىمىشسلەر	ـ ئەر ئىمىشسلەرمۇ	ـ مەس ئىمىشسلەر	ـ مەس ئىمىشسلەرمۇ
ـ ئار ئىمىش	ـ ئار ئىمىشمۇ	ـ ماس ئىمىش	ـ ماس ئىمىشمۇ
ـ ئەر ئىمىش	ـ ئەر ئىمىشمۇ	ـ مەس ئىمىش	ـ مەس ئىمىشمۇ

ـ دېغاندەك قىلمىز ـ دېغاندەك قىلامدىمىز ـ مايدېغاندەك قىلمىز ـ مايدېغاندەك قىلامدىمىز
ـ مەيدېغاندەك قىلمىز ـ مەيدېغاندەك قىلامدىمىز
ـ دېغاندەك قىلمايمىز ـ دېغاندەك قىلمامدىمىز

ـ دېغاندەك قىلىسەن ـ دېغاندەك قىلامسەن ـ مايدېغاندەك قىلىسەن ـ مايدېغاندەك قىلامسەن
ـ مەيدېغاندەك قىلىسەن ـ مەيدېغاندەك قىلامسەن
ـ دېغاندەك قىلمايسەن ـ دېغاندەك قىلمامسەن

ـ دېغاندەك قىلىسىز ـ دېغاندەك قىلامسىز ـ مايدېغاندەك قىلىسىز ـ مايدېغاندەك قىلامسىز
ـ مەيدېغاندەك قىلىسىز ـ مەيدېغاندەك قىلامسىز
ـ دېغاندەك قىلمايسىز ـ دېغاندەك قىلمامسىز

ـ دېغاندەك قىلىدىلا ـ دېغاندەك قىلامدىلا ـ مايدېغاندەك قىلىدىلا ـ مايدېغاندەك قىلامدىلا
ـ مەيدېغاندەك قىلىدىلا ـ مەيدېغاندەك قىلامدىلا
ـ دېغاندەك قىلمايدىلا ـ دېغاندەك قىلمامدىلا

ـ دېغاندەك قىلىسلەر ـ دېغاندەك قىلامسلەر ـ مايدېغاندەك قىلىسلەر ـ مايدېغاندەك قىلامسلەر
ـ مەيدېغاندەك قىلىسلەر ـ مەيدېغاندەك قىلامسلەر
ـ دېغاندەك قىلمايسلەر ـ دېغاندەك قىلمامسلەر

ـ دېغاندەك قىلىدۇ ـ دېغاندەك قىلامدۇ ـ مايدېغاندەك قىلىدۇ ـ مايدېغاندەك قىلامدۇ
ـ مەيدېغاندەك قىلىدۇ ـ مەيدېغاندەك قىلامدۇ
ـ دېغاندەك قىلمايدۇ ـ دېغاندەك قىلمامدۇ

مىسال:

Example:

ئۇنىڭدىن ياخشىلىق كېلىدېغاندەك قىلمايدۇ.

I think that nothing good can come from him.

بۇ يىل قاتتىق سوغۇق بولىدېغاندەك قىلىدۇ.

It will probably be extremely cold this year.

7

ـ دېغان ئوخشايمەن ـ دېغان ئوخشايمەنمۇ ـ مايدېغان ئوخشايمەن ـ مايدېغان ئوخشايمەنمۇ
ـ مايدېغان ئوخشايمەن ـ مايدېغان ئوخشايمەنمۇ

ـ دېغان ئوخشايمىز ـ دېغان ئوخشايمىزمۇ ـ مايدېغان ئوخشايمىز ـ مايدېغان ئوخشايمىزمۇ
ـ مەيدېغان ئوخشايمىز ـ مەيدېغان ئوخشايمىزمۇ

ـ دېغاندەك تۇرىمىز ـ دېغاندەك تۇرامدىمىز ـ مايدېغاندەك تۇرىمىز ـ مايدېغاندەك تۇرىمىز
ـ مەيدېغاندەك تۇرىمىز ـ مەيدېغاندەك تۇرامدىمىز
ـ دېغاندەك تۇرمايمىز ـ دېغاندەك تۇرمامدىمىز

ـ دېغاندەك تۇرىسەن ـ دېغاندەك تۇرامسەن ـ مايدېغاندەك تۇرىسەن ـ مايدېغاندەك تۇرامسەن
ـ مەيدېغاندەك تۇرىسەن ـ مەيدېغاندەك تۇرامسەن
ـ دېغاندەك تۇرمايسەن ـ دېغاندەك تۇرمامسەن

ـ دېغاند ەك تۇرىسىز ـ دېغاندەك تۇرامسىز ـ مايدېغاندەك تۇرىسىز ـ مەيدېغاندەك تۇرامسىز
ـ مايدېغاندەك تۇرىسىز ـ مەيدېغاندەك تۇرامسىز
ـ دېغاندەك تۇرمايسىز ـ دېغاندەك تۇرمامسىز

ـ دېغاندەك تۇرىدىلا ـ دېغاندەك تۇرامدىلا ـ مايدېغاندەك تۇرامدىلا ـ مايدېغاندەك تۇرامدىلا
ـ مەيدېغاندەك تۇرىدىلا ـ مەيدېغاندەك تۇرامدىلا
ـ دېغاندەك تۇرمايدىلا ـ دېغاندەك تۇرمامدىلا

ـ دېغاندەك تۇرىسلەر ـ دېغاندەك تۇرامسلەر ـ مايدېغاندەك تۇرىسلەر ـ مايدېغاندەك تۇرامسلەر
ـ مەيدېغاندەك تۇرىسلەر ـ مەيدېغاندەك تۇرامسلەر
ـ دېغاندەك تۇرمايسلەر ـ دېغاندەك تۇرمامسلەر

ـ دېغاندەك تۇرىدۇ ـ دېغاندەك تۇرامدۇ ـ مايدېغاندەك تۇرىدۇ ـ مايدېغاندەك تۇرامدۇ
ـ مەيدېغاندەك تۇرىدۇ ـ مەيدېغاندەك تۇرامدۇ
ـ دېغاندەك تۇرمايدۇ ـ دېغاندەك تورمامدۇ

مىسال:
Example:
ئەتە يەكەنگە باردېغاندەك تۇرامسىز؟
Are you planning to go to Yarkand tomorrow?
كېلەر يىلى ئوقۇشقا باردېغاندەك تۇرىمەن.
I plan to go and study next year.

6

ـ دېغاندەك قىلىمەن ـ دېغاندك قىلامدىمەن ـ مايدېغاندەك قىلىمەن ـ مايدېغاندەك قىلامدىمەن
ـ مەيدېغاندەك قىلىمەن ـ مەيدېغاندەك قىلامدىمەن
ـ دېغاندەك قىلمايمەن ـ دېغاندەك قىلمامدىمەن

- غۇڭ بار ئوخشايدۇ - غۇڭ بار ئوخشامدۇ - غۇڭ يوق ئوخشايدۇ - غۇڭ يوق ئوخشامدۇ
- قۇڭ بار ئوخشايدۇ - قۇڭ بار ئوخشامدۇ - قۇڭ يوق ئوخشايدۇ - قۇڭ يوق ئوخشامدۇ
- گۇڭ بار ئوخشايدۇ - گۇڭ بار ئوخشامدۇ - گۇڭ يوق ئوخشايدۇ - گۇڭ يوق ئوچشامدۇ
- كۇڭ بار ئوخشايدۇ - كۇڭ بار ئوخشامدۇ - كۇڭ يوق ئوخشايدۇ - كۇڭ يوق ئوخشامدۇ

- غۇڭز بار ئوخشايدۇ - غۇڭز بار ئوخشايدۇ - غۇڭز يوق ئوخشايدۇ - غۇڭز يوق ئوخشامدۇ
- قۇڭز بار ئوخشايدۇ - قۇڭز بار ئوخشامدۇ - قۇڭز يوق ئوخشايدۇ - قۇڭز يوق ئوخشامدۇ
- گۇڭز بار ئوخشايدۇ - گۇڭز بار ئوخشامدۇ - گۇڭز يوق ئوخشايدۇ - گۇڭز يوق ئوخشامدۇ
- كۇڭز بار ئوخشايدۇ - گۇڭز بار ئوخشامدۇ - كۇڭز يوق ئوخشايدۇ - كۇڭز يوق ئوخشامدۇ

- غۇللرى بار ئوخشايدۇ - غۇللرى بار ئوخشامدۇ - غۇللرى يوق ئوخشايدۇ - غۇللرى يوق ئوخشامدۇ
- قۇللرى بار ئوخشايدۇ - قۇللرى بار ئوخشامدۇ - قۇللرى يوق ئوخشايدۇ - قۇللرى يوق ئوخشامدۇ
- گۇللرى بار ئوخشايدۇ - گۇللرى بار ئوخشامدۇ - گۇللرى يوق ئوخشايدۇ - گۇللرى يوق ئوخشامدۇ
- كۇللرى بار ئوخشايدۇ - كۇللرى بار ئوخشامدۇ - كۇللرى يوق ئوخشايدۇ - كۇللرى يوق ئوخشامدۇ

- غۇڭلار بار ئوخشايدۇ - غۇڭلار بار ئوخشامدۇ - غۇڭلار يوق ئوخشايدۇ - غۇڭلار يوق ئوخشامدۇ
- قۇڭلار بار ئوخشايدۇ - قۇڭلار بار ئوخشامدۇ - قۇڭلار يوق ئوخشايدۇ - قۇڭلار يوق ئوخشامدۇ
- گۇڭلار بار ئوخشايدۇ - گۇڭلار بار ئوخشامدۇ - گۇڭلار يوق ئوخشايدۇ - گۇڭلار يوق ئوخشامدۇ
- كۇڭلار بار ئوخشايدۇ - كۇڭلار بار ئوخشامدۇ - كۇڭلار يوق ئوخشايدۇ - كۇڭلار يوق ئوخشامدۇ

- غۇسى بار ئوخشايدۇ - غۇسى بار ئوخشامدۇ - غۇسى يوق ئوخشايدۇ - غۇسى يوق ئوخشامدۇ
- قۇسى بار ئوخشايدۇ - قۇسى بار ئوخشامدۇ - قۇسى يوق ئوخشايدۇ - قۇسى يوق ئوخشامدۇ
- گۇسى بار ئوخشايدۇ - گۇسى بار ئوخشامدۇ - گۇسى يوق ئوخشايدۇ - گۇسى يوق ئوخشامدۇ
- كۇسى بار ئوخشايدۇ - كۇسى بار ئوخشامدۇ - كۇسى يوق ئوخشايدۇ - كۇسى يوق ئوخشامدۇ

مىسال:

Example:

كېلەر يىلى ئۇنىڭ شىئەنگە بارغۇسى بار ئوخشايدۇ.

He'll probably go to Xian next year.

ئاڭلىسام خىزمەت قىلغۇڭز يوق ئوخشايدۇ.

I've heard that you don't really like to work.

11

- مەنغۇ دەيمەن
- مايمەنغۇ دەيمەن
- مەيمەنغۇ دەيمەن

- غۇدەكلا	- غۇدەكلمۇ	- مغۇدەكلا	- مغۇدەكلمۇ
- قۇدەكلا	- قۇدەكلمۇ	- مغۇدەكلا	- مغۇدەكلمۇ
- گۇدەكلا	- گۇدەكلمۇ	- مگۇدەكلا	- مگۇدەكلمۇ
- كۇدەكلا	- كۇدەكلمۇ	- مگۇدەكلا	- مگۇدەكلمۇ

- غۇدەكسلەر	- غۇدەكسلەرمۇ	- مغۇدەكسلەر	- مغۇدەكسلەرمۇ
- قۇدەكسلەر	- قۇدەكسلەرمۇ	- مغۇدەكسلەر	- مغۇدەكسلەرمۇ
- گۇدەكسلەر	- گۇدەكسلەرمۇ	- مگۇدەكسلەر	- مگۇدەكسلەرمۇ
- كۇدەكسلەر	- كۇدەكسلەرمۇ	- مگۇدەكسلەر	- مگۇدەكسلەرمۇ

- غۇدەك	- غۇدەكمۇ	- مغۇدەك	- مغۇدەكمۇ
- قۇدەك	- قۇدەكمۇ	- مغۇدەك	- مغۇدەكمۇ
- گۇدەك	- گۇدەكمۇ	- مگۇدەك	- مگۇدەكمۇ
- كۇدەك	- كۇدەكمۇ	- مگۇدەك	- مگۇدەكمۇ

مسال:

Example:

چۇشته خزمەت قىلغۇدەكمەن.

I'll most likely work at noon.

مۇئەللىم چۇشتىن كېيىن كەلمگۇدەك.

It seems like the teacher will probably not come in the afternoon.

10

- غۇم بار ئوخشايدۇ - غۇم بار ئوخشامدۇ - غۇم يوق ئوخشايدۇ - غۇم يوق ئوخشامدۇ
- قۇم بار ئوخشايدۇ - قۇم بار ئوخشامدۇ - قۇم يوق ئوخشايدۇ - قۇم يوق ئوخشامدۇ
- گۇم بار ئوخشايدۇ - گۇم بار ئوخشامدۇ - گۇم يوق ئوخشايدۇ - گۇم يوق ئوخشامدۇ
- كۇم بار ئوخشايدۇ - كۇم بار ئوخشامدۇ - كۇم يوق ئوخشايدۇ - كۇم يوق ئوخشامدۇ

- غۇمز بار ئوخشايدۇ - غۇمز بار ئوخشامدۇ - غۇمز يوق ئوخشايدۇ - غۇمز يوق ئوخشامدۇ
- قۇمز بار ئوخشايدۇ - قۇمز بار ئوخشامدۇ - قۇمز يوق ئوخشايدۇ - قۇمز يوق ئوخشامدۇ
- گۇمز بار ئوخشايدۇ - گۇمز بار ئوخشامدۇ - گۇمز يوق ئوخشايدۇ - گۇمز يوق ئوخشامدۇ
- كۇمز بار ئوخشايدۇ - كۇمز بار ئوخشامدۇ - كۇمز يوق ئوخشايدۇ - كۇمز يوق ئوخشابدۇ

ـ ئالايمىز	ـ ئالامدىمىز	ـ ئالمايمىز	ـ ئالمامدىمىز
ـ ئەلەيمىز	ـ ئەلەمدىمىز	ـ ئەلمەيمىز	ـ ئەلمەمدىمىز
	ـ ئالايمىزمۇ		ـ ئالمايمىزمۇ
	ـ ئەلەيمىزمۇ		ـ ئەلمەيمىزمۇ
ـ ئالايسەن	ـ ئالامسەن	ـ ئالمايسەن	ـ ئالمامسەن
ـ ئەلەيسەن	ـ ئەلەمسەن	ـ ئەلمەيسەن	ـ ئەلمەمسەن
	ـ ئالايسەنمۇ		ـ ئالمايسەنمۇ
	ـ ئەلەيسەنمۇ		ـ ئەلمەيسەنمۇ
ـ ئالايسىز	ـ ئالامسىز	ـ ئالمايسىز	ـ ئالمامسىز
ـ ئەلەيسىز	ـ ئەلەمسىز	ـ ئەلمەيسىز	ـ ئەلمەمسىز
	ـ ئالايسىزمۇ		ـ ئالمايسىزمۇ
	ـ ئەلەيسىزمۇ		ـ ئەلمەيسىزمۇ
ـ ئالايدىلا	ـ ئالامدىلا	ـ ئالمايدىلا	ـ ئالمامدىلا
ـ ئەلەيدىلا	ـ ئەلەمدىلا	ـ ئەلمەيدىلا	ـ ئەلمەمدىلا
	ـ ئالايدىلمۇ		ـ ئالمايدىلمۇ
	ـ ئەلەيدىلمۇ		ـ ئەلمەيدىلمۇ
ـ ئالايسلەر	ـ ئالامسلەر	ـ ئالمايسلەر	ـ ئالمامسلەر
ـ ئەلەيسلەر	ـ ئەلەمسلەر	ـ ئەلمەيسلەر	ـ ئەلمەمسلەر
	ـ ئالايسلەرمۇ		ـ ئالمايسلەرمۇ
	ـ ئەلەيسلەرمۇ		ـ ئەلمەيسلەرمۇ
ـ ئالايدۇ	ـ ئالامدۇ	ـ ئالمايدۇ	ـ ئالمامدۇ
ـ ئەلەيدۇ	ـ ئەلەمدۇ	ـ ئەلمەيدۇ	ـ ئەلمەمدۇ

مىسال:

Example:

ئۇ كېلەر يىلغىچە خەنزۇچە كىتابلارنى ئوقۇيالايدۇ.

By next year he will be able to read Chinese books.

پەرھات 4 ـ ئايدا قەشقەرگە بارالامدۇ؟

Can Parhat go to Kashgar in April?

ـ مىزغۇ دەيمەن	ـ مايمىزغۇ دەيمەن ـ مەيمىزغۇ دەيمەن
ـ سەنغۇ دەيمەن	ـ مايسەلغۇ دەيمەن ـ مەيسەنغۇ دەيمەن
ـ سىزغۇ دەيمەن	ـ مايسىزغۇ دەيمەن ـ مەيسىزغۇ دەيمەن
ـ دىلىغۇ دەيمەن	ـ مايدىلىغۇ دەيمەن ـ مەيدىلىغۇ دەيمەن
ـ سىلەرغۇ دەيمەن	ـ مايسلەرغۇ دەيمەن ـ مەيسلەرغۇ دەيمەن
ـ دىغۇ دەيمەن	ـ مايدىغۇ دەيمەن ـ مەيدىغۇ دەيمەن

مىسال:
Example.

بۈگۈن مەنمۇ بارمەنغۇ دەيمەن.
I think I'll go today as well.

كىنو كۆرمەيسىزغۇ دەيمەن.
I don't think that you will see a film.

كەلگۈسى زامان ئىمكان پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Abilitative Future Tense

1

ـ ئالايمەن	ـ ئالامدىمەن	ـ ئالمايمەن	ـ ئالمامدىمەن
ـ ئەلەيمەن	ـ ئەلەمدىمەن	ـ ئەلمەيمەن	ـ ئەلمەمدىمەن
	ـ ئالايمەنمۇ		ـ ئالالمايمەنمۇ
	ـ ئەلەيمەنمۇ		ـ ئەلمەيمەنمۇ

ـ سەم بولاتتى	ـ سەم بولاتتىمۇ	ـ مسەم بولاتتى ـ سەم بولمايتتى	ـ مسەم بولاتتىمۇ ـ سەم بولمايتتىمۇ
ـ ساق بولاتتى	ـ ساق بولاتتىمۇ	ـ مساق بولاتتى ـ ساق بولمايتتى	ـ مساق بولاتتىمۇ ـ ساق بولمايتتىمۇ
ـ سەك بولاتتى	ـ سەك بولاتتىمۇ	ـ مسەك بولاتتى ـ سەك بولمايتتى	ـ مسەك بولاتتىمۇ ـ سەك بولمايتتىمۇ
ـ ساڭ بولاتتى	ـ ساڭ بولاتتىمۇ	ـ مساڭ بولاتتى ـ ساڭ بولمايتتى	ـ مساڭ بولاتتىمۇ ـ ساڭ بالمايتتىمۇ
ـ سەڭ بولاتتى	ـ سەڭ بولماتتىمۇ	ـ مسەڭ بولاتتى ـ سەڭ بولمايتتى	ـ مسەڭ بولاتتىمۇ ـ سەڭ بولمايتتىمۇ
ـ سڭز بولاتتى	ـ سڭز بولاتتىمۇ	ـ مسڭز بولاتتى ـ سڭز بولمايتتى	ـ مسڭز بولاتتىمۇ ـ سڭز بولمايتتىمۇ
ـ سلا بولاتتى	ـ سلا بولاتتىمۇ	ـ مسلا بولاتتى ـ سلا بولمايتتى	ـ مسلا بولاتتىمۇ ـ سلا بولمايتتىمۇ
ـ سلا بولاتتى	ـ سلا بولاتتىمۇ	ـ مسلا بولاتتى ـ سله بولمايتتى	ـ مسلا بولايتىمۇ ـ سله بولمايتتىمۇ
ـ ساڭلار بولاتتى	ـ ساڭلار بولاتتىمۇ	ـ مساڭلار بولاتتى ـ ساڭلا بولمايتتى	ـ مساڭلار بولاتتىمۇ ـ ساڭلار بولمايتتىمۇ
ـ سەڭلار بولاتتى	ـ سەڭلار بولاتتىمۇ	ـ مسەڭلار بولاتتى ـ سەڭلار بولمايتتى	ـ مسەڭلار بولاتتىمۇ ـ سەڭلار بولمايتتىمۇ
ـ سا بولاتتى	ـ سا بولاتتىمۇ	ـ مسا بولاتتى ـ سا بولمايتتى	ـ مسا بولاتتىمۇ ـ سا بولمايتتىمۇ
ـ سه بولاتتى	ـ سه بولاتتىمۇ	ـ مسه بولاتتى ـ سه بولمايتتى	ـ مسه بولاتتىمۇ ـ سه بولمايتتىمۇ

مىسال:

Example:

شەنبە كۈنى ئۆيگە قايتسام بوپتىكەن.

I would like to go home on Sunday.

كەلگۈسى زامان ئومىد پېئىلى قوشۇمچىلىرى
Future Tense Expressing Desire

1

ـ سام بوپتىكەن	ـ سام بوپتىكەنمۇ	ـ مسام بوپتىكەن	ـ مسام بوپتىكەنمۇ
ـ سەم بوپتىكەن	ـ سەم بوپتىكەنمۇ	ـ مسەم بوپتىكەن	ـ مسەم بوپتىكەنمۇ
ـ ساق بوپتىكەن	ـ ساق بوپتىكەنمۇ	ـ مساق بوپتىكەن	ـ مساق بوپتىكەنمۇ
ـ سەك بوپتىكەن	ـ سەك بوپتىكەنمۇ	ـ مسەك بوپتىكەن	ـ مسەك بوپتىكەنمۇ
ـ ساڭ بوپتىكەن	ـ ساڭ بوپتىكەنمۇ	ـ مساڭ بوپتىكەن	ـ مساڭ بوپتىكەنمۇ
ـسەڭ بوپتىكەن	ـ سەڭ بوپتىكەنمۇ	ـ مسەڭ بوپتىكەن	ـ مسەڭ بوپتىكەنمۇ
سىڭز بوپتىكەن	ـ سىڭز بوپتىكەنمۇ	ـ مسىڭز بوپتىكەن	ـ مسىڭز بوپتىكەنمۇ
ـ سىلا بوپتىكەن	ـ سىلا بوپتىكەنمۇ	ـ مسىلا بوپتىكەن	ـ مسىلا بوپتىكەنمۇ
ـ سىلە بوپتىكەن	ـ سىلە بوپتىكەنمۇ	ـ مسىلە بوپتىكەن	ـ مسىلە بوپتىكەنمۇ
ـساڭلار بوپتىكەن	ـ ساڭلار بوپتىكەنمۇ	ـ مساڭلار بوپتىكەن	ـ مساڭلار بوپتىكەنمۇ
ـسەڭلار بوپتىكەن	ـ سەڭلاربوپتىكەنمۇ	ـ مسەڭلار بوپتىكەن	ـ مسەڭلار بوپتىكەنمۇ
ـ سا بوپتىكەن	ـ سا بوپتىكەنمۇ	ـ مسا بوپتىكەن	ـ مسا بوپتىكەنمۇ
ـ سە بوپتىكەن	ـ سە بوپتىكەنمۇ	ـ مسە بوپتىكەن	ـ مسە بوپتىكەنمۇ

مىسال:

Example:

ئەتە بارسام بوپتىكەن.

I would like to go tomorrow.

بۈگۈن چۈشتىن كېيىن كەلمىسىڭز بوپتىكەن.

I hope that you don't come this afternoon.

2

ـ سام بولاتتى	ـ سام بولاتتىمۇ	ـ مسام بولاتتى	ـ مسام بولاتتىمۇ
		ـ سام بولمايتتى	ـ سام بولمايتتىمۇ

ـ غاي	ـ غايمۇ	ـ مىغاي	ـ مىغايمۇ
ـ قاي	ـ قايمۇ	ـ مىغاي	ـ مىغايمۇ
ـ گەي	ـ گەيمۇ	ـ مىگەي	ـ مىگەيمۇ
ـ كەي	ـ كەيمۇ	ـ مىگەي	ـ مىگەيمۇ

مىسال:
Example:

بۈگۈن ئازات دەرسكە قاتناشقاي.
I hope that Azat comes to class today.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىزمۇ ئۈرۈمچىگە بارغايمىز.
I hope that one day we too can go to Urumqi.

كېلەر يىلى كەتمىسەڭ بوپتىكەن.
It would be good if you didn't go next year.

3

- غايمەن	- غايمەنمۇ	- مىغايمەن	- مىغايمەنمۇ
- قايمەن	- قايمەنمۇ	- مىغايمەن	- مىغايمەنمۇ
- گەيمەن	- گەيمەنمۇ	- مىگەيمەن	- مىگەيمەنمۇ
- كەيمەن	- كەيمەنمۇ	- مىگەيمەن	- مىگەيمەنمۇ
- غايمىز	- غايمىزمۇ	- مىغايمىز	- مىغايمىزمۇ
- قايمىز	- قايمىزمۇ	- مىغايمىز	- مىغايمىزمۇ
- گەيمىز	- گەيمىزمۇ	- مىگەيمىز	- مىگەيمىزمۇ
- كەيمىز	- كەيمىزمۇ	- مىگەيمىز	- مىگەيمىزمۇ
- غايسەن	- غايسەنمۇ	- مىغايسەن	- مىغايسەنمۇ
- قايسەن	- قايسەنمۇ	- مىغايسەن	- مىغايسەنمۇ
- گەيسەن	- گەيسەنمۇ	- مىگەيسەن	- مىگەيسەنمۇ
- كەيسەن	- كەيسەنمۇ	- مىگەيسەن	- مىگەيسەنمۇ
- غايسىز	- غايسىزمۇ	- مىغايسىز	- مىغايسىزمۇ
- قايسىز	- قايسىزمۇ	- مىغايسىز	- مىغايسىزمۇ
- گەيسىز	- گەيسىزمۇ	- مىگەيسىز	- مىگەيسىزمۇ
- كەيسىز	- كەيسىزمۇ	- مىگەيسىز	- مىگەيسىزمۇ
- غايلا	- غايلىمۇ	- مىغايلا	- مىغايلىمۇ
- قايلا	- قايلىمۇ	- مىغايلا	- مىغايلىمۇ
- گەيلە	- گەيلىمۇ	- مىگەيلە	- مىگەيلىمۇ
- كەيلە	- كەيلىمۇ	- مىگەيلە	- مىگەيلىمۇ
- غايسلەر	- غايسلەرمۇ	- مىغايسلەر	- مىغايسلەرمۇ
- قايسلەر	- قايسلەرمۇ	- مىغايسلەر	- مىغايسلەرمۇ
- گەيسلەر	- گەيسلەرمۇ	- مىگەيسلەر	- مىگەيسلەرمۇ
- كەيسلەر	- كەيسلەرمۇ	- مىگەيسلەر	- مىگەيسلەرمۇ

维 英 词 典（维吾尔文）
丹尼尔　编

新 疆 人 民 出 版 社 出 版
（乌鲁木齐市建中路54号　邮政编码830001）
新疆新华书店发行　　新疆新华印刷三厂印刷
787×1092毫米　16开本　42.5印张　3插页
1993年2月第1版　　1993年2月第1次印刷
印数：1——1,650

ISBN7-228-01381-6/Z.37　　定价：19.20元